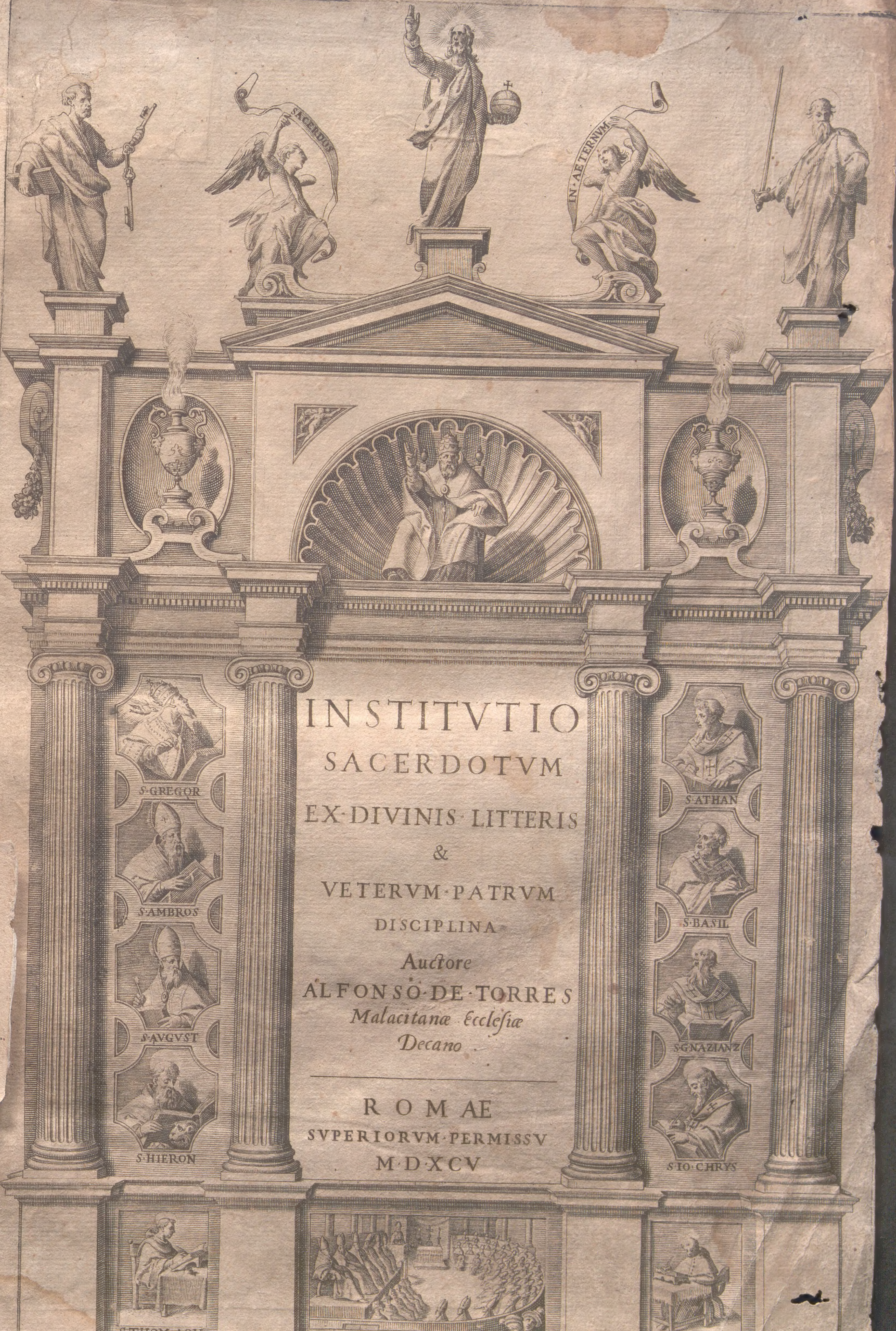
E. 22. T. B.

Sup 50

R.10
2/15

INSTITVTIO SACERDOTVM EX·DIVINIS·LITTERIS & VETERVM·PATRVM DISCIPLINA

Auctore
ALFONSO·DE·TORRES
Malacitanæ Ecclesiæ Decano

ROMAE
SVPERIORVM·PERMISSV
M·D·XCV

AD SACERDOTES AVCTOR.

INCIDI olim recens sacerdos in libellum, qui Stimulus pastorũ inscriptus est, ex varijs Sanctorũ Patrum sententijs collectũ à docto, & insignis pietatis viro Bartholomæo à Martyribus, qui Bracharensis non ita pridem Antistes fuit. Perlegi, vehementerq. sum admiratus. Tum Pontificum siue munia, siue onera diu contemplatus, & eorum vicem dolui, & sacerdotio meo sum gratulatus. Sed non diu quieto animo esse licuit: Sacros enim reuoluens libros, Sanctorumq. Patrum volumina lectitans, cognoui tandem, etsi Presbyter Episcoporum ordinis potestate, tum etiam iurisdictione sit inferior, vtrumque tamen vinculis, ac legibus non ita diuersis, dissimilibusue obstrictum teneri. Quod quidem cum sæpe numero diligenter animaduertissem, sensi demum onus, & sacræ molis pondere oppressus, ingemui, illi me suppositum oneri videns, quod vel Angelici humeri reformident. Et quæ alieno capiti incumbens sarcina mihi e longinquo prospicienti metum incusserat, eam cum mihi quoque deinde sensissem impositam, varie animo agitari cœpi. Tandem, tamquam abstersis squamis, vidi lucem, &, qui me diuitem antea, & opulentum existimaram, idem me rerum omnium egenum, & plane nudum aspexi. *Apoc. 3.* Alijs litteris, quibus deditus eram, illico relictis, ijs studijs, quæ sacerdotem decent, penitus me totum addixi, & quasi accensa lucerna, quæ mihi deerat, drachmam quærere cœpi. Arcem diuinarum literarum a dij, assedi ad portam, *Luc. 15.* stipem ab introeuntibus petij, non quidem aurum, aut argentum, sed vires, quibus surgerem, quibus starem, quibus ab ignorantiæ imbecillitate recreatus, ipsorum etiam manibus sublatus in ea ingrederer penetralia, *Act. 3.* in quibus Deus opt. max. Dei filius dominatur, perinde atq. in aurea sella in summa ara a sacerdotibus collocatus. Sacris etenim libris, Sanctorumq. Patrum voluminibus exacte reuolutis, ex varijs, vti sese sparsim offerebant, locis de Sacerdotis officio contexui librum, quo, non secus ac suaui, & salubri vnguẽto, meis mederer vulneribus. Quibus inunctis, cum aliqua mihi spes affulgeret, viderem q. non paucos eadem labe si non confectos, certe affectos, emittere librum decreui, vt saltem sacerdotes egentes habeant sine magnis laboribus, aut expensis in vno codice, quod ex multis, minimeq. vulgaribus, ego

licet intèr alia vocationis meæ studia satis occupatus, non cum modicis lucubrationibus, & vigilijs, in vnum collegi. Quod quidem eo securius feci, quod de meo nihil præter materiarum dispositionem, aliquotq. notulas haberet, Sanctorum Patrum sententijs totus constaret. Reliquum est, vt è profundo quasi somno obliuionis experrecti, O gens sancta, O Regale sacerdotium, quæ nostri muneris sunt, diligenter expendamus, quo in gradu dignitatis à Deo locati sumus, ad quæ sacrificia instituti. Nam si terribili, & ei qui aufert spiritum Principum Deo tremendum planè sacrificium nos offerre consideremus, veterem hominem exuamus necesse est cum actibus suis, & quasi iam cælo translati, ac supra humanam naturam positi, & nostris affectibus exempti, velutq. cælestes cælestia semper meditemur. An non Christi nos milites? non Christo vinculis arctissimis obligati? non a Christo angulari lapide excisi? Digne igitur, & caute ambulemus ea vocatione, qua vocati sumus, ne si desidere in medio itinere cœperimus, interim hostis noster antiquus bonarum cogitationum semini infelix aspergat lolium, quod & triticum, dum in herba est, suffocet, & ipsum postremo in ignem abijciatur. Properemus antequam vires comparet, ac robur contra iuge sacrificium, ne auferatur à nobis propter peccata nostra, & locus sanctificationis deijciatur; ne causa nostri Sion vt ager aretur, & Ierusalem quasi aceruus lapidum sit, & mons templi in excelsa siluarum, vt Diuinum ministerium nobis concreditum ad terminos antiquos, quos posuerunt nobis Patres nostri restitutum, purè, sancteq. ad extremum vsq. vitæ finem peragamus.

1. Petr. 2. *Psa. 75.* *Colos. 3.* *Is. 51.* *Eph. 4.* *Mat. 13.* *Dam. 8.* *Mich. 3.* *Prou. 22.*

AD

AD LECTOREM.

LIBER hic, vt in ipso aditu, quidquid est intus, tibi sit exploratum, in quatuor partes est distributus. Prima de Sacerdotis agit institutione, dignitate, potestate, & officio, item de Missa, de Sacramentis administrandis, de antiquitate, auctoritate, & vsu diuinorum officiorum, & cærimoniarum, rerumq. ad ea peragenda pertinentium. Altera de moribus, ac vita Sacerdotis ex Apostoli præscripto, deque eius exteriori, atque interiori homine componendo pluribus tractat. Tertia de rebus Sacerdoti prohibitis, ac de pœnis transgressori à iure, vel ab homine impositis, vel imponendis disserit. Quarta de morte boni, & mali Sacerdotis pauca refert. Hæc omnia & inscriptionibus, & locis communibus digesta sunt, non tamen ita accurate, vt nonnulla ad diuersa capita nequeant reuocari; & aliqua forsan alienis locis inuenies. Quod tu desines vitio vertere, si eam esse consideraueris virtutum connexionem, vt aliæ sine alijs constare integre non possint. Et rerum potior, quam ordinis ratio habita est. Omisi breuitati consulens multa, quæ ad præsens negotium pertinerent, siquidem ipsi libri ijs de rebus apud S. Cyprianum, S. Ambrosiũ, S. Hieronymum, S. Augustinum, S. Gregorium Magnum, S. Gregorium Nazianzenum, S. Ioannem Chrysostomum, aliosque sanctos Patres nostros extant. Ex amœnis, & patentibus campis satisfuit legere flosculos, ex quibus, modo velit, tantum sibi quisque conficere mellis possit, quantum & ad necessarium vsum, & ad delicias sit satis. Quod si nonnulla hic aliter citata offenderis, atque in decretis Gratiani, Burchardi, Iuonis & aliorum leguntur, id ob eam causam factum est, quia de fonte potius, quam de riuulis hauriens archetypos sequutus sum; exceptis quibusdam, quæ, quoniam suis in locis non sunt reperta, ex auctoritate illa referentium, & fide hic exscripta sunt.

CAESAR

CAESAR BARONIVS SORANVS

CONGREGATIONIS ORATORII PRESBYTER.

VIR admodũ insignis, dignus Dei Sacerdos, amicus ſpõſi, & cũ ſponſo manens, atq. ob id nunquam ieiunus, iugis conuiua ſapientiæ, idemq. amator ſponſæ, fecit ei (vt video) murenulas aureas, vermiculatas argento: iſtud ipſum ſpõſæ collo plane congruum ornamentum refert opus ab ipſo elucubratum. Per collum enim ſponſæ Dei Sacerdotes, Euangelij prædicatores, myſticẽ ſignificari, Sanctus Gregorius Magnus in primis admonet: etenim cum ſit caput Eccleſiæ Chriſtus, qui medij ſunt inter Chriſtum, & populum Sacerdotes, per collum intelligi, certum eſt: per murenulas verò aureas vermiculatas argẽto, quæ aureis, argenteiſque virgulis ſimul iunctis, atque ordine flexuoſo, vna connexis, multiplicatis circulis, ex quibus monilia pendent, collum ambiunt, æque accipi poſſe idem quadripertito ſchemate, ſumma induſtria elaboratum opus, omnes, qui illud ipſum attente conſiderant, puto conſentient. Etenim velut quibuſdam aureis, argenteiſq. virgulis ſimul iunctis, & contextis, miraque varietate diſtinctis, diuinæ ſcripturæ, patrumq. ſententiis vna coniunctis, quadruplici diſtinctione partitum, toties repetito orbe, collum ſponſæ circundãs, monilibus appenſis exornat ex myſticis gemmis illis, quibus Moyſi Dominus Sacerdotale pectus ornari mandauit. Quod verò, qui ad decorem, idem ad fortitudinem cultus colli ſponſæ paretur, vt, quod eſt ornamentum, ſit etiam munimentum, idem, qui dixit Collum tuum ſicut monilia, adiecit poſtea, ſicut TVRRIS Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium: quamobrem quæ ſunt ab eo contextæ murenulæ, eaſdem quiſque iure dixerit eſſe Eccleſiæ propugnacula, & quot in eis ſunt gemmæ, tot eſſe clypeos ad muniendum ſponſæ collum, ipſum Regale videlicet Eccleſiæ ſanctæ Sacerdotium.

CLE-

CLEMENS PAPA VIII.

AD futuram rei memoriam. Cum sicut accepimus, dilectus filius Alfonsus de Torres Malacitanæ Ecclesiæ Decanus librum Institutionis Sacerdotum ex diuinis litteris, & veterum Patrum disciplina, summis vigilijs, ac labore composuerit, illumque iam à dilecto filio Sacri Palatij nostri Magistro examinatum, & approbatum, ad communem Ecclesiasticorum vtilitatem in lucem edere proponat: Nos, vt liber prædictus fidelius, ac sine mendis imprimi valeat, prouidere, simulque eidem Alfonso specialem gratiam facere volentes, supplicationibus eius nomine, nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, ipsi Alfonso, vt nemo librum prædictũ in toto, vel in parte, etiam sub prætextu additionum, declarationum, commentationum, aut alias quomodocumque tam in paruo, quàm in magno folio in Vrbe nostra, totoque Statu Ecclesiastico, mediatè vel immediatè subiecto, sine ipsius Alfonsi, aut eius hæredum, vel successorum, aut causam ab eis habentium speciali licentia imprimere, aut impressum vendere, seu venalem habere, vel proponere, durante decennio à primæua dicti libri impressione numerando possit, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Districtius inhibentes vniuersis, & singulis vtriusque sexus Christifidelibus, præsertim librorum impressoribus, & bibliopolis tam in Vrbe, quàm toto reliquo Statu Ecclesiastico prædictis existentibus, ne dicto durãte decẽnio libros huiusmodi vt præfertur, sine speciali ipsius Alfonsi, aut eius hæredum, vel successorum licentia expressa, sub quingentorum ducatorum auri de Camera, ac amissionis librorum, & typorum omnium, pro vna ipsi Cameræ, pro alia accusatori, & Iudici exequenti, ac pro reliqua tertijs partibus ipsi Alfonso, vel eius hæredibus, aut causam ab eis habentibus applicandarum; pœnis imprimere, uel impressos uendere, aut uenales habere, uel proponere audeant, uel præsumant; & nihilominus dilectis filijs nostris, Sedisque Apostolicæ Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, Prætoribus, & alijs officialibus, & Iustitiæ ministris Vrbis, & Status prædictorum præcipimus, & mandamus, ut, quando, & quoties pro parte dictorum Alfonsi, uel eius hæredum, aut causam ab eis habentium huiusmodi fuerint requisiti, pœnas prædictas in contrauenientes irremissibiliter exequantur. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac statutis, & consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, uel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoque, indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodocumque concessis, confirmatis, approbatis, & innouatis, cæterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam in ipso uolumine impressis, manu notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides in iudicio, & extra habeatur, quæ haberetur eisdem præsentibus, si essent exhibitæ, uel ostensæ. Dat. Romæ, apud Sanctum Marcum, sub Annulo Piscatoris. Die xiij. Iulij M D XCV. Pontificatus nostri Anno Quarto.

M. Vestrius Barbianus.

HAEC DICIT DOMINVS.

STATE super vias, & videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea; & inuenietis refrigerium animabus vestris. Ieremiæ c. 6.

TVNC Sacerdos irreprehensibiliter graditur, cum exempla Patrum præcedentium indesinenter intuetur, cum Sanctorum vestigia sine cessatione considerat.
S. Gregor. Pastoralis part. 2. cap. 2.

CAPITA PARTIS I.

CAPITA PARTIS II.

CAPITA PARTIS III.

Ne

CAPITA PARTIS IIII.

EPITHETA SACERDOTVM EX SACRIS BIBLIIS ET SANCTORVM PATRVM MONVMENTIS SELECTA.

Sacerdotes ſunt

Exo. Dij
Ezech. Speculatores Eccleſiæ
Eccli. Stella matutina in medio nebulæ
Luna plena
Sol refulgens
Arcus refulgens inter nebulas gloriæ
Flos roſarum in diebus vernis
Lilia in tranſitu aquæ
Thus redolens in æſtate
Thus ardens in igne
Ignis effulgens
Vas auri ſolidum, ornatum omni lapide pretioſo
Oliua pullulans
Cypreſſus in altitudinem ſe extollens
Ierem. Paſtores
Daniel Patres noſtri
Abacuc Boues
Malach. Angeli Domini
S.Matth. Sal terræ
Lux mundi
Lucerna accenſa
Ciuitas in monte
S.Petr. Gens ſancta
Regalis
S.Diony. Myſteriorum latentium præſules
Diuinorum iudiciorum interpretes, & nuntij
S. Clem. Auctores bene viuendi
Conſiliarij Epiſcoporum
Oculi Epiſcoporum
Eccleſiæ corona

Magiſtri ſcientiæ Dei
Senatus Eccleſiæ
Oculi Eccleſiæ S. Hier.
Dentes Eccleſiæ
Nubes Eccleſiæ
Medij inter Deum,& naturam humanam
Eccleſiarum Apoſtoli
Turbarum moderatores S. Ambr.
Pons inter Deum, & hominem
Propago ſanctificata
Genæ Eccleſiæ
Lituus plebis
Apes
Columnæ templi
Lignum ſcientiæ
Populus Dei
Patroni Eccleſiæ
Rectores Eccleſiæ
Angelorum,& Paradiſi ciues
Angelici homines
Prophetarum filij
Patriarcharum cognati
Apoſtolorum ſucceſſores
Milites ſpirituales
Cæcorum, & ignorantium duces
Claudorum baculus
Terrarum principes
Regum viatores
Angelis ſuperiores
Patres animarum S.Greg.
Afflictionum omnium participes S.Chryſ.
Vinitores

Turres

Turres
Medici
Duces
Portus
Athletæ
Pugnatores
Aratores Ecclesiæ Dei
Regni cælestis clauicularij
Receptacula sapientiæ spiritualis
Doctores pietatis
Stomachus Ecclesiæ
Peccatorum populi spongia
S.Greg. Animarum custodes
Naz. Mundi fundamenta
Vitæ lumina
Christianæ fidei columina
Immortalis vitæ doctores
Theodoretus. Christiferi
S. Anselmus. Facies Ecclesiæ
Christi ministri
Muri Ecclesiæ
Gubernatores Ecclesiæ
Sancta vasa
Exemplum perfectionis
S. Prosp. Ministri verbi Dei
Adiutores Dei
Oraculum Spiritus Sancti

Diuinæ voluntatis indices
Fidelis populi duces
Veritatis assertores
Prauæ doctrinæ hostes
Bonis amabiles
Malis terribiles
Vindices oppressorum
Prædicatores cælestium
Primi phalanges inuisibilium prœliorum
Exempla bonorum operum
Documenta virtutum
Forma fidelium
Ecclesiæ decus
Columnæ firmissimæ
Ianuæ ciuitatis æternæ
Imitatores Regni cælestis
Dispensatores Regiæ Domus Cæsarius
Ecclesiæ uaccæ
Christi vicarij Concil. Triden.
Præsides, ac iudices
Sacramentorum ministri
Episcoporum adiutores
Medij inter Deum, & peccatores Cathec. Rom.
Interpretes Dei
Dei nuntij.

- SACERDOTES.
  - ECCLESIAE.
    - Speculatores
    - Paſtores
    - Corona
    - Senatus
    - Apoſtoli
    - Patroni
    - Rectores
    - Gubernatores
    - Decus
    - Vaccæ
    - Nubes
    - Facies
    - Oculi
    - Genæ
    - Dentes
    - Stomachus
    - Muri
    - Aratores
    - Apes
  - DEI.
    - Interpretes
    - Miniſtri
    - Nuntij
    - Adiutores
    - Populus
  - EPISCOPORVM
    - Conſiliarij
    - Adiutores
    - Oculi

SACERDOTES SVNT

- Dij
- Angeli
- Apoſtoli
- Reges
- Paſtores
- Patres
- Patroni
- Magiſtri
- Prædicatores
- Sol
- Luna
- Stella
- Flos
- Lilium
- Thus
- Ignis
- Oliua
- Cypreſſus
- Sal
- Lux
- Lucerna
- Ciuitas
- Pons
- Lituus
- Columnæ
- Vinitores
- Turres
- Medici
- Portus
- Athletæ
- Pugnatores
- Clauicularij
- Spongia
- Ianuæ
- Boues
- Apes.

PARS
PRIMA

DE
INSTITVTIONE
DIGNITATE, POTESTATE, ET OFFICIO SACERDOTIS,

DE MISSA,

DE SACRAMENTIS ADMINISTRANDIS,

DE ANTIQVITATE, AVCTORITATE, ET VSV
DIVINORVM OFFICIORVM,
ET CAERIMONIARVM,

RERVMQ. AD EA RITE PERAGENDA PERTINENTIVM.

DE ORDINATIONE ET INSTITVTIONE SACERDOTVM

CAP. I.

SVMMARIVM.

SACERDOTIVM nouæ legis ab ipſo Chriſto Domino Noſtro inſtitutum, cum poteſtate dimittendi, & retinendi peccata, conſecrandi, & offerendi. 1.2.3.4.
In illud translatum eſt vetus: ſed multum differunt inter ſe. 3.4.
Cœpit a S.Petro poſt Chriſtum.5.
Eo initiandus non feſtine, ſed per gradus, & rite debet ordinari; riteq. initiatus, miniſtrare. 6.7.8.12.35.42.
Non propter lucrum. 16.
Non per inanem gloriam. 17.
Non per præmia. 18.
Debet rite conferri. 8.9.10.11.
Non indignis. 15.19.
Non bigamis, vel pænitentibus, aut repudiatarum maritis. 43.
Non habentibus in mente illa vitia, quibus Sacerdos veteris legis carere debebat in corpore. 20.
Sed multa virtute, & morum maturitate præditis. 24.25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 36.37.38
Et habentibus ſcientiam. 41.
Et caſtitatem. 44.45.

CAP. I.

1 ACCEPTO pane gratias egit,& fregit,& dedit eis,dicens:Hoc est corpus meum,quod pro vobis datur:hoc facite in meam commemorationem. *Luc.22.1.Cor.11.* *Hic instituisse Christum Sacerdotes nouæ legis, semper tenuit Catholica Ecclesia: vt tradit Concilium Tridentinum, sess.22.cap.1.& can.2.*

2 Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cum dixisset, insufflauit: & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata,remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. *Io. 20.*

Vetus Sacerdotium in nouum trãslatum est, ac de eius potestate, & origine.

3 SAcrificium, & Sacerdotium ita Dei ordinatione coniuncta sunt,vt vtrumque in omni lege extiterit. Cum igitur in nouo Testamento sanctum Eucharistiæ Sacrificium visibile ex Domini institutione Catholica Ecclesia acceperit, fateri etiam oportet, in ea nouum esse visibile, & externum Sacerdotium, in quod vetus translatum est. Hoc autem ab eodẽ Domino Saluatore Nostro institutum esse,atque Apostolis, eorumq. successoribus in Sacerdotio potestatem traditam consecrandi, offerendi, & ministrandi corpus, & sanguinem eius, nec non & peccata dimittendi,& retinendi,sacræ litteræ ostendunt,& Catholicæ Ecclesiæ traditio semper docuit. *Conc.Trid. Sess. 23. cap. 1.* *Matth.16 18.Io.20*

De differentia Sacerdotij veteris, & noui.

4 LVcernam per significationem recte Sacerdotium vetus accipimus, in nocte quidem sub vmbra seruientis populi pernecessarium, sed aspirante die nouæ gratiæ remouendum. Quia enim lucerna nocte clausis tantum in domibus lucens latius spargere radios sui fulgoris non sufficit; Sol autem exortus adeo cuncta foris, intusq. perlustrat, vt etiam lucernæ iubar minus vtile, immo inextinguibile reddat, &c. *Ven.Beda super lib.1.Reg.cap.8.*

Sacer-

Sacerdotalis ordo cœpit a S. Petro poſt Chriſtum.

IN nouo Teſtamento poſt Chriſtum Dominum Noſtrum a Petro Sacerdotalis cœpit ordo; quia ipſi primo Pontificatus in Eccleſia Chriſti datus eſt, dicente Domino ad eum, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam: & tibi dabo claues Regni cœlorum. Hic ergo ligandi, ſoluendiq. poteſtatem primus accepit a Domino, primusq. ad fidem populum Dei gratia, & virtute ſuæ prædicationis adduxit. *S. Anacletus epiſtola 2. ad Epiſcopos Italiæ, diſt. 21. cap. 10. S. Burchardus lib. 1. cap. 1. S. Iſidorus de Eccleſ. offic. lib. 2. cap. 5.* 5

Instructio ad officium Sacerdotale rite ſubeundum, miniſtrandumq.

COnſecrandi, fratres chariſſimi, in Presbyteratus officium, illud digne ſuſcipere, atque ſuſceptum laudabiliter exequi ſtudeatis. Sacerdotem enim oportet offerre, benedicere, præeſſe, prædicare, & baptizare. Cum magno quippe timore ad tantum gradum aſcendendum eſt, atque prouidendum, vt cœleſtis ſapientia, probi mores, & diuturna iuſtitiæ obſeruatio ad id electos commendet. Vnde Dominus, præcipiẽs Moyſi, vt ſeptuaginta viros de vniuerſo Iſrael in adiutorium ſuum eligeret, quibus Spiritus ſancti dona diuideret, ſuggeſſit, Quos tu noſti, qui ſenes populi ſunt. Vos ſiquidẽ in ſeptuaginta viris, & ſenibus ſignati eſtis, ſi per ſpiritum ſeptiformem decalogum legis cuſtodientes probi, & maturi in ſcientia, ſimiliter, & opere eritis. Sub eodem quoque myſterio, & eadem figura in nouo Teſtamento Dominus ſeptuaginta duos elegit, atque binos ante ſe in prædicationem miſit, vt doceret verbo ſimul & facto, miniſtros Eccleſiæ ſuæ fide, & opere debere eſſe perfectos, ſeu geminæ dilectionis, Dei ſcilicet, & proximi virtute fundatos. Tales itaque eſſe ſtudeatis, vt in adiutorium Moyſi, & duodecim Apoſtolorum, Epiſcoporum videlicet Catholicorum, qui per Moyſen, & Apoſtolos figurantur, digne per gratiam Dei eligi valeatis. &c. Itaque, dilectiſsimi fratres, (quos ad noſtrum adiutorium fratrum noſtrorum arbitrium conſecrandos elegit) ſeruate in moribus veſtris caſtæ, & ſanctæ vitæ integritatem: agnoſcite quod agitis: imitamini quod tractatis, quatenus mortis Domi- 6

Dominicæ myſterium celebrantes mortificare membra veſtra a vitijs, & concupiſcentijs omnibus procuretis. Sit doctrina veſtra ſpiritualis medicina populi Dei: ſit odor vitæ veſtræ delectamentum Eccleſiæ Chriſti, vt prædicatione, atque exemplo ædificetis domum, ideſt Eccleſiam Dei: quatenus nec nos de veſtra prouectione, nec vos de tanti officij ſuſceptione damnari a Domino, ſed remunerari potius mereamur. *Ex Pontificalis Romani admonitione ad Presbyteros.*

De eodem.

7 CVm rerum neceſſitas expoſcit, penſandum valde eſt, ad culmen quiſque regiminis qualiter veniat, atque ad hoc rite perueniens qualiter viuat, & bene viuens qualiter doceat, ac recte docens infirmitatem ſuam quotidie, quanta valet cogitatione, cognoſcat. *S. Greg. in præfatione Paſtoralis.*

Inſtructio S. Ioannis Euangeliſtæ ad Sacerdotalem ordinem conferendum.

8 DE ordinatione presbyteri ego dilectus a Domino conſtituo vobis Epiſcopis. Cum presbyterum ordinas, Epiſcope, impone ipſe manum capiti presbyteri, adſtantibus tibi presbyteris, & diaconis: &, faciendo precationem, dic: Domine omnipotens Deus noſter, qui cuncta per Chriſtum condidiſti, & vniuerſa per ipſum prouidentia tua, vt cuique naturæ conuenit, curas: qui enim poteſt varia efficere, hic etiam poteſt varijs modis prouidere. nam immortalibus quidem, ſola conſeruatione proſpicis, mortalibus vero, ſucceſſione; animæ, cura, & ſtudio legum; corpori, expletione indigentiæ. Ipſe igitur & nunc reſpice Eccleſiam tuam ſanctam, & auge eam, & multiplica eos, qui in ea præſunt, & da virtutem, vt verbo, & opere ad ædificationem populi tui laborent. Ipſe etiam nunc reſpice hunc famulum tuum ſuffragio, & iudicio totius cleri ordini presbyterorum adſcriptum, impleq. eum ſpiritu gratiæ, & conſilijs ad opitulandum populo tuo, ad eumq. corde mundo gubernandum, ſicut reſpexiſti populum tuum electum, & ſicut Moyſi ſeniores eligere iuſſiſti, quos ſpiritu impleuiſti. Et nunc Domine præſta ſeruans in nobis ſpiritum gratiæ tuæ non deficientem, vt plenus operationibus ad ſanandum aptis, & ſermone ad docendum idoneo populum tuum manſuete

ſuete erudiat, & ſeruiat tibi ſincere, ac mente pura, & anima volente, ac pro populo tuo ſacra rite ſine vitio operetur, per Chriſtum tuum, cum quo tibi gloria, honor, cultus, & ſancto Spiritui in ſæcula. Amen. *S. Clemens de Conſtitut. Apoſt. lib. 8. cap. 16. al. 24.*

De eodem.

SAcramentum Sacerdotalis promotionis præ cæteris omnibus magis accurate, ac digne dandum eſt, vel accipiendum: quia, niſi ita collatum fuerit, eo deſinet eſſe ratum, quo non fuerit rite perfectum. Cætera enim ſacramenta vnicuique propter ſe dantur, & vnicuique talia fiunt, quali corde, vel conſcientia accipiuntur. Iſtud ſolum non propter ſe ſolum, ſed propter alios datur, & ideo neceſſe eſt, vt vero corde, mundaq. conſcientia, quantum ad te, ſumatur; quantum ad alios vero, non ſolum ſine omni culpa, ſed etiam ſine omni infamia, propter ſcandalum fratrum, ad quorum vtilitatem non ſolum vt præſint, ſed etiam vt proſint, Sacerdotium datur. *Gratianus 1. q. 1. cap. Si quis Epiſcopi.* 9

De eodem.

CVm ſit ars artium regimen animarum, diſtricte præcipimus, vt Epiſcopi promouendos in Sacerdotes diligenter inſtruant, & informent, vel per ſe ipſos, vel per alios idoneos viros ſuper diuinis officijs, Eccleſiaſticiſq. Sacramentis, qualiter ea valeant celebrare. Quoniam ſi de cætero rudes, & ignaros ordinare præſumpſerint, & ordinatores, & ordinatos vltioni graui decernimus ſubiacere. Sanctius enim eſt, maxime in ordinatione Sacerdotum, paucos bonos, quam multos malos habere miniſtros; quia, ſi cæcus ducit cæcum, ambo in foueam dilabuntur. *Innoc. 3. de æt. & qualit. cap. eo.* 10

Matth. 13.

Exemplum de S. Leone Papa, contra Epiſcopos male manus imponentes.

CVm deſcendiſſet abbas Amos Hieroſolymam, & Patriarcha ordinatus eſſet, venerunt omnes monaſteriorum eremi abbates, vt adorarent eum, inter quos affui & ego cum abbate meo: cœpitq. Patriarcha dicere patribus, Orate pro me, Patres: nam magnum onus, 11

onus, & intolerabile mihi iniunctum est: Sacerdotijq. dignitas me terret immodice: Petri enim, & Pauli, & similium est, regere rationabiles animas. Ego infelix peccator sum. Plus autem, quam cætera, timeo ordinationum sarcinam. nam inueni scriptum, quod beatissimus, & æqualis Angelis Papa Leo per quadraginta dies perseuerauerit ad sepulcrum Apostoli Petri, vigilijs, & orationibus insistens, petensq. ab Apostolo, vt pro se apud Deum intercederet, vt dimitterentur sibi peccata sua: impletisq. diebus quadraginta apparuit ei Petrus Apostolus, dicens, Oraui pro te, & dimissa sunt tibi peccata, præterquam impositionis manuum: hoc enim a te solum requiritur, siue bene, siue fortassis aliter egeris. *S. Antoninus in Summa, p. 3. t. 20. c. 2. §. 1. Ioannes Moschus Euriratus in suo Prato spirituali, c. 149.*

Aduerte hic, quatenus dicitur esse quædam peccata dimissa, quædam non, debere intelligi quoad pœnam, non quoad culpam: impium enim esset dimidiã sperare veniam a Deo, cuius perfecta sunt opera. S. Tho. p. 3. q. 86. ar. 3.

Quo affectu accedere debeat initiandus ad ordines suscipiendos.

12 QVi Sacerdotio initiandus est, non alio affectu accedere debet, quam ad submittendos humeros non dignitati externæ, sed magis publico muneri vice Christi in Ecclesia gerendo. In quã sententiam dixit Apostolus, Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Cogitare secum debet, vt imitator Christi sit, cuius legatione fungitur, nec aliter arbitrari debet, cum ordinatur ab Episcopo, quã se ab ipso Christo, ad ipsius Ecclesiæ munia exequenda mitti, ac destinari; idq. cum multa, & insigni potestate, ac virtute, nimirum diuina; & ea, qua Christus missus est, sicut ipse dixit, Sicut misit me pater, & ego mitto vos: Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. Qui alio affectu sacros ordines ambiunt, nempe vt vel cæteros in honore præeant, vel vt de Ecclesiæ thesauris laute viuant, ac ventri indulgeant, hos Scriptura non mitti, sed suo nomine venire dicit, ac lupos, fures, & latrones appellat, qui non intrant per ostium, sed aliunde ascendunt, maximi criminis rei, quod ingens vltio tandẽ certo certius subsequetur. *Conc. Colon. de sacram. Ord. ad fin.*

1. Tim. 3. *Io. 21.* *Matth. 10* *Luc. 10.* *Matth. 7.* *Io. 10.*

De eodem.

13 QVisquis Sacerdotium non ad elationis pompam, sed ad vtilitatem adipisci desiderat, prius vires suas cũ hoc, quod est subiturus, onere metiatur, vt, si impar est, abstineat, & ad id cũ metu etiã, cui se sufficere existimat, accedat. *S. Greg. 1. q. 1. c. non est putanda.*

De eodem.

SI clericatus te titillat desiderium, discas quod possis docere, & ra- 14
tionabilem Christo hostiam offeras, ne miles ante, quam tiro, ne prius magister sis, quam discipulus. *S.Hieron.16.q.1.c.eo.*

De temeritate indignorum, qui ad presbyterium assumi volunt.

O peruersitas, o abusio filiorum Adam, qui, cum ascendere dif- 15
ficillimum sit, descendere autẽ facillimum, ipsi & leuiter ascendunt, & descendũt difficilius, parati ad honores, ad celsitudines graduum Ecclesiasticorũ, ipsis etiã Angelicis humeris formidãdos. &c. Curritur passim ad sacros ordines, & reuerenda quoque ipsis spiritibus Angelicis mysteria homines apprehẽdunt sine reuerẽtia, sine considera tione. &c. *S.Bernard.de cõuers.ad cler.c.29.S.Bonauent.in Phar.l.2.c.24.*

De nequitia eorũ, qui propter lucrũ tẽporale volunt in presbyteros ordinari.

Io.6. AMen, Amen dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa, sed 16
quia ex panibus meis manducastis, & saturati estis. Per eorum personam Dominus illos intra sacram Ecclesiam detestatur, qui per sacros ordines ad Dominum propinquantes, non in eisdem ordinibus virtutum merita, sed subsidia vitæ præsentis exquirunt, nec cogitant, quid viuendo imitari debeant, sed quæ compendia percipiẽdo satientur. *S.Greg.Moral.l.23.c.17.*

De ordinatione festina indignorum, instinctu inanis gloriæ.

QVidam, instinctu inanis gloriæ illecti, ex laico repente habitu 17
sacerdotij honorem arripiunt, & (quod dicere pudet, & graue tacere est) regẽdi rectores, & qui docendi sunt doctores nec erubescũt fieri, nec metuunt, ducatũ animarũ impudenter assumũt, quibus via omnis ignota ductoris est, &, quo vel ipsi gradiãtur, ignari sũt. Quod quã prauum, quamve sit temerariũ, sæculari etiam ordine, & disciplina monstratur. Nã, dũ dux exercitus nõ nisi labore, & sollicitudine exper-

expertus eligitur, quales animarum duces esse debent, qui ad culmen immatura cupiunt festinatione conscendere, huius saltem rei comparatione considerent,& aggredi repente in expertos labores abstineant, ne cæca honoris ambitio,& ipsis in pœnam sit, & alijs pestifera erroris semina iaciat, quippe qui non didicerunt quod ipsi doceant. *S. Greg. in Reg. lib. 7. ep. 114. dist. 61. c. sacerdotale. S. Adrianus Papa epistola 1.*

De ordinatis per præmia.

18 VAlde contristor, & terræ illi cōdoleo, quia, dum sanctum Spiritum, quem per manus impositionem omnipotens Deus hominibus largiri dignatur, diuino munere habere despiciunt, sed præmijs assequuntur, Sacerdotium ibi diu subsistere non arbitror. *Idem Gregor. eidem, lib. 7. ep. 113. lib. 4. ep. 56.*

De populis, vbi presbyteris dignis præferuntur indigni.

19 CVm videris nonnullos quidem dignos, qui in ordine presbyteratus cooptantur, & ij delitescunt, aut neglectim transmittuntur, præq. ijs designantur indigni, scito quia Dominus ab eiusmodi populo aufert presbyterum &c. *S. Basilius super Isa. c. 3.*

De vitijs, quibus carere debet ordinandus in Sacerdotem.

20 IVbetur Sacerdotibus, vt nulla debilitate insignes sint, ne cæcus, ne claudus &c. Quæ omnia referuntur ad animæ vitia. Nam cæcus Sacerdos est, qui scripturæ scientiam non intelligit, &, quo gressum doctrinæ, vel operis porrigit, per ignorantiam nescit. De talibus scriptum est per Isaiam, Speculatores eius cæci omnes. Claudus quidem est, qui intelligit quid docere debeat, sed tamen præcepta quæ docet, non implet. Paruo autem naso est, qui ad tenendam mensuram discretionis idoneus non est. Grandi, & torto naso est furibundus & minax cum superbiæ arrogantia, vel immoderata discretione. Fracto autem pede, vel manu est, qui viam Dei, quam docet, pergere non studet. Gibbosus quoque Sacerdos est, quem terrenæ cupiditatis pondus deprimit, & tardius ad superna intendit. Lippus vero est,

Leu. 21. *Isa. 56.*

cuius ingenium ad veritatis cognitionem emicat, sed hoc carnaliter viuendo obscurat. Albuginem quoque habet in oculo, qui arrogantia sapientiæ, seu iustitiæ cæcatur. Iugem vero scabiem habet, cuius carnis petulantia sine cessatione dominatur. Impetiginem quoque habet in corpore, qui auaritia vastatur in mente, quæ nisi in paruo compescitur, nimirum sine mensura dilatatur. Ponderosus vero est, qui, etsi turpitudinem non exercet opere, sed ab hac cogitatione continua sine moderamine grauatur in mente. *S. Isidor. in Leuit. c. 18. S.Greg.in Pastor.p.1.c.11.Gratian.dist.49.per tot.Ven.Beda sup.Leuit. c. 13. De Gentilium sacerdotibus vide idem apud Alexandrum ab Alexandro, l.6.c.14.Genialium dierum.*

In collatione ordinū quid faciat Episcopus, & quando Sacerdotalis character imprimatur.

Episcopus in collatione ordinum duo facit: præparat enim ordi- 21
nandos ad ordinis susceptionem, & ordinis potestatem tradit. Præparat quidem & instruendo eos de proprio officio, & aliquid circa eos operando, vt idonei sint potestatem accipiendi. Quæ quidem præparatio in tribus consistit, scilicet benedictione, manus impositione, & vnctione. Per benedictionem diuinis obsequijs mancipatur, & ideo benedictio omnibus datur. Per manus impositionem datur plenitudo gratiæ, per quam ad magna officia sint idonei. Et ideo solis diaconis, & sacerdotibus fit manus impositio, quia eis competit dispensatio sacramentorum, quamuis vni vt principali, & alteri sicut ministro. Vnctione ad aliquod sacramentum tractandum consecrantur. Et ideo Vnctio solis Sacerdotibus fit, qui proprijs manibus corpus Christi tangunt; sicut etiam calix inungitur, qui continet sanguinem; & patena, quæ continet corpus. Sed potestatis collatio fit per hoc, quod datur eis aliquid, quod ad proprium actum pertinet. Et, quia principalis actus Sacerdotis est consecrare corpus, & sanguinem Christi, ideo in ipsa datione calicis sub forma verborum determinata character Sacerdotalis imprimitur. *S.Tho. in 4.dist.24.q.3.art.3.*

Ordinati accipiunt ab ordinatoribus ſuis literas ſuæ ordinationis.

22 QVicumque deinceps ab Epiſcopis ordinantur, literas accipiũt ab ordinatoribus ſuis, manu eorum ſubſcriptas, continentes annum Domini, & diem: vt nulla altercatio de poſterioribus, vel anterioribus oriatur. *Concil. Mileuitan.c.*14.

Presbyteri curati accipiunt ab Epiſcopo Libellum Officialem.

23 QVando Presbyteri in parochijs ordinantur, a Libellum Officialem a Sacerdote ſuo accipiunt, vt ad Eccleſias deputatas ſibi inſtructi accedant, ne per ignorantiam etiam in ipſis Sacramẽtis diuinis Chriſtum offendant, vt, quando ad Litanias, vel ad Concilium venerint, rationem ſuo Epiſcopo reddant, qualiter ſuum officium celebrent, vel baptizent. *Concil. Toletan.* 4. *diſt.* 38. *c.* 10.

a Libellum Officialem] *Erat liber manualis, continens doctrinam de diuinis officijs, & Sacramentis. Vide Amalarium Fortunatum de eccleſiaſt. off. l.* 4. *c.* 29. *De illo videtur fieri mentio in Concilio Moguntino c.* 22.

Ordinandi quales.

24 EPiſcope, elige adiutores tuos vitæ, & iuſtitiæ operarios, Deo gratos, quos ex cuncto populo maxime dignos probaris, & faciles ad vexationes, & moleſtias in vſus miniſterij ſuſtinendas. *S. Clemens de Conſtitut. Apoſt. lib.* 3. *cap.* 15.

De eodem.

25 COnſtitue presbyteros homines pios, iuſtos, mites, non cupidos, veritatis ſtudioſos, probatos, ſanctos, non acceptores perſonarum, qui valeant docere ſermonem veritatis, recte procedentes in placitis Domini. Vos vero eos honorate, vt patres, vt dominos, vt beneficos, vt bene viuendi auctores. *Idem Clemens lib.* 7. *cap.* 32.

Et eos, qui eleemoſynæ amorem habuerint. *S. Gregor. lib.* 3. *ep.* 27.

De eo-

De eodem exemplum.

MEministis, filij, quendam amicum, cum sedulis se videretur 26
commendare officijs, hoc solo tamen a me in clerum non receptum, quod gestus eius plurimum dedeceret. Alterum quoque cum in clero reperissem, iussisse me, ne vmquam præiret mihi, quia velut quodam insolentis incessus verbere oculos feriret meos. nec fefellit sententia &c. *S. Ambros. lib. 1. cap. 18. de Officijs.*

De eodem.

IS, qui ad sacerdotum sortem admittitur, primum probetur, an 27
integer, aut incolumis, & ingenuus sit. Deinde ex pura maxime domo, & a cæde purus, & ab omnibus huiusmodi, quæ aduersus res diuinas committuntur, & vt ipse, ac pater, & mater ipsius similiter vixerint. *Plato dial. 6. de Legibus.*

De eodem.

TRia requiruntur. vt infra, p. 3. c. 3. §. 7. Ne sit neophytus. 28

De eodem.

PRouidum debet esse iudicium sacerdotale: nec facile male sanæ 29
conscientiæ committendum id muneris, ne fiat error deterior priore. Vase enim fetido vel oleũ, vel vinum facile corrumpitur. *S. Ambros. lib. 1. ep. 3.*

De eodem.

QVi pie & fideliter in ministerijs ante actis se gesserint, & ad 30
presbyteratus ordinem assumuntur, bonum habeant testimonium, & hi sint, qui non modo in diaconatu ad minus annũ integrum (nisi ob ecclesiæ vtilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videatur) ministrauerint, sed etiam ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur, atque ita pietate, & castis moribus conspicui, vt præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ monita ab eis possint expectari. *Concil. Trident. Sess. 23. cap. 14. de reform.*

Adde,

Adde, quod Psalterium etiam memoriter scire tenebatur ordinandus. *Concil. Toletan.* 8.*c*.8.*Nicephorus hist. eccles. l*.15.*c*.23.

De eodem, ac de populi comprobatione.

31 SAcerdos plebe præsente sub omnium oculis deligatur, & dignus, *Num*.20.
atque idoneus publico iudicio, ac testimonio comprobetur, sicut Dominus Moysi præcepit, dicens, Prehende Aaron fratrem tuum, & Eleazarum filium eius, & impones eos in montem coram omni synagoga, & exue Aaron stolam eius, & indue Eleazarum filium eius, & Aaron positus moriatur illic. Coram enim synagoga iubet Deus constitui sacerdotem, idest instruit, & ostendit, ordinationes sacerdotales non nisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere, vt plebe præsente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicētur, & sit ordinatio iusta, & legitima, quæ omnium suffragio, & iudicio fuerit examinata. &c. *S. Cypr. l*.1.*ep*.4.

De eodem.

32 DEcet actuum nostrorum testem esse publicam attestationem, ne derogetur muneri, vt, qui viderit ministrum altaris congruis ornatum virtutibus, auctorem prædicet, & dominum veneretur, qui tales seruulos habeat. &c. *S. Ambros. de Offic. l*.1.*c.fi*.

De eodem, ac de mystica eius significatione.

33 REquiritur in ordinando Sacerdote populi præsentia, vt sciant homines, & certi sint, quod, qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminētior, ille eligatur ad sacerdotium, & hoc attestante populo, ne qua postmodum retractatio cuiquam, ne quis scrupulus resideret. Hoc est, quod & Apostolus præcipit in ordinatione Sacerdotis, dicens, Oportet autem 1.*Tim*.3.
illum & testimonium habere bonum ab ijs, qui foris sunt. Ego autem & amplius aliquid video in eo quod dicit, quia cōuocauit Moyses omnem synagogam. Et puto, quod, Congregare synagogam, hoc sit, colligere omnes animi, & in vnum congregare virtutes, vt, cum sermo de sacerdotalibus sacramentis habetur, vigilent omnes animi virtutes, & intentæ sint, vt nihil scientiæ, nihil in eis sapientiæ, nihil desit industriæ; sed adsit omnis multitudo sensuum, adsit omnis congregatio sanctarū

cogitationum, vt, quid ſit Pontifex, quid vnctio, quid indumentum eius conferens, intra ſacrarium cordis ſui poſſit aduertere. *S. Hieron. 8.q.1.c.licet.Origenes hom.6.ad c.6. Leuit.*

De eodem.

CHriſtiani, quando ſacerdotes ordinare volebant, prius ipſorum 34
nomina palam proponebant, hortantes populum, vt, ſi quid quis haberet criminis, probaret manifeſtis rebus. *Ælius Lampridius in Alex.Seuero.*

De eodem, ac de ordinatione per gradus.

ORdinate ad ordines procedendum eſt: Nam caſum appetit, 35
qui ad ſumma loci faſtigia poſtpoſitis gradibus per abrupta aſcenſum quærit. *S.Bonau.in Phar.l.1.c.24.ex S.Greg.Concil. Trident. Seſſ.23.c.11.*

De eodem, ac de ætatis, & morum maturitate.

IN Sacerdotibus eligendis, vel ordinandis, curam oportet eſſe per- 36
ſpicuam. Irreprehenſibiles eſſe conuenit, quos præeſſe neceſſe eſt corrigendis. Longa debet vitam ſuam probatione monſtrare, cui gubernacula committuntur eccleſiæ. *Hormiſda Papa diſt. 61. c. eo. Catechiſmus Pij V. de ſacramento Ordinis, verſ. docendum.*

De eodem.

MErito Patrum beatorũ venerabiles ſanctiones, cum de electio- 37
ne ſacerdotum loquerentur, eos demum ſacris adminiſtrationibus idoneos cenſuerunt, quorum omnis ætas a puerilibus exordijs vſque ad perfectiores annos per diſciplinæ ſtipendia Eccleſiaſticæ cucurriſſet, & vnicuique teſtimonium prior vita præberet. &c. *S.Leo ep.87.c.1.diſt.61.can. miramur. & per tot.Concil.Sardicen.c.13. S. Gregor.Paſtor.p.3.admonitione 35.*

De eo-

De eodem.

38 PResbyteros oportet esse matura ætate prouectos, & qui temporis prolixitudine, & multarum rerum cognitione periti, quiq. ab ipsa primum florescente canitie exhibuerint morum constantiã. Gloria enim seniorũ canities. Sicubi tandem cõperietur senilis sensus, *Prou. 20.* & prudentia in ætate iuuenili, donum hoc haudquaquam aspernabile, immo fides habenda est ei, qui dicit, Canities autem prudentia est *Ibid.* in hominibus. Ea enim senectus prudentiæ, ac sensuum, laudem promeretur ampliorem tanto præ eo, qui ad crinium alborem per senilem consistentiam peruenit. Fortasse hoc insinuat scriptum, A vultu cano *Leu. 19.* consurges, & honorabis faciem presbyteri. Si quis fuerit ad exemplũ sapientis illius Danielis, corpore quidem iuuenculus, canus vero sensu, vtique iustius venit præferendus istis, qui in proposito flagitiosæ, ac petulantis vitæ consenescentes canitiem ostentant corporis, sicut seniores illi in Babylone inueterati dierum malorum. Quare, & ad Da- *Dan. 13.* nielem adhuc puerulum, qui per sensibilem ætatem erat quidem iunior, at intellectili prudentia canus, transierat donum Presbyterij. *S. Basilius sup. c. 3. Isa.*

De eodem.

39 QVid est Manus cito imponere, nisi ante ætatem maturitatis, an- *1. Tim. 1.* te tempus examinis, ante meritum obedientiæ, ante experientiam disciplinæ Sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et, quid Communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis ille est, qui non meruit ordinari? *S. Leo ep. 85. dist. 78. c. 10.*

De eodem, & qua ætate.

40 SI quis triginta ætatis suæ annos impleuerit, nullo modo Prebsyter ordinetur, etiam si valde sit dignus. Quia & ipse Dominus trigesimo anno baptizatus est, & sic cœpit docere. Oportet ergo, eum, qui ordinandus est, vsque ad hanc ætatem legitimam consecrari. *S. Fabianus Papa, vt refert Iuo Carnoten. l. 6. c. 30. non Bonifacius, vt habetur dist. 78. c. eo iuncto, c. Nemo. Concordat Conc. Agathen. c. 17. & Neocæsarien. c. 11. & Toletan. 18. c. 19. Iustin. Imp. nouell. 115. c. 20. Postea vero Zacharias Papa eadem dist. c. Si triginta sic ait,* Si triginta annorum non reperietur, & necessitas exposcit, a vigintiquinque annis sacerdotes ordinentur. *Ita Concil. Trident. Sess. 23. c. 12. & 14.*

Sacerdotis potestas circa quæ, & quæ cuique scientia necessaria.

41 SAcerdos habet duos actus, vnum principalem circa corpus Christi verum, & vnum secundarium circa corpus Christi mysticum. Secundus dependet a primo, sed non conuertitur. Et ideo aliqui ad Sacerdotium promouentur, quibus committitur tantum primus actus: sicut religiosi, quibus cura animarum non committitur, & a talium ore non requiritur lex, sed solum, quod sacramenta conficiant. Et ideo talibus sufficit, si tantum de scientia habeant, quod ea, quæ ad Sacramentum conficiendum spectant, rite seruare possint. Alij promouentur ad alium actum, qui est supra corpus Christi mysticum, & a talium ore populus legem requirit. Vnde scientia legis in eis esse debet, non quidem vt sciant omnes quæstiones legis difficiles, quia in his debet ad superiores haberi recursus, sed sciant, quæ populus debet credere, & obseruare de lege. Sed ad superiores sacerdotes, scilicet Episcopos, pertinet, vt etiam ea, quæ difficultatem in lege facere possint, sciant, & tanto magis, quanto in maiori gradu collocantur. *S. Thom. in 4. dist. 24. q. 1. art. 3.*

De mutatione laici in Sacerdotem, deq. excellentia, & virtute Sacerdotij.

CVm heri, ac tempore superiori, vnus e multitudine, ac plebe esset, repente redditur præceptor, præses, doctor pietatis, mysteriorum latentium præsul; eaq. contingunt ei, cum nihil vel forma, vel corpore mutatus, sed, quod ad speciem externam attinet, ille sit, qui erat, inuisibili quadam vi, ac gratia inuisibilem animam in melius transformatam gerens. Atque ita ad multas res animaduertens, contemnenda quidem videbis ea, quæ apparent; magna vero, quæ ab illis efficiuntur. &c. *S. Gregor. Nyssen. de sancto baptismate. Vide optimam epistolam 3. S. Siricij Papæ. Et S. Gregor. lib. 4. ep. 50.* 42

Bigamus non ordinetur.

BIgami pænitentes, vel repudiatarum mariti ad Sacerdotium non ascendant. *Concil. Aurelianen. de bigam. c. 1. c. de bigamis. c. Nemo. S. Hieron. ep. 50.* 43

Sacer-

Sacerdos seruare tenetur castitatem.

44 SAcerdotes, & Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, qua vel a sacrificijs diuinis, vel a baptismatis officio vacent. *S. Innoc. Papa ep.3.c.9.dist.31.c.tenere.S. Ambros.super epist. ad Timoth.1. Vide infra, parte 2.c.5. de Pudicitia, n.5.*

Votum solenne tantũ est illud, quod faciũt ordines suscipientes sacrum, & monachi profitentes.

45 ILlud solum votum debet dici solenne quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solennizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis, aut per professionem expressam, vel tacitam factam alicui de religionibus per Sedem Apostolicam approbatis. *Bonifacius VIII.de Voto, c. vnico.l.6.*

Presbyteri, qui parochijs præficiuntur, coram Episcopo profitentur castitatem.

46 QVando presbyteri, vel diaconi per parochias constituuntur, oportet eos professionem Episcopo suo facere, vt caste, & pure viuant sub Dei timore;&, dum eos tali professione obligauerit, sanctam disciplinam retineant. *Concil.Toletan.5.dist.28.c.10.*

Ne multi clerici passim ordinentur.

47 NVllus Episcopus multitudinem clericorum faciat passim. Debet enim, secundum redditum ecclesiarum, ita etiam numerus clericorum moderari. Et siquidem is, qui sacrosanctam ædificauit ecclesiam, statuit ab initio numerum clericorum, qui debent in eadem ecclesia consecrari, ille numerus custodiatur. Sin autem numerus præfinitus non est, neque per amicitiam, neque per gratiam oneranda sacrosancta ecclesia est, sed moderandus numerus erit cu-

ra, & sollicitudine Patriarcharum, & Metropolitanorum, & aliorum Episcoporum. *Imp. Iustin. nouella 6. c. 8. & in authent. vt determinatus sit numerus clericorum, coll. 1. & de mensura ordinandorum coll. 3. & de sacrosanctis ecclesijs, c. non plures.*

Huius nouellæ Constitutionis dispositio (si vnquam alias) hac nostra tempestate maxime videtur obseruanda: in qua videmus misere sacerdotes contemni, (vt etiam de sua conqueritur ad Euagrium Hieronymus) ex nimia illorum multitudine, quæ solet vilipendium gignere, sicut exaduerso cuiuslibet rei raritas pretium, æstimationemq. parit. Quo fit, vt, si vnum e duobus daretur mihi, crederem fore Deo gratius, Christianæq. Reip. vtilius, plura beneficia vni sacerdoti, docto, prudenti, & pio conferri propter sacerdotum paucitatem, quam singula singulis ineptis dari, vt omnibus illis satisfiat. Cum scriptum sit, Non concupiscit Deus multitudinem filiorum infidelium, & inutilium; & ne iucunderis in filijs impijs, si multiplicentur; nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis: melior est enim vnus timens Deum, quam mille impij: & ab vno sensato inhabitabitur patria, & a tribus impijs deseretur. De quo S. Clemens ep. 2. ad Iacobum fratrem Domini. Et querulis tot ordines ambientium vocibus possent sanctissimi Episcopi opponere, præter alias multas antiquorum Patrum traditiones, nouissima Sacrosancti Concilij Tridentini decreta, quæ si ad vnguem obseruentur, pauciores sine dubio ad ordines prouehentur, maxime si non nisi per temporum interstitia tam minores, quam maiores ordines conferantur: si ita de ordinandi ætate, genere, & moribus inquiratur, vt, non nisi cuius probata vita senectus sit, admittatur, cuiusq. scientiæ spes maioribus ordinibus dignum non ostenderit, ac tam crebra Corporis Christi communio, quam ecclesiæ, cui adscriptus fuerit, frequens ministerium commendet. Videtur etiam ad id non fore inutile, si Prælati subditos ad alium Episcopum ordinandos nisi vrgenti de causa minime transmittant; neque in sua quisque diœcesi pluries, quam semel in anno, ordinationes sacras celebrent: quas olim solo mense Decembri peragi solitas vsque ad Papam Simplicium (qui fuit a S. Petro quadragesimus nonus) testantur eius acta, & Amalarius Fortunatus l. 2. de Eccles. offic. c. 1. & Micrologus de Ecclesiast. obseruationibus c. 28. Licet S. Leo ep. 7. ad Dioscorum Alexandriæ Episcopum solo Sabbatho sancto, aut Paschæ die celebrari constituerit. Quibus quidem diebus paucissimos sacris initiari consueuisse satis notum est illis, qui veterum Romanorum Pontificum vitas perlegerint. Adde, quod propositæ rationi maxime conducere, valdeq. necessarium fore videtur, si exigatur ab ordinandis vel amplius, quam antehac, patrimonium, vel pinguius beneficium, vt in summa temporis huius rerum omnium caritate potius cum filio frugi in domo patris sui abundent panibus, quam cum perdito adolescentulo fame perire,

[Margin notes: Epist. 85. — Eccli. 15. 16. de ætat. & qual. c. cum sit. — Luc. 15.]

ac men-

ac mendicare cogantur. Quorum omnium difficultas, temporis videlicet prolixitas, seuerum scientiæ examen, ac diligens natalium, facultatum, ac morum exploratio quamplurimos ab ambiendis ordinibus deterrebit; stabuntq; in acie, nec ab incepto desistent illi solummodo, quorum vndique probata virtus, & constans animi desiderium ad tantam dignitatem a Domino vocatos esse testentur. Quod quidem minus durum videbitur illi, qui attente consideret terminos antiquos, quos posuerunt nobis Patres nostri ad sacerdotium per ordinũ gradus ascensuris. E quibus, præter alia, quæ superius adduximus, testimonia, vnicũ hic proferre libet ex Synodo Romana sub Siluestro, quod huic digressiunculæ finẽ dabit. Vt nullus, *inquit*, ex laica persona ad honorem Acolyti vsque ad Episcopatũ subleuaretur, nisi prius fuisset Lector annis triginta. Deinde vno die Exorcistæ, & postea caperet onus Acolyti, & faceret in eodẽ ordine Acolyti annos decem, vt acciperet onus Subdiaconi, & in Subdiaconatu esset annos quinque, deinde ad Diaconatus honorẽ pertingeret fixus rogãtibus triginta presbyteris examen, vt esset Subdiaconus Cardinalis; quia a prima Sede erat constitutum, vt seruiret annos septem. Hoc enim, quod si quis desideraret ordinem presbyterij ita exigeretur, vt in septem annis a cuncto Clero Romano probaretur doctrinæ, natiuitatis, generositatis, & consilio non expetens prædam a quoquam opinione clara firmarent omnes presbyteri, declararent, & firmarent, & sic ad ordinem presbyterij accederet, & faceret in eodem annos tres. *Ita Synodus Romana sub Siluestro c. 11. Addi possunt ad idem duo Decreta, Zosimi, & Siricij, Summorum Pontificum, quæ habentur apud Gratianum dist. 77. c. in singulis, & c. quicumque. Et epistolæ duæ S. Cypriani: Vbi videre est, quanti faciat Lectoratus officium (quod inter quattuor minores ordines est secundum) vt, propter multorum vulnerum cicatrices, & illustres agones, quos pro fide Christi in corpore suo perpessi fuerant Sancti Aurelius, & Celerinus Confessores, in Lectores illos ordinare sufficiens præmium esse iudicauerit.*

Prou. 22.

L. 2. ep. 5.
L. 4. ep. 5.

DE

D E

DIGNITATE, POTESTATE, OFFICIO, IMMVNITATIBVS, ET PRIVILEGIIS SACERDOTVM,

Deq. obedientia, ac debito honore illis deferendo.

CAP. II.

De officio, dignitate, & potestate Sacerdotum, §. 1.

SVMMARIVM.

CERTAE corporis partes tingebantur sanguine sacerdotibus veteris legis; eisq. dabantur ex victimis certæ particulæ, & in vestibus quidam colores, & ornatus adhibebantur in officij sui significationem; & ministrabant omnia, quæ intra velum erant. 1.3.7.25.26.28.

Erant iudices, & principes populi. 2.4.7.

Ad eorum exemplum sacerdotes nouæ legis iudicant de laicis, & de causis Christianorum. 69.70.

Inunguntur in consecratione sua oleo, & quare. 27.

Vocantur Presbyteri, quod est nomen dignitatis; & Sacerdotes, quod est nomen officij. 10.11.40. & Clerici. 50.

Olim Episcopi vocabantur. 41.

Aliquando Angeli, aliquando Dij, aliquando Apostoli ecclesiarum, & Reges, atque in eorum similitudinem habent coronam in capite. 44.45.50.

E tamen præferuntur Regibus. 51.52.53.54.

Steptuaginta discipulorum figuram gerunt. 41.42.43.

Non multum differunt ab Episcopis. 46.47.48.49.

Sed multum a reliquis hominibus. 55.56.

A Deo sunt nimis honorati. & maxima potestas, & excellentia eis tributa. 5.6.8.57.58.59.60.61.62.63.64.65.66.67.68.

Præcipue potestas Clauium ab ipso Christo illis concessa, quam neque Virgini matri, neque Angelis dedit. 18.19.20.21.

Eorum

Eorum officium est, orare, prædicare, consecrare, & dispensare Sacramenta. 23. 24.
Nulli nocere, omnibus prodesse. 30.
Episcopo suggerere, vt subueniat indigentibus. 34.
Debent esse pacifici, fideles, misericordes. 32.33.
Medij inter Deum, & homines, benigni, mites, casti, sobrij. 36. 37. 38. 39.40.
Eorum arma, lectio, & oratio. 29.50.
Quadripartitum est eorum officium in altari. 16.17.
Legem Dei, & multa alia scire, facere, & docere tenentur. 13.14.15.22.43.
Et quotannis officij sui rationem Episcopo reddere. 35.

Secretarium quid. 9.

CAP. II. §. I.

CVM immolaueris arietem, sumes de sanguine eius, & 1
pones super extremum auriculæ dexteræ Aaron, & filiorum eius, & super pollices manus eorum, ac pedis dextri. *Exod.29. Hac cærimonia significare videtur Dominus daturos Sacerdotes pœnas sanguinis, si negligentes fuerint in audiendis mandatis eius, aut in ministerijs suis exequendis. Oleaster.*

Accedent Sacerdotes filij Leui, quos elegerit Dominus Deus tuus 2
vt ministrent, & benedicant in nomine eius; & ad verbum eorum omne negotium pendet, vt, quidquid mundum, vel immundum est, iudicetur. *Deut.21.*

Ingressus est post Oziam Azarias Sacerdos & cum eo Sacerdotes 3
Domini octoginta viri fortissimi, restiteruntque Regi, atque dixerunt, Non est tui officij Ozia, vt adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, qui congregati sunt ad huiusmodi ministerium. Egredere de sanctuario, ne contempseris, quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo. Iratusq. Ozias, & tenens in manu thuribulum, vt adoleret incensum, minabatur sacerdotibus, statimq. orta est lepra in fronte eius coram sacerdotibus in domo Domini, & festinato expulerunt eum. *2.Par.26.*

Et nunc fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, & ex 4
vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, vt memores sint &c. *Iudith.9.*

Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus: nimis confor- 5
tatus est principatus eorum. *Psal.138.*

Ego posui te quasi plaustrum triturans nouum, habens rostra serran 6
tia: triturabis montes, & comminues: & colles quasi puluerem pones. Ventilabis eos, & ventus tollet, & turbo disperget eos: & tu exultabis in Domino, in sancto Israel lætaberis. *Isai.41.*

Sacerdotes autem, & Leuitæ filij Sadoc, qui custodierunt cærimo- 7
nias sanctuarij mei, cum errarent filii Israel a me, ipsi accedent ad me vt ministrent mihi: & stabunt in conspectu meo vt offerant mihi. &c. Cumq. ingredientur portas atrii interioris, vestibus lineis induentur: nec ascendet super illos quidquam laneum. &c. Cumq. egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestimentis suis, in quibus ministrauerant, & reponent ea in gazophylacio sanctuarii, & vestient se vestimentis aliis: & non sanctificabunt populum in vestibus suis. &c. Et populum meum docebunt, quid sit inter sanctum & pollutum &c.

Et cum

Et cum fuerit controuersia, stabunt in iudicijs meis, & iudicabunt. *Ezech.44.*

8 Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, & in promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam. &c. 2.*Cor.*10.

Admonitio de Sacerdotum officio.

9 FRatres carissimi, consacerdotes, & cooperatores nostri, nouit fraternitas vestra, nos licet indignos locum tenere Aaron, vos autẽ Eleazari, & Ithamari; nos fungi vice duodecim Apostolorũ, vos autem septuaginta duorũ discipulorum; nos pastores vestros esse, vos autem animarum vobis commissarum; nos de vobis, vos autem de plebibus vobis commendatis Domino nostro Iesu Christo rationẽ esse reddituros, vt in die tremendi iudicij inter bonos dispensatores inueniamur. Et ideo, carissimi, videte periculum vestrum. Admonemus itaque, & obsecramus fraternitates vestras, vt, quæ vobis suggerimus, memoriæ commendetis, & opere exercere studeatis.

In primis igitur admonemus, & obsecramus fraternitatem vestram, vt vita, & conuersatio vestra sit irreprehensibilis.

In domibus vestris mulieres non cohabitent.

Omni nocte ad nocturnas horas surgite.

Officium vestrum horis certis decantate.

Nullus vestrum, nisi ieiunus Missam celebret, & non in vestibus communibus, sed sacris, amictu, alba, cingulo, manipulo, stola, & casula, vestimentis nitidis, quæ ad alios vsus non seruiant, parati.

Deuote, & religiose celebrate, & corpus, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi cum omni reuerentia, & tremore sumite.

Corporalia, & pallæ ex lino fieri debent, & sint mundissima. Quæ, & alia lintea, ac vasa proprijs manibus abluite, & extergite diligenter.

Altare sit coopertum mundis linteis saltem tribus diuersis: ad quod nulla femina accedat, aut calicem tangat: & super altare nihil ponatur, nisi reliquiæ, ac res sacræ, & pro sacrificio opportunæ.

Missalia, Gradualia, Lectionaria, & Antiphonaria sint completa, & perfecta.

Ecclesiæ vestræ bene sint coopertæ, & mundæ.

In sacristijs, siue [a] secretarijs, aut iuxta altare maius, sit locus aptus ad infundendam aquam ablutionis corporalium, & linteorum, ac vasorum, & aliarum rerum sacrarum, ac manuum, postquam sanctum chrisma, aut oleum catechumenorum, vel infirmorum tractaueritis: ibiq. pendeat vas cum aqua munda pro lauandis manibus sacerdotum, & aliorum, qui rem sanctam, & officium diuinum sunt peracturi, & prope linteum mundum ad illas abstergendum.

Atria ecclesiæ sint bene munita.

Nullus ecclesiam, ad quam intitulatus est, dimittat, & ad aliam quæstus gratia se transferat.

Nullus plures ecclesias sine titulo, & contra sacrorum canonum dispositiones, nancisci præsumat.

Nullatenus etiam vna ecclesia inter plures diuidatur.

Nullus extra ecclesiam in locis non consecratis, aut calcaribus indutus, vel cultellis extra pendentibus, celebret.

Nullus alterius parochianum, nisi itinerantem, & tunc de rectoris sui licentia, ad communionem recipiat.

Nullus in alterius parochia absq. proprii sacerdotis licentia celebret.

In celebratione quisque calicem, & oblata non circulo, aut digitorum vacillatione, vt quidam faciunt, sed iunctis, & extensis digitis Cruce signet, sicq. benedicat.

Calix, & patena sint aurei, vel argentei, non ærei, aut aurichalcei, vitrei, vel lignei.

Quisque presbyter clericum habeat, vel scholarem, qui cum eo psalmos cantet, epistolam, & lectiones legat, & in Missa respondeat.

Ipse quoque presbyter infirmos visitet, & reconciliet, & iuxta Apostolum propria manu communicet, & oleo sancto inungat.

Nullus præsumat tradere communionem laico, aut feminæ, ad ferendum infirmo.

Nullus pro baptizandis infantibus, siue adultis, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis sepeliendis, præmium, vel munus exigat.

Per negligentiam vestram nullus infans sine baptismo, & adultus sine communione pereat.

Nullus vestrum sit ebriosus, aut litigiosus, Nullus arma ferat.

Nullus canum, aut auium iocis inseruiat, seu in tabernis bibat.

Quisque vestrum, quantum sapit, de Euangelio Dominico, & cæteris festiuis diebus suæ plebi annuntiet.

Verbum Domini prædicate.

Curam pauperum, & peregrinorum, viduarum, & orphanorum habete, ipsosq. peregrinos ad prandium vestrum vocate.

Estote hospitales, aliis exinde bonum exemplum præbentes.

Singulis

Singulis diebus Dominicis ante Missam, aquam, qua populus aspergatur, benedicite; ad quod proprium vas habetote.

Vasa sacra, aut vestimenta sacerdotalia nolite negotiatori, aut tabernario in pignus dare.

Minus digne pænitentem cuiuscumque rei gratia ad reconciliationem non adducite, nec ei reconciliationis testimonium perhibete.

Vsuras non exigite.

Facultates vestras post ordinationem vestram acquisitas ne alienate, quoniam ecclesiæ sunt.

Nullus res, possessiones, aut mancipium ecclesiæ vendere, commutare, aut quocumque ingenio præsumat alienare.

Nullus decimam alterius recipiat.

Nullus pænitentem carnem manducare, aut vinum bibere inuitet, nisi pro eo tunc eleemosynam fecerit.

Quisque fontes baptismales lapideos habeat bene mundos: quos si habere non poterit, vas aliud ad hoc opus solum deputatum teneat.

Omnibus parochianis vestris Symbolum, & Orationem Dominicam, & ieiunia quattuor temporum, & alia Ecclesiæ mandata significate obseruanda.

Ante Quadragesimam quarta feria populum ad confessionem admonete, & confessis iuxta qualitatem criminum pænitentiam iniungite.

Tribus temporibus in anno, idest Natali Domini, Paschæ, & Pentecostes, omnes fideles accedere ad communionem Corporis Domini nostri Iesu Christi inuitate: & ne desit, qui saltem in Pascha communicet.

Certis temporibus coniugatos ab vxoribus abstinere exhortamini.

Nullus vestrum rubeis, aut viridibus vestibus vtatur.

Diem Dominicum, & cæteras festiuitates absque opere seruili a vespera ad vesperam celebrare docete.

Cantus, & choreas mulierum in atrio ecclesiæ fieri prohibete.

Incantationes super mortuos nocturnis temporibus a vulgo fieri consuetas sub obtestatione Dei omnipotentis, vetate.

Cum excommunicatis nolite communicare: ne quis vestrum cum eis, vel eorum præsentia celebrare præsumat. Quod etiam plebi nuntiate.

Et quod nullus ex plebe vxorem domum ducat, nisi prius nuptiæ temporibus ab Ecclesia permissis publice fuerint celebratæ.

Quod nullus ad raptam, vel consanguineam accedat, aut alterius sponsam ducat, omnibus prohibete.

Porcarios, & alios pastores saltē Dominica faciatis vocari ad Missam.

Patrinos, vt filios suos Symbolum, & Orationem Dominicam doceāt, aut doceri faciant, exhortamini.

Sacramentum Eucharistiæ, sanctum Chrisma, & Oleum catechumenorum, ac sanctum, seu infirmorum in ecclesia in loco mundo, condecenti, & securo, sub sera, & fida custodia diligenter seruate.

Quisque vestrum expositionem Symboli, & Orationis Dominicæ, iuxta orthodoxorum Patrum traditiones, penes se habebat, easque, ac orationes Missarum, & Epistolas, & Euangelia, & Canonem bene intelligat: ex quibus prædicando populum sibi commissum sedulo instruat, maxime non bene credentem.

Introitum Missæ, Orationes, Epistolam, Graduale, Euangelium, Symbolum, &c. non secreta, sed alta, & intelligibili voce proferat. Secretas vero, & Canonem morose, ac distincte submissa voce legat.

Psalmorum verba, & distinctiones regulariter cum canticis consuetis intelligibiliter pronuntiet.

Symbolū Athanasij de Trinitate, & fide Catholica memoriter teneat.

Exorcismos, & orationes ad catechumenos faciendos, & reliquas preces super masculum & feminam pluraliter, vel singulariter respectiue distincte proferat.

Ordinem baptizandi, & ad sucurrendum infirmis, reconciliationis, & commendationis animæ, & in agendis exequijs defunctorum, iuxta modum Canonicum obseruet.

Exorcismos, & benedictiones salis, & aquæ pertinentes legat.

Canticum diurnum, & nocturnum sciat.

Computum etiam minorem ad inueniendum litteram Dominicalem, tempus interualli diei Paschæ, & maiorum mobilium festorum non ignoret.

Martyrologium integrum habeat, vt per hæc, & alia opera bona vna cum populo vobis credito perpetua beatitudine perfruamini, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen. *Ex Sacerdotali Rom. l. 1. c. 13.*

[a] *Secretarium erat locus, in quo vasa sacra ponebantur, vbi solis Diaconis, aut acolytis licebat ministeria, aut vasa sacra contingere: vt colligitur ex Decreto Martini Episcopi Bracharensis, qui confecit quædā Conciliorum collectanea, non Papæ, vt male allegatur a Gratiano dist. 23. c. non licet pen. de quo Seuerus Sulpicius in vita. S. Martini. Fuit etiam aula, in quam iudices conueniebant ad ius dicendum: vt videre est l. 2. c. de proximis sacrorum scriniorum, lib. 12. & in Paulo Diacono de passione S. Cypriani.*

Nomen Presbyter quid ſit.

10 VOcabulum Presbyter, Græce, ſignificat Latine Senior: & eſt nomen dignitatis. vnde vulgo dicimus, Señor. Quod de dignitate tantum Sacerdotali videtur deſcendere. *Concil.Colon. de ſacram. Ordinis. Vide ep.2.S.Anacleti ad Epiſcopos Italiæ.*

11 ## Nomen Sacerdos quid ſit.

Vide inf. Proprium officium, n.40.

12 ## Et quid Clericus.

Vide inf. Duo ſunt, n.50.

Sacerdotis eſt, ſcire legem Domini.

13 INterroga ſacerdotes legem, dicit Aggæus propheta: Conſidera, Sacerdotum eſſe officij de lege interrogatos reſpondere. Si ſacerdos eſt, ſciat legem Domini. ſi ignorat legem, ſe arguit non eſſe Domini ſacerdotem. Sacerdotis enim eſt, ſcire legem, & ad interrogationem reſpondere de lege &c. *Concil.Pariſ.c.12.ex S.Hieron.*

Sacerdos officium ſuum opere demonſtret.

14 NIhil excellentius in hoc ſæculo ſacerdotibus: & cum dignitatem eorum oculis demonſtramus, vt digne noſcamus quid ſumus, & quid ſumus profeſſione, actione potius, quam nomine demonſtremus, vt nomen congruat actioni, & actio reſpondeat nomini, ne ſit nomen inane, & crimen immane; ne ſit honor ſublimis, & vita deformis; ne ſit religioſus amictus, & irreligioſus prouectus; ne habeatur in eccleſia cathedra ſublimior, & conſcientia ſacerdotis reperiatur humilior. &c. *S. Ambroſ. de dignit. ſacerdot. c. 3.*

Sacer-

Sacerdos qualiter cardinales virtutes exercere debeat.

MEdiocre ne putes quod tibi commiſſum eſt. Primum, vt alta Dei videas: quod eſt ſapientiæ. Deinde, vt excubias pro populo deferas: quod eſt iuſtitiæ. Caſtra defendas, tabernaculumq. tuearis: quod eſt fortitudinis. Teipſum continentem, ac ſobrium præſtes: quod eſt temperantiæ. *Idem Ambroſ. de Offic. l.1.c.fi.* 15

Sacerdotis officium in altari, quale myſtice.

QVadripartitum eſt officium Sacerdotale. Viuam carnis hoſtiam immolare: quod Leuiticum eſt. Virtutum Chariſmata Deo offerre: quod eſt incendere aromata: & filiorum Aaron eſt. Cum feruore martyrij cælum intrare: quod eſt introire cum ſanguine ſancta ſanctorum. Gratiæ, & precum vota cælo transfundere: quod eſt panem, & vinum Deo offerre. *S. Bernard. in Sentent.* 16

De eodem.

AD Presbyteros pertinet ſacrificium corporis, & ſanguinis Domini in Altari Dei conficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. *S. Iſidor. diſt. 25. c. Perlectis.* 17

Sacerdotibus a Chriſto poteſtas Clauium collata.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus, aſcenſurus ad cælos e terris, Sacerdotes ſui ipſius vicarios reliquit, tamquam præſides, & iudices, ad quos mortalia crimina deferuntur, in quæ Chriſti fideles ceciderint, quo, pro poteſtate Clauium, remiſſionis, aut retentionis peccatorum ſententiam pronuntient. *Concil. Trident. Seſſ. 14. c. 5.* 18

Apo-

Apostolis cõmisit Dominus Claues Regni cælorum, non Virgini Mariæ, licet sanctiori.

19 LIcet Beatissima Virgo Maria dignior, & excellentior fuerit Apostolis vniuersis, non tamen illi, sed istis Dominus Claues Regni cælorum commisit. *Innoc. 3. de pœnit. & remiss. c. noua quædam.*

20

Munus Spiritus sancti est officium Sacerdotis,

Vis autem Spiritus sancti in soluendis, ligandisq. criminibus est. *S. Ambros. de pœnit. c. 2.*

Sacerdotibus maxima potestas a Christo tradita, & quæ Angelis non est concessa.

21 QVi terram incolunt, atque in ea versantur, ijs commissum est, vt ea, quæ in cælis sunt, dispensent. Ijs datum est, vt potestatem habeant, quam Deus optimus neque Angelis, neque Archangelis datam esse voluit. Neque enim ad illos dictum est, Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis. Habent quidem, & terrestres principes vinculi potestatem, sed corporum solum. Id autem, quod dico, Sacerdotum vinculum ipsam etiam animam contingit, atque ad cælos vsque peruadit, vsque adeo, vt, quæcumque inferne Sacerdotes confecerint, illa eadem Deus superne rata habeat, ac seruorum sententiam Dominus confirmet. Quidnam hoc aliud esse dicas, nisi omnium rerum cælestium potestatem illis a Deo concessam? Quorumcumque enim, ait, peccata retinueritis, retenta sunt. Quænam, obsecro, potestas hac vna maior esse queat? Pater omnifariam filio potestatem dedit. cæterum video ipsam omnifariam potestatem a Deo filio Sacerdotibus traditam. Nam, quasi iam cælo translati, ac supra humanam naturam positi, atque nostris ab affectibus exẽpti, sic illi ad principatum illum perducti sunt. *S. Chrysost. de sacerd. l. 3.*

Matth. 16

Sacer-

Sacerdotis est, facere, & docere.

PResbyteri officium cælestem quandam vitam requirit, primo 22
purgari, deinde purgare; sapientia instrui, & sic alios sapientes
reddere; lumen fieri, & alios illustrare; accedere ad Deum, &
alios adducere; sanctificari, & alijs sanctitatem afferre. *S. Gregorius Nazianz. in Apologet.*

Sacerdotis est, prædicare, consecrare, dispensare sacramenta, orare.

PResbyterorum officium in primis in prædicatione verbi, deinde 23
in conficiendo corpore, & sanguine Dominico, & cæteris sacramentis administrandis (Confirmationis tamen, & Ordinis, quæ solus Episcopus ob Ecclesiæ vnitatem retinendam administrat, exceptis) denique in orando Deum pro totius Ecclesiæ, & populi Christiani prosperitate situm est &c. *Concil. Colonien. de sacram. Ordinis.*

De exemplo, prædicatione, & integritate Sacerdotis.

GRaue pondus est Sacerdotij. Prius quippe est Sacerdoti necesse, 24
vt cæteris ad exemplum viuat, ac deinde seruandum, vt mentem per ostensa exempla non eleuet. De ministerio prædicationis semper cogitet, intentissimo timore considerans, quod recessurus ad percipiendum regnum Dominus, & talenta seruis distribuens dicat, Negotiamini dum venio. Quod profecto negotium tunc vere
Luc. 19. nos agimus, si viuendo, & loquendo proximorum animas lucramur; si infirmos quoque, cælestis regni gaudia prædicando, in superno amore roboramus; si proteruos, ac tumidos, gehennæ supplicia terribiliter insonando, flectimus; si nulli contra veritatem parcimus; si, supernis amicitijs dediti, humanas inimicitias non timemus. &c. *S. Gregor. in Reg. l. 2. c. 39.*

Pectuscu-

Pectusculum, Lingua, & Ventriculus, quæ accipiebant ex victimis Sacerdotes veteris legis, quid mystice.

25 VEteris legis Sacerdotes accipiebant ex victimis Pectusculum, Rom.10.
Linguam & Ventriculum. In Pectusculo significabatur bona conscientia, In Lingua sancta confessio, vt, quod corde credimus ad iustitiam, ore confiteamur ad salutem. In Ventriculo quoque, nihil habere mortiferum, sed quod nostram vitam sustentet, ac vegetet. nisi enim cibi in ventriculo concoquantur, & eorum succo corpus irrigetur, attenuatum viribus caret, & fertur in mortem. Vel Pectusculum significat doctrinam, quæ debet esse in Sacerdotibus, ex quorum ore requirunt legem. &c. *S. Hieron. sup. c. 2 Malach.*

Aurum, Hyacinthus, & Purpura, in Sacerdotalibus vestimentis, quid mystice.

26 IN Sacerdotis habitu Aurum fulget, dum intellectu sapientiæ emicat. Cui Hyacinthus, qui aerio colore resplendet, adiungitur, scilicet, vt omne, quod tractat, ad amorem cælestium surgat. Huic admiscetur Regalis purpura, vt suggestiones vitiorum, veluti ex potestate Regia, comprimat. *Ven. Beda sup. Exod. c. 56. S. Gregor. Pastoral. p. 2. c. 3. & lib. 1. Reg. cap. 24. & inf. p. 2. c. 3. §. 2. de grauitate, auro, & hyacintho n. 12.*

Vnctio in Sacerdote, quid.

27 HAbeat Sacerdos in vnctione sua oleum, habeat misericordiam abundantem, quæ sibi virtutibus alijs præferatur. Habeat oleũ, vt, dum ardorem sancti Spiritus in se nutrit, lucere vehementer alijs per verbum possit. Habeat nihilominus oleum medicinæ, vt sapienter disponat, qualiter peccatorum fetores tergat, & ægras mentes saluti restituat. *Idem S. Gregor. sup. l. 1. Reg. l. 9.*

Multi Sacerdotes nomine, ſed pauci merito: & quid aurea Lamina, Sacerdotis capiti impoſita.

ALiud arbitror eſſe in Sacerdotibus, officio fungi; aliud, eſſe inſtructum, & ornatum. Quisque enim poteſt ſolemni miniſterio fungi ad populum; pauci tamen ſunt, qui ornati moribus, inſtructi doctrina, ſapientia eruditi, ad manifeſtandam rei veritatem ſint idonei, & qui ſcientiam fidei non ſine ornamento ſenſuum & aſſertionum fulgore depromant. Quod aureæ Laminæ capiti impoſitæ deſignat ornatus. Vnum igitur Sacerdotis nomen, ſed non vna vel pro vitæ merito, vel pro animæ virtutibus dignitas. &c. *S. Cyrill. Alex. Leuit. l. 6: vel potius Origenes, cuius eſt illud opus. Inf. p. 3. c. 2. de grauibus peccatis: Plures.* 28

Sacerdotis arma, Lectio, & Oratio.

PResbyteri, oportet aſſiduitatem vos habere legendi, & inſtantiã orandi, quia viri iuſti vita lectione inſtruitur, oratione ornatur, & aſſiduitate lectionis munitur homo a peccato: iuxta illum, qui dicebat: In corde meo abſcondi eloquia tua: vt non peccem tibi. (*Pſal. 118.*) Hæc sũt enim arma, videlicet Lectio, & Oratio, quibus diabolus expugnatur. Hæc ſunt inſtrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur. His armis vitia reprimuntur. His alimentis virtutes nutriuntur. Sed, &, ſi quando a lectione ceſſatur, debet manuum operatio ſubſequi. &c. *Vt inf. p. 2. c. 12. de occupatione Sacerdotum. S. Auguſt. vt per Burchardum l. 2. c. 100. Iuo. p. 6. c. 177.* 29

Sacerdotis eſt, nulli nocere, omnibus prodeſſe.

SAcerdotis eſt, nulli nocere, prodeſſe velle omnibus; poſſe autem, ſolius eſt Dei &c. Propoſita igitur forma in Sacerdotis officio teneatur, vt nulli noceat, ne laceſſitus quidem, & aliqua iniuria offenſus. Quæ enim eſt gloria, ſi eum non lædimus, qui nos non læſerit? Sed ea virtus eſt, ſi læſus remittas. *S. Ambroſ. de Offic. l. 3. c. 9. de poſtulando c. fi. 14. q. 5. c. demique.* 30

Sacer-

Sacerdos ſit pacificus.

31 SAcerdotes turbarum moderatores ſunt, ſtudioſi pacis, niſi cum & ipſi mouentur iniuria Dei, aut Eccleſiæ contumelia. *Idem S. Ambroſ. l. 5. ep. 29.*

Sacerdos ſit fidelis miniſter.

32 MIniſterium Sacerdotis eſt, fidelem eſſe, vt poſſit eos, quorum eſt Sacerdos, liberare a peccatis. *Idem S. Ambroſ. ſup. ep. ad Hebræos, c. 2.*

Sacerdos ſit omnibus miſeris compatiens.

33 PResbyteri ſimplices ſint in omnes, in omnibus miſericordes, omnes ab errore conuertentes, infirmos viſitantes, viduas, pupillos, pauperes non negligentes. *S. Polycarp. ep. ad Philippenſ.*

Sacerdotis eſt, Epiſcopo ſuggerere, vt ſubueniat indigentibus.

34 QVi officiũ Sacerdotis gerit, aut diſpẽſatoris, ſuggerat Epiſcopo, ne reprimat, ſi quem poſitum in egeſtate aliqua cognouerit; aut deiectum opibus ad inopiæ neceſſitatem redactum, maxime ſi non effuſione adoleſcentiæ, ſed direptione alicuius, & amiſſione patrimonij in eam reciderit iniuriam, vt ſumptum exercere diurnum non queat. *S. Ambroſ. de Offic. l. 2. c. 15.*

Sacerdos quotannis rationem reddat Epiſcopo miniſterij ſui.

35 VNuſquiſque presbyter per ſingulos annos Epiſcopo ſuo rationem miniſterij ſui reddat tam de fide Catholica, quam de baptiſmo, atque ordinatione miniſterii ſui. *Conc. Mogũtin. c. 20. Iuo p. 6. c. 246.*

Aliqua peculiaria officij Sacerdotalis.

BOni Sacerdotes, sancta sunt vasa, cælestibus repleta donis. Hi Dominum Iesum suis impressum, atque insculptum cordibus gerunt, eius passionem, mortem, fidelitatem, & amorem in sua memoria exercent, Medii intercedunt inter Deum, ac miseros peccatores, sunt benigni, humani, ac mites erga omnes opis ipsorum indigos. Sunt item casti, ac mundi in anima, & corpore, Sobrii quoque sunt, ac moderati in omnibus vitæ sustentandæ necessariis. Iesum excruciatum, & ex amore mortuum cælesti eius patri pro cunctis viuis, & defunctis offerunt. Intima cum deuotione precantur, & poscunt omnipotentem Deum pro omni Sanctæ Ecclesiæ vtilitate, ac necessitate. Nulli placere speciatim appetunt alicuius rei temporariæ, aut solatii obtinendi causa, & in commune honorem Dei, & mortalium omnium salutem desiderant. *Ludou. Blosius in farragine institutionum ex Io. Rusbrochio.* 36

De eodem.

INter diuinam, & humanam naturam Sacerdotium velut medium interiectum est, vt illa colat, atque obseruet, hanc autem in melius commutet. *S. Isidor. Pelus. l. 3. ep. 2. S. Hieron. hom. 5. sup. c. 1. Isai.* 37

De eodem.

CVm sanctæ plebis Sacerdotes per mandata sibi met data Legatione funguntur apud diuinam clementiam, humani generis causam, totamq. secum Ecclesiam aggregantes, atque congemiscentes, postulant, & precantur, vt fidelibus daretur fides &c. *S. Io. Chrys. hom. de Adam, & Eua.* 38

De eodem, ac de vtilitate, quæ nobis per Sacerdotes confertur.

SAcerdos apud Deum tui patrocinium suscipit, & te defendit, & ei non habes gratiam. Et quomodo, inquis, me defendit? quoniam pro te precatur, & dono, quod tibi per baptismum datur, inseruit, 39

visitat,

visitat, hortatur, & monet, & media nocte, si vocaueris, venit. Tu quidem habes vxorem, & te exples deliciis, & vitam sectaris deditam mercaturæ. Sacerdos autem in hoc suum contulit negotium. Nulla est alia vita, quam vt versetur in Ecclesia. Per eos regenerati estis æterna regeneratione. Per ipsos vobis portæ cælorũ aperiuntur. Qui Christum diligit, cuiusmodicumque sit Sacerdos, eum diligit, quod per eum sit veneranda assecutus sacramenta. &c. *Idem S. Chrysost. hom. 10. sup. epist. ad Thessalon.*

De eodem, & quid sit nomen Sacerdos.

40 PRoprium officium Sacerdotis est, esse mediatorem inter Deum, & populum, in quantum scilicet diuina populo tradit. vnde dicitur Sacerdos, quasi Sacra dans, secundum illud, Legem requirunt ex ore eius. Et iterum, in quantum preces populi Deo offert, & pro eorum peccatis Deo aliqualiter satisfacit. Vnde Apostolus dicit; Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis. *S. Thom. p. 3. q. 22. art. 1.* *Malach. 2.* *Hebr. 4.*

Presbyteri septuaginta duorum discipulorũ figuram gerunt, licet in primitiua Ecclesia etiam vocarentur Episcopi, & e contra.

41 SIcut duodecim Apostolos formam Episcoporum exhibere simul, & præmonstrare, nemo est, qui dubitet, sic & hos septuaginta duos figuram Presbyterorum, idest secundi ordinis sacerdotum gessisse sciendum est. Tametsi primis Ecclesiæ temporibus, vt Apostolica scriptura testis est, vtrique Presbyteri, vtrique vocabantur Episcopi. Quorum vnum sapientiæ maturitatem, alterum industriam curæ pastoralis significabat. *Ven. Beda sup. Luc. l. 1. c. 10. S. Clemens ad Iacobum fratrem Domini. S. Anacletus ep. 2. ad vniuersos Italiæ Episcopos, c. 2. & ep. 3. c. 1. S. Leo ep. 88. Innocent. 3. l. 1. de mysterio altaris, c. 6.*

De eo-

De eodem.

VIdentes Apostoli messem esse multam, & operarios paucos, rogauerunt Dominum messis, vt mitteret operarios in messem suam. Vnde ab eis electi sunt septuaginta duo discipuli, quorum typum gerunt Presbyteri, atque in eorum loco sunt in Ecclesia constituti. *S. Anacletus ad Episcopos Italiæ ep.2.dist.21.c.in nouo. S.Th. 2.2.q.184.art.6.ad 1.q.188.art.4.ad 5.p.3.q.67.art.2.ad 2.* 42

De eodem, ac de eorum officio, ac dignitate.

VOs Presbyteri nosse debetis, & sæpe meminisse, quia nos, quibus regendarum animarum cura commissa est, pro iis, qui nostra negligentia pereunt, rationem reddituri sumus. Pro iis vero, quos verbis, & exemplis lucrati fuerimus, præmium æternæ vitæ percipiemus. Nobis enim a Domino dictum est, Vos estis sal terræ. (*Matth.5.*) Quod si populus fidelis cibus est Dei, eiusdem fidei condimentum nos sumus. Scitote vestrum gradum nostro gradui secundum, & pæne coniunctum esse. Sicut enim Episcopi Apostolorum in Ecclesia, ita nimirum Presbyteri cæterorum discipulorum Domini vicem tenent. Et illi tenent gradum summi pastoris Aaron; isti vero filiorum eius. Vnde oportet vos semper memores esse tantæ dignitatis, memores vestræ consecrationis, vt nec ab eadem dignitate degeneretis, nec vestram consecrationem irritam faciatis, nec manus sacro vnguento delibutas peccando polluatis, sed, cordis, & corporis munditiam conseruantes, plebibus exemplum bene viuendi præbentes, ijs, quibus præestis, ducatum ad cælestia regna præbeatis. *Burchardus l.2.c.55. ex S. Augustino. Iuo p.6.c.151.* 43

Sacerdotes Dij appellantur.

Exod.22. DOminus in lege præcepit, Diis non detrahes, Sacerdotes intelligens, qui propter excellentiam ordinis, & officii dignitatem Deorum nomine nuncupantur. *Innoc. 3. de Hæret.c. cum ex iniuncto.* 44

Sacerdotes, Apostoli Ecclesiarum dicuntur.

45 SAcerdotes & suo, & Apostolorum loco funguntur, propter quod etiam Ecclesiarum Apostoli nominantur. *S. Hieron. sup. ep. 1. ad Cor. c. 1.*

Episcopalis, & Sacerdotalis officij non magna differentia.

46 POstquam de Episcopis dixit Paulus, eosq. formauit, quidnam illos habere conueniat, a quo item abstinere necesse sit dictans, omisso item Presbyterorum ordine, ad Diaconos transijt. Cur id, quæso? Quia scilicet inter Episcopum, atque Presbyterum interest ferme nihil. Quippe, & Presbyteris Ecclesiæ cura permissa est; &, quæ de Episcopis dixit, ea etiam Presbyteris congruunt. Sola quippe ordinatione superiores illi sunt, atque hoc tantum plusquam Presbyteri habere videntur *S. Chrysost. sup. ep. 1. ad Tim. c. 3. S. Hieron. ep. ad Oceanum, tom. 2. & ad c. 1. ep. ad Tit. dist. 95. c. olim;* *1. Tim. 3.*

De hac Episcoporum superioritate, & differentia ad Presbyteros, Vide Concil. Trident. Sess. 23. c. 4. & can. 7. secundum cuius decisionem intellige præcedens caput cum sequentibus: vt doctè aduertit nouissime post alios Robertus Bellarminus de membris Ecclesiæ militantis, tom. 1. Controuers. 5. l. 1. c. 15.

De eodem.

47 ALexandriæ, a Marco Euangelista vsque ad Heraclam, & Dionysium Episcopos, Presbyteri semper vnum ex se electum in excelsiori gradu collocatum Episcopum nominabant. Quo modo si exercitus Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de se, quem industrium nouerint, & Archidiaconum vocent. Quid enim facit, excepta ordinatione, Episcopus, quod Presbyter non faciat? *S. Hieron. ep. 85. ad Euagrium. dist. 93. c. legimus. S. Anselm. sup. ep. ad Philipp. c. 1. S. Gregor. Nazianz. in Apologet., Rabanus Maur. de instit. cler. l. 1. c. 6. & Amalarius Fortunatus de Eccles. Offic. l. 2. c. 13.*

De eodem.

SAcerdotibus, ſicut Epiſcopis, diſpenſatio myſteriorum Dei commiſſa eſt. Præſunt enim eccleſijs Chriſti, & in confectione diuini corporis, & ſanguinis conſortes cum Epiſcopis ſunt: ſimiliter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi. ſed ſola, propter auctoritatem, ſummo Sacerdoti Clericorum ordinatio, & conſecratio reſeruata eſt, ne a multis Eccleſiæ diſciplina vindicata concordia ſolueret, ſcandala generaret. &c. *S. Iſid. de Offic. Eccleſ. l. 2. c. 7. S. Ambroſ. ſup. ep. ad Tim. 1.* 48

De eodem. quodq. Sacerdos non confirmat, vel ordinat, ſicut Epiſcopus.

ORdo Sacerdotis continuus eſt ordini Epiſcopi. Participat etiam aliquid de perfectiua virtute, quantum ad illam perfectionem, qua quis in ſeipſo perficitur; non autem quantum ad perfectionem, qua aliquis in eminentiori gradu conſtituitur, ſicut eſt in Ordine; vel altiori officio, ſicut eſt in Confirmatione. Et ideo Sacerdos participat ab Epiſcopo poteſtatem conſecrandi, non autem confirmandi, vel ordinandi. Et, quod ipſam habet participationem, patet, ſecundum Dionyſium, ex hoc, quod Sacerdos conſecrat ſuper altari ab Epiſcopo conſecrato, & in vaſis per Epiſcopum conſecratis. *S. Thom. in 4. diſt. 13. q. 1. art. 1. ad 2.* 49

De eccleſ. hier. p. 1. c. 1.

Sacer-

Sacerdotes ſunt mancipati diuino officio, contemplationi, & orationi; a temporalium ſtrepitu ſemoti; vocantur Reges; & habent coronam in capite, & quid ſignificet.

50 DVo ſunt genera Chriſtianorum. Eſt autem vnum genus, quod, mancipatum diuino officio, & deditum contemplationi, & orationi, ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare cõuenit: & ſunt Clerici, & Deo deuoti, videlicet conuerſi. Cleros enim Græce, Latine Sors. Inde huiuſmodi homines vocantur Clerici, ideſt Sorte electi: omnes enim Deus in ſuos elegit. Hi namque ſunt Reges, ideſt ſe, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo Regnum habent, & hoc deſignat corona in capite. Hanc coronam habent ab inſtitutione Romanæ Eccleſiæ, in ſignum Regni, quod in Chriſto expectatur. Ratio vero capitis eſt temporalium omnium depoſitio. Illi enim, victu, & veſtitu contenti, nullam inter ſe proprietatem habentes, debent habere omnia communia. *S. Hieron. 12.q.1.c.eod.*

Hoc, quod dicit, de proprietate non habenda, ſed omnia in communi poſſidenda, intellige de ijs, qui ſuis nuntium remiſerunt, & communiter viuere ſpoponderunt. Ita S. Auguſt. ſerm. 3. de communi vita clericorum, 12.q.1.c. Non dicatis.

Sacerdotalis dignitas præfertur Regiæ.

51 IN nouo Teſtamento Sacerdotium præeminet Regno, ſicut ſpiritus corpori. In veteri vero Regnum præeminebat Sacerdotio. Ideo ibi Regnum, hic Sacerdotium in ſubſtantiuo ponit, eo quod ibi ex Regno, hic ex Sacerdotio quaſi ſubſiſtat religio. *S. Thom. ſup. ep. 1. S. Petri, c. 2.*

De eodem.

52 QVanto anima corpore præſtantior eſt, tanto eſt Sacerdotium Regno excellentius: ligat enim, aut ſoluit ſupplicio, vel remiſſione dignos. *S. Clemens de Conſtit. Apoſt. l. 2. c. 34.*

De eodem.

SAcerdotium Regno tanto est excellentius, quantum spiritus, & 53
carnis interuallum esse potest. *S. Chrysost. de Sacerd. l. 3. Idem hom. 4. & 5. de verb. Isaiæ, Vidi Dominum.*

De eodem.

QVis dubitet, Sacerdotes Christi Regum, & Principum, om- 54
niumq. fidelium patres, & magistros censeri? nonne miserabilis insaniæ esse cognoscitur, si filius patrem, discipulus magistrum sibi conetur subiugare, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subijcere, a quo credit non solum in terra, sed etiam in cælis se ligari posse, & solui? *B. Gregor. 7. dist. 96. c. ecd. S. Ambros. de dignit. Sacerd. c. 2. & in exhort. ad Virg. S. Greg. Naz. dist. 10. c. suscipitis.*

De differentia Sacerdotum ad reliquos homines bonos.

TAntum inter Sacerdotem, & quemlibet probum virum interesse 55
debet, quantum inter cælum, ac terram discriminis est. *S. Isid. Pelusiota l. 2. ep. 205.*

Sacerdoti thronus in cælis collocatus est, & de cælestibus pronuntiandi habet auctoritatem. 56

S. Chrys. hom. 4. sup. c. 1. Isaiæ.

Sacerdotum excellentia, perfectio, & virtus.

SIcut suscepit Mattathias principatum, & surrexit loco Iudæ, sic & 57
nos suscepimus principatum in Ecclesia Dei, & per gratiam suam suos ministros facere voluit, & in palatio suo nos constituit, & elegit, vt essemus gens sancta, populus Dei, sal terræ, lux mundi, & Angelici homines absque peccato. Ministri Dei etiam sumus, & serui. Serui enim dicuntur, non qui ad oculũ seruiunt, sed qui voluntati Domini in omnibus fideliter obediunt. Et tunc in tantam familiaritatem Domini mouentur, quod non amplius serui, sed amici vocantur. Ideo tota mente nos exhibeamus in multa tribulatione, in scientia, in caritate non ficta, in vigilijs, in carceribus, & plagis, in verbo veritatis, & sic, nihil habentes, omnia, Christum possidendo, simus possidentes.

Hæc

Hæc est enim beatorum vita: hæc est sacerdotum salus: hæc seruorum Dei requies: hæc amicorum eius voluntas. Hæc est enim sanctificatio nostra, vt in omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros. &c. *S. August. serm. 37. ad fratres Eremi.*

De eodem.

58 SAcerdotium audacter e terra sursum in cælum volitans ascendit ad Deum, donec ipsum contueatur inuisibilem, procidensq. ante excelsum Thronum instanter pro seruis orat dominum, lacrymas, & gemitus conseruorum deportans, proprioq. similiter Domino feruentem deprecationem simul, & pænitentiam offerens, misericordiam, & indulgentiam a Rege misericorde postulans, vt Spiritus sanctus pariter descendat, sanctificetq. dona in terris proposita: cumq. oblata fuerint tremenda mysteria immortalitate plena, præuio sacerdote orationem pro cunctis faciente, tunc animæ accedentes per illa tremenda mysteria macularum purificationem accipiunt. &c. O potestas ineffabilis, quæ in nobis dignata est habitare per impositionem manuum sacrorum Sacerdotum. O quam magnam in se continet profunditatem formidabile, & admirabile Sacerdotium. *S. Ephrem de Sacerdotio.*

De eodem.

59 VEre veneranda Sacerdotum dignitas, in quorum manibus Dei filius velut in vtero virginis incarnatur. *S. Aug. conc. 2. sup. Psalm. 37.*

De eodem.

60 O Sacerdotes Dei, incruenta sacrificia mittentes, O illustres animarum custodes, O magni Dei figmentum in manibus vestris gestantes, O Deum hominibus conciliantes, O mundi fundamenta, Vitæ lumina, Christianæ fidei columna, immortalis vitæ Doctores, Christiferi. &c. *S. Gregor. Nazianz. ep. ad Episcopos, in principio.*

De eodem.

O Sacerdos Dei, si altitudinem cæli contemplaris, altior es; si pulchritudinem Solis, & Lunæ, & stellarum, pulchrior es; si discretionem Angelorum, discretior es; si omnium dominorum sublimitatem, sublimior es: solo creatore tuo inferior es. *Cassan. in Catal. Glor. mund. p. 4. consid. ex S. August. de Ecclesiast. dignitatib.* 61

De eodem.

SAcerdotium ipsum in terra peragitur, sed in rerum cælestium classem, ordinemq. referendum est, atque id perquam merito. Quippe non mortalis quisquam, non Angelus, non Archangelus, non alia quæuis creata potentia, sed ipse paraclitus ordinem eiusmodi disposuit, qui mortalibus hominibus etiam num in carne manentibus auctor fuit, vt Angelorum ministerium animo conciperent. Iccirco necesse est, Sacerdotem sic esse purum, vt si in ipsis cælis collocatus inter cælestes illas virtutes medius staret. *S. Chrysost. de Sacerd. lib. 3.* 62

De eodem.

SI quis consideret, quantum id sit mysterium, vt is scilicet, qui homo ipse sit, carne, ac sanguine etiam num constans, isq. inuolutus beatæ, atque immortali naturæ, illi fieri propior queat; tum probe intelliget, quanto Sacerdotes honore, quanta dignitate Spiritus sancti gratia dignata fuerit. Operātibus enim illis, tum sacra hæc, quæ dico, initiantur, perficiunturque; tum etiam alia, his nihilo inferiora, quæ ipsa ad dignitatis, salutisq. nostræ rationem spectant. Etenim, qui terram incolunt, atque in ea versantur, ijs commissum est, &c. *vt sup. eod. n. 21. Qui terram incolunt. Idem S. Chrysost. eod. l. 3.* 63

De eodem.

MAgna est Sacerdotum dignitas, quia propter eorum vnctionē, & dignitatem multi ex ipsis virtutes, & mirabilia operati sunt, & vsum prophetandi habuerunt. De quorum numero Cayphas pontifex Iudæorum fuit, qui, cum esset pontifex, a seipso locutus non fuit, sed per gratiam Sacerdotalis ordinis, ac sanctæ vnctionis, alta voce clamauit, Expedit vobis, vt vnus homo moriatur. &c. *S. August. ad Marcell.* 64

Io. 10.

De eodem.

65 SI non poteſt quis in Regnum cælorum introire, niſi per aquam, & ſpiritum regeneratus fuerit; &, qui non manducat carnem Domini, & ſanguinem eius non bibit, æterna vita priuatur: omnia autem hæc haud aliter, quam per ſacras illas manus, perficiuntur, manus, inquam, ſacerdotum: qui fiet, vt, citra illarum opem, aut gehennæ ignem euitare quis poſſit, aut repoſitæ in cælo coronæ præmia aſſequi? Hi enim ſunt, hi ſunt, inquam, quibus tunc concreditæ ſunt ſpirituales parturigines, tum etiam baptiſmatis partus a Deo eſt commiſſus. Per hos ipſos Chriſtum induimus, vna cum Dei filio ſepelimur, beatæ carnis illius membra efficimur. Quo nomine Sacerdotes merito non plus modo venerari debemus, quam vel principes, vel Reges, ſed etiam maiore honore, quã parentes, honeſtare. &c. *S. Chryſoſt. l. 3. de Sacerd. Vide optimam epiſt. S. Iſid. Peluſiotæ, 52. l. 2. S. Iſidorum Hiſpalenſ. l. 2. de Offic. c. de Sacerdotibus.*

De eodem.

66 OMnium quidem bonorum magna eſt gratia: inter omnes autẽ maxima eſt Sacerdotalis dignitas, ſi quis eam immaculate cuſtodiat. Nam, ſi ſuper omnia opera ſua pretioſiores exiſtimat Deus hominum animas, quanto magis credibile eſt, vt ſuper omnia bona ſua conſtituat eum, qui confert Deo lucrum animarum? *Idem S. Chryſoſt. hom. 51. ſup. Matth.*

De eodem.

67 COnſidera, quanta ſit excellentia noſtri Sacerdotij, quandoquidem Abraham, Patriarcha Iudæorum, progenitor Leuitarum, comperitur benedictionem accipere a Melchiſedech, illiq. dare decimas. *Idem S. Chryſoſt. or. 4. contra Iudæos.*

Ignis ipſe Sacerdotij vim ſenſit.

68 MArcellinus Anconæ vrbis Epiſcopus. &c. *vt inf. §. 3. de obediẽtia, n. 37.*

Apud Ecclesiasticos terminētur contētiones inter Christianos exortæ.

Ezech. 44 QVæcumque contentiones inter Christianos ortæ fuerint, ad Ecclesiam deferantur, & ab Ecclesiasticis viris terminentur. Et, si obedire noluerint, quousque obediant, a liminibus Sanctæ Ecclesiæ excludantur. *S. Alex. Papa ep. 1. S. Marcellinus Papa ep. 2. ad Episcopos orientales. Iuo p. 3. c. 205. Vide inf. §. seq. iudicium maximum. n. 20.* 69

Sacerdotes de laicis iudicant, non e conuerso.

DEus vos constituit Sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi: & ideo nos a vobis recte iudicamur: vos autem non potestis ab hominibus iudicari. *Constantinus Imp. in præfat. ad Concil. Nicæn. & inf. §. seq. n. 45.* 70

Vide de hac materia epistolam Nicolai Papæ I. ad Imp. Michaelem, tom. 3. Conciliorum, quæ incipit, Proposueramus, vbi multa de dignitate Sacerdotum. Concil. Paris. l. 1. c. 4. vers. Laudem autem verorum Sacerdotū. & l. 3. c. 8. & 9. & Concil. Aquisgranen. c. , incip. Petimus humiliter. & c. 7. & 19. & vltra sex libros. S. Chrysost. de Sacerd. Vide eundem hom. de verbis Isaiæ, & hom. 14. in 2. Cor. & 10. in ep. 1. ad Thessalon. & 3. in Acta Apostolorū, & vlt. ad Hebr. & in Psal. 117. & 131. Quibus in locis late agitur de dignitate, & præstantia Sacerdotū. Vide etiam S. Gregor. Nazianz. in Apologetico, & ante eos S. Ignatium ep. ad Smyrnenses, & ad Heronem, & S. Cyprianum, l. 1. ep. 3. l. 3. ep. 9. S. Leonem ep. 87. ad Episcopos Africanos. S. Ephrem de Sacerdotio. S. Ambros. de dignitate Sacerdotali. & inf. §. 2. & 3. sequentibus.

DE IMMVNITATIBVS, ET PRIVILEGIIS SACERDOTVM,

CAP. II. §. II.

SVMMARIVM.

SACERDOTES, & eorum prædia gaudent Ecclesiastica immunitate. 1.2.3.13.
Sunt etiam liberi ab omni tutela, & hospitio. 14. 15. 16.
De bonis suis libere testari possunt. 19.
Multisq. alijs priuilegijs gaudent. 17.18.
Nec laici de illis iudicare possunt. 45.
Contrafacientes excommunicari debent, & a sæcularibus iudicibus seuere puniri. 67.
Immo vero a sæcularibus iudicibus appellandum ad Ecclesiasticos. 20.
Accusantes Sacerdotem in multis, si aliquod crimen probare non possint, ad reliqua non admittantur. 8.
Qui illum percusserit, anathematizetur, & puniatur. 9.10.11.12.
Vomerum feruentium purgatio, quid. 11.
Cingulum militare, quid. ibidem.
Solidum, quid. 12.
Mansus, quid. 13.

CAP.

CAP. II. §. II.

SVBIECIT terram Pharaoni, & cunctos populos eius praeter terram Sacerdotum, quæ a Rege tradita fuerat eis, quibus & statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur. *Gen.* 47. 1

Vir quidem mortis es, sed hodie te non interficiam, 2
quia portasti arcam Domini Dei coram Dauid patre meo. 3. *Reg.* 2.

Nolite tangere christos meos. *Psal.* 104. 3

Laici de Sacerdotibus non iudicant.

QVisquam me contumacem iudicare non debet, cum hoc asseram, quod augustæ memoriæ pater tuus non solum sermone respondit, sed etiam legibus suis sanxit. In causa fidei, seu Ecclesiastici alicuius ordinis eum iudicare debere, qui nec munere impar sit, nec iure dissimilis. Hæc enim verba rescripti sunt: Hoc est, Sacerdotes de Sacerdotibus iudicare voluit. *S. Ambros. ep.* 32. *ad Valentinianum Imp. l.* 5. *Vide inf.* §. *proximo, Deus Vos, n.* 70. 4

Si iudex sæcularis, tertio requisitus, Clericis iustitiam deneget, iurisdictionem suam inter alias pœnas amittat. 5

Federicus Imp. coll. 10. *& habetur C. de Episcopis, & cler. auth. statuimus.*

Laicus, Ecclesiã, vel Clericum per calumniã fatigans, excommunicetur.

SI quis sæcularium per calumniam Ecclesiam, aut Clericum fatigare tentauerit, & victus fuerit, ab Ecclesiæ liminibus, & Catholicorum communione, nisi digne pæniteat, arceatur. *Concil. Agathen. c.* 32. *Iuo p.* 6. *c.* 367. 6

Inse-

Inferens Ecclesiæ, vel Sacerdoti aliquam iniuriam qualiter a sæculari iudice puniendus.

7 SI quis in hoc genus sacrilegij proruperit, vt, in Ecclesias Catholicas irruens, Sacerdotibus, & ministris, vel ipsi cultui, locoq. aliquid importet iniuriæ, quod geritur, a prouinciæ rectoribus animaduertatur; atque ita prouinciæ moderator Sacerdotum, & Catholicæ Ecclesiæ ministrorum, loci quoque ipsius, & diuini cultus iniuriam capitali conuictos, siue confessos sententia nouerit vindicandū. Neque expectet, vt Episcopus iniuriæ propriæ vltionem deposcat, cui sanctitas ignoscendi gloriam dereliquit. &c. Sitq. cunctis laudabile, factas atroces Sacerdotibus, aut ministris iniurias veluti crimen publicum persequi, ac de talibus reis vltionem mereri. *Arcadius, & Honorius Impp. C. de Episc. & Cler. l.ead. vbi videnda est auth. sed nouo iure.*

8 Quotiescumque Clericis ab accusatoribus multa crimina obijciuntur, & vnum ex his, de quo prius egerint, probare non valuerint, ad cætera iam non admittantur.

Conc. Carthagin. 7.3. q.10.c. placuit.

Qui manus violentas in Clericum iniecerit, anathemati subiaceat, a solo Papa absoluendus.

9 SI quis, suadente diabolo, huius sacrilegij reatum incurrerit, quod in Clericum, vel monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo subiaceat: & nullus Episcoporum illum præsumat absoluere, (nisi mortis vrgente periculo) donec Apostolico conspectui præsentetur, & eius mandatum suscipiat. *Innoc. 2.17.q.4.c.eod.*

Sacerdotem occidens, qualiter puniendus.

QVi Sacerdotem morti voluntate tradiderit, carnem non come- 10
dat, nec vinum bibere præſumat: ieiunet autem vſque ad vesperam, exceptis feſtis diebus, ac dominicis. Arma non ſumat. Et, vbicumque ire voluerit, nullo vehiculo deducatur, ſed proprijs pedibus proficiſcatur. Eccleſiam per quinquennij tempus non ingrediatur, ſed, cum ſacrarum orationum officia, aut miſſarum ſolemnia celebrantur, ante fores baſilicæ perſeueret, orans, ac deprecans Deum, vt tanto crimine abluatur. Poſt expletum vero quinquennij tempus ingrediatur Eccleſiam, non dum vero communicet, ſed inter audientes tantummodo ſtet, vel, dum facultas conceditur, ſedeat. Et, cum decimi anni curſus fuerit finitus, communicandi ei licentia concedatur, & equitandi, & tribuatur medela. Maneat autem in reliquis obſeruationibus tres dies per hebdomadam, vt perfectius ad culmen purificationis peruenire mereatur. *Conc. Wormatien. can. 26.*

De eodem.

† alias viginti.

QVi Presbyterum occiderit, † duodecim annorum ei pænitentia, 11
ſecundum Canones, imponatur; aut, ſi negauerit, ſi liber eſt, cum ſeptuaginta duobus viris; ſi autem ſeruus, per duodecim [a] vomeres feruentes ſe expurget. Conuictus vero noxæ vſque ad vltimum vitæ tempus [b] militiæ cingulo careat, & abſque ſpe coniugij maneat. *Concil. Moguntin. 17. q. 4. eod. de pænit. & remiſſ. c. 2.*

[a] Vomeres feruentes] *Inter alia purgationis genera, quibus antiqui Chriſtiani vſi ſunt ad oſtendendam innocentiam de obiecto ſibi crimine, fuit periculum aquæ feruentis, vel frigidæ, vel ferri candentis, ducto more a potione illa, quam ſtupri inſimulatis mulieribus dari iuſſit Moſes, & forte ab illo Pſalmo, Igne me examinaſti, & non eſt inuenta in me iniquitas. Quod vſque adeo proceſſit, vt leges ſcriptæ iuberent adhiberi ignitos vomeres, vel aquam frigidam, aut calidam litium dirimendarum cauſa: vt auctor eſt Iacobus Cuiacius de feudis, l. 1. tit. 1. verſ. ſi autem controuerſia. Hoc autem purgationis genus, quod vulgus inuenit, ob idq. Purgatio vulgaris appellata, reprobatum eſt a S. Gregorio, 2. q. 5. c. Mennam, & a Stephano Papa, c. conſuluiſti, & a Lucio Papa 3. c. ex tuarum, de purg. can. S. Tho. 2. 2. q. 95. art. 8 1, ad 3.*

Num. 5. Pſ. 16.

Militiæ

Militiæ cingulo] *Cinguli militaris depositio erat militibus maximæ ignominiæ pœna: discinctos enim veluti ignauos, & militiæ minime aptos, putabant. Quare Macedonum lex militaris erat, vt, qui miles hostem non occidisset, non militari cingulo, sed capistro cingeretur. Vide Alexandrũ ab Alex. Genial. dierum l.1.c.20. Dabatur etiam id in pœnam aliquorum defectuum monachis: vt videre est in regula S. Pachomij, vt scilicet soluerent cingulum, &, inclinata ceruice, manibus ad inferiora depressis, starent ante altare, pœnitentiæ ergo. Suet. in Aug. c.24. in fine. Pro cætero (inquit) delictorum genere varijs ignominijs affecit, vt stare per totum diem iuberet discinctos.*

De pœna occidentium Subdiaconum, aut reliquos, vsque ad Episcopum, & monachum.

12 QVi Subdiaconum occiderit, 300. [c] solidis componat. Qui Diaconum, 400. Qui Presbyterum, 600. Qui Episcopum, 900. Qui monachum, 400. l.27. tit. de homicidijs liberorum hominum inter leges Longobardorum, ad finem authenticorum.

[c] *Aduerte, Solidos æquiparari aureis nummis: vt not. glossa, v. Aureos, ff. in ius vocando, l. fi. vbi Iason n.1. & Didacus Couarruuias de numismatibus, c.3. & 4.*

Nemo cogat Clericum ad censum persoluendum de suis bonis: quod si fecerit, per Regiam potestatem ad satisfaciendum compellatur.

13 VT secundum Canonicam auctoritatem, & Constitutionem Domini Imperatoris Ludouici de agro Ecclesiastico, & [d] manso, & mancipijs, quæ ipse suis capitulis constituit, vel si quilibet pro loco sepulturæ aliquid largitus fuerit Ecclesiæ; neque de decimis, & oblationibus fidelium cuique Presbytero aliquem censum

 persoluere

persoluere cogat: nec quisquam cuiuslibet ordinis vel dignitatis exinde quisquam subtrahere, aut redhibitionem quamcumque exigat temporalem. Quod si fecerit, communione vsque ad satisfactionem priuetur, & Regia potestate dare cogatur. *Concil. Paris. secundum Iuonem p. 3. c. 175. 23. q. 8. c. secundum.*

[d] Mansus] *Erat ager iugerum duodecim, vnde percipiebatur frumentum, & vinum ad conficiendum Eucharistiam. de hoc fit mentio in Concil. Wormatiensi. 3. c. 10. relat. de censibus c. 1. quamuis male allegetur: & in hoc Concilio Parisien. Vtrobique dicit glo. esse quantitatem terræ, quæ sufficit duobus bobus in anno ad laborandum, & vnde vnus rusticus cum sua familia possit sustentari. Verius tamen est, quod nondum constet inter interpretes, cuius mensuræ, vel modi sit Mansus. Est etiam domus agri; vel mansio pro colonis: & largo modo sumitur pro omni agro, ad arbitrium patrisfam. secundum Baldum. C. de cond. insert. l. pæn. Alia etiam significat. Sed nihil ad nos.*

Clericus est immunis ab omni tutela testamentaria, legitima, vel datiua, & cura etiam miserabilium personarum.

GEneraliter sancimus, omnes Presbyteros, seu Diaconos, & 14
Subdiaconos, & præcipue monachos, licet non sint clerici, immunitatem ipso iure omnes habere tutelæ, siue testamentariæ, siue legitimæ, siue datiuæ. Et non solum tutelæ esse eos expertes, sed etiam curæ, non solum pupillorum, & adultorum, sed etiam furiosi, & muti, & surdi, & aliarum personarum, quibus tutores, vel curatores a veteribus legibus dantur. *C. de Episc. & Cler. l. ead. 16. q. 1. c. eod. S. Cypr. l. 1. ep. 9. 21. q. 3. c. Cyprianus, cum quatuor capp. seqq. vbi quod ante altare Dei non meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes, & ministros voluit auocare.*

De eodem, & ne hospites accipiant.

IVxta sanctionē, quam dudum meministis, & vos, & mancipia vestra 15
nullus nouis collationibus obligabit, sed vacatione gaudebitis. Præterea neque hospites accipietis. *Imp. Constant. c. de Episc. & Cler. l. 1.*

Intellige de militibus armatis, quorum hospitalitas eis, quasi munus, incumbebat, non de pauperibus, quos Sacerdotes in hospitium suscipere tenẽtur. vt not. inf. p. 2. c. 6. §. 1. de Hospitalitate.

De eodem.

16 PResbyteros, Diaconos, Subdiaconos, atque Exorcistas, Lectores, Ostiarios, & Acolytos, etiam personalium munerum expertes esse præcipimus. *Imp. Valentin. C. eo. tt. ea. l. 1.*

Clerici Romanæ Ecclesiæ decorentur omni prærogatiua, Patricia, Consulari, & Imperiali, idq. tam in equis, quam in calceamentis.

17 VIris autem reuerendissimis Clericis, in diuersis ordinibus Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ seruientibus, illud culmen singularitate, potentia, & præcellentia habere sancimus, quibus amplissimus noster Senatus videtur gloria adornari, idest Patricios, atque Consules effici; nec non & cæteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari. Et, sicut Imperialis militia ornatur, ita & Clerum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ornari decernimus. &c. Mappulis quoque, & linteaminibus, idest candidissimo colore, decorari equos eorum, ita & equitare. Et, sicut noster Senatus calceamentis vtitur cũ vdonibus, idest candido linteamine illustratis, sic vtantur & Clerici; vt, sicut cælestia, ita & terrena ad laudem Dei decorentur. *Post Concil. Neocæsar. dist. 96. c. Constantinus Imperator.*

Clericus gaudet priuilegijs militibus armatæ militiæ concessis.

18 CLericus habet omnia priuilegia concessa militibus armatæ militiæ: *de quibus Vlpianus ff. de re iud. l. miles: vt not. ibi glo. & Bart. n. 3. & Iaso n. 11. & Barbatia de solutionibus, c. Odoardus.*

A Le-

A Lectore vsque ad Presbyterum bona sua habeant Clerici, largiantur, deq. ijs testentur, ad similitudinem castrensium peculiorum.

Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, Cantores, & Lectores, 19
(quos omnes Clericos appellamus) res quaslibet, modo ad dominium eorum venientes, habere in sua potestate præcipimus, ad similitudinem castrensium peculiorum, & donare cui volunt, secundum leges, & in his testari, licet sub parentum potestate sint: sic tamen, vt horum filij, aut (his non extantibus) parentes eorum legitimam ferant partem. *C. de Episc. & Cler. auth. ead. & l. cum lege.*

Ad Ecclesiasticos iudices appellandum a sæcularibus, ex Decreto Constantini.

Indicium maximum reuerentiæ pij principis circa religionem fuit, 20
quia vbique administrãtium sententias imperfectas esse voluit, & ad Episcopos per appellationem refugiendum esse sanciuit, si qui vellent ciuiles iudices refutare: firmam veró illorum iudicans sententiã, potioremq. iudicum aliorum, & tamquam ab Imperatore prolatam ab omnibus obseruandam, *Tripart. l. 1. c. 9. Innocent. 3. ad prælatos Galliæ, de iudicijs c. nouit. Anacletus Papa ep. 1. de foro compet. c. licet ex suscepto. Vide. sup. §. proximo maxime, n. 69. & §. sequentem.*

Non debet Sacerdos publice pænitere, sicut laicus. 21

Concil. Hibern. dist. 82. c. Presbyter.

DE

DE OBEDIENTIA, DEBITOQ. HONORE SACERDOTIBVS DEFERENDO.

CAP. II. §. III.

SVMMARIVM.

MAXIMVS honor exhibetur sacerdotibus ab ipsis summis Pontificibus. 15.
Obedientia, reuerentia, & honor debetur, & defertur illis etiam ab Imperatoribus, Regibus, & Principibus, & a Sanctis viris. 1.3.4.6.7.8.9.10.11.12.13.14.15.16.38.39.43.44.45.46.
Et maior, quam illis, & parentibus ipsis carnalibus. 17.18.19.20.21.22.
Etiam si mali sint, vel ignorantes. 23.24.25.26.40.41.42.43.
Nemo illos tangere audeat, vel persequi. 25.46.66.
Transgressores multis pœnis afficiuntur. 45.46.47.48.49.60.61.62.63.64.
Sacerdotum defectus occultandi. 16.
Nihil sinistrum de illis iudicandum. 50.51.52.
Neque illis detrahendum. 53. aut publica pænitentia, sicut laico, imponenda. 54.
Neque temere credendum delationibus maxime laicorum contra eos. 54.55.56.57.62.
Coram iudice laico non sunt conueniendi. 58.65.
Ipse Dominus per se illos puniuit, neque alijs id faciendum commisit. 59.
Episcopi eos honorare tenentur. 28.29.30.31.
Neque illos coram se stare permittant. 27.
Maioribus Sacerdotibus a minoribus honor deferatur. 32.
Illis subsint Diaconi, neque coram illis sedeant, nisi Episcopi vicem gerant 33.34.35.
Creaturæ inanimatæ etiam Sacerdotij vim sentiunt. 37.
Vice dominus, quid. 66.
Oeconomus, quid, ibidem.

CAP. II. § III.

QVI superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui 1
eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto iudicis, morietur homo ille, & auferes malum de Israel. *Deut.* 17.

Nolite tangere christos meos: & in prophetis meis 2
nolite malignari. *Psal.* 104.

Presbytero humilia animam tuam. *Eccl.* 4. 3

In tota anima tua time Dominum, & sacerdotes illius sanctifica. In 4
omni virtute tua dilige eum, qui te fecit, & ministros eius ne derelinquas, &c. Honorifica Sacerdotes: da illis partem, sicut mandatum est tibi, primitiarum, & purgationis. *Eccl.* 7.

Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. *Zach.* 2. 5

Qui vos audit, me audit: & qui spernit, me spernit. *Luc.* 10. 6

Nesciebam fratres, quia princeps est Sacerdotum. Act. 23. *Vbi* 7
Paulus docuit honorari debere etiam malos sacerdotes.

Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur: ma- 8
xime qui laborant in verbo, & doctrina 1. *Tim.* 5.

Presbyteri duplici honore honorandi.

PResbyteri, qui bene præsunt vita, & doctrina, digni habentur a 9
subditis duplici honore, vt scilicet spiritu aliter eis obediant, & exteriora bona ministrent. Boni enim dispensatores, & fideles, non solum honore sublimi præmiari debent, sed & terreno, vt non contristentur indigentia sumptuum, & gaudeant obedientia spiritualium. Instantior enim fit, si non humilietur inopia, & crescit in illo auctoritas, cum videt se etiam in præsenti laboris fructum percipere, non vt abundet, sed vt non deficiat. *S. August. sup. ep. 1. ad Tim. c. 5.*

Qualiter honorandi Sacerdotes.

HOnorate Sacerdotes, vt Patres, vt Dominos, vt beneficos, vt 10
bene viuendi auctores. *S. Clemens de Constit. Apost. l. 7. c. 32.*

Quare honorandi Sacerdotes Dei.

11 HOnorabatis Sacerdotes, qui decipiebant vos ſacrificijs ſuis, qui mutis,& ſurdis ſtatuis offerebant,quæ nec ſe,nec vos iuuare poterant. Nunc autem multo magis Sacerdotes Dei omnipotentis, qui vitam vobis tribuunt in calice, & viuo pane,honorare debetis. *S. Martialis Epiſcopus ep. ad Burdigalenſes, c.3.*

Idololatræ quantum honorem detulerunt ſuis Sacerdotibus.

12 MAndatum poſuit Ioſeph Ægyptijs, vt ita tributum penderent Pharaoni, excepta ſacerdotum terra. Audiant, qui nunc viuunt, quantam olim Sacerdotum idolorum curam habuerint, & diſcant, vt vel ſaltem parem habeant honorem ijs, quibus omne Dei miniſterium creditum,& Sacerdotio inſigniti ſunt. *S. Chryſoſt. hom. 65. in Gen.*

Boni principis eſt, inter alia, honorare Sacerdotes.

13 BOni Principis eſt, ac religioſi Regis, Eccleſias contritas, atque conſciſsas reſtaurare, nouas ædificare, & Dei Sacerdotes honorare, atque tueri. Vnde ſanctos Apoſtolos, eorumq. ſucceſſores, ſub diuina conteſtatione conſtituiſſe legimus non debere fieri perſecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro Dominico, nec expellere æterni Regis diſpenſatores. *S. Marcellus Papa diſt.96.c.eod.*

Sacerdotes a Regibus honorandi, non iudicandi.

14 SAcerdotibus non ex terrena poteſtate Dominus noſter citius indignetur, ſed excellenti conſideratione, propter eum, cuius ſerui ſunt, ita dominetur, vt etiam debitam reuerentiam impendat.

Nam in diuinis eloquijs Sacerdotes aliquando Dij, aliquando Angeli vocantur. &c. *S. Gregor. ad Maurit. Imp. 11. q. 1. c. eod. Eusebius, l. 2. in vita Constantini. S. August. ep. 66.*

Imp. Iustinianus Clericos Reuerendissimos appellat in auth. vt determinatus sit numerus clericorum coll. 1. & de mensura ordinandorum coll. 3. & alibi sæpe. Nec mirum, cum idem faciat S. Greg. lib. 2. ep. 52. & cuidam Presbytero dicat, Sanctitas Vestra, l. 4. ep. 30. 15

Sacerdotum defectus occultandi.

IN Scripturis narratur Imperator Constantinus dixisse, vere, Si pro prijs oculis vidissem Sacerdotem Dei peccantem, chlamydē meam exspoliarem, & cooperirem eum, ne videretur. Hæc quidem diximus vobis, cautos vos reddere cupientes, vt, si de Domini Sacerdotibus, qui vere patres sunt, aliquid contigerit vos audire, quod confusionem pijs mentibus ingerat, non infrunitum, sed pudoratos filios Noe imitantes, paternam de reliquo verecundiam contegatis, vt affluenti, quemadmodum & illi, benedictione repleri, moderante Domino, mereamini. *Nicolaus Papa dist. 96. c. eod.* 16

Gen. 9.

Grauius peccat delinquens in Sacerdotem quam qui in Regnum.

QVanto Sacerdotium Regno est excellentius, cum regendarum animarum officio præsit, tanto grauiori supplicio punitur, qui aduersus id aliquid temere gesserit, quam qui aduersus Regnum. *S. Clemens de Constit. Apost. l. 6. c. 2.* 17

Plus

Plus honorandi Sacerdotes, quam Reges.

28 HOnorate Sacerdotium secundum Christum, & post hoc honorare oportet etiam Regem. &c. Sacerdotium enim summa est, omnium bonorum, quæ in hominibus consistunt. Quod si quis inhonorauerit, Deum inhonorat, & Dominum Iesum Christum primogenitum totius creaturæ, & solum natura principem sacerdotem Dei. *S. Ignatius ep. ad Smyrnenses.*

S. Martinus plus honoris detulit Sacerdoti, quam Imperatori.

19 MAximus Imperator inuitauit ad conuiuium S. Martinum, conuiuæ aderant summi, atque illustres viri. &c. frater Regis, & patruus. Medius inter hos Martini Presbyter accubuerat: ipse autem, sellula iuxta Regem posita, consederat. Ad medium fere conuiuij pateram Regi minister obtulit; ille sancto Episcopo potius dari iubet, expectans, atque ambiens, vt ab illius dextera poculū sumeret. Sed Martinus, vbi ebibit, pateram Presbytero suo tradidit, nullum existimans digniorem, qui posset prior bibere; nec integrum sibi fore, si aut Regem ipsum, aut eos, qui a Rege erant proximi, Presbytero prætulisset. Quod factum Imperator, & omnes adstantes ita admirati sunt, vt hoc ipsum eis, in quo contempti fuerant, placeret. *S. Seuerus Sulpic. in vita S. Martini l. 1.*

De eodem. ex S. Ambrosio aduersus Theodosium.

20 DIuinum Sacrarium ingressus Theodosius, &, dono ex consuetudine oblato, intra sacros cancellos permansit, in sanctiori Sacerdotum loco, vbi antiquitus Imperatoribus cōsistere mos erat, propter dignitatis sublimitatem a plebe segregatos. Quam rem,

quod Ambrosius adulationis magis, quam ordinis recti, esse putabat, Imperialis quoque stationis locum, ita vt par erat, in suum ordinem redegit, pro tabulatis, seu cancellis Sacrarij sede illi designata, vt Imperator honorificentiorem quidem præ populo stationem haberet, præ illo autem sacer ordo locum sublimiorem obtineret. Eum ordinem, vt optimum, Thedosius tum laudauit, posteri quoque confirmarunt. Qui inde ad hæc vsque tempora seruatur. *Niceph. Eccles. hist. l. 12. c. 41.*

Plus honorandi Sacerdotes, quam Principes, Reges, & parentes, & quare.

Sacerdotes merito non modo plus vereri debemus, quam vel Principes, vel Reges, verum etiam maiore honore, quam parentes proprios, honestare. &c. Parentes enim nos in præsentem, Sacerdotes in vitam æternam generant. &c. *S. Chrysost. de sacerd. l. 3. Idē hom. 4. & 5. de verbis Isaiæ.* 21

Plus honorandi Sacerdotes, quam parentes, & quare.

Leu. 20. Matth. 15. SI de parentibus secundum carnem ait Scriptura, Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt bene sit tibi; &, Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur: quanto magis de patribus spiritualibus verbis Dei moneamur honore, & caritate eos prosequi, vt beneficos, & ad Deum legatos, qui nos per aquam Deo regenerauerunt, Spiritu sancto impleuerunt, lacte verbi Dei aluerunt, & doctrinæ alimento nutriuerunt, monitis stabilierunt, corpore salutari, & pretioso sanguine nos dignati sunt, nobisq. peccata remiserunt, & sacrosanctæ Eucharistiæ participes fecerunt, ac promissionis Dei consortes, ac Christi hæredes constituerunt. His igitur reuerentiam adhibentes, omni eos genere honoris afficite: siquidem hi potestatem vitæ, ac mortis a Deo acceperunt in iudicandis ijs, qui deliquerunt, & in damnandis ad mortem ignis sempiterni, & ijs, qui se ad recte viuendum conuertunt, absoluendis, & viuificandis. *S. Clemens de Constitut. Apost. l. 2. c. 33. S. August. late serm. 5. ad fratres Eremi de obed. ad sacerd. suos.* 22

Sacer-

Sacerdotes etiam ignorantes honorandi.

23 LIcet ſciẽtia ſit valde neceſſaria Sacerdotibus ad doctrinam, quia Malach.2.
iuxta verbum Propheticum, Labia Sacerdotum cuſtodiunt ſcientiam; non eſt tamen ſimplicibus Sacerdotibus etiam ſcholaſticis detrahendum, cum in eis Sacerdotale officium debeat honorari. Propter quod Dominus in lege præcepit, Dijs non detrahes, Sacerdotes intelligens, qui, propter excellentiam ordinis, & officij dignitatem, deorum nomine nuncupantur. *Innoc.3. de hæretic.c. cum ex iniuncto.* Exod. 21.

Sacerdotes etiam mali honorandi.

24 DOminus noſter Ieſus Chriſtus, Rex, & Iudex, & Deus noſter, vſque ad paſſionis diem ſeruauit honorem Pontificibus & Sacerdotibus, quamuis illi nec timorem Dei, nec agnitionem Chriſti ſeruaſſent. &c. *S. Cypr. lib. 3. ep.9. diſt.93. c.eod.*

De eodem.

25 PVerum Samuelem, iudicio præelectum ſuo, noluit per ſemetipſum diuini colloquij diſciplina Dominus erudire, ſed recurrere 1.Reg.3.
ſemel, & iterum paſſus eſt ad Sacerdotem ſenem, eumque, quem ad ſuum vocabat alloquium, etiam illius, qui offenderat Deum, dummodo ſenioris, doctrina voluit inſtitui. &c. *Caſſianus coll.2. c.14.*

Sacerdotes etiam mali propter bonos honorandi.

26 MElius eſt, propter bonos, etiam malos fouere, quam, propter malos, etiam bonos contemnere. Propter bonos ergo Sacerdotes etiam malos honorate, ne propter malos etiam bonos contemnatis. Melius eſt enim, malis iniuſta præſtare, quam bonis iuſta ſubtrahere. *S. Bernardus.*

Episcopus sedens non patiatur coram se stare Presbyterum.

EPiscopus, in quolibet loco sedens, stare Presbyterum non patiatur. Episcopus, in Ecclesia, in consessu Presbyterorum sublimior sedeat: intra domum verò, collegam Presbyterorum se esse cognoscat. *Concil. Carthagin. 4. c. 34 & dist. 95. c. Episcopus 1. & 2. S. Bernard. de consider. l. 4. ad fi.* 27

Episcopus Sacerdotes honorare tenetur:

EPiscopi Sacerdotes se esse nouerint, non dominos. Honorent clericos quasi clericos, vt & ipsis a clericis, quasi Episcopis, honor deferatur. Scitum est illud oratoris Domitij: Cur ego te, inquit, habeam vt principem, cum tu me non habeas vt senatorē. *S. Hieron. ep. 2. ad Nepot. 95. dist. c. esto subiectus.* 28

De eodem.

EPiscopus, vt membris suis, vtatur clericis, & maxime ministris, qui sunt vere filij. Cum dolore amputatur etiam, quæ putruit pars corporis, & diu tractatur, si potest sanari medicamentis; si non potest, tunc a bono medico abscinditur. Sic Episcopi affectus boni est, vt optet sanare infirmos, serpentia auferre vlcera, adurere aliqua, non abscindere, postremo, quod sanari non potest, cum dolore abscindere. *S. Ambros. de Offic. l. 2. c. 27.* 29

De eo-

De eodem, & quod non verberibus, ſed verbis corripiat Sacerdotes.

30 Non eſt dignum, vt paſſim vnuſquiſque prælatus honorabiliora membra ſua prout voluerit, & ei placuerit, verberibus ſubijciat, & dolori, ne, dum incaute ſubdita percutit membra, ipſe quoque debitam ſibi ſubditorum reuerentiam ſubtrahat, iuxta illud, quod quidam ſapiens dixit, Leuiter caſtigatus, reuerentiam exhibet caſtiganti, aſperitatis autem nimiæ increpatio nec correctionem recipit, nec ſalutem. &c. *Concil. Brachar. diſt. 45. c. cum beatus. S. Clemens, de Conſtit. Apoſt. l. 2. c. 21. S. Antonin. in Summa p. 3. tt. 19. c. 11. & 20.*

De eodem.

31 Epiſcopi ſe paſtores, non percuſſores eſſe meminerint, atque ita præeſſe ſibi ſubditis oportere, vt non in eis dominentur, ſed illos tanquam filios, & fratres diligant. &c. *Concil. Trident. Seſſ. 13. c. 1. de reform.*

32 Sacerdos inferior non benedicat, maiore Sacerdote non annuente.

Vide inf. p. 3. c. 3. de rebus Sacerdoti prohibitis. c. illi qui ante nos, n. 7.

Diaconi ſubſint Sacerdotibus.

33 Meminiſſe Diaconi debent, quoniam Apoſtolos, ideſt Epiſcopos, & Presbyteros Dominus elegit, Diaconos autem poſt aſcenſionem Domini in cælum Apoſtoli ſibi conſtituerunt Epiſcopatus ſui, & Eccleſiæ miniſtros. Quod ſi nos aliquid audere contra Deum poſſumus, qui Epiſcopos facit, poſſunt etiam contra nos audere Diaconi, a quibus fiunt. *S. Cypr. lib. 3. ep. 9. diſt. 93. c. Dominus noſter.*

Diaconus coram Presbytero non sedeat.

NOn oportet Diaconum coram Presbytero sedere, sed iussione Presbyteri sedeat. *Concil. Laodic.cap.20.dist.93.c.eod.cl.1.Conc. Nicæn.c.18.Toletan.10.c.39.* 34

De eodem, nisi Episcopi vicem gerat.

QVoniam in nonnullis Ecclesijs Diaconos officia Ecclesiastica habere cognouimus, & ex hoc nonnullos, eorum arrogantia, & licentia fretos, ante Presbyteros sedere; statuimus, vt Diaconus (etiam si in dignitate, hoc est in officio Ecclesiastico quolibet sit) ante Presbyterum non sedeat; præterquam si proprij Patriarchæ, aut Metropolitani vicem gerens adsit in aliqua ciuitate super aliquo capite. Tunc enim sicut illius locum tenens honorabitur. Si quis vero, Tyrannica adductus audacia, tale quid efficere ausus fuerit, is ex proprio gradu repulsus sit, omnium vltimus eius ordinis, in cuius est catalogo in sua Ecclesia. *Sexta Synod.c.7.dist.93.c. præcipimus, licet varia lectione.* 35

Qui Clerico in itinere obuiauerit, qualem illi vrbanitatem exhibere teneatur.

STatuimus, vt, si quis quemlibet Clericorum honoratorum in itinere obuiam habuerit, vsque ad inferiorem gradum honoris venerantur illi colla subdat, prout is officia, & obsequia fidelissimæ Christianitatis iure promeruit. Et, siquidem ille sæcularis equo vehitur, clericusq. similiter, sæcularis galerum de capite auferat, & Clerico sinceræ salutationis manus adhibeat. Si vero Clericus pedester graditur, & sæcularis vehitur equo, illico ad terram defluat, & debitum honorem illi sinceræ caritatis exhibeat. Qui vero horum, quæ, Spiritu sancto dictante, sancita sunt, transgressor fuerit, ab Ecclesia, quamdiu Episcopus illius Ecclesiæ voluerit, suspendatur. *Concil. Matisconen.2.c.15.Octaua Synodus Constantinop.c.14.* 36

Argu-

Argumentum ad idem, ex igne, qui Sacerdotij vim sensit.

37 MArcellinus, Anconæ vrbis Episcopus, cum, podagræ morbo fractus, ac debilitatus, incedere pedes non posset, gestari se iussit, & contra incendium, quo vrbs ipsa conflagrabat, deponi. Mira res: Ad illum vsque flamma perueniens retrocedere cœpit, paulatimq. vanescens, sæuire desijt, & sopita defecit. Quod si ignis, idest animale elementum, Sacerdotij virtutem sensit, atque refugit, quis tam impudens est, vt eundem reuereri, eidemq. sese inclinare, subijcereq. contemnat? *S. Gregor. l. 1. Dialog. c. 6.*

S. Antonius Sacerdotalem benedictionem magni ducebat.

38 BEatus Antonius Abbas ipsos Presbyteros, ac Sacerdotes, in summa veneratione dicitur habuisse, solitusq. eisdem caput submittere, benedictionem captare, & pro magno beneficio ducere, si accepisset. Profecto sanctus vir haudquaquam tanti benedictionem Sacerdotalem fecisset, nisi per eam sanctiorem se fore cognouisset. Benedici a Sacerdote voluit, vt benedici a Deo mereretur, non in sola vitæ suæ integritate confidens, sed aliunde spiritualia sibi subsidia comparans. *S. Athanasius in vita eiusdem Sancti Antonij.*

S. Franciscus pluris æstimabat Sacerdotes, quam Sanctos.

BEatus Franciscus maximo semper honore Sacerdotes prosecutus 39
est. Dicere solitum tradunt, si cui Sanctorum, e cælo in terram lapso, & cum illo simul forte Sacerdoti occurrisset, prius se Sacerdotis manibus osculum daturum, deinde reuerentiam facturum Sancto: plus deberi illi significans, qui Christi, & Apostolorum vicem in terris gereret, quam illi, qui iam cum Christo regnare nosset. *S. Bonau. in vita eiusd. Sancti. c. 4.*

Sacerdotes non propter merita, sed propter officium honorandi.

NOn merita personarum consideres, sed officia Sacerdotum. Et, si merita spectes, Eliam consideres. Petri quoque merita spectato, vel Pauli, quia acceptum a Domino Iesu hoc nobis mysterium tradiderunt. *S. Ambros. de ijs, qui myster. initiantur.*
40

De eodem.

NOn quales Sacerdotes Domini sint, sed qui de Domino loquantur, est vobis magnopere præuidendum: nec in Vicarijs S. Petri Apostoli vobis est attendendum, quid sint, sed quid pro correctione Ecclesiarum, quid pro salute vestra satagant. Nec illos in-
feriores dicetis Scribis, & Pharisæis sedentibus super cathedram Moy- 41
si, de quibus Dominus præcepit, dicens, Quæcumque dixerint vobis,
Matht. 23 facite, &c. Ergo Imperator considera, si illos dixit audiendos, qui super cathedram Moysi sedebant, quanto potius, qui super cathedram Petri resident, esse existimes obediendos? *Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem. 1. q. 1. c. eod. c. cum scriptura, cum duobus seqq.*

De eodem.

42 PEr Sacerdotes malos Deus virtutum signa frequēter exhibet, non videlicet ob religiosæ vitæ meritum, sed propter acceptum Sacerdotalis mysterij sacramentum. *Card. Petrus Damianus de contemptu sæculi, c. 18. vbi de hoc varia exempla.*

De eodem.

43 SI asinum fecit loqui Deus, & per vatem spiritales benedictiones largitus est, & in muto ore, & in lingua immunda Balaam propter offendentes Iudæos operatus est, multo magis propter vos fideles, etiam si praui sint Sacerdotes, Deus omnia per eos perficiet, & mittet Spiritum sanctum. Neque enim pura mens propter propriam puritatem spiritum attrahit, sed gratia omnia operatur. Omnia enim, inquit, vos, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas. &c. *S. Chrysost. hom. 85. sup. Io. & hom. 4. de verb. Isaiæ, Vidi Dominum. de quo vide inf. c. 5. de Sacramentorum ministratione a cap. Si quis dixerit, n. 11. & p. 2. c. 7. §. 1. de doctrina a cap. Graue pondus.*

Num. 22.

1. Cor. 3.

44 Non aliunde hæreses obortæ sunt, aut nata sunt schismata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperetur.

S. Cypr. l. 1. ep. 3.

De pœna eorum, qui Sacerdotibus Dei non obedierunt.

45 QVicumque fecerit in superbia, vt non exaudiat Sacerdotem, moriatur homo ille. &c. Et, vt sciamus hanc Dei vocem cum vera, & summa maiestate eius processisse ad vindicandos, & honorandos Sacerdotes suos, cum aduersus Aaron Sacerdotem tres de ministris Chore, & Dathan, & Abiron ausi sunt superbi esse, & ceruicem suam extollere, & Sacerdoti præposito se adæquare, hiatu terræ

Deut. 17.

Num. 16.

absorpti, ac deuorati, pœnas statim sacrilegæ audaciæ persoluerunt. &c. *Idem Cypr. l. 3. ep. 9. vbi late Sacerdotum veneratio Scripturæ testimonijs, & exemplis comprobatur. Idem eodem l. 3. ep. 18. l. 1. ep. 8. 9. l. 4. ep. 9. S. Chrysost. hom. 2. in ep. 2. ad Timoth.*

Dominum persequuntur, qui eum in suis Sacerdotibus persequuntur. 46

Alex. Papa 3. q. 1. c. nulli.

Qui Sacerdotem inhonorat, Christum, cuius vice fungitur, inhonorat.

SAcerdotes, Christi Vicarij sunt; &, qui honorat Sacerdotem Christi, honorat Christum; &, qui iniuriat Sacerdotem Christi, iniuriat Christum. *S. Chrysost. hom. 17. in Matth.* 47

Vltio vexantium Sacerdotes pertinet ad Christum, cuius legatione funguntur.

SI Dauid, Regum iustissimus, in Saul, quem constabat iam a Domino reprobatum, & abiectum esse, manum mittere non præsumpsit; quanto magis cauendum est, ne manum detractionis, aut vituperationis, siue indiscretionis, aut inhonorationis, quidam mittant in vnctum Domini, vel in prædicatores Sanctæ Ecclesiæ? quia eorum vexatio, siue detractio, ad Christum pertinet, cuius vice in Ecclesia legatione funguntur. &c. *S. Gregor. l. 12. ep. 31. ad Felicem Episcopum Siciliæ. Vide ep. S. Fabiani secundam ad Episcopos Orientales, & epistolas Anacleti, & Telesphori ad omnes Episcopos.* 48

Vindi-

Vindicandum in calumniantes Sacerdotibus.

49 DEus ad hoc præordinauit vos Fratres, vt in Sacerdotio laborantibus succurratis, opprobrijs, & calamitatibus eorum locum non præbeatis, sed ei, qui calumniam, vel opprobrium patitur, adiutorium feratis. Illum vero, qui calumniam, vel opprobrium facit, abscindatis; & Domino in suis Sacerdotibus opem feratis. *Idem S. Fabianus vbi sup. 3. q. 1. c. Deus ergo.*

De Sacerdotibus nihil sinistri iudicandum.

50 ROgo vos neminem iudicate, præcipue autem Domini Sacerdotem: sed accede cum fide; & efficaci pænitentia, & pura conscientia ad Dei mysteria, & omnem sanctificationem assequeris. Est enim Dei Angelus, seu nuntius, qui offert incruentum sacrificium. *S. Anastasius Synaita serm. de sancta communione.*

De eodem.

51 NOn oportet Sacerdotes iuste vel iniuste iudicare, vel eos examinare: sed &, si quis in eis labitur, a Deo iudicabitur, & arguetur in hoc, & in futuro sæculo. &c. Assuescendo Sacerdotes contemnere, Deum quoque contemnimus; &, sicut in periculo versatur is, cui secundum mundum nec exercitus, nec Regni dignitas commissa est, si ea agat, quæ ad Regiam dignitatem pertinent, ita & qui, quæ sunt Sacerdotis, munera aggreditur, etiam si videatur his longe sapientior. *S. Nilus in Nomocanone.*

De eodem.

52 ABsit, vt quidquam sinistrum de ijs arbitremur, qui, Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos, & nos Christiani sumus, qui claues Regni cælorum habentes quodammodo ante iudicij diem iudicant. *Anterus Papa Episcopis Hispaniæ 11. q. 3. c. eod. S. Hieron. ep. 1. ad Heliod.*

Sacerdotibus non detrahendum.

DEtrimentũ pecoris, pastoris ignominia est: sicut e regione vita 53
illius laudanda est, qui venerationi habet Sacerdotes Christi, & non detrahit gradui, per quem factus est Christianus. *Idem S. Hieron. ep. 10. ad Furiam.*

Non temere credendum delationibus contra Clericos.

SI quid de quocumque Clerico ad aures tuas peruenerit, quod te 54
iuste possit offendere, facile non credas; nec ad vindictam te res accendat incognita. sed, præsentibus senioribus Ecclesiæ tuæ, diligenter est veritas perscrutanda; & tunc (si qualitas rei poposcerit) canonica districtio culpam feriat delinquentis. *S. Gregor. lib. 11. ep. 49. & 15. q. 7. c. eod.*

Hic aduerte, quod non debet Sacerdoti publica imponi pænitentia, sicut laico. Conc. Hiberu. dist. 82. c. Presbyter.

Laici Clericos accusare non possunt: ac de populi accusatione.

TEstimonium laici contra Clericum nemo suscipiat. Quod si Sa- 55
cerdos a populo fuerit accusatus, & certi testes inuenti non fuerint, qui criminis illati veritatem dicant, iusiurandum in medio faciat, & illum testem proferat de innocentiæ suæ puritate, cui nuda, & aperta sunt omnia. *Concil. Triburien. c. 4. Alex. 3. de accusationibus, c. cum Greg. 3. ep. 1. P. 2. q. 5. Presbyter. 1.*

Populus

Populus Sacerdotes arguere, vel increpare non poteſt: & infames cenſentur, qui aduerſus eos armantur.

56 SAcerdotes, qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus ſunt audiendi, atque timendi, non dilacerandi, aut detrahendi. Quia, a quibus ſe Domini populus benedici, ſalutari, & inſtrui cupit, nullatenus eos debet arguere, nec vulgus in eorum accuſationibus ſuſcipi. Populus enim ab eis docendus eſt, & corripiendus, non ipſi ab eo: quia non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. &c. Dei ergo ordinationem accuſat, qui eos, qui ab eo conſtituuntur, Sacerdotes accuſat, vel damnari cupit. &c. Hi, qui non ſunt idonei, non ſuſcipiantur ad accuſationem: ſed omnes, qui aduerſus patres, ideſt Sacerdotes, armantur, infames eſſe cenſemus. Patres enim omnes venerandi ſunt, non reſpuendi, aut inſidiandi. *Teleſphorus Papa 6.q.1.c.eod.* *Matth.10.*

Nec Clerici in accuſatione Laicorum, nec Laici in accuſatione Clericorum ſunt ſuſcipiendi.

57 SIcut Sacerdotes, vel Clerici reliqui a ſæcularium laicorum excluduntur accuſatione, ita illi ab iſtorum ſunt excludendi, & alienandi criminatione. Et, ſicut iſti ab illis, ita & illi ab iſtis non recipiãtur. Quoniam, ſicut Domini Sacerdotum ſegregata debet eſſe conuerſatio ab eorum, ita & litigatio: quia ſeruum Dei non oportet litigare, ſed mitem eſſe ad omnes. *S.Fabianus Papa 2.q.7.c.eod.* *2.Tim. 2.*

Hæc ideo præmiſimus, vt cognoſcatur ab ijs, quibus incognitum eſt, quia & Sacerdotes, quos ſibi Dominus de omnibus adſciuit, & ſuos eſſe voluit, non ſunt leuiter tractandi, nec lacerandi, vel temere accuſandi, vel reprehendendi, niſi a magiſtris ſuis. Quoniam eorum cauſas ſibi Dominus reſeruari voluit, & ſuo iudicio vindicari. *Ex eodem Fabiano ibidem. Iuo p.6.c.320.*

Sacer-

Sacerdotes de Laicis iudicant, non e conuerso. 58

Vt Sup. §. 1. de Dignitate, Potest. & Off. c. Deus vos constituit, n. 70.

Ipse Dominus Sacerdotes puniuit, neque alijs eorum punitionem commisit.

DOminus sacri sui corporis tractatores a vilis, ac reprobis, ac nō 59
idoneis personis infamari noluit, nec calumniari permisit, sed ipse proprio flagello peccatores Sacerdotes a templo eiecit. *S. Anacletus ep. 2. ad Episcopos Italiæ.*

Laicus, Ecclesiam, vel Clericum per calumniam fatigans, excommunicetur. 60

Vt sup. §. proximo de immunitatibus, c. si quis sæcularium. n. 6.

Accusatores Episcoporum, vel Sacerdotū, non admittantur, antequam de eorum vita, & intentione discutiatur.

SI qui sunt vituperatores, aut accusatores Episcoporum, vel reli- 61
quorum Sacerdotum, non oportet eos a iudicibus Ecclesiæ audiri, antequam eorum discutiatur æstimationis suspicio, vel opinio, qua intentione, qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conscientia, quo ue merito, si pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupiditate ista præsumpserint, nec ne. *Euaristus Papa 2. q. 7. c. eod.*

Excom-

Excōmunicetur, qui Clerici fornicationē, de qua illum accuſauit, non probauerit.

62 SI quis aliquem Clericorum in accuſatione fornicationis impetierit, ſecundum præceptum Apoſtoli duo, vel tria teſtimonia requirantur ab eo. Quod ſi non potuerit, datis teſtimonijs, approbare quod dixit, excommunicationem accuſati accuſator accipiat. *Concil. Bracharen.* 2. 2. *q.* 5. *c. placuit.* 1. Cor. 13.

63 Si quis Presbyterum falſis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei communionem cenſemus. *S. Damaſus* 2. *q.* 3. *c. Si quis Epiſcopum. Iuo p.* 6. *c.* 240. *Burchardus l.* 2. *c.* 195. *Alibi legitur, Non niſi in fine. Quod videtur veriſimilius.*

64 Qui vel vnum crimen ex ijs, quæ Clericis obijciuntur, non probauerit, ad alia non admittatur. *Vt ſup.* §. *proximo, de immunitatibus, c. quotieſcūque, n.* 8.

Clericus non poteſt coram iudice ſæculari in quauis cauſa trahi, nec ei iuſtitia denegari, ſub pœna hic ſtatuta.

65 NVllus Eccleſiaſticam perſonam in criminali quæſtione, vel ciuili trahere ad ſæculare iudicium præſumat, contra Conſtitutiones Imperiales, & Canonicas ſanctiones. Quod ſi actor fuerit, a ſuo iure cadat, iudicatum non teneat, & iudex ex tunc poteſtate iudicandi priuetur. Sancimus etiam, vt, ſi quis Clericis vel Eccleſiaſticis perſonis iuſtitiam denegare præſumpſerit, tertio requiſitus, iuriſdictionem ſuam amittat. *C. de Epiſc. & Cler. l. ſtatuimus. S. Fabianus Papa ep.* 2. *ad Epiſcopos Orientales. Caius Papa ep. ad Felicem. Marcellinus Papa ep.* 2. *S. Gregor. l.* 11. *ep.* 14. *ad Ioannem Defenſorem.*

Patroni, aduocati, vice domini, vel beneficiati occidentes Clericum per se, vel per alium, perdunt quod habent ab Ecclesia, & eorum posteri vsque ad quartam generationem non admittantur ad Clerum, nec in religionibus præficiantur.

[a] SAcri Concilij approbatione statuimus, quatenus, si patroni, vel 66 aduocati, aut feudatarij, [a] seu vice domini, aut alij beneficiati aliscuius Ecclesiæ Rectorem, aut Clericum alium eiusdem Ecclesiæ, per se, vel per alios occidere, vel mutilare ausu nefario præsumpserint, patroni ius patronatus, aduocati aduocatiam, feudatarij feudum, vice Domini vice dominatum, & beneficiati beneficium prorsus amittant. Et, ne minus vindictæ, quam excessus memoria prorogetur, non solum de præmissis nihil perueniat ad heredes, sed etiam vsque ad quartam generationem posteritates talium in Clericorum collegium nullatenus admittantur: neque in domibus regularibus alicuius prælationis assequantur honores. &c. *Innoc. 3. de pœnis c. in quibusdam.*

[a] Vice Dominus *est proprie œconomus rerum ad Episcopum pertinētium, qui rebus Episcopalibus, & hospitibus superuenientibus prouidet. S. Gregor. lib. 9. ep. 66. dist. 89. c. volumus. 2. & lib. 1. ep. 11. c. Diaconum. Oeconomus autem est, cui res Ecclesiæ gubernandæ mandantur. C. de sacrosanctis Eccles. l. iubemus. 2. Conc. Chalc. c. 26. 16. q. 7. c. quoniam 2. 2. q. 7. c. Si quis erga. Aliqui scribunt, Yconomus. Aliqui, Iconomus. Sed tu scribe, Oeconomus, vt not. Alciat. l. 1. Prætermissorum, ad finem.*

Vide Philonem Iudæum p. 2. tract. de præmijs Sacerdotum, & honoribus: & S. Chrysost. in Psalm. 131. vbi in quanto honore, & reuerentia sit habenda Sacerdotalis dignitas, quantamq. reprehensionem, ac pœnam mereantur inhonorantes illam, vt sup. probatum est. Adde etiam, quod scripsimus duobus §§ præcedentibus.

DE

DE SACRIFICII OBLATIONE, DE VESTIMENTIS, VASISQ. SACRIS, ET LINTEIS: DE ECCLESIIS, COEMETERIIS, ORATORIIS, ALTARIBVS, CEREIS, AQVA BENEDICTA, IMAGINIBVS, ET RELIQVIIS SANCTORVM.

CAP. III.

De Sacrificij Oblatione. §. I.

SVMMARIVM.

NVMQVAM deficiet Sacerdos, qui offerat sacrificia Domino. 7.8.9.

Sacerdotes, ad Missæ sacrificium accedentes, immaculati esse, sanctificari, & mundari interius, & exterius debent. 1.2.4.10.13.19.20.21.22.23.24.25.26.27.28.29.30.31.

Illi solum, qui rite sunt ordinati, possunt Sacramentum conficere. 14.15.16.

Quondam aurei Sacerdotes, nunc lignei, 39.

Mali tamen æque vt boni conficiunt. 40.41.

Communicaturi debent orare. 39. 3.

Et esse ieiuni. 51.52.

Quotidie sacrificare nec laudatur, nec vituperatur. 37.

Id tamen faciendum saltem festiuis diebus. 38.

Ille vero, qui sine impedimento est, non conficiens, multis bonis priuat se, fidelesq. tam viuos, quam defunctos. 32.36.

Pro quibus offertur Missæ sacrificium. 48.49.

Si deest aliquid de substantialibus, Sacramentum non conficitur; secus, si de accidentalibus. 17.

CAP. III. §. I.

1 SACERDOTES, qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos. *Exod. 19.*

2 Missa aqua, lauabunt in ea Aaron, & filij eius manus suas, ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonij, & quando accessuri sunt ad altare, vt offerant in eo [a] Thymiama Domino, ne forte moriantur. *Exod. 30.*

[a] *Thymiama lingua Græca vocatur, quod est Odorabile: nam Thymos dicitur flos, qui odorem refert: de quo Virgilius, Redolentq. thymo fragrantia mella. S. Isidorus Orig. l. 5. Ea Thucydides vocat pura sacrificia, cuiusmodi thus, myrrha, veluti impura censeantur, quæ sanguinariam habent effusionem cum animalium cæde. Ven. Beda sup. ep. 1. ad Cor. c. ead. dicit esse incensum.*

3 Applicabis Aaron, & filios eius ad fores tabernaculi testimonij, & lotos aqua indues sanctis vestibus, vt ministrent mihi, & vnctio eorum in Sacerdotium sempiternum proficiat. *Exod. 40.*

4 Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius. *Leu. 21. Num. 21.*

5 Sapientia immolauit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam: misit ancillas suas vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis. Si quis est paruulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta est. Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis. *Prou. 9.*

6 Noli offerre munera praua: non enim suscipiet illa Dominus. *Eccl. 35.*

7 De Sacerdotibus, & de Leuitis non interibit vir a facie mea, qui offerat holocautomata, & incendat sacrificium, & cædat victimas omnibus diebus. *Ierem. 22.*

8 Expecta me, dicit Dominus, in die resurrectionis meæ. &c. Quia tunc reddam populis labium electum, vt inuocent omnes in nomine Domini, & seruiant ei humero vno. Vltra flumina Æthiopiæ, inde supplices mei, filij dispersorum meorum deferent munus mihi. *Soph. 3. iuxta interpretationem S. Fulgentij l. 2. ad Monimum. c. 5. Qui de Missæ sacrificio vaticinium esse testatur.*

9 Ab ortu Solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda; quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus: *Malach. 1. iuxta interpretationem Concil. Trident. Sess. 22. c. 1. vbi hanc oblationem*

tionem mundam intelligit de Missæ sacrificio. Idem prius intellexerunt S. Clemens de Constit. Apost. l.7.c.31. Irenæus contra hæreses l.4.c.32. & Iustinus Martyr dial. cont. Iudæos. S. August. de Ciu. Dei l.18.c.35. Euseb. l.1. Euangelicarum demonstrationum, c.fin.

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare; & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. *Matth.* 5. 10

Ego sum panis Vitæ. Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Caro mea, vere est cibus: & sanguis meus, vere est potus. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. *Io.* 6. 11

Panis, quem frangimus, non ne participatio corporis Domini est? *1. Cor.* 10. 12

Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mortem Domini annuntiabitis donec veniat. &c. Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit: non dijudicans corpus Domini. *1. Cor.* 11. 13

De veritate Sacrificij Altaris, & quod nemo potest Sacramentum conficere, nisi Sacerdos rite ordinatus.

VNa est fidelium vniuersalis Ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur: in qua idem ipse Sacerdos est sacrificium Iesus Christus, cuius corpus, & sanguis in Sacramento Altaris sub speciebus panis, & vini veraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem, potestate diuina, vt ad perficiendum mysterium vnitatis accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro. Et hoc vtique Sacramentum nemo conficere potest, nisi Sacerdos, qui rite fuerit ordinatus, secundum Claues Ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis, eorumq. successoribus Iesus Christus. *Innoc. 3. de summ. Trinit. & fide Cathol, c. firmiter, §. vna vero. S. Dionys. de Eccles. hierarch. c.3.5. S. Epiphanius in Nazaræis, in Ætio, in Melchisedecianis, & charactere Ecclesiæ. S. Hieron. ad Euagr. contra Luciferianos. Concil. Nicænum c.18.* 14

De eo-

De eodem.

15 CHristus nisi rogatus ore Sacerdotis venerit, & cenam sanctificauerit, & ministrauerit ea, quæ aguntur, nullatenus Sacrificiũ Dominicum fiunt. *Isich.l.2.in c.4.Leuit.*

De eodem.

16 SI Iesus Christus, Deus & Dominus noster, ipse & summus Sacerdos Dei Patris, & sacrificium Patri seipsum primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit, vtique ille Sacerdos vice Christi fungitur, qui id, quod Christus fecit, imitatur; & sacrificium verum, & plenum tunc offert in Ecclesia Deo patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse. *S. Cypr.lib.2. ep.3.*

Si omittitur aliquid de substantialibus in Sacramento, non conficitur; si de accidentalibus, conficitur, licet cum graui peccato.

17 IN Sacramento Ordinis, sicut etiam in omnibus alijs, quædam sunt substantialia, quædam accidentalia. Substantialia sunt quatuor, scilicet materia panis, & vini, forma verborum, ordo ministri, & intentio. Alia accidentalia, pertinentia ad decorem, & vtilitatem Sacramenti: vnde in illis non est idem modus apud omnes Ecclesias. Dicendum ergo, quod, si aliquid de substantialibus omittatur, non conficitur Sacramentum; si vero aliquid de accidentalibus solum, conficitur: sed grauiter peccat, qui scienter omittit: quia facit contra præceptum Ecclesiæ. *S.Thom.in 4.dist.3.art.2.*

In

In Oblatione altaris consideratur Sacrificium, & deuotio offerentis.

IN Oblatione Sacrificij cuiuscumque Sacerdotis duo possunt consi- 19
derari, scilicet ipsum Sacrificium oblatum, & deuotio offerentis. Proprius autem effectus Sacerdotis est id, quod sequitur ex ipso Sacrificio. *Idem S. Thom. p.3.q.22.art.4.ad 2.*

De munditia, & interiori puritate offerentium.

AD Sanctissimum euntes Sacrificium, mundari conuenit ab ipsis 20
vltimis animæ phantasmatibus. *S. Dionys. de Eccles. hier. c.3.*

De eodem.

SI tanto mentis ardore preces quælibet dicendæ sunt, quanta pu- 21
tamus deuotione sacrosanctum Missæ ministerium, in quo corporis, & sanguinis Dominici Sacramenta tractantur, conficiunturque, peragendum est? Certe grauiter dolemus, atque inhorrescimus, vbi videmus passim tantis mysterijs indignos, ac conducticios illos Sacerdotes, publicis etiam, ac manifestis criminibus contaminatos, sese (idq. irreuerenter, & interdum magis lucelli, ac stipis, quam Dei causa) sacris ingerere: quorum instat interitus, & perditio non dormitat. &c. *Concil. Colonien. de Off. ac vita Clericorum, c.9.*

De eodem, & quæ puritas necessaria communicaturo.

SI non decet ad sacras vllas functiones quempiam accedere, nisi 22
sancte: certe, quo magis sanctitas, & diuinitas cælestis Eucharistiæ Sacramenti viro Christiano comperta est, eo diligentius cauere ille debet, ne absque magna reuerentia, & sanctitate ad id percipiendum accedat: præsertim cum illa plena formidinis verba apud Apo-

stolum

ſtolum legamus: Qui manducat, & bibit indigne. &c. Quare communicare volenti reuocandum eſt in memoriam eius præceptum: Probet ſe ipſum homo. Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, vt nullus ſibi conſcius peccati mortalis, quantumuis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa Sacramentali Confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat. Quod a Chriſtianis omnibus, etiam ab ijs Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc ſancta Synodus perpetuo ſeruandum eſſe decreuit, modo non deſit illis copia Confeſſoris. Quod ſi, neceſſitate vrgente, Sacerdos abſque præuia Cōfeſſione celebrauerit, quam primum confiteatur. *Concil. Trident. Seſſ. 13. c. 7. Vide inf. p. 3. c. 3. §. 15. ne miſſas. 1. Quando corpus.* 1. Cor. 11.

De eodem.

22 ACcedentes ad Euchariſtiam, ne putetis, quod accipiatis diuinum corpus ab homine; ſed ex ipſius Seraphim forcipe ignem, quem ſcilicet Iſaias vidit, vos excipere. Reputate, ſalutarem ſanguinem quaſi e Diuino, & impolluto latere effluere, & ita approximantes labijs puris accipite. Quocirca, Fratres, oro vos, & obſecro, ne abſimus ab eccleſis, neque in alijs occupati ſimus colloquijs. Stemus trementes, & timidi, demiſſis oculis, renata autem anima, gementes ſine voce, iubilantes corde. An non vides eos, qui ſenſibili, corruptibili, temporali, & terreno Regi aſſiſtunt. &c. *S. Chryſoſt. hom. in Encænijs.*

De eodem.

23 QVanta cura adhibenda ſit, vt ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium omni religionis cultu, ac veneratione celebretur, quiuis facile exiſtimare poterit, qui cogitarit, Maledictum eum in ſacris literis vocari, qui facit opus Dei negligenter. Quod ſi neceſſario fatemur, nullum aliud opus adeo ſanctum, ac diuinum a Chriſtifidelibus tractari poſſe, quam hoc ipſum tremendum myſterium, quo viuifica illa hoſtia, qua Deo patri reconciliati ſumus, in altari per Sacerdotes quotidie immolatur; ſatis etiam apparet, omnem operam, & diligentiam in eo ponendam eſſe, vt quanta maxima fieri poteſt interioris cordis munditia, & puritate, atque exteriori deuotionis, ac pietatis ſpecie peragatur. *Concil. Trident. Seſſ. 22. ante Reformationis capita.* Ierem. 48

De eodem.

Exod. 19. Leu. 14. ET lauabat vestimenta sua. Si in figura tanta obseruantia, quāta 24
in veritate? Disce, Sacerdos, atque Leuita, quid sit Lauare vestimenta tua, aut mundum corpus exhibere Sacramētis. Si populus sine ablutione vestimentorum suorum prohibebatur accedere ad hostiam suam, tu illotus mente pariter, & corpore audes pro alijs supplicare, audesq. pro alijs ministrare? *S. Ambros. de Offic. l. 1. c. 50.*

De eodem.

NIhil in sacrificijs maius esse potest, quam corpus, & sanguis 25
Christi; nec vlla oblatio hac potior est, sed omnes hæc præcellit. Quæ pura conscientia Domino offerenda est, & pura mente sumenda, atque ab hominibus veneranda; &, sicut potior est cæteris, ita potius excoli, & venerari debet. *S. Alex. epist. 1. de consecr. dist. 2. c. eod.*

De eodem.

NVmquam mihi contingat turbatum ad Pacis accedere sacrificium, cum ira, & disceptatione contingere Sacramentum, in 26
quo Deus indubitanter est, mundum reconcilians sibi. Certe non recipit munus quodcumq. meum, quod defero ad altare, nisi ante
Matth. 5. placato fratre, quem me forte læsisse meminero; quanto minus, si me ipsum non pacauero prius? *S. Bernard. de præcepto, & dispensatione, ad finem.*

De eodem.

IN tantum non vult Dominus noster alterius despectui habere tristitiam, vt, si aliquid aduersum nos frater habuerit, nec munera nostra suscipiat, idest nec orationes sibi permittat offerri, donec de animo eius tristitiam iuste, iniusteue conceptam celeri satisfactione tollamus. Neque enim ait: Si habet veram querelam aduersum te frater tuus, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare ei: sed, Si recordatus fueris, inquit, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, idest, etiam si leue aliquid, ac vile sit, quo fratris in te fuerit excitata commotio, & hoc memoriam tuam subita recordatione pulsauerit, scias te offerre precum tuarum spiritualia munera non debere, nisi prius qualibet ex causa ortam tristitiam de corde fratris benigna satisfactione depuleris. *Io. Cass. coll. 16. c. 16. & c. 6. & l. 8. c. 12.* 27

Matth. 5.

De eo-

De eodem, ac de munditia exteriori.

28 CVstodire debes pudicitiam manuum, quantum potes, & omnium membrorum tuorum puritatem. Vnde tibi consulo, vt præ cæteris hominibus, omni tempore, maxime dum Missam celebraturus es, caueas ab omni tactu, non solum turpi, & immundo, qui fit cum peccato, sed etiam a quolibet indecenti, & coinquinato, & totum te recolligas, vt neque actus, neque cogitatio ad aliquid aliud dispergatur. *S. Bonau. de præparat. ad Missam, c. 4.*

De eodem.

29 *Vide inf. p. 3. c. 3. §. 14. ne Sacramentum pænitentiæ, cap. omnes viri.*

De eodem, ac de abstinentia a carnali consortio.

30 PAulus ad Corinthios scribit, dicens, Abstinete vos ad tempus, vt expeditius vacetis orationi. Et hoc vtique laicis præcepit: multo magis Sacerdotes, quibus & orandi, & sacrificandi iuge sacrificium est, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere. *Innoc. Papa dist. 31. c. nam sicut. c. si laicus. Iuo p. 3. c. 279.* *1. Cor. 6.*

De eodem.

31 EST vetus admodum sacræ legis auctoritas iam inde ab initio custodita, quod in templo anno vicis suæ habitare præcepti sunt Sacerdotes, vt seruientes sacris oblationibus puros, & ab omni labe purgatos sibi vindicent Diuina ministeria; neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent, vel cum vxore, carnale consortium; quia scriptum est, Sancti estote, quia ego sanctus sum Dominus Deus vester. Quibus vtique propter sobolis successionem vxorius vsus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere; quanto magis, si Sacerdotes, & Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus vel Sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, qua vel a sacrificijs diuinis, vel a Baptismatis officio vacent? *Innoc. Papa ep. 3. c. 1. dist. 82. c. proposuisti.* *Luc. 1. 2. Paral. 24* *Leu. 11. 2.*

sti. dist. 31. c. eos. S. Ambros. sup. ep. 1. ad Timoth. Ven. Beda sup. Luc. c. 1. l. 1. Iuo p. 6. c. 94.

Sacerdos sine impedimento non sacrificans quot bonis seipsum, & alios priuet.

CVm Sacerdos est absque mortali peccato, & in proposito bono, 32
non habens impedimentum, & non ex reuerentia, sed ex negligentia celebrare omittit, tunc, quantum in ipso est, priuat Trinitatem laude, & gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, iustos subsidio, & gratia, in purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam Christi spirituali beneficio, & seipsum medicina, & remedio contra quotidiana peccata, & infirmitates. Quia, sicut ait Ambrosius, si,
de cons. dist. 2. quotiescumque effunditur sanguis Christi, toties in remissionem peccatorum effunditur, debeo illum semper accipere, vt semper mihi peccata dimittantur. Qui semper pecco, semper debeo habere medicinam. Item priuat se omnibus talibus prouenientibus ex sacra communione, quæ sunt, peccatorum remissio, fomitis mitigatio, mentis illuminatio, interior refectio, Christi, & corporis eius mystici incorporatio, virtutum roboratio, contra diabolum armatis fidei certitudo, spei eleuatio, caritatis excitatio, deuotionis augmentatio, & Angelorum conuiuatio. &c. Item abijcit viaticum suæ peregrinationis, exponens se periculo mortis, quia, nisi recipiat alimentum corporis Christi, & vitæ vegetationem, efficitur sicut aridum membrum, ad quod non transmittitur corporalis cibi nutrimentum. Vltimo, quantum in se est, euacuat diuinum cultum, & latriam creatori debitam, ingratus de beneficijs. Vnde dicitur, Si quis mundus est, scilicet a pec-
Num. 9. cato mortali, & in itinere non fuerit, scilicet aliter impeditus, & non fecerit phase, anima illa de populo suo exterminabitur, quia sacrificiũ non obtulit Deo Domino tempore suo. Ergo, quantum potes, toto conatu per exercitium boni operis, lacrymarum contritionem, & deuotionis flammam, expelle a te omnem teporem, & negligentiam, ne inueniaris respuere tantorum charismatum dona. *S. Bonau. de præpar. ad Missam, c. 5. ex Ven. Beda, S. Thom. p. 3. q. 82. art. 10.*

Com-

Communicaturis quid cogitandum.

33 QVotquot in corpore Christi communicamus, quotquot sanguinem illius degustamus, cogitemus, quod illius corpus, & sanguinem degustamus, qui in cælestibus sedet, qui ab Angelis adoratur, qui proxime consistit immortali Dei potentiæ. &c. Adstat mensa Regia, adsunt Angeli mensæ huius ministri, adest Rex ipse: & tu oscitabundus stas? sordidis indutus es: & nihil curas? Sed vestibus es mundis? Recumbe, & communica. &c. *S. Chrysost. hom. 3. in ep. ad Ephes.*

De præparatione ad Missam.

34 *VIde duas orationes S. Ambrosij, quæ incipiunt, Summe Sacerdos, & Summa, & incomprehensibilis natura, post Tractatum de dignitate Sacerdotali, & librum integrum continentem capp. 14. S. Bonau. de eadem materia, tom. 2. post Speculum B. Virginis. S. Thom. opusc. 58. c. 15. cum seqq.*

Sacerdotes sacrificantes Christum imitentur.

35 VIdimus principem Sacerdotum ad nos venientem; vidimus, & audiuimus offerentem pro nobis sanguinem suum. Sequamur, vt possumus, Sacerdotes, & offeramus pro populo sacrificium, etsi infirmi merito, tamen honorabiles sacrificio. Quia, etsi nunc Christus non videtur offerre, tamen ipse offertur in terris, quando Christi corpus offertur, immo ipse offerre manifestatur in nobis, cuius sermo sanctificat sacrificium, quod offertur. *S. Ambros. sup. Psal. 38.*

Quotidie communicandum.

36 ACcipe quotidie, quod quotidie tibi prosit: sic viue, vt quotidie merearis accipere. *S. August. serm. 28. de verbis Domini sup. Lucam.*

Quotidie communicans nec laudatur, nec reprehenditur.

QVotidie Euchariſtiæ communionem percipere nec laudo, nec vitupero: omnibus tamen Dominicis diebus communicādum ſuadeo, & hortor; ſi tamen mens ſine affectu peccandi ſit. Nam habentem adhuc voluntatem peccandi grauari magis dico Euchariſtiæ perceptione, quam purificari. Et ideo, quisquis peccato mordeatur, peccandi non habeat de cætero voluntatem, & communicaturus ſatisfaciat lacrymis, & orationibus, & confidens de Domini miſeratione, qui peccata piæ confeſſioni donare conſueuit, accedat ad Euchariſtiam intrepidus, & ſecurus. Sed hoc de illo dico, quem capitalia, & mortalia peccata non grauant. &c. *S. Aug. de Eccleſiaſt. dogmatib. cap. 53. de conſecr. diſt. 2. c. eod.* 37

Dominicis, & feſtis diebus ſaltem celebrandum.

CVret Epiſcopus, vt Sacerdotes, ſaltem diebus Dominicis, & feſtis ſolemnibus, (ſi autem curam habuerint animarum, tam frequenter, vt muneri ſuo ſatisfaciant) Miſſas celebrent. *Concil. Trident. Seſſ. 23. c. 14.* 38

Quondam aurei Sacerdotes, nunc lignei.

VAſa, in quibus ſacroſancta conficiuntur myſteria, Calices ſunt, & Patenæ. De quibus Bonifacius martyr, & Epiſcopus interrogatus, ſi liceret in vaſculis ligneis Sacramenta conficere, reſpondit: Quondam Sacerdotes aurei ligneis Calicibus vtebantur; nunc e contrario lignei Sacerdotes aureis vtuntur Calicibus. &c. *Concil. Tribur. c. 18. de conſecr. diſt. 1. c. eod. De his Calicibus ligneis vide inf. §. 2. de Veſtimentis, num. 19.* 39

Boni, & mali Sacerdotes aeque conficiunt corpus Christi.

40 INtra Catholicam Ecclesiam in mysterio corporis, & sanguinis Domini nihil a bono maius, nihil a malo minus perficitur Sacerdote: quia non in merito consecrantis, sed in verbo perficitur Creatoris, & in virtute Spiritus sancti. *S.August.1.q.1.c.eod.*

De eodem.

41 NOn oportet offendi propter sacra quæ celebrantur ab improbo Sacerdote. Eadem est oblatio, etsi habeat vitam impuram is, qui offerat. *S. Nilus in Nomocanone. S. Isid.Pelus.l.1.ep.349.*

De mysterijs, quæ ipsa immolationis hora accidunt.

42 QVis fidelium habere dubium possit, in ipsa immolationis hora cælos aperiri ad Sacerdotis vocem? in illo Iesu Christi mysterio Angelorum choros adesse? summa, & ima sociari? vnumq. ex inuisibilibus, & visibilibus fieri? Vno, eodemq. tempore, ac momento in cælo rapitur ministerio Angelorum corpori Christi sociandus, & ante oculos Sacerdotis in altari videtur. &c. Tanta est Ecclesiæ vnitas in Christo, vt vnus vbique sit Panis corporis Christi, & vnus sit Calix sanguinis eius. Calix enim, quem Sacerdos Catholicus sacrificat, non est alius, nisi ipse, quem Dominus Apostolis tradidit. &c. *S.Gregor de consecr, dist.2.c.quid sit Sanguis.*

De eodem.

43 FElix exercitium, vbi tractat Christum Sacerdos Dei filium; Cæleste mysterium, quod per ipsum Pater, & Filius, & Spiritus sanctus tam mirabiliter operatur super tam ineffabili ministerio suo, quod vno, eodemq. momento idem Deus, qui præsidet in cælo, in manibus suis est in Sacrificio, &, quod datum est Angelis, concessum est homini. Sacerdos hoc Sacramentum ineffabile conficit; Angelus conficienti sibi quasi famulus assistit. Vere veneranda Sacerdotum dignitas,

tas, in quorum manibus Dei filius, velut in vtero Virginis, incarnatur. *S. August. conc. 2. sup. Psal. 37.*

De eodem.

DVm conspicis Dominum immolatum, Sacerdotem Sacrificio incumbentem, ac preces fundentem, tum vero turbam circumfusam pretioso illo sanguine intingi, ac rubefieri, etiam ne te inter mortales versari, atque in terra consistere censes? ac non potius e vestigio in cælos trãsferri? ac non, carnis cogitationem omnem abijciens, nudo animo, mente pura, circumspicis, quæ in cælo sunt? O miraculum? O Dei benignitatem? Qui cum Patre sursum sedet, in illo ipso temporis articulo omnium manibus pertractatur, ac se ipsum tradit volentibus ipsum excipere, ac complecti. &c. *S. Chrysost. de Sacerd. l. 3.* 44

De eodem.

PEr tempus Sacrificij Angeli Sacerdoti assident, & cælestium potestatum vniuersus ordo clamores excitat, & locus altari vicinus in illius honorem, qui immolatur, Angelorum choris plenus est. &c. *Idem S. Chrysost. de Sacerd. l. 6.* 45

De eodem, ex visione cuiusdam viri sancti, ac de reuerentia Missæ celebrationi adhibenda.

SÆpe vidit in Ecclesia (intellige Ioannem quendam Sacerdotem) Angelos, sed maxime tempore Sacrificij: itaque, admiratione, & lætitia plenus, amicis multum spiritualibus seorsum narrabat, quẽadmodum, cum Sacerdos Oblationem sanctam facere inciperet, plurimi Angeli e cælo delapsi, splendidissimis stolis induti, nudo pede, aspectu intento, vultu demisso, circumstantes altare, magna reuerentia, ac quiete, ac silentio, vsque ad mysterij consummationem assistunt; deinde discurrentes huc atque illuc per totam Ecclesiam, Episcopos, ac Presbyteros, qui corpus, ac sanguinem distribuunt, ad 46

iuuant,

iuuant, & corroborant. Hæc ſcribo, vt, intelligentes, quanti tremoris ſit diuina Miſſa, nec ipſi remiſſi timorem Dei negligatis, nec vllos alios loqui, aut muſſitare tempore oblationis, neque innuere audacter, aut a ſtatu grauitatis dimoueri, neque huc, atque illuc circumſpicere, aut ignaue, & diſperſe vagari permittatis. dicit enim Dominus Moyſi, ac per eum omnibus Sacerdotibus, Facite filios Dei reuerentes; & non contemptores. *S. Nilus ad Anaſtaſium Epiſcopum, tom. 3. Bibliothecæ Sanctorum Patrum.*

De voluptate cuiuſdam Eremitæ inter Miſſarum ſolemnia.

47 CVm Maris Eremita longo tempore deſideraſſet videre offerri ſpirituale, & myſticum Sacrificium, rogauit, vt diuini doni illic fieret oblatio. Ego vero lubenter parui, & iuſſi ſacra vaſa afferri, & pro altari vſus Diaconorum manibus, myſticum, diuinum, & ſalutare obtuli Sacrificium. Ille autem ſpirituali implebatur voluptate, & exiſtimabat ſeipſum cælum videre, dicebatq. ſe numquam tantam cepiſſe voluptatem. *S. Theodoret. hiſt. relig. c. 20.*

Sacerdos pro quibus offert Sacrificium.

48 ALtari aſſiſtens Sacerdos, pro vniuerſo orbe terrarum, pro abſentibus, atque præſentibus, pro ijs, qui ante nos fuerunt, pro ijs, qui poſt nos futuri ſunt, Sacrificio illo propoſito, Deo nos gratias iubet offerre. Hoc quippe & a terra nos liberat, & tranſponit in cælum, atque ex hominibus Angelos facit. *S. Chryſoſt. hom. 37. in Matth.*

In Miſſa facienda memoria defunctorum, ex traditione Apoſtolorum.

49 DIui Apoſtoli, diſcipuli Saluatoris, qui totum Mundi circulum viuum cepere prædicando Verbum, quod ſuis oculis viderant, in tremendis, impollutis, vitalibusq. Sacramentis, memoriam eorum, qui fideliter obdormierunt, habendam edixerunt. *S. Io.*

Damasc. serm. de defunctis. S. Chrysost. hom. 3. in ep. ad Philipp. & 69. ad popul. Antiochen. 41. in ep. 1. ad Cor. & hom. 12. in Acta Apost. S. Cypr. ep. 9. l. 1. S. August. l. de cura pro mortuis agenda, c. 1. & de verbis Apostoli, serm. 34. al. 32. l. 9. Confessionum c. 11. 13. S. Epiph. cont. Aerium.

Missa non celebranda vulgari sermone, & quod S. Petrus Latine celebrauit.

ETsi Missa magnam continet populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Patribus, vt vulgari passim lingua celebraretur. *Concil. Trident. Sess. 22. c. 8. & can. 9.* Et, S. Petrum Romæ *Missam Latine celebrasse, testatur S. Isidorus de off. Eccles. l. 1. c. 15. & Hugo Card. de off. Eccles.* 50

Missæ ritus quales tempore Apostolorum.

INspiciamus per singula mysterij sanctissimi ritum, exactissimamq. confectionem, &, quid spiritualiter signet, indagare pergamus. Itaq. Pontifex quidem, vbi orationem sanctam supra diuinum altare peregit, ex ipso incensum adolere inchoans, omnem sani ambitum circuit. Demum, ad sanctum altare iterum rediens, Psalmorum incipit melos, concinentibus secum sacra carmina omnibus Ecclesiastici ordinis gradibus. Deinde, ministrorum officio, sanctarum Scripturarum lectio suo ordine recitatur. Post hæc, extra delubrum catechumeni fiunt, & cum ipsis energumeni, & ij quoque, qui in pænitentia sunt. Manent autem intus soli, qui diuina spectare merentur, atque percipere. Porro ministrorum alij quidem pro clausis templi foribus adstant, alij proprij aliquid muneris agunt. Qui vero ipsius ordinis præcipui sunt, vna cum Sacerdotibus sanctum Panem, & benedictionis Calicem sacrosanctis Altaribus imponunt, cum ante præcesserit ab omni Clero vniuersalis laus, atque confessio. Ad hæc, venerandus Antistes, orationem sanctissimã peragens, pacem sanctam omnibus nuntiat; &, cum se mutuo omnes salutauerint, mystica Sanctorũ recitatio fit. Vbi vero manus tũ Antistes, tum Sacerdotes aqua lauerunt, Põtifex ad mediũ diuini assistit Altaris; circũstant autem soli cũ Sacerdotibus electi quinq. ex ministrorũ numero. At vero Pontifex, cũ diuina munera laude perfecutus fuerit, sacrosancta, & augustissima mysteria conficit, & quæ ante laudaue- 51

laudauerat venerandis operta, atque abdita signis, in conspectum agit, diuinaq. munera reuerenter ostendens, ad sacram illorum communionem & ipse conuertitur, & reliquos, vt communicent, hortatur. Sumpta demum, atque omnibus tradita communione diuina, gratias referens, finem mysterijs imponit. Ac multi quidem sola in signa diuina prospiciunt: ipse autem semper diuino spiritu ad excelsa signorum initia, fcelicibus, & intelligibilibus intuenda luminibus, Pontificia dignitate, ac merito, munditiaq. singulari, diuini, capaciorisq. sensus attollitur. *S. Dionys. Areop. Eccles. hierarch. c. 5. vbi latius explicat singulorum rituum causas, & significationes mysticas.*

Missa a ieiunis celebranda.

52 PLacuit Spiritui sancto, vt in honorem tanti Sacramenti, scilicet Eucharistiæ, prius in os Christiani corpus intraret, quam cæteri cibi. &c. *S. August. de cons. dist. 2. c. liquido. Nullus post cibum, potumque, quantumlibet minimum sumptum, Missas facere præsumat. Concil. Toletan. 7. 7. q. 1. c. nihil, de cons. dist. 2. c. Sacramenta altaris.*

Panis, Vinum, & Aqua ad Sacrificium mundissime tractentur.

53 DIligenter obseruetur, vt Panis, & Vinum, & Aqua, sine quibus Missæ nequeunt celebrari, mundissime, atque studiose tractentur, & nihil in eis vile, nihil non probatum inueniatur: iuxta illud, quod ait Scriptura, Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia *Deut. 12.* cuncta facite. *Concil. Toletan. 16. c. 6. S. Burchard. l. 5. c. 29.*

In Missa quæ clara, quæ submissa voce dicenda, & qualiter.

54 INtroitum Missæ, Orationes, Epistolam, Graduale, Euangelium, Symbolum, &c. non secreta, sed alta, & intelligibili voce proferat Sacerdos. Secretas vero, & Canonem morose, & distincte, submissa voce, legat. *Sacerdotale Rom. p. 1. c. 13.*

In Missa qualiter signa facienda.

IN celebratione quisque Calicem, & oblata non circulo, aut digitorum vacillatione, sed vinctis, & extensis digitis Cruce signet, sicq. benedicat. *Idem Sacerdotale ibidem.* 55

Missa coram duobus celebranda.

NVllus Presbyterorum Missarum solemnia celebrare præsumat, nisi, duobus præsentibus, sibiq. respondentibus, ipse tertius habeatur, &c. *S. Soter Papa de cons. dist. 1. c. hoc quoque c. Episcopus Deo.* 56

Omnes, etiam laici, respondere tenentur ad Salutationes Sacerdotales.

INtimandum est fidelibus, vt ad Salutationes Sacerdotales congrue responsiones discant, vbi non solum Clerici, & Deo dicati, responsiones Sacerdoti offerant, sed omnis plebs, consona voce, deuote respondere debet. *Concil. Aurelian. c. 2.* 57

Duo Diaconi abigant muscas ex altari duobus flabellis.

DVo Diaconi ex vtraque parte altaris teneant flabellum, confectum ex tenuibus membranis, vel ex pauonum pennis, vel ex velo, quibus leuiter abigant præteruolantes bestiolas, ne in pocula incidant. *S. Clemens de Constit. Apost. l. 8. c. 5.* 58

Quali-

Qualiter continuanda Missa, quam non potuit explere, qui cœpit.

59 CVm a Sacerdotibus Missarum tempore sacra mysteria celebrantur, si ægritudinis acciderit quilibet euentus, quo cœptum nequeat consecrationis explere mysterium, sit liberum Episcopo, vel Presbytero alteri, consecrationem exequi officij cœpti. &c. *Concil. Toletan. 7. c. 2. 7. q. 1. c. Nihil, de cons. dist. 1. c. vt illud.*

De Confessione in Missa.

60 GEneralis confessio in Missa præcedit, propter venialia peccata oblita, vel neglecta. *Innoc. 3. de sacro altaris mysterio, l. 2. c. 13. Huius institutionis auctor fuit S. Damasus, teste Platina. sed Berno de off. Missæ c. 25. hoc adscribit S. Pontiano.*

De Introitu, & Psalmo.

61 INtroitus significat aduentum Christi mundum: & cantus, qui sequitur, significat voces Prophetarum, aduentum Christi pronuntiantium. *Rupertus l. 1. de diu. off. c. 28. Hūc instituisse dicitur S. Cælestinus Papa anno Domini 426. teste Martino Polono in Supputationibus, & Platina in Cælestino. Quamuis multo antiquius censeat esse Tho. waldensis de Sacramentalibus, tomo 5. tt. 4. c. 31. Vide Cassianum l. 3. c. 11. & S. Dionys. de Eccles. hier. c. 3. ibi, Itaq. Pontifex. &c. Olim integer Psalmus dicebatur in Introitu Missæ, vt refert Hugo Card. de officijs Ecclesiæ l. 2. c. 11. Postea vero vnicus tantum Psalmi Versiculus introductus est loco totius Psalmi.*

De Gloria Patri.

62 GLoria Patri, & Filio &c. ponitur in fine Introitus, *ex decreto S. Damasi Papæ, vt refert Hugo vbi sup. Concil. Vasense c. 6. Quamuis Concil. Toletanum 4. c. 14 præcipiat, dicendum, Gloria & honor Patri, vt videre est in Missa S. Leandri Hispalensis, siue Mozarabum; qua vsa est Hispania vsque ad tempora Alfonsi Sexti. Alij aliter dicebāt: vt colligitur ex Nicephoro Eccles. hist. l. 9. c. 24. l. 18. c. 51. vbi dicit, inuēta a Flauiano, adiuuante S. Chrysostomo de ferijs c. 2.*

De

De Kyrie eleyson.

KYrie eleyson instituit iterata voce cantari *Concilium Vasense,* 63
can.3.anno Domini 450. Et Hugo vbi sup. tenet S. Siluestrum Papam circa annum Domini 320. idiomate Græco primum suscepisse. Sed Ecclesiæ traditio tenet, S. Gregorium decreuisse, vt nouies in Missa caneretur. Vide eundem S. Greg.ep.63.l.7. S. Chrysost.hom.21.ad Romanos, & de laude eorum, qui conueniunt in Ecclesia, Amalarius c.6. de off. Missæ. Quare autem Græce dicamus, & non Latine, quadruplicem rationem affert Card. Turrecrem. de consecr.dist.1.c.Iacobus. Et quare nouies, contra nouem genera peccatorum, refert Innoc. de sacro altar.myst.c.19.l.2. quamuis aliter dicat Amalarius l.4.c.2.de Eccles. off. & aliter S. Tho.p.3. q.83.ar.4.ter scilicet pro persona Patris, ter pro persona Filij, ter pro persona Spiritus sancti: & cum subditur Kyrie eleyson, contra triplicem miseriam, Ignorantiæ, Culpæ, & Pœnæ.

De Gloria in excelsis.

GLoria in excelsis Deo. *Telesphorus Papa anno Domini 140. iussit* 64
cani in Missis Natalis Domini, de consecr. dist.1.c. nocte sancta. Et postea in Missa Cenæ Domini cõstituit Nicolaus Papa, eadem dist. c.porro. Et vltimo Symmachus Papa adiecit, vt in omnibus Dominicis, & festiuitatibus Martyrum caneretur. S.Hilarius Pictauien. Episcopus tempore Concilij Nicæni adiecit illa, quæ sequuntur, ab illo loco, Laudamus te, quia præcedentia Telesphorus Papa cani iusserat. Alcuinus de diu.off.c. de celebr. Missæ. Sed verius est, hymnum istum ab Apostolis compositum. Integer enim fere extat apud S. Clementem l.7.de Constit. Apost.c.48.

De Dominus vobiscũ, Et cum Spiritu tuo.

Dominus vobiscum, *sumptum est ex c. 2. Ruth. & 2. Paralipom. 15.* 65
Et cum Spiritu tuo, *traditum est ab Apostolis, secundum Concil. Bracharense 1.can.21.*

De Orationibus, vel Collectis.

b ORationes, vel [b] Collectas, *a primitiua Ecclesia institutas, quibus vel laudatur Deus, vel ab eo aliquid petitur; easq. non nisi impari numero dicendas, neque vltra septem, tenet Innoc. de sacro altaris myst. c. 26. vbi de auctoribus earum. Neque alias dicendas, quam quæ probatæ in Concilio fuerint, vel cum prudentioribus collatæ, iuxta*

Concil.

Concil. Carthagin. 3. can. 23. & Mileuitanum can. 14. sub Innocentio 1. & Africanum can. 70. Concluduntur, dicendo, Per Dominum nostrum. &c. *videlicet, Patrem orando per Filium, iuxta eiusdem Filij præceptũ, Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.*

b Collectæ) *Præter alia significata, (vt contributiones, & tributa, vt collectiones eleemosynarum, quæ fiebant ad alendos fideles, 1. Cor. 6. vt fessa, & congregationes populi, & cœtus, Deut. 16. 2. Paralipom. 7.) sunt in proposito nostro Orationes, quæ circa principium Missæ dicuntur: quia Sacerdos, qui legatione fungitur apud Deum pro populo, petitiones omnium in vnum colligit, & concludit, vt eas ad Dominum referat. Proprie tamen sunt Collectæ, quæ super populum collectum dicuntur, quas vocat Collationes, vel Collectiones Concilium Agathen. c. 30. de consecr. dist. 5. c. conuenit. Vel dicuntur a Collectione, eo quod ex auctoritate diuinarum Scripturarũ sint collectæ. Vel quod ex multis sermonibus vna colligitur oratio, vt reperitur in Fragmentis Caroli Magni de veteris Ecclesiæ ritibus cap. de sacrif. Missæ. Aliter interpretatur Micrologus c. 3. de Ecclesiasticis obseruationibus. Sed hæc modo sufficiunt.*

De Epistola.

67 SCripturas sacras, tam de nouo, quam de veteri Testamento, consuetas legi in Missa, tempore Apostolorum, *patet ex can. 9. Apostolorum. S. Dionys. de Eccles. hier. c. 3. S. Clem. de Const Apost. l. 2. c. 57. Quare autem legatur ante Euangelium, sunt variæ rationes: quas referunt Rupertus l. 1. c. 32. de diuinis off. & Innoc. de sacro alt. myst. l. 2. c. 28. In Dominicis legi consueuit ex nouo Testamento, quia sumus sub lege gratiæ, quae post resurrectionem, quam dies Dominicus repræsentat, vniuerso orbi illuxit.*

De Graduali, siue Responsorio Missæ.

68 GRaduale, Pænitentiæ lamẽtum *indicat. Rupertus de diu. off. l. 1. c. 34. Innoc. l. 2. c. 31. S. Gregor. ep. 8. l. 9. Cõcil. Tolet. 4. c. 10. Illud inuenisse dicunt alij S. Gregorium; alij S. Ambrosium, alij Gelasium: sed certius est, auctorem fuisse S. Cælestinum Papam, secundum Rupertum l. 1. c. 21. Berno de off. Missæ, c. 25. In Officio Romano, & in Ambrosiano, Responsorium Missæ dicitur.*

De Halleluiah.

Matth. 5. POst Lamentum Gradualis sequitur Consolatio, quæ per Hallelu- 69
iah significatur; quia beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabũtur. *Innoc. l. 2. c. 32. S. August. ep. 178. S. Isid. de off. l. 1. c. 13. & l. 6. Etymolog. c. 19. & proprie significat Laudate Dominum. Idem S. August. super Psal. 118.*

De Tractu.

TRactus significat Gemitum sanctæ Ecclesiæ. *Alcuinus de diu. off.* 70
cap. de septuagesima. Hugo de Sancto Victore in Speculo Ecclesiæ, c. 7. Et Miseriam præsentis incolatus. *Innoc. l. 2. c. 32.* Aliquando vero etiam Lætitiam sonat: *vt probat Amalarius de Eccles. off. l. 3. c. 14. Et ratio est, quia quandoque lacrymæ intercedunt ratione superni gaudij, & irrigui superioris: & tunc Tractus Lætitiam significat. Durandus in Rationali l. 4. c. 20. S. Greg. l. 3. Dialog. c. 34.*

De Prosa, vel Sequentia.

PRosa Sequentiam significat. & illud tempus ad nostram mẽtem 71
reducit, quando non erit necessaria locutio verborum, sed sola cogitatione mens menti mõnstrabit, quod retinet in se. *Alcuinus de diu. off. c. Quid significent vestimenta. Amalarius lib. 3. de off. c. 10. Eas in Ecclesia cantari, constituit Nicolaus Papa 1. vt refert Trithemius in eius vita, circa annum Domini 860.*

De Euangelio.

A Primis Apostolorum successoribus constitutum est, vt in Missa 72
ante celebrationem Sacrificij Euangelium legeretur. *Strabo de rebus Eccles. c. 22.* Et lecturus Euãgelium Diaconus faciem suam
Isa. 14. versus Aquilonem ponit, vt ostendat verbum Dei, & annuntiationem Spiritus sancti contra eum dirigi, qui semper Spiritui sancto contrarius est. *Alcuinus de diu. off. de celebr. Missæ. Innoc. l. 2. c. 43.*

De Symbolo.

73 SYmbolum Apostolicum (de quo S. August. serm. 2. Dominicæ palmarum) in Missa recitabatur in primitiua Ecclesia vsque ad tempora S. Marci Papæ circa annum 339. Sed postea propter Arianorũ hæresim Symbolum Nicænum in Ecclesia decantari alta voce post Euãgelium ipsemet S. Marcus præcepit. *Berno de off. Missæ c. 25. Deinde Damasus solemnibus diebus Symbolum Constantinopolitanum ad Missam cantari instituit. Rupertus de diu. off. l. 2. c. 12. Post, vt die Dominica in omnibus Ecclesijs Symbolũ recitetur, statuit Concil. Toletan. 3. c. 2. Agathẽse c. 9.*

De Offertorio.

74 OFfertorium dicitur ab Offerendo, quia, dum cantatur, Sacerdos accipit oblationes. *Innoc. l. 2. c. 53. vbi, Ordo conueniens, inquit, vt post prædicationem sequatur fides in corde, laus in ore, fructus in opere, fides in Symbolo, laus in Offertorio, fructus in Sacrificio. Incipit Offertorium, vbi Sacerdos dicit, Dominus vobiscum, & finitur, cum alta voce dicit, Per omnia sæcula sæculorum. Traditur fuisse auctor Offertorij S. Gregor. vt refert Rodulphus Tungrensis de Canonum obseruantia. propos. 23. Vide S. Isidor. de off. l. 1. c. 14. Rabanum de instit. clericorum l. 1. c. 33.* Et, quod *semper ad Missam sint oblationes faciendæ, præcepit B. Greg. 7. de consecr. dist. 1. c. omnis Christianus.*

De permistione Aquæ, & Vini.

75 NOn debet in Calice Domini aut Vinum solum, aut sola Aqua offerri, sed vtrumque permistum; quia vtrũque ex latere eius in passione sua perfluxit. *S. Alex. de consecr. dist. 2. c. in Sacramentorum, c. cum omne. Concil. Carthagin. 3. can. 24. Bracharen. 3. can. 1. Et plus de vino, quam de aqua ponendum in* Calice. *Honorius de celebr. miss. c. perniciosus. Idq. propter multas rationes, quas refert Magister Sententiarum l. 4. dist. 12. S. Th. p. 3. q. 74. art. 8.*

De Manuum lotione.

76 DE hac secunda Manuum lotione inter Missarum solemnia extant plurimorum Patrum antiqua documenta. *S. Dionys. de Eccles. hier. c. 3. S. Clem. de Constit. Apost. l. 8. c. 11. vbi, quod est signum puritatis animarum, quæ Deo dicatæ sunt. S. Chrys. hom. 61. ad populum Antioch. S. Cyrill. catechesi mystag.*

N De

De Orate fratres.

Sacerdos, hoc faciens, hortatur se, & fratres ad orandum, quia Do- 77
minus orauit, & discipulos ad orandum excitauit. *Hoc adscribitur S. Leoni Papæ. Rodulphus Tungrens. de canonum obseruatione, propositione vltima, Sed S. Chrysost. hom 10. in Epistolam 2. ad Corynth. eius meminisse videtur, & S. August. ep. 106. ad Vitalem.*

De Secreta oratione.

Silentium Sacerdotis latibulum Christi designat. *Innoc. 3. l. 3. c. 54.* 78
In ea precatur Sacerdos per eandem hostiam purgari vsquequaque. Sacerdotis solius est, soli Deo offerre sacrificium. Et ideo, quia Deo cogitationibus loquimur, non est necessaria vox reboans, sed verba, ad hoc tantum, vt Sacerdos eisdem admoneatur, quid cogitare debeat, Amalarius l. 3. de Eccles. off. c. 20. Vide Tho. W alden. de Sacramentalibus, tomo 4. c. 3.

De Præfatione.

Finis orationis Secretæ est principium Præfationis, propter quod 79
Sacerdos insinuat, Christum esse lapidem angularem, qui fecit vtraque vnum. *Innoc. l. 2. c. 61. Et vulgo creditur, S. Gelasium fuisse auctorem Præfationum. Alcuinus de diu. off. c. de celebr. Missæ. Sed verius est, Præfationes institutas ab ipsis Ecclesiæ primordijs. S. Clemens de Constit. Apost. l. 8. c. 16. S. Cypr. de oratione Dominica. S. Chrys. hom. 3. in c. 3. ad Colossen. Quis vero fuerit primus auctor, non constat. W alafridius Strabo l. 2. de rebus Eccles. c. 22.*

De Sanctus, Sanctus, Sanctus.

Vulgo receptum est, S. Sixtum addidisse ad Missam hāc vocem 80
Sanctus, ter repetitam. *Rupertus l. 2. de diu. off. c. 21.* Microlog. *de Eccles. obseruationibus c. 11.* Concil. *V asense c. 6.* Sed ex *Liturgijs Sanctorum* Iacobi, *&* Marci, *qui aliquot annos præcesserunt* S. Sixtum, *apparet, antea in Missa cantari consuetum.* S. Clemens *de Constit. Apost. l. 8. c. 16. Et dicitur ter Sanctus, in confessionem trium personarum; & semel* Deus Sabbaoth, *in testimonium vnius Deitatis, & essentiæ.* Stephanus Eduen. *de Sacram. altaris, c. 12.* Alcuinus *de diu. off. c. de celebr. Missæ.*

De Osanna in excelsis.

81 Hanc vocem in aliam linguam transferri non posse, *dicit S. Hieron. ep.145. ad S. Damasum, & S. August. l.2. de doctrina Christiana, c.11. Alij dicunt, significare Gloriam; alij Redemptionem; alij Saluifica, siue Saluum fac. S.Chrysost. hom. 37. in c. 21.* S. Matth. *in opere imperfecto. Vide Euthymium in c.21.S.Matthæi.*

De Canone.

82 Credimus quod formam verborum, sicut in canone reperitur, & a Christo Apostoli, & ab ipsis eorum acceperunt successores. *Innoc. 3. de celebr. Missarum. c. cum* Marthæ. *licet quidam tribuant eius compositionem Scholastico cuidam, vt colligi autumant ex* S. *Greg. l.7. ep.63. Quod verisimilius est, non esse nomen proprium, sed significare virum aliquem peritum, & in rebus* Ecclesiasticis *exercitatum. Alij dant* S. *Gelasio Papæ, vt refert* Innoc. *3. de sacro altaris mysterio l. 3. c. 10.* Clithouæus *de off. Missæ. c.18. De cuius Canonis peculiari interpretatione quia multi in ea sunt prolixius immorati, legendi sunt inter alios Innoc. 3. l. 3. de sacro altaris mysterio, & Gabrielis Bielis integer liber, & Odo Episcopus Cameracensis.*

De Oratione Dominica, vel legitima; & eius præfatione, Præceptis salutaribus. &c.

83 Hæc Præfatio vetustior est, quam plerique arbitrantur. *Nam de illa mentionem facit* S.Cypr. *tract. de Oratione* Dominica *duobus locis, ibi, Qui inter cætera, & ibi, Quod nomen. Orationē vero Dominicam in Missæ sacrif. dicendam, Christus ipse Apostolos docuit, auctore* S.Hieron. *contra Pelagianos l.3. &* S.Gregor. *l.7. ep.63. refert, hunc fuisse morem Apostolorum* S. *Ambros. l.5. de* Sacramentis*, c.4. vnde conuincitur error dicentium* S. Gregorium *fuisse auctorem dicendi orationem Dominicam in* Missæ *sacrificio.* De *cuius orationis auctoritate, & virtute, vide sup. p.1. c.7. §.1. n.41. Quamlibet.*

De fractione Hostiæ.

ANte Communionem frangit Sacerdos Sacram Hostiam in tres partes, corpore tamen Christi integro, & illæso sub partibus Hostiæ, & fractis speciebus. *S. Dionys. de Eccles. hier. c. 3. Et, quod in cruce passus non est, id in oblatione patitur, & propter te frangi permittit, vt omnes satiet. S. Chrysost. hom. 24. ad c. 10. prioris epistolæ ad Corinth. de consecr. dist. 2. c. qui manducat, c. cum frangitur. Harum trium particularum significationem Sergius Papa notauit de consecr. dist. 2. c. triforme: Pars scilicet oblatæ in calicem missæ, corpus Christi, quod iam resurrexit, significat: Pars comesta, ambulans adhuc super terram: Pars, in altari, vsque ad finem Missæ remanens, corpus in sepulcro, quia vsque ad finem sæculi corpora Sanctorum in sepulcris erunt. Vel aliter, secundum Rabanum de instit. Clericorum l. 1. c. fin. Vel aliter, secundum Stephanum Eduensem de sacram. altaris, c. 18. Vel aliter, secundum S. Th. p. 3. q. 83. art. 5. Alias interpretationes ponit Innoc. l. 6. c. 3. de sacro altar. myst. Sed aduerte, quod ritum illum tertiam partem reseruandi vsque ad finem Missæ Ecclesia immutauit, propter pericula, quæ possent contingere in illius particulæ reseruatione. S. Th. vbi sup. & gloss. d. c. triforme.* 84

De Agnus Dei.

LIcet vulgo credatur, hanc precationem a Sergio Papa inuentam, vt a clero, & populo hoc decantaretur, *vt ait Rupertus l. 2. c. 22. de diu. off. Strabo de rebus Eccles. c. 22. Bernardus de quibusdam rebus ad Missam spectantibus c. 19. antiquiorem tamen esse, coniici potest ex S. Chrysost. hom. 41. in c. 15. prioris Epistolæ ad Corinth. ibi, Nec frustra memoriam mortuorum inter sacra mysteria celebramus, aut accedimus pro istis, Agnum illum iacentem, & peccata mundi tollentem, deprecantes. Ecce precatio Agnus Dei. Sane his verbis Christum adoramus, & rogamus.* 85

De Pacis osculo.

OSculum Pacis in Missa nonnulli tribuunt S. Leoni Secundo. *Berno de off. missæ c. 2. & Platina in eius vita. Alij Innocentio I. vt videtur innui de consecr. dist. 2. c. Pacem. Amalarius de Eccles. off. l. 3. c. 32. Strabo de rebus Eccles. c. 22. Sed longe ante tempora Innocentij Osculum Pacis dari solebat in Missa, ex traditione Apostolorum, Salutate inuicem in Osculo sancto &c. S. Dionys. de Eccles. hier. c. de communione. Iustinus* 86

1. Cor. 16. Rom. 16.

Iustinus apologia 2. circa finem. Tertullianus de Oratione. S. Gregor. Nazianz. orat. 3. de pace. Osculum Pacis porrigere, tempore, quo sacramenta celebrantur, in vsu Ecclesiæ est: sed vereor ne plures ex vobis labijs tantum pacem faciant, cum tamen Christus non ore, sed corde velit proximum salutari. Ita S. Chrysost. l. 1. de compunctione cordis, & hom. de perditione Iudæ ad finem. & hom. 51. ad populum Antioch. S. August. serm. de uig. Paschæ. Obseruandum tamen est, viros quoad osculum secerni a feminis, ut uiri laici laicos, feminæ feminas osculentur. S. Clemens de Constit. Apost. l. 8. c. 11. propter rationem, quam affert Amalarius l. 3. c. 32. de Eccles. off. Hodie uero, ne sub recti specie, aliquid libidinis a diabolo suggeratur, tabula, Christi imaginem, uel sanctorum reliquias continens, offertur singulis osculanda, ut tradit Gabriel in Canone Missæ, lectione 81. Quæ tamen in Missis defunctorum non datur, ut tradit Amalarius l. 3. de Eccles. off. c. 44. propter uarias rationes, quas affert Card. de Turrecremata d. c. Pacem. Nec etiam datur in die Parasceues: neque Sabbato sancto: neque in officio Passionis Domini. Idem Amalarius l. 1. c. 13. l. 3. c. 44.

De Antiphona, quæ Communio dicitur; & Oratione, quæ subsequitur, quæ Postcommunio appellatur.

87 QVis fuerit auctor, vt hæc Antiphona diceretur in Missa, ignoratur. Certum est autem, quod significat Apostolorum gaudium de Christi resurrectione, secundum illud: Gauisi sunt discipuli viso Domino, & præ gaudio mirabantur. *Innoc. de sacro alt. myst. l. 6. c. 10. Et hęc Antiphona Communio appellatur, hoc est gratiarum actio, iuxta illud, Edent pauperes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum. Durandus in Rationali l. 4. c. 56.* Post communio autem est oratio nouissima, quæ sequitur hanc Antiphonam. In illa precatur Sacerdos pro ijs, qui Eucharistiam sumpserunt, & significat orationem capitis nostri Iesu Christi, qui pro nobis quotidie interpellat ad Patrem, & quod Apostoli post ascensionem Domini in oratione perseuerauerunt. *Ita Durandus ubi sup. c. 57.*

Io. 10. Psal. 21.

De Ite, Missa est, & Benedicamus Domino.

HAc Salutatione monentur adstantes, vt recedant, quia missa est 88
Hostia, cui omnis laus, honor, & benedictio, & gloria, ad quem de hoc exilio transire festinandum est celeri cursu, sanctoq. mẽtis excessu. *Stephanus Eduensis de sacramento altaris c.18. Aliter interpretatur Micrologus de Eccles. obseru. c.20. Apud antiquos Patres consuetum fuit dici,* Ite in pace, *ut uidere est apud* S. Clementem *de Constit. Apost. l.8. & c.15.* S. *Cypr. de spectaculis. In quibusdam Missis dicitur, Benedicamus* Domino, *ut, peracto sancto Sacramento, gratiarum actio cuncta concludat: ut ait* S. *August. ep. 59. ad Paulinumq.* S. *Amalarius l. 1. de Eccles. off. c. 34. Vtrobiq ue populus respondet, Deo gratias.* S. *Dionys. de Eccles. hier. c.3.* S. *Chrysost. hom. 82. sup. Matth.*

De Benedictione in fine Missæ.

CHristus, post vltimum conuiuium, discipulos, ab eis discessurus 89
in cælum, benedixit: sicut & Sacerdos populum, cum oratione post communionem benedicit; videlicet iam cito discessurus ab eo. Cui tamen prius, vt ipse discedat, per Ite missa est, denuntiat, in figuram Angelorum, qui discipulis, discedente Domino ab eis, dixe-
Act.1. runt, Viri Galilæi. &c. *Ita Micrologus de Eccles. obseru. c. 20. Concil. Agath. can. 30. de consecr. dist. 5. c. conuenit, & dist. 1. c. missas. Concil. Aurelian. 2. can. 28.*

De Osculo Altaris.

AD finem Missæ & quoties Sacerdos ad populum conuertitur, 90
osculatur Altare. Quod est signum & amoris, & reuerentiæ. Cum autem Altare Christum referat, qui & ipse est Altare Dei, Sacerdos, Altare osculando, meminisse debet desiderij, & amoris spon-
Canti.1. sæ, id est Ecclesiæ, quæ suspirans dicit, Osculetur me osculo oris sui. *Innoc. de sacro alt. myst. l.3. c.14. Micrologus de Eccles. obseruat. c.22.*

Auctores de diuinis officijs Missæ.

91 DE his omnibus, & de expositione omnium, quæ fiunt in Missa, *vide latius apud* S. Thomam *opusculo 66. & p.3. q.83.* S. *Dionysium de Ecclesi. hierar. c.3.* S. *Isidorum de* Ecclesiasticis *officijs.* Alcuinum *de officijs diuinis, Amalarium* Treuerensem *de off. l.3. Rabanum* Moguntinum *de institutione* Clericorum *: Iuonem* Carnotensem *in* Sermonibus *de rebus Eccles.* S. Antoninum *in* Summa, *p.3. tt.14. c.7. §.3. & Innocētium de sacro altaris mysterio : Hugonem Cardinalem in* Speculo Ecclesiæ. & *inf. p.3. capp.16.17.18. & Gabrielem in* Canone Missæ: *& Odonem* Episcopum *Cameracensem, & Cardinalem : Petrum* Damianum de Dominus *vobiscum.* De auctoribus autem omnium, quæ fiunt in Missa, *vide Rupertum* Abbatem *de diuinis officijs l.2. c.21.*

92 De vero autem sacrosanctæ Missæ sacrificio, extant, inter alia sanctorum Patrum monumenta, ea, quæ sequuntur.

S. *Ignatius ep. ad* Smyrnæos, & *ad* Trallianos. S. *Irenæus l.4. aduersus hæreses, c.32. & 34.* S. Martialis *ep. ad Burdigalenses.* S. *Iustinus* Martyr *Dialogo in* Tryphonem. *Tertullianus de cultura feminarum.* S. *Cyprianus de lapsis, & l.2. ep.3.* S. *Hippolytus martyr de consummatione. Origenes l.8. contra Celsum.* S. *Athanasius orat. pro defunctis.* S. *Gregor. Nazianz. ad Heronem in funere patris. Eusebius l.1. demonstrationum* Euangelicarum, *c.10. l.5. c.3.* S. *Basilius de Spiritu sancto, c.27.* S. *Ambrosius in Hexaemero l.6. & ep.21. ad* Theodosium. S. *Hieron. cont. Vigilantium, & cont. Iouinianum.* S. *Epiphanius hæresi 75. & 80.* S. *Chrysost. l.3. de Sacerdotio, & super ep.2. ad* Timoth. S. *August. l.2. Retractationum c.11. & ep.23. Confessionum l.9. c.11.* S. *Cyrillus Hierosolymitanus catechesi mystagog.5. &* Alexandrinus *contra Nestorium.* S. *Theodoretus in c.8. ep. ad Hebr.* S. *Leo Papa ep.81. c.2.* S. *Gregor. l.4. Dialogorum, c.58.* S. *Damasus l.4. orthodoxæ fidei, c.14. Oecumenius super ep. ad Heb. c.10. Et hæc, vltra innumeras* Conciliorum *traditiones, quas longum nimis eßet referre*

Epitheta aliquot, & honorificæ nomenclaturæ, quibus sancti Patres Ecclesiæ Missæ sacrosanctum Sacrificium commendarunt.

S. Dionys. Sacrosancta, & augustissima mysteria.
Venerandissima mysteria.
Cæleste mysterium.
Sanctæ mysteriorum consecrationes.
Oblatio sanctissimi Sacrificij.
Horrorem afferentia mensæ Christi sacrificia.
Eusebius Pamphil. Deo plenum, & horrorem afferens, & sacrosanctum sacrificium.
Incruentum sacrificium.
S. Io. Chrys. Mortis Christi celebratio, horrendum sacrificium.
Ineffabilia Sacramenta.
Sacra mysteria.
Horrenda mysteria.
Celebratio venerandorum mysteriorum.
Mysterium omnium maxime horrendum, verendumque.
Tremenda mysteria.
Tremendum sacrificium.
Sacrificium horrore, & reuerentia plenissimum.
Sacrificatio agni Dominici.
S. Theodoretus. Oblatio spiritualis, & mystici sacrificij.
Oblatio diuini doni.
Oblatio diuini, mystici, & salutaris sacrificij.
Sancti, ac viuifici, & incruẽti operatio sacrificij.
S. Cyrillus Alex. Sanctum sacrificium, immaculata hostia.
S. Leo. Tremendum, & impollutum, vitaleq. Sacramentum.
S. Io. Dam. Incruentum sacrificium.
Cõcil. Trident. Verum, & singulare sacrificium.
Tremendum mysterium.
Oblatio munda, ex Malachia.

DE

DE VESTIMENTIS, VASISQ. SACRIS, ET LINTEIS.

CAP. III. §. II.

SVMMARIVM.

SACERDOTES veteris legis sanctis vestibus induebantur, & qualiter. 1.2.

Sacræ vestes nouæ legis quid significent in genere, & in specie. 3.4.

Quæ vestes sint necessariæ Missam celebraturo Sacerdoti. 3.4.5.

Illæ autem quales esse debeant, neque alibi, quam in diuinis officijs, induendæ, neque tangendæ ab hominibus non sacratis, a Subdiacono inferioribus. 8.10.

Neq. pallæ sacræ, aut vasa a feminis etiam sacratis contingenda, aut incensum ad altare ponendum. 9.

Quæ fuerint præ vetustate consumptæ, incendantur; & cineres in oculta loca proijciantur. 19.

Calix, & Patena non ex alia materia, quam auri, argenti, aut stanni fiant, quamuis olim ex ligno fuerint. 11.

Sacra Vasa furari cupiens diuinitus punitur. 20.

Græcorum Ecclesia habuit alias vestes mysticas. 6.

Dalmatica quid. 3.

Colobium quid. ibidem.

Orarium quid. 7.

CAP. III. §. II.

APPLICABIS Aaron, & filios eius ad fores taberna- 1
culi testimonij, & lotos aqua indues sanctis vestibus, vt ministrent mihi. *Exod.* 40. 29. 31. 35.

Cum ingredientur Sacerdotes portas atrij interioris, vestibus lineis induentur: nec ascendet super eos quidquam laneum. &c. Cumq. egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestimentis suis, in quibus ministrauerant, & reponent ea in gazophylacio sanctuarij, & vestient se vestimentis alijs: & non sanctificabunt populum in vestibus suis. &c. *Ezech.* 44.

Vestimenta sacra in genere, & in specie quid significent.

VEstes ministrorum Ecclesiæ designant idoneitatem, quæ in eis 2
requiritur ad tractandum diuina. Et, quia quædam sunt, quæ in omnibus requirūtur, quædam, quæ in superioribus, quæ non ita exigūtur in inferioribus; ideo quædam vestes sunt omnibus ministris communes, quædam autem superiorum tantum; & ideo omnibus ministris competit Amictus humeros tegens, quo significatur fortitudo ad diuina officia exequenda, quibus mancipantur. Et similiter Alba, quæ significat puritatem vitæ. Et Cingulum, quod significat repressionem carnis. Sed Subdiaconus vltimus habet Manipulum in sinistra, quo significatur extersio minimarum macularum; quia Manipulus est quasi sudarium ad extergendum vultum. Ipsi enim primo ad sacra tractanda admittūtur. Habet etiam Tunicam strictam, per quam doctrina Christi significatur. Vnde & in veteri lege in ipsa tintinnabula pendebant. Subdiaconi enim primo admittuntur ad doctrinam nouæ legis annunciandam. sed Diaconus habet amplius Stolam in sinistro humero, insignum, quod applicatur ad ministerium in ipsis Sacramētis. Et [a] Dalmatica, quæ est vestis lōga, sic dicta, quia in Dalmatiæ partibus primo eius vsus fuit, ad significandum, quod ipse primo dispensator sacramentorum ponitur: ipse enim sanguinem dispensat. In dispensatione autem largitas requiritur. sed Sacerdoti Stola in vtroque humero ponitur, vt ostendatur, quod plena potestas dispensandi Sacramenta ei datur, non vt ministro alterius: & ideo Stola descendit vsque ad inferiora. Habet enim & Casulam, quæ significat caritatem, quia

quia Sacramentum consecrat caritatis, scilicet Eucharistiam. *S.Thom. sup.4.Sent. dist.24. q.3.art.3. de quo vide Innoc. 3. de sacro altaris myst. l.1. ac. 33. & S. Bonau. de præparatione ad Missam, tom. 2. Opusculorum, & Ven.Bedam in Collectaneis, tom.3.c de septem ordinibus, & Alcuinum de diuinis officijs, cap. de significatione vestimentorum, & Concil. Carthagin.4.c.41. Matisconen.1.c.6.Toletan.4.c.27.Bracharen.1.c.27.& 3.Rhemen.c.23.Anacletum ep.3. Stephanum ep.1. ad Hilarium, Eusebium de vita Constantini l.3.Tripert. l.5.c.27. Hugonem Card. in Speculo Ecclesiæ, rub.1.*

a Dalmatica) *est vestimentum cum manicis, quæ citra cubitum desinũt, in modum crucis: monens, indutorem suum crucifixum debere esse mundo, iuxta Apostolum dicentem, Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Gal.6. *Hæc vestis subrogata est in locum Colobij, quod erat sine manicis, licet cum aliquali manica referat Cassianus l.1.c.5. vsos illo fuisse monachos Ægyptios. Cumq. processu temporis nuditas brachiorum in altari culparetur, inuentus est a S. Siluestro vsus Dalmaticarum, vt refert Alcuinus de diuinis off.c. de signif. vestimentorum. Et primo quidem Sacerdotes Dalmaticis vtebantur, & aliquando inuenimus S. Gregorium illarum vsu decorandos esse concessisse Episcopum quendam, & Archidiaconum suum, vt patet ex ep.111.l.7. postea vero, cum Casulis vti cœpissent, Dalmaticarum vsus Diaconis concessus est, vt tradit Walafridus Strabo de rebus Eccles. c.24. Neque alijs tunc temporis, quam Rom. Ecclesiæ Diaconis, vt illis scilicet vterentur diebus solemnibus, in signum lætitiæ, ex Concil. Salegunstadiensi dist.76.c. de ieiunio. Hic autem obiter scire est, non tantum Diaconorum mortuorum feretra tegi Dalmaticis, moris fuisse, sed & Romanorum Summorum Pontificum, vt auctor est S. Gregorius l.4. ep.44. ex Syn. Romana c.4. Quod fieri vlterius vetuit, ne honor, qui sacris tantum martyribus ex decreto Eutychiani Papæ impendi consueuit, cuiusque vitæ meriti hominibus impertiretur. Deinde (vt ad propositum reuertamur) Dalmaticarum, vel Tunicellarum vsus ad Subdiaconos vsque peruenit (cum antea tunicis tantum lineis induti procederent: vt tradit idem Gregorius 7.ep.63.ad Ioannem Syracusanum) Quas tunicas Subdiaconalia vocare videtur Micrologus de Ecclesiasticis obseruationibus c.52. Neque uero alijs inferioris ordinis hominibus concessus usquam reperitur. Vnde semper mihi displicuit hodiernus sacræ huius Vestis abusus, quam sine vllo discrimine induunt non modo Clerici in minoribus constituti, sed & laici etiam vxorati, ad altare, vel in processionibus ministrantes. Quod ego nescio quo nomine contra debitam sacris vestibus venerationem subintroductum est.*

Alia
Sacerdotalium indumentorum ſignificatio ex incerto carmine.

Tu, quicumque voles Miſſam celebrare Sacerdos, 4
Sis memor, & tota deuotus mente reuoluas,
Qualia ſit Chriſtus pro te certamina paſſus.
Velatum capite, & deriſum ſignat Amictus,
Linea veſtis item quod ſit deſpectus in Alba,
Vincula ſignificant fera, tortaq. Zona Manipli,
Et Stola imago crucis, quam humeris geſtauit Ieſus.
Cernis Amictu, atque inde quater tu cernis in Alba
Signa terebrati capitis, manuumq., pedumq.
Purpureæ ſpectans Caſulam veſtis memor eſto,
Vt rubro fuerit perfuſus ſanguine Chriſtus.
Cumq. Sacerdotem ad aram cernis properantem,
Tunc voluas animo memori, vt conſcenderit vltro
Caluariæ montem, moriturus de cruce pro te.

Hæc carmina ex incerto auctore refert Nicolaus Aurificus de dignitate Clericorum.

Quæ veſtimenta debeat habere Sacerdos Miſſam celebrans. 5

Vide inf. p. 3. c. 17, ne miſſas c. nullus Presbyter, n. 20.

Græcorum Eccleſia habuit alias veſtes myſticas, quæ in Græcorum ſupellectili enumerantur. 6

Vt docet S. Epiphanius hæreſi 15. & 16. Scribarum & Phariſæorum.

Sacerdos vtatur orarijs.

PResbyteri ſine intermiſſione vtantur orarijs, propter differentiã 7
Sacerdotalis dignitatis, *Concil. Mogunt. c.* 28. Cum Sacerdos ad
Miſſarum ſolemnia accedit, aut per ſe Deo ſacrificium oblaturus,
aut

aut Sacramentum corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi sumpturus, non aliter accedat, quam orario vtroque humero circumsæptus, *Concil. Brachar. 3. c. 3. dist. 23. c. Ecclesiastica.*

[b] Orarium *proprie est velum, quo mulieres caput velant, & inde sumitur pro quodam ornamēto muliebri, vt in Concil. Aurelian. 1. c. 22. de quo 27. q. 1. c. monacho. Est etiam stola sacra, hoc est indumentum, quod solis competit Diaconis, quibus prædicandi officium est delegatum, & debet gestari in sinistro humero, vt libera maneat dextera, & expeditior ad Sacerdotalis officij ministerium, vt in Concil. Toletan. 4. c. 39. dist. 25. c. Vnum, & d. c. Ecclesiastica. Rabanus de institutione Clericorum l. 1. c. 19. Alcuinus de diuin. off. c. quid significent vestimenta, vbi asserit, Orarium dici, eo quod oratoribus, idest prædicatoribus concedatur, ex prædicto Concil. Tolet. 4 Beda tamen in Collectaneis cap. de septem ordinibus, innuit, Orarium ab Oratione appellatum. De Orario facit mentionem S. Ambrosius in oratione de obitu Satyri fratris, & Concil. Laodicen. can. 22.*

Vestimenta Sacra qualia debent esse; & non alibi, quam in diuinis officijs, induenda, nec tangenda ab hominibus non sacratis.

8 VEstimenta Ecclesiastica quibus Domino ministratur, & sacrata debent esse, & honesta, quibus alijs in vsibus non debent frui, quā in Ecclesiasticis, & Deo dignis officijs. Quæ nec ab alijs debent contingi, aut ferri, nisi a sacratis hominibus, ne vltio, quæ Balthasar Regem percussit, super hæc transgredientes, & talia præsumentes veniat, & corruere eos faciat ad ima. *Stephanus de consecr. dist. 1. c. eod. Iuo p. 2. c. 74. Sixtus Papa, ep. 2. ut refert idem Iuo p. 3. c. 264. eadem dist. 1. c. in sancta. Vide inf. p. 3. c. 18. ne loca, aut vestes.*

Sacra vaſa, & pallæ ſacræ a feminis etiam ſacratis contingi non debẽt, nec incenſum ad altare poni.

SAcratas Deo feminas, vel monachos, ſacra vaſa, vel ſacras pallas 9
penes vos contingere, & incenſum ponere, & circa altaria deferre, perlatum eſt ad Apoſtolicam Sedem. Quæ omnia reprehenſione, & vituperatione plena eſſe, nulli recte ſapientium dubium eſt. quare per huius Sanctæ Sedis auctoritatem hæc omnia vobis reſecare funditus, quantocius poteritis, cenſemus; &, ne peſtis hæc latius diuulgetur, per omnes prouincias abſtergi, citiſſime mandamus. *Soter Papa ep.2.diſt.23.c.eod·Iuo p.3.c.2. 65.Euſeb.can.99.Laodicenum Concil. c.43.& can.100.*

Non licet cuilibet ex lectoribus ſacra altaris vaſa portare, nec alijs, niſi ijs, qui fuerint ab Epiſcopo Subdiaconi ordinati. 10

Concil. Brachar.1.diſt.23.c.non liceat.

Calix, & Patena, ex auro, argento, aut ſtanno fiant, non ex ære, aut auricalcho, non ex ligno, aut vitro.

VRbanus Papa omnia miniſteria ſacra fecit argentea. &c. *Concil.* 11
Triburien.de conſ.diſt.1.c.uaſa. Calix domini, cum Patena, ſi non ex auro, omnino tamen ex argento fiat. Si quis autem pauper eſt, ſaltem vel ſtanneum Calicem habeat; de ære, aut ex auricalcho non fiat Calix, quia ob vini virtutem æruginem facit, pariterq. vomitum prouocat. Nullus autem in [c] ligneo, aut vitreo Calice præſumat Miſſam cantare. *Concil.Rhemen. de conſ.diſt.1.c. ut Calix; Burchardus l.3. c.96. & 223.*

In ligneo) *ligneus Calix, & Patenæ ligneæ olim erant vsui in sacris mysterijs. Eum tamen morem abrogauit S. Zepherinus Papa, constituens, vt in Calice vitreo consecratio diuini sanguinis fieret, vt patet in eius actis. S. Hieronymus ep.4. ad Rusticum, agens de Sancto Exuperio, Nihil inquit, illo ditius, qui corpus Domini canistro Vimineo, sanguinem portat in vitro. Postea autem in Concil. Rhemensi utriusq. usus abrogatus est, ut hic patet, & in Concil. Triburien. de cons. dist. 1. c. uasa. Sed multo ante erant in usu Calices, & Patenæ, ex auro, uel argento, ut constat ex prædicto Concilio Rhemensi, quod multo ante Triburiense celebratum est.*

Reuerenter tractandi Calices, sancta velamina, & reliqua ad diuinum cultum pertinentia.

12 IN opere tuo vtilitatem spectauimus Ecclesiarum, vt discant, qui ignorant, eruditi testimonijs scripturarum, qua debeant veneratione sancta suscipere, & altaris Christi ministerio deseruire, sacrosq. Calices, & sancta velamina, & cætera, quæ ad cultum Dominicæ pertinent passionis, non quasi inania, & sensu carentia, Sanctimoniam non habere, sed ex consortio corporis, & sanguinis Domini sublimi maiestate veneranda. *Ita refertur ex S. Hieronymo ep. ad Theophilum Alexandrinum ante libros Paschales. Ego uero apud illum non reperi.*

Corporale non nisi ex lino fiat, & quare.

13 COrporale, cui superponitur corpus Domini, non aliud quam lineum esse oportet; quoniam Ioseph linteum mundum legitur emisse, vbi corpus Dominicum inuoluit. Nam & linum purum est germen terræ, & Dominus purum, & verum corpus habuit, non simulatum. Et, sicut linum per multos sudores peruenit ad candorem, ita Iesus Christus multis affectus passionibus migrauit ab hoc sæculo, & ad candorem resurrectionis, atque immortalitatis perductus est. *Alcuinus de diuin. off. Eccl. de celebr. Missæ. Vide inf. p. 3. c. 17. ne missas. c. consulto omnium. n. 22.*

De eodem, & quod alia materia in corporali lineo non misceatur, nec in altari remaneat, nisi tempore Missæ; & quo modo lauandum.

COrporale, super quod sacra oblatio immolatur, ex mundissimo linteo sit, nec in eo alterius generis materia pretiosior, aut vilior misceatur, & numquam super altare maneat, nisi in tempore Missæ, sed aut in sacrario cum libro ponatur aut cum Calice, aut Patena in mundissimo loco recondatur. Vel quando abluitur a Sacerdote, Diacono, vel Subdiacono primo in Ecclesia, in loco, & vase ad hoc præparato abluatur, eoquod ex Dominico corpore, & sanguine infectum sit. Post hæc a lauandario in nitido loco ponatur. *Concil. Rhemen. c. 3. Burchardus lib. 3. c. 98. Sacerdotale Rom. l. 1. c. 13.* 14

Expleta Missa, Calix cum Patena, & Sacramentorum liber cum vestibus Sacerdotalibus in mundo loco sub sera recondantur. 15

Idem Concil. Rhemen. c. 5. Burchar. eod. l. 3. c. 97.

Pallæ, & Vela altaris sordidata qualiter lauanda.

a PAllas, & Velum, quæ in sacrario sordidata fuerint, Diaconi cum humilibus ministris intra Sanctuarium lauent, non eijcientes foras a Sanctuario velamina Dominicæ mensæ; ne forte puluis Domini corporis male decidat, sindone foris delata, & erit hoc operanti peccatum. Ideo in Sacrario ministris præcipimus cum diligentia custodire. Pallæ vero in alia pelui lauentur, Vela in alia. *S. Clemens ep. 2.* 16

ad Ia-

ad Iacobum fratrem Domini. *Vide Pontificale Romanum in ordinatione Subdiaconi.*

[a] Pallas *intellige sindones, & corporalia.*

Diligenter emundanda altaris paramenta, & vasa, & honorifice tractanda.

17 CVram habeas diligenter de munditia, & nitore paramentorum altaris, & sacrorum vasorum, & cum honore, & omni diligentia tractetur ille, qui est Angelis, & Archangelis tremebundus. S. *Bonau. de præparatione ad Missam c. 4.*

18 Mundissimis linteis altaria cooperienda.

Vide inf. §. sequenti de Ecclesijs, c. obseruandum, n. 33. & c. Altare sit, n. 40. nimis enim uidetur absurdum, in sacris sordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis, teste Innocentio *3. de custod. Eucharist. c. fin. Burchard. l. 3. c. 50. l. 3. c. 97.*

Altaris vestimenta sacra, & vasa præ vetustate consumpta incendantur, & cineres in occulta loca proijciantur.

19 ALtaris Palla, Cathedra, Candelabrum, & Velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur, quia non licet, ea, quæ in Sacrario fuerint, male tractari; sed incendio vniuersa tradantur. Cineres quoque eorum in Baptisterium inferantur, vbi nullus transitum habeat, aut in pariete, aut in fossis pauimentorum iactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur. S. *Clemens de cons. dist. 1. c. eod.*

Sacra vasa furto subtrahere cupiens diuinitus punitur.

NOcte consurgens Subdiaconus quidam ingressus est basilicam 20
Sanctorum Chrysanthi, & Dariæ. Deinde, per fenestram ingre-
diens cellulam, ac per obscuritatem noctis palpans manibus,
aliquos de vrceis capit; deinde, egredi cum præda cupiens, per totam
noctem circumiens, numquam potuit aditum, vnde ingressus fuerat,
reperire. Dato vero die, dum opera sua obtegi conscius sceleris vo-
Io.3. luit, iuxta illud, Qui male agit, odit lucem, vt non manifestentur ope-
ra eius, occultauit se in angulo cellulæ tota die, ne videretur. Sequenti
vero nocte, quæsiuit iterum aditum, sed reperire non potuit.
Sic per trium noctium curricula fecit. Tertio vero die, cum
iam fame cruciaretur, accessit coram populo ad fe-
nestram, &, relicto argento, confessus opus
suum, egressusq. est foras cum magna
verecundia; nec latuit scelus, quod
gesserat, populos, qui aderãt.

Gregor. Turon. l. 1. de glor. Martyrum, c. 38.

DE TEMPLIS, VEL ECCLESIIS, COEMETERIIS, ORATORIIS, ALTARIBVS, CEREIS, AQVA BENEDICTA, IMAGINIBVS, ET RELIQVIIS SANCTORVM.

CAP. IIII.

De Templis, vel Ecclesijs, Cœmeterijs, Oratorijs, Altaribus.

§. I.

SVMMARIVM.

TEMPLA Deo dicata summopere colenda. 1.
In illis sacrificandum, non domi: idq. ex traditione Apostolorum. 2.31.32.33.
Orationes ibi factæ gratiores Deo. 3.4.5.17.
Nec habeatur vt Clericus, qui ad illa non venerit ad sacrificium quotidianum. 16.
Qualiter ædificanda, in eisq. conuersandum. 6.7. Vbi de Iuliano Apostata.
Sacerdotum, & laicorum loca ibi distincta. 13.42.43. & feminarum. 14.
Quem ambitum habere debeant & Templa, & Capellæ. 7.
Illis adiuncta ædificia laicorum diruantur. 12.
In sacristijs sit locus aptus ad infundendam aquam lotionis rerum sacrarum, sitq. ibi pendens vas cum aqua nitida pro lauandis Sacerdotum manibus. 15.
Ad illa confugientes immunes. 8.9.10.
Illa violantes qua pœna multandi. 9.10.11.
In illis non licet risui, aut vaniloquio vacare, aut alia illicita exercere. 16. 18.19.20..22.23.24.
Neque supellectilia recondere. 25.

CAP.

CAP. III. §. III.

1 CVSTODITE sabbata mea, & pauete ad Sanctua-
rium meum. ego Dominus. *Leuit.* 26.
2 Caue ne offeras holocausta tua in omni loco, quem
videris: sed in eo, quem elegerit Dominus. *Deut.* 12.
3 Oculi mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad ora-
tionem eius, qui in loco isto orauerit. Elegi enim, & sanctificaui locum
istum, vt sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi
mei, & cor meum ibi cunctis diebus. &c. 2. *Paralip.* 7.
4 Adducam eos in montem sanctum meum, & lætificabo eos in do-
mo orationis meæ: holocausta eorum, & victimæ eorum placebunt
mihi super altari meo: quia domus mea domus orationis vocabitur
cunctis populis. *Isa.* 56. *Matth.* 21. *Marc.* 11. *Luc.* 19.
5 Veniet desideratus cunctis gentibus: & implebo domum istam glo-
ria. Magna erit gloria domus istius nouissimæ plusquam primæ, dicit
Dominus exercituum: & in loco isto dabo pacem. *Agg.* 2.

Templum materiale quale in primitiua Ecclesia, in eoq. qualiter conuersandum erat.

6 TV vero, Episcope, cum Ecclesiam Dei conuocas, veluti ma-
gnæ nauis gubernator, iube cum omni scientia cœtus celebra-
ri, præcipiens Diaconis tamquam nautis, vt disponant loca fra-
tribus. &c. Ac primum sit longa domus ad orientem conuersa, ex
vtraq. parte [a] Pastophoria habens ad orientem, quæ nauis habeat si-
militudinem. In eius medio sit Episcopi sedes; ad cuius vtrumque latus
sedeant Presbyteri, & Diaconi assistant, succincti, & expediti, sine
multa veste. &c. Horum cura laici in altera sedeant, cum omni quie-
te, & ordine, mulieres quoque separatæ sedeant, silentium seruantes.
Medius lector e loco superiori stans legat. &c. Alius Dauid hymnos ca
nat, & populus initia versuum concinat. &c. Diaconus attendat in po-
pulo, ne quis murmuret, ne ue conniueat, vel nutet. Oportet enim in
Ecclesia accurate, sobrie, vigilanter manere, attentas aures habentem
ad Domini sermonem. &c. Dicat autem, qui assistit Pontifici: *Ne
quis contra aliquem, ne quis in hypochrisi. &c.* Deinde Pontifex, popu-
lo precatus pacem, eidem benedicat, ac, postquam oblatum fuerit
sacrifi-

sacrificium, accipiant singuli per se ordine Dominicum corpus, & [b] pretiosum sanguinem, gradatim, cum pudore, ac timore, tamquam ad Regis corpus accedentes. Mulieres quoque velato capite. &c. *S. Clemens de Constit. Apost. l.2.c.61.al.57. & ep.1. ad Iacobum fratrem Domini. S. Anaclet. ep.2. ad omnes Ecclesias. S. Dionysius de Eccles. hierarch. c. 3. S. Iacobus in sua Liturgia. Philo Iudæus de Vita supplicum. Plinius iunior ep. quadam ad Traianum. S. Iustinus Martyr apolog. 2. pro Christianis.*

[a] Pastophoria, erant, quæ *hodie Tabernacula, & Sacraria vocamus, in quibus veneranda Sacramenta seruantur: de quibus S. Clemens vbi sup. & l.8.c.13. de reliquijs sanctæ Eucharistiæ in Pastophoria inferendis. Sunt etiam Pastophoria capsæ, vel armaria, in quibus sacræ vestes, vasaq. sacra ad ministerium Ecclesiasticum necessaria reconduntur. Idem S. Clem. l.2.c.57.*

[b] Et pretiosum sanguinem] *Hic aduertendum, quod, licet tempore S. Clementis, & primis illis Christianæ religionis initijs frequens fuerit vtriusque speciei vsus inter laicos, progressu tamen temporis, grauibus, & iustis causis adducta Sancta Mater Ecclesia consuetudinem sub altera tantum specie communicandi approbauit, & pro lege habendam decreuit. Verba sunt Concilij Tridentini sess. 21.c.2. Quod ante decretum fuit in Concil. Constantien sess. 13.*

Quem ambitum Ecclesiæ, & Capellæ habere debeant, ac de pœna violantium eas.

SIcut antiquitus a Sanctis Patribus statutum est, statuimus, vt ma- 7
ior [c] Ecclesia per circuitum quadraginta passus habeat; Capellæ vero, vel minores Ecclesiæ, triginta. Qui autem confinia eorum confringere tentauerit, aut personam hominis, vel bona eius subtraxerit, nisi publicus latro est, quousque emendet, & nisi, quod rapuerit, reddat, excommunicetur. *Nicolaus Papa 17 q.4.c.eod.*

[c] Ecclesia, Græcum nomen est, *& significat Congregationem, vel Conuentum. Est etiam ipsa domus, in quam ad diuina, vel celebranda, vel discenda conuenit multitudo fidelium, a re, quæ ibi geritur, sumpto vocabulo. Ecclesias autem in memoriam Sanctorum Martyrum erectas, Memorias Martyrum dici consuetas, testis est S. August. de Ciu. Dei l.22.c.10. Martyrium vero significabat totam basilicam Martyribus dicatam, vt patet ex Concil. Chalcedonen. de Martyrio S. Euphemiæ, & alibi sæpe.*

Marty-

Martyrium enim appellandum esse locum, in quo Martyr sepultus est, vel qui in memoriam Martyrum sit constitutus, testatur S. Isidorus l. 15. Originum, c. 4. & habetur in Codice Theodosiano de sepulcro violato, l. fin. Latini tamen partem illam Ecclesiæ, in qua conditæ sunt reliquiæ sub altari, appellant Confessionem, (quæ idem est apud nos, quod apud Græcos Martyrium) non ipsam integram Ecclesiam, ex Apostolorum traditione, vt habetur Apocal. 4. Vidi sub altare Dei animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimonium, quod habebant.

Confugientes ad Ecclesias gaudere debent immunitate.

8 EOs, qui ad Ecclesiam confugerint, tradi non oportet, sed loci sancti reuerentia, & intercessione defendi. *Concil. Arausican. 1. c. 5. 6. Epaun. c. 39. Ilerd. c. 8. Aurelian. 1. c. 13. vbi quod lex Romana hoc quoque constituit, Aurelian. 4. c. 25. & 5. c. 23.*

De eodem, deq. pœna violantium Ecclesias.

9 SI quis de altaribus seruum suum, aut debitorem non traditum sibi a Sacerdote, vel ab Ecclesiæ custodibus violenter distraxerit, si honestioris loci persona est, vt primum de eo iudici fuerit relatum, altari, cui iniuriosus fuit, cogatur exoluere solidos centum. Inferioris vero loci persona det solidos tercentum. Quod si non habuerit, vnde persoluat, correptus a iudice, in conuentu centum flagella suscipiat. *l. 3. tt. 3. l. 9. inter leges Wisigothorum.*

10 Licet confugientibus ad Ecclesiam triginta passus ab Ecclesiæ ianuis progredi, vt ad requisite naturæ vsum debitis exeant locis.

Concil. Toletan. 12. c. 10.

11 Punitiones violantium Ecclesias, quas in templorum profanatores Deus exercuit.

vide aliquot, 2. Machab. 3. Matth. 21. Io. 2. Theodoretum Tripart. l. 6. c. 32. Clithouæum de vita, & moribus Sacerdotum c. 4.

Ædifi-

Aedificia laicorum, quæ Ecclesijs adiuncta sunt, auferantur, & nulla in atrio Ecclesiæ ponantur, nisi tantum Presbyterorum. 12

Concil. Salegunstad. c. 12.

Sacerdotum, & laicorum loca sint in Ecclesia distincta.

SAcerdotum, aliorumq. Clericorum Ecclesijs seruientium honores 13
a laicorum loco discrete apparere cōuenit. Quare nulli laicorum liceat in eo loco, vbi Sacerdotes, & reliqui Clerici consistunt, (quod Presbyterium nuncupatur) quando Missa celebratur, consistere, vt libere, ac honorifice possint sacra officia exercere. *S. Clem. de consecr. dist. 1. c. eod. Sexta Synodus c. 64 Concil. Turon. 2. c. 4. de vit. & hon. Cler. c. 1. Burchard. l. 3. c. 102. Iuo p. 2. c. 137.*

Feminæ separatæ a viris sedeant in Ecclesia.

SI conclusa est Ecclesia, & vos omnes intus, separentur viri vt sint 14
cum viris, mulieres cum mulieribus, ne studium salutis sit perditionis occasio. Etsi enim pulchrum sit institutum, proximum assidere proximo, sed procul tamen sint affectiones. *S. Cyrillus Hierosolymit. in præfatione ad catecheses illuminatorum. S. Clemens l. 2. de Constit. Apost. c. 57. S. Chrysost. hom. 74. in c. 13. Matth. Philo Iudæus de vita supplicum, describens veterum Christianorum mores.* Id commune *inquit*, femineū, in quod septimo quoque die conueniunt, sæpto clauditur duplici, separatis virorum & mulierum cœtibus. *Vide Micrologum de Eccles. obseruat. c. 9.*

In Sacristijs sit locus aptus ad infundendum aquam lotionis corporalium, & aliorum vasorum, rerumq. sacrarum: ibiq. pendeat vas cum aqua pro lauandis Sacerdotum manibus.

15 IN Sacristijs, siue [d] Secretarijs, aut iuxta altare maius, sit locus aptus ad infundendum aquam ablutionis corporalium, & linteorum, ac vasorum, & aliarum rerum sacrarum, ac manuum, postquam sanctum Chrisma, aut oleum cathecumenorum, vel infirmorum tractaueritis. Ibiq. pendeat vas cum aqua munda pro lauandis manibus Sacerdotum, & aliorum, qui rem sanctam, & officium diuinum sunt peracturi, & prope linteum mundum ad eas abstergendum. *Sacerdotale Romanum.l.1.c.13.*

[d] Secretarijs) *erat locus, in quo uasa sacra ponebantur, ubi solis Subdiaconis, aut Acolytis licebat ministeria, aut uasa sacra contingere: ut colligitur ex Decreto* Martini *Episcopi Bracharensis non Papæ dist.* 23. *c. non liceat, pen. Videtur esse idem, quod Sacrarium, ut inf.n.*44.

Non habeatur vt clericus, qui ad Ecclesiam non venerit ad sacrificium quotidianum.

16 PResbyter, Diaconus, aut Subdiaconus, vel quilibet Ecclesiæ deputatus Clericus, si intra ciuitatem fuerit, vel in loco, in quo Ecclesia est, aut in castello, aut in vico, vel in villa, si ad Ecclesiam ad sacrificium quotidianum non venerit, Clericus non habeatur, si castigatus non emendauerit. *Concil. Toletan.1. c.5. Venetic. 1.c.14.*

Melius

Melius oratur in Ecclesia cum fratribus, quam domi priuate.

DOmi quidem orari potest, sic autem vt in Ecclesia non potest, 17
vbi tanta patrum multitudo, vbi clamor ad Deum vnanimiter emittitur. Non ita Dominum per te solum orans audieris, vt cum fratribus tuis. Hic enim maius aliquid est, puta, vt vnanimitas, & consonantia, caritatisq. vinculum, & Sacerdotum orationes. *S.Chrysost.hom.79. ad populum Antioch.t.4. Eusebius hist.Eccles.l.2.c.16. S. Basilius super Ps.28.*

Qualiter ad Ecclesiam eundum, ibiq. morandum, & conuersandum.

DEcet Domum Domini sanctitudo, decet, vt, cuius in pace fa- 18
ctus est locus, eius cultus sit cum debita veneratione pacificus. Sit itaque ad Ecclesias humilis, & deuotus ingressus, sit in eis quieta conuersatio, Deo grata, inspicientibus placita. Quæ considerantes non solum instruat, sed & reficiat. &c. Præcipue dum aguntur Missarum sacra mysteria, gloriosum illud nomen Iesu quandocumque recolitur, quod vel capitis inclinatione testentur. Attendantur in locis eisdem intentis præcordijs sacra solennia, deuotis orationibus insistatur, nullus in locis eisdem (in quibus cum pace, & quiete vota conuenit celebrari) seditionem excitet, conclamationem moueat, impetum ve committat. Cessent in locis illis vniuersitatum, & societatum quarumlibet concilia, conciones, & publica parlamenta. Cessent vana, & multo fortius fœda, & profana colloquia. Cessent confabulationes quælibet. Sint postremo quæcumque alia, quæ Diuinum possunt turbare officium, aut oculos diuinæ maiestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea, ne, vbi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi. &c. *Gregor. X. de immun. Eccl. c. 2. l. 6.*

Quali-

Qualiter impius Iulianus præceperit magiſtratus ſuos ingredi in templa inanium Deorum, contra abuſum hodiernum Chriſtianorum.

19 CVm in templa venerint magiſtratus, intra ianuas eos nemo præcedat militum, aut præcedentium officiorum, ſed qui voluerit ſubſequatur. Quamprimum enim magiſtratus ſolum delubri attigerit, priuatus redditur. *Nicephorus l.10.c.22.Tripart.l.6.c.29.*

In Eccleſijs non licet riſui, aut vaniloquio vacare, alia ve illicita exercere.

20 EIecit Dominus commercia rerum humanarum de templo illo, in quo diuinas res tantum agi, hoſtias, & oblationes Deo offerri, verba Dei legi, audiri, & decantari præceptum erat. &c. Si ergo Dominus nec illa venundari volebat in templo, quæ in templo volebat offerri, videlicet propter ſtudium auaritiæ, ſiue fraudis, (quod proprium ſolet eſſe negotiantium facinus) quanta putas animaduerſione puniret, ſi inueniſſet aliquos ibi riſui, vel vaniloquio vacantes, aut alicuilibet vitio mancipatos. Si enim, quæ alibi libere geri poterant, Dominus in domo ſua temporalia negotia geri non patiatur, quanto magis ea, quæ nuſquam fieri licet, plus cæleſtis iræ merentur, ſi in ædibus Deo ſacratis agantur? *Ven. Beda ſup.c.21.Matth.*

Non licet in Eccleſia ſtrepere, aut fabulas narrare.

21 NEc verbis, nec alio modo licet in Eccleſia ſtrepere, nec tumultuari: ſed, quamdiu in ea orationis cauſa manetur, fabulæ inanes cauendæ ſunt. *Concil.Turon.ſub Carolo Magno, c. 38. Salegunſtad.c.9.*

Non licet in Ecclesijs conuiuia facere, nec profana canere.

NOn oportet in Ecclesijs, seu [a] Basilicis, [b] Agapen facere, & intus manducare, vel accubitus sternere, nec choros sæcularium, vel puellarum cantica exercere, nec cõuiuium in Ecclesijs præparare. quia scriptum est: Domus mea domus orationis vocabitur. 22

Matth. 21. *Concil. Laodic. c. 28. dist. 42. c. eod. 21. S. Augustinus, & S. Benedictus, vt per Iuonem p. 3. c. 7. & 27. Concil. Antissiodor. c. 9. Carthagin. 3. c. 30. sexta Synodus c. 74. 76. 97. Trident. sess. 22. ante c. 1. de reform.*

[a] Basilicis) *Pro Basilica alij vertunt in hoc Concilio Laodic. c. 28. Dominicum. Quo sensu S. Cyprianus, de opere, & eleemosyna, In Dominicum, inquit, sine sacrificio venis? Cuius nomenclaturæ causam affert Eusebius in oratione de laudibus Constantini, dicens, Ædes sacras, & templa vni omnium Deo, atque vniuersarum rerum Domino, dicanda, consecrandaq. curauit: vnde, & templa, quæ erant ei consecrata, Domini nomen obtinuerunt. Quod nomen non ex hominibus, sed ex ipso omnium Domino illis fuit impositum, & propterea Dominica sunt appellata. Vide Walafridium Strabonem de rebus Ecclesiæ, c. 7. Basilicæ autem prius vocabantur Regum habitacula: vnde & nomen habent. Nunc autem ideo diuina templa Basilicæ nominantur, quia ibi Regi omnium Deo cultus, & sacrificia offeruntur. S. Isid. Orig. l. 15. c. 4.*

[b] Agape,) *Græcis dicitur Dilectio, & Caritas: vnde accipitur pro cœna, ad quam Christiani maxime pauperes adhibebantur, secundum Tertullianum in Apologet. & S. Hieron. ad Eustochium de laude virginitatis, ep. 22. Significabatur etiam illo vocabulo quidquid in egenos, & pauperes erogabatur, vt colligitur ex eodem Tertulliano, libro ad Martyres, de his, qui in carcere detinebantur, martyrio proximi: de quo videre est Concil. Gangrense c. 11. & Laodicenum c. 27. dist. 42. c. non oporteti, vbi accipi videtur pro conuiuio. Et S. Cyprianum l. 3. aduers. Iudæos, c. 3. & S. Iustinum Martyrem apologia 2.*

Nemo soluat votum in Ecclesia cantando, bibendo, vel lasciuiendo.

23 NE quis in Ecclesia [d] votum suum cantando, bibendo, vel lasciuiendo exsoluat; quia Deus talibus votis irritatur potius, quam placatur. *Concil. Aurelian. 2. c. 12.*

[d] Votum suum] *non tollit Concilium vsum votorum in templis soluendorum, aut vigiliarum, quarum est in* Ecclesia *antiqua deuotio, & omnibus sanctis familiare bonum, vt probat S. Isid. de Eccles. off. l. 1. c. 22. & Rabanus de instit. Cler. l. 2. c. 9. Neque enim audiendi sunt, qui illas improbent, fulti auctoritate S. August. serm. 25. ad fratres Eremi, quippe quem non esse S. Augustini multis argumentis comprobatur. nisi forte dicamus, esse sibi contrarium S. Augustinum, qui serm. 115. de diuersis, & concione ad catechumenos contra Iudæos tomo 6. & serm. 261. de tempore, vigilias maxime commendat, & ad eas frequentandas suos maxime hortatur. Concordat S. Ambros. in Psal. 109. de festo Pentecostes, & 60. vt dist. 76. c. nosse. & S. Hieron. contra Vigilantium, tomo 2. ep. 53. Non itaque uotorum in* Ecclesia *soluendorum, aut sacrarum uigiliarum usus, sed abusus hic prohibetur, & euidentius in* Concilio Eliberitano, *c. 35. & Antissiodor. c. 3. & 5. & Carthagin. 4. c. 49. Adde etiam ep. 63. S. Basilij ad clericos* Ecclesiæ *Neocæsar. & Plinium iuniorem l. 10.* Epistolarum, *ad* Traianum, *de* Christianis.

Nemo in Ecclesia, vel infra atrium, scandalum faciat, aut quemlibet interficere, aut vulnerare conetur.

24 NVllus sæcularium nec in Ecclesia, nec infra atrium ipsius Ecclesiæ, qualecumque scandalum, aut simultates excitare præsumat, nec arma trahere, aut quemcumque ad vulnerandum, vel interficiendum appetere. Quod si fecerit, communione priuetur. *Concil. Cabilon. tempore* Eugenij *Papæ 1. c. 17. Aurelian. 3. c. 22.*

Supellectilia in Ecclesia non recondantur, nisi hostili necessitate cogente.

RElinqui nolumus incorrectum, quod quidam clerici Ecclesias 25
sic exponūt supellectilibus proprijs, & etiam alienis, vt potius domus laicæ, quam Dei basilicæ videantur; non considerãtes, quod Dominus non sinebat, vt vas transferretur per templum. Quia vero nos zelus comedit domus Dei, firmiter prohibemus, ne huiusmodi supellectilia in Ecclesijs admittantur, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necessitates vrgentes, ad eas oporteat habere refugium: sic tamen, vt, necessitate cessante, res in loca pristina reportentur. *Innoc. 3. de custod. Eucharist. c.eod.*

Corpora defunctorum intra basilicam non sepeliantur, exceptis aliquibus.

PLacuit, vt corpora defunctorum nullo modo intra basilicam se- 26
peliantur; sed, si necesse est, de foris circa murum Basilicæ sepeliantur. Nam, si firmissimum hoc priuilegium vsque nunc retinent Galliciæ ciuitates, vt nullo modo intra ambitum murorū cuiuslibet defuncti corpus humetur, quanto magis hoc venerabilium martyrum debet reuerentia obtinere? *Concil. Brachar. 1. c. 36. secundum lectionem* Iuonis *p.3. c.220. & Cont. de sacrosān.* Eccles. *l. nemo, iuxta intellectum Alciati, qui pro Humanis corporibus legit, Humandis corporibus. Postea vero concessum est, in eis sepeliri Episcopos, Abbates, dignos Presbyteros, & fideles laicos. vt videre est in Concil. Mogunt. 1. c. 52. 13. q. 2. c. nullus de sepulturis, c. fraternitatem.*

De eodem.

NEmo quemlibet mortuum in Ecclesia quasi hereditario iure, ni- 27
si quem Episcopus, aut Presbyter pro qualitate conuersationis, & vitæ dignum duxerit, sepelire præsumat: nec quisquam ossa cuiuslibet mortui sepulcro suo eijcere, aut sepulturam cuiusdam temerario ausu quoquo modo violare, sed vnumquemque in loculo sibi a Deo parato, atque concesso, aduentum sui iudicis præstolari concedat. *Iuo p.3.c.221. ex Concil. Meld.c.10. Tribur.c.57.*

Nullius

Nullius, nisi pagani, corpus ab Ecclesia eijciatur, & tumuli apparentes ad modum pauimenti demoliantur.

28 Corpora, quæ in Ecclesijs antiquitus sepulta sunt, nequaquam proijciantur, nisi sint paganorum: sed tumuli, qui apparent, profundius in terra mittantur, &, pauimento desuper facto, nullo tumulorum vestigio apparente, Ecclesiæ reuerentia conseruetur. Vbi vero tanta est multitudo cadauerum, vt hoc facere sit difficile, locus ille pro cœmeterio habeatur, ablato inde altari, & in alio loco constituto, vbi religiose, & pure Deo sacrificium offerri valeat. *Idem Concil. Meld. c. 9. secundum Iuonem p. 3. c. 213.*

Qualiter, & a quo reconcilietur Ecclesia polluta.

29 Ecclesijs semel Deo consecratis non debet iterum cõsecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ, aut sãguinis effusione, aut cuiusque semine pollutæ fuerint. *Concil. Nic. de cons. dist. 1. c. eod.* Debent autem reconciliari per aquam cum vino, & cinere benedictam. *Innoc. 3. de consecr. Eccl. uel alt. c. proposuisti.* Et hoc debet fieri per Episcopum, non per simplicem Sacerdotem, quia est exercitium ordinis, quod delegari non potest inferioris gradus Clericis. *eod. tt. c. aqua.*

Quid de cœmeterijs, vbi sepulta fuerint corpora excommunicatorum.

30 [h] Coemeteria, in quibus excommunicatorum corpora sepeliri contingit, reconcilianda erunt aspersione aquæ solenniter benedictæ, sicut in dedicationibus Ecclesiarum fieri consueuit. *Innoc. 3. de cons. Eccl. uel alt. c. consuluisti.*

[h] Cœmeteria) *illum locum, in quem fidelium corpora sepelienda inferũtur, Cœmeterium dicere Christiani consueuerunt, inde ducto vocabulo, quod, sicut diuina Scriptura obitum iustorum Somnum dicere solita est, Lazarus* Io. 11. *amicus*

amicus noster dormit. &c. eadem significatione locum illum, vbi sepeliretur, Cœmeterium, hoc est dormitorium, Ecclesia voluit appellari, vel quia dormientes surrecturos esse non dubitet. S. August. epist. 122. Walafrid. Strabo de rebus Eccles. c. 6.

Non oportet in domibus oblationes ab Episcopis, siue Presbyteris, fieri. 31

Concil. Laodic. can. 58. Vide inf. p. 3. c. 17. ne Missas a cap. nobis periculum n. 11. cum seqq.

Non celebrentur Missæ in oratorijs priuatis, ab Episcopo non approbatis, ex traditione Apostolorum.

NOn patiantur Episcopi priuatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad diuinum tamen cultum dicata oratoria ab eisdem ordinarijs designanda, & visitanda, sanctum Missæ sacrificium a sæcularibus, aut regularibus quibuscumque peragi, ac nisi prius, qui intersint, decenter composito corporis habitu, declarauerint, se mente etiam, ac deuoto cordis affectu, non solum corpore, adesse. *Concil.* Trident. *sess. 22. ante c. 1. de reform. Et hoc ex traditione Apostolorum, vt testatur* S. Clemens *ep. 3. de officio Sacerdotum, & Ecclesiarum.* 32

Neque id fiat certis diebus solemnibus.

CLerici in Natali Domini, Pascha, Epiphania, Ascensione, Pentecoste, natali Sancti Ioannis Baptistæ, & si qui maximi dies in festiuitatibus habentur, Missas in oratorijs peculiaribus sine permissu Episcopi facientes pellantur a communione. *Concil. Agath. c. 21. Aruern. c. 14.* 33

De obseruatione altaribus debita, & qualiter tractanda.

34 OBseruandum, vt mensa Christi, idest altare, [i] vbi corpus Dominicum consecratur, vbi sanguis eius hauritur, vbi Sanctorum reliquiæ reconduntur, vbi preces, & vota populi in conspectu Dei a Sacerdote offeruntur, cum omni veneratione honoretur, & mundissimis linteis, & pallis diligentissime cooperiatur, nihilq. super eo ponatur, nisi capsæ cum sanctorum reliquijs, & quatuor Euangelia. *Concil. Rhem. c. 5. secundum Burchard. l. 3. c. 97. Iuo p. 2. c. 132. Innoc. 3. in Conc. gen. de custod. euch. c. relinqui.*

[i] Vbi corpus Dominicum] *Aliquando inuenimus corpus Dominicum non super altari, sed super manibus diaconorum fuisse consecratum: ut uidere est apud Theodoretum hist. religios. c. 20.* Ego *uero, inquit, iussi sacra uasa afferri, & pro altari usus diaconorum manibus mysticum, diuinum, & salutare obtuli sacrificium.*

Laudatur Sacerdos, quod fuerit sollicitus de nitore templi.

35 ERat sollicitus Nepotianus, si niteret altare, si parietes absque fuligine, si pauimenta tersa, si ianitor creber in porta, vela semper in ostijs, si sacrarium mundum, si vasa luculenta, & in omnes cærimonias pia sollicitudo disposita, non minus, non maius negligebat officium. Vbicumque eum quæreres, in Ecclesia inuenires. *S. Hieron. ep. 3. ad Heliod.*

De eadem altarium obseruatione, & quid sint illa, ac de eorum origine.

36 QVid tam sacrilegum est, quam altaria Dei, in quibus & vos aliquando obtulistis, frangere, rapere, remouere? Quid enim est Altare, nisi sedes corporis, & sanguinis Christi? *Optatus Afer contra Donatistas l. 6. de altarium origine. Vide Walafrid. Strabonem de reb. Eccles. l. 7. c. 1.*

De eodem, & quod ad altaria femina non accedat.

ALtare sit coopertum mundis linteis, saltem tribus diuersis; ad 37
quod nulla femina accedat, aut calicem tangat, & super altare nil ponatur nisi reliquiæ, ac res sacræ, & pro sacrificio opportunæ. *Sacerdotale Rom. l. 1. c. 13.*

Prohibendum, vt nulla femina ad altare præ- 38
sumat accedere, aut Presbytero ministrare, aut intra cancellos stare, siue sedere.

Concil. Nannet. non Moguntinum c. 3. de cohab. cler. & mul. c. 1. Laodic. c. 19. 44. Gelasius Papa ep. 1. c. 28. l. 1. tt. 11. p. 1.

Semper, dum Missa celebratur, sit Crux in altari, & Cerei.

HAbeat Sacerdos Crucem ad altare, cum celebrat. Quia in illo 39
mysterio passio Christi repræsentatur in memoriam eius. *S. Th. opusc. 65. c. 1.* & etiam Cereos incensos. *de celebr. Missarum, c. literas.*

Vnicum tantum altare in vnaquaque Ec- 40
clesia olim fuisse,

videtur colligi ex Hormisda Papa de cons. dist. 1. c. nullus, 2.

Non

41 Non oportet insacratos ministros licentiam habere[k] in sacrarium, (quod Græci[l] Diaconium appellant) ingredi, & contingere vasa Dominica, neque alij, quam Diaconi.

Concil. Laodic. dist. 23. c. eod. 1. & c. non liceat.

[k,l] Sacrarium, Diaconium] *Legendum, Diaconicon, quamuis vulgo Diaconium legatur. Vtrumque appellabatur altare, quod ibi Diaconus ministraret Sacerdoti. illuc enim non nisi Sacerdotibus, & Diaconis ascendere licebat, secundum* Concil. *Laodic. vbi supra, S. Isid. l. 15. Orig. c. 5. Diaconiæ vero erant loca sacra, vbi* Diaconi *per singulas regiones vrbis Romæ residentes stipem egentibus ministrabant. de quo extat ep. S. Greg. 24. lib. 9. ad Ioannem. Aliquando significabantur ea voce collectæ in* Ecclesia *fieri solitæ, vt colligitur ex Cassiano coll. 18. c. 7. Aliquando dispensatio, siue œconomia rerum ad monasteria pertinentium, vt patet ex eodem* Cassiano *coll. 25. c. 1. 8. 9.*

Quando Missa celebratur, diuisus debet esse Clerus a populo.

42 LAici secus altare, quando sacra mysteria celebrantur, stare, vel sedere inter Clericos non præsumant. sed pars illa, quæ cancellis ab altari diuiditur, tantum psallentibus pateat Clericis. Ad orandum vero, & communicandum, laicis, & feminis, sicut mos est, pateant Sancta Sanctorum. *Concil.* Mogunt. *de vit. & hon. cler. c. 1. Turon. 2. Brachar. 1. can. 31.*

De eodem.

43 NVlli omnino, qui sit in laicorum numero, liceat intra sacrum altare ingredi, ab eo tamen nequaquam prohibita potestate, & auctoritate Regia, quando quidem voluerit Creatori dona offerre, ex antiquissima traditione. *Sexta Synodus c. 69. Vide sup. c. 2. §. 3. de obedientia. c. diuinum sacrarium, n. 20. de loco* Imperatoris *in Ecclesia.*

Altaria, quæ passim per agros, & per villas, 44
tamquam memoriæ Martyrum, constituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ Martyrum conditæ probantur, ab Episcopis (si fieri potest) euertantur.

Concil. Afric. de cons. dist. 1. c. placuit. Felix Papa 1. ep. 2.

Si quis a sancta Ecclesia ceram, vel oleum 45
auferat, segregetur.

Canon 72. Apostolorum. Quod non intelligas de furto, quia illud esset manifestum sacrilegium, sed de sola ablatione a templo, etiam si imperij dominium in templo habeat, aut sit eius minister. Ita notat Theodorus Balsamon.

DE

DE CEREIS, AQVA BENEDICTA, IMAGINIBVS, ET RELIQVIIS SANCTORVM.

CAP. IIII. §. II.

SVMMARIVM.

IGNIS in altari semper ardebit. 1.4.

Cerei, & luminaria in Ecclesia quare incendantur, & dum Missæ celebrantur, & dum Eucharistia defertur ad infirmos, & cadauera Christianorum ad Ecclesiam sepeliẽda. 6.7.8.9. vbi de cereo Paschali.

Imagines Christi, & sanctorum adorandæ. 2.3.13.14.

Reliquiæ sanctorum honorandæ. 5.15.16.

Qui templum sine illis consecrauerit, deponatur. 16.

Aquæ benedictæ institutio, & effectus. 10.11.12.

CAP. IIII. §. II.

IGNIS in altari meo ſemper ardebit. *Leu.6.* 1
Duos quoque Cherubim aureos, & productiles fa- 2
cies ex vtraque parte oraculi. *Exod.25.37. Num.17.*
3.Reg.6.
Orauit Moyſes pro populo, & locutus eſt Dominus 3
ad eum, Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno: qui percuſſus
aſpexerit eum, viuet. Fecit ergo Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit
eum pro ſigno: quem cum percuſſi aſpicerent, ſanabantur. *Num. 21.*
Fecit Salomon Candelabra cum lucernis ſuis, vt lucerent ante ora- 4
culum iuxta ritum ex auro puriſſimo. &c. *2.Paralip.4.*
Virtutes non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli: ita vt etiam 5
ſuper languidos deferrentur à corpore eius ſudaria, & ſemicinctia, &
recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur.
Act.19.

Quare incendantur lumina, & cerei in Eccleſia.

CEreis, & luminibus meridiana luce, & Sole rutilante in templo 6
vtimur, non ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ de-
monſtrandum. *S. Hieron. contra Vigilantium.*

Cerei ſint in altari incenſi, dum Miſſæ celebrantur. 7

Honorius 3. de celebr. Miſſarum, c. litteras.

Deferri debet Euchariſtia ad infirmos ſemper lumine præcedente. 8

Idem Honorius eod. tt.c. ſane.

9 In funeribus Christianorum lumina deferri consueuerunt.

ut uidere est apud S. Greg. Nazianz. orat. 2. contra Iulianum, & 7. in morte fratris. S. Chrysost. hom. 70. ad populum Antioch. Et hoc habuisse originem ab ipsa Ecclesia primitiua, refert Nicephorus Eccles. *hist. l. 2. c. 21. 22. vbi refert, B. Mariam semper Virginem accensis cereis ex hac uita migrasse, & ad tumulum esse deportatam. De Cereo Paschali vide Concil. Toletan. c. 8.*

De institutione Aquæ benedictæ.

10 OMnibus diebus Dominicis quisque Presbyter in sua Ecclesia ante Missarum solemnia aquam benedictam faciat in vase nitido, & tanto mysterio conuenienti. De qua populus intrans Ecclesiam aspergatur, & atrium eiusdem Ecclesiæ cum crucibus circumeundo similiter aspergat, & pro animabus ibidem quiescentibus oret. Et qui voluerit, in vasculis suis accipiat ex ipsa aqua, & per mansiones, & agros, & vineas, super pecora quoque sua, atque super pabula eorum, necnon super cibos, & potum suum conspergat. *Burchard. l. 2. c. 52. ex Concil. Nannet.*

De eodem.

11 AQuam sale conspersam populis benedicimus, vt ea cuncti aspersi sanctificentur, & purificentur. Quod & omnibus Sacerdotibus faciendum esse mandauimus. S. *Alex. Papa ep.* 1. *ad omnes orthodoxos de Sacerdotibus non uexandis. de cons. dist.* 3. *c. eod.*

Cubiculum infirmi aspergendum aqua benedicta.

12 CVm Sacerdos audierit aliquem infirmari in sua plebe, quam citius ad eum pergat, & ingressus cubiculum, aquam benedictam super eum, & per omne cubiculum aspergat, cum Antiphona, Asperges me Domine, & ℣. Exurge Deus, &c. *Concil. Nannet. c. 4.*

Imagi-

Imagines Christi, & Sanctorum in templis præcipue habendæ & vbiq. adorandæ, & qualiter.

IMagines Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in tem- 13
plo præsertim habendas, & retinendas, eisq. debitum honorem, & venerationem impertiendam, non quod credatur in esse aliqua in eis diuinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant; sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant, ita, vt per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ gerunt similitudinem, veneremur. Id quod Conciliorum, præsertim vero secundæ Synodi Nicenæ decretis contra Imaginum oppugnatores, est sancitum. *Concil. Trident. sess. 25. decreto de inuocatione Sanctorum, de cons. dist. 3. c. perlatum c. uenerabiles, de quo vide Concil. Nicen. 2. quod est septima Synodus generalis per septem actiones, & Synodum Octauam Constantinopolitanam, can. 3. S. August. l. 1. de consensu Euangelistarum c. 10. S. Greg. l. 7. ep. 53. & 109. indictione 2. l. 9. ep. 9 S. Damascenum l. 4. orthodoxæ fidei, c. 17. B. Nicolaum epistola 2.*

Adorans Regis imaginem ipsum Regem adorat.

IN imagine Regia species Regis, & forma apparet, in Rege imaginis 14
species. Sine enim omni discrepantia vultus Regis in imagine expressus est, vt, qui videt imaginē, videat in eā Regem, & vicissim, qui Regem intueatur, agnoscat, illū ipsum eundem esse, qui in imagine repræsentatur. Ceterum, quia in ambobus nulla est dissimilitudo, si quis post conspectam imaginem velit Regem videre, huic ad eum modū ita imago loqueretur: Ego & Rex, vnum sumus; ego enim in illo sum, & ille in me; & quod in me animaduertis, id quoque in eo animaduertas; & quod videris in illo, videris & in me. Qui igitur adorat imaginem, in illa adorat ipsum Regem: quippe cum ipsa imago nihil aliud sit, quam Regis forma, ac species. *S. Athanasius serm. 4. contra Arianos.*

Reliquiæ Sanctorum honorandæ.

15 HOnoramus reliquias martyrum, vt eum, cuius sunt martyres, adoremus. Honoramus seruos, vt honor seruorum redundet ad Dominum, qui ait, Qui vos suscipit, me suscipiat. S. Hie- *Matth.10.*
ron.ep.53.contra Vigilantium,& in Trenos. Concil.Trident.sess.25.decreto 2. Carthag.1.c.2. S.Leo ep.39.44.72. S.August. ep.103. & de ciu.Dei l.22.c.8.S.Gregor.l.3.Reg.c.30. S.Ioann. Damasc. in suis orationibus de imaginibus. Concil.Nic.2.sub Hadriano Papa 1. act.3. Apostolicis. Lateran. sub Innocentio c. 62. Cum ex eod.

16 Qui templum consecrauit sine sanctis reliquijs, deponatur.

Septima Synodus c.7. S. August. contra Manichæum l.20.c.21. Felix Papa I. ep 2. ad Episcopos Galliæ.

DE SACRAMENTORVM MINISTRATIONE, ET ORDINVM EXERCITIO.

CAP. V.

SVMMARIVM.

SACRAMENTA gratis conferenda.1.39.40.
Sacramentum Ordinis confert gratiam. 7.
Sacerdotibus datur potestas clauium, remittendi, & retinendi peccata, & dispensandi mysteria Dei, & sunt proprij ministri sacramentorũ ipsi soli, excepto Baptismo.2.3.4.6.
Qui, etiam in mortali existentes, vere conficiunt, & conferunt Sacramenta. 11.12.13.14.15.16.
Anathema est, qui dixerit, posse pro libito omitti, aut contemni, aut in nouos alios per quemcumque Ecclesiæ pastorem mutari, ritus ab Ecclesia receptos in solemni Sacramentorum administratione. 5.
Fiducialius aperienda cordis arcana Sacerdoti, quam proprijs parentibus. 38.
Sacerdos autem prius peccata propria purget, deinde aliena.8.9.10.
Qualiter debeat orare ante, & post confessionem.23.
Qualis debeat esse Confessor, qualemq. pænitentiam debeat imponere. 17. 18.19.20.21,22.23.24.25.26.27.28.29.30.31.32.33.34.41.
Qualiter S. Ambrosius se gerebat cum pænitentibus. 22.
Qualiter Eucharistiæ Sacramentum a Sacerdote ministrandum. 36.
Et a Diacono, necessitate cogente.37.
Qualiterq. ad infirmos deferendum, eisq. ministrandum.29.35.
Et a communicantibus, ore, non manu, sumendum. 36.
Sacerdos habere debet vas dignum Eucharistiæ conseruandæ sub sera, super altari, illaq. septimo quoque die renouanda.42.43.
Sacrum chrisma,& oleum consecratum semper etiam debet esse sub sera.44.
Quibus diebus Sacerdos celebrare tenetur.45.
Id omittens, quot mala operetur. 46.
Cubiculum quid sit. 23.

CAP.

CAP. V.

1 SI gratis accepistis, gratis date. *Matth.* 10.
2 Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. *Io.* 20.
3 Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. 1. *Cor.* 4.

Christus reliquit Sacerdotes sui ipsius vicarios, & iudices, cum potestate clauium.

4 DOminus noster Iesus Christus, ascensurus ad cælos e terris, Sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tamquam præsides, & iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint, quo, pro potestate clauium, remissionis, ac retentionis peccatorum sententiam pronuntient. *Concil. Trident. sess.* 14. *c.* 1. *&* *can.* 1.

Approbatos Ecclesiæ ritus in Sacramentorum administratione non recipientes qualiter anathemati subiaceant.

5 SI quis dixerit, receptos, & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcumque Ecclesiarum pastorem mutari posse, anathema sit. *Idem Concil. sess.* 7. *de Sacramentis in genere, can.* 13.

Sacramenta conferri non possunt, nisi per ministros Ecclesiæ consecratos, excepto Baptismo.

PRoprij dispensatores Sacramentorum sunt ministri Ecclesiæ, per Sacramentum Ordinis consecrati, vt sint medij inter Deum, & plebem diuina populo tradentes; & ideo solis eis competit ex officio Sacramenta ministrare: nec per alium conferri possunt, excepto Baptismo, propter necessitatem. *S. Th. in 4. dist. 7. q. 3. art. 1. de Diaconis. Vide inf.* Diaconos *38.* 6

Sacramentum Ordinis confert gratiam ad congrue dispensandum Sacramenta.

SAcramentum Ordinis confert gratiam, quia Dei perfecta sunt opera: & ideo, cui datur spiritualis potestas ad Sacramentum aliquod exequendum, datur gratia ad id congrue exequendum. Et ideo, quia in ordine spiritualis potestas confertur ad Sacramentorum dispēsationem, confertur gratia ad congrue dispensandum. *Idem S. Tho. in 4. dist. 24. art. 3.* 7

Sacerdos prius propria peccata purget, deinde aliena.

SAcerdos, vt sapiens medicus, & perfectus, primum sua peccata diluere sciat, & postea aliena detergere, & sanare, & non publicare. *S. August. 3. q. 7. c. eod.* 8

De eodem.

NEcesse est, vt esse munda studeat manus, quæ diluere aliorum sordes curat; ne tacta quæque deterius inquinet, si sordida in se mens lutum tenet. *S. Gregor. Pastor. p. 2. c. 2.* 9

De

De eodem.

10 SAcerdos, cui omnis offertur peccator, ante quem statuitur omnis languor, in nullo eorum sit iudicandus, quæ in alio iudicare est promptus. Iudicans enim alium, qui est iudicandus, condemnat seipsum. Cognoscat igitur se, & purget in se, quod alios videt sibi offerre. Caueat, vt a se proijciat quidquid damnosum in alio reperit. &c. *S. August. de vera & falsa pœnitentia, c. 10. de pœnit. dist. 6. c. Qui vult.*

Sacerdos, etiam in peccato mortali, vere conficit, & confert Sacramenta.

11 SI quis dixerit, ministrum in peccato mortali existentem, (dummodo omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, seruauerit) non conficere, aut conferre Sacramentum, anathema sit. *Concil. Trident. sess. 7. c. 12.*

De eodem.

12 DOcet sancta Synodus, etiam Sacerdotes, qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritus sancti in ordine collatam tamquā Christi ministros functionem remittendi peccata exercere, eosq. praue sentire, qui in malis Sacerdotibus hanc potestatem non esse contendunt. &c. *Idem Concil. sess. 14. c. 5. & 6. & can. 10.*

De eodem.

13 SAcra Ecclesia, hortus deliciarum, & spiritualis est paradisus, charismatum videlicet supernorum irriguus. Ponamus ergo, vt mali Sacerdotes quodāmodo vt lapides sint canales; in lapideis autem canalibus aqua nil germinat, donec per eos decurrens in fæcundas scareolas fundat. Licet enim plures reprobos Sacerdotes seriatim temporum vices attulerint, videlicet, vt & cōsecrantes, & consecrati æquæ reperiantur indigni, fons tamen ille viuus non restringitur, quoniam vsque ad finem sæculi pernemus Ecclesiæ perfluit. Per Sacerdotes siquidem Baptismus, & chrisma tribuitur, & omne Ecclesiastici Sacramenti myste-

mysterium exhibetur &c. sed absit, vt mihi obesse valeat minister malus, vbi proculdubio bonus est Dominus, aut malitiosus præco, vbi beneuolus est iudex &c. Ministris plane exterior consecrationis ordo tribuitur, sed soli Domino ipsius consecrationis gratia reseruatur.
Exod. 31. Vnde ipse dicit in Exodo: Ego Dominus, qui sanctifico vos. Si igitur Dominus est, qui sanctificat, cur timendum, ne plectibilis cuiusdam serui reatus obsistat? *Cardinalis Petrus Damasus in suo Gratissimo, c. 12.*

De eodem.

QVicumque Sacerdotes, &si dispares sunt merito, pares tamen sunt officio: nec potest denegari pro merito, quod debetur officio. Alioqui non staret Sacerdotium, si maius, aut minus fieret, seu variaretur secundum humanorum varietatem meritorum, essentq. pene tot Sacerdotia, quot homines. *Leo Papa 9. contra Michaelem Constantinopolitanum c. 34. S. Nilus in Nomocanone.* 14

De eodem.

VT sit quisque verus Sacerdos, oportet, vt non solum Sacramen- 15
Psal. 131. to, sed etiam iustitia induatur, sicut scriptum est, Sacerdotes tui induantur iustitia. Qui autem solo Sacramento Sacerdos est, sicut fuit pontifex Cayphas persecutor vnius, & verissimi Sacerdotis, quamuis ipse non sit verax, quod tamen dat, verum est, si non det suũ, sed Dei &c. Memento ergo Sacramentis Dei nihil obesse mores malorum hominum, quo illa vel omnino non sint, vel minus sancta sint &c. *S. August 1. q. 1. c. Dominus, & tract. 6. in Ioannem.*

De eodem.

NVllo detrimento is, qui suscipit, afficitur, etiam si is, qui tribuit, 16
indignus esse videatur, neque incontaminata mysteria cõspurcantur, etiam si Sacerdos omnes mortales improbitate superet. *S. Isid. Pelus. l. 3. ep. 340. l. 1. ep. 120. l. 2. ep. 37. S. August. 1. q. 1. c. dictum est. de quo vide sup. c. 2. §. 3. de obed. a cap. non merita personarum, n. 40. & inf. p. 2. c. 7. §. 1. de doctrina a cap. lixiuium, num. 73.*

Sacerdos confessionibus audiẽdis præfectus qualis.

17 SVmma vigilantia, acerrimaq. in omnes partes circumspectione operam dato, vt aliquem tibi Sacerdotem inuenias, quem in omnibus deinceps dilectæ tibi vitæ studijs certissimum ducem sequare, eiusmodique qui rectum iter ad Deum volẽtibus pergere sciat commonstrare, qui ornatus virtutibus sit, cuius vniuersæ totius ipsius vitæ actiones testimonio sint, caritatem in eo erga Deum inesse, qui diuinarum literarum scientiam habeat, virum integrum, nec vlli distractioni indulgentem, ab auaritia abhorrentem, minime libenter gerendis se negotijs admiscentem, quietum, amantem Deum, egentium studiosum, minime iracundum, iniuriarum immemorem, natura propensum ad eos docendos, qui ad ipsum accedant, quem gloria inanis non inflet, superbia non extollat, adulatio non frangat, seuerum, atque constantem, cui denique nihil sit præstantius honore Dei. S. *Basilius ser. de abdicatione sæculi optime.* S. *Bernardus ad fratres de Monte Dei, Elige tibi tu ipse hominem &c. S. Bonau. de puritate conscientiæ c. 16. & l. 2. Pharetræ c. 13. Vide inf. eod. cap. non eodem, num. 31.*

De eodem.

18 MAgnopere necessarium iudicamus, vt Sacerdos, qui a confessionibus est, sit integer, eruditus, ac silentij tenax. Alioqui, si ad quæstum intentus sit, si ad malum sollicitet, si curiosior explorator sit, si pertinacibus blandiatur, si intricatam consciẽtiam extricare nesciat, si denique vel ebriosus, vel iracundus, vel leuis, secreti minime tenax, dissipandis magis, quam pascendis ouibus videbitur idoneus. *Concil. Coloniense c. 33.*

De eodem.

19 OPortet, qui facultatem absoluẽdi, & ligandi a Deo receperunt, peccati qualitatem speculentur, & peccatoris prõptitudinem ad reuersionem &c. non enim simplex est peccati morbus, sed varius, & multiformis &c. Oportet attente rimari, qualiter affectus sit, qui peccauit, an ad salutem inclinet, an contra moribus, quibus assueuit, familiariter aduersus se ægritudinem prouocet inspicere. &c. *Sexta Synodus can. 102. quem vide.*

De eo-

De eodem.

SExcentis oculis Sacerdos inspiciat habitum peccatoris &c. *S. Chrys. l. 2. de Sacerdotio.* 20

De eodem, ac de reuelatione peccatorum non facienda.

SAcerdos sit discretus & cautus, vt more periti medici infundat vinum, & oleum vulneribus sauciatis, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias, & peccati. Ex quibus prudenter intelliget, quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis vtendo ad saluandum ægrotum. Caueat autem omnino, ne verbo, vel signo, aut alio quouis modo, aliquatenus prodat peccatorem; sed, si prudentiori consilio indiguerit illud absque vlla expresione personæ caute requirat. Quoniam, qui peccatum &c. *vt inf. p. 3. c. 16. ne sacramentum cap. caueat n. 5. & cap. Sacerdos n. 4. & p. 2. c. 7. §. 2. de lectione, & scientia cap. caueat spiritualis iudex, n. 56. Innoc. 3. de pænit. & remis. c. omnis. S. Leo ep. 80. de pænit. dist. 6. c. Sacerdos. Sexta Synodus can. 102. Concil. Wormac. c. 7.* 21

Qualiter S. Ambrosius se gerebat cum pænitentibus.

BEatus Ambrosius ita solitus est flere, dum in confessione peccata alicuius audiret, vt etiam peccatorem confitentem in lacrymas deduceret. Lapsus enim alienos, vt suos deflebat. Qua de re precari Dominum ipse in hæc verba solebat: Ego sciebam, quod non eram dignus vocari Episcopus, quoniam dederam me sæculo huic: sed gratia tua sum id, quod sum, & sum quidem minimus omnium Episcoporum, & infimus merito. Tamen, quia & ego laborem aliquem pro Ecclesia tua sancta suscepi, hunc fructum tuere, ne, quem perditum vocasti ad Sacerdotium, eum Sacerdotem perire patiaris. Ac primum, vt condolere norimus peccantibus affectu intimo. Hæc enim summa virtus, quia scriptum est, Et non gaudebis super filijs Iuda in die perditionis eorum, & ne magna loquaris in die tribulationis eorum, sed, quotiescumque peccatum alicuius lapsi exponitur, compatiar, nec superbe increpem, sed lugeam, & defleam, vt, dum alium fleo, me 22

Abdiae. 1.

ipsum

ipſum defleam dicens, Iuſtificata eſt magis Thamar, quam ego. *Paulinus in vita S. Ambroſij. Idem. Ambr. l. 2. de pænit. c. 8.* Gen. 38.

Quid faciendum Sacerdotibus ante, & poſtquam audiunt peccata confitentium.

23 QVando Presbyteri audiunt confeſsiones, humiliare ſe debent, & cum triſtitia, gemitu, lacrymiſq. orare non ſolum pro ſuis delictis, ſed etiam pro fratris caſu. Ait enim Apoſtolus: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Cum ergo venerit aliquis ad Sacerdotem confiteri peccata ſua, mandet ei Sacerdos, vt expectet modicum, donec intret Eccleſiam, aut in [a] cubiculum ſuum ad orationem: ſi autem locus non eſt aptus ad hoc, in corde ſuo dicat hanc orationem. Domine Deus omnipotens, propitius eſto mihi peccatori, vt condigne tibi paſsim gratias agere, qui me indignum propter tuam miſericordiam miniſtrum feciſti officij Sacerdotalis, & me exiguum, humilemque mediatorem conſtituiſti ad orandum, & ad intercedendum ad Dominum Ieſum Chriſtum filium tuum pro peccatis, & ad pænitentiam reuertentibus. Ideoque dominator Domine, qui omnes homines vis ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, qui non vis mortem peccatorum, ſed vt conuertantur, & viuant, ſuſcipe orationem meam, quam fundo ante conſpectum clementiæ tuæ pro famulis, & famulabus tuis, qui ad pænitentiam venerunt, vt des illis ſpiritum compunctionis, vt reſipiſcant a Diaboli laqueis, a quibus adſtricti tenentur, & ad te per condignam ſatisfactionem reuertantur. Per eundem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. &c. 1. Cor. 2.

Poſt confeſsionem vero dicat hanc orationem.

OMnipotens, & miſericors Deus, qui peccatorum indulgentiam in confeſsione celeri poſuiſti, ſuccurre lapſis, miſerere cōfeſsis, vt quos delictorum catena conſtringit, magnitudo tuæ pietatis abſoluat. Per Dominum noſtrum. &c. S. *Auguſt. 1. vt per Burchardum l. 19. c. 2. cum ſeqq. vbi late de modo audiendi confeſsiones. De quo etiam S. Bonau. in Confeſsionali, & Ioan. Gerſon eodem tractatu.*

[a] Cubiculum) *Idem fuit apud antiquos, quod apud nos eſt Oratorium, iuxta illud* Matthæi 6. *Intra cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum.*

Ita reperitur apud S. Paulinum ep. 12. ad Seuerum, in qua describens templum extructum, hæc habet verba: Cubicula intra porticus quaterna longis basilicæ lateribus inserta secretis orantium, vel in lege Domini meditantium &c. Eodem sensu dicti sunt a cubiculo Cubicularij in actis S. Leonis Papæ, vbi dicitur constituisse super sepulcrum Apostolorum ex Clero *Romano custodes, qui dicuntur Cubicularij.*

De eodem.

Diligens inquisitor, & subtilis inuestigator, sapienter, & quasi 24
astute interroget a peccatore, quod forte ignorat, vel verecundia velit occultare. Cognito itaque crimine, varietates eius non dubitet inuestigare, & locum, & tempus. &c. Quibus cognitis, adsit beneuolus, paratus erigere, & secum onus portare. Habeat dulcedinem in affectione, pietatem in alterius crimine, discretionem in varietate. Adiuuet confitentem in orando, eleemosynas dando, & cætera bona pro eo faciendo, semper eum iuuet leniendo, consolando, spem promittendo, &, cum opus fuerit, etiam increpãdo. &c. I*dem S. August. de pænit. dist. 6. c. 1. S. Bonau. vbi sup. de interrogat. p. 1.*

De eodem, ac de pænitentia imponenda.

Dum pænitens confitetur Sacerdos, se exhibeat beneuolum, 25
affabilem, & humanum; vt pænitens non impediatur in confessione sua ex austeritate Sacerdotis: & audita confessione confortet ipsum, vtendo diuersis experimẽtis ad sanandum ægrotum, nunc leuiãdo, & consolando per spem veniæ, & gaudium æternæ vitæ: postea terrendo per poenas æternas, & incendia gehennæ, ostendendo sicut videret expedire &c. faciat Sacerdos quoddam temperamẽtum ex misericordia, & seueritate, vt pænitentia nõ sit nimis dissoluta, nec nimis rigida &c. *dist. 45. c. sunt namque.* Tutius tamen est ponere minorem debito, quam maiorẽ: quia melius excusatur apud Deum propter multam misericordiam, quam per nimiam seueritatem. *26. q. 7. c. Alligant.* Quia talis defectus suppletur in purgatorio. *dist. 25. c. qualis. S. Th. opusc. 6. 5. c. 4. S. Bonau. vbi sup. p. 4.*

De eodem.

Si erramus modicam pænitentiam imponentes, non ne melius est 26
propter misericordiam dare rationem, quam propter crudelitatem succumbere pænitentem? *S. Chrysost. super Matth. S. Bonau. vbi sup. part. 3.*

Qualiter imponenda pænitentia peccatorum.

27 DEbent Sacerdotes Domini, quantum ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pænitentium facultate ſalutares, & conuenientes ſatisfactiones iniungere; ne, ſi forte peccatis conniueant, & indulgentius cum pænitentibus agant, leuiſſima quædam opera pro grauiſſimis delictis iniungendo, aliorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, vt ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantum ad nouæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem. Nam, claues Sacerdotum non ad ſoluendum tantum, ſed ad ligandum conceſſas, etiam antiqui patres & credunt, & docent &c. *Concil. Trident. ſeſſ. 14. c. 8. Nicephorus Cartophylax de ligandi, & ſoluendi poteſtate, ad Theodoſium monachum. S. Auguſt. de pænitent. diſt. 5. c. conſideret.*

De eodem.

28 MEnſuram temporis in agenda pænitentia ideo non ſatis aperte præfigunt canones pro vnoquoque crimine, vt de ſingulis dicant, qualiter vnumquodque emendandum ſit, ſed magis in arbitrio Sacerdotis relinquendum ſtatuunt. Quia apud Deum non tam valet menſura temporis, quam doloris; nec abſtinentia tantum ciborum, quam mortificatio vitiorum. Propter quod ipſa tempora pænitentiæ pro fide, & conuerſatione pænitentium abbreuianda, præcipiunt, & pro negligentia prolatanda. *S. Hieron. de pænit. diſt. 1. c. eod. 26. q. 7. c. Tempora c. de his vero. c. pænitentibus.*

De eodem, circa infirmos.

29 AAb infirmis in periculo mortis poſitis per Presbyteros pura inquirenda eſt confeſſio peccatorum, non tamen illis imponenda quantitas pænitentiæ, ſed innoteſcenda, & cum amicorum orationibus, & eleemoſynarum ſtudijs pondus pænitentiæ ſubleuandũ, &, ſi forte migrauerint, ne obligati a communione, & conſortio veniæ fiant alieni. *Theodorus in Pænitentiali 26. q. 7. c. 1.*

De eodem,
& qualiter tribuenda cōmunio pænitentibus.

NOn nulli ideo poſcunt pænitentiam, vt ſtatim ſibi communionem reddi velint. Hi non tam ſoluere ſe cupiunt, quam Sacerdotem ligare. Suam enim conſcientiam non exuunt, Sacerdotis induunt. Præceptum eſt, Nolite ſanctum dare canibus, neque miſeritis margaritas veſtras ante porcos, hoc eſt immundis ſpiritibus ſacræ communionis non impertienda conſortia. *S. Ambros. de pænit. diſt. 1. c. 10. S. Bonauent. in Confeſſionali de vſu clauium. partic. 3.* 30

Matth. 7.

Non eodem modo tractandi oēs pænitentes, & quibus virtutibus ornatus debeat eſſe Confeſſor.

NOn eodem modo ab eo, qui præeſt, tractandi ſunt omnes, cum ne medici quidem ſit eadem medicamenta ægrotis omnibus propinare, neque gubernatoris eundem tenere curſum ventis reflantibus. Deinde cogitate, qualem eum eſſe deceat, qui tantæ tempeſtati, & procellis, tot fluctibus obſiſtere oporteat. nam & grauem eum eſſe decet, & non inſolentem, & formidabilem, placabilem, & imperioſum, & ſociabilem, & incorruptum, & obſeruantem & humilem, & inuictum, & hilarem, & manſuetum, qui hæc facile certamina confecturus ſit. Itaque homo candidiſſimus, & cordatus cauere debet, ne vel ipſe aduletur alijs, vel adulari ſibi alios patiatur, vt nec arrogans ſit, nec adulator, ſed ideo quod nimium eſt in vtroque malo caueat. Itaque liber ſit, ne ad contumaciam declinet, aut ſeruilem in modum ſe abijciat. *Suidas in vita S. Chryſoſt. Vide ſup. eod. c. ſumma vigilantia. n. 17. cum ſeqq.* 31

De eodem.

SI vna omnes ægritudine mentium laborarent, ac paribus animorum morbis affecti nihil ab inuicem diſcreparēt, aut ſuſtineri omnes neceſſe eſſet, aut argui. Nunc vero propterea portandi ſunt alij, alij caſtigandi, quia pro qualitate peccantium modus quoque diuerſus eſt præceptorum. Et vtique ita diſſimilia ſunt peccatis adhibenda remedia, ſicut ex diſſimilibus cauſis veniunt ipſa peccata. &c. *S. Proſper de Vita contempl. l. 2. c. 1.* 32

Con-

Confeſſor ſedeat in loco manifeſto; &, dum pœnitentes purgare nititur, caueat, ne ipſe inquinetur.

33 SAcerdos, qui Angelus Domini exercituum dicitur, non tenebrarum, ſed lucis Angelum ſe oſtendat, ſedens pro confeſſionibus audiendis in loco manifeſto, & omni ſuſpicione carente, vbi videri poſſit ab omnibus, & non audiri. &c. Sollicitus etiam ſit, ne, dum confitentem foris a ſordibus purgat, ipſe ex his, quæ audit, per voluntariam delectationem interius ſordidetur. Debet enim eſſe vt nobilis manus, quæ alium lauans lauatur, mundans mundatur, non vt lixiuia vilis, quæ alia mundificans inquinatur. *S. Bonau. de vſu clauium c.1.p.1. & 2.*

De eodem.

34 ANchoram cum anchora.n.34. & Magna diligentia.*n.33.Vt inf. p.2.c.4.§.1. de Prudentia.*

Sacerdos inſtruat plebem, vt reuerenter adoret Sacramentum, & qualiter ad infirmos deferendum.

35 SAcerdos inſtruat plebem ſuam frequenter, vt, cum in celebratione Miſſæ eleuatur hoſtia ſalutaris, ſe reuerenter inclinet, idem faciens, cum eam defert Presbyter ad infirmum. Quam in decenti habitu ſuper poſito mundo velamine ferat, & referat manifeſte, ac honorifice ante pectus cum omni reuerentia, ac timore, ſemper lumine præcedente, cum ſit candor lucis æternæ, vt ex hoc apud omnes fides, & deuotio augeatur. &c. *Honorius 3. de celebr.miſſ.c. ſane.*

Qualiter miniſtrari debeat Euchariſtiæ Sacramentum.

36 HAbeat Sacerdos orarium, ſiue ſtolam, quando communicat aliquem.&c. & debet [b] in porrectione Sacramenti Euchariſtiæ facere ſignum crucis cum ipſa hoſtia in facie recipientis, dicens, Corpus, & ſanguis Domini noſtri Ieſu Chriſti conſeruet, & cuſtodiat

diat te in vitam æternam. Cum vero porrigit Calicem dicit, In nomine Domini nostri Iesu Christi, quia ibi est purum vinum, cum aqua, & non sanguis. *S. Th. opusc. 65. c. 4.*

In porrectione Sacramenti,] *Aduerte hic obiter mittendam esse Eucharistiam in os accipientis, non ponendam in manibus, vt laicis olim exhibebatur: vt videre est apud S. Cyrillum Hierosolym. catechesi mystag. 5. vbi, Accedens, ait, ad communionem non expansis manuum volis, neque cum disiunctis digitis, sed sinistram velut sedem quandam subijcias dexteræ, quæ tantum Regem susceptura est, & concaua manu suscipe corpus Christi, dicens, Amen. Idem innuit Nicephorus hist. Eccles. l. 6. c. 9. l. 12. c. 41. Id enim antiquatum est, vt docet* Ecclesiæ *consuetudo recepta, & patet ex* Concil. *Antissiodor. c. 36. & Rothomag. can. 2. apud Burchardum l. 3. c. 76.*

Diaconus necessitate cogente poterit Eucharistiam ministrare.

Diaconus præsente Presbytero Eucharistiam corporis Christi, si necessitas cogit, iussus eroget. *Concil. Carthagin. 4 c. 38 dist. 93. c. præsente. Concil. Arelat. 2. can. 15.* Si autem necessitas euenerit, & Presbyter non fuerit præsens, Diaconus suscipiat pænitentem ad sanctam communionem; quia est sacramentum necessitatis, sicut baptismus, & pænitentia. S. *Th. opusc. 65. c. 5. Pænitentiale Romanum dist. 93. c. eod. S. Clemens de Constit. Apost. l. 8. c. 28. S. Cyprianus serm. de lapsis. Quia, si esset copia Presbyteri, non posset Diaconus Christi corpus porrigere. ex Concil. Nic. can. 14. de cons. dist. 2. c. peruenit ad nos. Niceph. hist.* Eccl. *l. 6. c. 6.* 37

Fiducialius aperienda cordis arcana Sacerdotibus, quam ipsis parentibus.

Maior tibi fiducia sit in Sacerdote, qui te in Deo genuit, quam in illis, a quibus corpore procreatus es. Audacter ostende illi, quæ sunt recondita. Animi arcana tamquam occulta vulnera medico retege. Ipse, & honoris, & valetudinis tuæ rationem habebit. Filiorum decore magis mouentur parentes, quam ipsi filij: Nam vt filiorum gloria ad parentes pertinent, sic etiam dedecus, & turpitudo. *S. Greg. Nyss. in eos, qui alios durius iudicant, ad fin.* 38

Nihil

Nihil exigendum pro collatione Sacramentorum.

39 SPontanea, & ſincera voluntate porrige Sacramenta, nihil petendo, nihil expectando, nihil de promiſſo deſiderando. Sed, ſi tibi datur, iuſte recipis, iuſte poſſidere potes. *S. Auguſt. ep. 37. ad fratres Eremi.*

De eodem.

40 QVi celebrat, vel prædicat, vel baptizat, vt inde lucrum acquirat, bonis celeſtibus de facto ſe priuat. *Idem* S. A*uguſt. ibidem. de quo vide inf. p. 2. c. 6. §. fin. de decimis & p. 3. c. 8. ne ſit turpis lucri cupidus, maxime cap. diſcutiamus n. 29. & quæ ibi.*

41 Qualiter adminiſtrari debeat Sacramentum Pænitentiæ.

Vide apud S. *Bonau. tom. 2. opuſculum, quod Confeſſionale dicitur, & alia vide inf. p. 3. c. 16. Ne ſacramenta. &c.*

Habeat Sacerdos vas dignum Sacramento Euchariſtiæ conſeruando ſemperq. ſub ſera ſit ſuper altari, & ſeptimo quoque die nouiter conſecretur.

42 OMnis Presbyter habeat pyxidem, aut vas tanto Sacramento dignum, vbi corpus Domini cum diligentia recondatur ad viaticum recedentibus de ſæculo. &c. ſemperq. ſit ſuper altare obſerata propter mures, & nefarios homines. De ſeptimo in ſeptimum mutetur ſemper, ideſt a Presbytero illa ſumatur, & alia, quæ eodem die conſecrata eſt, in loco eius ſubrogetur; ne forte diutius obſeruata macida (quod abſit) fiat. *Concil. Turon. 1. vt per Iuon. p. 2. c. 19. Turon. 2. c. 2.*

De eodem.

43 NE propter incuriam Sacerdotum diuina indignatio grauius exardeſcat, diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus a Sacerdotibus Euchariſtia in loco ſingulari, mũdo, & ſignato ſemper

per honorifice collocata deuote, ac fideliter conseruetur. *Honorius 3. de celebr. miss. c. sane.*

Sacrum chrisma, & oleum consecratum semper sit sub sera.

OBseruandum, vt sacrum chrisma, & oleum consecratum semper sub sera sit, ne illud, vnde Christo incorporamur, & vnde omnes fideles sanctificantur, vnde Reges, & Sacerdotes inunguntur, aliquis infidelis, aut immundus tangat, aut aliquis perfidus ad Dei iudicium subuertendum subripiat. *Sacerdotale Rom. ex concil. Turon. c. 3. Innoc. 3. de custod. Eucharistiæ c. 1.* 44

Presbyteri celebrēt saltē Dominicis, & festis, & Curati pluries, si necesse fuerit.

CVret Episcopus, vt Presbyteri saltem diebus Dominicis, & festis solemnibus (si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, vt muneri suo satisfaciant) Missas celebrent. *Concil. Trident. sess. 23. c. 14.* 45

Sacerdos sine impedimento non sacrificans quot bonis Ecclesiam, se, & alios priuet. 46

vide sup. c. 3. §. 1. de sacrificij oblatione, cap. cum Sacerdos est absque mortali peccato, num. 32.

DE

DE HORIS CANONICIS, ET CANTV ECCLESIASTICO: DE DOMINICAE DIEI ET ALIORVM FESTORVM, ET FERIARVM OBSERVATIONE, ET ORIGINE.

CAP. VI.

De Horis Canonicis, & Cātu Ecclesiastico. Cap. 6. §. 1.

SVMMARIVM.

SEPTEM horæ Canonicæ tam diurnæ, quam nocturnæ. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 9. 12. 16.
Earum vsus, & significatio. 18.
Preces a Domino sumpserunt originem. 14.
Antiquus orandi mos Christianorum. 15.
Horarum interualla, & varietas vtilis, & necessaria. 7.
Quali habitu in Chorum intrandum. 19.
Et ibi qualiter officium recitandum. 20. 21.
Processionum origo. 23.
Melius in Ecclesia cum fratribus oratur, quam priuatę domi. 24.
De horis priuatę dicendis. 25. 26. 27. 28.
Ne dicantur deambulando. 26.
Ne simul omnes. 39.

CAP.

Cap. 6. §. 1.

1 VEspere, & mane, & meridie narrabo, & annuntiabo:
& exaudiet vocem meam. *Psal. 54.*
2 In matutinis meditabor in te. *Psal. 62.*
3 Mane oratio præueniet te. *Psal. 87.*
4 Media nocte surgebam ad confitendum tibi. *Psal. 118.*
5 Septies in die laudem dixi tibi. *Ibidem.*
6 Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. *Psal. 140.*
7 Cantate Domino canticum nouum: cantate Domino omnis terra. *Psal. 149.*
8 Laudate dominum in sono tubæ, laudate eũ in psalterio, & cithara &c. *Psal. 150.*
9 Fenestris apertis in cenaculo suo Daniel contra Ierusalem tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat, confitebaturque coram Deo suo, sicut & ante facere consueuerat. *Dan. 6. Sacramento scilicet Trinitatis, quæ in nouissimis temporibus manifestari habebat. S. Cypr. de oratione* Dominica, *ad finem.*
10 Inter vestibulum, & altare plorabunt Sacerdotes: & dicent. &c. *Ioel. 2.*
11 Et hymno dicto, exierunt in Montem olìueti. *Matth. 26.*
12 De Hora diei tertia *Act.* 2. de nona *Act. 3.*
13 Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia docentes, & commonentes vos metipsos, psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo. *Coloss. 3.*

Preces Ecclesiasticæ vnde sumpserint originem.

14 PRecibus Deum deprecari Christus nobis & composuit, & constituit. Cum ergo quærerent Apostoli Domino supplicare, & nescirent quomodo deprecarentur, dixerunt Christo, Domine doce nos orare, idest compone nobis preces. Statim Dominus de libro iuris cælestis docuit, quomodo orarent, & quomodo a Domino impetrarent. Ex hoc perducta est consuetudo Ecclesiæ dominum precibus exposcere contra ægritudines animæ, & vti precibus instar earum, quas constituit Christus, quasq. primum Græci cœperunt componere, quibus Domino supplicaretur. *S. Isid. de off. l. 1. c. 9.* *Luc. 11.*

Antiquus orandi mos Christianorum.

QVotidie bis precari solent Christiani, mane, & sub vesperam; 15
oriente Sole, petentes diem vere felicem, vtq. mentes eorum cælesti repleantur lumine. occidente vero, vt anima exonerata sensibus in totum, moleq. rerum sensibilium veritatem vestiget in consistorio domestico. *Philo Iudæus l. de vita contemplatiua. Tertul. in Apologet. c. 2. ex Plinio l. 10. ep. 79.*

De Horis diurnis.

ORiens Sol videat librum in manibus tuis. Post tertiam * synaxes 16
conficies. Sexta hora absolues deprecationes tuas, cum psalmis, ploratu, & supplicationibus. Nona hora sursum in hymnis, & glorificationibus eris. S. *Athanasius de virginitate.*

a Synaxes) *erat conuentus celebris, vel congregatio, in qua Sacerdotes, vel monachi ad orandum, vel ad sacrosancta mysteria celebranda, vel ad audiendam sacrā aliquam exhortationem conueniebant. Ea vox a Latinis varie vsurpatur, Collecta, Conuentus, Congregatio, Conuenticulum, Celebritas, Solemnitas, vt videas passim apud Cassianum, maxime l. 2. c. 10. Sunt etiam Synaxes communiones, fieri ordinatæ ab Apostolis quarta, & pro sabbato, & dominica, teste S. Epiphanio l. 3, contra hęreses tom. 2. heresi 80. ad fin.*

Horarum interualla, & varietas necessaria.

VTilis, meo quidem iudicio, hæc in orationibus, & Psalmorum 17
decantationibus, quæ certis temporibus fiunt, diuersitas est, atque varietas, ob eam causam, quod in perpetua similitudine, & æqualitate rerum, animo nescio quomodo torpedo quædam oboritur, atque tædium, eaq. re aliud agens ad futiles, & vagas cogitationes aberrat. In vicissitudine autem, atque varietate, cum psalmodiæ, tum singularum horarum orationis, & studium ipsum renouatur, & attentio instauratur. *S. Basilius in regul. fusioribus, interrogat. 37.*

De ſacrarum Horarum vſu, & ſignificatione.

18 PReces veſtras facite diluculo, tertia hora, ſexta, nona, veſpere, & in galli cantu. Diluculo, gratias agentes, quoniam illuminauit nos Dominus expulſa nocte, & inducto die. Tertia, quoniam illa hora Dominus ſententiam Pilati accepit. Sexta, quoniam tunc crucifixus eſt. Nona, quoniam omnia commota ſunt crucifixo Domino perhorrentia impiorum audaciam, & non ferentia ignominiam Domini. Veſpere, gratias agentes, quod dedit nobis noctem diurnorum laborum requietem. In galli cantu, quoniam illo tēpore nuntiatur aduētus diei ad exercenda opera lucis. S. *Clemens de Conſtit. Apoſtol. l. 8. c. 34. Vide* S. *Baſilium in reg. fuſior, interrog. 36. & ſerm. 1. de inſtit. monachorum. S. Athanaſ. l. de virginitate, vel de meditatione.* S. *Hieron. epiſt. 7. 8. 22. 27. 48. & in c. 6. Daniel.* S. *Chryſoſt. hom. 59. ad populum Antioch. Caſsian. l. 2. c. 2. lib. 3. c. 3.* S. *Antonin. p. 3. tt. 13. cap. 4. Concil. Aquisgran. ſub Ludouico Pio, cap. 126. cum ſeqq. Plin. lib. 10. ep. 79. ad Traianum.*

Quali habitu in Chorum intrandum.

19 HOras canonicas dicturi, cum tunica talari, ac ſuperpelliceis mundis, vltra medias tibias longis, iuxta temporum, ac regionum diuerſitatem, Eccleſias ingrediantur *Concil. Baſil. ſeſſ. 21.*

Horæ canonicæ, & Officium diuinum qualiter in choro recitandum.

20 CLericos, quibus Diuini Officij celebrandi cura incumbit, ſedulo commonendos, & per Prælatos digna mandamus animaduerſione compellendos, vt non vocis tantum modulatione, ſed deuotione cordis debitum ſuæ ſeruitutis penſum abſoluant, & ad diuina officia peragenda corpore pariter, & mente ſe componant, quo ſimul & Deo gratum cultum exhibere, & populo conſideranti deuotionem augere valeant. Nemo in Choro alijs pſallentibus ſeorſum legere aliquid, aut ſuas horas canonicas orare, aut fabulari, aut alijs leuitatibus

uitatibus intendere permittatur: negligentes vero legere horas canonicas, si deprehensi fuerint per Prælatos subtractione portionis fructuum, in eleemosynas pauperum, aut alios pios vsus conuertendæ, puniantur. *Concil. Mogunt. c. 53.*

De eodem, ac de pausa in medio versiculi Psalmorum.

STatuit sancta Synodus, vt in cunctis cathedralibus, & collegiatis 21
Ecclesijs, horis debitis, signis congrua pulsatione præmissis, laudes diuinæ per singulas horas non cursim, aut festinanter, sed tractim, & cum pausa decenti, præsertim in medio versiculi Psalmorum, debitam faciendo inter solemne, ac feriale officium differentiam, reuerenter ab omnibus persoluantur. &c. *Concil. Hildesem. c. 36. Concil. Basil. sess. 21. c. 3.*

De origine processionum per Ecclesias, vel extra.

PRocessiones in Dominico die primus instituit S. Agapitus Papa. 22
vt refert Martinus Polonus in Supputationibus anni 537. sed multo ante tēpora S. Agapiti constat fideles consueuisse procedētes publico conuentu fundere ad Deum preces, vt constat ex Tertulliano, ad uxorem l. 2. c. 4. ex S. Hieron. ep. 7. 12. 22. S. Basilio ep. 63. Concil. Laodic. c. 17. Vide etiam Rupertum l. 7. de diuinis off. c. 21.

De origine Litaniarum, seu Rogationum.

ROgationes, seu Litanias ante Ascensionem Domini placuit 23
celebrari, ita, vt præmissum triduanum ieiunium in Dominicæ Ascensionis solemnitate soluatur. Per quod triduum serui, & ancillæ ab opere relaxentur. Quo triduo omnes abstineant, & Quadragesimalibus cibis vtantur. *Concil. Aurelian. de cons. dist. 3. c. eod. Mogunt. c. 32. 33.*

Vetustissimam Ecclesiæ consuetudinem esse, Litanias peragere, certissimum est, ut patet ex S. Basilio ep. 63. ad Neocæsarienses, & ex S. Augustini serm. 173. de tempore in uigil. Ascensionis. sed, a quo primum fuerint institutę,

stitutæ, non satis liquet. Licet enim uulgo credatur, S. Gregor. illarum fuisse auctorem, id tamen verum non est. neque enim ipse primus illas inuenit, sed ad S. Petri Basilicam eas, quas Maiores vocamus, indixit festo die. S. Marci Euangelistæ, vt videre est in Constitutione eius, data 4. Kal. Septembris l. 11. c. 2. Quem etiam, vrgente aliqua necessitate, non tantum Romæ, sed alijs etiam in locis, non tantum semel in anno, sed quater, & quinquies illas celebrari præcepisse, constat ex ep. 76. l. 7. indictione 2. ad Castorium, ex ep. 45. l. 9. & alibi sæpe. Litanias vero, quas Minores uocamus, triduo ante diem Ascensionis instituit primus S. Mamertus Episcopus Viennensis, ut refert Burchardus l. 13. c. 7. Quarum uidelicet Minorum institutio antiquior est, utpote quæ tempore S. Simplicij Papæ, & Zenonis Imperatoris fuerint inuentæ, centum circiter, & uiginti annos ante tempora S. Gregorij Magni, & Mauritij Imperatoris, ubi Maiores institutę fuerunt.

Melius oratur in Ecclesia cum fratribus, quam domi priuate.

24 DOmi quidem orari potest. &c. *Vt supra, cap. 4. de templis. §. 1. num. 21.*

De septem Horis canonicis priuate dicendis.

25 PResbyter, mane matutinali officio expleto, pensum seruitutis suæ, videlicet, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperásq. persoluat, ita tamen, vt horis competentibus iuxta possibilitatē, aut a se, aut a scholaribus, publice compleantur. &c. Propheta dicente, Septies in die laudem dixi tibi. Quia septenarius numerus a nobis impletur, si Matutinali, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Vesperæ, & Completorij tempore nostræ seruitutis officia persoluamus. Nam de nocturnis vigilijs idem Propheta ait, Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Ergo his tēporibus laudes Creatori nostro super iudicia suæ iustitiæ referamus. *Concil. Agath. al. Nannet. cap. 60. secundum Burchard. lib. 2. cap. 104. de celebr. Miss. cap. 1. Tertull. l. 2. ad uxorem. S. Iustinus martyr apol. 2. pro Christianis. Clemens. Alex. l. Stromatum contra Hęreticorum væsaniam. Concil. Laodic. c. 18. Hildesem. c. 38.* *Psal. 118.*

Ne

Ne dicantur Horæ deambulando.

NEqua occasione in diuersa rapti desint officio suo clerici, di- 26
strictius prohibemus, ne deambulando horas dicant, sed in lo-
cum aliquem orationi aptum tantisper concedant, vt mentis
euagatio, quæ ex tumultuaria deambulatione nasci solet, fructum
orationis intercipiat. *Concil. Treuer. c. de horis canonicis.*

Horæ canonicæ qualiter dicendæ.

ADmonet Sancta Synodus, Sacerdotes, si orationes suas Deo 27
acceptas fore cupiunt, vt non in gutture, vel inter dentes, seu
deglutiendo, aut syncopando dictiones, nec colloquia, vel ri-
sus intermiscendo, siue soli, siue associati, diuinum, nocturnumque offi-
cium reuerenter, verbisq. distinctis peragant, ac tali in loco, vnde
a deuotione non retrahantur, ad quam se disponere, ac præparare de-
Eccl. 18. bent, iuxta id, quod scriptum est, Ante orationem præpara animam
tuam, ne sis quasi qui tentat Deum. *Concil. Hildesem. c. 38. Aquisgran.
c. 131. 132. Innoc. 3. in Conc. gen. de celebr. Miss. c. dolentes.*

De eodem.

MOneo vos, dilectissimi, pure, ac strenue diuinis interesse lau- 28
dibus. Strenue quidem, vt sicut reuerenter, ita & alacriter
Domino assistatis, non pigri, non somnolenti, non oscitantes,
non parcentes vocibus, non præcidentes verba dimidia, non integra
transilientes, non fractis, aut remissis vocibus muliebre quiddam balba
de nare sonantes, sed virili, vt dignum est, sonitu, & affectu voces
Sancti Spiritus depromentes. *S. Bonau. l. 4. Pharetræ c. 31. ex S. Ber-
nardo.*

Non verbis tantum, sed corde orandum.

NOn mediocriter errant, qui bono magno præferunt mediocre 29
bonum. non ne rationabilis homo dignitatem amittit, qui vel ie-
iunium caritati, aut vigilias præfert sensus integritati, vt prop-
ter abstinentiam immoderatam, atque indiscretã Psalmorum, vel offi-
ciorum decantationem, aut amentiæ, aut tristitiæ notam incurrat?
Numquid multitudine verborum flecti Deus, vt homo, potest? Non
enim

enim verbis tantum, ſed corde orandus eſt Deus. Melior eſt quinque Pſalmorum decantatio cum cordis puritate, & ſerenitate & ſpiritali hilaritate, quam totius Pſalterij modulatio cum anxietate cordis, & triſtitia &c. *S. Hieron. de cons. diſt. 5. c. eod.*

De eodem.

30 ORandi pertinacia ita demum meretur eſſe fructifera, ſi, quod ore precamur, hoc etiam mente meditemur, neque alio clamor labiorum, quam cogitationum ſcindatur intuitus &c. Ore quidem orantes, ſed mente foris vagantes, omni ſe orationis fructu priuant, putantes a Deo precem exaudiri, quam nec ipſi, qui fundunt, audiunt. *Ven. Beda ſuper Matth. c. 15. S. Baſilius hom. in martyrem Iulittã quæ eſt. 5. inter varias.*

De eodem.

31 IMmolantes hoſtiam laudis, iungamus ſenſum verbis, affectum ſenſui, exultationem affectui, grauitatem exultationi, humilitatem grauitati, libertatem humilitati, quo liberis purgatæ mentis paſſibus procedamus, & excedamus per inuſitatas quaſdam affectiones ſpirituales lætitiam in iubileis amœnitatibus, in lumine Dei, in ſuauitate, in Spiritu ſancto. *S. Bern. ſup. Cant. ſerm. 1.*

De eodem.

32 NIhil aliud, dum pſallitis, quam quod pſallitis, cogitetis. Nec ſolas dico vitandas cogitationes vanas, & otioſas: vitandæ ſunt & illæ dumtaxat illa hora, & illo loco, quas officiales fratres pro communi neceſſitate, quaſi neceſſario, frequenter admittere compelluntur. S. *Bonau. in Pharetra l. 4. c. 31. ex eodem S. Bern. ſup. Cant.*

De eodem.

33 QVando ſtamus ad orationem, fratres dilectiſſimi, inuigilare, & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio carnalis hominis, & ſæcularis abſcedat, nec quidquam tunc animus aliud, quam id ſolum cogitet, quod precatur. Ideo & Sacerdos ante orationem præfatione præmiſſa parat fratrum mentes, dicendo, Surſum corda, & dum reſpondet plebs, Habemus ad Dominum, ad-

 moneatur,

moneatur, se nihil aliud, quam Dominum, cogitare debere. Claudatur contra aduersarium pectus, & soli Deo pateat, nec ad se hostem Dei tempore orationis venire patiatur. *S.Cypr.serm.6.de orat.Dominic. de cons. dist.1.c.eod.Videinf.p.2.c.8.§.5.silentio cap.Fidelium n.18. & cap. clamor n.19.*

Semper, & sine intermissione orat, qui orandi tempora non intermittit, & Canonicas horas obseruat.

Dicebat Iesus, quoniam oportet semper orare, & non deficere, & 34

Luc.18. Apostolus, Sine intermissione orate. Quis autem potest ita sem-

1.Thess.5. per orare, & sine intermissione precibus insistere, vt nec alimenta sumendi, aut dormiendi tempus habeat? Aut ergo dicendum est, eum semper orare, & non deficere, qui Canonicis horis quotidie iuxta ritum Ecclesiasticæ traditionis psalmodijs, precibusq. consuetis Dominum laudare, & rogare non desistit, & hoc esse, quod Psalmista dicebat, Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore

Psal.33. meo. Aut certe omnia, quæ iustus secundum Deum gerit, & dicit, orationem esse reputanda &c. *Ven.Beda, in c.18. Lucæ. Ita S.August.l.6. de Hæresibus, hæresi 57. S.Anselmus in c.5.ep.1.ad Thessalon. S.Thom.2.2. q.83.art.14.ad 4. Vide inf.c.7.§.1. de orationis puritate. c. siue comeditis, n.35.cum seqq.*

De punitione cuiusdam Episcopi Coloniensis, quod omnes horas simul recitaret.

Clericus Coloniensis Ecclesiæ vadum fluminis transibat, & ecce 35

beatus Seuerinus, eiusdem Ecclesiæ nuper Episcopus, equi eius habenas apprehendit, cumq. ille in stuporem versus, & grauiter admiratus, cur illic tam clarus, & tam celebris famæ vir moraretur, inquireret, Da mihi, ait, manum tuam, & quæ circa me sunt non auditu, sed tactu disce. Cumq. datam manum fluctibus impressisset, tantus eã ardor absorbuit, vt vndique carnes eius dissolutæ diffluerẽt, & ossa nuda vix hærentibus articulis remanerẽt. Ad quem clericus, cum nomen, inquit, tuum in tanta benedictione sit apud nos, & fama tua consonis

totius

totius Ecclesiæ præconijs celebretur, cur te pestilens hæc vorago distringit, tantoq. incendio cruciaris? Ad quem Sanctus Episcopus, Nil aliud, ait, in me mansit vltione plectendum, præter hoc tantum, quia, dum in aula Regia constitutus, imperialibus me consilijs vehementer implicui, canonicæ Synaxis officia per distincta horarum spatia non persolui. Mane quippe simul omnia coaceruans tota die negotijs ingruentibus secura libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam horarum ardoris huius fero supplicium. &c. *Cardinalis Petrus Damianus ep. 13. ad Desiderium Abbatem, de quibusdam miraculis.*

Sacerdos orare tenetur pro populo, & pro superandis hostibus inuisibilibus.

36 IPsi Sacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia suis precibus ea delent, atque consumunt. Qui quanto digniores fuerint, tanto facilius in necessitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur. *Alex. 1. q. 1. c. eod. & c. sacrosancta*: Oret Sacerdos Ecclesiæ indesinenter, vt vincat populus, qui sub ipso est hostes inuisibiles Amalechitas, qui sunt dæmones, impugnantes eos, qui pie volunt viuere in Christo S. *Hieron. dist. 36. c. siquis*. *Vide inf. p. 2. c. 1. §. 1. de sanctitate, cap.* Sacerdotibus, *n. 10.*

Sacerdotes præsunt orationibus Ecclesiæ, vt populi preces cum suis in cælum euehant.

37 PRæsunt Sacerdotes orationibus nostris ob eam rem, vt populi orationes, quæ infirmiores per se sunt, validiores illas complexæ, simul in cælum euehantur. *S. Chrysost. de incomprehensibili* Dei *natura, & ad populum Antioch. hom. 79. de oratione.*

Gratus debet esse Deo Sacerdos, qui orat populo, & qui solitus sit impetrare quod postulat.

Sollicite formidandum est, ne, qui placare posse iram Dei creditur, hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Cuncti enim liquido nouimus, quia, cum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. &c. *S. Gregor. in Pastor. p. 1. c. 11. dist. 94. c. 1. 3. q. 7. c. in grauibus*. Et sit talis, qui orationis vsu, & experimento iam didicit, quod obtinere a Domino, quæ poposcerit, possit. *Idem S. Gregor. ibid. c. 10.* 38

Emendatiorem esse cõuenit populo, quem necesse est orare pro populo. 39

Hormisda Papa dist. 61. c. non negamus. Vide inf. p. 2. c. 1. §. i. de sanctitate cap. cum qui, n. 13.

De origine Cantus Ecclesiastici, & quare introductus.

Psallere vsum esse primum post Moysen Dauid prophetam in magno mysterio, prodit Ecclesia. Hic enim a pueritia in hoc munus a Deo specialiter electus, & cantorum princeps, Psalmorumq. thesaurus esse promeruit. Cuius Psalterium idcirco cum melodia cantilenarum suauium ab Ecclesia frequentatur, quo facilius animi ad compunctionem flectãtur. [b] Primitiua autem Ecclesia ita psallebat, vt modico flexu vocis faceret psallentem resonari ita, vt pronuntianti vicinior esset, quam psallenti. Propter carnales autem in Ecclesia, non propter spirituales, consuetudo est instituta canendi, vt qui a verbis non compunguntur, suauitate modulaminis moueantur. &c. *S. Isid. l. 1. de off. c. 5.* 40

[b] Primitiua) *Hoc, quod Isidorus dicit de primitiua Ecclesia, S. August. l. 10. Confessionum c. 33. dat Sancto Athanasio.*

A quibus ſumpſit initium alterna Pſalmorum decantatio.

41 MIrabilis illa ſocietas, ideſt Flauianus, & Diodorus Sacerdotali miniſterio nondum potiti, populis tamen admodum placentes, noctibus, ac diebus cunctos ad pietatis zelum armabant. Iſti namque primi in duas partes choros pſallentium diuidentes, ex ſucceſſione Dauidicam melodiam cantare docuerunt. Et hoc in Antiochia primitus fieri cœpit, & diſperſum ad terminos totius orbis vſque peruenit. *Theodoretus l. 5. Tripert. c. 32.*

De effectu, & laude Cantus.

42 ALiquando amplius mihi videor honoris eis tribuere, quã decet, dum ipſis ſanctis dictis religioſius, & ardentius ſentio moueri animos noſtros in flammam pietatis cum ita cantantur, & omnes affectus ſpiritus noſtri pro ſuaui diuerſitate habere proprios modos in voce, atque cantu, quorum neſcio qua occulta familiaritate excitantur &c. Et magis adducor, cantandi conſuetudinem approbare in Eccleſia, vt per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis aſſurgat. S. *Auguſt. l. 10. Confeſſ. c. 33. & ep. 119. de ritibus* *Eccleſiæ c. 18.*

De eodem.

43 QVantum fleui in hymnis, & canticis tuis, ſuauis ſonitus Eccleſiæ tuæ vocibus acriter commotus? Nam voces illæ influebant auribus meis, & eliquebatur veritas tua in cor meum, & ex ea æſtuabat inde affectus pietatis, & currebant lacrymæ, & bene mihi erat cum eis. *Idem S. Auguſt. l. 9. Confeſſ. c. 6.*

De antiquitate Cantus Christianorum.

SOliti sunt Christiani statuto die ante lucem conuenire, carmenq. 44 Christo dicere secum inuicem, seq. sacramento non in scelus aliquod obstringere; sed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depositum appellati abnegarent. &c. *Plinius iunior. l. 10. epistolarum ad Traianum ep. 79. Vide* S. *Dionys. de Eccles. hierarch. c. 2.* Tertull. *in Apologetico cap.* 30. S. *Basilium ad clericos Neocæsarienses. S. Gregor. Nazianz. in oratione Synodali. Ven. Bedam hom. infra octauas Epiphanię.* S. *Isidorum Etymolog. c. 34. Casianum l. 2. c. 10.* 12. *Philonem Iudæum de Vita theorica supplicum. Euseb. l.* 2. *Eccles. hist. c. 17. S. Thom. 2. 2. q. 91. art. 2.*

De auctoribus Cantus Ecclesiastici.

CAntus Ecclesiastici fuerunt auctores varij. Præcipuus fuit San- 45 ctus Gregorius, *vt refert Vualafrid. Strabo de rebus* Ecclesiast. *c. 22. Et Berno* Augiensis *Abbas de quibusdam rebus ad* Missæ *officium pertinentibus cap.* 1. Hunc Cantum postea ad meliorem concentum reduxit S. Leo Papa Secundus, Musicis valde eruditus. Antiphonas primi Græci composuerunt, *auctore S. Isidoro de off. lib.* 1. *cap.* 7. Hos imitatus S. Ambrosius, Latinos excogitauit hymnos, *ut refert Eusebius hist.* Eccles. *lib.* 1. *cap.* 18. *Tripert. lib. 5. cap. 32.* Quibus S. Hilarius plures addidit, Prudentius etiam, & Sedulius. Responsoria ab Italis reperta sunt, sic dicta, quod, vno canente, Chorus consonando respondebat. S. *Isidorus ubi sup. cap.* 8. *Casianus l. 2. cap. 20.* Organi consonantiam in Ecclesia ordinauit, & Ecclesiasticam regulam composuit Vitalianus Papa, maximus diuini cultus obseruator.

Cuius

Cuius instru menti melodia qualiter sit temperanda, *extat* Decretum *Concilij Coloniensis, de officio & uita Clericorum*, *cap.* 15. vbi Organorum, inquit, melodia in templis sic adhibebitur, ne lasciuiam magis, quam deuotionem, excitet, neve, præter hymnos diuinos, ac cantica spiritualia, quidquam resonet, ac repræsentet.

DE DOMINICAE DIEI, ET ALIORVM FESTORVM, ET FERIARVM OBSERVATIONE, ET ORIGINE.

CAP. VI. §. II.

SVMMARIVM.

DIEBVS festis nihil operis faciendum, sed feriandum, & iubilandum, &quare 1. 2. 3. 4.
Quibus studijs vacandum in eis. 9.
A quibus abstinendum 10.
Christianorum festa ab ipsis Apostolis, vel a plenarijs Concilijs instituta 4. Et quare 5 6.
De Dominicæ diei, & aliarum festiuitatum obseruantia 7.
Apostolorum, & Martyrum festiuitates celebrandæ, & quare, & qualiter. 8.
Feriarum cultus, & origo 11.

CAP.

Cap. 6. §. 2.

1 MEMENTO, vt diem Sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui est. Non facies omne opus in eo tu, & filius tuus, & filia tua, seruus tuus, & ancilla tua, iumentum tuum, & aduena, qui est intra portas tuas. *Exod.20.31.Leu.23.Deut.5.*

2 Dies sanctificatus est Domino Deo nostro, nolite lugere, & nolite flere. &c. *2.Esd.8.*

3 Vacate, & videte quoniam ego sum Deus. *Psal.45.*

Festa Christianorum ab Apostolis instituta, vel a plenarijs Concilijs.

4 ILla, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obseruantur, datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel a plenarijs Concilijs (quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas) commendata, atque statuta retineri. sicuti quod Domini passio, & resurrectio, & ascensio in cælum, & aduentus de cælo Spiritus sancti anniuersaria solemnitate celebrantur. Et, si quid aliud tale occurrerit, quod seruatur ab vniuersa, quacumque se diffundit, Ecclesia. S. *Augustinus ep.*118. *Quod etiam colligitur ex* S.*Ignatio ep. ad* Philippenses,*ibi, Dies festos nolite inhonorare.*

Dies festi cur instituti.

5 DEo dona eius in nobis, nosq. ipsos vouemus, & reddimus: ei beneficiorũ eius solemnitatibus festis, & diebus statutis dicamus, sacramusq. memoriam; ne volumine temporum ingrata subrepat obliuio: ei sacrificamus hostiam humilitatis, & laudis in ara cordis, igne feruidæ caritatis. I*dem S. Aug.de Ciu.* Dei *l.10.c.4.*

De eodem.

6 OMnes festiuitates pro varietate regionum, diuersaq. in honorem Martyrum tempora ideo a viris prudentibus instituta sunt, ne forte rara congregatio populi fidem minueret in Christo. Propterea ergo dies aliqui constituti sunt, vt in vnum omnes pariter

pariter conuenirent, vt e conspectu mutuo & fides crescat, & lætitia maior oriatur. S. *Isidorus de Eccles. off. l. 1. c. 35.* S. *Hieron. in c. 4. ep. ad Galatas. Rabanus de institut. clericorum l. 2. c. 45.*

Dominicis diebus feriandum, & quare.

Dominico die a labore terreno cessandum est, atque omni modo orationibus insistendum, vt, si quid negligentiæ per sex dies agitur, per diem septimum, qui est resurrectionis Dominicæ, precibus expietur. *S. Greg. l. 11. ep. 3. ad ciues Romanos. Concil. Moguntinum sub Carolo can. 36. 37. S. Bonau. in Pharet. l. 2. c. 45. S. Clemens de Constitut. Apost. l. 5. c. 19. l. 7. c. 31. 37.* De obseruantia huius diei Dominicæ, & aliarum festiuitatum per annum *vide Concil. Matiscon. 1. c. 1. & 2. c. 1. 4. Agath. can. 21. 47. Cabilon. c. 18. Trib. c. 35. Brachar. 1. c. 4. S. Fabian. Papam ep. fin. Burchardum l. 2. c. 81. cum seq. Photium in Nomocanone tt. 7. c. 4. Gregorium 9. de ferijs, c. conquestus, de consecr. dist. 3. c. 1. S. Leonem ep. 79.* 7

Apostolorum, & Martyrum festiuitates celebrandæ, & quare, & qualiter.

Festiuitates Apostolorum, seu in honorem Martyrum solemnitates antiqui Patres in venerationis mysterio celebrari sanxerunt, vel ad excitandam imitationem, vel vt meritis eorum consociemur, atque orationibus adiuuemur; ita tamen, vt nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum offeramus, quamuis in memorijs Martyrum constituamus altaria. &c. *S. Isid. de Eccles. off. l. 1. c. 34. S. August. l. 2. contra Manichæum c. 21. l. 8. de Ciu. Dei c. 27. Rabanus de instit. cler. c. 43. Felix Papa ep. 2. ad Episcopos Galliæ.* 8

Quibus studijs vacandum diebus festis.

Obseruemus diem Dominicam, fratres, & sanctificemus illam, sicut antiquis præceptum est de sabbato, dicente legislatore, A vespera vsque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra. Videamus, ne otium nostrum vanum sit, sed a vespera diei sabbati vsque ad vesperam Diei Dominicæ, sequestrati a rurali opere, & ab omni nego- 9

Exod. 20. Leu. 25.

negotio soli diuino cultui vacemus. Sic quoque sanctificamus rite Sabbatum Domini, dicente Domino, Omne opus non facietis in eo. Veniat ergo cuicũque possibile sit ad vespertinam, atque nocturnã celebrationem, & oret ibi in conuentu Ecclesiæ pro peccatis suis Deum. Qui vero hoc non possit, saltem in domo sua oret, & non negligat Deo soluere votum, ac reddere pensum seruitutis. In die vero nullus se a sacra Missarum celebratione separet, neque otiosus quis domi remaneat ceteris ad Ecclesiam pergentibus, neque in venatione se occupet, & diabolico mancipetur officio, circumuagando campos, & siluas, clamorem, & cachinnum ore exaltans, non gemitum, nec orationis verba ex intimo pectore ad Deum proferens. S. *August. serm.* 251. *de tempore.*

A quibus rebus abstinendum diebus festis.

10 Statuimus, secundum quod in lege Dominus mandauit, vt opera seruilia diebus Dominicis non agantur, vt nec viri ruralia exerceant, nec in vinea colenda, nec in campis arando, vel metendo, vel fenum secando, vel sepem ponendo, vel in siluis stirpando, vel arbores cædere, vel in petris laborare, nec ad placita conueniant, nec mercatus fiat, nec venationes exerceantur. *Concil. apud S.* Medardum. *c. 5. secundum Iuon. p. 4. c. 17. & Burchard. l. 2. c. 82. licet ibi non reperiatur. Vide Concil. Paris. l. 1. c. 50.*

De Feriarum cultu, & origine.

11 Ferias habere Clerum primus Papa Siluester docuit, cui Deo soli vacanti numquam militiam, vel negotiationem liceat exercere mundanam, dicente Psalmographo, Vacate, & videte, quoniam ego sum Deus: itemq. Apostolo, Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus. Et primum quidem diem, qua & lux in principio facta est, & Christi est resurrectio celebrata, Dominicum nuncupauit. Quod illi nomen iam primis Ecclesiæ temporibus fuisse inditum, testatur S. Ioannes, qui dicit in Apocalypsi: Fui in Spiritu in die Dominico. Deinde secundam feriam, tertiam feriam, quartam, quintam, & sextam de suo adnectens, Sabbatum ex vetere scriptura retinuit. *Ven. Beda de temporum ratione c. 6. de temporibus c. 4. de ratione computi c. 5. Rabanus de instit. cler. l. 2. c. 46.*

Psal. 45. *2. Tim. 2.* *Apoc. 1.*

Ad-

Aduerte, quod hæc nomenclatura Feriarum non recens a S. Siluestro primum excogitata est: Nam ab antiquioribus Ecclesiasticis scriptoribus reperitur vsurpata. Nam Tertullianus contra Physicos c. 8. frequenter meminit de quarta, & sexta feria, & c. 14. & contra Iudæos c. 4. & S. Hieronymus ad Algasiam ep. 141. explicans illud Apostoli, Nemo vos iudicet in parte diei festi, Vt alios, inquit, dies festos putent, alios non festos: nobis enim, qui in Christum credimus resurgentem, iugis, & æterna festiuitas est.

DE ORATIONIS PVRITATE, ET VIRTVTE. DE LACRYMIS SACERDOTVM, AC GENVFLEXIONIBVS, ET MANVVM ELEVATIONIBVS IN ORATIONE.

CAP. VII.

De Orationis, puritate, & virtute. C. 7. §. 1.

SVMMARIVM.

ORATIO iusti multum valet apud Deum. 1. 2. 3. 4. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 15. 19.

Ea qualis esse debeat. 30. 31. 32. 33. 34. 38.

Eius commendatio, & epitheta. 39. 40.

Sacerdos tenetur orare, pro populo intercedere, & in lege Domini meditari. 5. 12. 16. 17. 18. 19. 20.

Et semper orare. 35. 36. 38.

Maxime quibusdam temporibus. 37.

Qualiter ad orationem accedendum, in eaq. manendum. 20. 21. 22. 23. 24. 25.

A gratiarum actione oratio incipienda. 26.

Ante petitionem lacrymandum. 27.

In oratione seruanda animi tranquillitas. 28-

In ea maxima adhibenda diligentia, quia Dæmones nimium orantibus insidiantur. 28. 29. 30.

Orationis Dominicæ commendatio. 41. 42.

CAP. VII. §. I.

REDDE viro suo vxorem, quia propheta est: & orabit 1
pro te, (Abraham) & viues. *Gen.* 20.
Cumq. leuaret Moyses manus, vincebat Israel; Sin autē 2
paululum remisisset, superabat Amalech. *Exod.* 17.
Cerno quod populus iste duræ ceruicis sit: dimitte me, 3
vt irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamq. te in gē-
tem magnam *Exod.* 32. *Ostendit hic Dominus se precibus Sanctorum*
posse retineri. *S.Hieron. sup.* Ezechielem *c.* 27.
Et rogante pro eis Sacerdote, propitius erit eis Dominus. &c. Roga- 4
bitq. pro eo Sacerdos, & pro peccato eius, & remittetur ei. *Leu.* 4.
Absit a me hoc peccatum (intellige Samuelem Sacerdotem) in Domi- 5
num, vt cessem orare pro vobis. 1. *Reg.* 12.
Et dixit vt disperderet eos: si non Moyses electus eius stetisset in con- 6
fractione in conspectu eius, vt auerteret iram eius. &c. *Psal.* 105.
Properans homo sine querela deprecari pro populis proferens seruitu- 7
tis suæ scutum orationem, & per incensum deprecationem allegans,
restitit iræ, & finem imposuit necessitati, ostendens quoniam tuus
est famulus. *Sap.* 18. *num.* 16. *Dei potentiam iusti Sacerdotis preces im-*
pediunt. S.*Hieron. ad Gaudentium ep.* 12.
Surrexit Elias propheta, quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ar- 8
debat. &c. verbo Domini continuit cælum, & deiecit de cælo ignem
terræ. sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis. *Eccl.* 48.
Non est qui inuocet nomen tuum; qui consurgat, & teneat te: ab- 9
scondisti faciem tuam a nobis, & allisisti nos in manu iniquitatis no-
stræ. *Isai.* 64.
Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem, & 10
orationem; & non obsistas mihi. *Ierem.* 7.
Et si prophetæ sunt, & est verbum Domini in eis: occurrant Domino 11
exercituum, vt non veniant vasa. &c. *Ierem.* 27.
Consurge, lauda in nocte in principio vigiliarum: effunde sicut aquam 12
cor tuum ante conspectum Domini: leua ad eum manus tuas pro
anima paruulorum tuorum. Tren. 2.
Non ascendistis ex aduerso, neque opposuistis murum pro domo Isra- 13
el, vt staretis in prœlio in die Domini. Ezech. 13.
Et quæsiui de eis virum, qui interponeret sepem, & staret opposito cō- 14
tra me pro terra, ne dissiparem eam: & non inueni. Et effudi super
eos indignationem meam, in igne iræ meæ consumpsi eos. *Ezech.* 22.
Cumq. summus Sacerdos exoraret, ijdem iuuenes eisdem vestibus ami 15
cti,

cti, astantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ Sacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi vitam donauit. 2. *Mach.* 3.

16 Galeam salutis assumite, per omnem orationem, & obsecrationem orãtes omni tempore in spiritu: & in ipso vigilantes in omni instantia, & obsecratione pro omnibus sanctis. *Ephes.* 6.

17 Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione. *Coloß.* 4.

18 Obsecro primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. &c. 1. *Tim.* 2. *Vide* S. *August. ep.* 59. *ad Paulinum.*

19 Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum. &c. Orate pro inuicem vt saluemini: multum enim valeat deprecatio iusti assidua. *Iac.* 5.

Meditatio in lege Domini Sacerdoti necessaria.

20 CVi lex meditatio est, huic præsto sunt misericordiæ, vt viuat in æternum. Quo modo enim quis beatus esse potest sine miseratione diuina? Beatus autem, qui in lege Domini meditatur die ac nocte. Sed, qui meditatur in lege, eruditur in lege; &, quem lex erudierit, Dominus erudit, qui locutus est legem: ideoq. scriptum est, Beatus, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Discamus ergo & nos in lege Domini meditari: non auocemur sæcularibus illecebris, non occupemur impedimentis, sed semper ad legem simus attenti. scriptum est enim. Os iusti meditabitur sapientiam. &c. Hoc in veteri testamento. Audi & in nouo dicentem, Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo. Et maxime hanc meditationem Sacerdotibus necessariam ostendit, ad Titum scribens, quia debet Episcopus amplecti eum, qui secundum doctrinam est, fidelium sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contra dicunt, arguere. Quod vtique intentæ, atque sollicitæ meditationis est, non perfunctoriæ lectionis. &, ad Timotheum scribens, ait: Attende. &c. S. *Ambros. super Ps.* 118. *serm.* 10.

Psal. 1. *Psal.* 93. *Psal.* 36. *Rom.* 1. *Tit.* 1. 1. *Tim.* 4.

Qualiter ad orationem accedendum, in eaq. manendum.

STa in orationis prece tremens, nec aliter, quam reus iudici assistens, vt & interiori, & exteriori habitu fauorem iusti iudicis concilies. *S. Io. Climacus gradu 7. de luctu gaudij opifice.* 21

De eodem.

QVisquis Deum adit, multo cum gaudio, multoq. rursus cum tremore id facere oportet. Tremore quidem, dum metuimus, ne videamur indigni, qui Deum precibus alloquamur, rursus gaudio repleamur, reputantes honoris magnitudinem, quod Deus mortalium genus tanta, ac tali sua cura dignatus sit, vt assiduo diuino colloquio frui liceat: per quod etiam illud assequimur, vt & mortales, & temporarij esse desinamus; natura quidē mortales, sed colloquio, cōuictuque, quem agimus, cum Deo ad immortalem vitam transeuntes, &c. *S. Io. Chrysost. l. 1. de orando Deum.* 22

De eodem.

QVid aliud cogitare debet Sacerdos intrans ad orationem, quam propheticum illud, Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei? *Psal. 41.* Omnino si quidem oportet nos curiam intrare cælestem orationis tempore; illam vtique curiam, in qua Rex Regum stellato sedet solio, circundante innumerabili, & ineffabili beatorum spirituum exercitu. Quanta ergo cum reuerentia, quanto timore, quanta illuc humilitate accedere debet a palude sua procedens, & repens ranuncula vilis? Quam tremebundus, quam supplex; quam denique humilis, & sollicitus, & toto intentus animo maiestati gloriæ, in præsentia Angelorum, in concilio iustorum, & congregatione assistat oportet miser homuncio? In cunctis igitur actionibus nostris multa opus est animi vigilantia, sed præcipue in oratione. &c. *S. Bernard. de 4. modis orandi.* 23

De

De eodem.

24 SI quis coram aliquo Principe ſtat, & ipſum alloquitur, magno cum metu ſtat, & cum corporis extrinſecus, tum mentis etiam intrinſecus attentos oculos tenet periculi metu: quanto tandem maiore cum metu, trepidationeq. cenſendum eſt oportere vos ſtare in cōſpectu Dei, tota mente in vnum illum intenta, neque vſquam alio? cum ipſe non hominis partem illam modo, quæ foris apparet, vt homines faciunt, ſed illam etiam, quæ intus occulta oculorum aſpectum fallit, clariſſime peruideat? &c. *S. Baſilius c. 2. de inſtit. monaſt.*

De eodem.

25 IN ſola religioſa cogitatione totus debet ſpiritus occupari, ne mens diuiſa effectum nequeat impetrare, quem poſtulat. *Caſſiod. ſuper Pſal. 118.*

Non petendum in orationis principio, ſed a gratiarum actione incipiendum.

26 CVm oras, nolito confeſtim ad orationem accedere. Quod ſi hoc non facis, indicio es ipſe, de voluntate tua, te ſcilicet, quod neceſſitate vrgeris, Deo preces adhibere. Quare, quandocumque inſtituis orare, omnia, teq. adeo ipſum relinquito, & ab eius glorificatione exorditor, qui omnia condidit: cumq. in eo ſatis fueris commoratus, non mente vaga, neque huc, illuc ue temere deerrante, neque (vt Græcorum mos eſt) fabulas garriens, ſed de ſanctis literis carpens, quæ dicas, dic, Gratias ago tibi Domine propter incredibilem clementiam, & in ferendis hominum culpis facilitatem tuam; qui peccantem me quotidie patientia tua ſuſtines, & ad reſipiendum omnibus nobis poteſtatem facis. &c. *S. Baſilius vbi ſup. cap. 2. de conſtit. monaſt. S. Cyprianus de oratione Dominica. S. Ambroſ. lib. 6. de Sacramentis cap. 6.*

Lacrymandum ante petitionem.

VTere lacrymis ad recte orandum, antequam quidquam petas: oratione enim lacrymantis magnopere Dominus delectatur. *S. Nilus c. 6. de oratione. S. Bonau. in Regno uitiorum c. 7. Vide inf. §. 2. de lacrymis cap. Numquam est sine gemitu orandum. num. 16.* 27

Seruanda animi tranquillitas orationis tempore.

SEmper quidem seruandus est quietus animus, atque ab omni perturbatione liber, sed attētius tamen, cum Domino psallimus. studēt enim maxime Dæmones perturbationibus animam nostram impedire, atque demoliri. *S. Climacus gradu 4. de obedientia.* 28

Orationis tempore diligentius, quam alio, dæmones insidiantur nobis, vt ab illa nos subducant.

CAue diligenter, ne cogitationi illi animi tui assentiare, quæ ab orationis canone nondum peracto auellere te studeat. Habent enim morem hunc dæmones, vt faciendæ orationis temporibus per speciosam scilicet aliquam laudabilis causæ alicuius simulationem nobis sedulo auctores sint, vt ab ea nos subducamus; vt, quam salutem afferre nobis intelligant, ab ea nos probabiliter abducant. &c. *S. Basilius serm. de abdicatione sæcul. S. Isidorus de summo bono, l. 3. c. 7. S. Gregor. l. 10. Moral. c. 17. 18. sup. cap. præcedenti proximo.* 29

De eodem.

Quandoque oratio non sit nimis timida, temeraria, nec tepida, sed fidelis, humilis, & feruens.

ORatio, quanto est efficacior, si fiat, vt debet, tanto callidius impediri ab aduersario solet. Interdum enim grauiter impeditur oratio a pusillanimitate spiritus, & immoderato timore. 30

Hoc

Hoc autem tunc ſolet fieri, cum ſic cogitat homo propriam infirmitatem, vt non conuertat oculos ad diuinam benignitatem. Abyſſus enim abyſſum inuocat, abyſſus luminoſa abyſſum tenebroſam, abyſſus miſericordiæ abyſſum miſeriæ, &c. Sed, ſicut periculum eſt, ſi fuerit oratio nimis timida, ſic e contrario non minus, immo & maius periculum eſt, ſi ſit oratio tepida, & non ex noua affectione procedens. &c. Quæ vero fidelis, & humilis, & feruens oratio fuerit, cælum ſine dubio penetrabit. Vnde certum eſt, quod vacua redire non poterit. *S. Bernard. ſerm. 4. de Quadrageſima.*

Oratio Sacerdotis ſit inimicis terribilis.

31 TImeat orationem tuam, qui admonitionem contempſit. Cui iraſceris Sacerdos, Deum ſibi iratum, non hominem putet. &c. *Idem Bernard. de conſid. l. 4. ad fin.*

Importunitas, quę in noſtra poteſtate ſita eſt, oranti neceſſaria.

32 VT concedamus, nos omnibus deſtitutos virtutibus &c. tamen vel importunitatem, quæ omni volẽti ſuppeditat, habere poſſumus. Per quam etiam ſolam daturum ſe Dominus quidquid oratus fuerit, repromittit. &c. Idcirco, ſi cunctæ nos exauditionum cauſæ omnino deficiant, ſaltem animet importunitatis inſtantia, quæ abſque vlla vel meriti, vel laboris difficultate in cuiuſque volentis ſita eſt poteſtate. *Caſsianus coll. 9. c. 33. S. Gregor. l. 11. ep. 2.*

De eodem.

33 ORatio perſeuerãs iungit Deo, atque ita gaudens aſſiſtere ſe Domino gloriatur. Adhærens autem anima mea Domino, incipit ſecuritatem habere, & libertatem, nec pauores ſuſtinet timoris. Suſcepta anima tanto patrocinio dexteræ Dei, quo modo poterit noceri ab aliqua poteſtate? &c. S. *Auguſt. ſer. 230. de tempore.*

Deus

Deus vult rogari, cogi, & quadam importunitate vinci.

Matth.11. IDeo tibi dicitur, Regnum Dei vim patitur, & violenti rapiunt illud. 34 Esto ergo sedulus in oratione, esto in precibus importunus, caue ne ab oratione deficias. Si dissimulat audire, quem rogas, esto raptor, vt regnum cælorum accipias: esto violentus, vt vim etiam ipsis inferas cælis. Quid hac rapina locupletius? Quid hac gloriosius violentia? Bona violentia, qua Deus non offenditur, sed placatur; proximus non læditur, sed iuuatur; peccatum minuitur, non multiplicatur. Bona violentia, qua non quæritur lucrum cito periturum, sed regnum acquiritur sine fine mansurum. S. *Greg. in Psal. 6. Pænitentiæ.*

Semper orandum.

1.Cor.10. SIue comeditis, siue bibitis, siue quid facitis, omnia ad gloriam Dei 35 facite. Accumbens mensæ, ora: esitans panem, Largitori gratiam rependito: suffulciens, firmansq. infirmas corporis vires cibo, eius fac memineris, qui hoc te dono impertiuit ad inserendam cordi tuo lætitiam, & ad multiplicium infirmitatum non mediocre solamen. Nulla tibi est sumendi edulij necessitas? Caue, ne prætereat eius memoria, cuius liberali beneficio ventrem explesti. Tunicam indueris? Gratias agito benigno datori. Amiciris pallio? Fac in te augescat interior in Deum caritas, qui integumenta largitus est hiemi, æstatique accommoda, quibus & vita conseruetur, & obtegatur turpitudo. Tibi ne dies expletus abiit? Illi referto gratiam, qui Solem quidem nobis nihil tale commeritis indulsit, in diurnæ operationis ministerium: ignem vero contulit illustrandæ nocti, vtq. subseruiat reliquis vitæ commoditatibus, &c. S. *Basilius hom. in martyrem Iulittam, quæst. 5. inter varias.*

De eodem.

Psal.118. ORatio nos Deo crebra commendat. Si enim Propheta dicit, 36
Matth.26 Septies in die laudem dixi tibi, qui regni erat necessitatibus occupatus, quid nos facere oportet, qui legimus, Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem? Certe solemnes orationes cum gratiarum actione sunt deferendæ, cum e somno surgimus, cum prodimus,

mus, cum cibum paramus ſumere, cum ſumpſerimus, & hora incenſi, cum denique cubitum pergimus. Sed etiam in ipſo cubili volo Pſalmos cum oratione Dominica frequenti contexas vice, vel cum euigilaueris, vel antequam corpus ſopor irriget, vt te in ipſo quietis exordio rerum ſæcularium cura liberum diuina meditantem ſomnus inueniat &c. S. *Ambros. l. 3. de virginibus. Vide ſup. c. 6. §. 1. de horis canonicis, cap. dicebat Ieſus, n. 31.*

Quibus temporibus quotidie orandum.

37 OPortet, & ſtratis relictis diuino cultu præuenire Solis exortum, & cum ad menſam accedimus, & cum nos ad nocturnam quietem recipimus. Quin potius oportet ſingulis horis vnam precationem offerre Deo, vt orandi curſus diei curſum æquet. Ceterum hiberno tempore decet etiam noctis maximam partem precibus impendere, ac flexis genibus multo cum tremore inſtare deprecationi, hoc ipſo nos beatos exiſtimantes, quod Dei cultui vacamus. Dic mihi, qua fronte Solem intueberis, niſi prius adoraueris eum, qui tibi tantum bonorum largitur, ac ſuppeditat? Qua ſpe trades teipſum nocturno tempori, qualibus cum inſomnijs putas tibi rem fore, niſi teipſum præmunieris orando, ſed incuſtoditus ad ſomnum acceſſeris? Nimirum &c. *S. Chryſoſt. l. 1. de orando Deum.*

Magna a ſe peti vult Deus.

38 REgnum cælorum pete tantummodo, & neceſſitatibus corporis tui ipſe, vt dixit, prouidebit. Munificentiſſimus eſt enim idem, & auguſtiſſimus Rex noſter, & indigne fert, quandocumque quis exiguum a ſe aliquid petit; quandocumq. quis noſtrum de rebus minime ipſi conuenientibus rogat. Noli igitur tibi illum oratione tua iratum facere, ſed ea petito tibi, quæ digna ſunt & Rege, & Deo. Hæc autem petens ab eo, ne prius receſſeris, quam quæ petis impetraueris. *S. Baſil. de conſtit. monaſt. c. 2.*

Orationis commendatio, & epitheta.

MAgna arma sunt preces, magna securitas, magnus thesaurus, 39
magnus portus, refugij locus, modo sobrij, & vndequaque mente nostra collecta, inimicoque nostræ salutis nullo aditu permisso, Dominum adeamus. Scit enim hostis noster &c *S. Chrysost. hom. 30. in Genes. quam lege.*

De eodem.

ORatio sancta, columna sanctarum virtutum, deitatis scala, 40
viduarum maritus, Angelorum cognata, fundamentum fidei, monachorum corona, coniugatorum leuamen. Beatus, qui te amat; beatior, qui te frequentat. Beatus, qui te adstringit: sed beatior, qui in te perseuerat. Beatus, qui tecum lacrymas fundit, quoniam holocaustum sanctum Deo, & immaculatum offerre non dubitamus. *S. August. serm. 22. ad fratres in eremo. Vide Cassianum collat. 9. & 10.*

De oratione Dominica.

COmpendijs paucorum verborum quot attinguntur edicta Pro- 41
phetarum, Euangeliorum, Apostolorum, sermones Domini, parabolæ, exempla, præcepta, quot simul expungũtur officia Dei, honor in patre, fides, testimonium in nomine, oblatio obsequij in voluntate, commemoratio spei in regno, petitio vitæ in pane, exomologesis debitorum in deprecatione, sollicitudo tentationum in postulatione tutelæ. Quid mirum? Deus solus docere potuit, vt se vellet orari. Ab ipso igitur ordinata religio orationis, & de spiritu ipsius, iam tunc cum ex ore diuino ferretur, animata suo priuilegio, ascendit in cælum, commendans patri, quæ filius docuit. *Tertullianus de oratione in Anacephalæosi.*

De eadem.

42 QVamlibet alia verba dicamus, quæ affectus orantis vel præcedendo format, vt clareat, vel consequendo attendit, vt crescat, nihil aliud dicimus, quam quod in Dominica oratione positum est, si recte, & congruenter oramus. S. *August. ep. 121. ad Probam, vbi cap. 11. breuiter explicat orationem* Dominicam, *& in* Enchiri*dio vltra medium. De eius expositione vide etiam* S. *Cyrillum. catechesi mystag. 5. & S.* Cyprianum *de oratione* Dominica. *S. Hieron. l. 3. contra Pelagianos.* S. *Gregorium Nyssenum per quinque homilias. &* S. *Bernardum serm. 6. de Quadragesima. Cassianum coll. 9. c. 17. Concil. Toletan. 4. cap. 9.*

DE LACRYMIS SACERDOTVM.

CAP. VII. §. II.

SVMMARIVM.

ASSIDVAE lacrymæ in oculis Sanctorum, & Sacerdotum. 1. 2.3.5.16.
Eorum enim sunt arma. 6.
Ideo semper cum lacrymis orandum. 16.
Quia non sentit præsentia mala, nec desiderat futura bona, qui non luget. 17.
Lacrymis anima illuminatur, & fiduciam concipit. 18.
Ideo diligenter conseruandæ, & quæ sint veræ. 19.
Pro peccatis populi effundendæ. 7.8.15.
Maxime inter audiendas confessiones, exemplo S. Ambrosij. 9.
Quia sunt peccatorum spongiæ. 15.
Et Angelorum lætitia nostra suspiria. 11.
Et sunt beati, nec facile peccabunt, qui lugent. 12.13.14.
Qualiter S. Augustinus flebat inter audienda diuina officia. 10.

Cap. 7. §. 2.

1 LABORAVI in gemitu meo, lauabo per singulas
noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum ri-
gabo. *Psal. 6.*
2 Cinerem tamquam panem manducabam, & potum
meum cum fletu miscebam. *Psal. 101.*
3 Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? &
plorabo die, ac nocte interfectos filiæ populi mei. *Ierem. 9.*
4 Attingite vos, & plangite Sacerdotes, vlulate ministri altaris: ingre-
dimini, cubate in sacco ministri Dei mei: quoniam interijt de domo
Dei vestri sacrificium, & libatio. *Ioel. 1.*
5 Inter vestibulum & altare plorabunt Sacerdotes ministri Domini, &
dicent &c. *Ioel. 2.*

Lacrymæ sunt Sacerdotis arma, & munimenta.

6 DOlere potero, potero flere, potero gemere aduersus arma, milites Gothos quoque. Lacrymæ meæ mea arma sunt. Talia enim munimenta sunt Sacerdotis. Aliter nec debeo, nec possum resistere. &c. *S. Ambros. post ep. 32. l. 5. in oratione contra* Auxentium *23. q. 8. c.* Conuenior. *§. quid ergo.*

Sacerdotes boni deflere debent peccata populi.

7 BOni Sacerdotes populi debent delicta deflere, & totos se planctibus tradere, imitantes Ieremiam prophetam, dicentem: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die, ac nocte interfectos populi mei. tamquam propria igitur delicta, plebis peccata Sacerdos flere debet, sed affectu compatiendi, non accusatione commissi. S. *Isidorus de summo bono l. 3. c. 46.* *Ierem. 9.*

Sacerdotes sancti quotidie flere debent.

CVm Sancti semetipsos sentiunt terrenæ cogitationis pondere 8
prægrauatos, ab illa mentis puritate decidere, & inuitos, imo vero etiam nescientes, in legem peccati, mortisq. traduci, atque (vt cætera prætermittam) bonis quidem, ac iustis, sed tamen terrenis a cõspectu Dei operibus auocari, habent profecto, pro quibus ad Deum iugiter ingemiscant, habent, pro quibus in veritate humiliati, atque compuncti, non verbis tantum, sed affectu semetipsos pronuntient peccatores, & veniam pro omnibus, quæ quotidie superati fragilitate carnis incurrunt, & gratiam Dei iugiter postulantes veras pænitentiæ lacrymas indesinenter effundant. &c. Et ideo quotidianis suspirijs sancti omnes pro hac substantiæ suæ fragilitate compuncti, dum cogitationum varietates, & conscientiæ suæ latebras, ac penetralia perscrutantur, suppliciter clamant, Non intres in iudicium cum seruo tuo
Psal. 142. Domine, quia non iustificabitur in cõspectu tuo omnis viuens. &c. *Cassianus coll. 23. c. 20. iuncto c. 17.*

Idem faciendũ inter audiendas cõfessiones. 9

Quando Presbyteri audiunt confessiones, vt sup. c. 5. de Sacramentorum ministratione n. 25. vt faciebat S. Ambrosius, ibidem num. 22. cap. Beatus Ambrosius.

Qualiter flebat S. August. inter audiendum 10
Diuina officia in Ecclesia.

Vide sup. c. 6 de Horis canonicis §. 1. cap. Quantum fleui, num. 44.

Seminemus hominibus bonum exemplum 12
per aperta opera, seminemus Angelis gaudium magnum per occulta suspiria.

S. Bernard. serm. 30.

Beati qui lugent.

12 BEatus Sacerdos, qui studiose, & considerate luctum quærit, & lacrymas in hac vita, tamquam pretiosas margaritas, fundit in conspectu Dei. S. *Nilus de oratione c.63.*

De eodem.

13 BEatus, cuius anima, velut arbor nuper sata, crebris gemitibus, ac lacrymis, tamquam opportunis auris, & aquis fouetur, & irrigatur: & qui bonas cogitationum plantas precationibus, & lacrymis fouet, & irrigat, vt fructus Deo gratos ferat. *Idem S. Nilus c.67. ibidem.*

Qui lacrymas fundit, non facile peccabit.

14 SAcerdos, qui luctum amplectitur, haud facile peccabit: &, qui cordis vacat compunctioni, non cogitat malum. Ex compunctione nascitur fletus, in fletu autem a malis tēperamus. *S. Ephraem de vita spirituali c.49.*

15 Spongia peccatorum tuorum, & populi, lacrymæ tuæ sint. Grandis earum virtus, &c.

S. Chrysost. super Psal. 50.

Semper orandum cum lacrymis.

16 NVmquam est sine gemitu orandum. Nam peccatorum recordatio mærorem gignit: dum enim oramus, ad memoriam culpam reducimus, & magis tunc reos nos esse cognoscimus: Ideoque, cum Deo assistimus, gemere, & flere debemus, reminiscentes, quam grauia sunt scelera, quæ commisimus, quamq. dira inferni supplicia, quæ timemus. *S. Isid. de summo bono l.3.c.7. Vide sup. c.7. §.1. de orationis puritate, cap. Vtere Lacrymis, n.27.*

Qui

Qui non luget, nec ſentit præſentia mala, nec deſiderat futura bona.

SI non plangis, plane non ſentis animæ vulnera, conſcientiæ læſionem, ſed nec futura ſatis gaudia concupiſcis, ſi non quotidie poſtules ea cum lacrymis. *S. Bonau. in Pharetra l. 2. c. 18. ex S. Bernardo.* 17

In lacrymis anima illuminatur, & fiduciam concipit.

TVnc anima illuminatur, quando ad lacrymas compungitur &c. Lacrymæ apud Deum ſemper nobis dãt fiduciam magnam &c. *Idem S. Bernard. in modo bene viuendi, ſerm. 9.* 18

Spontaneæ lacrymæ ſedulo conſeruandæ, & quæ ſint veræ.

QVoties anima nil etiam curantibus, vel ſtudioſe operantibus nobis in lacrymas vi ſecretæ compunctionis excitata, in ſolo fletu requieuerit, curramus ſollicite. Dominus enim non vocatus aduenit, ſpongiamq. diuini amoris & refrigerij piarum lacrymarum a- quam nobis clemens porrigit, quibus deleantur ſcelera chirographi noſtri. Serua eam, vt pupillam oculi tui, donec ſponte abeat. Longe enim maior eſt huiuſmodi compunctionis vis, quam eius, quam ſtudio noſtro, & labore acquiſiuimus &c. Solet adulterina compunctio elationem gignere; ea vero, quæ laudabilis, & probata eſt, cõſolationẽ &c. Noli antequam perfecte emunderis, lacrymarum tuarum imbribus credere: neque enim habet fidem vinum ſtatim e torcularibus expreſſum &c. Sane abſque metu ruinæ eſt, qui ex mortis, ſcelerumq. memoria genas ſuas viuentium aquarum perpetuis imbribus rigat. &c. *S. Io. Climacus de luctu gaudij opifice, gradu 7.* 19

DE GENVFLEXIONIBVS, ET MANVVM ELEVATIONIBVS, ET PECTORIS TVNSIONIBVS IN ORATIONE.

CAP. VII. §. III.

SVMMARIVM.

SANCTI veteris, & noui Testamenti, inter orandum genua flectebant, & manus in cælum leuabant. 1. 2. 4. 5. 6. 7. 8. 10. 11. 12.

Etiam ipse Dominus. 3.

Genua autem non flectũtur diebus Resurrectionis, nec Dominicis, & quare. 12.

Manuum eleuatio, quid notet. 13. 14.

Pectoris tunsio, quid. 9. 15. 16.

Cap. 7. §. 3.

FACTVM est, cum complesset Salomon orans Dominum omnem orationem, surrexit de conspectu altaris Domini: vtrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in cælum. *3.Reg.8.* 1

Flexis genibus Salomon cõtra vniuersam multitudinem Israel, & palmis in cælum leuatis, ait: Domine Deus Israel &c. *2.Paralip.6.* 2

Auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: & positis genibus orabat. *Luc.22.* 3

Eiectis omnibus foras Petrus ponens genua orauit. *Act.9.20 21.Is.45. Rom.14.Philipp.2.* 4

Cumq. leuaret Moyses manus, vincebat Israel: sin autem paululum remisisset, superabat Amalec. *Exod.17. De cuius rei significatione vide S. Isidorum in Exod.c.25.* 5

Clamaui ad te Domine, tota die expandi ad te manus meas. *Psal.87.* 6

Leuemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cælos. *Tren. 3.* 7

Cor cum manibus leuat, qui orationem cum opere subleuat. S.Isid.de summo bono l.3.c.7.

Volo vos orare in omni loco, leuantes puras manus coram Domino. *1.Tim.2.* 8

Publicanus a longe stans percutiebat pectus suum, dicens, Deus propitius esto mihi peccatori. *Luc.18.* 9

Genuflexionibus Deum placari.

QVando non geniculationibus, & ieiunationibus nostris etiam siccitates sunt depulsæ? &c. *Tertullianus ad Speculam, de fuga in persecutione.* 10

Orandum genibus flexis omni tempore, præterquam Dominicis, & Resurrectionis diebus.

SCiendum, quod, exceptis diebus Dominicis, & illis solemnitatibus, quibus sancta, & vniuersalis Ecclesia ob recordationem Dominicæ Resurrectionis solet stando orare, fixis in terram genibus, suppliciter clementiam nobis profuturam, nostrorumq. criminum indulgentiam 11

gentiam deposcendam esse. Cuius rei in Euangelio ipse Dominus dedit exemplum. Sed & Stephanum martyrem, & Apostolum Paulum eadem fecisse liber Actuum Apostolorum testis est. Ex quibus intelligi datur, oportere Christianum humiliter in terram prosterni, ne forte illi dicatur, Cur superbis, terra, & cinis? *Concil. Turon. c. 37. Burchardus l. 3. c. 235. l. 13. c. 9. S. Basil. l. 3. aduersus Eunomium, & serm. 27. de Spiritu sancto. Epiphanius l. 3. aduersus hæreses. Ven. Beda serm. inf. oct. Ascens. dist. 30. c. si quis Presbyter.*

Luc. 22.
Act. 7. 9. 20. 21.

De eodem, & quid indicet genuum flexio.

12 SEd & genua in his Resurrectionis Dominicæ diebus in oratione iuxta morem minime flectimus: quia genuum inflexio pænitentiæ, & luctus indicium est. Quod etiam obseruandum in omnibus Dominicis diebus, propter eiusdem Resurrectionis, vel Dominicæ, vel nostræ sacramenta Patres instituerunt. *Ven. Beda serm. inf. oct. Ascens. Concil. Nicænum de cons. dist. 3. c. quoniam. Sexta Synodus c. 90. Cassianus coll. 21. c. 11. 20. Martinus Bracharensis Episcopus dist. 30. c. si quis Presbyter. S. Basilius serm. 27. de Spiritu sancto.*

Manuum eleuatio, quid indicet.

13 SI in pristinam actionis vitam (quantum Dominus vos custodire dignabitur) redire non valetis, manus vestras in sublime porrigentes, ostendite, quia magis cælestia, quam terrena diligatis, & vestra iam conuersatio in cælis est. *S. Eligius hom. 8. in die Cenę Domini ad publice pęnitentes, in Appendice Bibliothecę Sanctorum Patrum.*

De eodem, ex naturali paruulorum instinctu.

14 CVm manus fuerit in sublime expassa per secretam operum distinctionem, tunc mentis nostræ perspicacitas acriores resumit vires, id quod Israel dicitur. Proinde obserua, hic non esse dictum,

 Cum

Cum eleuaueritis manus vestras, sed, Cum extenderitis. Si quidem eleuat, qui cælestia quærit: extendit autem, & qui indignus est corporalis subsidij. Cum igitur extensio manuum identidem fiat ab ipsis infantibus per affectum erga nutrices, aut matres, hisce verbis declarat vim affectiuam eorum, qui preces effundebant. *S. Basil super c.1. Isaiæ.* Eleuare manus, hoc est opera & actus eleuare ad Deum, & non habere actus deorsum deiectos, & humi iacentes, sed Deo placitos, & ad cælum erectos. Eleuat ergo manus, qui thesaurizat in cælum. &c. *Origenes hom.* 11. *in c.17.* Exodi.

Pectoris tunsio, quid notet.

Confitendo, puniendo peccata tua, quid aliud significat pectorum tunsio, nisi forte putamus ossa nostra aliquid peccasse, cum cædimus, & tundimus pectus? sed significamus vos cor contere, vt a Domino dirigatur. S. *August. super Ps. 146. & serm. 8. & 36. de verbis Domini, & 48. de tempore.* Tunsio pectoris obtritio cordis. *Idem Ps. 31. Enarrat. 2.* 15

De eodem.

Pectus percutimus, signantes, quod nequiter egimus, displicere nobis: ac ideo, antequam Deus feriat, id nos in nobis ipsis ferire, & antequam extrema relatio veniat, commissum pænitentia digna punire. *Nicolaus 1. cum responsis ad consulta Bulgarorum, c. 54.* 16

DE CAERIMONIIS IN GENERE. CAP. VIII.

SVMMARIVM.

BENEDICVNTVR a Domino Cærimonias obseruantes. 1.
In custodiendis illis cura multa adhibenda. 2. 3.
Ab ipsis Apostolis Cærimoniæ extremę emanarunt, & quare inuentæ. 4. 5. 6.
Multarum Cærimoniarum significatio nobis obscura. 7.
Illæ tamen, quantumlibet ignotæ, venerandæ. 8.
Qui receptos Ecclesiæ Catholicæ ritus in Sacramentorum administratione contempserit, anathema sit. 9.

CAP.

Cap. 8.

BENEDICENTVR in ſemine tuo omnes gentes terræ, eo quod obedierit Abraham voci meæ, & cuſtodierit præcepta, & mandata mea, & cærimonias, legesq. ſeruauerit. *Gen. 26.* 1

Obſerua cuſtodias Domini Dei tui, vt ambules in vijs eius, vt cuſtodias cærimonias eius, & præcepta &c. 3.*Reg*.2. 2

Fili hominis pone cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus tuis audi omnia, quæ ego loquor ad te de vniuerſis cærimonijs Domus Domini &c. Sacerdotes autem, & Leuitæ filij Sadoc, qui cuſtodierunt cærimonias ſanctuarij mei, cum errarent filij Iſrael a me, ipſi accedent ad me vt miniſtrent mihi: & ſtabunt in conſpectu meo &c. *Ezech.44.* 3

Ab ipſis Apoſtolis cærimoniæ externæ emanarunt, & quare inuentæ.

NEceſſario primi illi Sacerdotalis muneris duces, cum ex ſumma, 4
ſuperſubſtantialiq. Deitate ipſi ſancti muneris plenitudinem percepiſſent, & idipſum deinceps proferre, & propagare a diuina bonitate miſſi eſſent, ipſiq. (vt qui tranſiſſent in Deum) poſteros ad diuina prouehere affatim cuperent viſibilibus ſignis cæleſtia ſacramenta texerunt, varietateque, ac multitudine, quod vnicum eſt collectum, tradiderunt, & in humanis imaginibus res diuinas, materialibusq. figuris ſpiritualium maieſtatem, atque in ijs, quæ nobis ſunt familiaria, ſumma illa, & ſuperſubſtantialia partim ſcriptis, partim non ſcriptis inſtitutionibus ſuis, iuxta quod ſacræ definiunt leges, nobis tradiderũt. Non modo profanæ multitudinis cauſa, cui ne ipſa quidem fas eſt ſigna contingere, verum ob id quoque, quod hæc noſtra ſacratiſſima functio ſignificatiua eſt, plenaque, vt dixi, ſignis, pro modo, & ratione captus noſtri, indigetq. viſibilibus figuris, quibus veluti adminiculis ad eorum auguſtiorem intelligentiam ſubuehamur. *S. Dionyſ. de Eccleſ. hier.c.1. poſt medium. Concil.* Trident.*ſeſſ.22.c.5.*

Quare diuina per ſimilitudines viſibiles tradantur.

DIuina hominibus manifeſtari non poſſunt, niſi ſub aliquibus ſi- 5
militudinibus ſenſibilibus: ipſæ autem ſimilitudines magis mouent animum, quando non ſolum verbo exprimuntur, ſed etiam

ſenſui

ſenſui offeruntur. Et ideo diuina traduntur in ſcripturis non ſolum per ſimilitudines verbo expreſſas, ſicut patet in metaphoricis locutionibus, ſed etiam per ſimilitudines rerum, quæ viſui proponuntur; quod pertinet ad præcepta cærimonialia. S. *Thom. 1 2. q. 99. art. 3. ad 3. ex eodem S. Dionyſio.*

De eodem, ex Apoſtolica traditione.

6 CVm natura hominum ea ſit, vt non facile queat ſine adminiculis exterioribus ad rerum diuinarum meditationem ſuſtolli, propterea pia mater Eccleſia ritus quoſdam, vt ſcilicet quædam ſubmiſſa voce, alia vero elatiore, in Miſſa pronuntientur, inſtituit. Cærimonias item adhibuit, vt myſticas benedictiones, lumina, thymiamata, veſtes, aliaq. id genus multa ex Apoſtolica doctrina, & traditione, quo & maieſtas tanti ſacrificij commendaretur, & mentes fidelium per hæc viſibilia religionis, & pietatis ſigna ad rerum altiſſimarum, quæ in hoc ſacrificio latẽt, contemplationem excitarentur. *Concil. Trident ſeſſ. 22. c. 5. S. Auguſt. de lib. arb. c. 10.*

Multarum cærimoniarum, & rituum ſignificatio nobis obſcura.

7 PLurima ex his, quæ ignoramus, cauſas habent digniſſimas nobis quidem ignotas, verum præſtãtioribus ordinibus cognitas. Complura item ſummas illas, altiſſimasq. ſubſtantias latent, ſoliq. ſapientiſſimæ, ac ſapiẽtiæ doctori, diuinitati nota ſunt. S. *Dionyſ. de Eccl. hierarc. c. fin.*

Cærimoniæ, & ſigna etiã ignota veneranda: & quid in illis.

8 SVb ſigno ſeruit, qui operatur, ac veneratur aliquam rem ſignificantem, neſciens, quid ſignificet. Qui vero aut operatur, aut veneratur vtile ſignum diuinitus inſtitutum, cuius vim, ſignificationemq. intelligit, non hoc veneratur, quod videtur, & tranſit, ſed illud potius, quo talia cuncta referenda ſunt. Qui autem non intel-

intelligit, quid significet signum, & tamen signum esse intelligit, nec ipse premitur seruitute. Melius est autem, vel premi incognitis, sed vtilibus signis, quam inutiliter ea interpretando a iugo seruitutis eductam ceruicem laqueis erroris inserere. *S. August. de Doctrina Christiana, c. 9.*

Qui ritus Ecclesiæ approbatos in Sacramẽtorum administratione contempserit, &c. anathema sit. 9

Vt sup. c. 5. de Sacramentorum administratione, c. si quis dixerit, n. 5.

DE

PARS SECVNDA

DE MORIBVS, AC VITA SACERDOTIS

EX APOSTOLI PRAESCRIPTO: DEQ. EIVS EXTERIORI ET INTERIORI HOMINE COMPONENDO.

DE IRREPREHENSIBILITATE, ET SANCTITATE SACERDOTVM, DEQ. INTENTIONIS EORVM PVRITATE, ET FINE.

CAP. I.

De Sanctitate Sacerdotum. §. I.

SVMMARIVM.

SACERDOTES debent esse sancti, irreprehensibiles, & sine macula. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. & quare. 11.
Qualis debet esse eorum sanctitas, & puritas. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24.
Eorum varia epitheta. 9. 10. 21.
Qualiter orare debeant pro populo. 10.
Quales ad id esse debeant. 25, 26. 27. 28. 29. 30. 31.
Sacerdotis est, facere, & docere. 32.
Docere autem debet seipsum prius, deinde alios. 35.
Sacerdotis, Monachi, & Solitarij differentia. 34. 35.
Perfecti viri descriptio. 36.
Sacerdotalis vitæ epitome. 39.

Cap. I. §. I.

SANCTIFICABOR in ijs, qui appropinquant mihi. *Leu.10.21.* 1

Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum sanctificentur, ne percutiat eos. *Leu.19.* 2

Homo de semine tuo, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius. *Leu.21.* 3

Sancti erunt Deo suo Sacerdotes, & non polluēt nomen eius: incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt. *Leu.21.* 4

Elegit Sacerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege Dei. *1.Machab.4.* 5

In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate, verbum sanum, irreprehensibile: vt is, qui ex aduerso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. *Tit.2.* 6

Irreprehensibilis debet esse Sacerdos.

AVgusta quidem, ac veneranda res, accessuq. difficilis, Sacerdotium est, & sine vlla reprehensionis labe consectanda. *S.Isidorus Pelusiota l.1.ep.156.* 7

De eodem.

OPortet Sacerdotes, & ministros, qui altari, & sacrificijs inseruiunt, integros, atque immaculatos esse, cum Dominus dicat, Homo, in quo fuerit macula, & vitium, non accedat, offerre dona Deo. *S.Cypr.l.2.ep.1.* 8

Sacerdo-

Sacerdos debet esse sine crimine, vt Episcopus; & eius multa Epitheta.

9 FRatres carissimi, oportet manum mundam esse, quæ polluti vasis debet maculas purgare, ne polluta deterius possit inquinare, cum sordida sordidum tractat. Propterea, Sacerdotes altissimi Dei, vobis dicitur, Mundamini, qui fertis vasa Domini: vos enim estis, *Isa.52.* qui vasa Domini ferre debetis, quibus datum est nosse mysterium Regni Dei. *Luc.8.* vos estis sal terræ, lux mundi, lucerna accensa, ciuitas in monte posita, columnæ templi, lignum scientiæ in medio Paradisi positum, patroni, & rectores Ecclesiæ, Angelorum, & Paradisi ciues, Prophetarum filij, Patriarcharum cognati, Apostolorum successores. Mundamini ergo, vt digne cum patribus possitis ferre vasa Domini. vasa enim non solum aurea, & argentea, sed etiam illa, pro quibus redimendis mori Dominus dignatus est. Propterea attẽdat caritas vestra, quales esse debetis, vt digne vasa Domini portare possitis. ait enim Apostolus: Oportet, Episcopum sine crimine esse, tamquam *Tit.1.* Dei dispensatorem &c. Hæc non solum ego Episcopus seruare debeo, sed et vos vna mecum Sacerdotes Deo auxiliante seruare debetis. Per omnia sine crimine, sicut Episcopum, ita iubet esse Presbyterum, idest irreprehensibilem, vt non quærat vxores, non diuitias, non honorem &c. *S. August. serm. 36. ad Presbyteros, inter sermones ad fratres Eremi.*

Alia Sacerdotum Epitheta, & qualiter orant pro populo.

10 SAcerdotibus proprie animarum curandarum sollicitudo commissa est, qui, pondus populi sibi commissi viriliter sustinentes, pro peccatis omnium, velut pro suis, infatigabiliter supplicant Deo. Qui velut quidam Aaron incensum contriti cordis, & humiliati spiritus offerentes, quo placatur Deus, auertunt iram futuræ animaduersionis a populo: qui per Dei gratiam fiunt Diuinæ voluntatis indices, Ecclesiarum Christi post Apostolos fundatores, fidelis populi duces, veritatis assertores, prauæ doctrinæ hostes, omnibus bonis amabiles, & male sibi conscijs etiam ipso visu terribiles, vindices oppressorum,

rum, patres in fide Catholica regeneratorum, prædicatores cælestium, primi phalanges inuisibilium prœliorum, exempla bonorum operum, documenta virtutum, & forma fidelium. Ipsi sunt Ecclesiæ decus, in quibus amplius fulget Ecclesia. Ipsi columnæ firmissimæ, quibus in Christo fundatis innititur omnis multitudo credentium. Ipsi ianuæ ciuitatis æternæ, per quos omnes, qui credunt in Christum, ingrediuntur ad Christum. Ipsi ianitores, quibus claues datæ sunt regni cælorũ. Ipsi etiam dispensatores Regiæ domus, quorum arbitrio in aula Regis æterni diuiduntur gradus, & officia singulorum. Hi sunt, qui non ambiendo, sed spiritaliter viuendo Sacerdotium meruerunt, quiq. non fauoris humani suffragio, sed diuino munere sublimati, nihil sibi de præstantia sui principatus adplaudunt. Quos non inflammat honor acceptus, sed exercet labor impositus. Qui non excellentiam suam cogitant prouecti, sed sarcinam: nec gloriantur de officij dignitate, sed sudant potius constituti sub onere. Tales diuina Scriptura Speculatores appellat, qui speculantur actus omnium, &, qualiter vnusquisque cum suis in domo, qualiter in ciuitate cum ciuibus viuat, intentione religiosæ curiositatis explorant. Quos bonos probauerint, honorando confirmant; quos deprehenderint vitiosos, arguentes emendant; aut, si emendari noluerint, æquanimiter portant, habituri vberrimum fructum, aut de sua districtione, si correcti profecerint, aut de sua patientia, etiam si illi, quos sustinent, emendari noluerint. *S. Prosper de vita contempl. l. 2. c. 2.*

Quare Sacerdos debeat esse sine macula.

Isa. 11. O Sacerdotes, si anima cuiuslibet iusti sedes est Dei, multo magis sedes, & templum Dei vos esse debetis mundum, & immaculatum. Si sepulcrum eius gloriosum est, in quo corpus eius iacuit exanime, gloriosiora, & digniora esse debent corpora vestra, quæ, qui a mortuis suscitatus est, quotidie inhabitare dignatur. *Luc. 11.* Si beatus est venter, qui nouem mensibus Christum portauit, & beata debent esse corda vestra, in quibus sibi hospitium quotidie eligit filius Dei. *Psal. 118.* Si beata sunt vbera, quæ paruulus suxit, ita debet esse os beatum, quod carnem eius sumit, & sanguinem sugit. Carnes ergo vestras cum timore eius configite, & vobis diligenter prouidete, ne lingua loquendo, quæ vocat de cælo filium Dei, contra Dominum loquatur, & ne manus, quæ intinguntur sanguine Christi, polluantur sanguine peccati. *S. August. serm. 37. ad fratres Eremi.*

Qualis esse debeat puritas Sacerdotum.

12 NEcesse est Sacerdotem sic esse purum, vt si in ipsis cælis collocatus inter ipsas cæli virtutes medius staret. *S. Chrysost. de Sacerdotio l. 3.*

De eodem.

13 EVm, qui pro ciuitate tota, immo qui pro vniuerso terrarum orbe legatus intercedit, deprecatorq. est apud Deum, vt hominum omnium, non viuentium modo, sed etiam mortuorum peccatis propitius fiat, qualem, quæso, esse oportet? Equidem neque Mosis, neque Eliæ fiduciam fore vmquam satis putauerim ad supplicationem huiusmodi peragendam. Quandoquidem quasi mundus illi vniuersus concreditus, atque adeo omnium sit pater, sic ad Deum ipse accedit, deprecans, quidquid bellorum vbique est extingui, turbas solui, atque in horum locum pacem, ac felicem rerum statum succedere. Denique celerem malorum vnicuique imminentium qua priuatim, qua publice, defunctionem postulans. Porro illum ipsum oportet tanto omnibus in rebus ijs præstare, pro quibus intercedit, quanto par est, vt subditos Præfectus excedat. Cum autem ille & Spiritum sanctum inuocauerit, sacrificiumq. illud horrore, & reuerentia plenissimum perfecerit, communi omnium Domino manibus assidue pertractato, quæro ex te, quo illum in ordine collocabimus? quantam ab eo integritatem exigemus? quantam religionem? Considera, quales manus illas administrãtes esse oportet? qualem linguam, quæ verba illa effundit? qua denique re non puriorem, sanctiorem ue esse conueniat animam, quæ tantum illum, tamquam dignum spiritum, receperit? *Idem S. Chrysost. de Sacerd. l. 6.* *Vide inf. Emendatiorem, n. 25.*

De eodem.

14 SAcerdotis animum Solaribus radijs puriorem esse oportet, vt ne quando Spiritus sanctus desolatum illum relinquat: vt dicere illi liceat, Viuo equidem, non amplius ego, viuit autem in me Christus. *Gal. 2.* Nam, si qui eremum inhabitant, quiq. procul tum ab vrbe, tum a foro, tum a tumultibus illinc enascentibus securi, libereq. viuunt, denique qui perpetua corporis tranquillitate perfruuntur, toto vitæ illius præsidio fidere nolunt, quin immo infinitas quoque alias addunt custodias,

ſtodias, vndique ſeipſos circum ſæpientes, magna adeo cum diligentia & dicere, & facere omnia adlaborantes, vt cum libertate, ac puritate quadam ſincera, quantum humanus captus ferre poteſt, ad Dei conſpectum accedere poſſint. Quantam putas Sacerdotem præſtare debere tum vim, tum potentiam, vt animam ſuam ipſius ab omni vindicet fœditate, & ſpiritualem pulchritudinem illæſam, atque incolumem ſeruet? Etenim multo maior vitæ integritas huic, quam illis, neceſſaria eſt. Cui porro integritas maior neceſſaria eſt, huic certe, pluribusq. quam illi ijdẽ caſibus obnoxius eſſe cogitur, qui eum cõſpurcare poſſunt, niſi, continentem ſobrietatem, ac vehemens admodum ſtudium adhibens, animum imperuium, impenetrabilemq. præſtiterit. *Idem S. Chryſoſt. ibidem. & ſimilitudine 62. Caſſian. l. 12. c. 15. & Collat. 23. c. 7. 8. 9. 10. 17. 20. 21. S. Gregor. Nazianz. in Apolog. Vide inf. c. 9. §. 2. de oneribus, Monachorum quidem, n. 23.*

De eodem.

LVminis inſtar vniuerſum orbem illuſtrantis Sacerdotis animum 15
ſplendeſcere oportet. *Idem S. Chryſoſt. ibidem.*

De eodem.

Exod. 19. ET lauabat veſtimenta ſua. Si in figura tanta obſeruantia, quanta 16
in veritate? Diſce, Sacerdos, atque Leuita, quid ſit lauare veſtimenta tua, vt mundum corpus celebrandis exhibeas Sacramentis. Si populus ſine ablutione veſtimẽtorum ſuorum prohibebatur accedere ad hoſtiam ſuam, tu illotus mente pariter, & corpore, audes pro alijs ſupplicare, audesq. pro alijs miniſtrare? *S. Ambroſ. lib. 1. de off. cap. 30.*

De eodem.

SVmma vigilantia, acerrimaq. in omnes partes animi circumſpe- 17
ctione operam dato. &c. *vt ſup. c. 5. de ſacram. miniſtr. n. 17.*

De eodem.

QVotus quiſque eſt, qui, ſi ad amuſſim ſeipſum ad Pauli normam 18
1. Tim. 3. Tit. 1. dirigens, & ad regulas, quas de Epiſcopis, Presbyteriſq. conſtituit, nempe, vt ſint ſobrij, & prudentes, non percuſſores, non temulenti, ſed docendi periti, irreprehenſibiles, atque huiuſmodi, vt nullæ

vt nullæ eos improborum calumniæ attingere queant, non sese a normæ rectitudine permultum abesse comperiet? Quid ea cõmemorem, quæ Iesus discipulis suis, cum eos ad prædicationem legeret, præscribit? Quorum (ne singula explicem) hæc summa est, vt virtute tales existant, atque ita expediti, & moderati, atque (vt vno verbo dicam) cælestes, vt non minus eorum vitæ probitate, & morum elegantiá, quam doctrina Euangelium propagetur. *S. Gregor. Nazianz. in Apologet.*

De eodem.

20 DOcet per ea, quæ sequuntur, historia, non humanam rem quandam, sed diuinam esse Sacerdotium: & docet hoc modo. Virgas ab vnaquaque tribu accepit Moyses, eas illarum, qui dederunt, nominibus inscribit, ac tabernaculo apposuit. firmiter enim credebat, quod miraculo quodam per virgam, quam vnusquisque attulit, desuper Sacerdos manifestaretur. Quo facto aliorum quidem virgæ sicut erant permanserunt, sed destinati diuinitus Sacerdotis virga non extrinseca humilitate, sed virtute Dei immissa radices propagauit, ramos emisit, & floribus exornata demum fructum produxit. Fructus erat nux. Quare grauiter castigati quieuerunt. Sed vide, quo modo vndique peregrinata historiæ diuinæ prouidentia nos docet. Hoc enim fructu, quem Aaronis virga ediderat, qualis esse debeat Sacerdotis vita, monemur. Aspera enim, & continens, duraq. debet exterius esse, intus autem, & in occulto suaue quoddam edulium continere. Quod tunc manifestatur, cum maturum fuerit, & corruptus fuerit stipticus, ac circumfusus cortex, & lignea nuclei testa defracta. Quare, si Sacerdotis examinaueris vitam, &c. *Vt inf. p. 3. c. 2. de grauibus peccatis, Si Sacerdotis, n. 57. S. Gregor. Nyssenus de vita Mosis.*

De eodem.

21 SI Sacerdotes sancti multos ad Deum sancte viuendo, & prædicando conuertunt; si nihil ex imperio, sed omnia humiliter agant, ac se communes eis, quibus sunt præpositi, studio sanctæ dilectionis exhibeant; si infirmitates carnaliter viuentium fratrum modo verborum salubriũ medicaminibus curent, modo, quas incurabiles iudicant, patientiæ virtute sustineãt; si moribus, ac prædicationibus suis non

ſuam, ſed Chriſti gloriam quærant, nec verba, ac facta ſua in pretium
fauoris conciliando miſerabiliter perdant, ſed quidquid ſibi ſacerdo-
taliter viuentibus, atque docentibus honoris impendunt, Deo ſemper
adſcribant; ſi non inflentur otioſis occurrentium ſalutationibus, ſed
grauentur, nec honorari ſe, ſed onerari fauẽtium ſibi laudibus credant;
ſi conſolentur afflictos, paſcant egenos, veſtiant nudos, redimant ca-
ptiuos, ſuſcipiant peregrinos; ſi errantibus viam ſalutis oſtendant, de-
ſperatis ſpem veniæ conſequendæ permittant, currentes impellant, re-
morantes accendant, & quidquid ad officium ſuum pertinet, conſtan-
ter exerceant: Quis ſic erit alienus a fide, vt dubitet tales contempla-
tiuæ eſſe participes, quorum exemplo ſimul ac verbo plures fiunt cæ-
leſtium regnorum cohæredes? Iſti ſunt miniſtri verbi Dei, adiutores
Dei, oraculum Spiritus ſancti. Per tales Deus placatur populo, popu-
lus inſtruitur Deo. Iſti ſunt Apoſtolorum Domini ſucceſſores, qui Ec-
cleſias, quas illi editis mirabilibus fundauerunt, mirabiliter Apoſto-
licis præditi virtutibus regunt, qui fidem Catholicam aut diſputatio-
nibus, aut (ſi ita neceſſitas expoſcat) membrorum ſuorum laceratione
defendunt, pro qua totis viribus retinenda, amiſſis facultatibus ſuis,
etiam mori parati ſunt. fidelium Catholicorum virtutibus creſcunt, qui
per eos Deo auctore proficiunt, & Deo ſuo irreparabiliter adhærentes,
in quo ſibi credunt ſolida, ac permanſura bona repoſita, mundi huius
gaudia fugitiua faſtidiunt. S. *Proſper de vita contempl. c. 25.*

De eodem.

QVidquid de omnibus dictum eſt, magis abſque dubio ad eos 22
pertinet, qui exemplo eſſe hominibus debent, & quos vtique
tanto anteſtare cæteris oportet deuotione, quanto anteſtant
omnibus dignitate. Nihil eſt enim turpius, quam excellentem eſſe
quemlibet culmine, & deſpicabilem vtilitate. Quid eſt enim principa-
tus ſine meritorum ſublimitate, niſi honoris titulus ſine homine? aut
quid eſt dignitas in indigno, niſi ornamentum in luto? Et ideo cunctos,
qui ſacri altaris ſuggeſtu eminent, tantum excellere oportet merito,
quantum gradu &c. Vnde eſt, quod eis Saluator ipſe in Euangelio
non, vt cæteris, voluntarium, ſed imperatiuum officium perfectionis
Matth. 19. indicit. Quid enim cum laico illi adoleſcenti dixiſſe legimus? Si vis per-
fectus eſſe, vende quæ habes, & da pauperibus. Quid autem miniſtris
Matth. 10. ſuis? Nolite, inquit, poſſidere aurum, neq. argẽtum, neq. pecuniam in zo
nis veſtris, non peram in via, neq. duas tunicas, neq. calceamenta, neq.
virgam. Videte, quanta ſit in vtroque hoc ſermone Dei diuerſitas. Lai-
co di-

co dixit, Si vis. Ministro autem, Nolo possideas &c. *Saluianus Massiliensis l.2. ad Ecclesiam Catholicam.*

De eodem,

23 SAcerdos, qui holocaustum offert, vnusquisque perfecte sapiens intelligitur, qui Sacerdotium perfectionis exemplum est. Propter quod & Regale Sacerdotium populus fidelis appellatur, vtpote legem perfectam Euangelij suscipiens. *Isychius in Leuit.l.2.c.1.*

De eodem,

24 TAles esse debent Sacerdotes, vt & Deo sint grati, & hominibus sint accepti. *Innoc.3. de sacro altaris mysterio l.1.c.9.*

Qualis esse debeat, qui pro alijs intercedit.

25 EMendatiorem esse conuenit populo, quem necesse est orare pro populo. *Hormisda Papa dist.61.c. non negamus. Vide sup. Eum, qui pro ciuitate, n.13.*

De eodem.

26 SOlerter se quisque metiatur, ne locum regiminis assumere audeat, si in se adhuc vitium damnabiliter regnat, ne is, quem crimen deprauat proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum. *S. Gregor. in Pastor.p.1.c.11.*

De eodem.

27 QVi in erudiendis, atque instituẽdis ad virtutem populis præerit, necesse est, vt in omnibus sanctus sit, & in nullo reprehensibilis habeatur. Qui enim alium de peccatis arguit, ipse a peccato debet esse alienus. Primitus quippe rector semetipsum corrigat, qui alios ad bene viuendum admonere debet; ita, vt in omnibus semetipsum formam viuendi præbeat, cunctosq. ad bonum opus doctrina, & opere prouocet &c. *S. Isidorus de off.l.2. de Sacerdotibus.*

De eodem, ex S. Francisco.

QVanta res sit Sacerdotium, in eo ostendit S. Franciscus, quod 28
se indignum illo iudicans, numquam promoueri sit passus, soloq. Diaconatus officio contentus, quoad vixit, fuit. Cogitent nunc Sacerdotes, qualis eos deceat perfectio, si Franciscus suam non sufficere credidit. *M. Marulus l. 3. c. 5. de dictis & factis memorabilibus.*

De eodem.

SIt Sacerdos necesse est cogitatione mundus, actione præcipuus, di- 29
scretus in silentio, vtilis in verbo, singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus, bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus, internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorũ prouidentiam in interiorũ sollicitudine non relinquens. *Concil. Aquisgran. sub Lodouico. Prou. c. 9. ex. S. Greg. p. 2. Pastoral. c. 5, 6. 7.*

De eodem.

NIhil est, quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum assidue 30
instruat, quam eorum vita, & exemplum, qui se diuino ministerio dedicarunt. Cum enim a rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciuntur, in eos tamquam speculum reliqui oculos conijciunt, ex ijsq. sumunt quod imitentur. Quapropter sic decet omnino clericos in sortem Domini vocatos vitam, moresq. suos omnes componere, vt habitu, gestu, incessu, sermone, alijsq. omnibus rebus nihil nisi graue, moderatum, ac religione plenum præseferant. Leuia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, vt eorum actiones cunctis afferant venerationem. *Concil. Trident. sess. 22. c. 1. de reform.*

De eodem.

OPtandum est, vt hi, qui Episcopale ministerium suscipiunt, quæ 31
suæ sunt partes, agnoscant &c. Admonet Sancta Synodus Episcopos omnes, vt, secum ea sæpe meditantes, factis etiam ipsis, ac vitæ actionibus, quod est veluti perpetuum quoddam prædicandi genus, se muneri suo conformes ostendant. In primis vero ita mores suos omnes componant, vt reliqui ab eis fragilitatis, modestiæ, conti-

continentiæ, ac (quæ nos Deo tantopere commendat) humilitatis sanctæ exempla petere possint. Quapropter exemplo Patrum nostrorum in Concilio Carthaginiensi, non solum iubet, vt Episcopi modesta supellectili, & mensa, ac frugali victu contenti sint, verum etiam in reliquo vitæ genere, ac tota eius domo caueant, ne quid appareat, quod a sancto hoc instituto sit alienum, quodq. non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præseferat &c. Quæ vero de Episcopis dicta sunt, eadem in quibuscumque, beneficia ecclesiastica, tam sæcularia, quam regularia, obtinentibus, pro gradus sui condicione, obseruari decernit. *Idem Concil. Trident. sess. 25. c. 1. de reform. Concil. Carthagin. 4. c. 15. dist. 45. c. Episcopus. Toletan. 4. c. 7. 15. dist. 44. Pro reuerentia. Rhemense. c. 17. Africanum. c. 6.*

Carthag. 4 c. 15.

Sacerdotis est, facere, & docere.

32 PResbyteri officium cælestem quandam vitam requirit &c. *vt sup. p. 1. c. 2. §. 1. de off. Sacerdotum, n. 22.*

Prius seipsum doceat Sacerdos, deinde alios.

33 SI sapis, Sacerdos, concham te exhibeas, & non canalem &c. *Vt inf. c. 7. §. 1. de doctrina, n. 36.*

Differentia Sacerdotalis, & Monachalis officij.

34 HÆc duo in attentiore Christianorum deuotione præstantiora esse quis ambigat, Clericorum officia, & Monachorum instituta? Ista ad comitatem, & moralitatem disciplina, illa ad abstinentiam assuefacta, atque patientiam. Hæc velut in quodam theatro, illa in secreto; spectatur ista, illa absconditur &c. *S. Ambros. l. 10. ep. 82.*

Sacer-

Sacerdos ſanctior eſſe debet illis, qui ad montes confugiunt.

EOs, qui Sacerdotum munere funguntur, ſanctiores, ac puriores illis eſſe oportet, qui ad montes ſe contulerunt. Siquidem illi, & ſui, & plebis; hi autem, ſui dumtaxat curam gerunt. Atque illi in huiuſmodi dignitatis faſtigio collocati ſunt, omnesq. vitam eorum perſcrutantur, & explorant: hi autem in ſpelunca ſedent, aut ſua vulnera curantes, aut vitia obtegentes, aut etiam coronas ſibi ipſis texentes. *S.Iſid.Peluſ.l.2.ep.284.* 35

Perfecti viri deſcriptio.

SIgna proficientis ſunt, neminem reprehendere, neminem laudare, neminem culpare, neminem accuſare, nihil de ſeipſo prædicare, quaſi aliquis ſit, aut aliquid ſciat. Cum in aliqua re impeditus fuerit, aut prohibitus, ſeipſum accuſat. Si ab aliquo laudatur, ſecum ipſe deridet laudatorem; ſi reprehenditur, non defendit ſe, ſed ritu infirmorum circuit, metuens, ne ſtatum illum conuellat prius, quam is confirmetur. Omne deſiderium a ſe dependens habet, auerſationem ad ea ſola, quæ naturæ eorum repugnant, quæ nobis parent, tranſtulit. Appetitione ad omnia remiſſa vtitur. Siue ſtolidus, ſiue indoctus habeatur, non curat. Denique vt inimicum, & inſidiatorem ſeipſum obſeruat. *Epictetus in Enchiridio, c.72.* 36

Sacerdotalis vitæ epitome.

Sacerdos debet eſſe Chriſti alumnus
A peccatis ſegregatus,
37 Rector, non Raptor;
Speculator, non Spiculator,
Diſpenſator, non Diſſipator,
Pius in iudicio,
Iuſtus in concilio,
Deuotus in choro,
Stabilis in Eccleſia.
Sobrius in menſa,
Prudens in lætitia,
Purus in conſcientia,
Aſſiduus in oratione,
Humilis in congregatione,
Virilis in contritione,
Patiens in aduerſitate,
Leuis in proſperitate,
Diues in virtutibus,
Expeditus in actibus,
Sapiens in ſermone,
Verax in prædicatione.

Incerti auctoris:

DE INTENTIONIS

PVRITATE, ET FINE.

CAP. I. §.II.

SVMMARIVM.

PVRITAS cordis a Deo petenda. 1.
Malum non suspicatur. 2.
In quo consistit. 5.7.8.
Intentio est lucerna actionis. 3.
In ea virtutes subsistunt. 16.
Quæ si in principio est praua, medium, & finem inquinat. 6.
Sollicite purificanda in conspectu Dei, qui oculos figit in eam. 9.10.12.13.
Et solus amari sine socio debet. 11.
Omnia ad eius gloriam facienda. 4.
Nihili faciendæ laudes, aut vituperia hominum. 14.15.

CAP. I. §. II.

1 COR mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis. *Pſ.50.*

2 Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter. *Prou.10.* vel ſaluus erit. *Prou.28.*

3 Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. *Matth. 6. Oculus eſt intentio, corpus actio. S.Gregor. Moral.l.28.c.6.*

4 Siue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite. *1.Cor.10.*

Puritas intentionis in quo conſiſtat.

5 PVritas intentionis in duobus conſiſtit, in quærenda videlicet gloria Dei, & vtilitate proximi, vt in omnibus actibus ſuis nihil Sacerdos quærat, ſed tantum Dei honorem, aut ſaltem proximorum, aut vtrumque. *S.Bernard.ep.42.*

Si praua intentione aliquid inchoatur, medium, & finis a Dæmone poſsidentur.

6 SI ſemel cor intentione corrumpitur, ſequentis actionis medietas, & terminus ab hoſte callido ſecure poſſidetur. Quoniam totam arborem ſibi fructus ferre conſpicit, quam veneni dente in radice vulnerauit. Summa ergo cura vigilandum, ne vel bonis operibus ſeruiens mens reproba intentione polluatur. S. *Gregor. Moral.l.1.c.20.*

Finis prælaturæ ſpiritualis quis.

7 HIc eſt ſpiritualis omnis præfecturæ finis, nimirum, priuata vtilitate neglecta, aliorum commodis inſeruire. *S. Gregor. Nazianz. in Apologetico.*

De eodem.

8 VNctionis fructus eſt, cultus diuinæ hæreditatis. Ille ergo officiū vnctionis exequitur, qui ſola quærit lucra animarum. Super hæreditate quippe Domini in principem ſe vnctum meminit, qui

hoc solum de terrena dignitate quærit, quod per suum ministeriū Christus quæsiuit. *S. Gregor. c. 4. super l. 1. Reg. c. 9.*

Quantam cordis puritatem Dei oculis parare semper debeamus.

OMni custodia cordis nostri sunt latebræ primitus expiandæ. 9
Quod enim Iudæi in corporis puritate assequi cupiunt, nos debemus etiam in arcanis conscientiæ possidere, in qua Dominus arbiter, atque agonotheta residens, pugnam cursus, & certaminis nostri iugiter spectat, vt ea, quæ in propatulo horremus admittere, ne intrinsecus quidem coalescere incauta cogitatione patiamur. &c. *Cassianus l. 6. c. 9. & 21. l. 5. c. 15. collat. 1. c. 7. S. Bonau. de reform. mentis c. 10. Vide inf. c. 8. §. 3. de humilitate, a cap. Quanto magis, n. 20.*

Sollicite inspicienda est mentis intentio in actionibus.

PLerumque virtus, cum indiscrete tenetur, amittitur, cum discrete intermittitur, plus tenetur &c. sed curandum sollicite est, vt, 10
cum quis susceptum negotium cum virtutis cessatione dispensat, semetipsum prius in radice cordis inspiciat, ne sibi per hoc aliquid auarus appetat, sibi per hoc soli timidus parcat, & eo fiat prauum, quod in opere sequitur, quo non ex recta cogitationis intentione generatur. Vnde bene in Euangelio Veritas dicit, Lucerna corporis tui est oculus
Matth. 6. tuus &c, *S. Gregor. Moral. l. 28. c. 6.*

Minus te Domine, amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. 11

S. August. l. 10. Confess. c. 29.

Deus intentionem respicit.

DEus verba ex corde pensat, ideo Pharisæum sua opera narrantem deijcit, Ezechiam eadem commemorantem stabilit, 13
S. Gregor. Moral. l. 12. c. 15. l. 22. c. 8.

Intentio

Intentio examinanda in vltimo iudicio.

13 NOn quid, sed propter quid facimus, in illa vltima examinatione quærendum est. S. *Prosper de vita contempl. l. 3. c. 14.*

Sacerdos solum Deum respicere debet, nihili pēdens laudes, aut vituperia hominū.

14 QVi aliorum edocendorum prouinciam susceperit, is ne de aliorum laudibus dependeat, neue ab alijs animum despondeat. Quin, orationes hoc consilio meditatus, vt Deo omnipotenti gratæ, acceptæq. sint, hunc vnum sibi statuat canonem, ac terminum optimi illarum opificij, non etiam plausus, ac laudationes. Laudatur is ab hominibus? laudes ne reijciat. Laudes ab auditoribus illi negantur? eas ne ambiat, neu negatis indoleat. Abundans enim illi fuerit laborum solatium, idq. omnium certe maximum, si sibi ipse conscius esse potuerit, ad hanc se rationem, doctrinam, eloquentiamq. suam composuisse, atque adaptasse, vt Deo illa placens, acceptaq. fiat. S. *Chrysost. de Sacerdotio l. 5. Vide inf. c. 4. §. 2. de constantia a cap. non carebis. n. 11. & c. 8. §. 6. de temporalium contemptu S. Greg. Moral. l. 6. ep. 14. l. 8. ep. 45. l. 9. ep. 39. & sup. §. proximo, cap. signa, n. 36.*

De eodem.

15 QVi nimium attendit ad voces hominum, nihil recte faciet, iuxta illud, Qui obseruat ventum, numquam seminat, &, qui obseruat nubes, non metet. *S. Thom. super illud Matth. 11. Ecce homo potator vini.* *Eccle. 1.*

Virtutes in intentione subsistunt.

16 SIcut fabrica columnis, columnæ autem basibus innituntur, sic vita nostra in virtutibus, virtutes autem in intima intentione subsistunt. *S. Greg. Moral. l. 28. c. 6.*

DE SOBRIETATE, ET TEMPERANTIA SACERDOTVM,

DE SVPELLECTILI, CIBIS, CONVIVIIS, IEIVNIO, VSV CINERVM, ET CILICII, BENEDICTIONE MENSAE, AD EAMQ. LECTIONE, DE SOMNO, ET VIGILIA, DE QVOTIDIANO CONSCIENTIAE EXAMINE.

Cap. II.

De ſobrietate, & tẽperantia, de ſupellectili, & cibis Sacerdotum.

§. I.

SVMMARIVM.

SOBRIETATEM amplecti debent principes Eccleſiæ, & Sacerdotes, quia non eſt regnũ Dei eſca & potus. 1.2.4.5.10.

Maxime oraturi, vel celebraturi, quia ſobrietas eſt omnium virtutum mater, ſicut ebrietas omnium vitiorum. 7.

Victu, & veſtitu contenti eſſe debent. 3.26. ſecũdum morem prouinciæ. 24.25.

Et modica ſupellectili, & menſa. 27.28. & quibuſdam cibis. 33.34.35.

Quia Sacerdos eſt temperantiæ typus. 6.

Et ideo debet manducare vt æger propter neceſſitatem, nec niſi propter eam, aut hoſpites, lautioribus cibis veſci. 8.

Quos tamen ad edendum, vel bibendum vrgere non debet, & qualiter. 9. 10.11.

Cap. 2. §. 1.

ABIICIAMVS opera tenebrarum, & induamur arma 1
lucis. Sic ut in die honeste ambulemus: non in comessationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitijs, non in contentione, & æmulatione: sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desiderijs. *Rom.* 13.

Non est regnum Dei, esca, & potus: sed iustitia, & pax, & gaudium 2
in Spiritu sancto. *Rom.* 14.

Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui 3
volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem &c. 1. *Tim.* 6.

Sobrij estote, & vigilate: quia aduersarius vester diabolus tamquam 4
leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. 1. *Petr.* 5.

Principes Ecclesiæ debent esse sobrij, exemplo Christi pauperis, & esurientis.

ECclesiæ principes, qui delicijs affluunt, & inter epulas, atque la- 5
sciuias pudicitiam se seruare credunt, propheticus sermo describit, quod eijciendi sunt de spatiosis domibus, lautisq. conuiuijs, & multo labore epulis conquisitis. Et, si vis scire, quo eijciendi sunt propter malas cogitationes, & opera sua, Euangelium lege, In tenebras exteriores, vbi erit fletus, & stridor dentium. An non confusio, & ignominia est, Iesum crucifixum, magistrum pauperum, & esurientem, fartis prædicare corporibus, & ieiuniorum doctrinam rubentes buccas, tumentiaq. ora proferre? Si in Apostolorum loco sumus, non solum sermonem eorum imitemur, sed conuersationem quoque, & abstinentiam amplectamur. S. *Hieron. ad c.* 2. *Micheam dist.* 35. *c. eod.*

Mich. 2.

Sacerdos temperantiæ typus.

QVoniam temperantiæ typum Sacerdotem esse oportet, &, vt 6
illud hominum genus sincerum permaneat, nulla contumelia præbens occasionem conuiciari volentibus, propterea diuinus Apostolus iubet, Dei ministrum testimonium habere bonum ab extraneis, vt non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli. *S. Theodoretus de quæst. in Leuit. quæst.* 4.

1. *Tim.* 3.

Sacer-

Sacerdos ſit ſobrius, maxime oraturus, aut ſacrificaturus.

7 VVlt ſermo diuinus ſobrios eſſe Domini Sacerdotes, vtpotequi accedentes ad altare Dei orare pro populo debeāt, & pro alienis interuenire delictis, qui portionem in terra non habeant, *Num.2.* ſed ipſe Dominus portio eorum ſit. Vult ergo, iſtos, quibus Dominus portio eſt, ſobrios eſſe, ieiunos, vigilantes in omni tempore, maxime autem, cum ad exorandum Dominum, & ſacrificandum in conſpectu eius altaribus præſto ſunt. Sobrietas enim, omnium virtutum mater eſt: ſicut e contrario ebrietas, omnium vitiorum. &c. S. *Cyrillus in Leuit.c.7.*

Manducet Sacerdos, vt æger, propter neceſſitatem, nec niſi propter eam, aut hoſpites, lautioribus cibis veſcatur.

8 SIcut æger ad medicinam, ſic ad ſumendas dapes debet Sacerdos accedere, nequaquam ſcilicet in illis voluptatem appetens, ſed neceſſitati ſuccurrens. Ille autem plene huiuſmodi vitium ſuperat, qui in ſumendis dapibus non ſolum parſimoniam tenet, vt ſcilicet refectionem corporis ſemper eſuries imperet, verum etiam accuratiores ſimul, & lautiores epulas, excepta corporis infirmitate, & hoſpitum ſuſceptione, contempſit. *S.August. de conflictu virtutum, & vitiorum. Vide inf.n.13.*

Sacerdos non vrgeat conuiuas ad comedendum, aut bibendum; & qui eius conuiuijs adeſſe, ab eiſq. abeſſe debeant.

9 OPortet moderatis epulis contentum eſſe Sacerdotem, ſuoſq. conuiuas ad comedendum, & bibendum non vrgere, quin potius ſobrietatis præbeat exemplum; Remoueātur ab eius conuiuio

uiuio cuncta turpitudinum argumenta, non ludicra spectacula, non fatuorum stultiloquia, non scurrilium admittantur præstigia. Adsint peregrini, & pauperes, & debiles, qui de Sacerdotali mensa Christum benedicentes benedictionem percipiant. *Eusebius Papa decreto 40. c. 10. Eutychianus Papa cap. fin. Concil. Carthagin. 4. c. 15. Rhem. c. 17. 18.*

Sacerdos abstineat a crapula, neque alios ad potus æquales inuitet. 10

Vide inf. p. 3. c. 4. Ne sit vinolentus, n. 12.

Sacerdotes se inuicem inhonestis conuiuijs non grauent, nec plus quam ter bibant.

QVando Presbyteri per candelas simul conueniunt, post peractum diuinum ministerium, ad necessariam collationem, non quasi ad plenam refectionem, sed quasi ad prandium, ibi ad tabulas resideant, ne per talia inhonesta conuiuia se inuicem grauent, quia indecens est, & onerosum. Sæpe etiam tarde ad Ecclesiam redeuntes, maius damnum de reprehensione consequuntur, (quod de grauedine mutua contrahunt) quam lucrum ibi faciant. &c. Et ideo, peractis omnibus, quæ volunt, panem cum caritate in Domo fratris sui simul cum fratribus frangant, & singuli singulos bibere faciant, & maxime vltra tertiam vicem poculum non contingant. *Concil. Nannet. dist. 44. c. eod.* 11

Gustandum de omnibus, quæ apponũtur, cum gratiarum actione.

1.Cor.9. NE similes efficiamur inimicorum Dei, qui cauteriatam habent conscientiam suam, ac propterea abstinent a cibis, quos Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, singula (si quando tempus inciderit) attingenda nobis sunt, quatenus ijs, qui nos cernunt, ostendamus omnia esse munda mundis, & nihil reijciendum, quod cum gratiarum actione percipiatur. Sanctificatur enim per Verbum Dei, & orationem. Videndum est tamen &c. *S. Basilius in reg. fus. interrog. 18.* Sic apposita quæque libabat Nepotianus Presbyter, vt & superstitionem fugeret, & cõtinentiam seruaret. *S. Hieron. ep. 3. ad Heliodorum.* 12

1.Tim.4.

Qua-

Qualiter ad gloriam Dei manducandum.

13 MAnducat quis, & bibit ad gloriam Dei, quando diuinorum beneficiorum erga se memoriam conseruat, & eiusmodi animi affectionem retinet, quæ ex compositione etiam corporis declaretur, vt non tamquam securus omnino manducet, sed vt qui inspectorem habet Deum. Et quando in sumendo cibo illud sibi propositum habet, vt non tamquam ventris mancipium, propter voluptatem manducet, sed tamquam operarius Dei, vt in operibus ijs, quæ sunt ex mandato Christi, exequendis, esse firmior possit. *Idem S. Basilius in reg. breu. interrog. 196. Vide inf. §. 3. Quando Presbyteri, n. 7.*

14 Siue manducans, siue bibens, semper, & vbique oret Sacerdos.

Vide sup. p. 1. c. 7. §. 1. de orationis puritate, cap. Siue comeditis, n. 35.

15 Nequaquam totus manduces, sed corpore tuo suam refectionem procurante, mens suã non negligat.

S. Bernard. ad fratres de monte Dei.

Non manducandum ita, vt corpori damnum inferamus, quod per ciborum nimietatem cõparatur.

16 NOn cohæret hoc, vt, cum tuendi corporis causa escas assumamus, per easdem ipsas ei rursum bellum inferamus, impedimentoq. simus, quo minus præcepta Dei exequi possit. *S. Basilius in reg. fus. interrog. 19.* Legimus enim, quosdam articulari, & podagræ humoribus laborantes, proscriptione bonorum, ad simplicem mensam, & pauperes cibos redactos, conualuisse. *S. Hieron. dist. 5. de consecr. c. legimus.*

Conuiuia Sacerdotum qualia, & frequenter cum fratribus, maxime pauperibus, facienda.

Conuiuia Sacerdotum tunc veraciter ex caritate fiunt, cum in eis nulla vita mordetur, non inanes in eis sæcularium negotiorum fabulæ, sed verba lectionis sacræ audiuntur, & cum non plus corpori, quam necesse est, seruitur, sed sola eius infirmitas reficitur, vt ad vsum exercendæ virtutis habeatur. Hæc si vos in vestris cõuiuijs agitis, abstinentium fateor magistri estis. *S. Gregor. ep. 37 lib. 2. dist. 44. c. eod. & Vide inf. c. 6. §. 1. de Hospitalitate caritatis recipienda, n. 8. cum seqq.* 17

De eodem.

Nihil vilitatis, nihil immodestiæ admittit Sacerdotum conuiuium: non prius discumbitur, quam oratio ad Deum prægustetur: editur, quantum esurientes capiunt: bibitur, quantum pudicis est vtile: ita saturantur, vt qui meminerint etiam per noctem adorandum Deum sibi esse: ita fabulantur, vt qui sciunt Dominum audire. Post aquam manualem, & lumina, vt quisque de scripturis sanctis, vel de proprio ingenio potest, prouocatur in medium Deo canere. Hinc probatur, quomodo biberit. Æque oratio conuiuium dirimit. Inde disceditur ad eandem curam modestiæ, & pudicitiæ, vt qui non tam cenam cenauerint, quam disciplinam. *Tertullianus in Apolog. & c. 39.* 18

Sæpe corriguntur per conuiuia, qui non corriguntur per disciplinam.

Plerumque contingit, vt, quos correctio disciplinæ tardos facit ad percipiendam veritatis normam, conuiuiorum sedulitas, & admonitio blanda ad viam perducat iustitiæ. *S. Gregor. 3. ep. 4.* 19

Munditia in mensa adhibenda, & elegātia.

20 ADhibenda in mensa necessario vbique mūditia est, atque elegantia, ita tamen, vt nusquam extra fines nostros egrediamur. *S. Basilius in regul. fus. interrog. 20.*

Qualiter in mēsa se debeat gerere Sacerdos.

Vide inf. c. 2. §. 4. de gestu, risu &c. cap. paulatim, n. 36. c. vbi posita, n. 38.
21 *& qualiter in conuiuio. c. cum aliquid, n. 37.*

Post prandium parumper quiescendum.

22 *Vide inf. §. 4. de somno, & vigilia, cap. Post prandium, n. 13.*

Sacerdos non facile intersit conuiuijs, maxime sæcularium, & potentiorum.

23 COnuiuia sibi vitanda sunt sæcularium, & maxime eorum, qui honoribus tument. Turpe est, ante fores Sacerdotis Christi crucifixi, & pauperis, & qui cibo quoque vescebatur alieno, lictores consulum, & milites excubare, iudicemq. prouinciæ melius apud te prandere, quam in palatio. &c. Consolatores nos potius in mœroribus suis, quam conuiuas in prosperis, nouerint. Facile contemnitur clericus, qui sæpe vocatus ad prandium ire non recusat. Numquam petentes, raro accipiamus rogati. Nescio enim quomodo ipse etiam, qui deprecatur, vt tribuat, cum acceperis, viliorem te iudicat, & mirum in modum, si, cum rogantem contempseris, plus te posterius veneratur. &c. *S. Hieron. ep. 2. ad Nepotianum.*

In cibis, & vestimentis mores eorum, cum quibus viuimus, obseruare debemus.

24 QVisquis rebus prætereuntibus restrictius vtitur, quam sese habent mores eorum, cum quibus viuit, aut intemperans, aut superstitiosus est. Quisquis vero sic eis vtitur, vt metas consuetudinis bonorum, inter quos versatur, excedat, aut aliquid significat, aut flagitiosus est. In omnibus enim talibus non vsus rerum,

ſed libido vtentis in culpa eſt &c. *S. Auguſt. diſt. 41, c. quiſquis, iuncto c. Clericus, & quæ ibi refert Gratianus. Idem S. Aug. ep. 209. ad Monachas, S. Baſilius in reg. fuſior, interrog. 19.*

De eodem.

QVidquid extra couſuetudinem præſumitur, vſumq. communem, vanæ gloriæ, atque oſtentationis morbo pollutum, antiquiſſima Patrum traditio notat. &c. *Caſſianus l. 5. c. 23.* 25

Sacerdos ſit contentus victu, & veſtitu.

SI ego pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis, nec accipio hæreditatem inter cæteras tribus, ſed quaſi Leuita, & Sacerdos viuo de decimis, & altari ſeruiens altaris oblatione ſuſtentor, habens victum, & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar. *S. Hieron. ad Nepotianum, 12. q. 2. c. clericus.* 26

Vilis ſupellex, & menſa Sacerdotum.

VIlem ſupellectilem, & menſam, ac victum pauperem habeat Sacerdos, & dignitatis ſuæ auctorem fide, & vitæ meritis quærat. *Concil. Carthagin. 4. c. 15.* 27

De eodem.

EXemplo Patrum noſtrorum, in Concilio Carthaginienſi Sancta Synodus non ſolum iubet, vt Epiſcopi, & Sacerdotes modeſta ſupellectili, ac menſa, ac frugali victu contenti ſint, verum etiam in reliquo vitæ, & tota eius domo. &c. *Vt ſup. c. 1. §. 1. de ſanctitate, c. optandum, n. 31.* 28

Parum prodeſt, quibuſdam abſtinere, & alias delicias in cibis quærere.

QVid prodeſt oleo non veſci, & moleſtias quaſdam, difficultatesq. ciborum quærere, caricas, piper, nuces, palmarum fructus, ſimilam, mel, pyſtacia. Tota hortorum cultura vexatur, 29

tur, vt cibario non veſcamur pane, &, dum delicias ſectamur, a regno cælorum retrahimur. &c. & famam abſtinentiæ in delicijs quærimus. *S. Hieron ep. 2. ad Nepotianum. S. Bernard. in apologia ad Guilielmum Abbatem.*

Deliciæ perceptæ ſine deſiderio nō obſunt: quod eſt ſecus in cibis etiam vilibus appetenter editis.

30 DEliciæ quælibet, ſi abſque deſiderio percipiātur, non officiunt: 1.Reg.23.
& viles cibi appetenter accepti impediunt effectum abſtinentiæ. 3 Reg.17.
Dauid enim aquam male concupitam effudit, & Elias carnes comedit. *S. Auguſt. diſt. 41. c. eod. licet inter opera S. Auguſtini non inueniatur, inuenitur autem inter opera S. Proſperi Aquitanici de vita contempl. l. 2. c. 22.*

Vilium ciborum ſatietas æque vt delicatorum vitanda.

31 NOn ſolum abſtinendum eſt a delicatis cibis, verum etiam a vilibus, & cum æquali temperantia continendum eſt: immo panis, & aquæ ſatietas eſt timenda, vt poſſit in nobis acquiſita puritas permanere. *S. Bonau. de puritate conſcientiæ, c. 8.*

De eodem.

32 SAtius eſt, modico vino vti. *Vt inf. p. 3. cap. 4. ne ſit vinolentus, n. 24.*

Qui cibi ſint comedendi.

33 ABſcindamus a nobis eos cibos, qui impugnare poſſunt, tum vero etiam calidos, ne oleum flammæ adijciamus, deinde vero ſuaues quoque, ac delicatos, ſi fieri poteſt, cibos corpori indulgeamus, qui facile repleant, & maxime leues, vileſque, & exigui ſint, vt ex repletione facile inexplebilem eius auiditatem ſatiemus &c. *S. Climacus gradu 14. de gula. S. Bonau. in regul. nouitiorum c. 6.*

De eodem.

SIt mensa frugalis de cibis, & simplicibus, non nimis delicatis, nec 34
nimis grossis, sed medio temperatis, quia hoc expedit ad sanitatem corporis. *Concil. Hildesem. in form. viuendi canonicorum c. 14.*

De eodem.

DE condimentis sufficiat, obsecro, vt comestibiles fiant cibi no- 35
stri, non etiam concupiscibiles, vel delectabiles. *S. Bernardus ad fratres de monte Dei.*

Alia de hac materia vide inf. p. 3. c. 3. de rebus Sacerdoti prohibitis in genere, & c. 4. ne sit vinolentus.

Cena nocturna debet esse sobria.

CEna frugalis sit, & sobria, alioqui multa inconuenientia sentiet 36
Sacerdos &c. & completa cena si honeste recreari voluerit cum familia, non est inconueniens. *Concil. Hildesem. in form. viu. can. c. 48. & 50.*

DE IEIVNIO, VSV CINERVM, ET CILICII,

Cap. II. §. II.

SVMMARIVM.

IEIVNII epitheta, & effectus. 7.8.9.
Oratio cum ieiunio, bona, & Deo grata. 1.2.3.6.
Nec sufficit corpore ieiunare, nisi etiam anima ieiunet. 26.27.
Quibus rebus abstinẽdum sit diebus ieiuniorum, & qualiter vescendum. 12.14.
In eis seruari debet ciborum qualitas, quantitas, modus, tempus. 13.
Qualis autem sit generalis continentiæ, & refectionis modus. 17.18.
Medium in ieiunio tenendum. 19.20.21.22.
Quod quidem melius est moderatum, & assiduum, quam per interualla immoderatum. 23.24.
Aquæ, & panis ieiunium fortissimum. 25.
Somnus, & cibus hora præstituta sumendi. 13.14.15.
Collatio nocturna qualis in die ieiunij. 16.
Clerici abstineant septem hebdomadibus plenis ante Pascha carne, & delicijs, eoq. tempore quid agendum. Quodq. ieiunium Quadragesimæ sit decima totius anni. 10.
Quod quidem ieiunium qui soluit magna punitione dignus. 11.
Benedictio cinerum in capite ieiunij. 28.
Sacerdotes consueuerunt se, & altaria cilicijs induere, & cinere capita conspergere. 1.3.4.5.
Cilicium, habitus pænitentiæ, & humilitatis. 39.
Cilicium, & Cinis, quid notent. 30.31.

Cap. 2. §. 2.

INDVERVNT se Sacerdotes cilicijs &c. & altare 1
Domini operuerunt cilicio, &c. &, Eliachim Sacer-
dos allocutus est eos, dicens: Scitote quoniam exau-
diet Dominus preces vestras, si manentes permanse-
ritis in ieiunijs, & orationibus in conspectu Domini.
&c. etiam hi, qui offerebant Domino holocausta, præcincti cilicijs
offerebant sacrificia Domino. &c. *Iudith.4.*

Bona est oratio cum ieiunio. *Iob,12,* 2

Ego autem, cum mihi molesti essent, induebar cilicio. Humiliabam in 3
ieiunio animã meam: & oratio mea in sinu meo conuertetur. *Ps.134.*

Sederunt in terra, conticuerũt senes filiæ Sion: consperserunt cinere ca- 4
pita sua, accincti sunt cilicijs. *Tren.2.*

In domo Pulueris puluere vos conspergite. *Mich.1.* 5

In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa pa- 6
tientia, in ieiunijs &c. *2.Cor.6.*

Ieiunij epitheta, & effectus.

IEiunium, est animæ optima custodia, corporis habitatio secura, for- 7
tibus viris munimentum, & arma, athletis, & certantibus exerci-
tatio. Hoc tentationes propulsat, ad pietatem armat, cum sobrie-
tate habitat, temperantiæ opifex est, in bellis fortitudinem affert, in
pace quietem docet, Nazaræum sanctificat, Sacerdotem perficit. Nec
enim fas est sine ieiunio sacrificium attingere &c. *S. Basilius hom. 1. de ieiunio, ante medium.*

De eodem.

IEiunium purgat mentem, subleuat sensum, carnem spiritui subij- 8
cit, cor facit contritum, & humiliatum, concupiscentiæ nebulas
dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis lumen accendit.
S. August. serm. de ieiunio.

De eodem.

9 EST quidem Ieiunium vitiorum mors, vita virtutum, pax corporis, membrorum decus, & ornamentum vitæ, robur mentium, vigor animorum, castitatis murus, pudicitiæ propugnaculum, ciuitas sanctitatis, schola meritorum, Ecclesiasticæ vitæ viaticum salutare &c. *S. Petrus Chrysologus serm. de ieiunio, & eleemosyna.*

Septem hebdomadibus ante Pascha abstineant clerici a carne, & delicijs.

10 SEptem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha omnes clerici in sortem Domini vocati a carne ieiunent; quia, sicut discreta debet esse vita clericorum a laicorum conuersatione, ita & in ieiunio debet esse discretio. Has ergo septem hebdomadas omnes clerici a carne, & delicijs ieiunent, & hymnis, & vigilijs atque orationibus Domino inhærere diu, noctuq. studeant. *Telesphorus Papa dist. 4. c. statuimus. de quo vide Cassianum per totam collationem* 21. *Vltra quem, quod ieiunium Quadragesimæ sit decima totius anni, quam Deo soluimus, probat Rupertus de diuin. offic. l. 4. c. 9.*

Soluens Christi ieiunium maiori pœna dignus est, quam Ionathas, qui propter ieiunium a patre indictum morte damnatus est.

11 SI ignorans Ionathas, indictum a patre ieiunium, quia resoluit, morti addicitur; qui sciens indictum a Christo resoluit ieiunium, quid meretur? *S. Ambros. serm. 24. 26.* 1. Reg. 14.

Diebus ieiuniorum abstinendum a lacticinijs, & a piscibus pretiosis, & a nimia vini potatione.

12 PAr est, vt, quibus diebus a carne animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementinam trahunt originem, ieiunemus, a lacte videlicet, caseo, & ouis. Cæterum piscium esus ita Christiano relinquitur, vt hoc ei infirmitatis solatium, non luxuriæ pariat incendium. Denique, qui a carne abstinent, nequaquam sumptuosiora belluarum marinarum conuiuia præparent. Vinum quoque ita bibere permittitur, vt ebrietatem omnino fugiamus: alioqui restat, vt omnia, quæ corpori libent, similiter faciamus. *S.Gregor.dist.4.c. denique.*

Obseruari debet in ieiunio ciborum qualitas, quantitas, modus, & tempus.

13 OBseruandus est sumendi modus, & tempus, cibi quantitas, & qualitas. Fugienda quoque sunt superflua, & adulterina cõdimenta. Obseruandus est modus, vt non effundat qui comedit animam suam super omnem cibum. Tempus, ne ante horam. Qualitas, qualibus vtitur communitas fraternitatis, excepta causa manifestæ infirmitatis. *S.Bonau. in Phar. lib.2.cap.36. ex S.Bernardo. Vide inf. §.1.n.8.*

Qualiter vescendum diebus ieiuniorum.

14 ABstinentia est, quæ edendi horam non præuenit, vt fecit Ionathas in fauo mellis. non lautiora quærit edere, vt Israelitæ in deserto. non accuratius parare, vt filij Heli in Silo. non ad superfluitatem, vt Sodomitæ. non vile quodlibet, vt Esau edulium in fame concupiuit. S. *Gregor.p.3.Pastoral. admonitione 20.*

Som-

Somnus, & cibus, hora præstituta sumẽdi.

15 SIcut festinandum nobis est, ne appetitu corporeæ voluptatis in dissolutionem noxiam dilabamur, & præstitutum tempus vel cibo indulgere, vel modum eius præsumamus excedere; ita est escæ, somniq. refectio hora legitima, etiam si horreat, ingerenda. Vtrumque enim bellum aduersarij factione consurgit, & perniciosius continentia immoderata, quam saturitas remissa supplantat. *Cassian. coll. 2. c. 17.*

De collatione nocturna in die ieiunij.

16 SI ieiunium extiterit, tunc secundum consuetudinem potest ad collationem aliquid parum gustari, siue de speciebus, siue de torta cum potu conuenienti. *Concil. Hildesem. in formula viuendi canonicorum. c. 47.*

Quis sit generalis continentiæ, ac refectionis modus.

17 GEneralis hic continentiæ modus est, vt secundum capacitatem virium, vel corporis, vel ætatis tantum sibimet cibi vnusquisque concedat, quantum sustentatio carnis, non quantum desiderium saturitatis exposcit &c. vt enim mens cibi inanitate lassata perdit orationis vigorem, dum carnis lassitudine nimia prægrauata dormitare compellitur, ita rursum, nimietate voracitatis oppressa, emittere ad Deum preces puras, leuesq. non poterit. *Cassianus collat. 2. c. 22. S. Basilius in constitut. monast. c. 5. S. Gregor. Moral. l. 20. c. 31.*

De eodem.

18 TAntum tibi ieiuniorum modum impone, quantum ferre potes. Sint tibi pura, casta, simplicia, moderata, & non superstitiosa ieiunia. *S. Hieron. ad Nepotianum, ep. 2.*

Medium in ieiunio tenendum.

19 IEiunia sic temperare studeas, vt non lasciuias, nec etiam deficias in seruitio Domini. Hoc namque tẽtator omnino nititur persuadere, vt aut nimis homo repleat ventrem, aut etiam indiscrete abstineat, sed medium est tenendum. *Concil. Hildesem. in form. viuendi canonicorum, c. 15.*

De eodem.

NOn quod secundum Apostolum &c. Affligendum est corpus 20
aliquando, sed non conterendum. *S. Bern. ad fratres de Monte Dei.*

De eodem.

ETiam in bonis immoderatum aliquid non debet esse &c. *Vt inf.* 21
c.4.§.1. de prudentia, n.18.

De eodem.

VIrtus abstinentiæ aut omnino nulla est, si tantum quisque corpus 22
non edomat, quantum valet, aut valde inordinata est, si corpus atterit plus, quam valet. Per abstinentiam quippe carnis vitia sunt extinguenda, non caro; & tanto quisque sibimet debet moderamine præesse, vt & ad culpam caro non superbiat, & tantum ad effectum rectitudinis in operatione subsistat. *S. Gregor. Moral. l.20.c.31.*

Melius est ieiunium moderatum, & assiduum, quam immoderatum per interualla.

MElior est rationabilis cum moderatione quotidiana refectio, 23
quam per interualla arduum, longumq. ieiunium. *Cassian. l.5. c.9. l.6.c.fin. S. Hieron. ad Furiam. S. Bernardus de modo bene viuẽdi, serm. 24. & de Passione Domini c.42.*

De eodem.

PArcus cibus, & venter semper esuriens triduanis ieiunijs præfer- 24
tur; & multo melius est quotidie parum, quam raro satis sumere. Pluuia enim illa optima est, quæ sensim descendit in terram: Subitus autem, & nimius imber in præceps arua subuertit, *S. Bonau. in Phar. l.2.c.36. ex S. Ambrosio.*

Fortissimum ieiunium est, aqua, & panis. 25

S. Hieron. ep.2. ad Nepotianum.

Non ſufficit corpore ieiunare, niſi etiam anima ieiunet.

26 NOn eſt nobis aduerſarius extrinſecus formidandus: in nobiſmet ipſis hoſtis incluſus eſt: inteſtinum nobis quotidie geritur bellum. Deuicto eo, omnia, quæ forinſecus ſunt, redduntur infirma, ac militi Chriſti vniuerſa pacata erunt, & ſubdita &c. Nec ſolum nobis iſtud ieiunium viſibilium ciborum ad perfectionem cordis, & corporis puritatem ſufficere poſſe credamus, niſi huic fuerit animæ quoque ieiunium copulatum. Habet namq. & illa ſuos noxios cibos, quibus impinguata etiam ſine eſcarum abundantia ad luxuriæ prærupta deuoluitur &c. Nam, ſi corporaliter ieiunantes perniciosiſſimis animæ vitijs implicemur, nihil nobis proderit carnalis afflictio, pretioſiore parte polluta: per eam ſcilicet ſubſtantiam delinquentibus nobis, qua efficimur habitaculum Spiritus ſancti &c. *Caſſianus l.5.c.21.*

Perfecte ieiunat exterior homo orante interiore.

27 HOc eſt perfectum, & rationabile ieiunium, quando noſter homo exterior ieiunat, interior orat. Facilius enim per ieiunium oratio penetrat cælum. Tunc enim homo ſpiritalis efficitur, Angelis coniungitur, Deo liberius copulatur &c. Ieiunia cum bonis operibus coniuncta Deo acceptabilia ſunt. Qui autem a cibis abſtinent, & praue agunt, Dæmones imitantur, quibus eſca non eſt, & nequitia ſemper eſt. &c. *S.Iſid.de ſummo bono l.2.c.44.*

De benedictione cinerum in capite ieiunij.

28 FEria quarta cinerum ante Miſſam benedicantur cineres facti de ramis benedictis præteriti anni ſi habentur, in medio chori, ante altare. *Sacerdotale Romanum p.2.c.6.*

Cilicium, habitus pænitētiæ, & humilitatis.

29 CIlicium, habitus pænitentium, Pſalmiſta teſte, qui dicit, Ego autem, cum mihi moleſti eſſent, induebam me cilicio, hoc eſt habitum pænitentiæ, & humilitatis, quo furorem perſequentiū *Pſal.34.*

aut

aut leuius sufferrem placidus, aut etiam mitigarem, assumpsi &c. *Ven. Beda de tabernaculo l.2.c.2.*

Cilicium, & Cinis, quid notent.

IN Cilicio, quod de pilis caprarum contexitur, asperam peccati pungentis memoriam, qua in die iudicij sinistra pars est induenda, significat. In Cinere autem, mortis considerationem, per quam tota humani generis massa in puluerem est redigenda, demonstrat. *Idem Beda sup.c.10.Luc.l.3.* 30

De eodem,

IN Cilicio, & Cinere pænitens deplorat peccatum, quod in Cilicio 31 asperitas, & compunctio peccatorum, in Cinere puluis ostenditur mortuorum. Et iccirco in vtroque pænitentiam agimus, vt & compunctione Cilicij agnoscamus vitia, quæ per culpam commisimus, & per fauillam Cineris perpendamus mortis sententiam, ad quam peccando peruenimus. *S.Isid. de off.l.2.c. de pænitentibus.*

DE BENEDICTIONE MENSAE, AD EAMQ. LECTIONE.

Cap. II. §. III.

SVMMARIVM.

ANTE, & post prandium benedicenda mensa, & gratiæ Deo agendæ. 1,2.3.4.5.6.

Inter comedendum nihil immodestiæ admittendum, & quid ibi gerendum. 6.7.

Semper immiscenda lectio diuinarum Scripturarum. 7.8.9. 10.11.

Post prandium, vltra actionem gratiarum, subsequatur aliqua viuę vocis exhortatio. 9.10.

CAP.

Cap. 2. §. 3.

CENANTIBVS autem eis, accepit Iesus panem, & 1
benedixit, ac fregit, deditq. discipulis &c. & hymno
dicto, exierunt in Montem olıueti. *Matth. 26 Marc. 6.*
Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit pa- 2
nem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.
Luc. 24.
Accepit Iesus panes; & cum gratias egisset, distribuit discumbenti- 3
bus. *Io. 6.*

Gratiæ Deo agendę ante, & post prandium, & quare.

OPus est, nos, & mensam petentes, & desistentes, Deo gratias 4
agere. Ad hoc enim paratus numquam in ebrietatem decidet, aut insolentiam, numquam crapula disrumpetur, sed orationis expectationem pro freno sensibus habẽs impositam cum debita modestia ex omnibus appositis sumat; & multa quidem animam, multa vero benedictione corpus implebit. Mensa namque ab oratione sumens initium, & in oratione desinens numquam deficiet &c. *S. Chrys. hom. 19. ad populum Antioch. S. Basilius hom. in martyrem Iulittam, quæ est 5. inter varias. S. Ambros. l. 3. de Virginibus.*

De eodem.

NOn oportet clericos, nisi hymno dicto, comedere panem, & 5
post cibos gratias auctori Deo referre. E*x decretis Martini Episcopi Bracharensis, non Papæ, vt male allegatur a Gratiano dist. 44. c. non liceat.*

De eodem.

NIhil vilitatis, nihil immodestiæ admittit Christianorum conui- 6
uium: non prius discumbitur, quam oratio ad Deum prægustetur &c, Æque oratio conuiuium dirimit &c. *vt sup. S. . de sobrietate.*

De eodem, ac delectatione ad mensam, & qualiter.

7 QVando Presbyteri conueniunt ad aliquod conuiuium, decanus aut aliquis prior illorum versum ante cenam incipiat, & cibum benedicat, & tunc secundum ordinem sedeant, alter alteri honorem præbentes, & per vices cibum, & potum benedicant. Et aliquis de illorum clericis aliquid de sancta Scriptura legat, & post refectionem similiter sanctum hymnum dicant, ad exemplum Domini, sicut in cena fecisse legitur, & sic se contineant omnes Presbyteri, maxime in talibus locis, vt non vituperetur ministerium illorum. *Concil. Nannet. cap. 11. 12. dist. 44. c. eod. Burchardus l. 2. c. 164. Iuop. 6. c. 255. S. Thom. opusc. 65. c. 7. Vide sup. §. 1. c. manducat, n. 13.* Matth. 26

De eadem lectione inter comedendum.

8 PRo reuerentia Dei, & Sacerdotum, id vniuersa constituit Synodus, vt (quia solent mensis crebro otiosæ fabulæ interponi) in omni Sacerdotali conuiuio lectio diuinarum Scripturarum immisceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non necessariæ prohibentur. *Concil. Toletan. 3. c. 7. dist. 44. c. eod. Africanum c. 6. Rhem. c. 17. 18. Trident. sess. 2. & 25. c. 1. de reform.*

De eodem, ac de viuæ vocis exhortatione post prandiũ.

9 REcitetur ad mensam sacra lectio, subsequatur viuæ vocis exhortatio, vt non tantum corporali cibo, immo verbi spiritualis alimento conuiuantes se refectos gratulentur, vt in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum Dominum nostrum. *Eusebius Papa, & Eutychianus. Concil. Carthagin. 4. c. 15.*

De eodem.

10 AD mensam non solum fauces cibum capiant, sed etiam aures exhauriant verbum Dei. *S. Bernard. in Speculo monachorum.*

Multo auidius audienda lectio ad mensam, quam comedendum, aut bibendum.

MAiore multo cum delectatione debemus audire, quæ ad men- 11
sam accumbentibus nobis leguntur, quam cum quanta aut
edimus, aut bibimus. Idque, vt appareat, mentem nequa-
quam distrahi ad corporis voluptates, sed maiorem in modum se in
verbis Domini oblectare. Quod ille faciebat, qui dixit, Dulciora super
Psal. 18. mel, & fauum. *S. Basilius in reg. breu. resp. 180. Cassian. l. 4. i. 17.*
Alia de hac materia Vide sup. §. 1. & inf. p. 3. c. 3. de rebus Sacerdoti prohibitis in genere c. 4. ne sit vinolentus.

DE

DE SOMNO, VIGILIA, ET QVOTIDIANO CONSCIENTIAE EXAMINE.

Cap. II. §. IIII.

SVMMARIVM.

NOCTV semper vigilandum,& in oratione pernoctandum. 1. 2.3.5.6.7.8.9.12.

Quia nox est tempus ad orationem aptum,& tenebræ habent quandam religionem. 18.19.

Suo tamen tempore dormiendum. 12.

Et tantum pro necessitate. 14.

Quia suspectus est somnus,& ideo totus quis dormire non debet. 11.16.

Vt faciebat S. Hieronymus, vtq. docet Cassianus. 15.

Dormituro tamen ad lectum qualiter eundum, ibiq. manendum. 10.11.

Euigilandumq. ad diurnum auium concentum. 20.

Et qualiter, quidq. postea faciendum. 21.

Post prandium parumper quiescendum, maxime in æstate. 13.

Conscientia semper ante somnum examinanda, ex traditione S. Petri,& Sanctorum. 1.4.22.23.24.25.26.28.

Et philosophorum. 25.27.29.30.

CAP. 2. §. 4.

MEDITATVS sum nocte cum corde meo, & exercita- 1
bar, & scopebam spiritum meum. *Psal.76.*
Memor fui nocte nominis tui Domine: & custodiui le- 2
gem tuam. Media nocte surgebam ad confitendum
tibi. *Psal.118.*
In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. 3
Psal.133.
Quis superponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam 4
sapientiæ, vt ignorationibus eorum (scilicet linguæ, & labiorum)
non parcant mihi, & non appareant delicta eorum, & ne adincre-
scant ignorantiæ meæ, & multiplicentur delicta mea, & peccata
mea abundent, & incidam in conspectu aduersariorum meorum, &
gaudeat super me inimicus meus? *Eccl.23.*
Consurge, lauda in nocte in principio vigiliarum: effunde sicut aquam 5
cor tuum ante conspectũ Domini: leua ad eum manus tuas pro ani-
ma paruulorum tuorum. *Tren.2.*
Vigilate, & orate vt non intretis in tentationem. *Matth.26.* 6
Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus domus veniat, sero, an media 7
nocte, an galli cantu, an mane, ne cum venerit repente, inueniat
vos dormientes. *Marc.13.*
Vigilate omni tempore orantes. *Luc.12.21.* 8
Si non vigilaueris, veniam ad te tamquam fur, & nescies qua hora ve- 9
niam ad te. *Apoc.3.*

Qualiter eundum ad lectum, ibiq. manendum.

SEmper cum ad horam perueneris dormiendi, non præuento tem- 10
pore, primo aspergas te aqua benedicta, & tunc vadens ad lectum
aliquam orationem præmittas, & facto tibi signaculo Crucis in
lecto, & te Domino humiliter commendato, honeste, & composite
iaceas in dextro, vel sinistro latere, numquam tamen supinus, vel ali-
ter inhonestus. Numquam dormias cum manibus in sinu positis, nec
cruribus eleuatis, vel discoopertis, vt nullus te inueniat inhoneste ia-
centem. *S.Bonau.in reg.nouitiorum, c.7.*

De eodem.

11 ITurus ad somnum, aliquid tecum defer in memoria, & cogitatione, in quo placide obdormias, quod etiam somniare iuuet. Sic tibi nox *Psal. 138* vt dies illuminabitur, & nox illuminatio tua in delicijs tuis. Placide obdormies, in pace quiesces, facile euigilabis, & surgens facilis eris ad redeundum in diem, vnde non totus decessisti. *S. Bernard. ad fratres de Monte Dei.*

Dormiendum suo tempore.

12 SIcut festinandum nobis est &c. *vt sup. §. 1. de ieiunio, n. 15.*

Post prandium parumper quiescendum.

13 POst prandium, si naturæ tuæ conuenit, potes parum quiescere, & maxime in æstate, ne caput grauetur. *Concil. Hildesem. in form. viu. can. c. 44.*

Dormiendum tantum pro necessitate.

14 QVieti, & somno tantum tempus impende, quantum cogit ipsa necessitas. Quies enim diuturna corpus emollit, & libidinis ignẽ facile accendit. *S. Ephraem de vita spirituali c. 76.*

Quo somno vtebatur S. Hieronymus, & quem præfigit Cassianus, & quem Hippocrates.

15 COnsuetudinem meam nosti: breuissimo somno vtor, & quasi interuigilo. Satis est mihi, vigilare desiuisse. Aliquando dormijsse me sentio, aliquando suspicor. *S. Hieron. ep. 87. de viris illustribus. Quem terminum quatuor horarum spatio concludendum esse, tradit Cassianus coll. 12. c. 15. Somnus tamen, & vigilia medium tenere debent: vtraque enim, si modum excedant, malum.* Hippocrates *l. 2. Aphorismorum, c. 3.*

Nemo

Nemo totus dormiat.

CAue, in quantum potes, Sacerdos, ne totus aliquando dormias, 16
ne sit somnus tuus non requies lassi, sed; sepultura corporis suffocati, non reparatio, sed extinctio corporis tui. Suspecta res est somnus, & magna ex parte ebrietati similis. *S. Bernardus ad fratres de Monte Dei.*

Pernoctandum in oratione.

PErnocta in oratione, & prece, incumbe nocturnis Vigilijs: ad 17
modicum clausis oculis rursum ora. *S. Isid. in Synonimis.*

Nox, tempus ad orationem aptum.

NOcte ad sapientiam nihil commodius: hac enim persæpe de 18
Deo cogitamus, lectioni, contemplationi diuinarum Scripturum vacamus, psallitur, oratur. *S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi illuminatorum 9.*

Habent religionem tenebræ. 19

Euripides in Bacchis, articulo 2.

Euigilandum ad nocturnum auium concentum.

DOlentes referimus, quod non solum quidam minores clerici, 20
verum etiam aliqui Ecclesiarum Prælati circa comessationes superfluas, & confabulationes illicitas, (vt de alijs taceam) fere medietatem noctis expendunt, & somno residuum relinquentes vix ad diurnum concentum auium excitantur &c. *Innoc. 3. de celebr. Missarum, c. eod.*

Qualiter euigilandum, ac deinde quid faciendum.

21 SI dormitum eas de sero, & euigilare assuescas de mane, & surgens aliquid boni mediteris, videlicet de futuro iudicio, quomodo tunc omnes euigilaturi sumus, deinde, vestiendo te, potes aliquid boni legere, Psalmum, Quid multiplicati: aut aliud, quod placeat. Et, si aliqua pollutione te mireris pollutum, percutias pectus tuum, cum proposito confitendi, aspergendo te aqua benedicta, & sic ad oratorium vade, & debitum tuum solue sicut melius potes. *Cōcil. Hildesem. in form. viu. can. c. 29. S. Bonau. de triplici statu religiosorum p. 1. c. 4.*

Consciētia qualiter & quando examināda, ex traditione S. Petri.

22 INstruebat Petrus discipulos actus vitæ suæ omni hora custodire, & in omni loco Deum respicere, firmiter scire cogitationes malas cordi suo aduenientes, mox ad Christum allidere, & Sacerdotibus Dei manifestare. *S. Clemens ep. 1. ad Iacobum fratrem Domini, ad finem.*

De eodem.

23 COmpleto iam die, omniq. opere tum corporis, tum spiritus etiā absoluto, præclare fiat, si diligenter vnusquisque, antequam cubitum eat, cum animo suo conscientiam suam exquirat, ac, si quid vel cogitauerit, vel dixerit eorum, quæ non decet, vel si inter orādum minus attentus, aut in Psalmorum decantatione tædio anxius fuerit, aut communis vitæ desiderio senserit titillatum &c. *S. Basil. hom. 1. de instit. monachorum. Concil. Hildesem. in form. viu. can. c. 51.*

De eodem.

24 DIsce tibi præesse, vitam tuam ordinare, mores tuos componere, temetipsum accusare, numquam excusare, sæpe condemnare, numquam impunitum dimittere. *S. Bernard. de interiori domo, ad finem.*

De eodem.

QVæ in ſingulis diebus opera feceris, ea tecum commemora, & cum his, quæ feceris pridie, conferto. Studioſe operam dato, vt melior in dies exiſtas. *S. Baſilius de abdicatione rerum, ad finem. S. Bonau. de puritate conſcientiæ, c. 16. 17.* 25

Optime Plutarchus de cohibenda ira, ad finem, ex Empedocle.

Caſſian. collat. 5. c. 14.

De eodem.

Prou. 12. COgitationes iuſtorum, iudicia. Iuſti quippe ab omni ſtrepitu ſæculari ad corda ſua redeunt, ibiq. aſcendunt tribunal mentis, atque ante oculos ſe, & proximum ſtatuunt: deducunt ad me- 26

Matth. 7. dium regulam teſtamenti, qua dicitur, Quæ vultis, vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. Transferunt in ſe perſonam proximi, & ſollicite attendunt, quid ſibi, ſi ita eſſent, fieri, vel non fieri iuſte voluiſſent: ſicq. diſtricto iure, atque iudicio, cauſam ſuam, & proximi, iuxta tabulas diuinæ legis, in foro cordis examinant. *S. Gregor. Moral. l. 19. c. 13. l. 22. c. 4. l. 25. c. 6.*

De eodem.

DEus, ipſe mens, iuſſit, vt homo mentis particeps ſeipſum animaduerteret. *Mercurius Triſmegiſtus in Pimandro.* 27

De eodem.

FAciebat hoc Sextius, vt, conſummato die, cum ſe ad nocturnam quietem recepiſſet, interrogaret animum ſuum, Quod hodie malum tuum ſanaſti? cui vitio obſtitiſti? qua parte melior es? Deſinet ira, & erit moderatior, quæ ſciet ſibi quotidie ad iudicem eſſe veniendum. &c. *Seneca de ira l. 3. c. 36.* 28

De

De eodem.

Vir bonus &c.
29 Non prius in dulcem declinat lumina somnum,
Omnia quam illius reputauerit acta diei.
Virgilius in Viro bono.

De eodem.

30 QVotidie bis precari solent Christiani, mane, ac sub vesperam: oriente Sole, petentes diem vere felicem, vtq. mentes eorum cælesti repleantur lumine: occidente vero, vt anima in totum exonerata sensibus, moleq. rerum sensibilium veritatem vestiget in consistorio domestico. *Philo l. de uita supplicum.*

DE ORNATV, ET MVNDITIA EXTERIORI,

DE COMMVNIBVS INDVMENTIS DOMI, FORISQVE: DE GRAVITATE, ET SEVERITATE IN MORIBVS, ET VERBIS: DE SVAVITATE IN VERBIS, ET BENIGNITATE: DE GESTV, RISV, INCESSVQVE, ET EXACTA TOTIVS EXTERIORIS HOMINIS COMPOSITIONE.

CAP. III.

De ornatu, & munditia exteriori, de communibus indumentis Sacerdotum domi, forisque.

CAP. III. §. I.

SVMMARIVM.

AMICTVS, risus, & gestus indicant hominem. 1.
Mollibus vestiri non debent Sacerdotes, quorum verus ornatus sunt mores boni. 2. 3.
Debent tamen vti vestibus proprio ordini congruētibus non nimis vilibus, nec nimis pretiosis iuxta morem prouinciæ. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13.
Nec sordibus, nec munditijs notabilibus, exemplo S. Augustini. 9. 10.
Quæ tamen sordes, & munditiæ affectari non debent. 14. 15. 16. 17.
Nam nitens cutis sordidum animum ostendit. 18.

Munditia tamen exterior esse debet,& qualis.19.

Vestis inuenta est ad operiendum corpus, & propulsanda eius incommoda. 4.5.

Ideo sollicitudo sanctorum semper versata est potissimum circa interiorem hominem componendum,exterioris superfluo ornatu spreto.6.13.

Quot vestes possit Sacerdos habere.8.

Superpellicijs vti debet in Ecclesia, & qualibus. 20.

Et habere coronam,& tonsuram congruentem, & caput in modum sphæræ radere, neque comam nutrire, idq. ab ipsis primitiuæ Ecclesiæ exordijs. 21.22.23.

Ab illoq. tempore clerus occidentalis barbam radere consueuit. 24. Contrarium tamen seruat orientalis Ecclesia.ibidem.

Cap. 3. §. 1.

AMICTVS corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enuntiat de illo. *Eccl.19.* 1

Quid existis in desertum videre? hominem mollibus vestitum? ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. *Matth.11.* 2

Verus ornatus Sacerdotis, mores boni.

VErus ornatus Sacerdotis, non tantum nullus fucus mendax, sed nec auri quidem, vestisq. pompa, sed mores boni sunt. *S. Augustinus de cons. dist. 5. c. fucare.* 3

Vestis inuenta ad operiendum corpus, & incommoda corpori imminentia propulsanda.

NEcessario ad vtramque rem accommodatus esse vestimentorum vsus debet, vt per ea scilicet & corporis deformes partes obtegantur, & quæ a cæli inclementia afferuntur incommoda, propulsentur. &c. Eiusmodi vero quoddam nobis vestimenti excogitandum est genus, quo ad omnia commode vti possimus, vt videlicet eo amicti, & diurnæ pariter honestati, & nocturnæ etiam necessitati faciamus satis. &c. *S. Basilius in reg. fus. interrog. 22.* 4

De eodem.

AMictu simplici vtere, non ad ornandum, sed ad necessitatem, non vt mollitiei studeas, sed vt hieme calescas, & corporis ignominiam contegas. Neque tamen, prætextu isto tegendæ turpitudinis, superfluis vestibus in aliam turpitudinem incidas. *S. Cyrill. catechesi 4.* 5

Sollicitudo sanctorum semper versata est circa interiorem hominem componendũ, exterioris superfluo ornatu spreto.

6 OMnis cura sanctorum, spreto ornatu, cultuq. superfluo, exterioris sui hominis, qui certe corrumpitur, omni se diligentia præbet & occupat excolendo, atque de interiori illo, qui ad imaginem Dei est, & renouatur de die in diem. *S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 37. ex S. Bernardo super Cantica.*

Vestis Sacerdotalis qualis. & in ea seruandus modus: vt nec nimis vilis, nec nimis sit pretiosa, non nimis breuis, nec nimis longa.

7 PArsimoniam cum veste humili non reprobamus, sicut etiam ornatum præter corporis diligentiam infucatum laudamus. Dissolutos autem, & fractos in vestibus incessus non recipimus. *Concil. Gangrense dist. 41. c. eod.* Vestimenta tua, & calciamenta nec nimis sint pretiosa, nec multum vilia, sed ex moderato, & competenti habitu. &c. *S. Bernardus serm. 9. de modo bene viuendi.* Clausa tamen defer indumenta, nimia breuitate, vel longitudine non notanda. *Innoc. 3. de vita, & hon. cler. c. pen.*

De eodem, & quot vestes posit Sacerdos habere.

8 SIt habitus Sacerdotis humilis, non nimis vilis, nec nimis pretiosus, sed mediocriter honestus, sine omni curiositate, longus, & amplus, ne forma corporis more sæcularium appareat foris. Potest autem duplicem vestitum seruus Christi habere, vnum meliorem pro diebus festiuis, alterum deteriorem pro diebus ferialibus. *Concil. Hildesem. in form. viu. can. c. 16.*

Vestis nec sordibus, nec mũditijs notabilis, iuxta morem prouinciæ.

EXcepta vili tunica, & operimento pari, quo tecto tantum corpus frigus excluderet, nihil sibi amplius reseruauit Nepotianus. Cultus ipse, prouinciæ morem sequens, nec munditijs, nec sordibus notabilis erat. *S. Hieron. ad Heliodorum, in Epitaphio Nepotiani.* 9

De eodem, exemplo S. Augustini.

LEgitur de S. Augustino, quod vestes eius, & calciamenta, & lectualia ex moderato, & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abiecta plurimum: Medium tenebat, neque ad dexteram, neque ad sinistram declinans. *Concil. Aquisgran. c. 124.* 10

Clericus, iuxta morem prouinciæ, sit habitu, & incessu compositus.

CLericus professionem suam habitu, & incessu probet, & ideo nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat. *Concil. Carthagin. dist. 41. c. eod. Vnde Gratianus dicit ibi, Sicut in cibis mores eorum, cum quibus viuimus, seruare monemur, sic & de indumentis intelligendum est. Vt enim alibi dicitur, Quisquis contemptis ijs &c. vt sup. c. 2. §. 1. de sobrietate, n. 24.* 11

Clericorum habitus sit proprio ordini congruens.

ETsi habitus non facit monachum, oportet clericos vestes proprio ordini congruentes semper deferre, vt per decentiam habitus extrinseci morum honestatem intrinsecam ostendant. &c. *Concil. Trident. sess. 14. c. 6.* In hunc sensum scripsit Alexander Papa vi. Francisco Ximenio Cardinali Toletano, quæ sequuntur: Sancta, & vniuersalis Ecclesia, sicut te ignorare non putamus, ad instar cælestis Ierusalem, multis, ac diuersis decoratur ornatibus: in quibus sicut in excessu prævaricando peccatur, ita in defectu nimium declinando erratur. Grata est Deo, & laudabilis cuiuslibet status condecens obseruantia. Et pro- 12

Et propterea, quicumque, præsertim Prælati Ecclesiæ, sicut in moribus, ita & in habitu, & incessu studere debent, ne nimio fastu superbi, neue nimia abiectione superstitiosi esse videantur, cum vtroque auctoritas Ecclesiasticæ disciplinæ vilescat. Eam ob rem hortamur te, vt, postquam te sancta Sedes Apostolica de inferiori statu ad Archiepiscopalem dignitatem euexit, quemadmodum te in interiori conscientia secundum Deum viuere intelligimus, ita extrinsecus, iuxta condecentiam status tui, habitu scilicet, familia, & cæteris ad dignitatis decorem conuenientibus te habere, & obseruare coneris. Datum Romæ, die 15. Decembris ann. 1495.

De eodem.

13 QVam turpis putanda est in clericis tanto gradu sublimioribus deformissima illa, ac frequentissima nostræ tempestatis habituum variatio, quam nec infirmiori quidem vasculo Apostolorum principes permittendam duxerunt? Ex veste apud homines sanctimoniæ opinionem aucupari prohibuit Christus, qui in omnibus operibus nostris, id, quod intus est, primum respicit, mundariq. iubet, deinde quod foris est. Væ illud horrendum Pharisæis interminans, qui, vt viderentur ab hominibus iusti, dilatabant philacteria sua, & magnificabant fimbrias, cum essent intus pleni rapina, & immunditia. Euangelium non temere vestimentum Ioannis Baptistæ, (quod illius professioni, ac menti respondebat) de pilis camelorum contextum celebrat, ac ipse Christus vestium mollitiem, ac lenitatem auersatur. Ecce, inquit, qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. Quæ omnia huc spectant, vt velimus clericos, præter indictam tonsuram, vestes quoque suo ordini congruentes deferre, vt in Concilio generali cautum est. *Concil. Colon. de uita clericorum, c. 26.*

1. Tim. 2. *1. Pet. 3.* *Matth. 23* *Matth. 3.* *Matth. 11.*

Affectatæ sordes, & exquisitæ munditiæ fugiendæ.

14 PAnnosi clerici, ac vestibus laceri displicent, neque enim affectatæ sordes, aut exquisitæ deliciæ laudem pariunt. *Idem Concil. Colon. ibidem. ex S. Hieron. ep. 22. vbi non, Deliciæ laudem pariunt, legitur, sed, Munditiæ Christiano non conueniunt.*

De eodem.

HAbitus tuus non sordens, sed honestus. *S. Basilius sermone de* 15
Ascet.

De eodem.

ORnatus, vt sordes, pari modo, fugiendæ sunt, quia alterum de- 16
licias, alterum gloriam redolet. *S. Hieron. ad Nepotianum.*

De eodem.

VEstis nec satis munda, nec sordida, & nulla diuersitate nota- 17
bilis, ne ad te obuians turba consistat, ne digito demonstreris
&c. *S. Hieron. ep. 22. ad Eustochium, de custodia uirginitatis.*

Nitens cutis sordidum ostendit animum. 18

Idem. S. Hieron. ep 47.

De munditia exteriori. 19

Vide sup. c. 1. §. 1. de sanctitate, Et lauabat, n. 16.

De superpelliceis. 20

Vide sup. p. 1. c. 6. §. 1. de horis canon. Horas canonicas dicturi, n. 12.

Clerici habeant coronam, & tonsuram congruentem.

COronam, & tonsuram habeant clerici congruentem, & se in 21
officijs Ecclesiasticis, & alijs bonis studijs exerceant diligenter.
Innoc. 3. de uita, & hon. cler. c. pen.

Coro-

Coronam habent clerici ab ipso S. Petro, & ab ipsa primitiua Ecclesia: & quid significet.

22 CLerici sunt Reges, idest se, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo Regnum habent: & hoc signat Corona in capite. Hanc coronam habent ab institutione Romanæ Ecclesiæ in signum Regni, quod in Christo expectatur. Rasio vero capitis, est temporalium omnium depositio &c. *S. Hieron. 12. q. 1. c. duo sunt. S. Isidorus de off. Eccles. lib. 2. c. 4. S. Gregor. Moral. l. 26. c. 21. Aliam rationem adducit Ven. Beda*, Neque ob id tantum, *inquiens*, in coronam attondemur, quia attonsus est ita Petrus, sed quia Petrus in memoriam Dominicæ passionis ita attonsus est: iccirco & nos, qui per eandem passionem saluari desideramus, ipsius passionis signum cum illo, in vertice, summa videlicet corporis nostri parte, gestamus &c. *Ven. Beda de gestis Anglorum l. 5. 122.*

De eodem, & quod clerici coronam non nutriant, sed caput in modum sphæræ radant.

23 PRohibete, fratres, per vniuersas regionum vestrarum Ecclesias, vt clerici, qui laicis, & simplicibus virtutis, honestatis, pudicitiæ, & grauitatis exempla esse debent, ac se ipsos tamquam signa purioris vitæ rudioribus ad imitationem prudenter exhibere, iuxta Apostolũ, *1. Cor. 11.* comam non nutriant, sed desuper caput in modum sphæræ radant: Quia, sicut discreti debent esse in conuersatione, ita etiam tonsura, & omni habitu discreti debent apparere. *Anicetus Papa ep. ad Galliæ Episcopos, dist. 23. c. eod. De quo uide Decretum Concilij Toletani 4. c. 41.*

Clerus occidentalis ab ipsis Ecclesię primordijs barbam radere consueuit.

Nolumus prudentiam tuam moleste accipere, quod Archiepi- 24
scopum vestrum consuetudini Sanctæ Romanæ Ecclesiæ matris omniũ Ecclesiarum, vestræq. specialiter, obedire coegimus, scilicet, vt, quemadmodum totius [a], occidentalis Ecclesiæ clerus ab ipsis fidei Christianæ primordijs barbam radendi morem tenuit, ita & ipse frater noster Archiepiscopus vester raderet. Vnde eminentiæ quoque tuæ præcipimus, vt, ipsum ceu pastorem, & spiritualem patrem suscipiens, & auscultans, cum consilio eius omnem tuæ potestatis clerum barbas radere facias, atque compellas; resq. omnino renuentium, nisi demum consenserint, publices, idest iuri Caralitanæ Ecclesiæ tradas; &, ne vlterius inde se intromittant, constringas. *Gregorius Papa vij. lib.8. Reg. ep.10. ad iudicem Caralitanum.*

[a] Ecclesiæ occidentalis clerus) *Hic aduertere est, morem contrarium Ecclesiæ orientalis barbam non incidendi forte sumpsisse originem ab illa S.Clementis constitutione, vbi, Fidelis cum sis, inquit, & homo Dei, non licet tibi nutrire capillum, & in vnum complicare, quod est delicatum, & molle, vel discerniculo discriminare, neque vero in tortum calamistris crispare, vel flauum facere: quoniam quidem lex uetat in Deuteronomio,*
Leu.19. *inquiens, Non faciatis uobis rotunditatem ex coma capitis uestri, neque incisiones. Neque uero licet barbæ pilos corrumpere, neque hominis figuram præter naturam mutare. Non incidetis (inquit lex) superficiem barbæ ue-*
Leu.21. *stræ. Hoc enim mulieribus decens creator Deus statuit, uiris indecorum esse iudicauit. Ita S.Clemens Const. Apost. lib.1. cap.4. Vide Clementem Alex. Pædagog. l.3.*

Alia multa Vide inf. p.3. c.89. Ne profanis uestibus.

DE GRAVITATE, ET SEVERITATE IN MORIBVS, ET VERBIS SACERDOTVM.

Cap. III. §. II.

SVMMARIVM.

SACERDOS exteriori grauitate debet esse compositus, quia eius dignitati maxime congruit. 1.7.

Et magno cum imperio, & velut ex Regia potestate comprimere vitia, & viros iniquos, & tumidos, & eos, qui a religione abhorrent, & voluptatibus indulgent. 2.3.5.13. 14.15.21.

Vt fecit S. Ambrosius aduersus Theodosium Imperatorem. 20.

Et S. Thomas aduersus Henricum Regem. 21.

Et ita se gerat Sacerdos, vt, licet sit adolescens, non contemnatur. 4.5.

Ob idq. nemini se nimium familiarem exhibeat. 11.12.22.23.

Ne puerili leuitate eius grauitas maculetur. 6.

Leuitas enim morum numquam reperitur in Sacerdote deuoto. 16.

Et ideo tenetur ioca etiam honesta vitare. 17.

Debita quippe seueritas & in pace, & in bello necessaria est. 8.

Tum etiam religiosa quædam simplicitas, & familiaritas, quæ tamen sine cōtemptu sit, & grauitas quædam verecunda, sed sine austeritate. 8.11.12. 16.17.

Seueritatem etiam circa feminas tenere debet. 18.

Et cunctis esse benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus. 23.

Lingua debet esse menti subdita, & verborum leuitas vitanda, scurrilitas, & risus petulantia. 24.25.27.

In locutione tria seruanda. 26.

Sacerdotes separati ab omni turba vitam agant, ex Platone. 28.

CAP. 3. §. 2.

SACERDOS, super cuius caput fusum est vnctionis o- 1
leum, & cuius manus in sacerdotio consecratæ sunt,
vestitusq. est sanctis vestibus, caput suum non disco-
operiet, vestimenta non scindet. *Leu. 21. Hæc erant olim indicia erumpentis affectus, & rationis habenas non patientis, quæ a Sacerdotali grauitate longe abesse debent.*

Ingressus post Oziam Azarias Sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domi- 2
ni octoginta, viri fortissimi, restiterunt regi, atque dixerunt: Non est tui officij Ozia, vt adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum, qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministerium: egredere de sanctuario: ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo. Iratusq. Ozias, & tenens in manu thuribulum vt adoleret incensum, minabatur Sacerdotibus. Statimq. orta est lepra in fronte eius coram Sacerdotibus in domo Domini. & festinato expulerunt eum. *2. Paralip. 26.*

Si habes brachium sicut Deus, & si voce simili tonas, circumda tibi 3
decorem, & in sublime erigere, & esto gloriosus, & speciosis induere vestibus. Disperge superbos in furore tuo, & respiciens omnem arrogantem humilia. Respice cunctos superbos, & confunde eos, & conteres impios in loco suo &c. *Iob. 40.*

Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium
in verbo, in conuersatione, in caritate, in fide, in castitate. *1. Tim. 4.* 4

In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina,
in integritate, in grauitate &c. Hæc loquere, & exhortare, & argue 5
cum omni imperio. Nemo te contemnat. *Tit. 2.*

Grauitas Sacerdotalis puerili leuitate non minuenda.

SEnes sunt Sacerdotes, quorum officium quia grauitate magnæ ho-
nestatis impenditur, a religionis pondere nulla puerili leuitate va- 6
cuatur. *S. Gregor. super l. 1. Reg. c. 2.*

Grauitas

Grauitas Sacerdotali dignitati congruit.

7 SObriam a turbis grauitatem, ac ſerioſam vitam, & ſingulare pondus conuerſationis dignitas ſibi vindicat Sacerdotalis. Quo modo enim poteſt in exemplum ſeruari a populo, qui nihil habet diſcretum a populo? nihil diſpar in moribus a multitudine? Quid enim in te miretur, ſi omnia tua facta bona in temetipſo recognoſcat exiſtere? ſi nihil in te aſpiciat, quod vltra ſe inueniat? ſi ea, quæ in ſe erubeſcit, in te, quem reuerendum arbitratur, oſtendat? *S. Bonau. in Phar. l. 1. c. 20. ex S. Ambroſio ep. 6.*

Debita ſeueritas, & in pace, & in bello neceſſaria.

8 QVid magis aut in pace tam aptum, aut in bellis perſecutionum tam neceſſarium, quam debitam ſeueritatem diuini vigoris oſtendere? Quam qui dimiſerit, inſtabili rerum curſu erret ſemper neceſſe eſt, & huc, atque illuc varijs, & incertis negotiorum tempeſtatibus diſſipetur, &, quaſi extorto de manibus conſiliorum gubernaculo, nauim ſalutis Eccleſiaſticæ illidat in ſcopulo, vt appareat, non aliter ſaluti Eccleſiaſticæ conſuli poſſe, niſi qui & contra ipſam faciunt, quaſi quidam aduerſi fluctus, repellantur, & diſciplinæ ipſius ſemper cuſtodita ratio quaſi ſalutare aliquod gubernaculum in tempeſtate ſeruetur. *S. Cyprianus l. 2. ep. 7.*

Seueritas ſeruanda ſine auſteritate, & familiaritas ſine contemptu.

9 ESto grauis, ſed non auſterus, non diſſolutus, neque ſeuerus; ſed interea mediocritatem tene, vt neque de ſeueritate ſis oneri, neque de familiaritate contemptui. *S. Bernardus de conſideratione l. 4. S. Gregor. Moral. l. 20. c. 3.*

De eodem.

10 SI interdum ſeueritate opus eſt, paterna ſit, non tyrannica: matres vos fouendo, patres corripiendo exhibeatis. *Idem S. Bernardus ſuper Cant. ſerm. 25. Inf. §. ſeq. cap.* Erudimini, *n. 14.*

Sacerdos velut ex Regia poteſtate, & grauitate, reprimere debet vitia.

AVro, & hiacyntho purpura permiſcetur, vt videlicet Sacerdotale cor, cum ſumma, quæ prædicat, ſperat in ſemetipſo, ſuggeſtiones vitiorum reprimat, eisq. velut ex Regia poteſtate contradicat, quatenus nobilitatem ſemper intimæ regenerationis aſpiciat, & cæleſtis Regni ſibi habitum moribus defendat. *S. Gregor. p. 2. Paſtor. c. 3. uide inf. c. 7. §. 1. de doctrina in Sacerdotis habitu, n. 28. & a cap. Sacerdotes pro populorum, n. 61. cum ſeqq.* 11

De eodem.

VIde, ne te facilem, ac lenem cupiditates inueniant, ne mox negligentiam tuam dolor occupet, aſſueſcasq. tum peccare, tum reſipiſcere. Ab initio potius grauis, ac ſeuerus eſto aduerſus omnem cupiditatis titillationem, & ne aſſueſcas in bello inferior eſſe. *S. Ephraem cap. de exercitatione.* 12

De eodem.

SI voluptatis alicuius imaginem animo conceperis, moderare tibi, ne ab ea mouearis, ſed & rem examina, & tibi ipſe deliberãdi præbe ſpatium. deinde vtriuſque temporis memento, tum eius, quo voluptate perfrueris, tum eius, quo percepta iam voluptate dolebis, teq. ipſe obiurgabis, atque his illa confer, ſi abſtinueris, fore, vt gaudeas, teq. ipſe collaudes. Quod ſi tibi ſuſcipiendæ rei videbitur eſſe tempus, caue, ne te vincant eius blanditiæ, & ſuauitates, & illecebræ; ſed illud oppone, quanto præſtantior ſit talis victoriæ conſcientia. *Epictetus in Enchiridio c. 56.* 13

Omni-

14 Omnibus nobis nulla virtus magis necessaria est, quam simplicitas religiosa, & grauitas verecunda.

S. Bernardus de ord. vitæ, & serm. 86.

15 Humilem, sed minime seruilem, acrem quoque, ac vehementem esse conuenit Sacerdotem.

S. Chrysost. l. 3. de Sacerdotio.

16 Morum leuitas potest aliquando esse in bono ad horam, sed in deuoto numquam, dūmodo sit deuotus.

S. Bonau. de processu religionis 5. c. 9.

Ioca etiam honesta vitanda Sacerdoti.

17 LIcet interdum honesta ioca, ac suauia sint, tamen ab Ecclesiastica abhorrent regula: quoniam, quæ in scripturis sanctis non reperimus, ea quemadmodum vsurpare possumus? *S. Ambros. de off. l. 1. c. 23.*

Seueritas tenenda circa feminas.

18 SEueritas in vobis circa feminas vigeat, auctoritas polleat, vigor teneatur, grauitas veneretur. *S. Cyprianus de singul. clericorum, si tamen tractatus ille S. Cypriani est. De hoc Vide inf. Laicus p. 3. c. 12. ne sit fornicarius.*

Seue-

Seueritas tenenda circa eos, qui a religione abhorrent, & voluptatibus indulgent.

IN eos, qui a religione abhorrent, & voluptatibus indulgent, ita 19
seueri, ac tristes esse debemus, vt prudentiam, & modestiam, &
pacem retineamus. *S. Ephraem c. de castitate.*

De seueritate, & grauitate S. Ambrosij aduersus Thoedosium Imperatorem.

AB Eugenij cæde, Theodosius Mediolanum ingressus, orationis 20
gratia se in Ecclesiam conferebat. Cumq. proxime foribus assisteret, ecce Imperatori obuius fit Ambrosius ciuitatis Episcopus, mediaq. in plebe arrepto eius purpureo amiculo, Siste gradum, ait: viro enim peccati squallore contaminato, manusq. habenti præter tenorem iustitiæ cruentas, non fas eum sine præuia pænitētia vel limen ingredi sacræ ædis, aut mysteriorum Dei fieri participem. Admiratus Imperator Sacerdotis libertatem, conscius sibi, ac proinde mæstus, & cōmissorum pænitudine interpunctus, in Regiam reuersus est. *Sozomenus tomo 7. c. 24. Tripert. l. 9. c. 30. Nicephorus l. 12. c. 41.*

De seueritate, & grauitate S. Thomæ Cantuariensis aduersus Henricum Angliæ Regem.

CVm Henricus, Angliæ Rex, coacta Synodo prouincialium Epi- 21
scoporum, leges ferret vtilitati, ac dignitati Ecclesiæ repugnantes, adeo constanter obstitit Regiæ cupiditati, vt neque pollicitationibus, neque terroribus a sententia decederet, ac propterea sæpius Rex conquereretur, se cum vno Sacerdote in suo Regno pacem habere non posse. *Ioannes Episcopus Carnotensis in eius vita.*

Nemini sit Sacerdos multum familiaris.

23 NEmini te multum familiarem exhibeas; quia nimia familiaritas parit contemptum, & subtractionis ab studio materiam subministrat. &c. *S. Thom. opusc. 68. quod vide.*

Cunctis esto benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus.

S. Bernardus de honestate vitæ, doctrina 2.

Lingua sit menti subdita.

24 IVgum sit verbis tuis, & statera, hoc est humilitas, atque mensura, vt lingua tua menti sit subdita. Restringatur habenæ vinculis, frenos habeat suos, quibus reuocari possit. Ad mensuram sermones proferat libra examinatos iustitiæ, vt sit grauitas in sensu, in sermone pondus, atque in verbis modus. *S. Ambrosius l. 1. de off. c. 3. & optime c. 22. S. Isidorus in Synonimis, de mensura in verbo.*

Leuitas verborum vitanda.

25 VErba otiosa vndecumque sint, semper fuge. Licet enim grande peccatum non putetur esse, tamen eorum consuetudo graue generat detrimentum spiritualium profectuum. Et sæpe, dum quasi licenter relaxamus linguam in verba otiosa, dum non auertimus, paulatim dilabimur ad nociua. Ex quibus oriuntur quandoque turbationes, dissolutiones, & graues conscientiæ corrosiones. *S. Bonau. de triplici statu religiosorum, p. 1. c. 27.*

26 Tria in locutione seruanda, vnde quatuor commoda proueniunt.

Vide inf. c. 8. §. 5. de silentio. In locutione tria, n. 22.

Sacerdos prosequatur odio scurrilitatem, & risus petulantiam.

CVm Sacerdos gregis forma, & Ecclesiæ lumen dictus sit, ac re uera sit, subditos, vt cera sigillo, sic ipsius moribus imprimi, necesse est. Quocirca, si lumen esse vis, scurrilitatem, ac risus petulantiam odio insectare, ne alioqui multos petulantiam, ac procacitatem doceas. Sacerdos enim Domini omnipotentis, Angelus est. Angelus autem risum nescit, Deo cum metu, ac pauore ministrans. *S. Isidorus Pelusiota l. 1. ep. 319.* 27

Sacerdotes separati ab omni turba vitam agant. 28

Plato in Timeo.

DE SVAVITATE IN VERBIS, ET BENIGNITATE SACERDOTVM.

Cap. III. §. III.

SVMMARIVM.

VERBVM dulce frangit iram, multiplicat amicos, mitigat inimicos, sermo durus suscitat furorem. 1.3.
Quia plus sæpe placet, quam donum; quod quidem non æstimatur cum contumelia collatum. 4.22.
Vtilissimum est, & sapientis viri, affabilem se exhibere omnibus, sed sine adulatione. 2.18.
Qui dare non potest, saltem sit affabilis. 19.
Hilaritas vultus semper exhibenda est ijs, quibus cum loquimur. 20.21.
Etiam infidelibus. 38.
Quia multa regna labefactauit verborum tumor, seruauit affabilitas. 30.
Arma natiua hominis sunt benignitas, beneficentia, & sapientia. 10.11.
Et ideo homo ab homine timeri non debet. 12.
Sed infirmis se quisque accommodare, vt eos lucrifaciat. 6.9.32.33.34.
Delinquentemq. corripere in spiritu lenitatis, propriæ fragilitatis memor. 7.39.
Qui enim alios inclementer condemnat, certissimum est, ijsdem vitijs subiacere. 41.
Nec esse perfectum, qui ad aliorum imperfectionem est impatiens. 42.
Ideo debet esse circa se austerus, circa alios benignus. 43.
Et iudicium exercere sine amaritudine, nihil potestati tribuens, sed totum æquitati. 7.9.44
Et iniurias proprias condonare exemplo Christi. 8.
Plus amari desiderans, quam timeri. 14.15.16.17.30.
Plus enim agit erga corrigendos beneuolentia, quam austeritas, & ideo a leuioribus medicamentis incipere debet. 26.27.28.29.30.
Captare tamen populi beneuolentiam non debet, vt sibi exhibeatur, sed Deo. 40.

CAP. 3. §. 3.

1 RESPONSIO mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem. *Prou.15.1.Reg.25.2.Reg.10.*

2 Congregationi pauperum affabilem te facito. &c. Sapiens in verbis seipsum affabilem facit. *Eccl.4.*

3 Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua eucharis, *id est gratiosa*, in bono homine abundat. *Eccl.6.*

4 Fili in bonis non des querelam, & in omni dato non des tristitiam verbi mali. Nonne ardorem refrigerabit ros? sic & verbum melius quā datum. *Eccl.18.*

5 Conuertistis in amaritudinem iudicium, & fructum iustitiæ in absinthium. *Amos 6.*

6 Factus sum infirmis infirmus, vt infirmos lucrifacerem. *1.Cor.9.*

7 Fratres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. *Gal.6.*

8 Supportantes inuicem, & donantes vobismet ipsis, si quis aduersus alterum habet querelam: sicut & Dominus donauit vobis, ita & vos. *Coloss.3.*

9 Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, prouidentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque vt dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. *1.Pet.5.*

Arma natiua hominis, benignitas, & sapientia.

10 DEus, qui cæteris animalibus sapientiam non dedit, naturalibus ea munimentis ab incursibus, & periculis tutiora generauit: hominem vero, quia nudum, fragilemq. formauit, vt eum sapientia potius instrueret, dedit ei præter cætera hunc pietatis affectum, vt homo hominem tueatur, diligat, foueat, contraq. omnia pericula, & accipiat, & præstet auxilium. Summum igitur inter se hominum vinculum est humanitatis, quod qui disruperit, nefarius, & parricida existimandus est. &c. *Lactantius Firmianus lib.6. diuinarum institutionum, cap.10.*

De

De eodem, quodq. peculiaria ſint homini benignitas, & beneficentia.

NAturæ noſtræ nihil eſt tam peculiare, quam mutua inter nos cō- 11
municatio, mutuaque alijs aliorum operæ indigentia, & in eoſdem, qui eiuſdem ſunt nobiſcum generis, caritas. *S. Baſilius in reg. fuſ. reſponſ. 3.*

Homo ab homine timeri non debet.

Gen. 9. CVm Noe Dominus, filijsq. eius benediceret, dicens, Creſcite, 12
& multiplicamini, & replete terram, protinus adiunxit, Et terror veſter, ac tremor ſit ſuper cuncta animantia terræ. Quorum videlicet terror, ac tremor, quia eſſe ſuper animantia terræ præcipitur, profecto eſſe ſuper homines prohibetur. Homo quippe brutis animalibus, non autem hominibus cæteris, natura prælatus eſt, & ideo ei dicitur, vt ab animalibus, & non ab hominibus timeatur, quia contra naturam ſuperbire, eſt ab æquali velle timeri. *S. Gregor. in Paſtorali, p. 2. c. 6. Moral. l. 21. c. 10.*

Virga, & Manna debent eſſe in pectore Sacerdotis, ſicut in arca tabernaculi.

Heb. 9. IVxta Pauli vocem, in arca tabernaculi cum tabulis Virga ſimul, & 13
Manna eſt, quia ſcripturæ ſacræ ſcientia in boni doctoris pectore, ſicut eſt Virga diſtrictionis, ſic eſt & Manna dulcedinis. *S. Bonau. l. 4. Pharetræ c. 45. ex S. Gregor. Moral. l. 20. c. 8. De Virga, & Baculo vide Concil. Aquiſgran. c. 134.*

Sacerdos plus ſtudeat amari, quam metui.

Pſalm. 2. ERudimini, qui iudicatis terram. Diſcite, ſubditorum matres vos 14
eſſe debere, non dominos. Studete magis amari, quam metui. Et, ſi interdum ſeueritate opus eſt, paterna ſit, non tyrannica. Matres vos fo-

vos fouendo, patres corripiendo exhibeatis. Mansuescite, ponite feritatem, suspendite verbera, producite verba, pectora lacte pinguescant, non typho turgeant. Quid iugum vestrum super eos aggrauatis, quorum potius onera portare debetis? Cur morsus a serpente paruulus fugit conscientiam Sacerdotis, ad quem eum magis oportuerat, tamquam ad sinum recurrisse matris? &c. S. *Bernard. super Cant. serm.* 25. *S. Gregor. in Pastor. p.* 2. *c.* 5. *S. Ambros. de off. l.* 2. *c.* 7.

De eodem.

15 TAlem te redde subditis, vt magis ameris, quam timearis. Reuerentia enim ex amore procedit, odium vero timor efficit. *S. Isidorus in* Synonimis.

De eodem.

16 A subditis magis venerari, quam timeri stude, vt tibi plus dilectionis officio, quam contradictionis necessitate adhæreant. subiecti te plus reuereantur, quam timeant; ex reuerentia enim amor procedit, & odium tremor confert, fidem metus tollit, affectus restituit. Timor non seruat diuturnam fidem. Vbi timor audet, eum sequitur rubor; vbi timor, audentia sequitur; &, vbi metus, desperatio occurrit. Quapropter tempera oris sementem, summaq. bonitate subditos conuenit regere. Non sis terribilis in subditis, sed sic dominare vt tibi delectentur seruire. *Idem* S. *Isidorus in norma viuendi*, *c.* 12.

De eodem.

17 NIhil tam vtile, quam diligi; nihil tam inutile, quam non amari. Nam, odio haberi, exitiale, ac nimis capitale arbitror. Itaque id agamus, vt omni sedulitate cõmendemus existimationem, opinionemq. morum, ac primum placiditate mentis, & animi benignitate influamus in affectum hominum. Popularis enim, & grata est omnibus bonitas, nihilque, quod tam facile illabatur humanis sensibus. Ea, si mansuetudine morum, ac facilitate animi, moderatione præcepti, & affabilitate sermonis, verborumq. honore, patienti quoque sermonum vice, modestiæq. adiuuetur gratia, incredibile quantum procedit ad cumulum dilectionis. Legimus &c. *vt inf. n.* 30. *S. Ambrosius de off. l.* 2. *c.* 7.

Affa-

Affabilitas valet plurimum, ſed quæ ſine adulatione.

AFfabilitas ſermonis ad conciliandam gratiam valet plurimum. 18
ſed hanc volumus eſſe ſinceram, ac ſobriam, ſine vlla adulatione, ne ſimplicitatem, ac puritatem alloquij dedeceat ſermonis adulatio &c. *Idem S. Ambroſius ibidem, c.19.*

Qui dare non poteſt, ſaltem ſit affabilis.

SI potes, da; ſi non potes, affabilem te fac. Coronat Deus intus 19
bonitatem, vbi non inuenit facultatem. Nemo dicat, Non habeo: caritas non de ſacculo erogatur. *S. Auguſt. ſuper Pſ. 103. S. Gregor. Moral. l. 21. c. 14.*

Hilaritas vultus ſemper exhibenda ijs, quibus cum loquimur.

CVm quid locuturus es, ea ex ore tuo ſemper verba præſiliant, 20
quibus, & proximum conſoleris, & caritatem erga illum tuam magis confirmes. Eadem ratio in medio, eadem in poſtremo, qui habeatur, ſermone ſeruetur: idq. adhibita quadam feſtiua oris hilaritate, vt, qui tecum loquatur, per te exhilarari ſe ſentiat. *S. Baſilius ſerm. de abdicatione ſæculi.*

Nullus a te triſtitiam habeat, nemo a te con- 21
fuſus abſcedat.

S. Bernardus de modo bene viuendi, ſerm. 14.

Non æſtimatur donum cum contumelia collatum.

NEſcio quo pacto fit, vt is, quem contumelia affeceris, non ſentiat 22
pecuniarum acceptarum ſubſidium ob inflictam contumeliæ plagam; &, quem contra blande, atque humaniter appellaueris, quiq. donum aliquod vna cum ſui conſolatione a te acceperit, exultat

tat magnopere, ac lætatur. Tum verò donum ipsum donantis vultus, gestusq. conduplicat. S.*Chrysost.l.3. de Sacerdotio*.

Grauis debet esse Sacerdos, sed cum comitate, & humanitate.

23 GRauem Sacerdotem, sed minime fastuosum, terrificum, sed humanum; visenda maiestate principem; sed omnibus tamen appellandis comem, eundemq. integrum, officiosum. *Idem* S.*Chrysost.ibidem*.

Ex benignitate, & seueritate faciendum temperamentum.

24 SVnt nonnulli ita districti, vt etiam omnem mansuetudinem benignitatis amittant; & sunt nonnulli ita mansueti, vt perdant districti iura regiminis. Vnde cunctis rectoribus sunt vtraque tenenda, vt nec in disciplinæ vigore benignitatē mansuetudinis, nec rursus in mansuetudine districtionem deserant disciplinæ, quatenus nec a compassione pietatis obdurescant, cum contumacem corrigunt, nec disciplinæ vigorem molliant, cum infirmorum animos consolantur. Regat ergo vigor disciplinæ mansuetudinem, & mansuetudo ornet sermone vigorem. Et sic alterum commendetur ex altero; & nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta. S. *Gregor. dist. 45. c. sunt namque, & in Pastoral.p.2.c.6.Inf.*§. *proximo, cap.Talis esse debet, n.14.*

De eodem.

25 ICcirco Spiritus sanctus in columba, & igne monstratur, quia videlicet omnes, quos implet, & columbæ simplicitate mansuetos, & igne zeli ardentes exhibet. Nequaquam ergo sancto Spiritu plenus est, qui aut in tranquillitate mansuetudinis feruorem æmulationis deserit, aut rursum in æmulationis ardore virtutem mansuetudinis amittit. *Idem S.Gregor.p.3.Pastoral.admonitione 17.*

De eodem,
quodq. plus agat beneuolentia, quam austeritas erga corrigendos: & a leuioribus medicamentis incipiẽdum.

SI quid per humanam fragilitatem subditos peccare contigerit, illa Apostoli Sacerdotibus suis est obseruanda præceptio, vt illos arguant, obsecrent in omni bonitate, & patientia. Cum sæpe plus erga corrigendos agat beneuolentia, quam austeritas; plus exhortatio, quam comminatio; plus caritas, quam potestas. Si autem ob delicti grauitatem virga opus fuerit, tunc cum mãsuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate seueritas adhibenda est; vt sine asperitate disciplina populis salutaris, ac necessaria conseruetur; &, qui correcti fuerint, emendentur, aut, si resipiscere noluerint, cæteri salubri in eos animaduersionis exemplo a vitijs deterreantur. Cum sit diligentis, & pij simul pastoris officium, morbis ouium lenia primum adhibere fomenta; post, vbi morbi grauitas ita postulet, ad acriora, & grauiora remedia descendere &c. *Concil. Trident. sess. 13. c. 1. de reform. S. Chrysost. de sacerd. l. 2. S. Hieron. ep. 2. ad Nepotian. dist. 95. c. esto subiectus, & per totam dist. S. Leo ep. 88. ad Anastasium Episcopum Thessalonic.* 26

2. Tim. 4.

De eodem.

EQuos indomitos blanda prius manu tangimus, vt eos nobis plenius, postmodum etiam per flagella subigamus: & amaro pigmentorum poculo mellis dulcedo adiungitur, vt ea, quæ saluti profutura est, in ipso gustu aspera amaritudo sentiatur; &, dum gustus per dulcedinem fallitur, humor mortiferus per amaritudinem vacuetur. *S. Gregor. Pastor. p. 3. admonitione 18.* 27

De eodem.

LEuiter castigatus reuerentiam exhibet castiganti. Asperitatis autem nimiæ increpatio nec correctionem recipit, nec salutem. *Concil. Brachar. 3. c. 6. dist. 45. c. cum beatus. S. Bernardus de modo bene viuendi, serm. 18. ex S. Ambros. de off. l. 1. c. 32. S. Prosper de vita contempl. l. 2. c. 1. & 3.* 28

De

De eodem.

29 MEminisse oportet rectores, quia Columba est in diuinis scriptu ris Ecclesia appellata, quæ non vnguibus lacerat, sed alis pie percutit. *Concil. Aquisgran. c. 134.*

De eodem, exemplo Dauidis, & Mosis.

30 LEgimus, non solum in priuatis, sed etiam in Regibus quantum 1.Reg.16.
facilitas blandæ affabilitatis profecerit, aut superbia, verborumq. obfuerit tumor, vt regna ipsa labefactaret, & potestatem solueret &c. Ideo Dauid non cecidit, quia charus fuit omnibus, & diligi a subiectis, quam timeri, maluit. Timor enim temporalis tutaminis seruat excubias, nescit diuturnitatis custodiam &c. *S. Ambros. de off. l. 2. c. 7. S. Bernardus serm. 23. super Cant. S. Gregor. Pastoral. p. 2. c. 5. S. Isidorus in Synonimis, & in norma viuendi, c. 12. & 16. Vide inf. p. 3. c. 11. ne sit iracundus, n. 5. est quędam.*

De eodem.

31 SI quorum forte sunt vitia, hæc maturis obiurgationibus increpate, vt ipsa quoque Sacerdotalis indignatio virtute sit admixta dulcedinis: quatenus & tunc a subiectis amari debeat, etiam cum grauiter timetur. *Idem* S. *Gregor. l. 3. ep. 1. l. 9. indictione 4. ep. 8.*

Sacerdos se inferioribus accommodare debet.

32 NIhil tam onerosum in ordine Sacerdotum video, quàm rigorem mentis compatiendo flectere, & cum personis superuenientibus animum mutare: & tamen hoc valde est necessarium. Nam, quando ex prædicatione eius ad boni operis gratiam peccator reducitur, si ipse prædicator videatur ingratus? &c. Crassiora ergo vestimenta Sacerdos exiens ante populum induat, vt mentis suæ habitum pro vtilitate filiorum etiam ad terrena toleranda componat. Pensate ergo, fratres charissimi, quātus speculatori labor sit & ad sublimia cor tēdere,

& hoc repente ad ima reuocare, & in sublimitate cognitionis intimæ extenuare animum, & propter exteriores causas proximorum, vt ita dicam, subito in cogitatione crassescere. *S. Gregor. hom. 11. super Ezechielem, & lib. 19. Moral. cap. 14. S. Cyrillus Alex. in Leu. c. 4. Ven. Beda super Leu. c. 10.*

De eodem.

Gen. 28. IAcob, desuper, innitente Domino, & vncto deorsum lapide, ascendentes Angelos, & descendentes vidit: quia scilicet prædicatores sancti non solum sursum sanctum caput Ecclesiæ videlicet Dominum contemplando appetunt, sed deorsum quoque ad membra illius miserando descendunt. Hinc Moses crebro tabernaculum intrat, & exit; &, qui intus in contemplationem rapitur, foris infirmantium negotijs vrgetur. Intus Dei arcana considerat, foris onera carnalium portat. *S. Gregor. Pastoral. p. 2. cap. 5.* 33

De eodem.

Sacerdotis nauem. *Vt inf. cap. 9. §. 2. de oneribus, n. 20.* 34

Sacerdos, sicut est Pater nomine, sit etiam & opere.

SI Sacerdotale, quod administramus, officium, mentis integritate pensemus, sic nos cum filijs nostris debet vnire concordia, vt, sicut Patres in nomine, ita affectu probemur in opere. *S. Gregor. super l. 1. Reg. c. 34.* 35

Falso nominatur Pater, qui filijs mærentibus non condoleat, & gaudentibus non collætetur.

AFflictionis participem, & socium sume Sacerdotem, vt patrem. Quis enim tam falso nominetur Pater, aut tam duro, atque adamãtino animo præditus est, qui non filijs mærentibus doleat, & gaudentibus lætetur? Sacerdos ita tristatur ob peccatum illius, quem propter religionem habet loco filij, vt Iacob visa tunica Ioseph sanguine con- 36

ne conſperſa querebatur, vt Dauid luxit Abſalonis interitum, vt Heli Ophain, & Phineen, qui in acie ceciderunt, vt Moſes impium populum, qui rerum nouarum ſtudioſus vitulum ſibi conflauerat. *S. Gregor. Nyſſenus in eos, qui alios iudicant durius.*

Sacerdos ſit matri ſimilis, vt ad eum ſubditus afflictus confidenter recurrat.

37 TAles ſeſe, qui præſunt, exhibeant, quibus ſubiecti occulta quoque ſua prodere non erubeſcant, vt, cum tentationem fluctus paruuli tolerant, ad Sacerdotis mentem, quaſi ad matris ſinum, recurrant; & hoc, quod ſe inquinari pulſantis culpæ ſordibus præuident, exhortationis eius ſolario, ac lacrymis orationis lauent. *S. Gregor. Paſtor. p. 2. c. 5. S. Bernardus ſuper Cant. ſerm. 23.*

Infidelibus quoque benignitas exhibenda.

38 EOs, qui a religione Chriſtiana diſcordant, manſuetudine, benignitate, admonendo, ſuadendo, ad vnitatem fidei neceſſe eſt cõgregare, ne, quos dulcedo prædicationis, & prætenſus futuri iudicij terror ad credendum inuitare poterat, minis, & terroribus repellantur. Oportet ergo magis, vt ad audiendum de vobis verbum Dei benigne conueniant, quam auſteritatem, quæ ſupra modum extenditur, expaueſcant. *Idem* S. *Gregor. l. 1. ep. 34. & 45. l. 11. ep. 15.*

Sacerdos ſit erga alios benignus, propriæ fragilitatis memor.

39 PRiuatorum caſus cõmiſereatur Sacerdos, memineritque, ſe, quãuis dignitate præſtet ijs, quos gubernat, ac regit, naturam tamen eandem habere, ideoq. poſſe aliquando fortaſſe in eoſdem errores incidere &c. Noli eſſe tam facilis ad amputandum, ad exſcindendum Sacerdos, qui Dominum, ne id faciat, debes obſecrare: neque tam celeriter deſperandum exiſtima. Diligentiam adhibeto, reprehenſionibus circumfodito, cohortationibus foueto, tamquam ſinu, documentorum quaſi aquarum copia irrigato, præceptis, vt vallo, communito. Tuum eſt, placare iudicis animum: Moſis curam, Sacerdos, & ſol-

& sollicitudinem imitare &c. *S. Gregor. Nyssen. in eos, qui alios durius iudicant.*

Sacerdos hominibus placere curet, non vt ipse diligatur, sed Deus.

NOn oportet, vt rectores boni placere hominibus appetant, sed vt, suæ æstimationis dulcedine, proximos in affectum veritatis trahant, non vt se amari desiderent, sed vt dilectionem suam quasi quandam viam faciant, per quam corda audientium ad amorem Conditoris sui introducant. *S. Gregor. Pastor. p. 2. c. 8. S. Basilius de vera virginitate.* 40

Qui alium inclementer condemnat, certissimum est ijsdem vitijs subiacere.

EVidens indicium est animæ nec dum vitiorum fæcibus eliquatæ, in alienis criminibus non affectu misericordiæ condolere, sed rigidã iudicantis tenere censuram. &c. Ideoq. ijsdem vitijs subiacere certissimum est, quæ in alio inclementi, atque inhumana seueritate condemnat. *Cassianus coll. 11. c. 10. l. 1. c. 30. Vide optimum exemplum apud eundem coll. 2. c. 13.* 41

Non est perfectus, qui ad imperfectionem aliorũ est impatiẽs.

ILle perfectus est, qui ad imperfectionem proximi impatiens non est. Nam, qui, alienam imperfectionem perferre non valens, proximum deserit, ipse sibi testis est, quam perfecte nondum profecit. *S. Bonau. lib. 1. Pharetræ, cap. 35. ex S. Gregor.* Idem S. *Bonau. de reform. mentis cri.* 42

Sacerdos sit circa se austerus, circa alios benignus.

CIrca vitam tuam esto austerus, circa aliorum benignus. Audiant te homines parua mandantem, & grauia facientem. *S. Chrysost. super Matth. c. 2.* 43

In

In causis iudicandis nihil potestati, totum æquitati tribuatur.

44 CAusæ, quæ per sententiam sunt decidendæ, necesse est, vt prius studiosa, & frequentissima consideratione mensurentur; nihil potestati, sed totum æquitati tribuatur. *S. August. lib.12. ep.30. S.Bernardus de consider. l.2.*

45 ## Cunctis esto benignus. &c.

Vt sup. §. proximo, n.24.

Alia vide inf. c. 7. de doctrina. §. 1. a cap. non licet, n. 76. cum nouem seqq. & c.8. §. 1. de modestia, & mansuetudine.

DE GESTV, RISV, INCESSVQVE,

ET EXACTA TOTIVS EXTERIORIS HOMINIS COMPOSITIONE.

Cap. III. §. IIII.

SVMMARIVM.

OCVLORVM compositio, & custodia necessaria. 1.29.30.
Maxime ad tuendam castitatem. 31.32.33.
Quia non decet intueri, quod non licet concupisci. 32.
Et oculus impudicus impudici cordis est nuntius. 35.
Homo apostata incomposite vtitur membris suis. 2.
Exterior corporis amictus, risus, & incessus, indicant hominem. 4.5.7.8.9.15.43.
Ideo Sacerdos debet esse sollicitus de componendo exteriori homine in omnibus actibus suis. 12.13.
Quia disciplina morum totum hominem componit, & decoratur maturitate, humilitate, & benignitate, & qualiter. 10.11.
Sacerdotis seueritas, & hilaritas, qualis. 14.
Qualis eius habitus, incessus, gestus, motus, sermo, conuictus, & membrorum compositio. 15.16.17.18.19.20 21.
Risus petulantia Sacerdoti vitanda. 22.23.
Risus in Ecclesia, Diaboli opus. 24.
Qualiter in mensa se debeat gerere Sacerdos. 36.37.38.
Qualiter in conuiuio. 3.6.37.38.
Qualiter in lecto, & in somno. 39.
Qualiter loquendo. 16.20.29.
Qualiter disputando. 40.
Qualiter confessiones audiendo. 41.
Qualiter incedendo, vel ambulando. 9.15.16.17.18.
Qualiter sedendo. 42.43.
Qualiter ridendo. 25.26.27.28.29.
Qualiter oscitando. 27.
Qualiter cum alio viro conuersando. 44.
Qualiter cum femina. 33.34.35.
Membra sui corporis coram aliquo non denudanda. 45
Lectuli eius locus, si fieri potest, nesciatur, nec videatur. ibidem.

CAP.

CAP. 3. §. 4.

1 QVI inclinauerit oculos, ipse saluabitur. *Iob.22.Eccl.2.* *Tren.2.*

2 Homo apostata, vir inutilis, graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia seminat &c. *Prouerb.6.*

3 Si in medio multorum sedisti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poscas bibere. *Eccli.31.*

4 Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enunciant de illo. *Eccl.19.*

5 Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit. *Eccl.21.*

6 Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo. &c. sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco, &c. *Luc.14.*

Exterior compositio index est interioris.

7 INterior est custodia cordis, quæ ordinata exterius seruat membra corporis. Qui ergo statum mentis perdidit, subsequenter foras in inconstantiam motionis fluit, atque exteriore mobilitate indicat, quod nulla interius radice stabilitatis subsistat. *S. Bon. in Pharetra ex S.Gregor.Pastor.p.3.admonitione 24.*

De eodem.

8 INcompositio corporis, inæqualitatem indicat mentis &c. *S.August. epistola 109. ad Monachas.*

De eodem.

9 EST in ipso motu, incessu, gestu tenenda verecundia. Habitus enim mentis in corporis statu cognoscitur. Hinc homo cordis nostri absconditur, aut leuior, aut iactantior, aut turpior, aut con-

gruior, constantior,& purior,& maturior æstimatur: Itaque vox quædam est animi, corporis motus &c. Nec cursim ambulare honestum arbitror, nisi cum causa exigit alicuius periculi, vel iusta necessitas &c. Est gressus probabilis, in quo sit species auctoritatis, grauitatisq. pondus, tranquillitatis vestigium, ita tamen, vt studium desit, atque affectatio; sed motus tibi sit purus, ac simplex &c. Motũ natura informet: si quid sane in natura vitij est, industria emendet &c. S. A*mbros. de off. l.1.c.18.*

Disciplina totum hominem componit.

O Quam compositum reddit omnem corporis statum, nec non mentis habitum disciplina. ceruicem submittit, deponit supercilia, componit vultum, ligat oculos, cohibet cachinnos, moderatur linguam, frenat gulam, sedat iram, format incessum. Talibus decet pudicitiæ vestem distingui margaritis. *S. Bonau. in Phar. l.4.c.9. ex S. Bernardo. Hugo Card. de disciplina monachorum.* 10

Disciplina morum decoratur maturitate, humilitate, & benignitate, & qualiter.

MOrum disciplina triplici decore decoratur, scilicet si sint maturi, humiles, & benigni. Maturi, vt non sint leues ridendo, nec curiosi, aut verbosi, nec ioculatores. Maturitas intus mentem componit, & corpus exterius ab insolentia custodit, caput regit, ne leuiter hinc inde circumferatur, oculos, ne euagentur, aures, ne otiose auscultent, quæ minus expediant, linguam refrenat ab otiosis verbis, manus ab inutilibus occupationibus, pedes a vanis ambulationibus &c. Humilitas deprimit ceruicem, humile format responsum, gestus complanat, vestimentum simplex amat, sese inter nouissimos locat, ostentationis notam declinat, singularitatem fugit, ad aliorum obsequia se agilem facit, ad opprobria tacitum, ad honores oblatos verecundum, promptum ad discendum, difficilem ad indignandum. Benignitas facit affabilem, compassiuum afflictis, tractabilem, exorabilem, & flexibilem ad consilia, communicatiuum sui, & suorum, in bono hilarem, & modeste iucundum, nullum spernentem, vel temere iudicantem, fidelem, socialem, omnibus gratiosum &c, *S. Bonau. de processu religionis 5.c.2.* 11

Sacer-

Sacerdos sit sollicitus de exteriori homine componendo in omnibus actibus suis, saltem propter exemplum laicorum.

12 SOllicitudo prima ad hoc tendere debet; vt exteriorem hominem debite componat Sacerdos tam in loquendo, quam comedendo, bibendo, ambulando &c. quatenus, quicumque mores ipsius cōsideret, ædificetur, & dicat, Ille est disciplinatus vir, & vtilis in officio Ecclesiastico, quia omnes sanctam vitam in eo vident. Hæc autem morum compositio inter simplices, & mundanæ vitæ homines maxime est necessaria, quia facillime scandalizantur, quando vel parum clerici ad libertatem extrinsecam declinant. E contra autem, quando vident eos mature incedere, & timorate conuersari in omni castitate, & sobrietate, tunc maxime ædificantur, & venerantur eos. &c. *Concil. Hildesem. in form. viu. can. c. 13.*

De eodem.

13 NIhil est, quod alios magis ad pietatem &c. Quapropter sic decet omnino clericos, in sortem Domini vocatos, vitam, moresq; suos omnes componere, vt habitu, gestu, incessu, alijsq. omnibus rebus, nihil, nisi graue, moderatum, ac religione plenum, præseferant. *Concil. Trident. sess. 22. c. 1. de reform. & sess. 14. in proœmio.*

Qualis esse debeat seueritas Sacerdotis.

14 TAlis esse debet dispensator regiminis, vt ea Sacerdos circa subditos mensura moderetur, quatenus, & arridens timeri debeat, & iratus amari, vt eum nec nimia lætitia vilem reddat, nec immoderata seueritas odiosum &c. sed, vt Sacerdotis vultus etiam lætus debeat timeri, necesse est, vt ipse vultum sui Conditoris sine cessatione timeat. &c. *S. Gregor. Moral. lib. 20. c. 3. Vide sup. §. præcedenti a cap. Sunt nonnulli, n. 24. cum seqq.*

Sacerdos promiſsionem ſuam & habitu, & inceſſu demonſtret.

SIt in geſtu tuo grauitas, in motu ſimplicitas, in inceſſu honeſtas; nihil dedecoris, nihil laſciuiæ, nihil petulantiæ, nihil inſolentiæ, nihil leuitatis in tuo inceſſu appareat. Animus enim in corporis geſtu apparet, & ſpecies corporis ſimulacrum eſt mentis, figuraq. probitatis. S. *Iſidorus in norma viuendi, c.4.* 15

De eodem.

SIt tibi grauitas in inceſſu, in ſermone pondus, atque in verbis modus. *S.Bernardus de ordine vitæ.* 16

De eodem.

IN inceſſu, ſtatu, habitu, & in omnibus motibus veſtris nihil fiat, quod cuiusquam offendat aſpectum, ſed quod veſtram deceat ſanctitatem. *S.Auguſt. in regula ſua, c.11.* 17

De eodem.

INceſſus tuus ſit maturus, non leuiter curras, & ſine neceſſitate, nec corpus multum erectum geras, ſed mediocriter depreſſum, nec vagus ſis oculis, nec brachijs ventiles, nec aliter more ſæcularium incompoſito gradu incedas, ſed plano, & humili modo, quaſi a deuota oratione decedas. *S.Bonau. de triplici ſtatu religioſ. p.1. c.19.* 18

Qualis eſſe debeat geſtus, motus, ſermo, conuictus Sacerdotis.

DIſciplina honeſtæ conuerſationis ex quatuor perpendi poteſt; ex 19
geſtu, motu, affatu, & conuictu. Geſtus autem reprehenſibilis eſt, ſi eſt aut mollis, aut diſſolutus, aut tardus, aut citatus. Mollis ſignificat laſciuiam, diſſolutus negligentiam, tardus pigritiam, citatus inconſtantiam. Geſtus hominis in omni actu debet eſſe gratioſus ſine mollitie, quietus ſine diſſolutione, grauis ſine tarditate, alacer

ſine inquietudine, maturus ſine proteruia, & ſine turbulentia ſeuerus. Temperanda eſt etiam facies, & modificanda in geſtu ſuo, ita, vt nec proterue exaſperetur, nec molliter diſſoluatur, ſed ſemper habeat rigidam dulcedinem, & dulcem rigorem. Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus &c. *Hugo Cardinalis libro de diſciplina monachorum.* *Eccl. 19.*

De eodem.

20 CLerici a vulgari vita ſecluſi non vagis oculis, non effreni lingua, aut petulanti, fluidoq. geſtu, tumidoq. greſſu incedant, ſed pudorem, & verecundiam mentis ſimplici habitu, inceſſuq. oſtendant. Obſcænitatem etiam verborum, ſicut & operum penitus execrentur. S. *Iſidorus diſt. 23. c. his igitur.* Concil. *Moguntin. de vita clericorum, c. 1. Iuo p. 6. c. 3.*

21 Sanctus Ambroſius virum quendam in clerum non admiſit, quod geſtus eius eſſet incompoſitus.

Vide ſup. p. 1. c. 1. de ordinatione c. Meminiſtis, *n. 26.*

22 Riſus petulantia vitanda.

Sup. §. 2. *de grauitate, cap. cum* Sacerdos, *n. 28.*

Sacerdos riſum neſciat.

23 SAcerdos Domini omnipotentis, Angelus eſt: Angelus autem riſum neſcit, Deo cum metu, ac pauore miniſtrans. S. *Iſidorus Peluſiota l. 1. ep. 319.* *Malach. 2*

24 Riſus in Eccleſia, diaboli opus.

S. *Chryſoſt. hom. 11. ſuper epiſtolam ad Hebræos.*

Risus qualis.

RIsus tuus sit rarus, & sine cachinno, & benignitatem magis ostẽdens, quam dissolutionem. *S. Bonau. de triplici statu religios. p.1.c.21.* 25

De eodem.

RIsus ne sit multus, nec ob multa, nec effusus. *Epictetus in Enchiridio c.43.* 26

De eodem, & qualiter oscitandum.

CVm oscitas, caue os tuum quispiam videat: comprimente autem te spiritum tuum, illico pertransiet &c. Si coactus fueris ridere, risus tuus dentibus careat. S. *Dorotheus doctr. 24.* 27

De eodem.

MOdice rictum deducere, eoq. modo animi sui diffusionem leuiter significare, non est contra decorum, quatenus illud tantum indicetur, quod scriptum est, Cor gaudens exhilarat faciem &c. S. *Basil. in reg. fus. interrog. 17.* 28

Prou. 15.

Qualis esse debeat lingua, oculus, & risus Sacerdotis.

SErmo tibi in tempore sit aut serus, aut nullus. Aspectus tuus aut officiosus, aut demissus, aut cohibitus intra se. Oculus tuus sit in capite tuo. Risus tuus aut indicans lenitatem animi, aut prouocãs, rarus tamen. Et ipse sit quidem eductus interdum, effusus numquam. S. *Bernardus doctrina 2. de honestate vitæ.* 29

Eccl. 2.

Deiecto

Deiecto vultu in terram respondendum, nec oculi in cuiusquam faciem infigendi.

30 QVoties tecum aliquis loquitur, aut ex aduerso in cōspectu psallit, deiecto in humum vultu illi tu respondeto, ne forte, interim dum tu illius os defixis oculis intueris, suscepto ab hoste, & malorum satore libidinis semine, corruptionis postea, ac perditionis manipulos metas. *S. Basilius serm. de abdicatione sæculi, & sermone sequenti de Ascet. Numquam alicui oculum in faciem figas. S. Bernardus, in forma honestæ vitæ.*

Custodia oculorum ad castitatem necessaria.

31 PLurimum proficit ad custodiam castitatis custodia oculorum. *Idem* S. *Bernardus de ordine vitæ.*

32 Intueri non decet, quod non licet concupisci.

S. Gregor. Moral. l. 21. c. 2.

Oculos humi deiectos habendos inter loquendum cum feminis.

33 MVlierum congressus, quantum potes, fuge. &c. Quod si etiam, vt cum ipsis congrediaris, necessitas aliqua te obstringat, oculos humi deiectos habe, atque ipsas quoque, quonam pacto spectandum sit, doce. Cumq. pauca, quæ ipsarum animos astringere, atque illustrare queant, locutus fueris, statim auola &c. *S. Isidorus Pelusiota l. 2. ep. 284. quam lege. Vide inf. p. 3. c. 12. Ne sit fornicarius, cap. fugiendæ, n. 28. & Gustanda, n. 31. & per totum.*

34 Sermo breuis cum mulieribus, & rigidus est habendus.

S. Bonau. de puritate conscientiæ, c. 15. ex S. *Augustino.*

Impudi-

Impudicus oculus, impudici cordis nuntius.

NOn solum tactu, sed affectu quoque, & aspectu appetitur, & appetit femina. Nec dicatis vos animos habere pudicos, si habeatis oculos impudicos. Quia impudicus oculus impudici cordis est nuncius. Et, cum se inuicem sibi, etiam tacente lingua, conspectu mutuo corda nunciant impudica, & secundum concupiscentiam carnis alterutro delectantur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus fugit castitas ipsa de moribus. *Idem S. August. 32. q. 5. c. eod.* 35

Qualiter in mēsa se debet gerere Sacerdos.

PAulatim in mensa incidas panem, & vinum moderate propina, vt, cum comedas, nec panis incisus, nec vinum in scypho sit, nec sis primus in comedendo, nec vltimus in finiendo &c. In fine vero micas diligenter collige, quia dicit Dominus, Colligite fragmenta, ne pereant. S. *Bonau. in regulis nouitiorum c. 5.* 36

Io. 6.

Qualiter in conuiuio.

CVm aliquid ad tuum locum peruenerit, id manu extensa modeste attinges. Præterit, noli retinere. Nondum appropinquauit, ne nimium appetitum tuum extende, sed expecta, donec iuxta te sit. Eodem animo ad diuitias, & magistratus affici debes, erisq. Deorum conuiuio dignus. *Epictetus in Enchiridio, c. 21. Sup. c. 2. de sobrietate cap. conuiuia, n. 17. cap. Nihil vilitatis, n. 18.* 37

Dextera, non læua, in mensa vtendum.

VBi, posita iam mensa, recubueris, caue, ne læua tua petulanter se iactet, ne ue, spreto naturæ ordine, imperium sibi in dexteram vsurpet; cessatoq. potius, aut certe dexteræ modo deseruito. *S. Basilius de abdicatione sæculi.* 38

Qua-

39 ## Qualiter se gerere debeat Sacerdos in lecto.

Vide sup.c.2.§.4. de somno, cap. semper, n.10. De somno autem, & de cautela in dormiendo adhibenda, vide S. Benedictum in reg. c.22. Concil. Turon.2.can.15.

40 ## Qualiter in disputationibus.

Vide inf.c.7.§.2. de lectione, cap. in disputatione, n.60.

41 ## Qualiter in confessionibus audiendis.

Vide sup.p.1.c.5. de Sacramentorum administr. cap. Sacerdos, n.33. & inf. c.4.§.1. de prudentia, cap. Anchoram, n.34.

Qualiter sedendo.

42 INter sedendum, caue, ne crus cruri alteri superponas &c. S. Basil. *serm. de abdicatione sæculi.*

De eodem.

43 SEdens, non pigre in latus reclines te, nec crura longa extendas, maxime præsentibus alijs. Exterior enim incompositio corporis, est indicium indeuotæ mentis. S. *Bonau. de triplici statu religios. p.1. cap.20.*

Qualiter cum aliquo viro conuersandum.

44 MAnum alterius nemo teneat. *Cassian.l.2.c.15.l.4.c.16.* Et, siue quis ambulauerit, siue sederit, aut steterit cum aliquo, vno cubito distet ab altero. *S. Pachomius in regula sua, c.53.*

Ne denudaueris præſente aliquo vllum mẽbrorum tuorum, cum æſtuas, & cales &c. Vbi autem cubes, nemo (ſi fieri poteſt) vel ſciat, vel videat. 45

S. Dorotheus, doctrina 24.

Vide de hoc, S. *Ambroſiũ de officijs l.1.c.18.* S. *Baſilium de abdicatione ſæculi,* S. *Dorotheum doctr. 24. S. Bernardum de ordine vitæ, & ſerm. 86. ſuper Cantica, & inf. eod. c. 10. de bono teſtimonio, &* S. *Bonau. in regulis nouitiorum, & alibi ſæpe.*

DE

DE PRVDENTIA. SAPIENTIA, ET EXPERIENTIA SACERDOTVM, ET IMMVTABILITATE ANIMI IN SANCTIS DECRETIS ET CONSILIIS.

CAP. IIII.

De prudentia, & experientia Sacerdotum. Cap. IIII. §. I.

SVMMARIVM.

VIR prudens timore Dei, & sapiētia præditus est in omnibus.1
Eius verba magnum pondus habent.6.
Et melior est, quam vir fortis.5.
Propterea sine prudentia, & consilio populus peribit.2.
Et nulla actio potest esse bona.13.
Prudentia, quid.9.10.
Sacerdotibus necessaria.17.37.
Quæ perfecta, & quo modo acquiritur, & augetur.11.17.
Eius effectus.12.14.
Sapientia, quid.16.
Est mundi domina.15.
Illa vere præditus est, qui Deum nouit.16.
Sequitur post industriam.3.
Eius radix est timor Dei.4.
Omnia mediocria vtilia, & in suo modo perfecta.18.
Propterea modus habendus in omnibus, maxime in seueritate, & mansuetudine.19.
In grauitate, & familiaritate.20.

CAP. 4. §. 1.

1 FILI mi, ſi ſuſceperis ſermones meos, & mandata mea abſconderis penes te, vt audiat ſapientiam auris tua, inclina aurem tuam ad cognoſcendam prudentiam. Si enim ſapientiam inuocaueris, & inclinaueris cor tuum prudentiæ, ſi quæſieris eam quaſi pecuniam, & ſicut theſauros effoderis illam, tunc intelliges timorem Domini, & ſcientiam Dei inuenies. Quia Dominus dat ſapientiam: & ex ore eius prudentia, & ſcientia &c. *Prou.2.*

2 Vbi non eſt gubernator, populus corruet. ſalus autem, vbi multa conſilia. *Prou.11.*

3 Poſt induſtriam ſequetur ſapientia. *Eccl.10.*

4 Radix ſapientiæ eſt timere Deum, & rami illius longæui. *Sap.1. Baruch.3.*

5 Melior eſt ſapientia, quam vires, & vir prudens, quam fortis. *Eccl.5.*

6 Verba prudentium ſtatera ponderabuntur. *Eccl.21.*

7 Qui non eſt tentatus, quid ſcit? Vir in multis expertus cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit intellectum. Qui non eſt expertus, pauca recognoſcit. *Eccl.34.*

8 Omnia probate: quod bonum eſt, tenete. 1. *Theſſal.5.*

Prudentia, quid.

9 DIſcretio eſt non tam virtus, quam quædam moderatrix, & auriga virtutum, ordinatrixq. affectuum, & morum doctrix. Tolle hanc, & virtus vitium erit. S. *Bonau. in Phar. l.2.c.27. ex* S. *Bern. ſuper Cant.*

De eodem.

10 TAm beati Antonij, quam vniuerſorum ſententia definitum eſt, Diſcretionem eſſe, quæ fixo gradu intrepidum monachum perducat ad Deum, virtutesq. iugiter conſeruet illæſas, cum qua ad conſummationis excelſa faſtigia minore poſſit fatigatione conſcendi, & ſine qua multi etiam propenſius laborantes perfectionis nequiuere culmen attingere, omnium namq. virtutum generatix, cuſtos: moderatrixq. Diſcretio eſt. *Caſſianus coll.2.c.4.*

Pru-

Prudentia perfecta quæ, & quo modo acquiritur, & augetur.

PRudentia vera, & perfecta est, ſemper vti ad agnitionem diuinæ naturæ, & profunditatem humanæ miſeriæ. Quam prudentiam optauit Auguſtinus, dicens, Nouerim te, nouerim me &c. *Albertus Magnus in Paradiſo animæ c.8. & 34.* Vera autem diſcretio, nõ niſi vera humilitate conquiritur. *Caſſianus coll.2.c.20.* Et hæc per temperantiam proficit, & augetur. *S. Ephraem in confeſſione, & reprehenſione peccatorum ſuorum ad finem. S. Gregor. ſuper Ezechiel. p.2. hom.7. de animalibus habentibus oculos intus, & foris.* Nullus ſapientiam Dei plene recipit, niſi qui ſe ab omni abſtrahere actionum cura contendit. *S. Iſidorus de ſummo bono l.2.c.1.* 11

Prudentiæ effectus.

FRatres, prudentia vobis neceſſaria eſt, quia docet quid fugiendum, & quid tenendum ſit. Prudentia docet te, vt non ſuperbias, nec mireris de rebus tranſitorijs, cum ſint caducæ, & ea, quæ poſſides, tamquam aliena poſſidere aduertas. Prudentia docet te, vt, quæ non poſſis perpetuo tenere, fructuoſe permittas abire. Prudentia docet te, vt in cunctis idem ſis, tam in proſperis, quam in aduerſis, ſicut manus, quæ eadem eſt, cum in palmam extenditur, & in pugnum reſtringitur. Ipſa te docet, quo modo reprehenſibilis ſit nimia laudatio, & immoderata vituperatio; illa quidem, adulatione; ſed iſta, ſuſpecta malignitate. Prudentia teſtimonium veritati, non auaritiæ reddit. Prudentia cum diſcretione promittit, & promiſſum accelerat, & amplius, quam promittit, præſtat. Prudentia docet, quo modo præſentia ordines, quo modo præterita recorderis, & quotidie futura prouideas &c. *S. Auguſt. ad fratres Eremi, ſerm.4. de prudentia.* 12

Nulla bona actio ſine prudentia.

IN omni, quæ ſuſcipitur, actione præcedere prudentia debet: nã, prudentia remota, nihil cuiuſuis generis eſt, quod, licet bonum videatur, non ita in vitium recidat, ſi aut alieno tempore, aut non adhibita moderatione fiat. Ratio vero, & prudentia, vbi rebus bonis idoneum tẽpus, 13

ac modum definiunt, mirabile est, quantus ex earum vsu cum in dantes, tum in accipientes fructus redundet. S. *Basilius de constit. monast.c. 15.* Actio debet esse in tribus circumspecta; primo, an liceat; secundo, an deceat; tertio, an expediat &c. *S. Bonau. de processu relig 5.c.1.*

Prudentes & interiora, & exteriora sua circumspiciunt.

14 ANimalia prophetica & in circuitu, & intus plena esse oculis memorantur. Quisquis enim exteriora sua honeste disponit, sed interiora negligit, in circuitu oculos habet, sed intus non habet. Sancti vero homines semper & exteriora sua circumspiciunt, vt bona de se extra præbeant fratribus, & interiora sua vigilantia attendant, quia se irreprehensibiles interius iudicis obtutibus parant. Ideo in circuitu oculos, & intus habere perhibentur. S.*Gregor.hom.1.super Ezech.* *Ezech.1.*

Sapientia, mundi Domina.

15 A Sapientia nihil alienum, nisi quod virtuti incongruum. Quocumque accesserit, sua omnia secum portat; totus ei mundus possessio est, quoniam toto eo quasi suo vtitur. *S.Ambros.ep.36. ad Constantinum Imperatorem, dist.37.c.legimus.1.*

Ille vere sapiens, qui Deum nouit, & quid sit Sapientia.

16 OMnis ratio scientiæ supernæ, vel terrenæ creaturæ in eo est, qui est caput earum, & auctor, vt, qui hunc nouit, nihil vltra quærat, quia hic est perfecta virtus, & sapientia. Quidquid alibi quæritur, hic perfecte inuenitur. *Idem S.Ambrosius super epistolam ad Coloss.c.2.* In sola religione, idest in summa Dei notione sapientia est. *Lactantius Firmianus de falsa sapientia c.21.* Vt Sol oculorum, sic sapientia lumen est cordis humani. *Idem Lactantius de origine error.5.c.8.* Et in ea plus est boni, ac iucunditatis, quam in malis molestiæ. *Idem Lactantius de ira Dei c.13. & de vero cultu c.23.*

Pruden-

Prudentia Sacerdotibus necessaria, & quo modo exercenda.

PAuci sunt, qui vtiliter; pauciores, qui humiliter præsunt. Qui au- 17
tem ad hoc sunt idonei, illi nimirum sunt, qui matrem virtutum discretionem perfecte adepti sunt. Qui etiam vinum caritatis vsque ad contemptum propriæ gloriæ, & vsque ad suimet obliuionem, non quærendo, quæ sua sunt, Spiritus sancti magisterio ebiberunt. Nam virtus discretionis absque caritatis feruore iacet, & feruor vehemens absque discretionis temperamento præcipitat. Nam feruor debet regere discretionem, & discretio feruorem regere debet, ac demum subiectis ne desit in cura, ne in superbia præsit. S. *Bernardus l.2. de consideratione, & serm. 23. super Cantica.*

Omnia mediocria vtilia, & in suo modo perfecta.

ETiam in bonis immoderatum aliquid non debet esse. Omnia 18
mediocria sunt vtilia, & in suo modo perfecta. Quæ cum temperantia fiunt, salubria sunt. Bona autem, immoderato vsu, noxia efficiuntur. Omnis enim nimietas in vitio deputatur. S. *Bernardus in modo bene viuendi, serm. 63.*

Temperamentum fieri debet ex mansuetudine, & seueritate. 19

Vide sup. c. 3. §. 3. de suauitate, sunt nonnulli, n. 24. inf. de mansuetudine c. 8. §. 1. Mansueti, n. 17.

Modus habendus in grauitate, & familiaritate. 20

Vide sup. eodem c. 3. §. 2. de grauitate, Esto grauis, n. 10.

In hilaritate, & seueritate. 21

Vide sup. c. 3. §. 4. de gestu, Talis esse debet, n. 14. & Disciplina honestæ, n. 19. & §. 3. de suauitate, a cap. Sunt nonnulli, n. 24. cum sequentibus.

In

In risu.

22 *Vide sup. eod c. 3. §. 4. de gestu, Risus tuus, n. 25. & Risus ne sit, n. 26. & Si coactus, n. 27. & Modice, n. 28.*

In exercitio virtutis aliquando virtus intermittenda, sed caute.

23 PLerumque virtus, cum indiscrete tenetur, amittitur; cumq. discrete intermittitur, plus tenetur. Ex studio arcus distenditur, vt in suo tempore cum vtilitate tendatur &c. Sed, cum parumper ab opere zeli fortitudo seponitur, alta consideratione opus est, ne fortasse nequaquam communis boni consilio, sed timore proprio, vel cuiuslibet ambitionis studio, a virtutis exercitatione cessetur &c. S. *Gregor. Moral. l. 28. c. 6.*

In liberalitate.

24 QVi modum seruat, auarus nulli, sed largus omnibus est &c. Sicut igitur modus liberalitatis tenendus est, ita etiam calcar plerumque adhibendum videtur. Modus ideo, vt, quod benefacis, id quotidie facere possis; vt subtrahas necessitati, quod indulseris effusioni. Calcar propterea, quia melius operatur pecunia in pauperis cibo, quam in diuitis sacculo. *S. Ambros. l. 2. de off. c. 16. & 21. Vide inf. c. 6. §. 2. de eleemosyna, n. 34. & 35.*

In vestibus.

25 *Vide sup. c. 3. §. 1. de ornatu, Parsimoniam, n. 7. cum sequentibus.*

In cibis.

26 *Vt sup. c. 2. §. 1. de temperantia, in cibis, n. 24. cum seqq.*

In ieiunijs.

27 *Vt sup. c. 2. §. 2. de ieiunio, Obseruandus, n. 13. 17. 19. & 20.*

In vigilijs. 28

Vt sup. c. 2. §. 4. de somno, Consuetudinem, n. 15.

In pænitentijs.

AFfligendum est corpus aliquando, sed non conterendum. S. 29 *Bernardus ad fratres de monte Dei. Et vide sup. c. 2. § . 2. de ieiunio, Virtus abstinentiæ, n. 22.*

In feruore spiritus. 30

Vt sup. n. 17. Et inf. c. 11. de sollicitudine, zelus, n. 25.

In humilitate. 31

Vt inf. §. seq. Dum nimia, n. 16.

In correctione proximorum.

NOn licet tanta cum auctoritate homines curare, cum quanta o- 32 ues pastor curat &c. Christianis enim minime omnium licet peccantium lapsus ui corrigere &c. Neque enim temere ad delictorum modum oportet, & mulctam ipsam adhibere, sed tamquam coniecturis quibusdam explorandus est delinquentium animus, ne qua fiat, vt, dum consuere vis quod incorruptum est, scissuram deteriorem facias: ac, dum eum, qui lapsus est, erigere, atque emendare studes, casus ipse maior per te reddatur &c. Humanus enim animus, postea quam semel fines verecundiæ transire coactus est, in indolentiam delabitur. Tum autem neque blandis verbis paret, neque minis flectitur, neque beneficijs mouetur. S. *Chrysost. l. 2. de Sacerdotio.*

De eodem.

MAgna diligentia opus est, ne, dum prodesse proximo cupis, 33 maioris damni auctor sis. Nam, quæcumque ille post curationem tuam imprudentem peccata commiserit, futurum est, vt horum singulorum pœna cum medico illo communis sit, qui vulnus probe non inciderit. *Idem Chrysost. l. 3. de* Sacerdotio. S. *Gregor. l. 9. ep. 8, indictione 4.*

De

De eodem, ne, dum alijs prodesse conatur, sibi damnum acquirat.

34 ANchoram cum anchora noli implicare, ne, si quid in te leue reliquum est, a cupiditatibus retraharis. Qui enim extrahere cupit eum, qui decidit in profundum, prudenter id agere debet, ne ab illius anchora eodem in gurgite demergatur. Malorum enim sermo, & consuetudo facile, si detur occasio, aculeo, & vncino animam figit, ac detrahit. S. *Ephraem de recta vitæ ratione, c. 31. Vide sup. p. 1. c. 5. de Sacramentorum administratione, Sacerdos, qui Angelus, n. 33.*

In silentio.

35 *Vt inf. c. 7. §. 1. de doctrina, cap. Sit rector, n. 92.*

In conuersatione, quæ debet esse secundum mores eorum, quibus cum viuimus, & qualiter.

36 QVisquis rebus prætereuntibus restrictius vtitur, quam de se habent mores eorum, cum quibus viuit, aut intemperans, aut superstitiosus est. Quisquis vero sic eis vtitur, vt metas consuetudinis bonorum, inter quos versatur, excedat, aut aliquid significat, aut flagitiosus est. In omnibus enim talibus non vsus rerum, sed libido in culpa est. Quod igitur locis, & temporibus, & personis conueniat, diligenter attendendum est &c. Nam in huiusmodi rebus omnibus, non ex earum rerum natura, quibus vtimur, sed ex causa vtendi, & modo appetendi, vel probandum, vel improbandum est, quod facimus. *S. August. dist. 41. c. eod.*

In pace tuenda.

37 *Pacem relinquo &c. Vide inf. c. 8. §. 4. de interiori gaudio, n. 31.*

In ipsamet prudentia.

38 DIcit Sapiens, Prudentiæ tuæ pone modum, neque enim decet sine modo eam virtutem esse, quæ reliquarum virtutum modus, & mensura est. *Ita Ignatius Loiola in suis regulis, cap. de prudentia rerum gerendarum.* *Prou. 23.*

Ex operatione virtutum venitur ad gustum diuinorum.

FRatres cariſſimi, non poteritis probare, quam vere cantetis, niſi 39
cœperitis facere, quod cantatis. Quantumlibet illud dicam, quo-
modo libet exponam, qualibuſcumque verbis verſem, non intrat
in cor eius, in quo eſt opus eius. Incipite agere, & videte, quid loqua-
mur. Tunc ad ſingula verba lacrymæ perfluunt, tunc pſalmus canta-
tur, & facit cor, quod in pſalmo cantatur. *S. Auguſt. ſuper Pſalm.* 119.

Sacerdos in multis expertus eſſe debet.

NOn ſolum mundum, purumq. Sacerdotem eſſe oportet, vt qui 40
tali miniſterio dignus habitus ſit, ſed etiam in primis pruden-
tem, atque adeo multarum rerum prudentia inſtructum, or-
natumque, in tantum, vt ſæcularia, mundanaq. omnia nihilo minus no-
ſcat, quam norunt ij, qui in media hominum turba verſantur. Rurſus
rerum omnium mundanarum ſecurior viuat, quam monachi ij, qui
montes ipſos habitandos occuparunt. Nam, cum illum neceſſe ſit eo-
rum hominum conſuetudine, & congreſſione vti, qui & vxores habēt,
& liberos alunt, & ſeruos poſſident, quiq. & diuites admodum ſunt,
& publice negotiantur, & potentia pollent, certe varium eſſe conuenit.
S. Chryſoſt. de Sacerd. lib. 6.

De eodem.

VArium eſſe decet Sacerdotem, & doctorem, varium, (inquam) 41
non occultum, neque adulatorem, neque contumelioſum, ſed
libertatis, & candoris plenum, qui ſe negotijs vtiliter accom-
modare poſſit, & ſeruire tempori, leuis ſimul, & auſterus. *Suidas in
vita S. Chryſoſtomi.* S. *Gregor. Paſtor. p. 2. c. 7.*

DE

DE CONSTANTIA, ET IMMVTABILITATE ANIMI SACERDOTALIS, IN SANCTIS DECRETIS, ET CONSILIIS.

CAP. IIII. §. II.

SVMMARIVM.

PRO iustitia, & veritate perseuerãter vsque ad mortem agonizandum. 1. 3. 5. 9.
Non eundum in omnem ventum, nec in omnem viam. 2. 4.
Sacerdotalis animus immutabilis esse debet ad instar adamantis, non ceræ mollis. 6. 7.
Maxime in tribulationibus. 8.
Quæ bona vita Sacerdotis. 9.
Qui populi dicta multi facit, nil generosum facere poterit, 10.
Nam, qui adulationes, & detractiones non negligit, nec Deo placebit, nec hominibus vtilis erit. 11. 12. 13. 14.
Per nimiam humilitatem regendi frangitur auctoritas. 15.
Mutatio consuetudinis, & legum, nociua. 16. ex Aristotele. 17. ex Iamblicho. 18.

CAP.

CAP. 4. §. 2.

PRO iustitia agonizare pro anima tua,& vsque ad mor 1
tem certa pro iustitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos. *Eccl.4.18.*

Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in om- 2
nem viam. Esto firmus in via Domini, & in veritate sensus tui. *Eccl.5.*

Non exibimus, neque faciemus verbum regis, vt polluamus &c. Mo- 3
riamur omnes in simplicitate nostra: & testes erunt super nos cælum, & terra, quod iniuste perditis nos. 1. *Machab. 2. Vide optimum exemplum de* Eleazaro, 1.*Machab.6. de septem fratribus, 7. de tribus pueris, Dan.3. de Susanna, 13. de Petro, & Ioanne*, A*ctorum* 4.

Non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctri- 4
næ in nequitia hominum &c. *Eph.4.*

Participes Christi effecti sumus: si tamen initium substantiæ eius vsque 5
ad finem firmum retineamus. *Hebr.3.*

Sacerdotalis animus immutabilis.

SAcerdos, Dei Euangelium tenens, & Christi præcepta custodiens, 6
Matth.23 occidi potest, vinci non potest. Suggerit nobis exemplum Zacharias antistes Domini, qui, cum terreri minis, & lapidatione non posset, in templo occisus est, clamans, identidem dicens, Dereliquistis *2.Paral. 15.* vias Domini, & Dominus derelinquet vos. *S.Cypr.l.1.ep.3.*

Mens Sacerdotalis debet esse ad instar adamantini sigilli, non ceræ mollis.

MEns Sacerdotis non debet esse similis ceræ, vel alterius cuiusque 7
materiæ mollioris, quæ, semper characteri signantium cedens, pro eius forma, atque imagine figuratur, quamq. in se tamdiu retinet, donec alio rursus super impresso signaculo reformetur. Atque ita fit, vt, numquam in sua qualitate persistens, ad formam eorum, quæ imprimuntur, semper conuertatur, & transeat. Quin potius debet velut quoddam esse adamantinum signatorium, vt, inuiolabilem mens nostra figuram sui semper custodiens characteris, vniuersa, quæ incur-

rerint,

rerint, ſibi ad qualitatem ſui ſtatus ſignet, atque transformet, ipſa vero inſigniri nullius incurſibus poſſit. *Caſsianus coll.6.c.12.*

Sacerdotalis animi immobilitas in tribulationibus.

8 SVblimioris, præſtantiorisq. virtutis eſt, perſecutionibus, ærumnisq. vallatum, manere ſemper immobilem, & aduerſum ſe ſæuientibus cunctis certum de præſidio Dei, atque intrepidum perdurare, humanisq. incurſibus, velut armis inuictæ virtutis accinctum, glorioſiſſime de impatientia triumphare, & acquirere quodammodo de infirmitate virtutem, quia virtus in infirmitate perficitur &c. *Idem Caſsian. coll.24.c.25.* 2.Cor.12.

Quæ bona vita Sacerdotis.

9 BOnam vitam Sacerdotis ego puto, & mala pati, & bona facere, & ſic perſeuerare vſque ad mortem. *S. Bernardus ſerm. de ſanctis Apoſtolis, Petro, & Paulo.*

Qui populi dicta multifacit, nil generoſum agere poterit.

10 SI quis ob populi dicta animo ſtatim deijci cœperit, næ is nihil vmquam, quod generoſum, admirandumq. ſit, parere poterit. Siquidem mæſtitia, itemq. curæ, ac ſollicitudines perpetuæ, animi vim maxime poſſunt proſternere, eundemq. ad ſummam imbecillitatem perducere &c. *S. Chryſoſt. lib.5. de Sacerdotio.*

Qui adulationes & detractiones nõ cõtẽnit nec Deo placebit, nec hominibus vtilis erit.

11 NOn carebis infinitis detractoribus, & adulatoribus: hi obliuioni tradendi, illi diſſimulandi. Qui ad linguas doloſas attenderit, & non potius intentioni ſuæ, & menti animum totus intenderit,

rit, numquam Deo inseruiet, nec hominibus vtilis erit. S. *Bernardus super Cant. serm. 63.* Honores, & iniuriæ vulgi in promiscuo sunt habendæ: nec his gaudendum, nec illis dolendum, *S. Bonau. in Phar. l. 2. c. 32. ex Seneca.*

De eodem.

12 QVi obseruat dicta hominum, numquam aliquid benefaciet, iuxta illud: Qui obseruat ventum, non seminat; &, qui considerat nubes, numquam metet, S. *Thom. super c. 11. Matthæi.*

Eccl. 11.

De eodem.

13 SVpernæ vocis imperio in vtroque humero Sacerdos superhumeralis velamine astringitur, vt contra aduersa, ac prospera virtutum semper ornamento muniatur; quatenus, iuxta vocem Pauli, per arma iustitiæ a dextris sinistrisq. gradiens, cum ad sola, quæ anteriora sunt, nititur, in nullo delectationis infimæ latere flectatur. Non hunc prospera eleuent, non aduersa perturbent, non blanda vsque ad voluptatem demulceant, non aspera vsque ad desperationem premant, vt, dum nullis passionibus intentionem mentis humiliat, quanta in vtroque humero superhumeralis pulchritudine tegatur, ostendat. *S. Gregor. Pastoral. p. 2. c. 3.*

2. Cor. 6.

De eodem.

14 PEr bonam, & malam famam a dextris & a sinistris Christi miles graditur, nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur, non diuitijs tumet, non confunditur paupertate, & læta contemnit, & tristia. S. *Hieron. in prologo super Hester*, S. *Bonauent. in Phar. l. 2. cap. 32. Vide sup. cap. 1. §. 2. de intentionis puritate, Qui aliorum, n. 14. & 19. & inf. cap. 8. §. 6. de temporalium contemptu, a cap. eodem, n. 25.*

2. Cor. 6.

Dum

Dum nimia seruatur humilitas, regendi frangitur auctoritas.

15 QVando necessitas disciplinæ minoribus coercendis dicere vos verba dura compellit, si etiam ipsi vos modum excessisse sentitis, non a vobis exigitur, vt ab eis veniam postuletis, ne apud eos, quos oportet esse subiectos, dum nimia seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas. sed tamen petenda est venia ab omnium Domino, qui nouit etiam, eos, quos plus iusto forte corripitis, quanta beneuolentia diligatis. *S. August. dist. 86. c. eod.*

Mutatio consuetudinis, & legum, nociua.

16 IPsa mutatio consuetudinis, etiam quæ adiuuat vtilitate, nouitate perturbat. S. *August. ep. 118.* Habet ipsa legis mutatio, quantum in se est, detrimentum quoddam communis salutis, quia ad obseruantiam legum plurimum valet consuetudo, in tantum, quod ea, quæ contra communem consuetudinem fiunt, etiam si sint leuiora de se, grauiora videntur. Vnde, quando mutatur lex, diminuitur vis constrictiua legis, in quantum tollitur consuetudo; & ideo numquam debet mutari lex humana, nisi ex aliqua parte tantum recompensetur communi saluti, quantum ex ista parte derogatur &c. S. *Tho. 1 2. q. 97. ar. 2. S. Chrysost. hom. 7. in ep. 1. ad Corinth.*

De eodem.

17 CVm vtilitatis quidem accessio parua sit, assuescere vero faciliter leges mutare improbandum, constat, errata quædam esse toleranda & legum latorum, & magistratuum. Non enim tantum proderit, qui corrigere perget, quantum nocebit assuefactio superioribus non parendi &c. Quare faciliter mutare leges ex præsentibus in alias nouas, infirmam facere est vim legis. *Arist. Politicorum l. 2. c. 6.*

De eodem.

QVemadmodum veritatem assecuti sunt primi, qui leges nobis de religionis sanctimonia tradiderunt, sic perseuerare in eis debemus. Si quid enim aliud in sacris legibus ritibusq. Deo placet, firmitas ipsa maxime placet, & præcipue congruit. *Et post pauca:* Ea, quæ multis sæculis, & operoso labore in sacris comprobata sunt, nefas est, ex nonnullis repente incidentibus temere iudicando mutare. *Iamblichus de mysterijs Ægyptiorum.* 18

Vide sup. c. 3. §. 2. de grauitate, & seueritate.

DE PVDICITIA, ET CAELIBATV SACERDOTVM.

Cap.V.

SVMMARIVM.

HONESTAS interior, & exterior, maxime curanda Sacerdoti.1.
Quia Deo est grata.2.3.
Sacerdotes nouæ legis semper debent castitatem seruare.4.5.6.7.8.9.10.11.12.13.14.
Et alij ministri Ecclesiæ.10.11.12.13.
Sacrum ordinem suscipiens emittit votum sollemne castitatis.15.
Et propter id apibus comparatur.16.
Omnes, si volunt, casti esse possunt.17.
Sed necesse est illis, fugere voluptatum illecebras.19.
Castitatis effectus, & necessitas.18.
Eius sex gradus.21.
Quanto sublimius est præmium castitatis, tanto fortius a dæmone impugnatur, & ideo diligentius conseruanda.20.
De sacro Sacerdotum cælibatu.22.

CAP. 5.

FACIES & feminalia linea, quibus Sacerdotes operiant carnem turpitudinis suæ, a renibus vsque ad femora: & vtentur eis Aaron, & filij eius, quando ingredientur tabernaculum testimonij. *Exod. 28. Quorsum hæc, nisi vt hac ratione castitatis puritatem in Sacerdotibus maxime requiri designaretur?* 1

Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum Regem. *Prou. 22.* 2

Incorruptio facit esse proximum Deo. *Sap. 6.* 3

Sacerdotes nouæ legis semper debent custodire castitatem.

QVia in veteri lege Sacerdotalis ex stirpe Aaron successio quærebatur, necessario tempus substituendæ proli procurabatur. At, quia nunc non carnalis successio, sed perfectio spiritualis inquiritur, consequenter Sacerdotibus, vt semper valeāt altari assistere, semper est ab vxoribus abstinendum, semperq. castitas obseruanda præcipitur. *Ven. Beda super Lucam l. 1. c. 1. dist. 31. c. Sacerdotibus, de vita, & hon. cler. c. vt clericorum.* 4

De eodem.

PRiscis temporibus de templo Dei Sacerdotes anno vicis suæ non discedebant, sicut de Zacharia legimus; nec domum suam omnino tangebant, quibus vtique propter sobolis successionem vxorius vsus fuerat relaxatus. Quin etiam ex alia tribu, & præterquam ex semine Aaron ad Sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere, quanto magis, si Sacerdotes, vel Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus vel Sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, qua vel a sacrificijs diuinis, vel a baptismatis officio vacent? *Innoc. Papa ep. 2. c. 9. dist. 31. c. Tenere debet. Iuo p. 6. c. 94. S. Ambros. super ep. 1. ad Timoth.* 5

Luc. 1.

Num. 18.

De eodem.

6 AVt permitte Sacerdotibus exercere opera nuptiarum, vt idem sint virgines quod mariti; aut, si Sacerdotibus non licet vxores tangere, in eo sancti sunt, quia imitantur pudicitiam virginalem. Sed & hoc inferendum. Si laicus, & quicumque fidelis orare non potest, nisi careat officio coniugali, Sacerdoti, cui semper pro populo offerenda sunt sacrificia, semper orandum est: si semper orandum est, ergo semper matrimonio carendum. Nam & in veteri lege, qui pro populo hostias offerebãt, non solum in domibus suis non erant, sed purificabantur ad tempus ab vxoribus separati, & vinum, & siceram non bibebant, quæ solent libidinem prouocare. Eliguntur mariti in Sacerdotium, non nego, quia non sunt tanti virgines, quanti necessarij sunt Sacerdotes &c. *S. Hieron. l. 1. contra Iouinianum, dist. 31. c. si laicus, glossa super ep. 1. Petri, c. 3.*

De eodem.

7 APostoli, vel virgines, vel post nuptias continentes. Episcopi, Presbyteri, Diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certe post Sacerdotium in æternum pudici. *Idem* S. *Hieron. ep. 50. dist. 32. c. nemo.*

De eodem.

8 SEdis Apostolicæ Ecclesiæ, aut virgines clericos accipiunt, aut cõtinentes, aut, si vxores habuerint, mariti esse desistunt. *Idem* S. *Hieron. contra Vigilantium.*

De eodem.

9 SI quis clericus post acceptam benedictionem cuiuslibet loci, vel ordinis, ad coniugalem torum iam sibi illicitum denuo redire præsumpserit, vsque in diem vitæ ab honore accepti ordinis (sicut habent antiquorum Patrum Canones) ab officio deponatur, ei tantum communione concessa. *Concil. Aurelian. 5. c. 4.*

Aduerte, hic non solum Episcopos, Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, sed vniuersum etiam clerum, in omnibus ordinibus constitutum, eo sæculo, apud Gallos *suscepto ordine, a Nuptiarum vsu Ecclesiasticis Constitutionibus auocari; vt notatur inf. cap. seq.*

De eodem, ac de alijs Ecclesiæ ministris.

Presbyteros, & Diaconos, ita placuit, vt condecet sanctos Antistites, & Dei Sacerdotes, nec non & Leuitas, vel qui Sacramentis diuinis inseruiunt, continentes esse in omnibus, quo possint simpliciter, quod a Deo postulant, impetrare, vt, quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus. Ab omnibus datum est; Placet, vt in omnibus, & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altario deseruiunt. *Concil. Carthagin. 2. dist. 31. c. Episcopus iuncto cum in præterito dist. 84.* 10

Aduerte, hic non solum a Sacerdotibus pudicitiam seruatam, sed etiam a Leuitis, & eis, qui Sacramentis diuinis inseruiebant, propter tanti ministerij sanctimoniam, contra hodiernum alicuius loci abusum, vbi coniugatis, & adolescentulis forte impudicis, temere, ac sine delectu, sacrarij claues, sacra vasa, & vestimenta seruanda traduntur, in euidens Ecclesiastici ministerij uilipendium. Quod, ubi posset, summopere corrigendum foret.

De eodem.

Sacerdotum tam excellens est electio, vt hæc, quæ in alijs Ecclesiæ membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita. Nam, cum extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati, & filiorum procreationi studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continẽtiæ puritatem nec Subdiaconis quidem carnale connubium conceditur, vt & qui habent sint tamquam non habentes, & qui non habent permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus est a capite, dignum est custodiri, quanto magis in primo, vel secundo, tertio ue seruandum est, ne aut Leuitico ministerio aut Presbyterali honore, aut Episcopali excellentia quisquam idoneus æstimetur, qui se a voluptate vxoria nec dum frenasse detegitur. S. *Leo ep. 81. c. 3. & 4. dist. 32. c. omnium. Iuo p. 5. c. 59. & p. 6. c. 98. & 221.* 11

De

De eodem.

12 INoffensum exhibendum, & immaculatum ministerium, nec vllo coniugali coitu violandum cognoscitis, qui integro corpore, incorrupto pudore, alieni etiam ab ipso consortio coniugali, sacri mysterij gratiam recepistis. *S. Ambros. l. 1. de offic. c. 50. & ep. 82. ad Ecclesiam Vercell.*

Castitas necessaria, maxime ministris Ecclesiæ.

13 OMnibus castitas pernecessaria est, sed maxime ministris Ecclesiæ altaris, quorum vita aliorum debet esse eruditio, & assidua salutis prædicatio. Tales enim decet Dominum habere ministros, qui nulla contagione carnis corrumpantur, sed potius continentia castitatis splendeant, & totis honestis fulgeant in populo exemplis &c. S. *August. serm. 1. Dominicæ 25. post Trinitatem.*

De eodem.

14 ESt vetus admodum sacræ legis auctoritas &c. *Vt sup. p. 1. c. 3. §. 1. de sacrificij oblatione, n. 31.*

Sacrum ordinem suscipiens emittit votum solemne castitatis.

15 PRæsentis declarandum duximus oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici solemne, quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuerit post susceptionem sacri ordinis, aut per professionem expressam, vel tacitam factam alicui de religionibus per Sedem Apostolicam approbatis. *Bonifacius VIIj. de voto l. 6. c. vnico dist. 28. c. nullum.*

Sacer-

Sacerdotes apibus comparantur, inter alia propter castitatem.

Recte comparantur apibus Sacerdotes, quia, sicut apes castitatem corporis referunt, cibum vitæ cælestis exhibent, aculeum legis exercent. Puri enim ad satisfactionem, securi sunt ad vltionem. Apibus plane sunt comparandi, qui, velut alueario quodam, gratiam matris Ecclesiæ continent, in qua diuersorum meritorum cellulas dulcissimis prædicationibus componẽtes de vno Saluatoris examine Christianorum examina multa producunt. *S. Ambros. serm. 83.* 16

Omnes, si volunt, casti esse possunt.

Casti non sumus, non est, quia non possumus, sed quia non volumus. Nam, qui te hortatur, vt voueas, ipse adiuuabit te, vt reddas. Alioqui culpa illius esset, si, quod imperaret, efficere nequires. Neque igitur culpandus est Deus, qui præcepit, vel qui non adiuuat, quia non præcepisset, nisi adiuuare vellet. Culpa igitur tota in te est, qui dicis, te nolle; neque tamen te promoues: dicis, te non posse, neque tamen, vt possis, conaris. *S. August. l. 2. c. 77. de meritis, & peccatorum remissione.* 17

Castitatis effectus, & necessitas.

Castitas est virtus, quæ nos Sacerdotes Deo commendat, quæ nos Angelos facit, quæ nos super æthera volando conducit. Hæc est illa virtus, sine qua vasa Domini ferre non possumus, sine qua factus est omnium reus. Ideo, fratres, attendite, quod non solum a nobis remouenda est fornicatio, sed etiam omnis suspicio falsa. Non decet clericum cum mulieribus sedere, vel fabulari &c. *Vt inf. p. 3. cap. 12. Ne sit fornicarius non decet, n. 35.* Idem *S. August. serm. 37. ad fratres* Eremi. 18

Castus

Castus esse volens fugiat necesse est voluptatum illecebras.

19 CONstitutus est in arce huius corporeæ molis dux veluti animus, qui imperio suo omnem lasciuientem carnis voluntatem cohibere possit. Sed, si delicijs, & illecebris, veluti compedibus deuinctus, & illaqueatus teneris, ab ijs ægre liberaberis. Si mulierum spectacula, fabulas, & colloquia demulcentia pectus ames, si temperantiam, & ieiunium negligis, non est profecto, quod mireris, te non posse continentiam amplecti. *Idem* S. *August. super Psalm.* 131.

Quanto maius est præmium castitatis, tanto fortius a dæmone impugnatur, & ideo diligentius conseruanda.

20 QVantum sublime, cælesteq. est præmium castitatis, tanto grauioribus aduersariorum insidijs lacessitur. Et ideo propensius nobis est non solum cōtinentia corporis, verum etiam contritio cordis assiduis orationum gemitibus abhibenda, vt clibanus carnis nostræ (quem Rex Babylonis incentiuis suggestionum carnalium succendere non desistit) descendente in corda nostra rore sancti spiritus extinguatur. *Cassianus l.6.c.17.*

21 ## Sex gradus castitatis.

Vide apud eundem Cassianum Collatione 12.c.7. & varia exempla apud eundem de S. Basilio l.6.c.19. de Abbate Sereno coll.7.c.1. de Abbate *Paulo eadem coll.7.c 26. de quodam rustico coll.14.c.8.*

22 ## De sacro Sacerdotum cælibatu.

Vide Concil. Eliberitanum can.33. Carthagin.2.c.2. & 5. can.3. Africanum c.37. Romanum c.8. Toletan.1.c.1. Toletan.2.c.1. Toletan.3.c.5. Toletan.8. c.4. Agath.c.9. Nicænum c.3. Arausicanum c.23.24. Arelaten. ut dist.28. c. præterea. T*uron.1.c.1.* T*uron.2.c.17.20. Aurelian.3.c.2. Aurelian.4.c.12. Aurelian.5.c.4. Matiscon.1.c.11.* Anti*ssiodor.c.10. Moguntinum. c.19.* T*rident. sess.24.c.9. S. Clementem ep.2. ad Iacobum fratrem Domini. Syricium Papam ep.4.c.9. & ad Himerium c.7.* S. *Innoc. Papam.1.ep.2. ad Vi-*

ctori um Episcopum 1. 8. ep. 3. ad Exuperium c. 1. Zachariam Papam ad Bo-
nifacium ep. 4. Origenem in c. 3. Ioelis. S. Gregor. Nyssenum l. de Virginitate.
Eusebium l. 2. demonstrationum Euangelicarum. Callistum Papã, ut dist. 27.
c. Presbyteris. Sixtum ij. l. 1. de castitate c. 7. S. Chrysost. hom. 2. de patientia
Iob. S. Epiphanium ad finem contra hæreses. S. Cyrillum catechesi 12. Oecu-
menium in c. 3. ep. 1. ad Timoth. S. Cyprianum tract. de singul. clericorum, si
tamen S. Cypriani tractatus est. S. Ambros. l. 1. de offic. c. fin. S. Hieron. contra
Vigilantium in princ. S. August. l. 2. de adulterinis coniugijs, & ep. 91. S. Isi-
dorum l. 2. de diu. off. c. 20. S. Anselmum ep. 8. Ven. Bedam l. de
Tabernaculo, c. 9. Gregorium Turon. l. 4. hist. Eccles. c. 4.
& sup. p. 1. c. 1. de ordine Sacerdotum. Alia multa
de vitando suspecto contubernio, & de non
frequẽtandis feminarum domicilijs,
& confabulationibus fugien-
dis, vide inf. p. 3. c. 12.
Ne sit forni-
carius.

DE

DE HOSPITALITATE, ELEEMOSYNA, LIBERALITATE, DECIMIS, OBVENTIONIBVS, REDDITIBVSQ. SACERDOTVM.

CAP. VI.

De Hospitalitate. Cap. VI. §. I.

SVMMARIVM.

ANTIQVVS mos sanctorum hospitandi amicos, & peregrinos. 1.2.3.6.7.
Qui recipit hospitio pauperem, recipit Christum. 4.5.
Sacerdos habeat curam hospitandi quotidie, maxime paupe res, & peregrinos. 8.9.10.11.12.13.
Et ad id alios hortari debet. 13.14.15.
Neque solum inuitandi peregrini, sed etiam trahendi. 16.
Aequalem mercedem habet cum peregrino hospes peregrini. 17.
Hospitalitas indifferenter omnibus exhibenda. 18.19.20.21.
Et cum hilaritate. 21.

CAP. 6. §. 1.

VADE, & adduc aliquos de tribu nostra timentes 1
Deum, vt epulentur nobiscum. *Tob.2.*
Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori pa- 2
tuit. *Iob.31.*
Frange esurienti panem tuum, & egenos, vagosq. induc 3
in domum tuam. *Isa.58.*
Qui recipit vos, me recipit; & qui me recipit, recipit eum, qui me mi- 4
sit. Matth.10.
Hospes eram, & collegistis me, *Matth.25.* 5
Caritas fraternitatis maneat in vobis. Et hospitalitatem nolite obli- 6
uisci, per hanc enim latuerunt quidam, Angelis hospitio receptis.
Mementote vinctorum &c. *Heb.13.*
Hospitales inuicem sine murmuratione. *1.Pet.4.* 7

Communes faciendi cibi nostri frequenter cum fratribus, maxime pauperibus.

8 CAritatis recipiendæ, & habendæ maximum erit fomentum, si frequenter inter vos communem cibum vestrum, mensamq. faciatis, &, quantum quisque præualet, crebrius panem, salemq. suum cum fratribus sumat. Per hæc dilectio comparatur, & causa boni totius in huiusmodi communione consistit. Ideo communes facite cibos vestros cum fratribus, Secundum Deum per hæc temporalia officia pacis, & caritatis fructus æterna gaudia comparate. Multo autem sollicitius esurientes reficite, sitientibus potum, nudis vestimentum date, ægros visite, vinctos iuuate, peregrinos in domibus vestris suscipite, exemplo pijssimi Patriarchæ Abrahæ. *S. Clemens ep.1. ita refert ex persona S. Petri.* Gen.18.

Sacerdos habeat curā hospitandi quotidie, maxime pauperes.

9 CVram hospitum, maxime pauperum, atque debilium, orphanorum quoque, atque peregrinorum habeat Presbyter, hosq. ad prādium suum quotidie iuxta possibilitatem conuocet, eisq. hospitium tribuat. *Iuo p.6.c.257. Ex Concil. Nannet.*

De

De eodem.

10 VT omnis rapinæ tollatur occaſio, volumus, vt presbyteri, qui bonum exemplum caritatis omnibus oſtendere debent, hoſpitales exiſtant, iuxta Dominicum, & Apoſtolicum præceptum, vt humanitatem tribuant iter facientibus, quia per hoſpitalitatem placuerunt quidam Deo, Angelis hoſpitio receptis. Et Dominus in iudicio dicturus eſt electis, Hoſpes eram, & ſuſcepiſtis me. Et Iob dicit, Oſtium meum ſemper viatori patuit. *Idem Iuo p.6.c.258. ex eodem Concil. Nannet.* *Gen.18.* *Heb.13.* *Matth.25* *Iob.31.*

De eodem.

11 QVoniam, quidquid habent clerici, pauperum eſt, & domus illorum omnibus debent eſſe communes, ſuſceptioni peregrinorum, & hoſpitum inuigilare debent, maxime curandum eſt illis, vt de decimis, & oblationibus, Cœnobijs, & Xenodochijs qualem voluerint, & potuerint ſuſtentationem impendant. *S. Hieron. 16.q.1.c.fin.*

De eodem.

12 ESt publica ſpecies humanitatis, vt peregrinus hoſpitio non egeat, ſuſcipiatur officioſe, pateat aduenienti ianua. Valde id decorum totius eſt orbis exiſtimatione, peregrinos cum honore ſuſcipere, non deeſſe menſæ hoſpitalitatis gratiam, occurrere officijs liberalitatis, explorare aduentus hoſpitum. *S. Ambroſ. de off. l.2.c.21.*

De eodem, quodq. ad id alios hortari debeant Sacerdotes.

13 HOſpitalem Sacerdotem eſſe oportet, ne ſit de numero eorum, quibus in iudicio dicetur, Hoſpes fui, & non ſuſcepiſtis me. *Matth.25* Qui enim Apoſtolum ſecutus fuerit, alios ad hoſpitalitatem debet inuitare. Quo modo exhortator hoſpitalitatis poteris eſſe, qui domum propriam hoſpitibus claudis? Si enim Sacerdos primum a ſeipſo,

&a

& a domestica sua Ecclesia debet exigere, quod postea populis imperet, si primum imitando Christũ ipse debet facere, quæ postea populum doceat, necesse est, vt pauperes hospitio recipiat, quo ad hospitalitatem facilius suo exemplo subditos attrahat &c. *Gratianus dist.42.c.1. Vide optimum decretum Concilij Parisiensis c. 14. Trident. sess.25.c.8. de reform.*

De eodem.

Placuit, vt Presbyteri suas plebes moneant, vt ipsi hospitales sint, & nulli iter facienti mansionem denegent, &; vt omnis rapinæ tollatur occasio, nihil carius vendant transeuntibus, nisi quanto in mercato vendere possint. Quod si carius vendere voluerint, ad Presbyterum transeuntes hoc referant, & illius iussu cum humanitate eis vendant. *Concil.Aruern. & est canon sumptus ex vetusto codice quinque librorum partialium l.2.c.103.* 14

De eodem.

Matth. 25 Sectatores nos hospitalitatis esse non solum Dominus Iesus admonet, cum se dicit in hospitem receptum fuisse, sed etiam eius Apostolus omnibus pene suis præceptis. Propterea, beatissimi fratres, vnumquemque nostrum oportet non solum semetipsum ad hoc opus hortari, sed etiam omnium fidelium mentes, vt possint apud Deum misericordiæ operibus pro nostris peccatis intercedere, & nos ei per purã hospitalitatem reconciliare. Si quis ergo nostrum non admonuerit, aut exemplum exhortationis suæ ipse prius non comprobauit opere, indignationem proculdubio incurret Domini maiestatis. Prædicetur hoc nostræ mediocritatis statutum in auribus omnium Christianorum. *Concil.Matiscon.2.c.11.* 15

Peregrini ad hospitium non solum inuitandi sunt, sed etiam trahendi. 16

S. *Gregor.hom.23.super Lucam.*

Æqua-

Aequalem mercedem habet cū peregrino peregrini hoſpes.

17 QValem mercedem habet, qui propter Deum peregrinatur, talem habet qui ſuſcipit peregrinantem, & fiunt ambo æquales, & qui propter Deum refrigerat,& qui propter Deum laborat. S. *Chryſoſt.ſuper Matth.cap.2.*

Hoſpitalitas indifferenter omnibus exhibenda.

18 IN hoſpitalitate non eſt habendus delectus perſonarum, ſed indifferēter quibuſcumque ſufficimus hoſpitales nos exhibere debemus. *Concil.Gangr.diſt.42.c.ſi quis deſpicit,cum ſeqq. ex S. Chryſoſt.S.Gregor.*Moral.*l.21.c.14.*

De eodem.

19 SI indifferenter omnibus dederimus,ſemper miſerebimur; ſi autem diſcutere cœperimus,numquam miſericordiam præſtabimus.*Idem S. Chryſoſt. ubi ſup. ſuper* Matth.*c.25.*

De eodem.

20 OBſecutus eſt Loth Angelis, tamquam peregrinis, conſuetu- *Gen.18.*
dine hoſpitalitatis, liberatus a periculo ciuitatis, & temporale & æternum conſecutus eſt præmium. Diſcieuaſit incendium, & æternum conſecutus eſt præmium. Diſcite ergo, Chriſtiani, ſine diſcretione exhibere hoſpitalitatem, ne,ſi forte cui domum clauſeris, cui humanitatem denegaueris, ipſe ſit Chriſtus. S. *Auguſtinus contra quinque hæreſes.*

De eodem, quodq. dandum sit cum hilaritate.

OMnibus da, ne forte, cui non dederis, ipse sit Christus. Et, cui largiris, cum hilaritate largire; &, quidquid tribuis, cum affectu tribue. Tribue misericordiam sine murmuratione; præbe eleemosynam sine tædio &c. *S. Isidorus in norma uiuendi, c. fin.* 21

DE

DE ELEEMOSYNA, ET LIBERALITATE SACERDOTVM.

CAP. VI. §. II.

SVMMARIVM.

ELEEMOSYNA omni pauperi præstanda. 1. 2. 3. 9. 13. 14. 15. 16. 30. 39.
Et non precibus extorquenda. 37.
Cum prudentia tamen tribuenda. 34. 35.
Qui miseretur pauperis, in die mala liberabitur, honorat factorem eius, feneratur ei, & offert sacrificium, neque indigebit. 4. 5. 6. 7. 8. 10. 31. 38.
Et rem suam in tuto collocat. 29.
Nec timebit inopiam. 33.
Quia plus abundarunt multi Sacerdotes, quo plus indigentibus contulerunt. 36.
Iniquitas Sodomæ inter alias fuit aduersus pauperes. 12.
Pænuria, & fames proueniunt ex eo, quod pauperibus non subuenitur. 40.
Caritatem Dei non habet, immo est homicida Sacerdos, qui clericis, & alijs indigentibus non subuenit. 17. 18. 19. 20.
Nec ab alio expectet beneficium. 32.
Prædonum crudelitatem excedit, qui negat subsidiũ pauperi debitum. 21. 22.
Cibus Sacerdotalis transire debet in vsum populi. 23. 24.
Et proprijs oculis inopiam pauperum debet Sacerdos inquirere, & considerare. 36.
Res sacræ alienandæ pro alimonia pauperum, & redemptione captiuorum, & in illorum animis collocandi Ecclesiæ thesauri. 25. 26.
Diues vtilis pauperi, & pauper diuiti, & ambo vario modo meritum consequuntur. 27. 28.
Eleemosynam præstare non sufficit, nisi etiam propria vita emendetur. 41. 42.
Eleemosynam facere, est, iustitiam facere; & sua pauperibus, non nostra reddere. 43.

CAP. 6. §. 2.

SI vnus de fratribus tuis, qui morantur intra portas ciui- 1
tatis tuæ in terra, quam Dominus Deus tuus daturus
est tibi, ad paupertatem venerit: non obdurabis cor
tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam paupe-
ri, & dabis mutuũ, quo eum indigere perspexeris &c.
sed dabis ei: nec ages quippiam callide in eius necessitatibus suble-
uandis: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, &
in cunctis, ad quæ manum miseris. *Deuter.* 15.

Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab 2
vllo paupere: ita enim fiet, vt nec a te auertatur facies Domini. Quo
modo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundan-
ter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri
stude. Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis &c.
Panem tuum cum esurientibus, & egenis comede, & de vestimentis
tuis nudos tege. *Tob.* 4. *Prou.* 21. 22. *Eccl.* 13.

Si comedi bucellã meam solus, & non comedit pupillus ex ea &c. bra- 3
chium meum cum suis ossibus confringatur. *Iob* 31.

Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem, in die mala liberabit 4
eum Dominus. *Ps.* 40.

Honorat factorem eius, qui miseretur pauperis. *Prou.* 14. 5

Feneratur Domino, qui miseretur pauperis: & vicissitudinem suam 6
reddet ei. *Prou.* 19.

Qui dat pauperi non indigebit: qui decipit deprecantem, sustinebit pæ- 7
nuriam. *Prou.* 28. 31.

Animam esurientem ne despexeris: & non exasperes pauperem in ino- 8
pia sua. Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum angustiãti.
Eccl. 4. *Prou.* 3.

Mitte panem tuum super transeuntes aquas, quia post tempora multa 9
inuenies illum. *Eccl.* 11.

Conclude eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab 10
omni malo. *Eccl.* 29.

Qui facit eleemosynam, offert sacrificium. *Eccl.* 35. 11

Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia &c. & manum 12
egeno, & pauperi non porrigebant. *Ezech.* 16.

Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter 13
faciat. *Luc.* 3.

Date eleemosynam: ecce omnia munda sunt vobis. *Luc.* 11. 14

Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam &c. *Luc.* 12. 15

Cum facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos & cæcos; & bea- 16
tus eris, quia non habent retribuere tibi; retribuetur autem tibi in
resurrectione iustorum. *Luc.* 14.

Qui

17 Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo: quo modo caritas Dei manet in eo? *Io. 3.*

Homicida Sacerdos est, qui clericis indigentibus non subuenit.

18 SI quis Episcopus, vel Presbyter, cum sit aliquis ex clericis egenus, ea, quæ sunt necessaria, non suppeditat, segregetur: Sin autem perseueret, deponatur, vt qui fratrem suum interfecerit. *Canon. 59. Apostolorum.*

De eodem.

19 QVi succurrere perituro potest, si non succurrerit, occidit. *Lactantius Firmianus de vero Dei cultu, c. 10. S. Gregor. Pastoral. p. 3. admon. 22.*

De eodem.

20 PAsce fame morientem: quisquis enim pascendo hominem seruare poteris, si non paueris, fame occidisti. *S. Ambros. dist. 86. c. eod.*

Prædonum crudelitatem excedit, qui pauperibus subtrahit subsidium illis debitum.

21 AMico rapere quippiam, furtum est; Ecclesiam fraudare, sacrilegum est; accepisse, quod pauperibus erogandum sit, & esurientibus plurimis, vel cautum esse, vel timidum, aut (quod apertissimi sceleris est) exinde aliquid subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat &c. *S. Hieron. 12. q. 2. c. Gloria Episcopi.*

Caue, ne inter loculos tuos includas salutem inopum, & tamquam in tumulis sepelias vitam pauperum. 22

S. Ambros. super Ps. 118.

Sacerdotalis cibus in vsum populi transire debet.

QVo modo ille obseruator legis, atque defensor, panes & ipse manducauit, & dedit ijs, qui secum erant, quos non licebat manducare nisi solis Sacerdotibus, nisi, vt per illam demonstraret figuram, Sacerdotalem cibum ad vsum transiturum esse populorum, siue quod omnes vitam Sacerdotalem debeamus imitari, siue quia omnes filij Ecclesiæ Sacerdotes sunt? *Idem* S. *Ambros. super Lucam, c. 6.* 23

Finis Sacerdotis est, propria vtilitate neglecta, aliorum commodis inseruire. 24

Vide sup. c. 1. §. de intentionis puritate, Hic est *spiritualis omnis*, *n. 7.*

Res sacræ alienandæ pro alimonia pauperum, & redemptione captiuorum.

AVrum Ecclesia habet, non vt seruet, sed vt eroget, & subueniat in necessitatibus. Quid prodest custodire, quod nihil adiuuat? An ignoramus, quantum auri, atque argenti de templo Domini Assyrij sustulerunt? Non ne melius cõstat Sacerdos propter alimoniam pauperum, si alia subsidia desint, quam sacrilegus contaminata asportet hostis? Nonne dicturus est Dominus, Cur passus es tot inopes fame emori? Et certe habebas aurum, vnde ministrasses alimoniam. Cur tot captiui deducti in commercium sunt, nec redempti ab hoste occisi sunt? Melius fuerat, vt vasa viuentium seruasses, quam metallorum. S. *Ambros. 12. q. 2. c. eod. S. Gregor. lib. 6. ep. 13. & 35.* 25

In ſubditorum animis Eccleſiæ theſauri collocandi.

26 MAgna prouiſione opus eſt, vt Eccleſiæ facultates neque redundent, neque rurſus deſint, ſed, quæ Eccleſiæ erogantur, continuo indigentibus ſunt diſpertienda. Cæterum in ſubditorum animis, atque beneuolentia, Eccleſiæ theſauri ſunt collocandi. *S.Chryſoſt.de* Sacerdotio *l.3.*

Diues pauperi vtilis, & pauper diuiti.

27 MIrabiliter prouidentia diuina diſpoſuit, vt eſſent in Eccleſia & ſancti pauperes, & diuites boni, qui inuicem ſibi ex ipſa diuerſitate prodeſſent, cum ad æterna, & incorrupta præmia promerenda Deo gratias agerent accipientes, & Deo gratias agerent largientes. *S.Leo ſerm.4. de ieiunio ſeptimi menſis.*

Diues, & pauper meritum vario modo conſequuntur.

28 PAuperibus poſſet Deus, quas vobis contulit, tribuere facultates, niſi, pro ineffabili miſericordia ſua, & illos iuſtificare vellet de patientia laboris, & vos de opere caritatis. *Idem* S.*Leo de ieiunio decimi, ſerm.5.& 8.& ſerm.1. de collectis.*

Res pauperibus erogata, eſt in tuto.

29 PAtrimonium Deo creditum nec Reſpublica eripit, nec fiſcus inuadit, nec calumnia aliqua forenſis euertit. In tuto hæreditas ponitur, quæ Deo cuſtode ſeruatur. *S. Cyprianus de opere, & eleemoſyna.*

Da pauperi, vt detur tibi: quia, quidquid pauperi dederis, tu habebis; quod pauperi non dederis, habebit alter. 30

Cardinalis Petrus Rauennas.

Deus se constituit debitorem eorum, quæ pauperi dantur.

DIcit tibi Christus, Da mihi ex eo, quod tibi dedi, de meo quæro, da, & redde. Habuisti me largitorem, fac me debitorem, habeam te fæneratorem. Temporalia mihi das, æterna tibi restituam, te ipsum tibi reddam, quando te mihi reddidero. *S. August. serm.* 15. *de verbis Domini.* 31

Qui non præstat beneficium, nec accipiet.

IN alijs hominibus nos ipsos cogitare debemus. Non meremur in periculo liberari, si non succurrimus: non meremur auxilium, si negamus. Nam, qui se a præstando auxilio remouet, etiam ab accipiendo remoueat necesse est. Quia nullius opera indigere se putat, qui alteri suam denegat. *Lactantius de opificio Dei, c.* 4. *& de vero Dei cultu, c.* 10. *&* 11. 32

Felix, qui non metuit inopiam ex eo, quod tribuit egeno.

FElix quidem ille est animus, multumq. mirabilis, qui facultatum defectionem, benefaciendi amore non metuit, & daturum sibi erogando non diffidit, a quo, quod erogaret, accepit. *S. Leo serm.* 3. *de ieiunio septimi mensis.* 33

Ero-

Erogandum pauperibus cum prudentia.

34 MAxime Sacerdoti hoc conuenit, ornare Dei templum honore congruo, vt etiam hoc cultu aula Domini resplendeat, impensas misericordiæ conuenientes frequentare, quantum oporteat largiri peregrinis, non superflua, sed competentia, non redundantia, sed congrua humanitati, ne sumptu pauperum alienam sibi quærat gratiam, ne restrictiorem erga clericos, aut indulgentiorem se præbeat. Alterum enim inhumanum, alterum prodigum, si aut sumptus desit necessitati eorum, quos a sordidis negotiationis aucupijs retrahere debeas, aut voluptati superfluant. S.*Ambros. de offic.l.2.c.21.*

De eodem.

35 SOllicite curandum est, ne commissa Sacerdotes indigne distribuãt, ne quædam, quibus nulla, ne nulla, quibus quædam, ne multa, quibus pauca, ne pauca præbeant, quibus impendere multa debuerunt, ne præcipitatione &c. S.*Gregor.p.3. Pastoral. admonit.21. S. August. Enchirid.c.76.*

Sacerdos non ducatur vocibus, sed vera pauperum necessitate, quam proprijs oculis inquirat. Plus abundarunt multi Sacerdotes, quo plus indigentibus contulerunt.

36 SAcerdos, qui modum seruat, auarus nulli, sed largus omnibus est. Non enim solas aures debemus præbere audiendis precantium vocibus, sed etiam oculis, considerandis necessitatibus. Plus clamat operatori bono debilitas, quam vox pauperis. Videndus est ille, qui te non videt; requirendus ille, qui erubescit videri. Ille etiam clausus in carcere occurrat tibi, ille affectus ægritudine mentem tuam personet, qui aures non potest. Scio, plerosque Sacerdotes, quo plus contulerunt, plus abundasse. *S. Ambros. de off.l.2.c.16.*

Non eſt perfecta pietas, quæ precibus ex- 37
torquetur.

S. Auguſt. tract. de miſericordia.

Non moritur mala morte, qui in pauperes fuerit liberalis.

NOn memini me legiſſe, mala morte mortuum, qui libenter ope- 38
ra caritatis exercuit. Habet enim multos interceſſores; & impoſſibile eſt, multorum preces non exaudiri. *S. Hieron. ad Nepotianum.*

Mendici Dei ſumus. Vt agnoſcat ille men- 39
dicos ſuos, agnoſcamus nos noſtros.

S. Auguſt. ſerm. 5. de verbis Domini.

Pænuria, & fames proueniunt ex eo, quod pauperibus non ſubuenitur.

SI quando fames, & pænuria, & rerum omnium egeſtas opprimit 40
mundum, ſciamus hoc ex ira Dei deſcendere, qui in pauperibus, ſi non ſuſcipiant eleemoſynam, fraudari legitur, & ſua poſſeſſione priuari. *S. Hieron. ſuper Malach.*

Non ſufficit, eleemoſynam præſtare, niſi quis etiam propriam vitam emendet.

QVi indigenti proximo exteriorem ſubſtantiam præbet, ſed vi- 41
tam ſuam a nequitia non cuſtodiat, rem ſuam Deo tribuit, & ſe peccato. Hoc, quod minus eſt, obtulit auctori, & hoc, quod maius eſt, ſeruauit iniquitati. *S. Gregor. Moral. l. 19. c. 14. l. 12. c. 23. p. 3. Paſtoral. admonit. 21.*

De eodem.

42 NOn te fallant, qui per eleemosynas largissimas quaslibet fructuum suorum, vel cuiusq. pecuniæ impunitatem se emere existimant, in facinorum suorum immanitate, ac flagitiorum nequitia permanendo. Non solum enim hæc faciunt, sed ita diligunt, vt in eis semper optent tantum, si possint, impune versari. Qui autem *Ps. 10.* diligit iniquitatem, odit animam suam; &, qui odit animam suam, non est misericors, sed crudelis: diligendo quippe eam secundum sæculum, odit eam secũdum Deum. Si ergo vellet ei dare eleemosynam, per quam munda illi essent omnia, odisset eam secundum sæculum, & diligeret secundum Deum. Nemo autem dat eleemosynam quamlibet, nisi, vnde det, ab illo accipiat, qui non eget: & ideo dictum est: Misericordia eius præueniet me. *Ps. 58.* *S. August. Enchirid. c. 77. & 75. Iuo p. 17. c. 130.*

Eleemosynam facere, est iustitiam facere; & sua pauperibus reddere, non nostra.

43 CVm quælibet necessaria indigentibus ministramus, sua illis reddimus, non nostra largimur, iustitiæ debitum potius soluimus, quam misericordiæ opus implemus. Vnde & ipsa Veritas, cum de misericordia caute exhibenda loqueretur, ait, Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus. *Matth. 6.* Cui sententiæ Psalmista concinens, ait, Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi. *Ps. 112.* Cum enim largitatem impensam pauperibus præmisisset, non hanc vocare misericordiam, sed iustitiam maluit, quoniam, quod a communi Domino tribuitur, iustum profecto est, vt, qui accipiunt, eo communiter vtantur. *S. Gregor. p. 3. Pastoral. admonitione 22.*

DE DECIMIS, OBVENTIONIBVS, REDDITIBVSQ. ECCLESIASTICIS.

CAP. 6. §. 3.

SVMMARIVM.

TERRA Sacerdotum est immunis.1.
Primitiæ, & decimæ, Sacerdotum sunt, nec aliud habebunt, quia Dominus possessio, hæreditas, & portio eorũ est.2.3.4
Et hoc eis præstatur, vt possint vacare Deo.5.9.
Sacerdotes, bonorum Ecclesiæ non possessores, sed dispensatores sunt, neque eis quasi proprijs, sed quasi commendatis, vti debent.6.7.
Quia eorum bona pauperum sunt, præter victum, & vestitum.9.10.11.12.13.14.15.16.17.
Vtpote quæ sint redemptio peccatorum.18.19.20.
Et ideo grauiter peccant, qui alieno sanguine pasti, officio suo desunt.19.
Propterea fructus Ecclesiæ caute possidendi.20.
Nec consanguineis distribuendi.21.
Nec illis, qui parentum opibus sustentari possunt.22.
Sed inter pauperes clericos, vel laicos, & Ecclesiam, eiusq. restaurationem erogandi.23.24.
Decimæ in quatuor partes diuidendæ.7.8.
Quas qui fideliter soluerit, & spiritualia, & temporalia bona recipiet.25.

Cap. 6. §. 3.

1 SVBIECIT terram Pharaoni, & cunctos populos eius, præter terram Sacerdotum, quæ a rege tradita fuerat eis: quibus & statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur. *Gen.47.*

2 Omnes primitiæ, quas offerunt filij Israel, ad Sacerdotem pertinent: & quidquid in sanctuarium offertur a singulis, & traditur manibus Sacerdotis, ipsius erit. *Num.5.*

3 Filijs Leui non dabis partem in medio fratrum suorum, quia ego portio eorum Dominus Deus ipsorum. *Num.18.* Nihilq. aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in vsus eorum, & necessaria separaui. *Ibidem. Deuter.16.18.*

4 Non erit eis hæreditas, ego hæreditas eorum: & possessionem non dabitis eis in Israel, ego enim possessio eorum. *Ezech.44. Deuter.10. Eccl.41.*

5 Præcepit Ezechias populo habitantium Ierusalem, vt darent partes Sacerdotibus, & Leuitis, vt possent vacare legi Domini. *2.Par.31.*

6 Sacerdotes, bonorum Ecclesiæ non possessores, sed dispensatores sunt.

S. August. ep.50.

Decimis non quasi proprijs vtendum, sed quasi commendatis, & in quatuor partes diuidendæ.

7 INstruendi sunt Presbyteri, pariterq. admonendi, quatenus nouerint decimas, & oblationes, quas a fidelibus accipiunt, pauperum, & hospitum, & peregrinorum stipendia, & non quasi suis, sed quasi commendatis vti. De quibus omnibus sciant rationem posituros in cõspectu Dei, &, nisi eas fideliter pauperibus, & ijs, quibus iussi sunt, administrauerint, damna passuros. Qualiter vero dispensari debeant, Canones sancti instituunt; scilicet, vt quatuor partes inde fiant, vna ad fabricam Ecclesiæ releuandam, altera pauperibus distribuenda, tertia Presbyteris, siue clericis exhibenda, quarta Episcopo reseruanda, vt, quidquid exinde iusserit, prudenti consilio fiat. *Iuo p.3.c.204. ex Concil. Nannetensi.*

De eodem.

QVatuor tam de redditu, quam de oblatione fidelium (pro vt cuiuslibet Ecclesiæ facultas admittit) conuenit fieri portiones. quarum vna sit Pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta est fabricæ applicanda. De quibus, sicut Sacerdotis intererit integram ministris Ecclesiæ memoratam dependere quantitatem, sic clerus vltra delegatam sibi summam nihil insolenter nouerit expetendum. *Gelasius Papa 12.q.2.c.eod.cum seqq.* 8

Bona clericorum pauperum sunt, præter victum, & vestitum.

REs pauperum non pauperibus dare, par sacrilegio crimen esse dignoscitur. Sane patrimonium pauperum facultates sunt Ecclesiarum; & sacrilega eis facultate subripitur, quidquid sibi ministri, & dispensatores, non vtique Domini, vel possessores, vltra victum accipiunt, & vestitum. *S. Bernard. in declam. super illud Matth. Ecce nos relinquimus omnia.* 9

De eodem.

QVidquid, præter necessarium victum, & vestitum simplicem, de altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegum est. *Idem S. Bernard. ep. 20.* 10

De eodem.

ALiena rapere conuincitur, qui vltra necessaria sibi retinere probatur. *S. Hieron. dist. 42. c. 1.* 11

De eodem.

MEmento, quod pauperem vitam Sacerdos gerere debet; & video, si superbiam habet, si magno beneficio gaudet, præter victum, & vestitum, quod superest, pauperibus dare non differat, quia omnia pauperum sunt. S. *August. ep. 39. ad fratres Eremi.* 12

De eodem.

SI ego pars Domini sum, & funiculus hæreditatis eius, nec accipio partem inter ceteras tribus, sed, quasi Leuita, & Sacerdos, viuo de decimis, &, altari seruiens, altaris oblatione sustentor, habens victũ, & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar. *S. Hieron. 12. q. 2. c. clericus.* 13

De eodem.

14 TImeant clerici, & ministri Ecclesiæ, qui in terris sanctorum, quas possident, tam iniqua gerunt, vt, stipendijs, quæ sufficere debeāt, minime contenti, superflua, quibus egeni sustentandi forent, impie, sacrilegeq. sibi retineant, & in vsus suæ superbiæ, luxuriæq. victum pauperum consumere non vereantur. Duplici profecto iniquitate peccant, & quod aliena diripiant, & sacris in suis libidinibus, & vanitatibus abutantur. S. *Bernard. serm. 44. super Cantica*.

De eodem.

15 QVando poterit necessarijs esse contentus, qui eo animo introiuit, vt stipendia clerici in vsus voluptatis, curiositatis, & vanitatis congreget, seruet, & expendat? &c. *S. Bonau. in Phar. l. 1. c. 23. ex eodem S. Bernardo.*

De eodem.

16 VNde clericis existimas exuberare rerum affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriam, congeriem vasorum argenteorum, & aureorum, nisi de bonis Ecclesiæ? Inde est, quod illa pauper, & inops, & nuda relinquitur, facie miseranda, inculta, hispida. Propter quod non est hodie Ecclesiam ornare, sed exponere; non instruere, sed prostituere; non est pascere gregem, sed mactare, & deuorare: dicente Domino de illis, Qui deuorant plebem meam, si- *Psal. 52.* cut escam panis. *Idem S. Bernard. serm. 78. inter paruos.*

De eodem.

17 QVi ditior est Sacerdos, quam venit ad Sacerdotium, quidquid plus habuerit, non filijs debet dare, sed pauperibus, & sanctis fratribus, & domesticis fidei, qui vincunt merita liberorum, vt reddat ea, quæ Domini sunt, Domino suo &c. *S. Hieron. super Ezech. c. 46.*

Decimæ sunt redemptio peccatorum.

18 SOllicite curent Presbyteri de subditorum salute, quia, quod ab illis accipiunt, redemptio peccatorum est. Et ideo non glorientur talibus sumptibus vti, sed magis timeant, quod in veteri testamento de Sa-

de Sacerdotibus dictum est, Iniquitatem populi debere eos portare. Et
Luc. 10. ideo cum magno timore super eos solliciti sint, quorum bonis participantur, quia magnum periculum est, iudicem fieri vitæ alienæ, qui nescit tenere moderamina vitæ suæ. *Iuo p. 6. c. 183. ex S. Augustino.*

Graue peccatum Sacerdotum, qui alieno sanguine pasti officio suo desũt.

Ps. 104. DEdit illis regiones gentium, & labores populorum possederunt, 19
vt custodiant iustificationes eius, & legem eius requirant. Duplici ergo nomine rei sunt, si officio suo desint; altero, quod legem Dei violant; altero, quod panem suum manducantes, alieno sanguine pascuntur. Pensate ergo, fratres, quantæ damnationis est, sine labore percipere mercedem laboris; quanti criminis, pretia peccatorum accipere, & nihil contra peccata prædicando dicere. *S. Gregor. hom. dignus est mercenarius.*

Fructus Ecclesiastici caute possidendi, quia sunt peccata populi.

VÆ, væ tibi, clerice, mors in olla, mors in tuis delicijs est, ob id 20
maxime, quia peccata populi constat esse, quæ comedi. Sumptus Ecclesiasticos gratis habere te putas? Cantando, vt aiunt, tibi prouenire videntur. Bonum erat magis fodere, aut mendicare. Peccata enim populi comedis. Sollicitus esto, tamquam rationem redditurus pro eis, gemitus fundere, dignos agere pænitentiæ fructus. Alioqui tibi noueris imputanda, quæ modo inter delicias comedis, & paruipendis. S. *Bernard. in declam. super Ecce nos reliquimus omnia.*

Bona Ecclesiastica consanguineis non distribuenda.

OMnino interdicit Sancta Synodus Episcopis, ne ex redditibus Ec- 21
clesiæ cõsanguineos, familiares ve suos augere studeant; cũ & Apostolorum Canones prohibeant, ne res Ecclesiasticæ, quæ Dei sunt, cõsanguineis donẽt, sed, si pauperes sunt, vt pauperibus distribuant. Eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causa. Immo, quã maxime potest, eos Sancta Synodus monet, vt omnem humanum hũc erga fratres, nepo-

nepotes, propinquosq. carnis affectum, vnde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitus deponant. Quæ vero de Episcopis dicta sunt, eadem in quibuscumq. beneficia Ecclesiastica, tam sæcularia, quam regularia obtinentibus, pro gradus sui condicione obseruari decernit. *Concil. Trident. sess. 25. c. 1. de reform. Canon. Apostolorum. 39. 59. 75. Concil. Toletan. 10. c. 3. Antiochenum c. 25. 12. q. 2. c. quisquis. c. sint manifestæ. c. Episcopi. c. res Ecclesiæ cum seqq.*

Sacrilegium est, nutriri bonis pauperum eos, qui parentum opibus sustentari possunt.

22 CLericos illos conuenit Ecclesiæ stipendijs sustentari, quibus parentum, & propinquorum nulla suffragantur. Qui autem bonis parentum, & opibus sustentari possunt, si quod pauperum est accipiant, sacrilegium profecto committunt, & per abusionem talium iudicium sibi manducant, & bibunt. *S. Hieron. ad Damasum 16. q. 1. c. fin.*

Sacerdos bona sua qualiter diuidere debeat; & de clericis indigentibus.

23 SAcerdos, cui dispensationis cura commissa est, non solum sine cupiditate, sed etiam cum laude pietatis, accipit a populo dispensanda, & fideliter dispensat accepta, quia omnia sua aut parentibus relinquit, aut pauperibus distribuit, aut Ecclesiæ rebus adiũgit, & se in numero pauperum paupertatis amore constituit, ita, vt inde pauperibus subministret, inde & ipse tãquam pauper voluntarius viuat. Clerici quoque, quos pauperes aut voluntas, aut natiuitas fecit, cum perfectione virtutis vitæ necessaria siue in domibus suis, siue in congregatione viuentes accipiunt, quia ad ea accipienda non eos habendi cupiditas ducit, sed cogit viuendi necessitas. S. *Prosper de vita contempl. l. 2. c. 1.*

Beneficiati tenẽtur ad templorum restaurationem.

24 QVicumque beneficium Ecclesiasticum habent, ad tecta Ecclesiæ restauranda, vel ipsas Ecclesias emendandas omnino adiuuent, & nouam decimam reddant. *Concil. Mogunt. c. 42.*

De-

Decimam ſoluentes, & temporalia, & ſpiritualia bona recipiēt.

DEcimæ, tributa ſunt egentium animarum. Quod ſi decimam 25
dederis, non ſolum abundantiam fructuum recipies, ſed etiam ſanitatem corporis, & animæ conſequeris. Non igitur Dominus Deus præmium poſtulat, ſed honorem. Deus enim noſter, qui dignatus eſt totum dare, decimam a nobis dignatus eſt recipere, non ſibi, ſed nobis ſine dubio profuturam. Sed ſi tardius dare, peccatum eſt; quanto magis peius eſt peccatum, non dediſſe &c? *S. Auguſt.* 16. *q.*1.*c. eod.*

DE DOCTRINA, ET PRAEDICATIONE, DELECTIONE, ET SCIENTIA SACERDOTVM.

CAP. VII.

De doctrina & prędicatione Sacerdotum.

CAP. 7. §. 1.

SVMMARIVM.

DOCTRINA, & Veritas erunt insculpta rationali iudicij in pectore Sacerdotis. 1.
Sacerdotis doctrina, & correctio amplectenda. 2.86.87.
Et, qui, eo prædicante, exierit de Ecclesia, excõmunicetur. 90
Verba sapientium quasi stimuli, & quasi claui in altũ defixi. 5.
Et quasi ignis, & malleus conterens petram. 8.
Prædicatio Sacerdotis non debet esse in sublimitate sermonis, sed in ostensione spiritus, & virtutis. 1. 2.
Et debet docere ea, quæ Spiritus sanctus, non proprius, dictauerit. 66.
Et secundum scripturas, non secundum sensum humanum. 2.8.19.20.103.104.105.106.107.
Et sanæ doctrinæ Christi, quæ secundum pietatem est, acquiescere. 17.19.20.
Et attendere sibi, & doctrinæ. 15.
Et esse procul ab adulatione. 64.65.66.
Est enim velut sal, & velut nubes. 26.27.
Et eius doctrina, & consolatio semper est opportuna. 72.
Et vtilis, etiam si malus sit Sacerdos. 73.74.
Qui tamẽ secundum opera sua, vel meritum, vel crimen, acquirit de doctrina, & Sacerdotio suo. 75.

CAP.

Cap. 7. §. 1.

1 PONES in rationali iudicij Doctrinam, & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino: & gestabit iudicium filiorum Israel in pectore suo, in conspectu Domini semper. *Exod. 28.*

2 Venies ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore: quæresq. ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Et facies quodcumque dixerint qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequerisq. sententiam eorum; nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit &c. *Deuter. 17.*

3 Prædixi Heli, quod iudicaturus essem domum eius in æternum, propter iniquitatem, eo quod nouerat indigne agere filios suos, & non corripuerit eos. *1. Reg. 3.*

4 Et nunc fratres, quoniam vos estis Presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite. *Iudith 8.*

5 Verba sapientium sicut stimuli, & quasi claui in altum defixi. *Eccl. 12.*

6 Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, *Isa. 58.*

7 Sacerdotes non dixerunt, Vbi est Dominus: & tenentes legem nescierunt me &c. *Ierem. 2.*

8 Qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum vere: quid paleis ad triticum, dicit Dominus? Numquid non verba mea sunt quasi ignis, & quasi malleus conterens petram? *Ierem. 23.*

9 Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel: & audies de ore meo verbum, & annunciabis eis ex me. Si dicente me ad impium: Morte morieris: non annunciaueris ei, neque locutus fueris, vt auertatur a via sua impia, & viuat: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram &c. *Ezech. 3. & 33.*

10 Populum meum docebunt quid sit inter sanctum, & pollutum, & inter mundum, & immundum ostendent eis. Et cum fuerit controuersia, stabunt in iudicijs meis, & iudicabunt. *Ezech. 44.*

Sacerdotes eius in mercede docebant, & Prophetæ eius in pecunia 11
diuinabant: & super Dominum requiescebant, dicentes: Numquid non Dominus in medio nostrum? non venient super nos mala. Propter hoc, causa vestri, Sion quasi ager arabitur, & Ierusalem quasi aceruus lapidum erit, & mons templi in excelsa siluarum. *Mich. 3.*

Et ego; cum venissem ad vos, veni non in sublimitate sermonis, aut 12
sapientiæ, annuntians vobis testimonium Christi. Non enim iudicaui me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Et ego in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos: & sermo meus, & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis: vt fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei. *1. Cor. 2.*

Væ mihi, si non euangelizauero. *1. Cor. 9.* 13

Pro Christo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. 14
2. Cor. 5.

Attende tibi, & doctrinæ. *1. Tim. 4.* 15

Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxi- 16
me qui laborant in verbo & doctrina &c. Peccantes coram omnibus argue; vt & cæteri timorem habeant. *1. Tim. 5.*

Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri 17
Iesu Christi, & ei, quæ secundum pietatem est, doctrinæ: superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones, & pugnas verborum &c. *1. Tim. 6.*

Prædica verbum, insta opportune, importune; argue, obsecra, incre- 18
pa in omni patientia, & doctrina. *2. Tim. 4.*

Oportet amplecti eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermo- 19
nem; vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere. *Tit. 1.*

Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam: verbum sanum, ir- 20
reprehensibile. *Tit. 2.*

Argue cum omni imperio. Nemo te contemnat. *Tit. 2.* 21

Sacerdotibus ſolum munus Prædicationis committitur.

22 PRæter eos, qui ſunt Domini Sacerdotes, nullus audeat prædicare, ſiue monachus, ſiue ſit laicus, qui cuiuslibet ſcientiæ nomine glorietur. S. *Leo ep. 63. ad Theodoretum Epiſcopum Cyri. 16. q. 1. c. adijcimus. Burchardus l. 2. c. 158.*

23 Presbyter, qui cleri, vel populi curam non egerit, & eos pietatem non docet, ſegregetur, &, ſi in ſocordia perſeueret, deponatur. *Canon Apoſtolorum 58. S. Gregor. in Paſtor. p. 3. admonitione 26. ſup. c. 6. S. 3. de decimis, cap. dedit illis. n. 19.*

Tutius declinatur, quam ſuſcipitur Prædicationis officium, non tamen id pertinaciter faciendum.

24 QVia difficile valde eſt purgatum ſe quemlibet poſſe cognoſcere, prædicationis officium tutius declinatur. Nec tamen declinari pertinaciter debet, cum ad ſuſcipiendum hoc ſuperna voluntas cognoſcitur. *Idem* S. *Gregor. p. 1. Paſtor. c. 7.* Quanta autem humilitate id officium eſt ſuſcipiendum, & quibus cum circumſtantijs, *Vide S. Iſidorum in Synonymis c. fin.*

Presbyteris in docendo laborantibus dupla portio tribuenda.

25 PResbyteris, ſi aſſidue in ſtudio docendi verbum Dei laborauerint, deponatur dupla portio, in gratiam Apoſtolorum Chriſti, quorum locum tenent, tamquam conſiliarij Epiſcopi, & Eccleſiæ corona: ſunt enim concilium, & ſenatus Eccleſiæ. *S. Clemens de Conſtit. Apoſt. l. 2. c. 28.*

Nubes sunt Doctores sancti, qui pro capacitate audientium doctrinæ aquam effundunt.

NVbes sancti Doctores sunt Ecclesiæ, quia, quas Euangelij portant populis effudendas, & gubernandas a Spiritu sancto deferunt, vt irrigentur terræ populorum, & de hac cælesti pluuia virtutum fruges spirituali operatione multiplicentur. Quas aquas desuperna abundantia defluentes ligat Deus in nubibus suis, vt vnicuique secundum capacitatem cordis sui tantum doctrinæ tamquam aquam effundant, quantum suscipientis possibilitas patitur, ne simul fortassis effusæ obsint cordibus minus valētibus abundatiorem suscipere doctrinam. S. *Hieron. super c. 26. Iob.* 26

Sal sunt Doctores sancti: & quare.

QVasi inter bruta animalia petra salis debet esse Sacerdos in populis. Curare namque Sacerdoti necesse est, quæ singulis dicat, vnumquemque qualiter moneat, vt, quisquis Sacerdoti iungitur, quasi e salis tactu æternæ vitæ sapore condiatur. Sal etenim non sumus, si corda audientium non condimus. Quod condimentum ille proximo veraciter impendit, qui prædicationis verbum non subtrahit. *S. Gregor. hom. 17. in c. 10. Lucæ.* 27

Sacerdotalis habitus significatio, in quo purpura Regiam potestatem Sacerdotis notat ad vitia reprimenda.

IN Sacerdotis habitu aurum fulget, dum intellectu sapientiæ emicat. *Vt sup. p. 1. c. 2. de officio, dignitate, n. 26. & p. 2. c. 3. §. 2. de grauitate, auro, & hiacyntho. n. 12.* 28

Sacer-

Sacerdos accipiebat maxillam, pectusculum, & humerum, ad significandum verba, scientiam, & opera, quibus ornari debet.

29 NIhil aliud accipit Sacerdos, nisi siagona, & pectusculum, & humerum. Sacerdotalis enim officij est, posse docere populos. Vnde dicit Propheta: Interroga Sacerdotes legem Dei. Sacerdotum enim est, interrogatos respondere de legè. Accipiunt ergo sermonem, qui in maxilla est, accipiunt pectusculum, hoc est scientiam scripturarũ, nihil enim prodest habere verba, si scientiam non habueris. Cũ acceperis siagona, & pectusculum, tũc accipies & brachiola, hoc est opera. Nihil prodest habere te verba, habere te scientiam, si non habueris opera &c. *S. Chrysost. hom. 11. in Marcum. Ven. Beda super Leuit. c. 12.* *Agg. 2.*

Perfectorum Sacerdotum, & eruditorũ est, alios docere.

30 EOrum, qui primi Deum cernunt, est, sequentibus large, pro illorum modo, & captu, diuina spectacula, quæ sancte aspexerunt, monstrare. Docere etiam ea, quæ hierarchiæ propria sunt, eorum est, qui cum proficiente scientia diuina omnia, quæ suæ hierarchiæ sunt, præclare didicerunt, perfectamq. docendi viam acceperunt. Tradere quoque sacra pro cuiusque dignitate, eorum est, qui scienter, & integre, præditi sunt Sacerdotum perfectione, atque virtute. Sacerdotum ordo, qui ad lucem ducit, spectatum diuina mysteria introducit eos, qui initiantur, subiectus Pontificum ordini, & cum eo propria, suaq. munera exequitur. Atque in ijs quidem, quæ facit, diuina opera, sanctissimis signis, & Sacramentis ostendit, spectatoresq. eos, qui accedunt, efficit, & in sanctorum mysteriorum societatem, communionemq. admittit. *S. Dionys. Eccles. hierar. c. 8.*

Dei formissimus esse debet, qui alijs in ordine sacro dux est.

NOn est audẽdum alijs ducem fieri in quocumque ordine sacro, nisi quis secundum omnem virtutem Dei formissimus sit. *Dionys. Carthus. in S. Dionysium ep. 8. ad Demophilum, ex eodem S. Dionysio.* 31

Sacerdotum est, ex vita sua alios sanctificare.

AEdificant Sacerdotes in centenario numero cubitorum, cum eos, quos erudiunt, in amore, ac desiderio æternorum incendunt. Nam centum, quæ in computo digitorum de læua transeunt in dexteram, cælestia bona figurant, quæ in comparatione temporalium, & infirmorum bonorum quasi dextra sunt ad sinistram. Qui etiam portam, quam ædificauerunt, sanctificasse referuntur. Sacerdotum namque est, sua opera sanctificatione speciali præ ceteris digna facere, atque instanter agere, vt, quicumque sibi iunguntur, nomen Domini in seipsis bene viuendo sanctificent. *Ven. Beda super Esdrã c. 18.* 32

Qui alios docet, caritatem habere debet.

BInos ad prædicandum Dominus discipulos mittit, quatenus hoc tacitus nobis innuat, quia, qui caritatem erga alium non habet, prædicationis officium suscipere nullatenus debet. *S. Gregor. super Lucam hom. 17.* 33

Tranquillę mentis est, loqui de Deo.

LOqui de Deo, quietæ valde, & liberæ mentis est. Tunc namque bene dirigitur lingua in sermone, cum secure sensus quieuerit in tranquillitate. *S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 34. ex eodem S. Gregor.* 34

Qui alios docet, prius ſeipſum conſideret, & doceat.

35 OMnis Sacerdos, ſi vult docere populum, prius ſeipſum doceat. Si autem ſeipſum non vult docere de omni quod docet, nec arguere de omni quod arguit, nec alios doceat, nec arguat quidquam. *S. Chryſoſt. hom.17. in Matth. S. Gregor. Moral.l.23.c.8.*

De eodem.

36 SI ſapis, Sacerdos, concham te exhibeas, & non canalem. Hæc enim pene ſimul, & recipit, & refundit. Illa vero donec impleatur, expectat, & ſic, quod ſuper abundat, ſine ſuo damno communicat, ſciens maledictum, qui partem ſuam facit deteriorem. Et, ne meum conſilium contemptibile ducas, audi ſapientiorem me. Stultus, ait Salomon, profert totum ſpiritum ſuum ſimul, ſapiens reſeruat in poſterum. *Prou.29.* Verum canales multos habemus hodie in Eccleſia, conchas vero perpaucas. Tantæ caritatis ſunt, per quos nobis cæleſtia fluenta emanant, vt ante effundere, quam infundi velint, loqui quam audire paratiores, & prompti docere quod non didicerunt, & alijs præeſſe geſtientes, qui ſeipſos regere neſciunt. &c. *S. Bernard. in Cantic. ſerm.18.*

37 Ne quemquam verbis docere præſumas, quod opere ante non feceris.

Caſſianus coll.14.c.9. S. Iſidorus Peluſiota l.3. ep.264.

De eodem.

38 IN diuinis ſermonibus, priuſquam alijs eos proferas, temetipſum require; ne, inſequens aliorum facta, te deſeras. *S. Gregor. Paſtor. p.3. admon.25.*

De eodem.

39 NOn poteſt dicere Sacerdos contemptoribus admonitionis ſuæ, Futurum cogitate iudicium, quod ipſe forte non cogitat; amatoribus ſæculi, Nolite mundum diligere, ſi eum mundi amor

oblectet, Ambitiosis ambitionis finem imponite, si eum ambitio ruinosa præcipitet &c. &, quidquid boni non facit, aut mali committit, nec iubebit fieri, nec vetabit, quia necessariam docendi auctoritatem contrarietate suæ actionis aut amittit, aut minuit. *S. Prosper de uita contempl.l.1.c.15.Concil. Paris.c.13.*

De eodem.

QVandoquidem sermonibus philosophari facile est; operibus autem arduum: atque illud quidem aures oblectat, hoc autem animas erudit; ob eam causam Deus ad eos, qui Sacerdotis munere redimiti sunt, clamat, Sacerdotes, loquimini ad cor Ierusalem. Quoniam enim, qui verbis solum docent, non modo molestiam auditoribus exhibent, sed etiam irridendos, & suggillandos se propinant, ideo actionum virtutem, quæ ad auditorum animos pertinet, ab ipsis requirit. Quare sacrosanctum oportet esse eum, qui consecratus est. Neque enim profanum sacris operari fas est. *S. Isidorus Pelus.l.3. ep.238.l.2.ep.1.* 40

Isa.40.

De eodem.

TVnc alijs vere recta prædicamus, si dicta verbis, & exẽplis ostendamus. *S. Gregor.hom.17. in c.10. Lucæ.* 41

De eodem.

SIcut in numismate metallum, & figura, & pondus inquiritur, ita in omni doctore Ecclesiastico, quid sequatur, quid doceat, quo modo viuat. Per qualitatem igitur metalli doctrina, per figuram similitudo patrum, per pondus humilitas designatur. Qui vero ab his tribus discrepauerit, non metallum, sed terra erit. S.*Isidorus de summo bono l.3.c.36.* 42

De eodem.

DOcere, & non facere, non solum nihil lucri, sed etiam damni plurimum confert. Grandis enim condemnatio est componenti quidem sermonem suum, vitam vero suam, atque opera negligenti. *S. Chrysost. de compunctione cordis.* 43

De

De eodem.

44 QVem lingua vigilans gignit, vitæ negligentia occidit. Neque enim torpenti nobis est mente transeundum, quod apud Salomonem mulier, quem vigilans lactare consueuerat, dormiens interemit. Quia nimirum magistri vigilantes quidem scientia, sed vita dormientes, auditores suos, quos per vigilias prædicationis nutriunt, dum, quod dicunt, facere negligunt, per somnum torporis occidunt, & negligendo opprimunt, quos alere verborum lacte videbantur. *S. Gregor. Moral. l. 21. c. 8.* 3. *Reg.* 3.

De eodem.

45 BEati, inquit, pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Considerate diligenter, non pacidicos, sed pacificos commendari. Sunt enim, qui dicunt, & non faciunt. Sane, quemadmodum non auditores legis iusti sunt, sed factores, sic non annunciatores pacis sunt beati, sed actores. *S. Bernard. de conuersione ad clericos, c. 35.* *Matth.* 5.

De eodem.

46 SIcut stomachus accipiens cibum coquit eum in semetipso, & per totum corpus dispergit, sic & Sacerdotes accipiunt scientiam sermonis per scripturas ex Deo, & excoquentes eam in se, idest tractantes, & meditantes apud se, vniuerso populo subministrant. Et, sicut, stomacho subministrante, vnumquodque membrum suscipit nutrimentum, & conuertit ipsum in se secūdum suam naturam, vtpote quod suscipit iecur, totum fit sanguis, quod fel, bilis efficitur, quod ascendit in pulmonem, phlegmata fiunt, quod autem in mãmillas, totum efficitur lac; sic Sacerdotibus in Ecclesia loquentibus verbum omnes suscipiunt. Vnusquisque autem conuertit illud secundum proprium cor &c. Videte ergo, Sacerdotes, quo modo vos componatis verbo, & opere &c. *S. Chrysost. hom. 38. in Matthæum.*

De eodem.

47 NVda facta satis non sunt ad hoc, vt alios edoceas, nisi & cum his verba accedant. Quæ vox non est mea, sed Saluatoris nostri Iesu. Quisquis enim, inquit, fecerit simul, & docuerit, hic *Matth.* 5.

magnus vocabitur. Quod si is, qui facit, idem & doceat, superuacaneum certe id foret, quod secundum additum est. Dixisse enim satis erat, quisquis fecerit tantum. Itaque, quod vtraque illa distinxerit, ostendit, alias esse operum partes, alias sermonis, atque vtrumque alterius subsidio indigere ad consummatam ædificationem. *S. Chrys. l. 4. de Sacerdotio.*

De eodem.

GAllus, cum iam edere cantus parat, prius alas excutit, & semetipsum feriens vigilantiorem reddit. Quia nimirum necesse est, vt hi, qui verba sanctæ prædicationis norunt, prius studio nouæ actionis euigilent, ne, in semetipsis torpentes opere, aliòs excitent voce &c. *Gregor. Pastor. p. 3. c. fin. Concil. Paris. c. 4.* 48

De eodem.

MAgni periculi est, statim euomere, quod non concoxeris. *Epictetus in Enchiridio, c. 69.* 49

Talis sit doctor, vt eius orationem timeat, qui monitionem contempsit.

TImeat orationem tuam qui admonitionem contempsit. Cui tu, Sacerdos, irasceris, Deum sibi iratum, non hominem, putet &c. *S. Bernard. de consider. l. 4. ad fin.* 50

Correctio ostendit peccatum occultum etiam illi, qui commisit.

CLauis apertionis est sermo correctionis, quia increpādo culpam detegit, quam sæpe nescit ipse etiam qui perpetrauit. *S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 34. ex S. Gregor. Past. p. 2. c. 4.* 51

Fouet

Fouet quis vitia, quæ non reprehendit, & ea in se habere conuincitur.

52 ERror, cui non resistitur, approbatur; & veritas, cum minime defensatur, opprimitur. Negligere quippe, cum possis deturbare, peruersos, nihil aliud est, quam fouere. Nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto crimini desinit obuiare. *Innoc. dist. 83. c. eod.*

De eodem.

53 SAcerdos, qui alium, cum potest, ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat. *S. Leo ep. 93. c. 15. de hæreticis c. 2.*

De eodem.

54 PEccatum Sacerdotis peccatum populi appellat Legislator, quia negligens sensibilis Sacerdos aut peccans ipse, aut non vindicans in peccatoribus, illicit eos, qui rudes sunt, ad similia. *Isichius in Leuit. l. 1. c. 4.*

Admonendi sunt delinquentes, nec eorum vitia dissimulanda.

55 DIxit, Vt disperderet eos, si non Moyses electus eius stetisset in confractione: Attende hoc, Sacerdos. Perierat enim populus, nisi Moyses confregisset iram omnipotentis Dei. Et tu, cum videris populum Dei delinquentem, cane tuba, annuncians eis delicta eorum, ac sta in confractione ad Deum, vt auertatur furor eius ab eis. *Psal. 105.*
S. Hieron. ep. 101.

De eodem.

56 NOs, qui ex oblationibus fidelium viuimus, quas illi pro peccatis suis obtulerunt, si comedimus, & tacemus, eorum proculdubio peccata manducamus. *S. Gregor. hom. super illa verba, Dignus est operarius.*

De

De eodem.

1.Thess.2. MAgna Sacerdotis gloria est rectitudo subditorum. Vnde bene 57
egregius prædicator discipulis dicit: Quæ est nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? nonne vos ante Dominum? Sed, cum Sacerdotes vitam discipulorum negligunt, & nullum de eorum profectibus ante Dominum fructum ferunt, quid aliud, quam inglorij dicuntur? Quia ante districtum iudicem nimirum gloriam tunc non inueniunt, quam modo in subditorum suorum moribus prædicationis studio non exquirunt. *Idem* S.*Gregor.Moral.l.*11.*c.*9.

De eodem, & quod ex vno peccante oēs interficiuntur, & Deus irascitur in populum, quando Sacerdotes nimis benigni sunt aduersus delinquentes.

ILlud non otiose transmittendum est, quod, vno peccante, ira Dei 58
super omnem populum venit. Hoc quando accidit? Quando Sacerdotes, qui populo præsunt, erga delinquentes benigni videri volunt, & verentes peccantium linguas, ne forte mala de eis loquantur, Sacerdotalis seueritatis immemores, nolunt complere, quod scriptum est: Peccantem coram omnibus argue, vt & cæteri timorē habeant. Et iterum: Auferte malum ex vobis ipsis: nec, zelo Dei succensi, imitantur Apostolum, dicentem, Tradidi huiusmodi hominem Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat; neque illud Euangelij implere student, vt, si viderint peccantem, primo secrete conueniant, post etiam duobus, vel tribus adhibitis; quod si contempserit, & post hæc Ecclesiæ correctione non fuerit emendatus, de Ecclesia expulsum velut gentilem habeant, ac publicanum, &, dum vni parcunt, vniuersæ Ecclesiæ moliantur interitum. Quæ ista bonitas? qua ista misericordia? vni parcere, & omnes in discrimen adducere? Polluitur enim ex vno peccatore populus, sicut ex vna oue morbida vniuersus grex inficitur. Sic vno fornicante, vel aliud quodcumque scelus committente, plebs vniuersa polluitur. *Origenes Homil.*7. *in Iosue dist.* 45.*c.sed & illud.*

(margin: 1.Tim.5. 1.Cor.5. Ibidem. Matth.18)

De eodem.

59 NIhil in Sacerdote tam periculosum apud Deũ, tam turpe apud homines, quam, quod sentiat, non libere denuntiare. Siquidem scriptum est, Et loquebar de testimonijs tuis in conspectu re- *Ps.118.*
gum, & non confundebar &c. *S. Ambros. ad Theodosium Imperatorem l.5.ep.29.*

De eodem.

60 AEdificantes sunt Sacerdotes, qui, generationes hominum super generationem per doctrinam ædificantes, quasi lapidem super lapidem ponentes, domum Dei componunt. Sicut enim ædificantes nodosos lapides, & habentes torturas, ferro dolant, postea vero ponunt eos in ædificio, alioqui non dolati lapides lapidibus non cohærent: sic & Ecclesiæ doctores vitia hominum quasi nodos acutis increpationibus primum circumcidere debent, & sic in Ecclesiæ ædificatione collocare: alioqui, vitijs manentibus, Christiani Christianis concordare non possunt. *S. Chrysost. super Matth. hom. 4.*

De eodem, & quod Heli punitus est, quia minus seuere peccata filiorum corripuerit.

61 SAcerdotes pro populorum iniquitate damnantur, si eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant, testante Domino ad Prophetam, Speculatorem dedi te domui Israel, si non fue- *Ezech.3.*
ris locutus, vt custodiat se impius a via sua mala, ille in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Sic Heli Sa- *1.Reg.2.*
cerdos pro filiorum iniquitate damnatus est, & licet eos delinquentes admonuerit, sed tamen non, vt oportebat, redarguit &c. *S. Isidorus de summo bono l.3.c.46.*

De

De eodem.

HEli Sacerdos pro filiorum iniquitate damnatus est, quod eos 62
peccantes minus seuera animaduersione plectebat. Me miserum? Et quidem coercuit, & quidem corripuit, sed leuitate, & mansuetudine patris, non auctoritate, & seueritate pontificis. Qua sententia discant Sacerdotes, quo modo ipsi propter peccata filiorum, id est propter scelera populi, puniantur. Quiq. etiam, quamuis sancti sint, culpa tamen subditorum eisdem, si non coercent, deputatur. *Idem S. Isidorus l.1.Reg.c.1. S. Basilius in reg. breu. interrog. 47.*

De eodem.

NOnnulla sunt vehementer increpanda, vt, cum culpa ab aucto- 63
re non cognoscitur, quanti sit ponderis, ab increpantis ore sentiatur. Et, cum sibi quis malum, quod perpetrauit, leuigat, hoc contra se grauiter ex corripientis asperitate pertimescat. Debitum quippe rectoris est, subditorum mala, quæ tolerari leuiter non debēt, cum magna zeli asperitate corrigere, ne, si minus contra culpas accenditur, culparum omnium reus ipse teneatur. *S. Gregor. Pastoral.p.2.c. 10.p.3.admon.23.*

De eodem, quodq. doctor procul esse debet ab assentatione.

OPortet, Dei Sacerdotem non obsequijs decipientibus fallere, 64
sed remedijs salutaribus prouidere. Imperitus est medicus, qui tumentes vulnerum sinus manu parcente contrectat, & in altis recessibus viscerum virus inclusum, dum seruat, exaggerat. Aperiendum vulnus est, & secandum, &, putredinibus amputatis, medela fortiore curandum. Vociferetur, & clamet licet, & conqueratur æger impatiens per dolorem; gratias aget postmodum, cum senserit sanitatem. Emersit enim, fratres dilectissimi, nouum genus cladis, &, quasi parum persecutionis procella sæuierit, accessit ad cumulum sub misericordiæ titulo malum fallens, & blanda pernicies. Contra Euangelij vigorem, contra Deum, ac Dei legem, temeritate quorundam, laxatur incautis communicatio: irrita, & falsa pax, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura. *S.Cypr.serm. de lapsis.*

De eodem.

65 SVnt nonnulli, qui, dum malefacta hominum laudibus efferunt, augent, quæ increpare debuerant. Hinc enim per Prophetam dicitur, Væ qui consuunt puluillos in omni cubito manus, & faciunt *Ezech.13.* ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis. Ad hoc quippe sub cubitu puluillus, vel ceruical sub capite iacentis ponitur, vt molliter quiescat. Quisquis ergo male agentibus adulatur, puluillum sub cubito, vel ceruical sub capite iacentis ponit, vt, qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus molliter conquiescat. *S. Gregor. dist. 46. c. eod.*

De eodem, & quod docenda, quę Spiritus sanctus, nõ proprius, dictauerit.

66 ILle, cui dispensatio verbi commissa est, etsi sancte viuat, & tamen perdite viuentes arguere aut erubescat, aut metuat, cum omnibus, qui eo tacente perierunt, perit. Et quid ei proderit non puniri suo, qui puniendus est alieno peccato? &c. Sacerdotem speculatorem appellat Propheta, vt, sicut speculatoris est, de loco editiore prospicere, & plus omnibus contemplari, ita Sacerdos debet esse proposita sublimitate celsior cunctis, & maioris scientiæ habere gratiam, qua possit sub se viuentes instruere. Audiens, inquit, ex ore meo, sermonem *Ezech.33* annuntiabis eis ex me, vt hoc dicat Sacerdos, quod ex diuina lectione didicerit, quod illi Deus inspirauerit, non quod ex præsumptione humani sensus inuenerit &c. *S. Prosper de uita contempl. l. 1. c. 20. Concil. Paris. c. 5. de quo vide infra a cap. Erat Moses, n. 104.*

De eodem.

67 CVi docendi munus commissum est, is, si annunciare neglexerit, perinde vt homicida iudicatur. *S. Basilius in regul. breu. interrog. 45.*

De eodem.

NOs, qui Sacerdotes vocamur, qui ſupra ea mala, quæ propria 68
habemus, alienas quoque mortes addimus, quia tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi, & tacentes videmus. *S. Gregor. hom. 11. ſuper Ezechielem.*

De eodem.

FAcientis proculdubio culpam habet, qui, quod poteſt corrigere, 69
Rom. 1. negligit emendare. Scriptum quippe eſt, Non ſolum qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus, participes iudicantur; & libat Domino proſpera, qui ab afflictis pellit aduerſa; & negligere, cum poſſis deturbare peruerſos, nihil aliud eſt, quam fouere; nec caret ſcrupulo conſenſionis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare; & probat odiſſe ſe vitia, qui condemnat errantes; nec relinquit ſibi locum deuiandi, qui non pepercerit excedenti: & primus gradus innocentiæ eſt, odiſſe nefanda: & latum pandit delinquentibus aditum, qui iungit cum prauitate conſenſum: & nihil prodeſt alicui, non puniri proprio, qui puniendus eſt alieno peccato. *Ioannes Papa viij. diſt. 86. c. eod. S. Gregor. l. 7. ep. 114. Iuo p. 6. c. 15.*

De eodem.

SI Sacerdos, quoniam ſpeculator a Domino conſtitutus eſt popu- 70
lis ſibi concreditis, malum, quod lædere ſolet, annunciauerit, hac ſibi vigilantia coronam conciliabit. Rurſus vero incidet in mala, quæ per iram Dei accidunt, ſi tacuerit, haud mediocri damno afficiēs eos, quos inclamationibus ſuis ad rectam viam inducere debebat. *S. Cyrillus Alex. in Apolog. ad Theodoſium.*

De eodem, & maxime cum iram Dei propter peccata sæuire prospexerit.

71 CVm prædicatores sine cessatione populo Dei prædicare necesse sit, iuxta illud, Clama, ne cesses; Tum maxime eis facere neces- *Isaiæ 58.*
se est, quando iram Dei contra populum Dei meritis exigentibus grassari prospexerint, iuxta illud, quod Dominus per Ezechielem loquitur, Terra, cum induxero super eos gladium &c. *Concil. Paris. c. 5.*

72 Doctrina, & consolatio Sacerdotis semper opportuna est, maxime autem tempore persecutionis.

S. Chrysost. hom. 51. super Matth.

Bona doctrina etiam per malum doctorem vtilis.

73 LIxiuium per cinerem humidum fluens lauat, & non lauatur: ita bona doctrina per malum doctorem animas credentium lauat a sordibus peccatorum. *S. Hieron. dist. 83. c. nihil, §. fin.* Quia non contaminatur donum Christi, per illum enim purus fluuius transit, & venit ad fertilem terram. *S. August. 1. q. 1. si iustus, De quo vide sup. p. 1. c. 2. §. 3. de obedientia a cap. non merita personarum, n. 40. & c. 5. de Sacramentorum administratione a cap. si quis dixerit, n. 11.*

Bonus auditor doctrinam respicit, non demerita docentis.

74 QVia tam graue pondus imminet ceruicibus nostris, quibus dicitur, Si non annunciaueris iniquo iniquitatem suam, sangui- *Ezech. 3.*
nem eius de manu tua requiram, necesse nobis est, quoscumque negligentes aut secrete, aut publice castigare. Sed, quando corripimus, ille, quem corripimus, si malus est, attendit, a quo corripiatur, & facilius in correptore suo, quam in se libẽter agnoscit, quod corrigat. Et, si vera

inuenerit, quæ & ipse dicat in eum, a quo corripitur, gaudet. Quãto melius gauderet de sua sanitate correptus, quam de alieno languore correptus? Ecce putas verum esse, quod dicis. Inuenisti aliquid in homine, a quo reprehensus es, tamen per illum tibi veritas loquebatur: per malum, per iniquum veritas tibi loquebatur. Quæris, quid reprehendas in homine: inueni potius, quid reprehendas in veritate. Velis, nolis, illa est aduersaria tua, in qua non inuenies, quod accuses. Illam fac amicam, si potes. Aduersarius tuus sermo Dei est &c. *S. Augustinus hom. 5. ex 50. homilijs. Vide inf. Audiendi. n. 106.*

Qualiter Sacerdos meritum, vel crimen acquiret de doctrina, & Sacerdotio suo.

MVlti Sacerdotes, & pauci Sacerdotes, multi nomine, pauci opere. Videte ergo, quo modo sedeatis super cathedram, quia cathedra non facit Sacerdotem, sed Sacerdos cathedram; non locus sanctificat hominem, sed homo locum. Qui bene sederit super cathedram, honorem accipit ab illa; qui male sederit, iniuriam facit cathedræ. Ideoq. malus Sacerdos de Sacerdotio suo crimen acquirit, non dignitatem. In iudicio enim sedens, siquidem bene vixeris, & bene docueris, omnium iudex es; si autem bene docueris, & male vixeris, tui solius condemnator eris. Nam, bene viuendo, & bene docendo, populum instruis, quomodo debeat viuere; bene autem docendo, & male viuendo, Deum instruis, quo modo te debeat condemnare &c. *S. Chrysost. dist. 40. c. eod.* 75

Peccantium lapsus non per vim corrigẽdi.

NOn licet tanta cum auctoritate homines curare, cum quanta oues pastor curat &c. Christianis enim minime omnium licet peccantium lapsus vi corrigere &c. Neque enim temere ad delictorum modum oportet, & mulctam ipsam adhibere, sed tamquam coniecturis quibusdam explorandus est delinquentium animus, ne qua fiat, vt, dum consuere vis, quod interruptum est, scissuram deteriorem facias; ac, dum eum, qui lapsus est, erigere, atque emendare studes, casus ipse per te maior reddatur &c. Humanus enim animus posteaquam verecundiæ fines semel transire coactus est, in indolentiam dilabitur. 76

bitur. Tum autem neque verbis blandis paret, neque minis flectitur, neque beneficijs mouetur. *S. Chrysost.l.2. de Sacerdotio. Vide* Ciceronem *l.3. de Legibus.*

De eodem.

77 Correpti mens ad odium repente proruit, si hanc immoderata increpatio plusquam debuit addicit &c. Plerumque contingit, vt, dum culpa subditorum magna cum inuectione corripitur, magistri lingua vsque ad excessus verbi protrahatur; cumque increpatio immoderate accenditur, corda delinquentium in desperatione deprimuntur. *S.Bonau.in Phar.l.3.c.36. ex S. Gregor.Pastoral.p.2.c.10. Vide optimum exemplum apud* Cassianum *coll.2.c.13.*

De eodem.

78 Non tantum in reprehendendo Sacerdotibus fiducia opus est, verum multo magis opus est mansuetudine, quam fiducia. Neminem enim mortalium sic auersantur, oderuntq. ij, qui peccant, atque eum, qui parat redarguere, captantq. occasionem, vt elabantur, cupientes effugere reprehensionem. Necesse est igitur, vt eos mansuetudine, humanitateq. retineamus &c. *S.Chrysost.hom. 4. super c.1.Isaiæ.*

De eodem.

79 Saepe deterius frangitur, quod fractum est, cum fractura incaute colligatur, ita, vt grauius scissuram sentiat, si hanc immoderatius ligamenta constringant. Vnde necesse est, vt, cum peccati vulnus in subditis corrigendo restringitur, magna se sollicitudine etiam districtor ipse moderetur, quatenus sic iura disciplinæ contra delinquentes exerceat, vt pietatis viscera non amittat &c. Miscenda est ergo lenitas cum seueritate, faciendum quoddam temperamentnm ex vtroque, vt neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. *S.Gregor.Pastoral.p.2.c.6. Vide sup.c.3.§.3. de suauitate, cap. Sunt nonnulli, n.24.*

De eodem.

SAcerdotis tantum est arguere, liberamq. præstare admonitionem, non mouere arma, non clypeos vsurpare, non vibrare lanceam, nec arcum tendere, nec iacula mittere, sed tantum arguere, ac liberam præstare admonitionem. *S. Chrysost. hom. 4. super c. 1. Isaiæ.* 80

De eodem.

MAgna diligentia opus est, ne, dum prodesse proximo cupis, maioris damni auctor sis. Nam, quæcumque ille post curationem tuam imprudentem peccata commiserit, futurum est, vt horum singulorum pœna cum illo medico communis sit, qui vulnus probe non inciderit. *Idem S. Chrysost. l. 3. de Sacerdotio.* 81

De eodem.

IN correptione vitiorum subesse menti debet iracundia, non præesse, vt executionem iustitiæ non dominando præueniat, sed famulando subsequatur, & notum iudicium possessa impleat, non possidens præcurrat. *S. Gregor. Moral. l. 26. c. 28.* 82

Et tolerandi, & corrigendi peccatores pro tempore.

NOn est contrarius Apostolus Domino, qui dicit, Peccantes coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant: cum ille dicat, Corripe eum inter te, & ipsum solum. Vtrumque enim faciendum est, sicut infirmitatis diuersitas admonet eorum, quos vtique non perdendos, sed corrigendos, curandosq. suscipimus, & alius sic, alius autem sic sanandus est. Ita etiam est ratio dissimulandi, & tolerandi malos in Ecclesia; & est rursus ratio castigandi, corripiendi, non admittendi, vel a communione remouendi. S. *August. de fide, & operibus c. 3. S. Gregor. Pastor. p. 3. c. 4.* 83

1. Tim. 5. *Matth. 18*

Et Boum manſuetudinem, & Leonum feruorē habere debet Sacerdos.

84 SAcerdotes, atque doctores, inter coronas, & pectus, ideſt, inter fortitudinem boni operis, quo ad victoriam currunt, & caritatis concordiam, qua a ſe viciſſim non diſcrepant, per Boues, Leones, & Cherubim deſignati ſunt: quia in plenitudine ſcientiæ, quam habēt, neceſſe eſt, vt & boum manſuetudinem teneant, & feruorem leonum: quatenus in diſciplina, quam prædicant, & ex ſancto zelo accenſi ſint, & ex paterna dulcedine tranquilli &c. Tanta quippe debet eſſe diſcretio, vt nec diſciplina nimia, nec miſericordia ſit remiſſa: ne, ſi inordinate culpa remittitur, is, qui eſt culpabilis, in reatu grauius aſtringatur &c. Exhibenda itaque prauis eſt aſperitas in oſtenſione, caritas in mente, *Idem S. Gregor. hom. 9. ſuper Ezechielem*. Qui enim peccatori prædicat, tanta diſpenſatione componere prædicationem debet, vt nec, derelicta ſpe, timorem ſubtrahat, nec, ſpe ſubtracta, in ſolo eum timore derelinquat. *S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 34. ex eodem* S. *Gregor.*

De eodem.

85 ILlud primum admonendum ſancta Synodus cenſet, vt ſe paſtores, non percuſſores, eſſe meminerint, atque ita præeſſe ſibi ſubditis oportere, vt non in eis dominentur, ſed eos tamquam filios, & fratres diligant, elaborentque, vt, hortando, & monendo, ab illicitis deterreant, ne, vbi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur. Quos tamen, ſi quid per humanam fragilitatem peccare contigerit &c. *Vide ſup. c. 3. §. 3. de ſuauitate, cap. ſi quid per humanam, n. 26.*

Sacerdotis correctioni obediendum.

86 ALiqui, cum ſint minus ſubditi, moleſte ferunt, cum a Sacerdotibus arguuntur, dicuntque, Grauiter iraſcitur Sacerdos, patientior eſſe deberet. Audi, optime clerice: Sacerdotis exigis patientiam, & tui non exigis diſciplinam? neſcis, quia mihi ſalutis cauſa arguere aliquando permiſſum eſt; tibi, numquam peccare conceſſum eſt? dicit enim Apoſtolus, Increpa opportune, importune, argue. Eſto 2. Tim. 4.
ergo in omnibus ſubditus Sacerdoti, ſi vis eum eſſe manſuetum. *S. Ambroſius ſerm. 61.*

De

De eodem.

IN causa Dei, quem audies, si Sacerdotem non audis, cuius maio- 87
re peccatur periculo? Quis tibi verum audebit dicere, si Sacerdos non audeat? *S. Ambros. l. 5. ep. 29.*

Non est petenda venia a subditis, si quando durius iusto fuerint increpati. 88

Quando necessitas disciplinæ &c. *Vt sup. c. 4. §. 2. de const. n. 16.*

De eodem.

NEcesse est, vt exasperatus rector, cum subditorum mentem plus 89
se, quam debuit, percussisse considerat, apud se semper ad pænitentiam recurrat, vt per lamenta veniam in conspectu veritatis obtineat ex eo etiam, quod per zeli eius studium peccat. Quod figurate Dominus præcipit per Moysen, dicens, Si quis abierit cum animo suo simpliciter in siluam ad ligna cædenda, & lignum securis effugerit manu, ferrumq. lapsum de manubrio amicum eius percusserit, & occiderit, hic ad vnam supradictarum vrbium fugiat, & viuet &c. S. Gregor. *Pastor. p2. c. 10.*

Deuter. 19

Excommunicetur, qui exierit de Ecclesia Sacerdote prædicante.

SAcerdote in Ecclesia verba faciente, qui egressus de auditorio fue- 90
rit sine graui necessitate, excommunicetur. *Concil. Carthag. 4. c. 24. dist. 1. de consecr. c. eod.*

Sacerdos ante prædicationem oret.

IPsa hora prædicationis Sacerdos iam vt dicat accedens priusquam 91
exerat proferentem linguam, ad Deum leuet animam sitientem, vt eructet quod biberit, vel quod impleuerit fundat. Cum enim de vnaquaque re, quæ secundum fidem, delectationemq. tractandæ sunt, multa sint, quæ dicantur, & multi modi, quibus dicantur, ab eis, qui hoc sciunt, quis nouit, quid ad præsens tempus vel nobis dicere, vel per nos expediat audiri, nisi qui corda omnium videt? *S. August. de doctrina Christiana l. 4. c. 15.*

Præ-

Prædicator qualis.

92 SIt rector discretus in silentio, vtilis, & cautus in verbo, ne aut ta-
cenda proferat, aut proferenda reticescat &c. Præconis officium
suscipit, quisquis ad Sacerdotium accedit, vt ante aduentum iu-
dicis, qui terribiliter sequitur, ipse scilicet clamando gradiatur. Sacer-
dos ergo, si prædicationis est nescius, quam clamoris vocem daturus
est, præ eo mutus? &c. Et, cum se ad loquendum præparat, cum quan-
to cautelæ studio loquatur, attendat, ne, si inordinate ad loquendum
rapitur, erroris vulnere corda audientium feriantur; &, cum fortasse
sapiens videri desiderat, vanitatis compagem insipienter abscondat &c.
Prouidendum quoque est sollicita intentione illis, vt ab eis, non solum
praua nullo modo, sed ne recta quidem nimie, & inordinate profe-
rantur, quia sæpe dictorum virtus perditur, cum apud corda audien-
tium loquacitas incauta importunitate leuigatur; & auctorem suum
hæc eadem loquacitas inquinat, quæ seruire auditoribus ad vsum pro-
fectus ignorat &c. Et apud auditoris mētem ipsa sua auctoritate se de-
struit, si habere importunitas opportunitatem nescit. *S. Gregor. dist. 43. c. eod.*

De eodem.

93 NVllus Sacerdos erit concionator absolutus, cui, præter vitam
exemplarem, non adsint omnia, quæ sequuntur. Nempe cogni-
tio Scripturarum vtriusque Testamenti, ingenium velox, solers,
atque versatile, eloquentia vehemens, suadibilis, & suauis, neque in-
terim minus temperata, quam copiosa, prudentia rerum, ac persona-
rum docendarum, experientia multiplex, immobilis constantia, deni-
que spiritus, qui si deerit, reliquis donis parum profecerit. Non enim
vos estis, qui loquimini, sed Spiritus patris vestri &c. *Concil. Colon. c. 8.*

De eodem.

94 TRes sunt Pastoris voces, scilicet suauis, dulcis, & alta. Suauis ad
infirmum, ad morientem dulcis, ad surdum pertinet alta. *Hugo
l. 2. de claustro animæ.*

De eodem.

PRædicator debet habere aurum, argentum, & balſamum, videli- 95
Matth.5. cet ſapientiam, eloquentiam, & honeſtatem, vt, quod dicit, intelligat, &, quod dixerit, & intellexerit, agat. Nam, qui fecerit,
Luc.4. & docuerit, magnus vocabitur in regno cælorum, alioqui dicetur ei, Medice, cura te ipſum, ſimilis ficulneæ, quæ folia ſine fructu producit. *Innoc. 3. in proœmio ſuorum operum.*

De eodem,

LIngua noſtra bonis fomentum ſit, prauis aculeus, tumidos retun- 96
dat, iratos mitiget, pigros exacuat, deſides hortatu ſuccendat, refugientibus ſuadeat, aſperis blandiatur, deſperatos conſoletur. Et, quia ductores dicimur, viam ſalutis gradientibus oſtendamus. S. *Bonauent. in Phar. l. 4. c. 34. ex S. Gregor. l. 7. indict. 2. ep.* 111.

De eodem.

PEnſare debet doctor, quid, cui, quando, qualiter, & quantum lo- 97
quatur. Si enim vnum horum defuerit, locutio apta non erit. Scriptum namque eſt, Si recte offeras, recte autem non differas, peccaſti. Recte autem offerimus, cum bono ſtudio bonum opus agimus, ſed recte non diuidimus, ſi habere diſcretionem in bono opere poſtponamus &c. *Idem* S. *Gregor. hom. 2. ſuper Ezechielem.*

De eodem, ac de Sanctorum hiſtorijs prædicandis.

SAnctorum hiſtorijs ne nimis immoretur prædicator: quin potior 98
pars Euangelio detur, & epiſtolæ explicandis. Quod ſi fabuloſa videtur hiſtoria, ne attingat quidem; ſi veriſimilis, leuiter, eaq. decerpat, quæ imitanda videantur. Miracula quoque ne imprudentius iactentur, niſi quæ ſcripturis prodita, aut a non leuibus ſcriptoribus ſumma cum hiſtoriæ fide tradita fuerint. *Concil. Colon. c. 23.*

De eodem.

99 HOc sane scire debemus, quod Sacerdos alijs vestimentis induitur, dum est in sacrificiorum ministerio, alijs vero, cum procedit ad populum. Quod Paulus sapiens Sacerdos fecit in cœtu perfectorum, velut intra sanctos positus, stolam summæ doctrinæ indutus, dicens, Sapientiam loquimur inter perfectos, sapientiam autem non huius mundi &c. Et, cum vadit ad illos, qui incapaces sunt, mutat stolam, & inferiora docet, dicens: Lac vobis potum dedi, non escam &c. *Ven. Beda super Leuit. c. 6. Vide sup. c. 3. §. 3. de suauitate, cap. nihil tam onerosum, n. 32.* 1. Cor. 2. 1. Cor. 3.

De eodem, ac de inani gloria vitanda.

100 QVia puluis inanis gloriæ pedibus prædicatorum frequenter adhæret, debet vtique prædicator excutere puluerem de pedibus suis, ipsosq. compunctionis aqua lauare, vt mundus sit totus, ne forte, cum alijs prædicauerit, ipse reprobus fiat. *S. August. de doctr. Christ. l. 4. c. 15. S. Gregor. Pastor. p. 2. c. 8. p. 3. admon. 25.*

De eodem, ac de contemptu laudis, & vituperij.

101 QVi aliorum edocendorum prouinciam susceperit, is ne de aliorum laudibus dependeat &c. *Vt sup. c. 1. §. 2. de intentionis puritate, n. 14. & inf. c. 8. §. 6. n. 25. cum seqq. de temporalium contemptu.*

De eodem.

102 CVm gaudio Sacerdotes arguunt populum, iuxta Apostolum, quando correcti proficiunt, & tristes hoc faciunt, quando se nihil proficere in suis contemptoribus ingemiscunt: ac sic hoc dicit illis expedire, vt cum gaudio, non gementes eos increpent Sacerdotes, qui doctores suos sua correctione lætificant, & eorum gaudia incremento sui profectus accumulant. S. *Prosper de vita contempl. lib. 2. cap. 3.* Hebr. 3.

Sacerdos ſecundum ſcripturas prædicet, non ſecundum ſenſum humanum.

QVi ad veræ prædicationis verba ſe præparat, neceſſe eſt, vt cau- 103
ſarum origines a ſacris paginis ſumat, vt omne quod loquitur ad diuinæ auctoritatis fundamentum reuocet, atque in eo ædificium ſuæ locutionis firmet. *S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 34. ex S. Gregor.*

De eodem.

ERat Moyſes indeſinenter in tabernaculo Domini, vt a Deo aliquid 104
diſceret, aut ipſe populum doceret. Hæc duo ſunt Pontificis opera, vt aut a Deo diſcat legendo ſcripturas ſacras, & ſæpius meditando, aut populum doceat, ſed illa doceat, quæ a Deo ipſe didicerit, non ex proprio corde, vel humano ſenſu, ſed quæ Spiritus ſanctus docet. S. *Hieron. diſt. 36. c. ſi quis vult. S. Proſper vt ſup. ille cui diſpenſatio, n. 66.*

De eodem.

CAuebit modis omnibus Sacerdos, ne lubricus in docẽdo ſit, huc, 105
illucq. diffluens. Et in primis, ne vento doctrinarum ab Eccleſia Catholica non receptarum, veluti nubes ſine aqua, circumferatur, ſed formam habebit bonorum verborum, ab Eccleſiæ (quæ columna veritatis eſt) inſtituto nihil diſcrepantium. *Concil. Colon. c. 9.*

De eodem.

AVdiendi ſunt doctores, & Sacerdotes, dum docent, ex diuinis ſci- 106
licet ſcripturis, vt Deo placet, & non ſecundum proprias cupiditates, vt ſcriptum eſt, & non iudicare ipſos, etiam ſi malam vitam habeant. Quod ſi in fide labantur, tunc non oportet credere, ſed eos fugere, & iudicare. *S. Nilus in Nomocanone.*

De

De eodem.

107 MAndamus omnibus, qui hoc onus prædicationis ſuſtinent, & in futurum ſuſtinebunt, vt Euangelicam veritatem, & ſanctam ſcripturam, iuxta interpretationem doctorum, quos Eccleſia, vſusq. diuturnus approbauit, legendosq. hactenus recepit, & in poſterum recipiet, prædicent, & explanent, nec quidquam ex proprio ſenſu contrarium, vel diſſonum adijciant. *Concil. Lateran. ſub Leone x. ſeſſ. 11.*

Quæ docenda populos.

108 OMnis Presbyter omnibus parochianis ſuis Symbolum, & Orationem Dominicam aut ipſe inſinuet, aut alijs inſinuandam iniungat. Et, cum ad confeſſionem tempore Quadrageſimæ veniunt, hoc ab vnoquoque ſibi decantari faciat, nec ante ſacram communionem alicui tradat, niſi hæc ex corde pronuntiare voluerit. Si quidem ſine horum ſcientia nullús ſaluus eſſe poterit. In vno enim fides Chriſtiana continetur; In alio, quid orare, & a Deo petere debeamus, exprimitur &c. Nullus autem de ſtoliditate ſenſus, & tenuitate ingenij cauſetur, quia hæc tam parua ſunt, vt nemo tam hebes, & barbarus ſit, qui hæc dicere, & verbis communibus pronuntiare non poſſit. *Sacerdotale Romanum p. 1. c. 5. ex Concil. Rhem. c. 8.*

De eodem.

109 HOrtamur vos, Domini Sacerdotes, paratos eſſe ad docẽdas plebes veſtras. Qui ſcripturas ſcit, prædicet ſcripturas; qui vero neſcit, hoc ſaltem, quod notiſſimum habet, plebibus dicat, vt declinent a malo, & faciant bonum, inquirant pacem, & ſequantur *Pſal. 36.* eam, quia oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum, vultus autem Domini &c. Nullus ergo excuſare ſe poterit, quod non habet linguam, vnde poſſit aliquem ædificare. Mox enim, vt quemlibet errantem viderit, prout poteſt, & valet, aut arguendo, aut obſecrando, aut increpando, ab errore retrahat, & ad peragendum opus hortetur. *Iuo p. 2. c. 54. ex S. Auguſtino.*

De eodem, & quæ non docenda.

APud rudem plebem difficiliores, & subtiliores quæstiones, quæq. ad ædificationem non faciunt, & ex quibus plerumq. nulla fit pietatis accessio, a popularibus concionibus secludantur. Incerta item, vel quæ specie falsi laborant, euulgari, ac tractari non permittant Episcopi. Ea vero, quæ ad curiositatem quandam, aut superstitionem spectant, vel turpe lucrum sapiunt, tamquam scandala, & fidelium offendicula, prohibeant, *Concil. Trident. sess. 25. in decreto de purgatorio.* 110

Infirmis mentibus alta prędicari non debent.

SCiendum est prædicatori, vt auditoris sui animum vltra vires non trahat, ne, vt ita dicam, dum plus quam valet tenditur, mẽtis chorda rumpatur. Alta enim quæque debent multis audientibus contegi, & vix paucis aperiri, *S. Gregor. Pastor. p. 3. c. 1. Moralium l. 20. c. 2.* 111

Prædicandum etiam illis, de quorum conuersione desperamus, & incredulis, & quos scimus nõ obedituros, vt inexcusabiles sint. 112

Vide apud Isaiam c. 6. Ieremiam c. 7. Ezechielem c. 1. 3. 33.

De rebus a Sacerdote prędicandis. 113

Vide Concil. Rhem. c. 2. & 45. Concil. Rhotomag. c. 1. 2. 3. 5. & Brachar. c. 6. 20. 21. Tribur. c. 4. Agath. c. 4. & 5. Aurelian. c. 3. 4. 10. Turon. c. 3. & 38. & optime omnium Concil. Lateran. *sub Leone x. sess. 19.*

DE

DE LECTIONE, ET SCIENTIA.
CAP. VII. §. II.

SVMMARIVM.

PRAECEPTVM est Sacerdotibus, vt habeant scientiam, & doceant legem, ab eisq. requiratur, & in ea meditentur assidue. 1.2.7.8.9.10.12.
Quia penes eos est scientia Scripturarum. 19.
Similes enim sunt vaccis, & populi vitulis. 45.
Et ideo debet esse Sacerdos illustratus, & illustrandi vim habere. 40.
Ea videlicet scire tenetur, quæ populis sunt necessaria ad salutem. 47.
Et Scripturas sacras, & alia multa. 48.49.50.
Non enim sufficit illi innocentia vitæ sine scientia. 41.42.43.44.
Proprerea non debet ignorare Canones. 51.52.
Quia illi ignorantia, vt pestis, abijcienda est. 53.54.55.56.57.
Et ignorantes damnantur, & a Sacerdotio repelluntur, & a Domino ignorantur. 5.6.11.
Et propterea populus Israel duobus est captiuus, quia non habuit scientiã. 4.
Et, qui semel cœperit Scripturas contemnere, numquam excitabitur in illis, vt timeat. 59.
Ideo beatus homo, qui erudietur a Deo. 3.
Et prius debet esse discipulus, quam magister. 39.
Quo fine studijs incumbendum. 13.
Et qualiter disputandum. 60.
Et scientia diuina, vel humana, qualiter acquirenda. 14.
Ad diuinam comparandam non solum legendi commentarij, sed etiam vita emendanda. 15.31.37.
Maxime humilitatis virtus amplectenda. 32.
Et caritatis. 33.
Et castitatis. 34.35.
Nec mundanis rebus occupari, aut laudibus capi, vel ad plura distrahi debet Sacerdos, ad veram scientiam peruenire contendens. 36.18.
Nec lectioni perfunctoriæ vacare, sed certæ, & certis horis, & ingenijs certis assuefaciendus animus. 16.17.

Illius

CAP.

CAP. VII. §. II.

1 PRÆCEPTVM ſempiternum eſt in generationes ve-
ſtras, & vt habeatis ſcientiam diſcernendi inter ſan-
ctum, & profanum, inter pollutum, & mundum, do-
ceatisq. filios Iſrael omnia legitima mea. *Leuit. 10.*
2 Non recedat volumen legis huius ab ore tuo, ſed medi-
taberis in eo diebus ac noctibus, vt cuſtodias, & facias omnia, quæ
ſcripta ſunt in eo: tunc diriges viam tuam, & intelliges eam. *Ioſ. 1.*
3 Beatus homo, quem tu erudieris Domine: & de lege tua docueris eum. *Pſ. 93.*
4 Propterea captiuus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſciẽtiam, & nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius ſiti exaruit. *Iſ. 5.*
5 Speculatores eius cæci omnes, neſcierunt vniuerſi: canes muti non valentes latrare &c. Ipſi paſtores ignorauerunt intelligentiam: omnes in viam ſuam declinauerunt &c. *Iſa. 56.*
6 Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. *Oſee 4.*
7 Interroga Sacerdotes legem. *Agg. 2.*
8 Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore eius: quia Angelus Domini exercituum eſt. *Malach. 2.*
9 Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis. *Luc. 8.*
10 Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere: & illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me. *Ioan. 5.*
11 Si quis ignorat, ignorabitur. 1. *Cor.* 14.
12 Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ. 1. *Tim.* 4.

Quo fine ſtudijs incumbendum.

13 SCias, quo ordine quo ſtudio, quo fine quæque noſſe oporteat. Quo ordine? vt id prius addiſcas, quod eſt maturius ad ſalutem. Quo ſtudio? vt id ardentius, quod eſt vehementius ad amorem. Quo fine? vt non ad inanem gloriam, aut propter curioſitatem, aut aliquid ſimile, ſed tantum ad tuam, & proximi ædificationem &c. Sunt, qui ſcire volunt eo fine tantum, vt ſciant ipſi: & turpis curioſitas eſt. Et ſunt, qui ſcire volunt, vt ſcientiam ſuam alijs vendant: verbi gratia, pro pecunia, & honoribus: & turpis quæſtus eſt. Sed ſunt, qui ſcire volũt, vt alios ædificent: & caritas eſt. Et item, qui ſcire volunt, vt ædificentur: & prudẽtia eſt. *S. Bonau. in Phar. l. 1. c. 25. ex S. Bernardo ſuper Cãtica.*

Documentum de modo acquirẽdi ſcientiã, ſiue diuinam, ſiue humanam.

QVia quæſiſti a me, cariſſime Ioãnes, qualiter te ſtudere oporteat 14
in theſauro ſcientiæ acquirendo, tale a me tibi ſuper hoc traditur conſiliũ, vt per riuulos in mare non ſtatim eligas introire, quia per faciliora ad difficiliora oportet deuenire. Hæc eſt ergo monitio mea, & inſtructio tua. Tardiloquũ te eſſe iubeo, & tarde ad locutionem aſcendentem. Conſcientiæ puritatem amplectere. Orationi vacare non deſinas. Cellam frequenter diligas, ſi vis in cellam vinariam introduci. Omnibus te amabilem exhibe. Nihil quære penitus de factis aliorum. Nemini te multum familiarem oſtendas, quia nimia familiaritas parit contemptum, & ſubtractionis ab ſtudio materiam ſubminiſtrat. De factis, & verbis ſæcularium nullatenus te intromittas. Diſcurſus ſuper omnia fugias. Sanctorum, & bonorum imitari veſtigia non omittas. Non reſpicias, a quo audias, ſed, quidquid boni dicatur, memoriæ commenda. Ea, quæ agis, & audis, fac, vt intelligas. De dubijs te certifices, &, quidquid potes in armariolo mentis reponere, ſatage, ſicut cupiens vas implere. Altiora te ne quæſieris. Illa ſequẽs veſtigia, flores, & fructus in vineam Domini Sabbaoth vtiles, quamdiu vitam, humeris proferes, ac produces. Hæc ſi ſectatus fueris, ad id attingere potes, quod affectas. *S. Thom. opuſc. 68. Vide S. Bonau. in Luminaribus Eccleſiæ, ſuper Geneſim, ſerm. 19.*

Scripturarum notitiam habere cupiens non ſolum Commentarios legat, ſed de emendatione vitæ curet, vt melius percipiat ſenſum Scripturarum.

AD Scripturarũ notitiam pertingere cupiens, nequaquã debet om- 15
nes ſuos labores erga Cõmentariorum libros impẽdere, ſed potius omnem mentis induſtriam, & intentionem cordis, erga emundationem vitiorum carnalium detinere. Quibus expulſis, confeſtim cordis oculi, ſublato velamine paſſionũ, Sacramenta Scripturarum velut naturaliter incipient

incipient contemplari: ſiquidem nobis, non vt eſſent incognita, vel obſcura, Sancti Spiritus gratia promulgata ſunt, ſed, noſtro vitio, velamine peccatorum cordis oculos obnubente, redduntur obſcura. Quibus rurſum naturali redditis ſanitati, ipſa Scripturarum ſanctarum lectio ad contemplationem veræ ſciētiæ abunde etiam ſola ſufficiat, nec eos commentariorum inſtitutionibus indigere, ſicut oculi iſti carnales ad videndum nullius egent doctrina, ſi modo fuerint a ſuffuſione, vel caligine cæcitatis immunes. Ideo namque & tanta varietas, erroresq. inter tractatores ipſos exorti ſūt, quod plerique minime erga purgationem mentis adhibita diligentia, proſilientes ad interpretandum eas, pro pinguedine, vel immunditia cordis ſui, diuerſa, atque contraria vel fidei, vel ſibimet ſentientes, veritatis lumen comprehendere nequiuerunt. *Caſſianus l. 5. c. 34.*

Non damnat hic Caſſianus Commentariorum libros, maxime ſanctorū; ſed docet, præcipuum intelligēdarum Scripturarum præſidium in cordis puritate poſitum eſſe.

Lectioni non perfunctorie vacandum.

16 DEbet Sacerdos amplecti eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos, qui contradicunt, arguere. Quod vtique ſollicitæ, atque intentæ meditationis eſt, non perfunctoriæ lectionis. Et ad Timotheum *Tim. 4.* ſcribens ait, Attende lectioni, & exhortationi doctrinæ. Lectio enim frequens, nec intermiſſione aliqua deſtituta, doctrinæ munus operatur. *S. Ambroſ. ſuper. Pſ. 118. ſerm. 10.*

Lectioni certæ vacandum certis horis, & certis ingenijs aſſuefaciendus animus.

17 CErtæ lectioni certis horis vacandum eſt. Fortuita enim, & varia lectio, & quaſi caſu reperta, non ædificat, ſed reddit animum inſtabilem, & leuiter admiſſa leuius recedit a memoria. Sed certis ingenijs immorandum eſt, & aſſuefaciendus animus &c. Et de quotidiana lectione aliquid quotidie in ventrem memoriæ demittendum eſt, quod fidelius digeratur. *S. Bernardus ad fratres de Monte Dei.*

Animus ad plura non distrahendus.

QVæ ad res plures animi fit distractio, & mentis identidem modo ad hanc, modo ad illam applicatio, præterquam quod opus nullum perfecte perduci ad exitum sinit, etiam morum leuitatem vel, si inest, arguit, vel, si non inest, ingenerat. *S. Basilius in reg. fus. interrog. 41.* 18

Scientia Scripturarũ est penes Sacerdotes.

CLauicularij regni cælorum, sunt Sacerdotes, quibus creditum est verbum docendi, & interpretandi Scripturas. Clauis, est verbum scientiæ scripturarum, per quam aperitur hominibus ianua veritatis: adapertio autem, est interpretatio vera. *S. Chrysost. super Matth. hom. 23.* 19

Sacrarum Scripturarum lectio salutis est viaticum.

SAcrarum Scripturarum lectionem salutis viaticum esse existima, vt quæ eorum, qui eam studiose, atque diligenter audiunt; probitatis amorem, ac virile robur, præclaris, & illustribus exemplis parat. S. I*sidorus Pelus. l. 2. ep. 73.* 20

Scriptura sacra in nocte vitę pręsentis quasi quędam nobis lucerna posita est. 21

S. Gregor. p. 3. Pastor. adm. 25.

Diuinę sunt incantationes Scripturæ sacrę. 22

S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 33. ex S. Bernardo.

Biblia sacra a clericorum manibus nũquam deponẽda.

23 HIc satis est admonuisse omnes pariter Ecclesiasticis munijs consecratos, ipsos precibus, supplicationibusq. publicis Deo persoluendis mancipari. Quas vt non tantum ore murmurent, sed & corde persoluant, numquam a manibus eorum liber legis, hoc est Biblia, deponatur. Nam, vt, quæ legunt, & canunt, discant intelligere, tota vita vix suffecerit: si tamen quid est in literis sacris, quod totum humanus intellectus assequi possit, alijs subinde diuitiarum fonticulis ex eodem fonte semper scaturientibus. *Concil. Colon. de off. priuato, ac publico, c. 5.*

24 Sacrę Theologiæ studium commendatur.

Inf. p. 3. c. 6. §. 2. ne ambulet in foro, cap. Nulli omnino, n. 15.

Sacræ Scripturę laus, & epitheta.

25 LEgite, fratres mei, Scripturam sacram, legite eam, ne cæci sitis, & duces cæcorum. Legite sacram Scripturam, in qua, quid tenendum, & quid fugiendum sit, plene inuenietis. Legite eam, quia omni melle dulcior, omni pane suauior, omni vino hilarior inuenitur &c. Quid enim homo sine literis reputatur? numquid non pecus, vel hædus? numquid non bos, vel asinus? numquid non equus, vel mulus, quibus non est intellectus? Eia ergo, fratres mei, qui pastores rationalium ouium nuncupamini, festinate rapere non sophismata paganorum, non carmina poetarum, non fallacias philosophorum, de quibus doctores, & auditores reddituri sunt rationem, sed illam dulcissimam sapientiam sapientiarum, quæ hæreditas Dei, & filiorum eius cara possessio nuncupatur &c. Hæc est scientia scientiarum, Angelorum ferculum, Archangelorum pulmentum, Apostolorum gloria, Patriarcharum fiducia, Prophetarum spes, Martyrum corona, Virginum fortitudo, Monachorum refectio, Episcoporum vacatio, Sacerdotum cellarium, puerorum principium, viduarum doctrina, coniugatorum pulchritudo, mortuorum resurrectio, viuentium sempiterna protectio &c. *S. August. ad fratres Eremi, ep. 37. S. Gregor. Moralium l. 20. c. 1.*

De

De sacrorum librorum auctoritate, & necessario vsu.

Cum essemus infirmi ad inueniendam liquida ratione veritatem, & ob hoc nobis opus esset auctoritate sanctarum literarum, iam credere cœperam, Domine, nullo modo te fuisse tributurum tā excellentem illi Scripturæ per omnes iam terras auctoritatem, nisi & per ipsam sibi credi, & te quæri voluisses. Iam enim absurditatem, quæ me in illis literis solebat offendere, cum multa ex eis probabiliter exposita audissem, ad Sacramentorum altitudinem referebam; eoq. mihi illa venerabilior, & sacrosancta fide dignior apparebat auctoritas, quo & omnibus ad legendum esset in promptu, & secreti sui dignitatem in intellectu profundiore seruaret verbis apertissimis, & humillimo genere loquendi se cunctis præbens, & exercens intentionem eorum, qui non sunt leues corde, vt exciperet omnes populari sinu, & per angusta foramina paucos ad te traijceret, multo tamen plures, quam si nec tanto apice auctoritatis emineret, nec turbas gremio sanctæ humilitatis hauriret. *S. August. Confessionum l. 6. c. 5.* 26

De eodem.

Quid est Scriptura sacra, nisi quædam epistola omnipotentis Dei ad creaturam suam? Et certe, sicubi esset &c. *S. Gregor. l. 4. ep. 40.* 27

Finis sacrarum Scripturarum.

Ad hoc solum Deus per totam nobis sacram Scripturam loquitur, vt nos ad suum, & proximi amorem trahat. *S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 34. ex S. Gregor. super Ezech.* 28

De eodem.

Geminum confert bonum lectio sacrarum Scripturarum, siue quia intellectum mentis erudit, siue quia a mundi vanitatibus abstractum hominē ad amorem Dei perducit. *S. Isidorus de summo bono l. 3. c. 8.* 29

De eodem.

30 NIhil aliud docet nos tota Scriptura, nisi religionis vnionem seruare. *S. Bernardus in Meditationibus*.

31 Non propterea datæ sunt Scripturæ, vt in libris solum eas habeamus, sed vt in cordibus conglutinemus eas.

S.Chrysost.super Ioann.

Humilitatis virtus necessaria ad intelligentiam Scripturarum.

32 FEstinandum est tibi, si ad ueram Scripturarum scientiam peruenire desideras, vt humilitatem cordis immobilem primitus consequaris, quæ te non ad illam, quæ inflat, sed ad eam, quæ illuminat, scientiam caritatis consummatione perducat. Impossibile năque est, donum scientiæ spiritualis immundam mentem adipisci. *Cassianus collat. 14. c. 10.*

Caritatis virtus necessaria ad intelligentiam Scripturarum.

33 DIuinarum Scripturarum multiplicem abundătiam, latissimamq. doctrinam, sine vllo errore comprehendit, & sine vllo labore custodit, cui cor plenum est caritate, dicente Apostolo, Plenitudo legis est caritas. *S. Bonau. in Phar. l. 2. c. 25. ex S. August. de laude caritatis*. Rom. 18.

Scientia spiritualis sine castimonia non possidetur.

34 POssibile quidem est, integritatem sine scientiæ gratia reperiri. Impossibile vero, scientiam spiritualem sine integritatis castimonia possideri. *Cassianus l. 6. c. 18.*

Arma

Ama ſcientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis. 35

S.Hieron.de conſ.diſt.5.c.numquam.

Donum ſcientiæ non acquirit, qui mundanis rebus occupatur, aut capitur laudibus humanis.

IMpoſſibile eſt, animam, quæ mundanis vel tenuiter diſtentionibus 36
occupatur, donum ſcientiæ promereri, vel generationem ſpiritualium ſenſuum, aut tenacem ſacrarum lectionum fieri &c. Impoſſibile quoque eſt, eum, qui, propoſito acquirendæ laudis humanæ, ſtudio lectionis inſiſtit, donum veræ ſcientiæ promereri &c. Aliud namque eſt, facilitatem oris, & nitorem habere ſermonis; & aliud, venas, ac medullas cæleſtium intrare dictorum, ac profunda, & abſcondita Sacramenta puriſſimo cordis oculo contemplari. Quod nullatenus humana doctrina, nec eruditio ſæcularis, ſed ſola puritas mentis per illuminationem ſancti Spiritus obtinebit. *Caſſianus collat.14.c.9. & l.5. c.34.* S. *Iſidorus de ſummo bono l.3.c.9.*

Lector debet eſſe promptior ad operandum quę legit, quam ad legendū.

LEctor ſtrenuus, potius ad agendum, quæ legit, quam ad ſciendum, erit promptiſſimus. Minor enim pœna eſt, neſcire, quod appetas, quam ea, quæ noueris, non implere. *Idem* S. *Iſidorus de ſummo bono l.3.c.8* 37

Inter legendum poteſt orari etiam extra oratorium.

ESt Scriptura ſacra puteus Iacob, ex quo hauriuntur aquæ, quæ 38
in oratione funduntur. Nec ſemper ad oratorium eſt eundum, ſed in ipſa lectione poterit contemplari, & orare. *S.Bernardus in Speculo monachorum.*

Prius

Prius oportet esse discipulum, quam magistrum.

39 SI clericatus te titillat desideriũ, discas, quod possis docere, & rationabilem Deo offeres hostiam, ne sis miles prius, quam tiro, ne prius magister sis, quam discipulus. *S. Hier. ep. 4. ad Rust. Mon.* 16. q. 1. c. eod.

Sacerdos debet esse illustratus, & illustrandi vim habere.

40 SAcerdotes, nuntij, & interpretes, secundum Pontifices, sunt diuinorum iudiciorum. Ab eis recte, & ordine tu per medios, interiectosq. ministros, cum tempus postulabit, diuina disce &c. Si Sacerdotum ordo illustrandi vim habet, profecto penitus abhorret a Sacerdotum ordine, atque facultate is, qui illustrandi vi non est præditus, ac multò magis is, qui illustratus non est. Ac mihi quidem videtur audax, & temerarius, si quis ea sibi sumit, quæ sunt propria Sacerdotum, neque metu, & pudore a Diuinorum tractatione præter captũ, ac meritum deterretur, putatq. Deum ignorare, quæ ipse sibi conscius est &c. *S. Dionys. ep. 8. ad Demophilum.*

Non sufficit Sacerdoti innocentia sine scientia.

41 VBi sunt, qui innocentiam Sacerdoti dicunt posse sufficere? Vetus lex nouæ congruit. Id ipsum Moses, quod Apostolus. Ille Sacerdotis scientiam ornat in vestibus, iste Timotheum, & Titum instruit disciplinis. *S. Hieron. ad Fabiolam de veste Sacerdotali.*

De eodem.

42 BOni Sacerdotis conuersatio sine verbo tenet quidem sanctos in sanctitate per suum exemplum, adducere autem ignorantem ad scientiam veritatis non potest. *S. Chrysost. hom. 10. super Matth.*

De eodem.

2.Petr.3. SAnctus Petrus, cum rectoribus Ecclesiæ scriberet, ait Parati esse 43
debetis reddere rationem omni poscenti vos satisfactionem de
ea fide, & spe, quæ in vobis est. Hinc etiam Paulus ad Timo-
1.Tim.4. theum, ait, Attende lectioni, & exhortationi, & doctrinæ. Ex quibus
omnibus liquido colligitur, quod non sufficit prælatis bona conuersa-
tio, & morum honestas, nisi addatur scientia doctrinæ. Vnde Sacer-
dotes ingressuri tabernaculum, prius lauabant in labro æneo, quod
Exod. 38. fecerat Moses ex speculis mulierum. Hinc etiam in Canticis, oculi, per
Cant.5. quos prælati Ecclesiæ intelliguntur, assimilantur columbis, quæ resi-
dent iuxta fluenta plenissima. *Zosimus Papa dist. 36. c. qui Ecclesia-
sticis.*

Sacerdos debet ornari verbis, scientia, operibus. 44

Vt sup.§. proximo, cap. Nibil aliud accipit Sacerdos, n. 29.

Sacerdotes sunt similes vaccis, & populi vitulis.

SAcerdotes in Ecclesia similitudinem habent vaccarum: Christiani 45
vero populi typum præferunt vitulorum. Quomodo enim vac-
cæ per campos, & prata discurrunt, vineta, & oliueta circumeunt,
vt, depastis herbis, & frondibus, cibum lactis præparent vitulis suis, ita
Sacerdotes, diuinis sacrarum scripturarum montibus assidue legendo,
verbi Dei debent flores decerpere, ex quibus spiritualis lactis filijs suis
valeant cibum ministrare, vt possint partem habere cum Apostolo,
1.Cor.3. qui dixit, Lac vobis potum dedi, non escam. Sicut enim vacca duo ha-
bet vbera, ex quibus nutriat vitulum suum, ita Sacerdotes duobus vbe-
ribus, veteris scilicet, & noui Testamenti, debent pascere populū Chri-
stianum &c. *Cæsarius Arelat. hom. 22.*

Sermo

Sermo Sacerdotis, ſit Scripturarum lectione conditus.

46 SErmo Presbyteri Scripturarum lectione conditus ſit.vnde & Apoſtolus præcipit,Sermo veſter ſit ſale conditus: quod ſi infatuatur, foras proijcitur, & perdit nominis dignitatem. *S. Hieron. in reg. Monachorum, de correctione, & doctrina præſidentis.* *Coloſſ.4.*

47 Sacerdos ſciat docere ea, quæ neceſſaria sũt hominibus ad ſalutem.

Vt ſup.p.1.§.1. de inſtitutione, cap. Qui pie, n.30.

Scripturarum ſcientia Sacerdoti neceſſaria.

48 LAbia Sacerdotum cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore eius. Oſtendit Propheta, præcipue debere eſſe in Sacerdotibus legis, doctrinæq. notitiam, & additamento gratiæ ſpiritualis talem virum inſtitui, qui poſſit contradicentibus reſiſtere, & nihil in ſe ſiniſtri habere operis, quod ducat ad tartarum, ſed dextrum brachium, & ſeparatum, vt opera Sacerdotis comparatione virtutum eius a cunctis hominibus ſeparata ſint. *S. Hieron. ad Fabiolam, de veſte Sacerdotali.* *Vide ſup.p.1.c.2.§.1. de officio Sacerdotum, cap. Interroga, n.13.* *Malach.2*

Quæ Sacerdotes diſcere teneantur.

49 QVæ ipſis Sacerdotibus neceſſaria ſunt ad diſcendum, ideſt Liber Sacramentorum, Lectionarius, Antiphonarius, Baptiſterium, Computus, Canon Pænitentialis, Pſalterium, Homiliæ per circulum anni Dominicis diebus, & ſingulis feſtiuitatibus aptæ. Ex quibus omnibus ſi vnum defuerit, Sacerdotis nomen vix in eo conſtabit. Quia valde periculoſæ ſunt Euangelicæ minæ, quibus dicitur, Si cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadent. *S. August. diſt. 38. c. eod. Burchardus l.2.c.2.l.19.c.8.* *Matth.15*

Quarum rerum scientia Sacerdoti necessaria.

INstitutio Ecclesiastica, qualiter ad diuinum officium instrui oporteat sanctissimum ordinem clericorum, multimoda narratione declarat, quia, & scientiæ plenitudinem, & vitæ rectitudinem, & eruditionis perfectionem maxime eos habere decet, qui in quodam culmine constituti gubernaculum regiminis in Ecclesia tenent. Neque enim eis aliqua eorum ignorare licet, cum quibus vel se, vel subiectos instruere debent, idest scientiam sanctarum scripturarum, puram veritatem historiarum, modos tropicarum locutionum, significationem rerum mysticarum, vtilitatem omnium disciplinarum, honestatem vitæ in probitate morum, elegantiam in probatione sermonum, discretionem in exhibitione dogmatum, differentiam medicaminum contra varietatem ægritudinum. Hæc ergo qui nescit, non dico aliorum, sed nec suam bene potest disponere vtilitatem. Ac ideo necesse est, vt futurus populi rector dum vacat, paret sibi ante arma, in quibus postmodum hostes fortiter superet, & gregem sibi commissum opportune defendat. Turpe est enim, tunc primum quemlibet velle discere, dum debet pastor constitutus docere; & periculosum est, eum magisterij pondus subire, qui non scientiæ præsidio fultus potens est & illud suffere. *Rabanus de institutione clericorum l. 3. c. 1.* 50

Ignorare numquam licuit Sacerdoti, quod Canonum fuit regulis definitum. 51

S. Leo ep. 1. c. 2.

De eodem.

NVlli Sacerdotum liceat Canones ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum possit regulis obuiare. Quæ enim a nobis res digne seruabitur, si Decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permissa frangatur? *Cælestinus Papa dist. 38. c. eod.* 52

Ignorantia Sacerdotibus vt pestis abijcienda.

53 ELaborandum est Sacerdotibus, vt ignorantiam a se, quasi quandam pestem abijciant. Licet enim seruus, nesciens voluntatem Domini sui, & non faciens, dicatur vapulare paucis, non tamen *Luc. 12.* generaliter hoc de omnibus intelligitur. Ait enim Apostolus, Qui ignorat, ignorabitur. *1.Cor.14.* Quod de eo intelligendum est, qui noluit intelligere, *Psalm.35* vt bene ageret. *S.Isidorus dist.37.c.ideo.S. Gregor.Pastor.p.1.c.1.*

De eodem.

54 IGnorantia, mater cunctorum errorum, maxime in Sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sacras Scripturas frequenter admonet Apostolus, dicens, ad Timotheum, Attende lectioni, & exhortationi, & doctrinæ, & semper permane in his. *1.Tim.4.* Sciant igitur Sacerdotes Scripturas sanctas, & Canones, vt omne opus eorum in prædicatione, & doctrina consistat, atque ædificent cunctos, tam fidei scientia, quam operum disciplina. *Concil.Toletan.4.c.24.dist.38.c.eod. Concil.Arelat.4.c.3.*

De eodem.

55 SI in laicis vix tolerabilis videtur inscitia, quanto magis in his, qui præsunt? nec excusatione digna est, nec venia. S.*Leo dist.38.c.eod.*

De eodem.

56 CAueat spiritualis iudex, sicut non commisit crimen nequitiæ, ita non careat munere scientiæ. Oportet, vt sciat cognoscere, quidquid debeat iudicare. Iudiciaria enim potestas hoc postulat, vt, quod debet iudicare, discernat. *S.August.de penit.dist.6.c.qui vult.§.Sacerdos.Vide sup.p.1.c.4. de Sacramentorum ministratione, cap. diligens, n.24.*

De

De eodem.

SIcut iniqui, & peccatores, ministerium Sacerdotale assequi prohi- 57
bentur, ita indocti, & imperiti, a tali officio retrahuntur. Illi enim exemplis suis vitam bonorum corrumpunt, isti vero sua ignauia iniquos corrigere nesciunt. Quomodo docere poterunt, quod ipsi non didicerunt? desinat locum docendi suscipere, qui nescit docere. Cæcus enim si cæco ducatum præbuerit, ambo in foueam cadunt &c. *S. Isidorus de summo bono l. 3. c. 35.*

Matth. 15

Potentes, nobiles, diuites, eloquentes difficile credunt Deo, aut intelligunt Scripturæ simplicitatem.

DIfficile homines potentes, & nobiles, & diuites, & multo his dif- 58
ficilius eloquentes, credunt Deo. Obcæcatur enim mens eorum diuitijs, & opibus, atque luxuria, &, circumdati diuitijs, non possunt videre virtutes, simplicitatemq. scripturæ. *S. Hieron. super Ioannem, c. 3.*

Sacerdos, qui semel cœperit contemnere scripturas, numquam excitabitur in illis, vt timeat.

QVidquid terribile est in Scripturis, vsu vilescit: propterea cle- 59
ricus, qui semper meditatur scripturas, aut omnino obseruaturus est, & erit perfectus; aut, si semel cœperit illas contemnere, numquam excitatur in illis vt timeat. *S. Bernard. hom. 25. super Matth.*

Qualiter disputandum.

IN disputatione tolle certamen, tolle pertinacem vincendi defen- 60
sionem, cede cito veritati, non contradicas iustitiæ &c. disputare stude, non superare; plus dilige audire, quam dicere; plus auscultare, quam loqui. *S. Bonau. in Phar. l. 1. c. 25. ex* S. Isidoro.

Apud sæculares magistros non inuenitur scientia, quam mundi contemptores assequuntur.

61 Falleris, fili, falleris, si te putas inuenire apud mundi magistros scientiam, quam soli discipuli Christi, idest mundi contemptores, Dei munere assequuntur. Non enim hanc lectio docet, sed vnctio; non litera, sed spiritus; non eruditio, sed exercitatio in mandatis Dei. *S. Bonau. in Phar. l. 1. c. 25. ex S. Bernardo.*

62 In doctrina sacrę Scripturę auctoritatē debes pręferre, non sęcularium literarum peritiam ostentare.

S. August. dist. 86. c. quando necessitas, c. cum multa.

S. Hieronymus correptus est ab Angelo, quod Ciceronis libros legeret.

63 Legimus de S. Hieronymo, quod, cum libros legeret Ciceronis, ab Angelo est correptus, eo quod vir Christianus paganorum figmentis intenderet. Hinc ille filius prodigus reprehenditur, quod *Luc. 15.* de siliquis, quas porci manducabant, ventrem suum implere cupiebat. *Rabanus de pressur. Eccles. dist. 37. c. eod. 1.*

Poematum, & fabularum lectio quare Sacerdotibus interdicta.

64 IDeo prohibetur, Christianos figmenta legere poetarum, quia per oblectamenta inanium fabularum mentem excitant ad incentiua libidinum. Non enim solum thura offerendo dæmonibus immolatur, sed etiam eorum dicta libentius capiēdo. Vt itaque ex his apparet imperitia, Sacerdotibus semper debet esse aduersa, quia, cum per ignorantiam cæcati alijs ducatum præstare cœperint, ambo in foueam cadunt. Vnde dicitur in Psalmo, Obscurentur oculi eorum, ne videant, & *Psal. 68.* dorsum eorum semper incurua. Cum enim obscurantur illi, qui præsunt, ad ferenda onera peccatorum, facile sequentes inclinantur &c. S. *Isidorus lib. 3. de sent. summo bono. dist. 37. c. eod.*

Sæculares libri aliquando legendi, & quorſum.

TVrbat acumen legentium,& deficere cogit,qui eos a legendis ſæcularibus literis omnimodo æſtimat prohibendos; in quibus ſi qua inuenta ſunt vtilia, quaſi ſua ſumere licet. Alioqui nec Moyſes,& Daniel,ſapientia vel literis Ægyptiorum paterentur erudiri,quorum tamen & ſuperſtitiones ſimul, & delicias horrebant. Nec ipſe magiſter gentium aliquot verſus poetarum ſuis vel ſcripturis, vel dictis indidiſſet. *Ven. Beda l.2.Reg.c.9.* Cur ergo legi prohibentur, quæ tam rationabiliter legenda probantur? ſed ſæculares literas quidam legunt ad voluptatem, poetarum figmentis, verborum ornatu delectati;quidam vero ad eruditionem addiſcunt, vt errores gentilium legendo deteſtentur, & vt illa, quæ in eis inueniuntur, ad vſum ſacræ eruditionis deuoti vertant. Tales laudabiliter ſæculares literas addiſcũt &c. Poſſunt tamen ſæculares literas addiſcere, vt eorum famulatu ſacræ Scripturæ perfectiorem cognitionẽ habeant. *Gratianus diſt.37.c.Turbat.*S.Hieron. *ep.84.ad Magnum oratorem.* 65

De eodem.

LEgimus aliqua, ne negligantur; legimus,ne ignoremus; legimus, non vt teneamus, ſed vt repudiemus. *S.Ambroſ.diſt.37.c.eod.2.* 66

Sacerdos non debet plus ſapere, quam oportet.

Prou.25. SIcut, qui mel multum comedit,non eſt ei bonum; ſic,qui ſcrutator eſt maieſtatis, opprimitur a gloria &c. Gloria inuiſibilis conditoris, quæ moderate inquiſita nos erigit, vltra vires perſcrutata premit. Vnde & hæretici, quantum de ſublimi intelligentia amplius repleri ambiunt, tanto amplius inaneſcunt. Immoderatis enim auribus cognitionis ſupernæ ſcientiam, quo plus appetunt, plus amittunt. At, contra,ij,qui in ſancta Eccleſia veraciter ſunt homines,& veraciter docti norunt de ſecretis cæleſtibus, & quædam conſiderata intelligere,& quædam non intellecta venerari, vt & quæ intelligunt veneranter teneant, & quæ necdum intelligunt, humiliter expectent. *S.Gregor.Moral.l.14.c.12.* 67

DE

DE MODESTIA,

MANSVETVDINE, PATIENTIA, HVMILITATE, INTERIORI GAVDIO, ET PACE DE SILENTIO, ET TEMPORALIVM CONTEMPTV.

CAP. VIII.

De modeſtia, & mãſuetudine Sacerdotum.

§. I.

SVMMARIVM.

RESPONSIO mollis frangit iram, dura ſuſcitat. 1.
Modeſtia qualis. 9.
Laus propria vitanda. 10.
Manſuetudo quid. 11. 12. 13.
Præcedit humilitatem. 13. 14.
Eius effectus. 18.
Ad reprehendendum neceſſaria. 8. 20.
Præcipue ornat eos, qui in poteſtatibus ſunt. 22.
Ea nil potentius. 21.
In manſuetudine opera perfecta beneuolentiam hominum cõciliant. 2. 4. 7. 8.
Manſueti a Domino diriguntur, & docentur, hæreditant terram, & delectantur in multitudine pacis, & inueniunt requiem animabus ſuis. 3. 5. 6.
Et incedunt cum cordis lætitia. 17.
Et ſunt medici cordis. 19.
Aliquando tamen manſuetudo tranſit in torporem deſidiæ. 23.
Seueritas cum manſuetudine temperanda. 15. 16.

Cap. 8. §. 1.

RESPONSIO mollis frangit iram, sermo duru suscitat furorem. *Prou.15.1.Reg.25.2.Reg.10.* 1
Fili in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligeris. *Eccl.3.* 2
Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites vias suas: 3
Mansueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis. *Ps.24. & 36.*
In mansuetudine serua animam tuam, & da illi honorem secundum meritum suum. *Eccl.10.* 4
Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. *Matth.5.* 5
Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris. *Matth.11.* 6
Obsecro ego vinctus in Domino, vt digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate, & mansuetudine, supportantes inuicem in caritate. *Eph.4. Coloss.3.* 7
Seruum Domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati. *2.Tim.2.* 8

Modestia qualis esse debeat.

IN modestia maxime tranquillitas animi, studium mansuetudinis, moderationis gratia, honestatis cura, decoris consideratio spectatur, & quæritur. S. *Ambros. de officijs l.1 c.18. quem vide.* 9

Laus propria vitanda.

IN familiaribus cõgressibus absit facinorum, aut periculorum tuorum prolixa, & immodica commemoratio. Nec enim, vt tibi iucundum est tuorum certaminum meminisse, sic & alijs suaue est, ea quæ tibi acciderunt, audire. *Epictetus in Enchiridio, c.53.* 10

Man-

Mansuetudo quid.

11 MAnsuetudo est animi immobilis status, inter vituperationem,& laudes eodem modo perseuerans. Initium quidem iræ vacuitatis, est labiorum silentium in perturbatione cordis. Medium autem, silentium ipsarum quoque cogitationum in animi tenuissimo motu. Finis vero, est inter immundorum spirituum status stabilis, atque fixa tranquillitas. *S. Ioan. Climacus de iræ vacuitate, gradu 8.*

De eodem.

12 QVi sedati sunt, & compositis moribus, nempe ab omni affectu vitioso liberi adeo, vt nullum reliquerint in animabus suis perturbationis locum, hi demum Mansueti appellantur. S. *Basilius hom. in Ps. 33.*

De eodem, & quod mansuetudo præcedit humilitatẽ.

13 PRæcurrit quidem solem matutina lux, omnem vero humilitatem mansuetudo præcedit. Quocirca lucem ipsam audiamus ita eas gradatim ordinantem, Discite, inquit, a me quia mitis sum, & *Matth. 11*
humilis corde. Mansuetudo est, in perturbationibus proximi, pro illo affectu summo, atque integerrime orare. Mansuetudo est, supereminens iracundiæ pelago scopulus, fluctus omnes impingentes dissoluens, & numquam penitus cedens, aut in alteram inclinans partem. S. *Climacus gradu 24. de mansuetudine.*

De eodem.

14 MAnsuetos appellamus manere consuetos, idest patientes, & mites, qui alienas iniquitates tolerant, nec aliquem grauare præsumunt. *Cassiodorus super Psalm. 39.*

Seueritas a Sacerdote cum mansuetudine tēperanda.

SEmper Sacerdotali pectore cum terrore seueritatis custodiri debet virtus mansuetudinis, vt & iram mansuetudo custodiat, & ira mãsuetudinem, ne, si forte dissoluta sit, zelus discretionis euanescat. *S. Gregor. hom. 6. in Lucam.* 15

De eodem.

DIsciplinæ rigor regere debet mansuetudinem, & mansuetudo ornare rigorem, vt nec rigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta. *Idem* S. *Gregor. Moral. l. 19. c. 12. dist. 45. c. sunt namque & p. 3. Pastoralis, admonitione 17. Vide sup. c. 3. §. 3. de suauitate, cap. sunt nonulli, n. 24. & cap. idcirco, n. 25.* 16

Mansuetorum est, incedere cum cordis lætitia.

MAnsueti lætentur, non dixit in lege docti, non ieiunãtes, non psallentes, sed mansueti lætentur, qui caritate præcipue habere rerum omnium temperantiam consueuerunt. *Cassiodorus super Psal. 33.* 17

Mansuetudinis effectus.

MAnsuetus in afflictione fortis est; in pugna tranquillus, sub alterius imperio lætus, sub iugo triũphat humilitatis. *S. Ephrem cap. de mansuetudine.* 18

Mansuetus homo cordis est medicus. 19

S. *Ambros. ad Vercell. Episcopum.*

Mansuetudo ad reprehendendũ necessaria. 20

Vide sup. c. 7. §. 1. de doctrina, cap. non tantum in reprehendendo, n. 78.

Mansuetudine nihil potentius. 21

S. Chrysost. hom. 57. super Genesim.

Man-

22 Mansuetudo præcipue ornat eos, qui in potestatibus sunt.

Idem S. Chrysost. hom. 84. super Acta Apostolorum.

Mansuetudo aliquando transit in desidiæ torporem.

23 MAnsueti, dum præsunt, nonnumquam vicinum, & quasi iuxta positum torporem desidiæ patiuntur, & plerumque, nimia resolutione lenitatis, vltra quam necesse est, vigorem districtionis emolliunt. *S. Gregor. in Pastor. p. 3. admon. 17.*

Adde, quæ scripsi sup. c. 3. §. 3. de suauitate in verbis, & inf. p. 3. c. 11. Ne sit iracundus Sacerdos.

DE

DE PATIENTIA SACERDOTVM.

CAP. VIII. §. II.

SVMMARIVM.

PATIENTIA quid.6.
Vere patiens quis.7.8.9.10.
Et est vere martyr sine ferro.11.12.
Finis patientiæ quis.15.
Toleranda persecutio,& aduersitas,spe futuræ retributionis, exemplo Dauid, & Agricolæ.1.5.20.
Et dulcedinis concordiæ mox futuræ.17.
Vir patiens multa prudentia gubernatur.2.
Et est melior viro forti, & expugnatore vrbium.3.
Et semper lætus orat.24.
Et omnibus virtutibus exornatur.25.
Patientia omnibus exhibenda a Sacerdotibus,exemplo Domini.4.16.17.18.
Et qualiter.19.
Suauius tolerantur iniustæ contumeliæ,quam iustæ.7.
Et corporis incommoda, quam iniuriæ.22.
Et minoris meriti est, bonis operibus insudare, quam aduersa toleràre.13.
Armus dexter, & pinguedo pectoris,quæ Sacerdoti seruabâtur,quid notent. 14.
Concordia non nisi per patientiam seruatur.22
Tumidus tumidum sedare non potest.23.
Parua Principum peccata statim manifesta fiunt.ibidem.

CAP. VIII. §. II.

1 DIMITTITE eum, vt maledicat: Dominus enim præcepit ei vt malediceret Dauid &c. Dimittite eũ vt maledicat iuxta præceptum Domini: si forte respiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna. 2. *Reg.* 16.

2 Qui patiens est, multa gubernatur prudentia. *Prou.* 14.

3 Melior est patiens viro forti: & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. *Prou.* 16.

4 Patientes estote ad omnes. 1. *Thess.* 5.

5 Patientes estote fratres vsque ad aduentum Domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum, & serotinum. Patientes estote & vos, & confirmate corda vestra. *Iacob* 5.

Patientia quid.

6 IDcirco possessio animæ in virtute patientiæ ponitur, quia radix omnium, custosq. virtutum patientia est. Per patiẽtiam vero possidemus animas nostras, quia, dum nobis ipsis dominari discimus, hoc ipsum incipimus possidere, quod sumus. Patientia vero est, aliena mala æquanimiter perpeti, contra eum quoque, qui mala irrogat, nullo dolore morderi &c. *S. Gregor. hom.* 35. *super cap.* 21. *Lucæ*. Est etiam patientia custos condicionis nostræ, *vt bene probat Idem S. Gregor. Pastor. p.* 3. *admon.* 10. Luc. 21.

Patientia vera est, ferre iniurias innocẽtem; & suauius est, ferre iniuste illatas, quã iuste.

7 PAtientia vera, & perfecta est, cum quis sustinet patienter iniurias, non solum cum reus est, sed etiam cum innocens, exemplo Iob, dicentis, Non peccaui, & in amaritudinibus moratur oculus meus. Et, licet intolerabilior sit iniuria innocenti, quam culpabili, tamen multo suauius sufferri potest, & debet iniuria, cum nihil conscientia remordet de culpa aliqua præcedente. *Albertus Magnus in Paradiso animæ*, c. 4. Iob. 17.

Ille

Ille vere est patiens, qui & aduersis atteritur, 8
& tamen ab spei suæ rectitudine non curua-
tur. 2. *S. Gregor. Moral. l. 11. c. 17.* Nec potest esse vere
patiens absque magna animi virtute.
S. Clemens Alex. Stromatum l. 2.

Patienter fert iniuriam, qui proprios defectus considerat.

PAtienter illatam iniuriam tolerat, qui pie meminit, quod fortasse 9
adhuc habet, in quo debet ipse tolerari. *S. Bonau. in Phar. l. 2. c. 28. ex S. Gregor.* Patientia enim vera, atque tranquillitas absque profunda cordis humilitate nec acquiritur, nec tenetur. *Cassianus coll. 18. c. 11.*

De eodem.

Cum Sacerdos, n. 26. vt inf. de Humilitate, cum seqq. 10

Sine ferro martyr esse poteris; si patientiam 11
in animo veraciter conseruaueris &c. Clypeo patientiæ frange sagittas cõtumeliæ &c.
S. Bernardus de modo bene viuendi serm. 40. Lactantius Firmianus de vero cultu c. 18.

De eodem.

SIne ferro, & flamma martyres esse possumus, si patientiam in animo veraciter custodiamus. *S. Gregor. hom. 35. super Ezechielem.* 12

Maio-

13 Maioris eſt meriti, aduerſa patienter tolerare, quam bonis operibus inſudare.

S. Bonau. de proceſſu 6. religionis c. 25. ex S. Gregor.

Armus dexter, & pinguedo pectoris, quæ Sacerdoti de mactatis pecudib⁹ ſeruabātur, quid notent.

14 DE qualibet mactata pecude lex iubet duas certas partes Sacerdotibus decidi, armum dextrum, & pectoris pinguedinem. Quarum altera ſignificat requiri in eis fortitudinem in omni actione legitima, ſiue dandum, ſiue capiendum, ſiue operandum ſit quippiam; altera vero animum placatum, & alienum ab ira poſtulat. Hanc enim aiunt habitare in pectore, vbi natura collocauit vim irritabilem, ceu militem in præſidio munito, videlicet compage oſſium firmiſſima neruis adſtricta validis. *Philo de honoribus Sacerdotum.*

15 Finis patientiæ non in iraſcendo iuſte, ſed in penitus non iraſcendo conſiſtit.

Caſſianus l. 8. c. 20. 21. coll. 16. c. 6. 27. Intellige nomine Iræ affectum quendam, qui rationem anteuertit. Alioqui, ſi ira non fuerit, cum cauſa ſubeſt, nec doctrina proficit, nec iudicia ſtant, nec crimina compeſcūtur. S. Chryſoſt. hom. 11. in Matth.

Patientes ſint ad omnia Sacerdotes, exemplo Domini.

16 SI perſecutiones veniunt, Sacerdotes mei, non deficiamus, ſed patientiam habeamus. Si neceſſitas paupertatis contingat, non deſperemus, ſed in Domino confidamus. Si colaphis cædimur, aliam partem parare non differamus. Si blaſphemamur, non reſpondeamus, ſed parcamus. Si verbo, vel murmure percutiamur, taceamus. Si occidimur, gaudenter ad mortem pergamus. Quare? Quia non eſt ſeruus maior Domino ſuo. Si enim me perſecuti ſunt, & vos perſequen-

tur, ait Dominus. Ita enim patientia ornari debemus, si ministri Christi esse optamus. S. *August. ad fratres Eremi, serm. 37. S. Isidorus de contemptu mundi, cap. de patientia.*

Sacerdos ferat patienter iniurias, expectans dulcedinem concordiæ mox futuræ.

INiurijs lacessitus, non solum labia, sed et profunda pectoris sui tranquilla custodiat &c. Nec præsentem considerãs statum ea proferat, quæ ad horam turbatus suggerat furor, dictatq. animus asperatus, sed vel præteritæ caritatis recolat gratiam, vel reformandæ pacis redintegrationem mente perspiciat, eamq. velut continuo reuersuram etiam in ipso commotionis tempore contempletur. Dumq. se ad dulcedinem seruat concordiæ mox futuræ, amaritudinem præsentium non sentit iurgiorum, & ea potissimum respondebit, e quibus vel a semetipso reus fieri, vel ab alio reprehendi restituta caritate non possit; sicq. adimplebit Propheticum illud eloquium, In ira misericordiæ memor eris. 17

Habac. 3. *Cassianus coll. 16. c. 26.*

Patientia vincendę a Sacerdote cõtumelię, non vindicandę.

MAgis optamus, & cupimus contumelias, & iniurias singulorum clementi patientia vincere, quam Sacerdotali licentia vindicare. *S. Cyprianus l. 3. epistola 9.* 18

Tolerãdi mali a Sacerdote vt emendentur, non vt fiat eorum malitię particeps.

PAratus esse debet Sacerdos iustus, & pius, patienter eorum malitiam sustinere, quos fieri bonos quærit, vt numerus potius crescat bonorum, non vt pari malitia se quoque numero addat malorum. *S. August. 23. q. 1. c. eod.* 19

Spe futuræ vitæ aduersa mundi toleranda.

20 NE indignemini, Sacerdotes, si mundo mali florent, & vos aduersa patimini: quia non est Christianæ religionis, in temporalibus exaltari, sed potius deprimi. Mali enim nihil habent in cælo, & vos nihil habere debetis in terra: sed, spe illius boni, ad quod tenditis, quidquid in via contingit, gaudere debetis. *S.August.serm. de patientia.*

Facilius tolerantur corporis incommoda, quam contumelię.

21 CIbum, potum, stratum item molle contemnere, multis ne labori quidem id esse videmus, ijs præsertim, qui natura agrestiores per ætatis vigorem ita sunt educati, ac multis etiam alijs. At contumeliam, vim, incommodum, molestum aliquod verbum, tum vero scommata ab inferioribus nonnumquam leuiter, atque impræmeditate, nonnumquam etiam reddendo iure contorta; præterea & querelas temere, ac nulla causa tum a Principibus, tum a subditis natas, non multorum est ferre posse, sed vnius tantum, & alterius. Huiusmodi autem ingenio præditi homines ab Episcopatus cancellis, a Sacerdotij claustris procul arcendi sunt. *S.Chrysost. de Sacerd.l.3.S.Augustinus epistola ad Probam.*

Cōcordia nonnisi per patientiam seruatur.

22 NVmquam seruari concordia, nisi per solam patientiam, valet. Crebro namque in humana actione nascitur, vnde mentes hominum vicissim a suauitate, ac dilectione separentur. Et, nisi ad aduersa toleranda se animus præparet, proculdubio humerus corpori non inhæret. *S.Gregor.Moral.l.21.c.16.*

Qui tumidus est, tumidū sedare nō potest: &, vel parua Principum peccata statim manifesta fiunt.

23 QVi fieri potest, vt illorum tumores, & inflammationes sedet is, qui ipse tumescit? Quis vero plebeius vir concupiscat statim tēperans, moderatusq. fieri, Principem intuitus iracundum?

Neque enim possunt Episcoporũ vitia dissimulari, sed vel parua, atque exigua confestim manifesta fiunt. *S. Chrysost. de Sacerd. l. 3.*

Si tolerans fueris, semper lętus orabis. 24

S. Nilus de oratione c. 21.

Vir patiens omnibus virtutibus exornatur.

Patientia non manet sola, sed multis cum virtutibus coniuncta est. 25 Patiẽs enim omnibus virtutibus exornatur. Gaudet in rebus aduersis, in calamitatibus probatur, exultat in tẽtationibus, ad obedientiam promptus, in longanimitate stabilis, in caritate perfectus, maledicentibus benedicit, in bello pace perfruitur, in pace non est dissolutus &c. alacer in ieiunijs, frequens in orationibus, diligens in vitæ ratione instituenda, gratiosus in muneribus suis obeundis, in mutua consuetudine iucundus, in consilio dulcis, in vigilia lætus, in hospitum cura studiosus, in ægrotantium ministerio sedulus, velox ab subueniendum, sobrius ad cogitandum, ad omne denique negotium expeditus: ad cũcta enim opera bona est paratissimus. Quare magna cum fiducia ad Dominum exclamat, dicens: Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi, & exaudiuit preces meas. *S. Ephraem de virtutibus & vitijs, cap. de Patientia.* Psal. 39.

Vide Inf. p. 3. c. 11. Ne sit iracundus.

DE HVMILITATE SACERDOTVM.

CAP. 8. §. 3.

SVMMARIVM.

QVI paruulus est in oculis suis, a Deo exaltatur.1.12.
Qui se humiliat, a Deo liberatur a malis, & exauditur.2.3.4.5.6.9.
Quanto quis maior, eo humilior esse debet.7.8.11.21.
Potestas cum humilitate suscipienda; quia ignoratur, an sit a Deo.22.23.
Quanto quis iustior, eo humilior: quia proprios defectus clarius intuetur.18.19.20.
Humilitas vera quæ.13.14.
Eius varia epitheta.16.
In prosperis, & aduersis tenenda.24.
Ea nihil sublimius, ideo amplectenda.17.
Immoderata tamen reprehensibilis est.33.
Sacerdos debet esse humilis, quia pacatum, & tranquillum ministerium gerit.15.
Qui seipsum cognoscit, transit in Deum.25.
Et is alium non reprehendit.26.27.28.
Qui verbo humilis non est, nec opere erit.30.
Superbus appetit humilis apparere, ne vilis habeatur.31.32.
Præstat cum inquinatione carnis, quam cum elatione mentis habere conflictum.29.

Cap. 8. §.3.

NONNE, cum paruulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? 1. *Reg.* 15. 1
Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius, sed in diebus filij sui inferam malum domui eius. 3. *Reg.* 21. 2
Cum vidisset Dominus, quod humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeram, dicens: Quia humiliati sunt, non disperdam eos, daboq. eis pauxillum auxilij, & non stillabit furor meus super Ierusalem. 2. *Paralip.* 12. 3
Hæc dicit Dominus, Quoniam audisti verba voluminis, atque emollitum est cor tuum, & humiliatus est in conspectu Dei super his, quæ dicta sunt contra locum hunc, & habitatores Ierusalem, reueritusq. faciem meam, scidisti vestimenta tua, & fleuisti coram me: ego quoque exaudiui te, dicit Dominus. 2. *Paralip.* 34. 4
Non in multitudine est virtus tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi placuerunt tibi: sed humilium, & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. *Iudith.* 9. 5
Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam: quoniam ab humilibus honoratur. *Eccl.* 3. 6
In die honoris tui ne extollaris &c. *Eccl.* 11. Rectorem te posuerunt: noli extolli: esto in illis quasi vnus ex istis &c. *Eccl.* 32. 7
Oratio humiliantis se nubes penetrabit. *Eccl.* 35. 8
Humiliatus sum, & liberauit me. *Ps.* 114. 9
Qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. *Matt.* 20. *Marc.* 10. *Luc.* 9. 22. 10
Facti sumus paruuli in medio vestrum. 1 *Thess.* 2. 11
Humiliamini in conspectu Domini, & exaltabit vos. *Iacob.* 4. 12

Humilitas vera quę.

HVmilitas vera & perfecta est, cum exhibita gloria contemnitur, nec exhibenda appetitur &c. Verus humilis nec maiori, nec minori, nec æquali se comparat, immo nullum inferiorem se credit, nullum omnino spernit &c. Talis nullam timet contumeliam, quia nullam amat gloriam &c. *Albertus Magnus in Paradiso animæ c.* 2. Est enim virtus, qua homo verissima sui agnitione sibi ipsi vilescit. *S. Bernardus de gradibus humilitatis.* 13

Verus

14 Verus humilis non vult humilis prædicari, ſed vilis reputari, gaudet contemptu ſui. *Idem S. Bernardus in Cant. ſerm. 16.*

Humilis debet eſſe Sacerdos, quia pacatum & tranquillum miniſterium gerit.

15 SI Chriſti altari miniſtras, da operam, vt cum ipſius legibus munus tuum adminiſtres, manſuetum videlicet, atque corde humilem, & ſubmiſſum te præbens. Neque enim forenſem quandam præfecturam, atque imperium faſtu, ac pompa, & inſolentia tumidum tractas, ſed pacatum, atque tranquillum miniſterium &c. *S. Iſidorus Peluſ. ep. 157. lib. 1.*

Humilitatis varia epitheta.

16 HVmilitas tutiſſimus eſt virtutum omnium theſaurus. *S. Baſilius de conſtitutionibus monaſt. c. 17.* Eſt cuſtos pudicitiæ, & mater patientiæ. S. *Bernardus de ordine vitæ. Caſſianus l. 7. c. fin. & coll. 18. c. 13.* Eſt fundamentum, & cuſtos omnium virtutum. *Idem S. Bernard. ſerm. 1. de Natali.* Eſt magiſtra omnium virtutum, & cæleſtis ædificij firmiſſimum fundamentum. *Idem Caſſian. coll. 15. c. 7.* Eſt virtutum omnium mater, ac totius ſpiritualis ſtructuræ ſolidiſſimum fundamentum. *Idem Caſſian. coll. 19. c. 2.*

Humilitate nihil ſublimius, ideo amplectenda.

17 DVm ſe humiles deijciunt, ad Dei ſimilitudinem aſcendunt &c. Quid humilitate ſublimius, quæ, dum ſe in ima deprimit, auctori ſuo manenti ſuper ſumma coniungitur. S. *Gregor. Paſtor. p. 3. admon. 18.* Humilitatem ergo amplectere, & diaboli retibus numquam capieris. Leuiſſimis enim humilitatis alis ſublatus, velocior, ac ſublimior exiſtes, quam vt ab eo capi poſſis. *S. Ephraem de recta vitæ ratione, c. 8.*

Quo

Quo quis iuſtior, eo humilior, quia proprios defectus clarius intuetur.

SAncti viri, quo altius apud Deum virtutum dignitate proficiunt, eo ſubtilius indignos ſe eſſe deprehendunt, quia, dum proximi luci fiunt, quidquid eos in ſeipſis latebat, inueniunt. S. *Bonau. in Phar. l. 1. c. 34. de reform. mentis c. 10. de proceſſu 6. religionis c. 18. ex S. Gregor. l. 4. Moralium.* 18

De eodem.

SAncti omnes, quando in Dei viſione proficiunt, quanto magis diuinitatis interna conſpiciunt, tanto magis ſe nihil eſſe cognoſcunt. Nuſquam quippe legitur, quod Abraham cinerem, & puluerem ſe eſſe profeſſus eſt, niſi cum habere meruerit Dei colloquium. *S. Gregor. Moral. l. 18. c. 27.* S. *Bonau. in Phar. l. 2. c. 29.* 19

Gen. 18.

De eodem.

QVanto magis profecerit mens humana, & ad ſinceriorem peruenerit contemplationis puritatem, tanto ſe immundiorē quaſi per ſpeculum ſuæ puritatis inſpiciet. Quia neceſſe eſt, vt, dum animus ad ſublimiorem ſe extendit intuitum, & maiora, quam agit, proſpiciens concupiſcit, illa, in quibus eſt, vt inferiora, ac ſemper viliora deſpiciat. *Caſſianus coll. 23. c. 20. 21. & fere per totam collationem, & l. 12. c. 15.* S. *Chryſoſt. de Sacerd. l. 6. & diſſimilitudine 62.* S. *Gregor. Moralium l. 5. c. 21.* 20

Quanto quis in dignitate ſublimior, tanto humilior eſſe debet.

QVanto ad maiores Sacerdotij gradus accedere tibi propinquius contigerit, eo animos tuos magis demittito, idq. territus exemplo filiorum Aaron. Pietatis enim cognitio, humilitatis, & manſuetudinis cognitio eſt, quando, ſe animo ſcire ſubmittere, Chriſtum eſt ſcire imitari &c. S. *Baſilius ſerm. de abdicatione ſæculi.* 21

Pote-

Poteſtas cum humilitate ſuſcipienda.

22 IMpoſitas tibi curas humiliter ſuſcipe: traditum miniſterium mente ſubdita exple. Eſto obediens diuinæ diſpenſationi, voluntati eius contraire non audeas &c. *S. Iſidorus in Synonimis. c. fin.*

23 Tantũ neceſſe eſt, vt ſe vnuſquiſque in humilitate deprimat, quantum ſi ſit electus ignorat. *S. Gregor. Paſtor. p. 2. c. 6.*

24 Humilitas in proſperis, & in aduerſis tenẽda. Idem *S. Gregor. l. 2. epiſt. 51.*

25 Qui ſeipſum cognoſcit, tranſit in Deum. *Mercurius Triſmegiſtus in Pimandro.*

26 Qui ſe conſiderat, alium non reprehendit.

27 CVm Sacerdos ad ſemetipſum reuertitur, & ſeſe bene conſiderat, non exquirit, quid in aliis reprehendat, quia in ſemetipſo inuenit multa, quæ plangat &c. *S. Bernardus de modo bene viuendi ſerm. 54.*

De eodem.

28 NVmquam detrahes, ſi te bene perſpexeris. S. *Iſidorus in Synonimis. Vide ſup. §. 2. de patientia, cap. Patienter illatam, n. 9.*

De eodem.

29 EX conſideratione propriorum defectuum conſeruatur humilitas in virtutibus. S. *Gregor. Moral. l. 28. c. 6.*

30 Pręſtat, cũ inquinatione carnis, quam cum elatione mentis habere conflictum. S. *Climacus gradu 4. de obed.*

Qui verbo non est humilis, nec erit opere.

QVI in verbo humilis non est, numquam profecto erit in opere &c. Ex obedientia humilitas, ex humilitate vero placida animi tranquillitas nascitur. *Idem S. Climacus ibidem.* 30

Gloriosa res humilitas, qua ipsa quoq. superbia palliare se appetit, ne vilescat. 31

S. Bernardus de duodecim gradibus humilitatis.

De eodem.

QVid facit superbia sub pannis humilitatis tuæ, Domine Iesu? Numquid non habet, quo se palliet humana malitia, nisi vnde inuoluta est saluatoris infantia? *Idem S. Bernardus in apologia.* 32

Immoderata humilitas damnatur.

SOlerter intuendum est, ne, dum immoderatius custoditur virtus humilitatis, soluantur iura regiminis; & dum prælatus quisque plus se, quam decet, deijcit, subditorum vitam distringere sub disciplinæ vinculo non possit. &c. *S. Gregor. Pastoral. p. 2. c. 6. l. 1. epist. 24. Moral. l. 26. c. 19. l. 1. c. 10.* Ne, etiam cum studet plusquam necesse est hominibus subijci, compellatur etiam eorum vitia venerari. *Idem S. Gregor. Pastor. p. 3. admon. 18.* 33

Alia vide inf. p. 3. c. 10. Ne sit superbus.

DE

DE INTERIORI GAVDIO, PACEQ. SACERDOTVM.

CAP. 8. §. 4.

SVMMARIVM.

MAGNA dulcedo, pax, & tranquillitas timentium, & diligentium Deum. 1. 2. 4. 5. 6 8. 9. 10.
Anima, quæ renuit consolari, meminit Dei, ac delectatur. 3.
Nec est oblectamẽtum super cordis gaudium, quod de Deo, & de virtutibus concipitur. 7.
Quæ vera iusti lætitia, & consolatio. 11. 12. 13.
Quam ineffabilis tranquillitas, & dulcedo eius in domo solitudinis. 14. 15. 16
Qualiter anima intra se consistens delectetur. 17.
De voluptate ignis, & lucis diuinæ. 18.
De differentia voluptatis, & amoris Diuini, & terreni. 19.
Quæ vtilis tristitia, quæ perniciosa, & repellenda. 20.
Nnmquam est tristis, qui bene, & pie viuit. 21.
Melior est hilaris decantatio quinque Psalmorum, quam anxia, & tristis totius Psalterii. 22.
Pax cordis quæ, & quæ solida, & firma tranquillitas animi. 23. 24. 25.
Ea vero acquiritur pro qualitatę abnegationis. 28. 29.
Et nascitur ex vera humilitate. 30.
Et ideo illam habere non poterit iniquus. 26.
Cor tranquillum frequenter Deus visitat. 27.
Pax vitæ præsentis, & diligi debet, & contemni. 31.
Pax, & mansuetudo, characteres animæ piæ. 32.
Conscientiæ bonæ epitheta. 33.

Cap. 8. §. 4.

QVAM magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam 1
abſcondiſti timentibus te. *Pſ. 30.*
Manſueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur 2
in multitudine pacis. *Pſ. 36.*
Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delecta- 3
tus ſum, & exercitatus ſum, & defecit ſpiritus meus. *Pſ. 76.*
Vox exultationis, & ſalutis in tabernaculis iuſtorum. *Pſ. 117.* 4
Pax multa diligentibus legem tuam; & non eſt illis ſcandalum. *Pſ. 118.* 5
Qui me audierit, abſque terrore requieſcet, & abundantia perfruetur, 6
timore malorum ſublato. *Prou. 1.*
Non eſt oblectamentum ſuper cordis gaudium. *Eccl. 30.* 7
Vtinam attendiſſes mandata mea: facta fuiſſet ſicut flumen pax tua, & 8
iuſtitia tua ſicut gurgites maris. *Iſa. 48. Baruch. 3.*
Lætamini cum Ieruſalem, & exultate in ea omnes qui diligitis eam; 9
gaudete cum ea gaudio vniuerſi, qui lugetis ſuper eam, vt ſugatis,
& repleamini ab vbere conſolationis eius; vt mulgeatis, & delicijs
affluatis ab omnimoda gloria eius. Quia hæc dicit Dominus: Ecce
ego declinabo ſuper eam quaſi fluuium pacis, & quaſi torrentem
inundantem gloriam gentium, quam ſugetis: ad vbera portabimi-
ni, & ſuper genua blandietur vobis &c. *Iſa. 66.*
Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde: & inuenietis requiem 10
animabus veſtris. *Matth. 11.*

Quę vera lętitia.

GAudium ſolum verum eſt, quod de creatore concipitur &c. S. 11
Bernardus ep. 114. Neque poſſidetur verum gaudium, niſi pax,
& iuſtitia teneatur. Prima enim eſt, & quaſi radix iuſtitia, ſecun-
da pax, tertia gaudium. De iuſtitia naſcitur pax, de pace gaudium
generatur. *S. Cæſarius admonitione 2.*

De

De eodem.

12 QVem praua affectio prorsus nulla obturbat, contraque, cui virtus est omnis, omnisq. dignitas comes adiuncta, hunc sine dubio rite, & vt par est lætari, existimandum est, eiusq. iustitiam immutabilem esse, atque sempiternam, quando lætitia virtutis, & bonitatis est assectatrix &c. *S. Basilius in constit. monast. c. 3.*

De ineffabili iusti lætitia, & consolatione.

13 NVllus hominum est, qui, mira esse opera Dei, etiam ex ipsius creaturæ magnitudine, non agnoscat. Cæterum illa, quæ in sanctis suis quotidiana operatione dispensat, ac speciali munificentia affluenter effundit, nullus alius, nisi anima perfruentis, agnoscit: quæ in secreto conscientiæ suæ ita est beneficiorum eius arbitra singularis, vt ea non solum nullo valeat sermone disserere, sed ne sensu quidem, & cogitatione complecti, cum, ab illo ignito feruore discedens, ad istos materiales, ac terrenos intuitus fuerit deuoluta &c. Prætermitto illas secretas, atque absconditas dispensationes Dei, quas intra se peculiariter exercere mens sanctorum omnium momentis singulis intuetur, illam cælestem infusionem lætitiæ spiritualis, qua deiectus animus insperati gaudij alacritate sustollitur, illosq. ignitos cordis excessus, & tam ineffabilia, quam inaudita solatia gaudiorum, quibus nonnumquam ignauissimo stupore torpentes, ad orationem feruentissimam, velut de somno profundissimo, suscitamur &c. *Cassianus coll. 12. c. 12.*

De ineffabili dulcedine, quam sentit cor iusti in domo solitudinis.

14 STans in domo solitudinis, quasi onager solitarius, & habitaculum habens in terra salsuginis, & attrahens ventum amoris mei, os meum aperio ad te Domine, & attraho spiritum; & nõnumquam, Domine, quasi clausis oculis ad te inhiăti mittis in os cordis, quod non licet mihi scire quid sit. Saporem quidem sentio dulcedinem adeo confortantem, vt, si perficeretur in me, nihil vltra quærerem &c. *S. Bernardus tract. de amore Dei c. 9.* *Osee 8.*

Sacer-

Sacerdotes sancti magna mentis tranquillitate & dulcedine perfruuntur, qui transitoria despiciunt, & in secessu mentis habitant.

SAncti Sacerdotes, qui nihil huius mundi appetunt, nullis procul- 15
dubio in corde tumultibus premuntur. Omnes quippe inordinatos desideriorum motus a cubili cordis manu sanctæ considerationis eijciunt, &, quia transitoria cuncta despiciunt, ex his nascentes cogitationum insolentias non patiuntur. Solam enim æternam patriam appetunt, &, quia nulla huius mundi diligunt, magna mentis tranquillitate perfruuntur. Vnde recte dicitur, Qui ædificant sibi solitudines. Solitudines quippe ædificare, est, a secreto cordis terrenorum desideriorum tumultus expellere, & vna intentione æternæ patriæ in amorem intimæ quietis anhelare. An non cunctos a se cogitationum tumultus expulerat, qui dicebat, Vnam petij a Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ? A frequentia quippe terrenorum desideriorum fugerat, & ad magnam videlicet solitudinem semetipsum contulerat &c. A tumultu rerum corporalium magnum quendam secessum petierat quietam mentem, in qua tanto purius Deũ cerneret, quanto hunc cum se solo solum inueniret. *S. Gregor. Moralium l. 4. c. 28.*

Iob. 3. *Psal. 26.*

De eodem.

DIuina aspiratio humanam mentem tangendo subleuat, &, tem- 16
porales cogitationes deprimens, æternis hanc desiderijs inflammat &c. Dicitur autem absconditum, quia non potest sciri, nisi a quo potest haberi &c. Sicut enim paraclitus inuisibilis est, ita omnem, quem repleuerit, ad desideranda inuisibilia accendit &c. Sæculares autem mentes, quanto se foris per desideria dilatant, tanto ad receptionem illius sinum cordis angustant &c. *Idem Gregor. Moral. l. 5. c. 19.*

Qua-

Qualiter anima delectatur intra se consistens.

17 QVamuis sine anima nihil caro desideret, & inde accipiat sensus, vnde sumit & motus, eiusdem tamen est animæ, quædam sibi subditæ negare substantiæ, & interiori iudicio ab incõuenientibus exteriora frenare, vt a corporeis cupiditatibus sæpius libera, in aula mentis possit diuinæ vacare sapientiæ, vbi, omni strepitu terrenarum silente curarum, in meditationibus sanctis, & in delicijs lætetur æternis. S.*Leo.serm.8. de ieiunio decimi mensis.*

De voluptate ignis, & lucis diuinæ.

18 ECce video lumen cæli oculis mentis meæ, desuper interlucet radius a facie luminis, & lætificat omnia ossa mea. O si perficeretur in me? Auge quæso, luminis auctor, auge, quæso, quod interlucet in me: dilatetur, obsecro, dilatetur ex me. Quid est hoc, quod sentio? Quis est ignis, qui calefacit cor meum? O ignis, qui semper ardes, & numquam extingueris, accende me. O lux, quæ semper luces, & numquam obfuscaris, illumina me. O vtinam arderem ex te. Ignis sancte, quam dulciter ardes, quam secrete luces, quam desideranter audiris? *S. Augustinus c.20. Meditationum.*

De differentia voluptatis, & amoris Diuini, & terreni.

19 QVamquam hæc infima habeant suas delectationes, suosq. amores, non tamen tali modo delectant, sicut tu Deus noster. In te enim delectatur iustus, quia amor tui suauis est, & quietus. Nam pectora, quæ possides, dulcedine, & suauitate, & tranquillitate replet. Econtra, amor sæculi, & carnis, anxius est, & perturbatus: animas certe, quas ingreditur, quietas esse non patitur. Semper enim suspicionibus, & perturbationibus, varijsque timoribus sollicitat eas. Tu itaque es delectatio rectorum, & merito. Quies enim valida est apud te, & imperturbabilis vita. Qui intrat in te, bone Domine, intrat in gaudium Domini sui, & non timebit amplius, sed habebit se optime in optimo. *Idem S.Augustin. ibidem c.35.*

Quæ vtilis tristitia, quæ perniciosa, & repellenda.

OMnis tristitia, quæ non pro salutari pœnitentia, vel pro studio perfectionis, vel pro desiderio suscipitur futurorũ, tãquam sæculi, & quæ mortem inferat, æqualiter repellenda est, ac, sicut fornicationis Spiritus, seu philargyriæ, vel iræ, de nostris cordibus penitus extrudenda. *Cassianus l. 9. c. 12.* 20

Si bene, & pie vixeris numquam eris tristis. Bona vita semper habet gaudium. 21

S. Bernardus de modo bene viuendi serm. 12. ex S. Isidoro.

Decantatio hilaris paucorum Psalmorum melior est, quam tristis, & anxia totius Psalterij.

MElior est quinque Psalmorum decantatio cum cordis puritate, & serenitate, & spirituali hilaritate, quam totius Psalterij modulatio cum anxietate cordis, atque tristitia. *S. Hieron. de cons. dist. 5. c. Non mediocriter.* 22

Pax cordis quæ.

PAx, est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, consortium caritatis. S. *August. de verbis Domini.* 23

De eodem.

PAX vera ad Deum est, cum quinque sensus, & vsus membrorum omnium, & omnia exteriora opera ad nutum rationis disponũtur, cumque omnes affectiones, cogitationes, & voluntates, & intentiones, & omnia interiora secundũ ordinationem rationis fiunt &c. *Albertus Magnus in Paradiso animæ c. 13.* 24

Quæ ſolida, & firma animi tranquillitas.

25 VNA placida, & fida tranquillitas: vna ſolida, & firma ſecuritas, ſi quis, ab his inquietantis ſæculi turbinibus extractus, ſalutaris portus ſtatione fundatus, ad cælos oculos tollat a terris, & ad Domini munus admiſſus, ac Deo ſuo mente iam proximus, quidquid apud cæteros in rebus humanis ſublime, ac magnum videtur, intra ſuam iacere conſcientiam glorietur. Nihil appetere iam, nihil deſiderare de ſæculo poteſt, qui ſæculo maior eſt. Quam ſtabilis, quam inconcuſſa tutela eſt, quam perennibus bonis cæleſte præſidium implicantis mundi laqueis ſolui, in lucem immortalitatis æternæ de terrena fœce purgari &c. Nec ad hoc pretijs, aut ambitu, aut manu opus eſt, vt hominis ſumma vel dignitas, vel poteſtas elaborata mole pariatur, ſed gratuitum de Deo munus, & facile eſt: vt ſponte Sol radiat, dies illuminat, fons rigat, imber irrorat, ita ſe ſpiritus cæleſtis infundit, poſtquam auctorem ſuum cælum intuens anima cognouit, Sole altior, & hac omni terrena poteſtate ſublimior, id eſſe incipit, quod eſſe ſe credit. Tu tantum, quem iam ſpiritalibus caſtris cæleſtis militia ſignauit, tene incorruptam, tene ſobriam religioſis virtutibus diſciplinam. ſit tibi vel oratio aſſidua, vel lectio: nunc cum Deo loquere, nunc Deus tecum. Ille te præceptis inſtruat, ille diſponat: quem ille diuitem fecerit, nemo pauperem faciet &c. *S. Cyprianus l.2.epiſt.2.*

Pacem cordis habere non poterit, qui iuſtus opere non fuerit.

26 DVæ ſunt amicæ, Iuſtitia, & Pax. Tu forte vnam vis, & alterã non facis. Nemo enim eſt, qui non velit pacem, ſed non omnes volunt operari iuſtitiam. Interroga omnes homines, Vis pacem? vno ore reſpondebit tibi genus humanum, Opto, cupio, amo, volo. Ama iuſtitiam, quia duæ amicæ ſunt Iuſtitia, & Pax: ipſe ſe oſculantur. Si amicam pacis non amaueris, non te amabit ipſa pax, nec veniet ad te. *S. Auguſt. ſuper Pſalm. 84.*

Frequenter Deus visitat cor tranquillum.

Psal.75 DEVS frequenter visitat, & libenter inhabitat tranquillitatem cordis, & otium quietæ mentis, quoniam pax est, & in pace factus est locus eius. *S. Bernard. de interiori domo c. 5.* 27

Pro qualitate abnegationis pax in corde possidetur.

QVantum teipsum, & omnia deseris, & exis, tantum, & non 28 plus, neque minus, Deus cum omnibus diuitijs suis intima tua ingreditur, quantumq. moreris tibi ipsi, tantum intra te viuit Deus. Quidquid igitur habes, & potes, totum pro tui abnegatione impende, sicque & non aliter vera pace perfrueris. Quam etiã, vt pote in Deo formatam, atque fundatam, nemo facile turbare poterit. &c. *Io. Rusbrochius lib. de præcipuis quibusdam virtutibus, c. 4.*

De eodem.

VTinam Deus solus occuparet interiora tua. Nam, quamdiu om- 29 nibus alijs cor tuum non fuerit expeditum, quamdiu alicui rei transitoriæ adhæseris, quamdiu tuam magis, quam Dei, voluntatem amaueris, nõ poteris eidem Domino perfectius coniungi. Beatus ille, qui ab omnibus intus nudatus, qui neque propter damna indigne perturbatur, neque propter commoda insipienter euanescit, qui omnia inæqualia æquali fert animo, qui se derelinquere, & vt ita dicam, penitus egredi didicit, qui denique per perfectam sui abnegationem iam ad perfectam caritatem peruenit. Quantam enim putas pacem talis possidebit? Nimirum tantam, vt ea nullo sermone explicari possit. Vsque adeo profuse diuinæ consolationis torrens interdum intima aliquorum, qui eiusmodi sunt, influit, vt ipsi illum vix sustinentes veluti cogantur subducere sese, & exclamare, atque dicere, Domine, contine vndas gratiæ suæ &c. O pacem iucundam, qua mens ad interiora rapitur, & omnium rerum externarũ oblita feliciter cõquiescit in Domino. O pacem amabilem, per quã, & in qua spiritus seipsum supergressus, atq. in diuitias ineffabilis gloriæ absorptus, totus in Deũ transit.

Felix,

Felix, terque, quaterque, illa anima, quæ in ſinu ſponſi ſui ad hunc modum ſæpe confoueri, & inter amplexus dilecti ſui hoc pacto frequenter obdormire meretur. &c. *Ludouicus Bloſius in canone vitæ ſpiritualis c. 14.*

Ex humilitate naſcitur animi tranquillitas.

30 Qui in verbo humilis non eſt, &c. *Vt ſup. §. proximo de humilitate, n. 30.*

Pax vitæ præſentis & diligi debet, & contemni.

31 PAcem relinquo vobis, pacem meam do vobis, relinquo tranſituram, do manſuram. Si ergo in eam cor, quæ relicta eſt, figitur, nuſquam ad illam, quæ danda eſt, peruenitur. Pax ergo præſens ita tenenda eſt, vt & diligi debeat, & contemni, ne, ſi immoderate diligitur, diligentis animus in culpa capiatur. *S. Gregor. Paſtor. p. 3. ad mon. 23.* Io. 14.

32 Pax, & Manſuetudo, characteres animę pię.

S. Baſilius.

Conſcientię bonę epitheta.

33 COnſcientia bona, titulus religionis, templum Salomonis, ager benedictionis, hortus deliciarum, reclinatorium aureum, gaudium Angelorum, arca fœderis, theſaurus regius, aula Dei, habitaculum Spiritus ſancti, liber ſignatus etiam clauſus, & in die iudicij aperiendus. Nihil enim in hac vita ſecurius, nihil iucundius poſſidetur bona conſcientia. *S. Bernardus de conſcientia, cap. penultimo.*

DE SILENTIO SACERDOTVM.

CAP. VIII. §. V.

SVMMARIVM.

QVI moderatur labia sua, prudentissimus, & doctus est, & custodit ab angustiis animam suam. 1. 2. 3. 6. 7. 14.
Qui nescit tacere, similis est vrbi sine murorum ambitu, & patet iaculis inimici. 4. 26.
Et est ignorans sui, & aliorum. 28.
Qui autem nouit tacere, nouit & dicere. 15.
Omnis labor hominis in ore eius. 5.
Fortitudo autem eius in silentio, & spe. 8.
Per illud melius vincitur iniquus, quam per verba. 23.
Sit homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. 9.
Silentium est primus disciplinæ actualis ingressus. 10.
In illo virtutes omnes conquiescunt. 16.
In illo esse otiosum, peccatum est. 17.
Vir tacitus, philosophiæ filius. 14.
Difficilius tacere, quàm loqui. 16.
Audit Deus tacente lingua pias cogitationes, & cordis clamorem. 18. 19.
Iusti enim vita habet linguam suam. 20.
Lingua debet esse menti subdita. 11. 12.
Per eam enim cor euacuatur. 13.
Nihil temere dicendum, maxime coram imperitis. 24.
Neq. vnde possit propria æstimatio augeri. 12.
Neq. solum mala non proferenda, sed ne recta quidem inordinate. 21.
Ideo in locutione tria seruanda, vnde quatuor commoda proueniunt. 32.
Sacerdos, nugas proferens, blasphemus, & sacrilegus est. 25.
Otiosum verbum, quid. 26.
Silentij epitheta. 30.
Commendatio. 31.
De miro silentio monachorum Aegyptiorum. 32.

Cap.

Cap. 8. §. 5.

1 QVI moderatur labia sua, prudentissimus est. *Prou. 10.*
2 Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est. *Prou. 17.*
Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab an-
3 gustiis animam suam. *Prou. 21.*
4 Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum *Prou. 25.*
5 Omnis labor hominis in ore eius. *Eccl. 6.*
6 Verba sapientium audiuntur in silentio. *Eccl. 9.*
7 In multis esto quasi inscius, & audi tacens simul & quærens. *Eccl. 32.*
8 In silentio, & in spe erit fortitudo vestra. *Isa. 30.*
9 Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. *Iac. 1.*

Silentium est primus disciplinæ actualis ingressus.

10 OBserua, ne studium lectionis, ac desiderij tui labor vana elatione cassetur, vt indicas summum ori tuo silentium. Hic est enim primus disciplinæ actualis ingressus. Omnis quippe labor hominis in ore ipsius. *Eccl. 6.* Et, vt omnium seniorum instituta, atque sententias intento corde, & quasi muto ore, suscipias, ac diligenter in tuo pectore condens, ad perficienda ea potius, quam ad docenda, festines. *Cassianus coll. 14. c. 9.*

Lingua sit menti subdita.

11 IVgum sit verbis tuis, & statera, hoc est humilitas, atque mensura, vt lingua tua menti subdita sit &c. *Vt sup. c. 3. §. 2. de grauitate, num. 24.*

De

De eodem, quodq. nihil dicendum, vnde poſsit augeri propria æſtimatio.

ANtequam verba proferas, bis ad limam veniant, quam ſemel ad linguam &c. Et loquens nihil dicas, vnde multum eruditus, multumue religioſus poſſis putari. *S. Bernardus in Speculo monachorum. Et vide ſup. c. 8. §. 1. de modeſtia in familiaribus, n. 10.* 12

Per linguam cor euacuatur.

LIngua, modicum membrum eſt; ſed, niſi caueas, maximum malum. Tenuis eſt, & lata, aptiſsimum vacuandis cordibus inſtrumentum. *Idem S. Bernardus ſerm. 17. de triplici cuſtodia. &c.* 13

Vir tacitus philoſophiæ filius plurimã ſemper ſapientiam poſsidet. *S. Climacus gradu 4. de obed.* 14

Ille Sacerdos ſcit recte dicere, qui & ordinate nouit tacere. *S. Gregorius.* 15

In ſilentio virtutes conquieſcunt: difficilius, tacere, quam loqui.

IN ſilentio eſt virtutum reliquarum otium &c. Tacere, quam loqui, difficilius. Scio pleroſque, qui, cum tacere neſciant &c. Eſt fructuoſum, & negotioſum ſilentium. *S. Bernardus de ordine vitæ.* 16

In ſilentio fui otioſus, quod eſt maximum peccatum. *Idem S. Bernardus Meditationum c. 11.* 17

Audit Dominus cogitationes pias, etiam si lingua taceat.

18 FIdelium, atque deuotæ mentis clamor affectus est, qui non tantum sermone promitur, sed magna cordis intentione profertur. Clamabat enim populus Iudæorum, murmurans, & non exau- *Exo.14.*
diebatur a Domino: tacebat Moyses, & Dominus ei dicebat. Quid clamas ad me? scilicet, quoniam illas cogitationes audit altissimus, quæ *Psal.118.*
pia intentione deuoluũtur? Additum est in toto corde meo, ne putares aliud cogitandum, quando clamatur ad Dominum. In sola enim religiosa cogitatione totus debet spiritus occupari, ne mens diuisa effectum nequeat impetrare, quem postulat. *Cassiodorus super Psalm. 118.*

De eodem, ac de cordis clamore.

CLamor ad Dominum, qui fit ab oratoribus, si sonitu vocis corpo-
19 ralis fiat, non intento in Deum corde, quis dubitet inaniter fieri? si autem corde, etiam silente corporis voce alium quemlibet hominem potest latere, non Deum. Siue ergo cum voce carnis id opus est, siue cum silentio ad Dominum cum oramus, corde clamandum est. Est autem clamor cordis magna cogitationis intentio. Quæ cum est in oratione, magnum exprimit desiderantis, & petentis affectum, vt non desperet effectum. Tunc porro in toto corde clamatur, quando aliunde non cogitatur. *S. August. super Psalm. 118. concione 29. Vide Rabanum de institutione clericorum c. 48.*

Iusti vita habet linguam suam.

20 EXaudi, Domine, iustitiam meam, intende voci deprecationis meæ. Apud Dominum certum est habere iustitiam vocem suã, qui res tacitas intelligentiæ suæ virtute cognoscit. *Idem S. Augustinus super Psalm. 16.*

Non

Non solum mala non proferenda, sed ne recta quidem nimie, & inordinate.

Sit rector discretus. *Vt sup. c. 7. §. 1. de doctrina, n. 92.* 21

Tria in locutione seruanda, vnde quatuor commoda proueniunt.

IN locutione tria sunt seruanda. Primo, vt tardus sis ad loquendũ; 22
secundo, circumspectus; tertio, breuis &c. Et ita cautus, & peritus in verbis, sicut auarus in nummis suis &c. Et quadruplex ei bonum proueniet, qui cauebit a peccato vaniloquij, quia intellectus eius magis profundabitur, & sublimabitur; sicut aqua conclusa, quæ nullum exitum habet, per quem effluat, crescit in altum. Item quod loquetur magis habebitur authenticum cum sciant eum cum maturitate loqui, & non leuiter effundere sua verba. Item singularem gratiam meretur in cælo. Item vitabit peccatum multiloquij. S. *Bonau. de processu S. religionis. c. 1. S. Isidorus de summo bono l. 2. c. 29.*

Malus homo melius vincitur silentio, quam verbis.

MAlum hominem melius potest tacendo Sacerdos vincere, quã 23
respondendo. Quia malitia nõ instruitur sermonibus, sed excitatur. Ideo Dominus tacendo compescere studuit, quos respondendo non compescuit. *S. Chrysost. super Matth. c. 7.*

Nihil temere effundendum, maxime coram imperitis.

SI apud imperitos sermo de aliquo præcepto inciderit, maxima ex 24
parte taceto. Magni enim periculi est, statim euomere, quod non concoxeris. Quod si quis dixerit, te nihil scire, tuq. commotus non fueris, tum scito rem esse inchoatam. Nam & oues non fenum afferunt opilionibus, ac demonstrant quantum comederint, sed pastu intra se concocto extra ferunt lanam, & lac. Et tu igitur ne verba celeriter ostendas imperitis, sed opera quæ cõcoctionem verborum sequũtur. *Epictetus in Enchiridio. c. 69.*

Sacerdos nugas proferens, blaſphemus, & ſacrilegus.

25 INter ſæculares nugæ nugæ ſunt, in ore Sacerdotum blaſphemiæ. Cõſecraſti os tuũ Euangelio: nugis igitur iam os aperire, illicitum eſt: aſſueſcere vero nugas loqui, ſacrilegum eſt. Labia Sacerdotis, ait Propheta, cuſtodiunt ſcientiam, & ex ore eius requirunt legem, non nugas, aut fabulas. *S. Bernardus de conſider. l. 2.*

Otioſum verbum, quid.

26 OTioſum eſt verbum, quod aut ratione iuſtæ neceſſitatis, aut intentione piæ vtilitatis caret. *S. Gregor. in Paſtor. p. 3. c. 15. S. Baſilius in reg. breu. reſponſ. 23.*

27 **Qui otioſa verba non reprimit, ad noxia cito tranſit.** S. *Iſidorus* Soliloquiorum *c. 31. In norma viuendi c. 6. S. Gregor. in Paſtor. p. 3. c. 15.* S. *Bernard. de ord. vitæ.*

Loquax, ignorans eſt ſui ipſius, & aliorum: e contra tacitus.

28 QVi peccata cognoſcit, continet linguam ſuam: qui vero loquax eſt, nondum ſe ipſum, vt oportet, agnouit. Studioſus ſilentij appropriat Deo, ipſiq. iugiter in abdito cordis aſſiſtens illuſtratur ab eo &c. Loquacitas, ignorantiæ eſt certum argumentum &c. *S. Climacus gradu 11. de loquacitate. S. Greg. Paſtor. p. 3. c. 15.*

Loquax, ſicut vrbs ſine muris, patet iaculis inimici.

29 QVia murum ſilentij non habet, patet inimici iaculis ciuitas mẽtis; &, cum ſe per multa verba extra ſemetipſam eijcit, apertã ſe totam aduerſario oſtendit, quam ille tanto ſine labore ſuperat, quanto & hæc eadem, quæ vincitur, contra ſemetipſam per multiloquium pugnat, ſicut vrbs patens, & abſque murorum ambitu, ita vir qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum. S. *Greg. d. p. 3. c. 15.* S. *Bonau. in Phar. l. 3. c. 3. de multiloquio.* *Prou. 25.*

Fff Silen-

Silentij epitheta.

TAciturnitas in oratione, mater est orationis, captiuitatis reuocatio, ignis amoris diuini obseruatio, cogitationum diligens inspectio, specula hostium, carcer luctus, lacrymarum amica, memoriæ mortis operatrix, suppliciorum pictor, iudicij indagatrix, sagax mæroris subministratrix, inimica fiduciæ, quietis coniux, ambitiosæ doctrinæ aduersatrix, scientiæ adiectio, speculationis opifex, secretus in Deum profectus, occultus ascẽsus. S. *Climacus gradu 11. de loquacitate.* 30

Silentij commendatio.

O Validum scutum circumspectæ munitionis silentium. O firmissimum stabilitatis fundamentum, quo si quis potuerit stabire, lubricum verbi timere non possit. Multi enim, etiam stabili corde firmati, incauti tamen, sermonis fluctuantis errore sæpe ceciderunt. S. *Ambros. super Psalm.* 38. 31

De miro Aegyptiorum monachorum silentio.

CVm solemnitates, quas Aegyptij Synaxes vocant, celebraturi 32
conueniunt, tantum a cunctis silentium præbetur, vt cum in A
vnum tam innumerosa fratrum multitudo conueniat, præter illum, qui consurgens in medio Psalmum decantat, nullus hominum penitus adesse credatur. Ac præcipue cum consummatur oratio, in qua non sputum emittitur, non excreatio obstrepit, non tussis intersonat, nõ oscitatio somnolenta dissutis malis, & hiantibus trahitur, nulli gemitus, nulla suspiria etiam adstantes impeditura promũtur, nulla vox absque Sacerdotis precem concludentis auditur, nisi forte hæc, quæ per excessum mentis claustra oris effugerit, quæq. insensibiliter cordi subrepserit, immoderato scilicet, atque intolerabili spiritus feruore succensa, indum ea, quæ ignita mens in semetipsa non præualet continere, per ineffabilem quendam gemitum ex intimis pectoris sui conclauibus euaporare conatur. &c. *Cassianus l. 2. c. 10.*

IN vnum tam innumerosa multitudo) *Pluris fiet tam stupenda silentij obseruatio, si consideretur in illis Aegypti cœnobijs plusquam quinque millia fratrum intra vnũ cœnobium ab vno abbate regi, vt auctores sunt idem Cassianus l. 4. c. 1. S. Basilius in reg. fus. interrog. 35. S. Bonau. de reformatione animæ l. 2. c. 23.* A

DE TEMPORALIVM CONTEMPTV.

CAP. VIII. §. VI.

SVMMARIVM.

SACERDOS moueri non debet temporalibus poenis, quas vulgus formidat, & patitur. 1.
Nec laudibus, aut vituperijs, & quare. 25.26.27.28.
Nec vulgi querelis, quando veram excusationem non admittit. 24.
Sed potius contemnere debet omnia, qui semel Deum prægustauerit. 29.30.
Bona videlicet temporalia, terrena, & vana, & vitam ipsam. 3.4.5.6.7.9.10.30.
Tum etiam propinquos, amicos, & domesticos. 2. 14. 15. 16.
Et aduersa quæque despicere, & prospera formidare. 17.
Ignominia eius est, propriis studere diuitiis. 18.
Nudus Sacerdos, totius mundi est Dominus. 8.
Arduum est, præsentia contemnere. 19.
Contemnenda tamen. 10. 11. 12. 13.
Quæ qui contempserit, tristitiam effugiet. 20.
Verus philosophus diuitias contemnit. 21.
Anima quanto delectatur infimis, tanto arcetur a summis, & e contra. 22.23.
Quæ extra nos, nihil ad nos. 31.
Corporis epitheta. 30.

Cap. 8. §. 6.

OMNIS domus Israel plangat incendium, quod Dominus suscitauit: Vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioqui peribitis: oleum quippe sanctæ vnctionis est super vos. *Leuit. 10.* 1

Leui ait, Perfectio tua &c. Qui dixit patri suo, & matri suæ: Nescio vos; & fratribus suis: Ignoro illos: & nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum seruauerunt. *Deuter. 33.* 2

Loquimini de me coram Domino, & coram Christo eius, vtrum bouem cuiusquam tulerim, aut asinum. si de manu cuiusquam munus accepi: & contemnam illud hodie, restituamq. vobis. *1. Reg. 12. Simile de Moyse Num. 16. de S. Paulo Actorum 20.* 3

Nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana sunt. *1. Reg. 12.* 4

Cuncta subiacent vanitati, & omnia pergunt ad vnum locum: de terra facta sunt, & in terram pariter reuertentur. *Eccl. 3.* 5

Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris: non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamẽta, neque virgã, &c. Dico autem vobis amicis meis: Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus & post hæc non habent amplius quid faciant. *Matth. 10. Luc. 12.* 6

Nihil vereor: nec facio animam meam pretiosiorem quã me, dummodo consummem cursum meum, & ministerium verbi, quod accepi a Domino Iesu, testificari Euangelium gratiæ Dei. *Act. 20.* 7

Nudus Sacerdos, totius mundi dominus est.

NVditas rerum omnium, curarum est depositio, securitas vitæ, viator omnibus impedimentis liber, mæroris alienatio, mandatorum fides, nudus Sacerdos mundi totius est Dominus. *S. Climacus gradu. 16. de Auaritia.* 8

Clericus sæcularia contemnere debet.

CLericus, qui Christi seruit Ecclesiæ, interpretetur primo vocabulum suum, &, nominis definitione probata, nitatur esse, quod dicitur. Si enim κλῆρος Græce, Sors Latine appellatur, propterea vo- 9

ea vocantur Clerici,vel quia de ſorte Domini ſunt; vel quia Dominus, ſors,ideſt pars clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars domini eſt, vel Dominum partem habet,talem ſe exhibere debet, vt ipſe poſſideat Dominum,& poſſideatur a Domino. Qui Dominum poſſidet, cum Propheta dicit, Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere poteſt. *Pſal.15.*
Quod ſi quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars eius non erit Dominus:verbi gratia,ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem, cum iſtis partibus non dignatur Dominus fieri pars eius. Si autem ego pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis eius,nec accipio partes inter cæteras tribus,ſed, quaſi Leuita, & Sacerdos, viuo de decimis,&, altari ſeruiens,altaris oblatione ſuſtentor, habens victum,& veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar. *S.Hieron. Ad Nepotian. 12.q.1.c.eod.*

Sacerdos terrena deſpicere tenetur.

10

SI Sacerdos paſtor eſt, & populus oues, dignum eſt,vt in nullo appareat ouibus paſtor diſſimilis. Si inſtar mei,qui ouis ſum,paſtor meus, & ipſe incuruus graditur, vultum gerens deorſum, & terram ſemper reſpiciens, & ſoli ventri mente ieiunus pabula quæritans, in quo diſcernimur? Væ, ſi venerit lupus, non erit,qui præuideat,qui occurrat, qui eripiat. Decet ne paſtorem more pecorum, ſenſibus incubare corporeis, hærere infimis, inhiare terrenis, & non potius erectum ſtare, vt hominem, cælum mente ſuſpicere, quæ ſurſum ſunt quærere,& ſapere,non quæ ſuper terram? *S. Bernardus epiſt. 42. ad Epiſcopum Senonenſem.*

De eodem.

11

BEatus Sacerdos, qui peregrinationis ſuæ tempora caſta ſobrietate tranſcurrit, & in ijs, per quæ neceſſe eſt eum ambulare, non remanet,vt hoſpes magis,quam Dominus terrenorum,nec affectibus ſit innexus humanis,nec promiſſionibus deſit diuinis. S. *Leo ſerm.11.de Quadrageſima.*

De eodem.

12

NE nos terrenorum occupent ſpecies, nec ad ſe contemplationem noſtram a cæleſtibus terrena deflectant. Pro tranſactis habeantur, quæ maxima ex parte iam non ſunt, & mens intenta manſuris ibi deſiderium ſuum figat, vbi,quod offertur, æternum eſt. *Idem S. Leo ſerm. 1. de reſurrectione Domini.*

De

De eodem.

COntemne viuens, quæ post mortem habere non poteris. S. *Bernardus de modo bene viuendi serm. 53.* 13

Sacerdos impediri nō debet propinquorum affectu.

NOs, qui Christum induimus, & facti sumus, iuxta Apostolum, 14 (*1. Petr. 2.*) genus regium, & Sacerdotale, non debemus super mortuos contristari. &c. Mors nostra peccatum est. Et, quod forsan crudele alicui videatur, sed fidei necessarium est, in eodem Leuitico scribitur, quo modo Sacerdos magnus ad patrem, matrem, fratresq. (*Leuit. 21.*) vel liberos mortuos prohibeatur accedere: ne videlicet anima, Dei sacrificiis vacans, & tota in illis mysteriis occupata, aliquo impediatur affectu. S. *Hieron. ad Paulam de obitu Blæsillæ.*

Altaris minister fugere debet domesticos, & amicos.

HÆC est vera Sacerdotis fuga, abdicatio domesticorum, & quædam alienatio carissimorum, vt suis se abneget, qui seruire 15 Deo gestit &c. Fugitans igitur est suorum sacri altaris minister. Vnde Dominus, quasi princeps Sacerdotum, formam Leuitis in Euangelio dans suo, dixit, Quæ est mater mea, aut qui sunt fratres mei? (*Matth. 12*) hoc est, non agnosco matrem, non recognosco fratres, ignoro proximos. Mater mea, & fratres mei ij sunt, qui audiunt verbum Dei, & faciunt. Solum ergo verbum Dei nouit minister, cum eos nouit, in quibus operatur Dei verbum, & ideo exul est mundi, fugitiuus corporis, fugitans passionum, qui abdicat se omnibus, vt solus remaneat, sicut Elias (*3. Reg. 19*) dixit, Et ego relictus sum solus, cum quo erat Christus. S. *Ambros. de fuga sæculi c. 2.*

De eodem.

QVI natus est spiritu, spiritu consecutus est filium Dei fieri. Tūc 16 iam pudet cognationis, quæ est secundum carnem, & propinquos agnoscit, qui sunt propinqui Dei. S. *Basilius in reg. fus. interrog. 32. & de constit. monast. c. 21.*

A di-

Aduerſa quęque deſpicienda Sacerdoti, & proſpera formidanda.

17 DIſcant Sacerdotes fauores mundi fugere, terrores minime timere, pro veritate aduerſa diligere, proſpera formidando declinare: quia & iſta per tremorem ſæpe cor inquinant, & illa per dolorem purgant &c. Nam plerumque aduerſitatis magiſterio ſub diſciplina cor premitur: quod ſi ad regiminis culmen eruperit, in elatione protinus vſu gloriæ permutatur. Sic Saul &c. *S. Greg. Paſtor. p. 1. c. 3.*

Ignominia Sacerdotis eſt, proprijs ſtudere diuitiis.

18 *S. Hieron. ad Nepotianum. Et vide inf. p. 3. c. 7. Ne ſit cupidus Virum Catholicum, n. 9.*

Arduum eſt, præſentia contemnere.

ARduum eſt, conſueta, ac præſentia relinquentem, ad ſuperiora ſe, potioraq. conuertere. Illa enim, quæ oculis cernimus, nimirum nos delectant. Latentia diffidentiam pariunt; patentia
19 autem ſane mala ſunt; bonum occultum ijs, qui manifeſtis incumbunt: nec enim forma eius vlla, nec figura. *Mercurius Triſmeg. in Pimādro c. 4*

Si quis mundum omnino odit, hic triſtitiam effugit.

20 *S. Climacus gradu 2. de vacuitate affectionum.*

Verus philoſophus diuitias contemnit.

CRates ille Thebanus, homo quondam ditiſſimus, cum ad philoſophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus abiecit,
21 nec putauit ſe poſſe & virtutes, & diuitias ſimul poſſidere. Nos, ſuffarcinati auro, Chriſtum pauperem ſequimur, & ſub prætextu eleemoſynæ, priſtinis opibus incubantes, quomodo poſſumus aliena fideliter diſtribuere, qui noſtra timide reſeruamus? S. *Hieron. 12. q. 2. c. Gloria.*

Quan-

Quanto anima delectatur infimis, tanto arcetur a summis: & e contra.

ESse quidem anima sine delectatione non potest. Nam aut delectatur infimis, aut summis; &, quanto altiore studio exercetur ad summa, tanto maiori fastidio torpescit ad infima; quantoq. acriori cura inardescit in infimis, tanto tempore damnabili frigescit a summis. *S.Gregor.Moral.l.18.c.8.* 22

De eodem.

MEntes sanctorum transitoria cuncta despiciunt, & sub se labi, quidquid superbit, quidquid præterit, cõtemplantur; &, quasi in quodam rerum vertice constitutæ, tanto sibi omnia subesse conspiciunt, quanto semetipsas verius auctori omnium subdunt: atque inde cuncta transcendunt, vnde creatori cunctorum vera se humilitate substernunt. *Idem Moral.l.26.c.13.* 23

Contemnendum vulgus, quando non vult excusationem nostram admittere.

TE non oportet vulgus contemnere, quin potius suspiciones prauas, statim atque exortæ illæ fuerint, intercidere, blande item appellare eos, qui te simulauerint, vt illi etiam iniquissimi sint, ac nihil prorsus omittere earum rerum, quæ prauam de te opinionem delere possint. Sin vero, omnia cum præstiterimus, noluerint, qui nos accusant, quiescere, tum demum contemnere eos licebit. Quandoquidem, si quis ob populi dicta &c. *vt sup.c.4.§.2. de constantia, si quis ob populi, n.10. S.Chrysost. de Sacerdotio l.5. S.Augustinus ep. 137. Vide optimam epistolam* Sixti *Papæ 3.* S.Gregor. *11.q.3.c.inter verba.c.in cunctis. optimam eiusdem epistolam 39.l.9.* 24

Contemnendæ laudes ſimul, & vituperia.

25 QVI aliorum edocendorum curam ſuſceperit, is ne de aliorum laudibus dependeat, ne ue ab alijs animum deſpondeat. *Vt ſup.c.1.§.2.de intentionis puritate, n.14.& n.15.*

De eodem.

26 COntemne laudem hominum, non exquiras ſi quis te laudet, aut ſiquis te vituperet. Laus te non ſeducat, nec vituperatio frangat. Qui laudem non appetit, nec contumeliam ſentit. *S. Bernardus de modo bene viuendi ſerm.38.de interiori domo c. 38. Vide ſup. c. 4.§.de conſtantia, a cap.non carebis, n.11.*

De eodem.

27 QVidquid de te dictum fuerit, id ne curato. Id enim non iam tui eſt arbitrij. *Epictetus in* Enchiridio,*c.34.* Si quis nunciarit, quẽdam tibi maledicere, ne refuta quæ ſunt dicta, ſed reſponde, eum neſciſſe cætera tua vitia: nam alioqui non illa ſolum fuiſſe dicturum. *Idem, c.48.*

Adulatio ſtatim reijcienda, & quare.

28 ADulatio, ſi vel ad tempus patienter ſuſcipitur, augetur, & pauliſper demulcet animum, vt a rigore ſuæ rectitudinis molleſcat in delectatione ſermonis; ſed ne creſcere debeat, ſtatim eſt, & ſine mora ferienda. *S. Gregor. homil. 2. ſuper Ezechielem.* Quia honores eos, quos viri largiuntur, niſi quis magna cum animi conſtantia admiſerit, morbis duobus contrariis capitur, quorum alter eſt adulationis ſeruitus, alter arrogantiæ amentia: dum huic ſui adulatoribus, palpatoribusq. ſeſe ſubmittere, huic propter honores illos, quos illi deferunt, aduerſus tenuiores criſtas tollere, atque adeo in faſtidij, ac contumaciæ barathrum præceps ferri cogitur. *S.Chryſoſt.de Sacerdotio l.6.*

Omnia contemnenda illi, qui Deum prægustauerit.

SI qui se Dei cognitioni dedicant, nec ipsi vulgo placent, nec vulgus illis; insanire demum putantur, risumq. reportant: interdum etiam odio habentur, contumeliis afficiũtur, vitaq. priuantur &c. Verumtamen homo Deo deuotus, quamprimum diuinam prægustauerit visionem, obliuioni reliqua omnia tradit, atque etiam, quæ reliquis hominibus mala sunt, huic vt bona contingunt consulenti prudenter, & ad scientiam singula referenti, quodq. mirandum est, mala semper in bona penitus conuertenti. *Mercurius Trismeg. in Pimandro, c.9.* 29

Proprium corpus necessario cõtemnendũ ad cælestium contemplationem.

IN primis oportet vestem, quam circumfers, exsuere, indumentum inscitiæ, prauitatis fundamentum, corruptionis vinculum, velamen opacum, viuam mortem, sensitiuum cadauer, sepulcrum circumuertile, domesticum denique furem, qui, dum blanditur, odit, dum odit, inuidet. Huiuscemodi est, quo circumtegeris, vmbraculum inimicum. Ad seipsum te deorsum raptat, ne forte conspiciens veritatis decorem, atque proximum bonum, huius oderis prauitatem, neue huius insidias, quas in te assidue machinatur, aliquando præsentias. Hoc aciem interiorum sensuum hebetat, & obtundit, crassa illam materia suffocat, abominabili, fastidiosaq. ebriat voluptate, ne audias vmquam, neue perspicias ea, quæ iure & audienda sunt, & in primis inspicienda. *Idem Mercurius in eodem Pimandro, c.7.* 30

Quæ extra nos, nihil ad nos.

MEmento, si ea, quæ natura seruiunt, libera putaris, & aliena pro tuis habueris, fore, vt impediaris, lugeas, perturberis, Deos, hominesque accuses. Sin id solum tuum existimaris, quod tuum est, aliena vero sunt aliena, te nemo coget vmquam, nemo impediet, neminem accusabis, neminem criminaberis, nihil ages inuitus, nemo te lædet, inimicum non habebis, neque 31

enim vllam calamitatem accipies. *Epictetus in Enchiridio cap. 3.* Quisquis igitur liber esse volet, neque cupiat quidquam, neque auersetur eorum, quæ penes alios sunt. Sin minus, seruire necesse erit. *Idem c. 20.* Te quidem alius non læder, nisi ipse velis: tum autem læsus eris, cum te læsum esse existimaris. *Idem c. 37.*

Vide de hac materia totum librum Ecclesiastæ. S. Basilium in reg. fus. c. 32. & de constitut. monast. c. 21. & serm. de abdicatione sæculi. Tertullianum de fuga in persecutione. S. Ambrosium de fuga sæculi. S. Augustinum de contemptu mundi to. 9. & ep. 36. 38. 39. 45. 180. de fuga in persecutione. S. Isidorum de contemptu mundi. S. Bernardum de mutatione aquæ in vinum serm. 2. S. Bonauenturam de contemptu sæculi ad fin. to. 1. S. Laurentium Iustinianum de contemptu mundi. Cardinalem Petrum Damianum de contemptu seculi. Exemplum Casiani coll. 24. c. 9. & sup. hoc cap. §. 2. de Patientia, & §. 3. de Humilitate.

DE FAMILIAE GVBERNATIONE, DE ONERIBVS, TRIBVLATIONIBVS, ET PERICVLIS SACERDOTVM.

CAP. IX.

De familiæ gubernatione.

CAP. 9. §. 1.

SVMMARIVM.

PARENTES, qui filios,& domesticos non corripiunt,a Domino puniuntur,& sunt deteriores infidelibus. 1.10.16.
In eorum educatione agnoscitur vir. 3. 4.
Homines a pueritia delicate nutriti euadũt contumaces.2.7.
Ideo a teneris annis erudiendi,& corripiendi. 5.
Et panis seruo tribuendus,& disciplina.& opus.8.
Melior est enim vnus timens Deum,quam mille impij.6.
Qui domui suę præesse nescit,nec Ecclesiæ poterit.9.11.
Qui iustus non est,alios in iustitia continere non poterit.12.13.
Quantum prosit bona educatio.14.
Ingenia liberaliter educata plus vincuntur verecundia, quam metu;& eorum commendatio.15.

Cap.

Cap. 9. §.1.

1 PRÆDIXI Heli quod iudicaturus essem domum eius in æternum, propter iniquitatem, eo quod nouerit indigne agere filios suos,& non corripuerit eos. Idcirco iuraui domum Heli,quod non expietur iniquitas domus eius victimis,& muneribus vsque in æternum. *1.Reg.3.*

2 Qui delicate a pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet eum contumacem. *Prou.29.*

3 In filiis suis agnoscitur vir. *Eccl.11.*

4 Ex iniquis somnis filij,qui nascuntur, testes sunt nequitiæ aduersus parentes in interrogatione sua. *Sap.4.*

Filij tibi sunt? erudi illos,& curua illos a pueritia illorum. *Eccl.7.*

5 Ne iucunderis in filiis impiis,si multiplicentur, nec oblecteris super ip-
6 sos,si non est timor Dei in illis.Non credas vitæ illorum,& ne respexeris in labores eorum. Melior est enim vnus timens Deum, quam mille filij impij. Et vtile est mori sine filijs, quam relinquere filios impios. *Eccl.16.*

7 Lacta filium, & pauentem te faciet: lude cum eo, & contristabit te. Non corrideas illi:ne doleas,& in nouissimo obstupescent dentes tui. *Eccl.30.*

8 Cibaria,& virga,& onus asino: panis, & disciplina, & opus seruo &c. *Eccl.33.*

9 Si quis domui suæ præesse nescit, quo modo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit? *1.Tim.3.*

10 Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit,& est infideli deterior. *1.Tim.5.*

Qui nescit præesse domui suæ, nec poterit Ecclesiæ.

11 IVre quidem ac merito legislator, qui nobis a Deo datus est, non vult Ecclesiæ Dei præesse eum, qui non domui, ac familiæ suæ iam antea præclare præfuerit. Etenim,qui se ipse rexerit,alterum etiam reget. Et, qui alterum, etiam domum. Qui domum, & ciuitatem. Qui ciuitatem,etiã nationem. S. *Dionysius epist.ad Demophilum.* *1.Tim.3.*

Qui

Qui iustus non est, alios in iustitia continere non poterit.

ABsurdum fuerit, & res admodum insolens, si is alijs imperet, qui ipse domi ex alieno pendet arbitrio, & is administrandæ Reipublicæ præficiatur, qui in intimis ædibus captiuus premitur iugo vilissimi scorti, nec rem familiarem rite dispensat. Conuenit eum assumi ad aliorum præfecturam, qui, quæ sibi sunt intima, probe, ac decenti ordine moderari nouit. Alioqui, si in rem domesticam negligenter se gesserit, nec illam sciuerit recte disponere, iure a subditis ei Luc. 4. subijcietur Euangelicus sermo, Medice cura te ipsum. S. *Basilius de opificio Dei, hom.* 10. 12

De eodem.

QVI sibi ipse imperare nescit, quo tandem modo alios legibus regere poterit? S. *Chrysost. de comparatione Regis, & monachi.* 13

Quantum prosit bona educatio.

HOC loco expressius requiramus, quæ tandem causa paruulis 14
2. Mach. 7 septem Machabæis vires dedit, vt inter tam exquisitos, nouosque cruciatus, infatigabiles in Dei confessione durarent? Quæ, inquam, alia causa, carissimi, nisi Diuina gratia, & doctrina domestica? Quæ causa alia, nisi quia statim post transacta cunabula inter annos infantiæ religionis affectum de institutione, & conuersatione piæ parentis acceperant, & de tam sanctæ Matris pectore Deum traxerant, & in nomine Domini vincula linguæ trepidantis absoluerant? Quæ cum ita sint, discant boni parentes, tantæ Matris exemplo, erudire filios suos, vt, quos se in hanc vitam munere acquisiere naturæ, præparent æternitati sedulitate doctrinæ. Quapropter studete eos ad Domini seruitutem (quæ nobis sola est causa viuendi) non lingua erudire, sed vita. Abraham diuina voce laudatur, Scio, inquit Dominus, quia Gen. 18. Abraham præcepturus sit filiis suis, vt custodiant viam Domini. *Eusebius* Emissenus *hom* 4. *de Epiphania.*

Ingenia liberaliter educata facilius verecundia, quam metus, vincit: & eorum, & pudoris commendatio.

15 INgenia liberaliter educata facilius verecundia, quam metus, ſuperat:&, quos tormenta non vincunt, interdum vincit pudor. S. *Hieron. ad Pammachium epiſt. 26.* Quid autem amabilius verecundo adoleſcente? Quam pulchra, & ſplendida gemma morum, eſt verecundia in vita, & vultu adoleſcentis? quam vera, & minime dubia bonæ ſpei nuncia, bonæ indolis index? Virga diſciplinæ, expugnatrix malorum, propugnatrix puritatis innatæ, ſpecialis gloria conſcientiæ, formæ cuſtos, vitæ decus, virtutis ſedes, virtutũ primitiæ, & naturæ laus, & inſigne totius honeſtatis. S. *Bernardus ſuper Cantica, ſerm. 86.*

16 Heli punitus eſt, quia filiorum peccata minus ſeuere corripuerit.

Vt ſup. c. 7. §. 1. de doctrina, & prædicatione, a cap. Sacerdotes populorum, n. 61. cum ſequentibus.

DE ONERIBVS, TRIBVLATIONIBVS, ET PERICVLIS SACERDOTVM.

CAP. IX. §. II.

SVMMARIVM.

AMICI Dei per multas,& varias tentationes probantur, & tamen a Deo liberantur. 1.2.3.4.5.6.7.8.9.10.11.12.24.
Quarum quidem tentationum variæ sunt causæ. 32.
Qui autem non tentatur,nihil scit. 3.
Nihil difficilius,& laboriosius officio Presbyteri, si rite peragatur. 13.
Et difficilius eorum ministerium, quam monachorum. 23.
Graue enim est pondus,& pericula eorum. 14.15.
Et ideo comparantur virgis nuceis. 22.
Et appellantur Muri Ecclesiæ. 19.
Nam variis modis ab omnibus impetuntur, & eorum virtus periclitatur. 16.17.18.20.21.
Et multis se debent accommodare. 20.21.
Propterea est illis difficillimum inter vitia multitudinis animum tranquillum seruare. 25.26.
Etiam inter amicos,quia ab illis etiam persecutionem patiuntur. 27.
Vndique illis pericula:nullibi securitas. 29.
Ideo fugienda illis periculorum propinquitas. 30.
Siquidem ex ipsa etiam victoria nascitur fortior pugna. 31.
Quo fit, vt plures ex illis damnentur,quam salui fiant. 28.

Cap. 9. §. 2.

1 MEMORES esse debemus, quomodo pater noster Abraham tentatus est; & per multas tribulationes probatus Dei amicus effectus est. Sic Isaac, sic Iacob, & Moses, & omnes, qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles. *Iudith* 8. *Tobiæ* 12. *Eccl.* 8. *Eccl.* 2. 2. *Tim.* 3.

2 Multæ tribulationes iustorum: & de omnibus his liberabit eos Dominus *Psalm.* 33.

3 Qui non est tentatus, quid scit? *Eccli.* 34.

4 Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Estote ergo &c. *Matth.* 10.

5 Tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. *Matth.* 24.

6 Non est seruus maior Domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persequentur. *Ioan.* 15.

7 In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus &c. 2. *Cor.* 6.

8 Cum venissemus in Macedoniã, nullã requiem habuit caro nostra, sed oẽm tribulationẽ passi sumus: foris pugnæ, intus timores. 2. *Cor.* 7.

9 In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum &c. periculis fluminum, periculis latronum &c. 2. *Cor.* 11.

10 Nemo moueatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus. 1. *Thessal.* 3.

11 Omnes, qui pie volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur. 2. *Tim.* 3.

12 Deus autem omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. 1. *Pet.* 5.

Nihil difficili⁹, laboriosius, aut periculosius officio Presbyteri, si rite peragatur.

13 ANte omnia peto, vt cogitet religiosa prudentia tua, nihil esse in hac vita, & maxime hoc tẽpore, facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, si perfunctorie, atque adulatorie res agatur: sed nihil apud Deum miserius, & tristius, & dãnabilius. Item nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore difficilius, laboriosius, periculosius Episcopi, aut Presbyteri,

teri, aut Diaconi officio: sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo noster Imperator iubet. Quis autem iste sit modus &c. S.*August.Ep.148.ad Valer.dist.40.c. eod.*

Graue pondus Sacerdotij.

MAgnum onus, & intolerabile mihi iniunctum est, Sacerdotijq. dignitas me terret immodice. *Ioannes Moschus* Euiratus *in suo Prato spirituali c. 149.* 14

De eodem.

*Vt sup. p.1.c.2.§.1.de offic.*Sacerdotum,*Graue pondus,n.24.* 15

Varijs modis impetitur Sacerdos, & eius virtus periclitatur.

INgens adhibere studium oportet, vt Christi sermo in nobis largiter inhabitet. Neque enim nobis pugnæ species vna parata est, sed bellum nobis varium, ac multiplex propositum, variis, multiplicibusq. aduersariis constans, atque instructum. Qui ipsi neque iisdem armis vtuntur omnes, neque vno, eodemq. nos artificio adoriri meditantur. Eumq. oportet, qui cum illis omnibus prœlio decertaturus sit, omnium artes notas habere, eundemq. & sagittarium, & funditorem, & centurionem &c. *S.Chrysost. de Sacerdotio l. 4.* Periclitatur Sacerdotis castitas in deliciis, humilitas in diuitijs, pietas in negotiis, veritas in multiloquio, caritas in hoc sæculo nequam. Fugite de medio Babylonis, fugite, & saluate animas vestras. S.*Bernard. de conuersione ad cler.c.30.* 16

Grande periculum Sacerdotum, a quibus non tantum sua, sed omnium etiã sunt animæ requirendæ.

SI diligenter attenditis, fratres carissimi, omnes Sacerdotes Domini, & ministros Ecclesiarum in grandi periculo esse cognoscetis. 17
Ezech. 3. Ipsis enim contestatur Spiritus sanctus, dicens, Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Et iterum, Si non annunciaueris iniquo iniquitatem suam, sanguinem eius de manu tua requiram. *Hebr.13.* De ipsis etiam Apostolus dicit, Obedite præpositis vestris, ipsi enim peruigilant tamquam rationem reddituri pro animabus vestris. Si pro se fratres, vnusquisque vix poterit in die iudicij

rationem reddere, quid de Sacerdotibus futurum est, a quibus sunt omnium animæ requirendæ? Et ideo considerantes periculum nostrum orate pro nobis, & commissis nobis gregibus ita spiritualia pascua studeamus iugiter prouidere, vt pro eis rationem bonam reddere mereamur adiuuante me, qui terret me &c. S. *August. serm. 15. in appendice de diuersis.*

De eodem.

18 PEnset Sacerdos, qui ad satisfaciendum districto iudici de sua tantum anima vix sufficit, quia, quot regendis subditis præest reddendæ apud Deum rationis tempore, vt ita dicam, tot solus animas habet. *S. Gregor. Moral. l. 24. c. 6.*

Sacerdotes, sunt Muri Ecclesię.

19 MVlti Ecclesiæ sunt Sacerdotes, ceteriq. doctores, de quibus dicit Propheta ad Ierusalem spiritualem, Et alienigenæ ædificabunt muros tuos, quoniam ex gentibus vocati facti sunt Sacerdotes, & gubernatores Ecclesiæ. Sicut enim Muri omnium gentilium, & hæreticorum impetum ipsi suscipiunt, qui, tamquam arietibus quibusdam, sic assiduis persecutionibus feriunt clerum, idest Murum Ecclesiæ. *S. Chrysost. hom. 10. in Matth.* *Isa. 60.*

De eodem, quodq. se multis accommodare debet Sacerdos, ac de proprio iure concedere.

20 SAcerdotis nauem assiduæ tempestates circumsistunt. Huiusmodi autem tempestates non solum extrinsecus adoriuntur, sed etiam intrinsecus enascuntur. Quo fit, vt Sacerdos diligenter accommodare sese ad multos, ac de iure suo quodammodo concedere debeat. Quæ omnia vel inter se pugnantia ad hunc vnum finem spectant, nimirum ad Dei optimi laudem, atque Ecclesiæ ædificationem. *Idem S. Chrysost. de Sacerd. l. 6.*

De eodem.

Vide sup. c. 3. §. 3. de suauitate, Nihil tam onerosum, n. 32. 21

Sacerdos similis virgę nuceę.

VIrgam nuceam vidit Ieremias vir, in pluribus, quam alij Pro- 22
Ierem. 1. phetæ, periculis versatus, Sacerdotij typum, & argumentum. Cuius perspicuæ, & superficiariæ partes, atque (vt quispiam fortasse dixerit) primordia astringentia, & aspera sunt, acrimoniaque prædita: occultæ autem, atque interiores partes stabiles, & firmæ sunt, ac fulciendi vim habent. Quamobrem & Sacerdotij labores strenue ferre oportet, & ipsius præmia prompto, & alacri animo expectare. S. *Isidorus Pelusiota l. 1. ep. 10.*

Sacerdotum ministerium difficilius, quam monachorum.

MOnachorum quidem labor multus, & certamen ingēs: sed, qui 23
volet eius instituti sudores cum Sacerdotij administratione conferre, tantum inter illa duo discrimen esse comperiet, quantum inter priuatum, & Regem interuallum. Tanto hoc recte administrare, quam illud exercere difficilius. S. *Chrysost. dissimilitudine 62. & l. 6. de Sacerdotio. Vide alia sup. p. 2. c. 1. §. 1. de sanctitate* Sacerdotum, *cap. Sacerdotis animum, n. 14. & Hæc duo, n. 34.*

Tribulationes, & labores Sacerdotibus necessarij.

Vide sup. c. 8. §. 6. de Temporalium contemptu, cap. Discant Sacerdotes, n. 17. 24

Difficillimum Sacerdoti inter vitia multitudinis vitam agenti, animi tranquillitatem seruare.

SAcerdotum virtus eo mihi mirabilior, & maiori prædicatione di- 25
gnior videtur, quo difficilius est eam in multiplici hominum genere, & in ista vita turbulentiori seruare. Non enim sanatis magis, quam

quam ſanandis hominibus præeſt. Perpetienda ſunt vitia multitudinis vt curentur,& prius toleranda,quam ſananda peſtilentia. Difficillimum eſt hic tenere optimum vitæ modum,& animum pacatum,atque tranquillum. Quippe, vt breuiter explicem, hi agunt,vbi viuere diſcitur;illi, vbi viuitur. S. *Auguſt. tractatu de moribus* Eccleſiæ *catholicę. S. Bernardus ſerm. 48 in* Cantica.

De eodem.

26 CVm magno timore Sacerdotes ſuper eos ſolliciti ſunt, quorum bonis participantur,quia magnum periculum eſt iudicem fieri vitæ alienæ,qui neſcit tenere moderamina vitæ ſuæ. *Iuo p. 6.c. 183. ex eodem* S. *Auguſt.*

Ipſimet amici, Sacerdotes perſequuntur.

27 CIrcumſtant ceteri parati, vt vulnerent Sacerdotem, ac, ſi liceat, ſupplantent,neque hi ex hoſtium,atq. aduerſariorum numero, ſed ex ijs,qui ſe amicos eſſe adſimulant &c. Nam,qui Sacerdotem paulo ante,ac dum munere potiretur,reuerebantur, colebantque, ij,occaſionem nacti perexiguam, magno ſe ſtudio accingunt, vt illum infeſtius etiam,quam Tyrannum, imperio depellant: atque, vt Tyrannus ſui corporis cuſtodes timet,ſic Sacerdos eos,quos ſibi propinquos, collegaſq. habet,maxime omnium reformidat &c. S. *Chryſoſt. hom. 3. de Sacerd. l. 6.*

Plures Sacerdotes damnantur, quam ſalui fiunt.

28 NON arbitror, inter Sacerdotes multos eſſe,qui ſalui fiant, ſed multo plures,qui pereant. In cauſa eſt,quoniam res excelſum requirit animum. Multas enim habet cauſas,quæ depellant ipſum a ſuis moribus, & innumeris oculis illi opus vndique &c. *Idem S. Chryſoſt. hom. 3. in* A*cta Apoſtolorum.*

Vndiq. pericula, nullibi ſecuritas.

29 ORamus quotidie, vt Dei voluntas, ſicut in cæleſtibus facta eſt creaturis,ſic fiat & in terrenis; vt, ſicut Angelus, ſic & homo adhærens Deo vnus ſpiritus cum eo ſit. Sed,heu me, quot ob-

ſtacula

ſtacula ſeparant, quot prohibent impedimenta? Obijcit enim ſe medium malitia noſtra, infirmitas noſtra, concupiſcentia noſtra, & ignorantia noſtra &c. Heu me, Domine Deus, quia vndique mihi bella, vndique tela volant, vndique pericula, vndique impedimenta. Quocũque vertam me, nulla vſque ſecuritas eſt; &, quæ mulcent, &, quæ moleſtãt, timeo; & eſuries, & refectio, & ſomnus, & vigiliæ, & labor, & requies militant contra me. S. Bonau. *in Phar. l. 2. c. 1. ex S. Bernardo.* S. Leo *ſerm. 5. de Quadrageſima.*

Periculi propinquitas fugienda.

NEmo diu tutus eſſe poteſt periculo proximus, nec euadere diabolum ſeruus Dei poterit, qui ſe diaboli laqueis implicauerit. *S. Cyprianus l. 1. epiſt. 11.* Et in hac parte expedit plus, bene timere, quam male fidere. *Idem* S. *Cyprianus (ſi tamen eius id opus eſt) de ſingularitate clericorum. S. Hieron. contra Vigilantium. S. Bernardus de modo bene viuendi c. 58.* Et melius eſt, perire non poſſe, quam iuxta periculum non perijſſe. *Idem S. Hieron. epiſt. 47. de vitando ſuſpecto contubernio.* Fugienda igitur non ſegnius, quam infeſtiuum flagellum ruinæ proxima loca &c. *S. Climacus gradu 3. de peregrinatione, & ſomnis.* 30

Ex victoria naſcitur fortior pugna.

QVanto magis athleta triumphorum ſucceſſibus creuerit, tanto ei etiam colluctationum robuſtior ordo ſuccedit. S. *Caſſianus l. 5. c. 19.* 31

Tentationum variæ cauſæ.

SCiendum eſt, omnes homines triplici ratione tentari: plerumque, ob probationem; nonnumquam ob emendationem; interdum, ob merita delictorum &c. Inuenimus ſane & quartam rationem, qua ob manifeſtandam ſolummodo gloriam, & opera Dei inferri quibuſdam aliquas paſſiones ſcriprurarum auctoritate cognoſcimus. *Idem* S. *Caſſianus coll. 6. c. 11. Quinque rationes aſſert Ven. Beda hom.* Dominicæ *22. poſt Trinitatem,* Vt ſcilicet homo probetur ſicut Iob. Vt emendetur, ſicut Magdalena. Vt conſeruetur, ſicut Paulus. Vt manifeſtentur opera Dei in illo, ſicut cæcus. Vt incipiat cruciari in hoc mundo, ſicut Pharao. 32

DE BONO TESTIMONIO, ET EXEMPLO SACERDOTVM

CAP. X.

SVMMARIVM.

EXEMPLVM bonum per bona opera præbendum, vt glorificetur Deus. 1. 2. 4. 11.
Nec solum coram Deo, sed etiam corã omnibus. 5. 7. 9. 10. 11
Nam curare debet Sacerdos non solum de bona conscientia interius, sed etiam de bona fama exterius. 20.
Exemplum enim eius bonum ab interiori bona intentione ortum, plurimum conducit. 21.
Nihilq. tantum valet ad aliorum pietatem commouendam. 16.
Eorum enim bona conuersatio est populi conditura. 12.
Et speculum aliorum eorum vita. 13. 14.
Et ideo per bonum eorum exemplum multi corriguntur. 6.
Et per malum multi ad peccandum alliciuntur, & commune omnibus damnum inducitur. 3. 31. 32.
Vtpote quos peccantes facile populus sequatur. 33. 34. 35.
Et plus videãtur persequi Christum, qui per malum exemplum alios ad peccandum inducunt, quam qui eius sanguinem fundunt. 30.
Propterea cunctis se imitandos præbere debent. 17. 18. 19.
Et ab omni specie mala abstinere. 26.
Et prauas opiniones de se conceptas statim vellere, & non conceptas præuenire. 27. 28. 29.
Plus valet continentis hominis aspectus ad corrigendum incontinentem, quam verba. 22.
Bona enim prædicatio non minus constat exemplis, quam uerbis. 24. 25.
In aduersis lucet vera virtus, quæ latebat in prosperis. 23.
Qui enim sunt in Christo fundati, sicut in monte abscondi non possunt. 14.

Cap.

Cap. 10.

SIC luceat lux vestra coram hominibus: vt videant ope- 1
ra vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in
cælis est. *Matth. 5. Luc. 11.*
Vide, ne lumen, quod in te est, tenebræ sint. *Ibidem.* 2
Si quis viderit eum, qui habet scientiam, in idolio recum- 3
bentē: nonne conscientia eius, cum sit infirma, ædificabitur ad man
ducandum idolothyta? Et peribit infirmus in tua scientia frater,
propter quem Christus mortuus est? Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. Quapropter &c. 1. *Cor. 8.*

Nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum: sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa patientia. 2. *Cor. 6.* 4

Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. *Rom. 12. 2. Cor. 8.* 5

Vestra æmulatio prouocauit plurimos. 2. *Cor. 9.*

Sitis sine querela, & simplices filij Dei, sine reprehensione in medio na- 6
tionis prauæ, & peruersæ: inter quos lucetis sicut luminaria in mun- 7
do, verbum vitæ continentes ad gloriā meam in die Christi. *Phil. 2.*

Ab omni specie mala abstinete vos. 1. *Thess. 5.*

Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium 8
in verbo, in conuersione, in caritate, in fide, in castitate &c. vt profe- 9
ctus tuus manifestus sit omnibus. 1. *Tim. 4.*

In omnibus præbe te ipsum exemplum bonorum operum, in doctrina, 10
in integritate, in grauitate, verbum sanum, irreprehensibile: vt is, qui ex aduerso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. *Tit. 2.*

Conuersationem vestram inter gentes habentes bonam: vt in eo, quod 11
detrectant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis &c. 1. *Pet. 2.*

Sacerdotum bona conuersatio populi con- 12
ditura est. *S. Chrysost. hom. 10 in Matth.*

Sacerdotum vita, ſpeculum aliorum.

13 Multa in ſæculari principe &c. *Vt inf.p.3.c.1.de leuibus peccatis,n.34.*

De eodem.

14 Optandum eſt, vt hi &c. *Vt ſup.c.1.§.de ſanctitate Sacerdotum, n.31.*

Sacerdotes in Christo fundati, velut in monte abſcondi non poſſunt.

15 QVamuis ipſa ciuitas voluerit eſſe velata, mons ipſe, qui portat eã, facit eam omnibus manifeſtam. Sic & Apoſtoli, & Sacerdotes, qui fundati ſunt in Chriſto, monte excelſo, non poſſunt eſſe abſconditi. Quod ſi voluerint ſe abſcondere, Chriſtus ipſe manifeſtat eos &c. *S. Chryſoſt. hom.10.in Matth.*

Nihil tam valet ad aliorum pietatem commouendam, quam Sacerdotum vita, & exemplum.

16 NIhil eſt, quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum aſſidue inſtruat, quam eorum vita, & exẽplum, qui ſe diuino miniſterio dedicarunt &c. *Vt ſup.c.1.§.1.de ſanctitate Sacerd.n.30.*

Sacerdos cunctis ſe imitandum prębere debet.

17 DEVS lucernam, hoc eſt Sacerdotem accendit, atque candelabro imponit ſuæ lucem ferenti cathedræ, vt & dogmatum, & actionum ab omni caligine liberarum ſplendorem Eccleſiæ, fulgetræ inſtar, afferat: quo nimirum plebs viuifici fulgoris radios ſpectans ad eos ſeſe dirigat, patriſq. luminum gloriam prædicet. S. *Iſidorus Peluſiota l.1.epiſt.32.* *Matth. 5.*

De eodem.

CVM Sacerdotalis dignitas aliis videatur dignitatibus eminere, ita, quisquis ea ornatus est, cunctis se imitandum debet ostendere, vt exemplo suo nulli nocere, sed vitam potius valeat componere subditorum. S. *Gregor. l. 7. reg. epist. 117.* 18

De eodem.

SEminemus hominibus bonum exemplum per aperta opera; seminemus Angelis gaudium per occulta suspiria. S. *Bern. serm. 30.* 19

Et bona conscientia interius, & exterius bona fama Sacerdotem ornari oportet.

QVamuis conscientiam puram apud Deum Sacerdotes habere oportet, tamen apud homines famam optimam custodire oportet. Ideo conuenit testimonium probabilium personarum conuersationis, & vitæ in conclaui suo habere, vt & Deo placeant per conuersationem bonam, & Ecclesiæ per optimam famam. *Concil. Toletan. 4. c. 21. & 22.* S. *Bonau. l. 4. Pharetræ, c. 47.* 20

Exemplum exterius ab interiori bona intentione ortum plurimum conducit.

Hebr. 13.

SIC sit opus nostrum in publico, quatenus intentio maneat in occulto, vt & de bono opere proximis exempla præbeamus, & tamen per intentionem, qua soli Deo placere quærimus, semper optemus secretum. S. *Gregor. hom. 11. in Matth.* 21

Conti-

Continentis hominis aſpectus plus valet ad corrigendum incontinẽtem, quam vlla cuiuſuis generis verba.

22 AD animum illius, qui ventris libidinibus ſeruiat, peruellendum, & ad frugem reuocandum meliorem, nullam cuiuſuis generis orationem poſſe excogitari opinor, quæ tantumdem valeat, quantum vel ſolum continentis alicuius aſpectus. S. *Baſilius in reg. fuſ. interrog.* 17.

Virtus vera Sacerdotis, quæ abſconditur in proſperis, lucet in aduerſis.

23 CÆlum eſt ſancta anima Sacerdotis, habens Solem intellectum, Lunam fidem, aſtra virtutes &c. Stellas dixiſſe virtutes non me pænitet conſiderantem congruentiam ſimilitudinis. Quo modo nempe Stellæ in nocte lucent, in die latent, ſic vera virtus, quæ ſæpe in proſperis non apparet, eminet in aduerſis. S. *Bern. ſup. Cant. ſerm.* 27.

Bona prædicatio conſtat verbis, & exemplis.

24 TVnc aliis vere recta prædicamus, ſi dicta verbis, & exemplis monſtramus. S. *Gregor. hom.* 17. *in c.* 10. *Lucæ.*

De eodem.

25 TAm vita, quam doctrina clarere debet Eccleſiaſticus doctor. Nam doctrina ſine vita arrogantem reddit; vita ſine doctrina inutilem facit. S. *Iſidorus de ſummo bono l.* 3. *c.* 36.

Ab omni ſpecie mala abſtinendum.

INtereſt tuæ perfectionis, & malas res, & malas pariter ſpecies deuitare. In altero conſcientiæ, in altero famæ conſulis. *S. Bernardus l.2.de conſideratione. Vide inf. p. 3. c. 1. de leuibus peccatis, cap. Multa in ſæculari, n. 34.* 26

Curandum, vt ſtatim euellantur prauæ opiniones de Sacerdotibus conceptæ.

TE non oportet vulgus contemnere. *Vt ſup. c.8. §.6. de temporalium contemptu, n.24.* 27

Præueniendæ malæ de nobis opiniones, ita, vt ſeminari non ſinantur, aut natæ euellantur.

TAntum certe oportet, immo vero longe maius ſtudium adhibere, vt malas opiniones non ſolum dum erumpunt, diuellamus, arceamusque, ſed & procul, vnde erũpere poſſint, proſpiciamus: atque adeo cauſas ipſas, e quibus enaſcantur, longo ante tempore interimamus; non etiam dum coaleſcunt, & in vulgi ore verſentur, ac diuulgentur, expectemus. *S. Chryſoſtomus de* Sacerd. *l. 6. S. Bonau. in* Phar. *l.4.c.47.* 28

Suſpiciones, quæ de familiaritate cũ feminis oriri poſsũt, amputandæ.

QVotidie conuerſari vis cum muliere, & continens putari, eſto, quod ſis, maculam tamen ſuſpicionis portas. *Idem S. Bonauentura de ratione confitendi, c.14. ex S. Bernardo. S. Auguſt. epiſtola* 132. Quanti non dederunt locum errori, dederunt autem ſuſpicioni? S. *Ambroſ. de Offic. l.1. c.20.* 29

Plus

Plus persequitur Christum, qui malo exemplo alijs est in ruina, quam qui eius sanguinem fudit.

30 SI Dominus proprium sanguinem dedit in pretium redemptionis animarum, non tibi videtur grauiorem ab eo sustinere persecutionem, qui suggestione mala, exemplo pernicioso, scandali occasione auertit ab eo animas, quas redemit, quam ab illo, qui sanguinem suum fudit? S. *Bonau. in Phar. l. 3. c. 3. & 9. ex* S. *Bernardo.*

Sacerdotis delictum commune omnibus damnum affert.

31 SAcerdotalis animi pulchritudinem vndique splendescere oportet, vt oblectare pariter, & illuminare possit eorum animos, qui suos in illum oculos conijciunt. Nam vulgarium hominum delicta, velut in tenebris commissa, auctores suos solos perdunt: cæterum hominis illustris, ac vulgo cogniti delictum commune omnibus damnum affert &c. & parua eorum peccata alijs magna videntur. Neque enim peccati magnitudine, sed peccantis potius dignitate peccatum plerique omnes metiuntur. S. *Chrysost. de Sacerdotio l.* 3.

De eodem.

32 PErit reuerentia, adimitur disciplina, si, qui culpas debuit emendare, committit. S. *Gregor. l. 7. reg. epistola* 113. *indictione* 2.

Facile sequitur populus Sacerdotem peccantem, vt grex pastorem.

33 CVm pastor per abrupta graditur, consequens est, vt grex ad præcipitium sequatur; &, qui labenti innititur, necesse est, vt cum labente pariter labatur. Persuadent enim sibi subditi, id eis in primis licere, quod a suis pastoribus fieri palam conspiciunt, & audentius idem perpetrant. Ex quo superiorum maior longe redditur culpa. *S. Gregor. Pastor. p. 2. c. 3.*

De eodem.

A subditis inferiora gerenda sunt, a rectoribus summa cogitanda, 34
vt scilicet oculum, qui prouidendis gressibus præeminet, cura pulueris nõ obscuret. Caput nãque subiectorum sunt cuncti qui præsunt, &, vt recta valeant pedes itinera carpere, hæc proculdubio caput debet ex alto prouidere, ne a profectus sui itinere pedes torpeant, cum curuata rectitudine corporis caput sese ad terram declinat. *Idem S. Gregor. in eod. Pastorali p. 2. c. 7.*

De eodem.

SI Sacerdotes mores suos correxerint, spes est plebem quoque se- 35
cuturam esse. S. *Isidorus Pelus. l. 3. epist. 326.*

Alia vide sup. c. 3. §. 4. de gestu, risu &c.

DE SOLLICITVDINE, VIGILANTIA, ET ZELO SACERDOTVM IN PRÆDICTIS

CAP. XI.

SVMMARIVM.

MINISTRI Ecclesiæ debent esse solliciti,& vigiles in ministeriis suis.1.4.7.8.9.
Et compati infirmitatibus,& scandalis aliorum.6.
Et ex omni parte debent esse oculi.5.10.11.12.
Et seipsos caute custodire.2.19.20.
Et cum magno timore præesse subditis suis.14.
Et pro eorum salute commoda propria postponere.17.
Quia poenas maximas luent suæ negligentiæ.15.16
Hæc autem eorum sollicitudo qualis esse debeat.9.
Neque solum de spiritualibus,sed etiam de temporalibus.18.
Magna quippe sublimitas magnam debet habere cautelam.13.
Qualis etiam debeat esse zelus eorum.3.21.23.
Et quis perfectus.22.23.
Zelus animarum,optimum sacrificium.24.

Cap. XI.

LEVITÆ per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio super multitudinem filiorum Israel, & excubabunt in custodiis tabernaculi. *Num.* 1. 1

Custodi temetipsum, & animam tuam sollicite. *Deut.* 4. *Mich.* 6. 2

Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum: quia dereliquerunt pactum tuum filij Israel: altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, & quærunt animam meam vt auferant eam. *Exod.* 32. *Num.* 14. 3. *Reg.* 19. 3

Vide optima exempla Gen. 34. *Num.* 25. *Iudic.* 2. 3. *Reg.* 18. 1. *Machab.* 2. *Matth.* 25.

Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. *Prouerb.* 4. 4

Omne corpus, & colla, & manus, & pennæ, & circuli plena erant oculis, in circuitu quattuor rotarum. *Ezech.* 10. 5

Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? 2. *Cor.* 11. 6

Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, vt cum gaudio hoc faciãt, non gementes: hoc enim non expedit vobis. *Heb.* 13. 7

Sobrij estote, & vigilate: quia aduersarius vester diabolus tamquam Leo rugiens circuit, quærens quem deuoret: Cui resistite fortes in fide. 1. *Petr.* 5. 8

Sacerdotalis sollicitudo, qualis.

Hebr. 13. QVod ait Apostolus, Ipsi peruigilant, quasi rationem reddituri pro animabus vestris, Sacerdotalem curam pro populo sibi commisso satis ostendit, qui tam in suis actibus, quam in prædicationibus vigilantes sollicite hostis antiqui rimantur insidias, ne quẽ velut dormiente pastore lupus diabolus astuta fraude subripiat, & in damnum pastoris abreptum secum vsque ad supplicia sempiterna perducat. *S. Prosper de vita contempl. l.* 2. *c.* 3. 9

Sacer-

Sacerdos debet esse omni ex parte oculus.

10 DEI Sacerdos, quoniam ad Deum appropinquat, animalium illorum multis oculis præditorum in morem, omni ex parte oculus esse debet, eorum instar nihil nesciens &c. *S. Isidorus Pelus. l. 1. ep. 151. Vide sup. c. 4. §. 1. de prudentia, Animalia, n. 14.* *Ezec. 10.*

De eodem.

11 SApientissimum esse oportet, & in omnibus perspicacem Sacerdotem, & mille, vt aiunt, omni ex parte oculos habentem, quippe qui non solum sibi, sed etiã populo viuit. *S. Chrysost. de Sacerd. l. 3.*

De eodem, maxime in dignoscendis virtutibus, & vitijs.

12 SÆpe sub parsimoniæ nomine se tenacia palliat, contraq. se effusio sub appellatione largitatis occultat. Sæpe inordinata remissio pietas creditur, & effrenata ira spiritalis zeli virtus æstimatur. Sæpe præcipitat actio &c. Vnde necesse est, vt Sacerdos animarum virtutes, ac vitia vigilanti cura discernat. *S. Gregor. Pastor. p. 2. c. 9.*

13 Magna sublimitas, magnam debet habere cautelam. *S. Ambros. de dignitate Sacerdotali c. 3.*

Cum magno timore præesse debent subditis Sacerdotes.

14 ADmonendi sunt Presbyteri, vt perpendant, quia, quidquid a fidelibus datur, redemptio peccatorum est. Et ideo non glorientur talibus sumptibus vti, sed magis timeant, quod in veteri Testamento de Sacerdotibus dictum est, iniquitatem eos debere portare. Et ideo cum magno timore super eos solliciti sint, quorum bonis participantur: quia magnum periculum est, iudicem fieri vitæ alienæ, qui nescit tenere moderamina vitæ suæ. *Iuo Carnot. p. 6. c. 183. ex S. August. Idem S. August. ep. 147.* *Leuit. 10. Num. 18.*

Sacerdos, qui ſubditis ſollicite annunciauerit malum imminens, coronabitur; ſecus, qui tacuerit.

SI Sacerdos, quoniam ſpeculator a Deo conſtitutus eſt. *Vt ſup. c. 7. §. 1. de prædicatione, n. 70.* 15

Rationem reddet Sacerdos de pigra ſollicitudine erga ſubditorum ſalutem.

GRandis dignitas Sacerdotum &c. *Vt inf. p. 3. c. 2. de grauibus peccatis Sacerdotum, n. 46.* 16

Crudelitas eſt, non curare de ſubditorum ſalute, propriis etiam commodis poſthabitis.

SIcut crudele eſt, ex ore famelici infantis manibus panem rapere, ita & ſeipſum, & operarium lædit, qui animas ſuſcipit regendas, niſi illi coronas, quantas illũ ſuſtinere poſſe nouit, horis ſingulis prouidere ſatagit, ſiue per contumelias, ſiue per ignominias, ſiue per obiectiones, ſiue per ludibria. *S. Io. Climacus gradu 4. de obedientia.* 17

Sollicitudo neceſſaria non tantum de bonis ſpiritualibus, ſed etiam de temporalibus.

HOc tempore talis in regiminis arce debet conſtitui, qui non ſolum de ſalute animarum, ſed etiam de extrinſeca vtilitate ſciat eſſe ſollicitus. *S. Gregor. lib. 8. ep. 40. diſt. 39. c. Petrus. & ep. 94. l. 1. Reg. ad fin. & ep. 4. l. 6. & in Paſtor. p. 2. c. 7.* 18

De

De vigilantia, quam aduersus se debet habere Sacerdos.

19 CVm rerum necessitas exposcit. *Vt sup. p. 1. c. 1. de institutione Sacerdotum, n. 7.*

De eodem.

20 CAueat Sacerdos motus animi sui. Ipse enim sibi & obseruandus, & circumspiciendus est, &, vt aduersum se cauendus, ita etiam de se tuendus. *S. Ambros. de officijs l. 1. c. 47.*

Quem zelum habere debeat Sacerdos.

21 ZElum habere debet Sacerdos, qui incorruptã seruare studet Ecclesiæ castitatem. Et ideo princeps Sacerdotũ dicit, Zelus domus tuæ deuorauit me. Et Phinees Sacerdos erat & nepos Sacerdotis, & filius Sacerdotis. Bonus Zelus, & vtilis in Sacerdote, præcipue ne negligens, ne remissus sit. Melius est, vt vnius, aut duorum damnatione plurimi liberentur, quam duorum absolutione plurimi periclitentur. *Idem S. Ambros. sup. Psalm. 118. in illa verba, Tabescere me fecit zelus meus. S. Bernardus serm. 25. in Cantica, & 76.*

Zelus perfectus, quis.

22 ZElus animarum verus, & perfectus est, quãdo aliquis sanctis meditationibus, feruentibus desideriis, lacrymis, orationibus, vigiliis, ieiuniis, atque aliis bonis operibus pro salute animarum laborat &c. *Albertus Magnus in Paradiso animæ, c. 26.*

De eodem.

23 BOnus zelus est feruor animi, quo mens obiecto humano timore pro defensione veritatis accenditur, & eo magis commendabilis, quo quælibet praua, quæ viderit, corrigere satagit. Si nequit tolerat, & gemit. *Gloss. super Psalm. 68.*

Zelus animarum, optimum Sacrificium.

NVllum omnipotenti Deo tale est Sacrificium, quale est Zelus 24
animarum, & hoc propter imaginem Trinitatis impressam animabus. *S. Gregor. super Ezechielem, hom. 12.*

Zelus debet esse secundum scientiam.

ZElus minus absque scientia efficax, minusq. vtilis inuenitur, 25
plerumque autem, & perniciosus valde sentitur. Quo igitur Zelus feruidior, vehementior spiritus, profusiorq. caritas, eo vigilantiori opus est scientia, quæ Zelum supprimat, spiritum temperet, ordinet caritatem. *S. Bonau. in Phar. l. 3. c. 35 ex S. Bernard.*

DE OCCVPATIONE SACERDOTVM EX PRÆDICTIS.

CAP. XII.

SVMMARIVM.

OMNI tempore meditari debet Sacerdos in lege Domini, & vacare Deo. 1. 3. 9. 11.
Vigilare, euangelizare, & ministerium suum implere. 7.
Ideo præstatur illis pars à populo in alimoniam. 2.
Non vero propterea operari non debet manibus suis, quando sit necesse, vt faciebat Paulus. 4. 5. 6.
Sed corporaliter in quibusdam rebus occupari, in quibusdam vero non. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 17.
Lectio tamen, & oratio debent esse assidua Sacerdotum exercitia. 11.
Et se sibi tenentur occupare interdum, & a proximorum causis abstrahere. 8.
Vitæ contemplatiuæ descriptio, & qualiter comparanda. 9.
Et otium vitandum. 17.
Plato volebat Sacerdotes separatos ab omni turba vitam agere. 16.

Cap. 12.

1 ERVNT verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo: & meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntq. & mouebuntur inter oculos tuos, scribesq. ea in limine, & ostiis domus tuæ. *Deuter. 6. & 11.*

2 Præcepit Ezechias populo habitantium Ierusalem, vt darent partes Sacerdotibus, & Leuitis, vt possent vacare legi Domini. *2. Paralip. 31.*

3 In lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. *Psalm. 1.*

4 Vsque in hanc horam & esurimus, & sitimus, & laboramus operantes manibus nostris. *1. Cor. 4.*

Ope-

Operamini manibus vestris,sicut præcepimus vobis: & vt honeste am- 5
buletis ad eos, qui foris sunt:& nullius aliquid desideretis. *1.Thess.4.*
Non inquieti fuimus inter vos:neque gratis panem manducauimus ab 6
aliquo,sed in labore, & in fatigatione, nocte & die operantes, ne
quem vestrum grauaremus &c. Si quis non vult operari, nec man-
ducet. *2.Thess.3. Act.20. Reg.12.*
Tu vero vigila,in omnibus labora, opus fac Euangelistæ, ministerium 7
tuum imple. *2.Tim.4.*

Non est æquum, vt Sacerdos ab aliis occupetur, & se sibi non occupet.

Matth.16. QVID tibi prodest, iuxta verbum Domini, si vniuersos lucreris,te vnum perdens? Quare, cum omnes te habeant, esto etiã tu ex habentibus vnus. Quid solus fraudaris munere tuo? 8
Ps.77. Vsquequo vadens spiritus,& non rediens? Vsquequo non recipis te & ipse inter alios vice tua? Sapientibus, & insipientibus debitores,& soli negas te tibi? stultus, & sapiens, seruus,& liber diues,& pauper, vir, & femina,senex,& iuuenis,clericus, & laicus, iustus, & impius, omnes pariter participant te, omnes de fonte publico viuunt pectore tuo, & tu seorsum sitiens stabis? si maledictus, qui partem suam facit deteriorem, quid ille qui te penitus reddit expertem? &c. *S. Bernardus de consideratione l.1.*

Vitę contemplatiuę descriptio, & qualiter comparetur a Sacerdotibus.

VIta contemplatiua nihil aliud est,quam rerum latentium, futurarumq. notitia, siue vacatio ab omnibus mundi occupationibus,siue diuinarum studium literarum, siue(quod hic probatur esse perfectius)ipsa visio Dei. Non video, quid impedimenti sanctis Sacerdotibus possit afferri,quo minus ad hæc quatuor perueniant. Duo enim primum & vltimum incomparabiliter præstantiora erunt in illa beata vita, quam in ista diuersis erroribus implicata. Duo autem media, vacationem videlicet ab omnibus mundi occupationibus,& diuinarum studium literarum,etiam hic possunt habere:sed illi, qui se ab omnibus implicamentis negotiorum sæcularium remouentes non torpent otio,sed insistunt perfectionis suæ negotio,& ab stultitia sæcularis Sapientiæ auersi verbo Dei infatigabiliter vacant, sapientes veraciter fiunt, cælestia sapiunt, terrena despiciunt &c. *S. Prosper de vita contemplatiua l.1.c.13.* 9

Occupatio corporalis Sacerdotis.

11 PResbyter, mane peractis horis, & infirmis visitatis, si voluerit, exeat ad opus rurale ieiunus, vt iterum necessitatibus peregrinorum, & hospitum, siue diuersorum commeantium infirmorum, atque defunctorum succurrere possit, vsque ad statutam horam, pro temporis qualitate. *Concil. Agathe. alias Nannet. c. 60. vt notatur sup. p. 1. c. 6. §. 1. de horis canonicis, n. 22.*

Lectio, & Oratio, sunt Sacerdotum exercitia: itemq. de corporalibus.

11 PResbyteri, oportet vos assiduitatem habere legendi, & instantiam orandi: quia viri iusti vita lectione instruitur, oratione ornatur, & assiduitate lectionis munitur homo a peccato, iuxta illum, qui dicebat, In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Hæc *Ps. 118.* sunt enim arma, quibus diabolus expugnatur, videlicet Lectio, & Oratio. Hæc sunt instrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur. His armis vitia reprimuntur. His alimentis virtutes nutriuntur. Sed &, si quãdo a lectione cessatur, debet manuum operatio subsequi, quia otiositas inimica est animæ. Et antiquus hostis, quem a lectione, seu oratione vacantem inuenerit, facile ad vitia rapit. Per vsum namq. lectionis discetis, qualiter & vos viuatis, & alios doceatis. Per vsum orationis & vobis & his, quibus in caritate coniuncti estis, prodesse valebitis. Per manuũ operationem, & corporis macerationem, & vitiis alimenta negabitis, & vestris necessitatibus subuenietis, & habebitis vnde necessita- *Eph. 4.* tem patientibus impendatis. *Burchardus l. 2. c. 100. ex S. Augustino. Iuo p. 6. c. 177.*

De quotidiana forma viuendi Sacerdotum.

12 NVmquam de manu tua, & oculis tuis recedat liber, dicatur Psalterium ad verbum, oratio sine intermissione. Vigil sensus sit, nec cogitationibus patens corpus: pariterq; animus ostendatur ad Dominum. Iram vince patientia. Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua variis perturbationibus, quæ si pectori insederint, dominabuntur tui, & te deducent ad delictum maximum. Facito aliquid operis, vt semper te diabolus inueniat occupatum. &c. *S. Hieron. de cons. dist. 5. c. eod. ad Rust. monach. de forma viuend.*

Sine

Sine officij detrimento, artificiolo Clericus sibi necessaria quærat.

CLericus victum, & vestitũ sibi artificiolo, vel agricultura, absque officij sui dumtaxat detrimento, paret. Clericus enim, qui absque corpusculi sui inæqualitate vigiliis deest, stipendio priuatus excommunicetur. *Concil. Carthagin. 4. dist. 91. c. eod.* 13

De eodem.

CLericus, quantumlibet verbo Dei eruditus, artificiolo victum quærat. Omnes Clerici, qui ad operandum validi sunt, & artificiola, & literas discant. *Idem Concil. Carthagin. eadem dist. 91. c. eod.* 14

De eodem.

15

QVibus non suppetit ex Sacerdotio, honesto artificiolo victum quærant, secuti beati Pauli exemplum. sic tamen, ne sordidã aliquam artem Sacerdotio ignominiosam exerceant. *Concil. Colon. de vita cleric. c. 30.*

Sacerdotes, separati ab omni turba vitam agant. 16

Plato in Timæo.

De otio vitando, & aliquo opere faciendo. 17

Vide S. Augustinum de opere monachorum, ad Aurelium. S. Basilium in regulis monachorum, c. 76. S. Io. Damascenum de orthodoxa fide, c. 4. S. Antoninum, p. 2. tt. 9. c. 1. Cassianum l. 10. c. 3. Et, quod operari manibus intertendum sit Clericis necessarium, & præceptum, scilicet ad victum sibi necessarium quærendum, alio honesto medio sibi comparare non valentibus, extant S. Tho. duo quotlibeta 17. & 18.

PARS
TERTIA

DE REBUS SACERDOTI PROHIBITIS, AC DE POENIS TRANSGRESSORI A IURE VEL AB HOMINE IMPOSITIS, VEL IMPONENDIS.

DE
LEVIBVS PECCATIS
SACERDOTVM
CAP. I.

SVMMARIVM.

QVIA vinum bibere Sacerdotibus veteris legis interdictum est, prohibetur etiam illis aceti potio, & vuarum esus etiam siccarum. 1.

Cui multum commendatum est, plus petent ab eo. 4.

Nulla vel parua offensio vlli danda, ne ministerium Sacerdotale vituperetur. *5.*

Qui multa bona opera fecerunt, damnantur, propter pauca, quæ omiserunt. *6*

Qui modica spernit, paulatim decidet. 2. 13. 14. 15. 16. 17. 18.

Ideo leuia delicta Sacerdoti vitanda, & non contemnenda. 7. 8. 10. 11. 16. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25.

Quia leue illius peccatum obliuionem facit suæ præteritæ religionis. *9.*

Et aliquando peccatur deterius in parua, quam in maiore culpa. 10. 11. 12.

Propterea licita etiam illi cauenda, ne in illicita dilabatur. 26.

Sæpe Deus permittit leuia peccata committere eos, quo grauia non committant, & quare. 27.

Grauius peccatum Sacerdotis est, quam Scribarum, & Pharisæorum, & aliorum. 3. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36.

Etiam monachi. 39.

Quo purior conscientia, eo se plus peccatricem agnoscit, & pęnitet. 38. 39.

Cap. I.

ACETVM ex vino, & ex qualibet alia potione, & quid- 1
quid de vua exprimitur, non bibent: vuas recentes sic-
casq. non comedent cunctis diebus quibus ex voto
Domino consecrantur: quidquid ex vinea esse potest,
ab vua passa vsque ad acinum non comedent. *Num. 6.*
Et non quod in Hebræo habetur, A cortice vsque ad granula, quæ sunt in medio granorum vuæ. Per quod datur intelligi quod nihil de vua procedens debebant gustare Sacerdotes veteris legis, quia vini potio illis prohibebatur.

Qui spernit modica, paulatim decidet. *Eccl. 19.* 2

Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum, & Pharisæorum, 3
non intrabitis in regnum cælorum. *Matth. 5.*

Cui commendauerunt multum, plus petent ab eo. *Luc. 12. Matth. 24.* 4

Nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium no- 5
strum. *2. Cor. 6.*

Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes susti 6
nere malos: &c. & patientiam habes, & sustinuisti propter nomen meum, & non defecisti. Sed habeo aduersum te &c. Memor esto itaque vnde excideris: & age pænitentiam, & prima opera fac. sin autem, venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pænitentiam egeris. *Apoc. 2.*

Leuia delicta Sacerdoti vitanda.

NON mediocris virtus Sacerdotalis est: cui cauendum, non so- 7
lum, ne grauioribus vitiis sit affinis, sed ne minimis quidem, vt sit promptus ad misericordiam, promissum non remordeat &c. sit quidam lituus plebis excitandæ ad deuotionem, mortificandæ ad tranquillitatem &c. S. *Ambros. l. 10. ep. 82.*

De eodem.

LEuia delicta, quæ in Sacerdotibus maxima essent, effugiant Sacer-
dotes, vt eorum actiones cunctis afferant venerationem. *Concil.* 8
Trident. sess. 22. c. 1. de reform.

Leue Sacerdotis peccatum obliuionem facit præteritæ suæ religionis, ac si non esset humana fragilitate præditus.

9 QVamdiu Sacerdotis vita pulchre partibus ex omnibus congruens, concinnataque fuerit, nullæ illi aduersariorum insidiæ nocere possunt. Qui simulatque vel tãtillum officij recti prætermiserit (vt par est nonnunquam prætermittere eum, qui homo quidem ipse sit, quique humanæ vitæ plenum erroribus pelagus traijciat) iam illum nihil anteactæ vitæ honestas adiuuat ad incusantium voculas fugiendas. Quin immo leue illud commissum reliquæ illius vitæ luminibus officit. Ac certe sic Sacerdoti omnes iudices esse volunt, vt carne nequaquam composito, vt humanam naturam non sortito, verum vt Angelo, vt humanæ infirmitatis minime participi. *S. Chrysost. de Sacerd. l. 3.*

Aliquãdo peccatur deterius in parua culpa, quam in maiore.

10 NOnnumquam in parua deterius, quam in maiore culpa peccatur. Maior enim, quo citius quia sit culpa agnoscitur, eo etiam celerius emendatur: minor vero dum quasi nulla creditur, eo peius, quo & securius in vsu retinetur. Vnde fit plerumque, vt mens assueta malis leuibus, nec grauiora perhorrescat, vtque ad quandam auctoritatem nequitiæ per culpas nutrita perueniat, & tanto in maioribus contemnat pertimescere, quanto in minimis didicit non timendo peccare. S. *Gregor. Pastorali p. 3, admonit. 34.*

De eodem.

11 MIrabile quiddam, atque inauditum dicere audeo. Solet mihi nonnumquam non tanto studio magna videri peccata esse euitanda, quanto parua, & vilia. Illa enim vt auersemur, ipsa peccati natura efficit. hæc autem hac ipsa re, quia parua sunt, desides reddunt; &, dum contemnuntur, non potest ad expulsionem eorum animus generose insurgere. Vnde cito ex paruis maxima fiunt negligentia nostra, Nemo enim repente ad extremam improbitatem insilijt. Habet quippe insitum quendam anima pudorem, atque innatum, quem subito cal-

to calcare, atque proijcere nō potest, sed sensim, atque paulatim ex negligentia perit &c. *S. Chrys. hom. 87. in Matth.*

Quanto leuiora sunt peccata, tanto maius supplicium his qui non obediunt. 12

S. Bonau. in Phar. l. 2. c. 44. ex eodem S. Chrysost. super Ioan.

Qui leuia facile committit, decidet in grauiora.

CVM per leuia delicta deflectimus, vsu cuncta leuigante non timemus postea grauiora cōmittere. *S. Gregor. Moral. l. 10. c. 14. & Pastor. p. 3. adm. 34.* 13

De eodem.

NVllum peccatum adeo paruum, quod non crescat neglectum. Non enim considerandum est, quid fecerit, sed quem offenderit, quam bonus est, quam benignus, quam pius. *S. August. l. 1. de pœnitentia.* 14

De eodem.

MEns Deo dicata sic caueat minora vitia, vt maiora: quia a minimis incipiunt, qui in maxima proruunt. *S. Bernardus de ordine vitæ.* 15

De eodem.

VEstis, quæ scindi cœperit, neglecta, tota discinditur, & tectum, paucarum tegularum casu contempto, totam domum diruit. Hæc nos reputantes, numquam paruum contemnamus, ne procidamus in maiora. S. *Chrysost. hom. 8. in epist. 1. ad Cor. & serm. de leuium peccatorum periculis.* 16

De eodem.

QVi verba mala non reprimit, ad noxia cito transit; &, qui minima non respuit, in maxima valde prorumpit. Minorum namque culpa maiorem generat. Particulatim crescunt vitia; &, dū 17

parua

parua non cauemus, in magna prolabimur. Minora itaque deuita, & ad maiora non de uenies. S. *Isidorus in norma viuendi c.6.*

De eodem.

18 DVm facta quædam non grauia libere, ac sine metu committimus, ad peiora scelera, & horrenda peccati consuetudine labimur. Idē *S. Isidorus de summo bono l.2.c.23. Vide sup.p.2.c.3.§.2. de grauitate, & seueritate, Verba otiosa, num. 26.*

Venialia non spernenda.

19 NOlite contemnere venialia, quia minima sunt, sed timete, quia plura sunt. Plerumque enim bestiæ minutæ necant. Numquid non minutissima sunt grana arenæ? sed, si arenæ multum in nauem mittatur, mergit illam. Quam minutæ guttæ pluuiæ nonne flumina implent, & domos deijciunt? Timenda est ergo ruina multitudinis, etsi non magnitudinis. &c. *S. August. de decem chordis c. 11. S. Bonau. de processu. 4. religionis. c.10. & de triplici statu religiosorum p.1.c.27.*

De eodem.

20 QVo modo minuta plura peccata, si negligantur, occidunt? Minutæ sunt guttæ, quæ flumina implent; minuta sunt grana arenæ; sed, si multa arena imponatur, premit, atque opprimit. Hoc facit sentina neglecta, quod facit fluctus irruens. paulatim per sentinā intrat, sed diu intrando, & non exhauriēdo, mergit nauim &c. *Id ē S. August. tract. 12. in* Ioannem. *S. Thom. 12.q.88.art.4.*

De eodem.

21 QVid homines peccatores de magnis sceleribus agere debēt, quando etiam perfecti leuia quoq. delicta quasi grauissima lugent? Non solum grauia, sed & leuia lugenda sunt peccata. Multa enim leuia vnum grande efficiunt, sicut solēt ex paruissimis guttis immensa flumina crescere. &c. *S. Isidorus de summo bono l.2.c.18.*

De eodem.

SI dicis, Minora sunt peccata mea, minuta sunt, sine quibus non potest esse ista vita. Congere minuta, & faciunt vnum aceruum. Nam & grana minuta sunt, & tamen massam faciunt; & guttæ minutæ sunt, & flumina implent, & moles trahunt. *S. August. in Psalm. 129.* 22

De eodem.

TV qui dicis, quia paruum peccatum est, velim scire, quoties tale peccatum admittis, si tot paruulas plagas in corpore, & tot maculas, aut scissuras in vestibus tuis fieri velis? Cum ergo nec in corpore tuo plagas, nec in veste tua scissuras, vel maculas fieri acquiescis, qua conscientia hoc fieri in anima tua non metuis? *Idem S. August. serm. 244. de tempore.* 23

De eodem.

INterdum nobis leuia, ac vilia facit peccata nostra ipsa consuetudo peccandi, cum certum sit, nos, sicut de minimis bonis augeri, ita de minimis negligentiis debere compungi. Non est enim minimum in vita hominum negligere minima. Nescio de quibus delictis debeant esse securi, etiam de peccatis ignorantiæ iudicandi, ac de otiosis sermonibus, ac de cogitationibus rationem reddituri. *Eusebius Emissenus ad monachos hom. 5. S. Gregor. pastor. p. 3. c. 34.* 24

De eodem.

CAuete, ne quis parua reputet quantum libet parua scienter commissa. Nemo dicit in corde suo, Leuia sunt ista, non curo corrigere, non est magnum, si in his maneam venialibus, minimisque peccatis. Hæc est enim, dilectissimi, impænitentia, hæc blasphemia in Spiritum sanctum, blasphemia irremissibilis. *S. Bernardus serm. 1. de conuers. S. Pauli, & tract. de præcepto, & dispensatione, c. 14.* 25

Lici-

Licita etiam abſcindenda, ne in illicita incidamus.

26 HAbent ſancti viri hoc proprium, nam, vt ſemper ab illicitis longe ſint, a ſe plerumque etiam licita abſcindunt. *S.Greg.dialogorum lib.4.c.11.*

Quare Deus plerumque permittat, leuiora committere eos, qui vitant grauiora peccata.

27 PLerumque omnipotens Deus idcirco rectorum mentes quamuis ex magna parte perficit, imperfectas tamen ex parua aliqua parte derelinquit, vt, cum miris virtutibus rutilant, imperfectionis ſuæ tædio tabeſcant, & nequaquam ſe de magnis erigant, dum adhuc contra minima innitentes laborant. Sed, quia extrema non valent vincere, de præcipuis actibus non audent ſuperbire. *Idem Greg. Paſtor.p.4.c.11.Moral.l.19.c.5.l.4.c.21.Dialogorum l.3.c.14.ad finem.*

Grauius eſt peccatum Sacerdotis, quam aliorum.

28 ANte Prophetarum tempora oſtendere volens Deus hominum peccata longe maiori ſupplicio expiari, dum a Sacerdotibus, quam dum a priuatis fiunt; mandat, vt tantundem pro Sacerdotibus, quantum pro vniuerſo populo, ſacrificium offeratur. Quod quidem quid aliud ſignat, quam, Sacerdotis vulnera maiori medicamento, atque auxilio indigere, atque adeo tanto, quanto coniuncta ſimul vniuerſi populi vulnera indigent? Porro maiori nequaquam indigerent, niſi ea grauiora forent. Atqui grauiora certe fiunt non natura ipſa, ſed Sacerdotis, qui ea commiſerat; condicione, ac dignitate. *S. Chryſoſt. de Sacerd.l.6.Optima epiſtola S.Iſidori Peluſ.15.l.3.* *Vide inf.§.ſeq.de grauibus peccatis, cap.Sicut in corpore, n.28.*

De eodem.

29 REatu maiore delinquit, qui potiore honore perfruitur, & grauiora facit vitia peccatorum ſublimitas peccantium. *Hilarius Papa 25.q.1.c.nulli fas.*

De eodem.

VVlgarium hominum delicta. *Vt sup. p. 3. c. 10. de bono testimonio, cap. Sacerdotalis animi, num. 31.* 30

De eodem.

SAcerdotum tam excellens est electio, vt hæc, quæ in alijs Ecclesiæ membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita. &c. *Vt sup. p. 2. c. 5. de pudicitia, n. 11. Auth. Quomodo oporteat Episcopos, in principio.* 31

De eodem.

INter sæculares nugæ, nugæ sunt, in ore Sacerdotum, blasphemiæ. &c. *Vt sup. p. 2. c. 8. §. 5. de silentio. n. 25.* 32

De eodem.

MVlta in sæculari principe ferunt homines, quæ abhorrent in Ecclesiastico. Quæ in laico pusilla, & leuia existimant delicta, in clerico maxima, & grauissima iudicantur. Sacerdotes, quorum vita velut speculum inferioribus est, non solum a malis operibus abstinere, sed omnia declinare conuenit, quæ quoquó modo præ se speciem mali ferunt. *Pius Papa 2. Commentariorum l. 11.* 33

De eodem.

TAnto maius cognoscitur esse peccatum, quanto maior, qui peccat, habetur. Crescit enim delicti cumulus iuxta ordinem meritorum. Et sæpe, quod minoribus ignoscitur, maioribus imputatur. *S. Isidorus de summo bono l. 2. c. 18.* 34

De eodem.

VEhemẽter Ecclesiam Christi destruit, meliores Laicos esse, quã clericos. *S. Hieron. 8. q. 1. c. qualis. Et vide inf. c. seq. de grauibus peccatis cap. Vere magna confusio, n. 51.* 35

Gra-

Grauius punitur Sacerdos, quam subditus.

36 MAior scientia maioris fit pœnæ materia. Propterea Sacerdos, eadem cum subditis peccata committens, nō eadem, sed acerbiora multo patietur. *S. Chrysost. hom. 27. super Matth. & hom. 77. tom. 5.*

Grauius peccatum clerici, quam monachi.

37 GRauius peccat clericus in sacris constitutus, & agens aliquid contrarium sanctitati, quam monachus. S. T*hom. 22. q. 184. art. 8. S. Isidorus Pelus. l. 2. ep. 284.*

Quo purior conscientia, eo se plus peccatricem agnoscit, & crescunt in ea compunctio cordis, & suspiria.

38 QVibusdam hoc præcipue sui cordis acquisita puritas conferebat, vt magis magisq. se deprimi peccatis agnoscerent. Tanta namque in eis delictorum compunctio per dies singulos augebatur, quanto puritas animi profecisset, trahebantq. iugiter imo corde suspiria &c. *Cassianus l. 12. c. 15. & coll. 23. c. 7. 8. 9. 10. 17.*

De eodem.

39 QVanto magis profecerit *Vt sup. c. 8. §. 3. de humilitate, num. 20. Vide de hac materia S. Basilium in proœmio* Ethicorum, *de iudicio Dei.*

DE GRAVIBVS PECCATIS SACERDOTVM IN GENERE.

CAP. II.

SVMMARIVM.

PEccatũ Sacerdotis præponderat peccato totius populi. 1.28.
Si Sacerdos peccauerit, quis orabit pro eo? 2.5.
Aut qualiter pro populo intercedet, si Deo gratus non est? 30.48.49.50.
Sacerdotum mores corrumpuntur, ex eo quod commiſcentur inter gentes. 3.
Mali malos fructus faciunt 54.
Et ideo damnantur. 49.
Et reddent rationem ſuæ negligentiæ. 46.
Sunt inemendabiles. 52.
Et ſunt contemptibiles omnibus. 26. 27.
Et eorum lapſus difficile reſtituitur. 53.
Sacerdotum aliquorum præuaricatio, & corruptio tam in moribus, quam in doctrina. 6.7.8.9.11.12.14.15.16.17.19.20.23.41.
A Prophetis Ieruſalem egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram. 10. 13.
Et à Sacerdotibus malis ſuper ſanctuarium, & ſacrificium. 16.19.24.
Et timendum eſt populis, quibus præſunt mali Sacerdotes. 30.
Quia ſunt in ruinam populorum. 13.18.21.22.30.50.
Et ſuo prauo exemplo delinquit populus. 29.35.
Qui ſi eſt indiſciplinatus, indicat ibi Sacerdotium non eſſe ſanum. 28.
Sacerdotes mali ſunt, qui ſemper ſciderunt Eccleſiam Dei, & ſeduxerunt populum. 43.
Et repellunt à ſuo miniſterio Spiritum ſanctum. 40.
Et detrimentum maximum afferunt. 38.
Et ſunt ſimiles aquæ baptiſmatis 39.
Et qui ſunt ex eis auari, & amici ventris, ſunt idololatræ. 44.

Propte-

Propterea odit Dominus ſacrificia eorum & maledicit illis. 25.26.27.
Et timere debent exemplo Iudæ deterriti.47.
Grauius eſt peccatum Sacerdotis , quam aliorum. 31.32.33.34.
Vnde fit,vt nemo plus in Eccleſia noceat , quam malus Sacerdos 35.
Neque plus Deum offendat.36. 37.
Neque ſolum ille peccat indigne miniſtrans , ſed quotquot illi communicant.45.
Et eſt magna eorum confuſio, laicos eſſe meliores illis, vel æquales. 51.
Qualiter autem meritum,vel crimen de Sacerdotio ſuo acquirant.42.
Quibus quidem non tam lætum eſt aſcendiſſe, quam triſte cadere. 46.
Mali Sacerdotis deſcriptio.55.56.

Cap.

Cap. II.

SI Sacerdos, qui vnctus est, peccauerit, delinquere fa- 1
ciens populum, offeret pro peccato suo vitulum imma
culatum Domino,&c.Quod si omnis turba Israel igno
rauerit, & per imperitiam fecerit quod contra manda-
tum Domini est,& postea intellexerit peccatum suum,
offeret pro peccato suo vitulum. *Leu.* 4. *Vbi aduerte, æquiparari expia-
tion peccati Sacerdotis expiationi peccati totius populi.S.Chrysost.Isychius.*

Si Sacerdos peccauerit,quis orabit pro eo? 1. *Reg.* 2. *ex translatione* 2
S. Gregorij.ibidem c.3.

Commisti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum:& seruierũt 3
sculptilibus eorum:& factum est illis in scandalum.*Ps.* 105.

V idi impios sepultos:qui etiam cum adhuc viuerent,in loco sancto 4
erant,& laudabantur in ciuitate quasi iustorum operum.*Eccl* 8.

Quis miserebitur incantatori a serpente percusso, & omnibus, qui 5
appropiant bestijs. *Eccl.* 12.

Argentum tuum versum est in scoriam:vinum tuum mistũ est aqua. 6
Principes tui &c.*Is.*1.

Speculatores eius cæci omnes,nescierunt vniuersi: canes muti non 7
valentes latrare,videntes vana,dormientes, & amantes somnia. Et ca-
nes impudentissimi nescierunt &c.*Is.* 56.

Stupor,& mirabilia facta sunt in terra.Prophetæ prophetabant men 8
dacium, & sacerdotes applaudebant manibus suis: & populus meus di
lexit talia:quid igitur fiet in nouissimo eius?*Ierem.*5.

A Propheta vsque ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium. Et sa- 9
nabant contritionem filiæ populi mei ad ignominiam,dicẽtes:Pax, pax:
cum non esset pax.Confusi sunt,quia abominationem fecerunt:quin im
mo confusione non sunt confusi,& erubescere nescierunt:idcirco cadẽt
inter corruentes, in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus,
&c. *Ierem.* 8.

A Prophetis Ierusalem egressa est pollutio super omnem terram. 10
*Ierem.*23.

Prophetæ tui viderunt tibi falsa, & stulta, nec aperiebant iniquita- 11
tem tuam,vt te ad pænitentiam prouocarent.*Thren.* 2.

Quo modo obscuratum est aurum,mutatus est color optimus,disper 12
si sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum?Filij Sion incly-
ti,& amicti auro primo:quo modo reputati sunt in vasa testea,opus ma
nuum figuli?Thren.4.*Aurum obscuratur, cum terrenis affectibus sancti-
tatis vita polluitur. Color optimus commutatur, cum quorundam, qui re-*

ligiose

ligiose degere credebantur, æstimatio anteacta minuitur. Sanctuarij lapides in plateas disperguntur, cum causarum sæcularium foras lata itinera expetunt Sacerdotes, &c. S. Gregor in Pastorali, p. 2. c. 7.

13 Non crediderunt reges terræ, & vniuersi habitatores orbis, quoniã ingrederetur hostis, & inimicus per portas Ierusalem: Propter peccata prophetarum eius, & iniquitates sacerdotum eius, qui effuderunt in medio eius sanguinem iustorum. Errauerunt cæci in plateis, polluti sunt sanguine. *Thren. 4.*

14 Væ prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritũ suũ, & nihil vidẽt. Quasi vulpes in desertis, prophetæ tui Israel erant. Non ascendistis ex aduerso, neque opposuistis murũ pro domo Israel, vt staretis in prœlio in die Domini. Vident vana, & diuinant mendacium, dicentes: Ait Dominus, cum Dominus non miserit eos. *Ezech. 13.*

15 Versa est mihi domus Israel in scoriam: omnes isti æs, & stannum, & ferrum, & plumbũ in medio fornacis: scoria argenti facti sunt. *Ez. 22.*

16 Sacerdotes eius contempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria mea: inter sanctum & profanum non habuerunt distantiam: & inter pollutum, & mundum non intellexerunt: & a sabbatis meis auerterunt oculos suos, & coinquinabar in medio eorum. *Ezech. 22.*

17 Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos, &c. *Ezech. 34.*

18 Nonne satis vobis erat pascua bona depasci? insuper & reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus vestris: &, cum purissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris turbabatis. Et oues meæ his, quæ conculcata pedibus vestris fuerant, pascebantur: &, quæ pedes vestri turbauerant, hæc bibebant. *Ezech. 34. Aquam pedibus turbare, est sanctæ meditationis studia male viuẽdo corrumpere. S. Gregor. Pastor p. 1. c. 2.*

19 Sufficiat vobis omnia scelera vestra domus Israel: eo quod inducitis filios alienos incircumcisos corde, & incircumcisos carne, vt sint in sanctuario meo, & polluant domum meam: & offertis panes meos, adipẽ, & sanguinem: & dissoluitis pactum meũ in omnibus sceleribus vestris. Et non seruastis præcepta sanctuarii mei, &c. *Ezech. 44.*

20 Et erit sicut populus, sic Sacerdos: & visitabo super eum vias eius, & cogitationes eius reddam ei. *Oseæ 4.*

21 Audite hæc sacerdotes, & attendite domus Israel, & domus Regis auscultate: quia vobis iudicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, & rete expansum, &c. *Oseæ 5.*

22 Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis: scitote Israel: stultum prophetam, insanum virum spiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuæ, & multitudinem amentiæ. Speculator Ephraim cum Deo meo: propheta laqueus ruinæ factus est super omnes vias eius, insania in domo Dei eius. Profunde peccauerunt, sicut, &c. *Oseæ 9.*

Hæc

Hæc dicit Dominus super prophetas,qui seducunt populum meum: 23
qui mordent dentibus suis,&prædicant pacem:et si quis non dederit in
ore eorum quippiam, sanctificant super eum prœlium. Propterea nox
vobis pro visione erit, & tenebræ vobis pro diuinatione: & occumbet
sol super prophetas,& obtenebrabitur super eos dies,&c. *Mich. 3.*

Ad vos,o Sacerdotes,qui despicitis nomen meum,& dixistis:In quo 24
despeximus nomen tuum?Offertis super altare meum panem pollutum.
Malach.1.

Et nunc ad vos mandatum hoc,o Sacerdotes. Si nolueritis audire, 25
& si nolueritis ponere super cor, vt detis gloriam nomini meo,ait Do-
minus exercituum:mittam in vos egestatem,& maledicam benedictio-
nibus vestris,& maledicam illis: quoniam non posuistis super cor. Ecce
ego proijciam vobis brachium, & dispergam super vultum vestrum
stercus solemnitatum vestrarum,& assumet vos secum.*Malach.2.*

Vos recessistis de via;& scandalizastis plurimos in lege: irritum feci- 26
stis pactum Leui, dicit Dominus exercituum.Propter quod & ego dedi
vos contemptibiles,& humiles omnibus populis, sicut nō seruastis vias
meas,& accepistis faciem in lege.*Ibidem*.

Si sal euanuerit in quo salietur?ad nihilum valet vltra,nisi vt mittatur 27
foras,& conculcetur ab hominibus.*Matth.5.*

Peccatum Sacerdotis, totius populi peccatum censetur: &,vbi populus est indisciplinatus, ibi Sacerdotium non est sanum.

SIcut in corpore,si aliquod infirmatum fuerit membrum, non om- 28
nino languet & stomachus,si autem stomachus languerit omnia
membra inueniuntur infirma; sic, si aliquis Christianorum pecca-
uerit,non omnino peccauit & Sacerdos: si autem & Sacerdotes fuerint
in peccatis, totus populus conuertitur ad peccandum. Ideo vnusquis-
que Christianorum pro suo peccato reddet rationem: Sacerdotes autē
non solum pro suis,sed & pro omnium peccatis reddent rationem. Et,
quemadmodum,cum videris arborem pallentibus foliis marcidam,in-
telligis,quia aliquam culpam habet circa radicem; ita,cum videris po-
pulum indisciplinatum,& irreligiosum, sine dubio cognosce, quia Sa-
cerdotium eius non est sanum. *S. Chrysost. hom. 38. super Matth. Vide sup. cap. prox. a cap. Ante prophetarum, num. 28. & p.2.c.7.§. 1. de prædicatione Peccatum, num. 54.*

Exem-

Exemplo Sacerdotis delinquentis delinquit laicus.

29 FInge, aliquem in Sacerdotali culmine constitutum non bene viuere, & deturpare operibus dignitatem: Nonne imitatione vitiorum eius laicus frater corrumpitur? Nam & qui vnum de minimis scandalizauerit, mola collo alligata præcipitatur in profundum. *Matt. 18.* Sorores quoque Ierusalem Sodoma, & Samaria iustificantur, non quo per se iustæ sunt, sed comparatione peioris. *S. Hieron. super Ezech. c. 17.*

Timendum est populis, quibus præsunt mali Sacerdotes, quia sunt illis in ruinam.

30 VVlnerato pastore; quis curandis ouibus adhibeat medicinam? aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui iaculis se hostilibus feriendum exponit? aut, qualem de se fructum producturus est, cuius graui peste radix infecta est? Maior ergo metuenda est locis illis calamitas, vbi tales intercessores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in se magis iracundiam prouocant, quam per semetipsos placare debuerant. S. *Gregor. l. 7. epist. 114.*

Grauius peccatum Sacerdotis, quam aliorum.

31 EGressa est iniquitas a senioribus iudicibus tuis, Domine, qui videntur regere populum tuum. Non est iam dicere, Vt populus, sic Sacerdos; quia Nec sic populus, vt Sacerdos. Heu, heu, heu, Domine Deus, quia ipsi sunt in persecutione tua primi, qui videntur in Ecclesia tua primatum diligere, & regere principatum. *S. Bonau. l. 1. Phar. c. 21. ex S. Bernardo, quamuis alij ex S. Gregorio.*

De eodem.

32 SIcut leuius est, de plano corruere; sic grauius est, qui de sublimiori exciderit dignitate, &c. Magna sublimitas magnā habere debet cautelam &c. *S. Ambros. de dignitate Sacerdotali. c. 3.*

De eodem.

EBrietas in alio crimen est, in Sacerdote sacrilegium. *Petrus Rauennas.* 33

De eodem.

ANte prophetarum tempora, *num. 28. cum seqq. sup. c. proximo.* 34

Nemo plus nocet in Ecclesia, quam malus Sacerdos.

NEmo in Ecclesia plus nocet, quam qui peruerse agens nomen, vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namque hunc nemo redarguere præsumit: & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur. *S. Gregor. p. parte past. c. 2. dist. 83. c. eod.* Idem *hom. 17. in c. 10. Lucæ.* 35

Nemo plus offendit Deum, quam malus Sacerdos.

NVllum puto maius præiudicium, quam à malis Sacerdotibus tolerat Deus, quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla prauitatis cernit; quando ipsi peccamus, qui compescere peccata debuimus; nulla animarum lucra quærimus, ad nostra quotidie studia vacamus; terrena concupiscimus, humanam gloriam intenta mente captamus; &, quia eo ipso, quo cæteris prælati sumus, ad agenda quælibet maiorem licentiam habemus, susceptæ benedictionis ministerium vertimus ad ambitionis argumentum. *S. Gregor. hom. 17. super Lucam.* 36

Philip. 3.

De eodem.

Nihil est in hac vita, & maxime hoc tempore facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, si perfunctorie, atque adulatorie res agatur: sed nihil apud Deum miserius, & tristius, & damnabilius &c. *S. August. ep. 148. dist. 40. c. ante omnia.* 37

De

De detrimento, quod afferunt mali Sacerdotes.

38 SIcut acetum dentibus, aut fumus contrarius est oculis, ita Sacerdos in Ecclesia prauus per acredinem peccati fidelium sensus obtendere facit, atque erroris ignorantia oculos cordis eorum ab intuitu fidei, seu intellectu rectitudinis dum caligant, velut fumus excæcat, &c. Oculi quippe, & dentes prædicatores sunt sanctæ Ecclesiæ, qui ei & recta itinera præuidere, & alimenta spiritualia suggerere solent, &c. *S. Hieron. super c. 12. Prouerb.*

Malus Sacerdos similis est aquæ baptismatis.

39 CVi rei dixerim similes malos Sacerdotes, nisi aquæ baptismatis, quæ peccata baptizatorum diluens, illos ad regnum cæleste mittit, & ipsa in cloacas descendit? *S. Greg. hom. 17. super Lucam.*

Sacerdos malus a suo ministerio repellit Spiritum sanctum.

40 SAcrosancta religio, quæ Catholicam continet disciplinam, tantam sibi reuerentiam vindicat, vt ad eam quilibet nisi pura conscientia nō audeat peruenire. Nā, quomodo ad diuini mysterij consecrationem cælestis spiritus inuocatus adueniet, si Sacerdos, & qui eum adesse deprecatur, criminosis plenus actionibus reprobatur? *Gelasius Papa 1. q. 1. c. eod.*

Sacerdos peccat per corruptionē doctrinæ, & per remissionem seueritatis.

41 PEccatum Sacerdotis in duobus arguit propheta: scilicet, in corruptione veritatis doctrinæ; vnde dicit, Argētum tuum versum est in scoriam, &c. Secundo, in remissione seueritatis disciplinæ, quæ significatur in vino. Hoc est enim vinum, quod infundit Samaritanus, quando dicit, Vinum tuum mistum est aqua. & Ezechiel, Væ

Isa. 1. *Ezech. 13*

quæ consuunt puluillos sub omni cubito manus: & faciunt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas animas. *S. Thom. sup. c. 1. Isaiæ.*

Sacerdos de Sacerdotio suo qualiter meritum, vel crimen acquirat. 42

Vide sup. c. 7. §. 1. de doctrina, Multi Sacerdotes, n. 75.

Sacerdotes mali sunt, qui semper sciderunt Ecclesiam Dei, & seduxerunt populum

VEteres scrutans historias, inuenire non possum scidisse Ecclesiam, & de domo Domini populos seduxisse, præter eos, qui Sacerdotes à Deo positi fuerant, & prophetæ, idest speculatores. Isti ergo vertuntur in laqueum tortuosum, in omnibus locis ponentes scandalum. *S. Hieron. ad c. 3. Os. 24. q. 3. Transferunt.* 43

Auari Sacerdotes, & amici ventris sunt idololatræ.

VAE væ, in domo Dei horrendum videmus. Quid? Idololatras ministrantes. Mentior, si non idolorum seruitus auaritia est, si non quibusdam etiam venter suus factus est Deus suus. Quod enim quisque præ cæteris colit id sibi Deum constituisse perhibetur. *S. Bonau. in Phar. l. 1. c. 22. ex S. Bernardo.* 44

Philip. 3.

Non solum Sacerdotes mali peccant indigne ministrantes, sed quotquot illis communicant. 45

NOn solum Sacerdotes, qui sacramenta indigne tractant, irā Dei super se prouocant, sed omnes, qui ipsis indigne celebrantibus quodam modo communicant, vel fauendo, vel negligendo, vel fouendo, vel permittendo cū oportet remedia adhibere, &c. *Ioan. Driedo de libertate Christiana l. 3. c. 11.*

Ratio-

Rationem reddet Sacerdos de negligentia, quam habuerit circa ſubditorum ſalutem. cui quidem non tam lætum eſt aſcendere, quam triſte cadere.

46 GRandis dignitas Sacerdotum; ſed grandis ruina, ſi peccant. Læ- temur ad aſcenſum, ſed timeamus ad lapſum. Non eſt tanti gaudij excelſa tenuiſſe, quanti mæroris de ſublimioribus corruiſſe. Nec enim ſolum pro noſtris delictis reddemus rationem, ſed pro omnium, quorum abutimur, donis, & nequaquam ſumus de eorum ſalute ſolliciti. *S. Hieron. ſuper Ezech. c. 2. Concil. Pariſ. c. 12.*

Timere debent Sacerdotes, deterriti exemplo Iudæ.

47 SI ipſe Iudas Apoſtolatum perdidit, cuſtodiant ſe Sacerdotes, & Epiſcopi, vt non & ipſi ſuum Sacerdotium perdãt. *Idem S. Hieron. ſuper Pſ. 108.*

Qualis erit apud Deum interceſſor, qui illi gratus non ſit.

48 SI homo apud hominem, de quo minime præſumit, fieri interceſſor erubeſcit, qua mente apud Dominum intetceſſoris locum pro populo accipit, qui familiarem ſe eius gratiæ per vitæ meritum neſcit? aut ab eo quo modo aliis veniam poſtulat, qui, vtrum ſibi ſit placatus, ignorat? *S. Gregor. in Paſtor. p. 1. c. 11. diſt. 61. c. non negamus.*

De eodem.

49 QVis ei interceſſor remanet, cum ille ſe transgrediendo præcipitat, qui ad intercedẽdum pro aliis ordinatus eſt? *Idem S. Gregor. 1. Reg. 2. c. 3. ad moralem interpretationem diſt. 49. c. 1. 3. q. 7. c. in grauibus.*

De

De eodem.

CAusæ sunt ruinæ populi Sacerdotes mali. Quis enim se pro popu 50
li peccatis intercessor obiiciat, si Sacerdos, qui orare debuerat, grauiora committat? *Idem S. Gregor. l. 9. epistola 64.*

Confusio Sacerdotum est, laicos esse iustiores illis, vel æquales.

VEræ magna confusio Sacerdotum, & omnium clericorum, quādo 51
laici inueniuntur fideliores eis, & iustiores. Quo modo non sit confusio, esse inferiores illos laicis, quos & æquales esse confusio est? *S. Chrysost. hom. 5. in Matth. Vide sup. c. proximo, Vehementer, n. 36.*

Clerici delinquentes inemendabiles sunt. 52

LAici delinquentes facile emendantur; clerici autem, si semel euaserint, inemendabiles fiunt. *Idem ibid.*

Sacerdotis lapsus difficile restituitur. *S. Hieron.* 53
ad Heliodorum.

Sacerdos malus malos fructos facit. *Vide sup. p. 2.* 54
c. 1. § 1. de sanctitate Sacerdotum. Docet per ea, quæ sequuntur, n. 20.

Mali Sacerdotis descriptio.

NOS Sacerdotes, præsentibus delectati, dum in hac vita com- 55
moda nostra, & honores inquirimus, non vt meliores, sed vt ditiores, nec vt sanctiores, sed vt honoratiores simus cæteris, festinamus in gregem Domini, qui nobis pascendus, tuendusque commissus est, sed nostras voluntates, dominationem, diuitias, & cætera blandimenta carnaliter cogitamus. &c. *S. Prosper de vita contemplatiua l. 1. c. 21. vbi late describitur luctuosa vita Sacerdotis carnaliter viuentis.*

PVnitiones aliquas prauorum Sacerdotum in Scripturis sanctis inter alias multas, quas referunt Sancti patres, profaniq. scriptores, vide Numerorum c. 16. l. 1. Reg. c. 2. & 3. l. 3. Reg. c. 2. Is. c. 3. Ierem. c. 2. 8. Oseæ. 4. 5. Malach. 1. 2. 1. Machab. 7. 9. Apoc. 2.

Alia de hac materia vide sup. p. 2. c. 7. §. 1. de prædicatione, & doctrina.

DE REBVS SACERDOTI PROHIBITIS IN GENERE.

CAP. III.

SVMMARIVM.

Sacerdos debet veterẽ hominem exuere, & induere nouũ. 1.
Et non vacare negotiis sæcularibus. 2. 3.
Quæ autem sint illa negotia. 5.
Quædam sunt Sacerdotibus prohibita, quæ sunt Episcopis concessa. 3.
Quædam illis, & Episcopis. 4. 5.
Quædam exercitia manualia Sacerdotibus interdicta. 6.
Sacerdos inferior non benedicit, maiore Sacerdote non annuente. 7.
Sacerdos cum sæcularibus non habitet sine licentia sui Episcopi. 8.
Chor episcopi qui sunt. 3.
Formata epistola quid sit. 3.
Pacifica, ibidem.

Cap. III.

1 NVnc autem deponite & vos omnia : iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, de ore vestro, expoliantes vos veterem hominem, & induentes nouum eum, qui renouatur in agnitione Dei secundum imaginem eius, qui creauit eum. *Coloss.3.*

2 Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus: vt ei placeat, cui se probauit. *2.Tim.2.*

Quæ sint Presbyteris prohibita, & Episcopis concessa.

QVamuis [a] Chorepiscopis, & Presbyteris plurima cum Episcopis ministeriorum communis sit dispensatio, quædam tamen auctoritate veteris legis, quædam nouellis & Ecclesiasticis regulis sibi prohibita nouerint, sicut est Presbyterorum, & Diaconorum, aut virginum consecratio, sicut constitutio altaris, ac benedictio, vel vnctio. Si quidem nec erigere eis altaria, nec Ecclesias, vel altaria cõsecrare licet, nec per impositionem manuum fidelibus baptizatis, vel conuersis hæreticis paraclitum Spiritum sanctum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frõtes signare, nec publice cuidẽ in Missa quemquã pænitentem reconciliare, nec [b] formatas quilibet epistolas mittere. Hæc enim omnia illicita sunt Chorepiscopis, qui ad exemplum, & formam septuaginta duorum discipulorum esse noscuntur, vel Presbyteris, qui eandem gestãt figuram. Quoniam, quamquam consecrationem habeant, Pontificatus tamen apicem non habent, &c. [c] Sed neque corã Episcopo licere Presbyteris in baptisterium introire, nec præsente Antistite in frontem tingere, aut signare, nec pænitentem sine præceptione Episcopi sui reconciliare, nec, eo præsente, nisi illo iubente, Sacramentum corporis, & sanguinis Christi conficere, nec, eo coram posito, populum docere, vel benedicere, aut salutare, nec plebem vtique exhortari. *S. Leo epistola 88. ad Episcopos Galliæ & Germaniæ dist. 68. c. eod. S. Damasus epistola ad Numidiæ Episcopos c.13.26.q.6.c.1.cũ quattuor seq. S. Thom.22.q.184.art.6.ad 1.Concil.Trident.sess.23.c.4.Conc. Hispal.2.c.7.*

[a] Chorepiscopi) *Teste Isidoro de Officijs.l.2.c.6.fuerunt vicarij Episcoporum instituti ad exemplum Septuaginta seniorum, ad sollicitudinem pauperum, vt colligitur ex Concil. Neocæsariensi can.13. Hi munus Episcopi*

quadam tenus gerebant non in ciuitate, sed per vicos, & pagos, vnde & rustici Episcopi dicebantur. Licebat illis ordinare Lectores, Exorcistas, cæterosq. inferioris ordinis clericos, non Presbyteros, nõ Diaconos. Concil. Ancyranum can. 13. Antiochenum c. 8. & 10. Nicænum dist. 68. c. ecclesiis. Sed quia hoc prætextu Episcopalem honorem insolenter sibi arrogare cœperunt, nec vlla satis bona ratio eorum institutionis appareret, id munus omnino sublatum est, & antiquatum, vt constat ex S. Damaso dist. 68. c. Chorepiscopi. Et facile mihi persuadere posset, Archipresbyteros in eorum locum successisse, vt videtur insinuare Gratianus eadem dist. 68. c. quamuis.

b Formata epistola) *Erat Epistola dimissoria, siue commendaticia, per quã proprius Episcopus fidem faciebat aliarum ciuitatum Episcopis, aliquem ex suis clericis ad eorum parœcias commeantem dignum esse, vel vt ad sacros ordines promoueretur, vel vt sub eorum ditione commoraretur. Hæc epistola formabatur certa calculatione, & numero litterarum, vt in Concilijs Nicæno, & Carthaginiensi 5. sancitum est, vt per totam dist. 73. & Iuonem p. 6. c. 433. cum duobus seqq. Has epistolas videtur vocare Pacificas Concil. Chalcedon. can. 11.*

c Sed neque) *Hoc intelligendum videtur de eo baptismo, qui certis anni diebus solemni cærimonia administrari consueuerat. Ita Catechismus Pij V. de sacramento baptismi.*

Peculiaria quædam Sacerdotibus interdicta.

CLericis lege Patrum cauetur, vt, a vulgari vita seclusi, a mundi 4
voluptatibus abstineant. Non spectaculis, non pompis intersint. Conuiuia inhonesta, & turpia effugiant. S. Hieronymus ad Nepotianum dicit, Omnium Christianorum domos quasi proprias amare debemus, vt consolatores nos in mæroribus suis, potius quam conuiuas in prosperis, nouerint. Et Isidorus de Officijs l. 2. c. 1. Lege Patrum cauetur, vt clerici conuiuia publica fugiant, priuata, non tantum pudica, sed & sobria colant, vsuris nequaquam incumbant, nec turpium occupationes lucrorum, fraudisque alicuius studium non appetant. Amorem pecuniæ quasi matrem cunctorum criminum fugiant. Sæcularia officia, negotiaq. abijciant. Honorum gradus per ambitionem non subeant. Non vagis oculis, non infreni lingua, aut petulanti, tumidoque gestu incedant, sed pudorem, ac verecundiam mentis habitu, & incessu ostendant. Obscœnitatem

etiam verborum, sicut etiam corporum, penitus execrentur. Viduarum, ac virginum frequentissimas visitationes fugiant. Contubernia feminarum nullatenus appetant. Castimoniam quoque inuiolati corporis perpetuo conseruare studeant. Senioribus quoque debitam præbeant obedientiam, neque vllo iactantiæ studio se attollant. Postremo in doctrina, & lectionibus, psalmis, hymnis, & canticis exercitio iugi incumbant. Tales enim debent esse, qui diuinis cultibus se mancipandos studeant exhibere, vt scilicet, dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis administrent. *Concil. Moguntin. c. 10. de vita clericorum. Iuo p. 6. c. 3. vbi latiùs de hoc. S. Isidorus de eccl. offic. l. 2. c. dist. 23. c. His igitur. Conc. Aquisgran. c. 145.*

Secularia negotia quæ Sacerdotibus interdicta.

4 MVlta sunt negotia sæcularia, de quibus pauca perstringemus, &c. Quidquid plus iusto appetit homo, turpe lucrum est. Munera iniusta accipere, vel etiam dare. Pro aliquo sæculari quæstu pretio aliquem conducere. Contentiones, vel lites, vel rixas amare. In placitis sæcularibus disputare, excepta defensione orphanorum, & viduarum. Conductores sæcularium rerum, aut procuratores esse. Turpis verbi, vel facti esse iaculatorem, vel iocum sæcularem diligere. Aleas amare. Ornamentum inconueniens proposito suo quærere. In delicijs viuere velle. Gulam, & ebrietatem sequi. Pondera iniusta, vel mensuras habere. Negotium iniustum exercere, &c. Canes, & aues sequi ad venandum. Et omnibus quibuslibet causis superfluis interesse. Ecce talia, & his similia ministris altaris Domini contradicimus. De quibus ait Apostolus, Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus. *Idem Concil. Mogunt. Ne cler. vel mon. c. 1.* 2. Tim. 2.

Aliqua exercitia manualia Sacerdotibus interdicta.

5 QVi altario seruit, de altario viuat. Verum omnino est. Quia non licet Sacerdotibus manibus operari, ligonizare, ferrum fabricare, & similia, propter reuerentiam, & tanti Sacramenti dignitatem. *S. August. serm. 37. ad fratres Eremi.*

Sacerdos inferior non benedicat, maiore Sacerdote non annuente.

ILli, qui ante nos fuerunt, prouidam in Ecclesiis consuetudinem tradiderunt, hodieq. in Romana Ecclesia (quæ magistra est omnium Ecclesiarum) imprætermissè seruatur, ita, vt nullus Sacerdos, maiore suo non annuente consacerdote, cuilibet rei benedictionem dare nitatur. Sed & anterior, stans ad pronunciandum aliquam lectionem, benedictionem quidem postulet, sed ei quilibet inferior non audet penitus benedicere. &c. *Nicolaus Papa dist. 21. c. denique.* 7

Nullus clericorum sine permissione sui Episcopi cũ sæcularibus habitare præsumat. Quod si fecerit ab officij communione pellatur. *Concil. Aurelian. 2. c. 9.* 8

DE REBVS SACERDOTI PROHIBITIS IN SPECIE

MAXIME NE SECVNDVM APOSTOLVM SIT VINOLENTVS, NE PERCVSSOR, NE LITIGIOSVS, NE CVPIDVS, NE NEOPHYTVS, NE SVPERBVS, NE IRACVNDVS.

CAP. IIII.

SVMMARIVM.

VINVM bibere Sacerdotibus prohibitum in veteri lege, & quare. 1.11.
Et acetum, & vuæ recentes, & ſiccæ, & quidquid ex ipſis exprimitur. 2.
Vinum eſt res luxurioſa, & ebrietas tumultuoſa; &, qui in his delectatur, non erit ſapiens. 3.7.8.
Quia irritationem, & iram, & amaritudinem animæ generat. 5.
Vacantes potibus, & dantes ſymbola conſumentur. 4.
Neque enim licet Sacerdotibus auide epulis operam dare, aut alios ad potus æquales inuitare. *6.9.12.*
Nec tabernas ingredi, edendi, vel bibendi cauſa. 13.
Nec conuiuia facere de ſymbolis; nec ante horam diei tertiam, nec niſi hymno dicto, & poſt cibos gratiæ referantur. 14.
Inter epulas cantans clericus excommunicetur. 22.
Ebrietas in alio crimen eſt, in Sacerdote ſacrilegium. 15.

Eius

Cap. IV.

1 VINVM, & omne quod inebriare poteſt, non bibetis tu,& filij tui, quando intratis in tabernaculum teſtimonij. *Leu. 10.*
2 Acetum ex vino,*vt ſup. c.1.de leuibus peccatis, n.1.*
3 Luxurioſa res vinum,& tumultuoſa ebrietas: quicumq. his delectatur,non erit ſapiens.*Prou.20.*
4 Vacantes potibus,& dantes ſymbola conſumentur.*Prou.21. 23.*
5 Vinum multum potatum irritationem,& iram,& ruinas multas facit. Amaritudo animæ vinum multum potatum,&c. *Eccl. 31.*
6 Noli auidus eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper omnem eſcam.*Eccl. 37.*
7 Sacerdos, & propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt a vino. *Iſa.28.*
8 Nolite inebriari vino,in quo eſt luxuria *Epheſ. 5,Quaſi dicat,Non ſis guloſus,non ſis luxurioſus.S.Thom.ſuper ep.* 1.*ad* Timoth.3.
9 Nemo vos iudicet in cibo,aut in potu.*Coloſſ.2.*
10 Ineptas,& aniles fabulas deuita.1.*Tim.4.2.*Tim.2.

Vinum,& quidquid inebriare poteſt, quare Sacerdotibus prohibitum.

11 VInolentum Sacerdotem & Apoſtolus damnat,& vetus lex prohibet.Sacerdotes, qui miniſtrant in templo Dei, prohibentur vinum,& ſiceram bibere,ne crapula,& ebrietate aggrauentur corda eorum,&c.Quidquid inebriat, & ſtatum mentis euertit, fuge ſimiliter vt vinum.Nolite,ait Apoſtolus,inebriari vino,in quo eſt luxuria. &c.Qui altario ſeruiũt,vinum,& ſiceram non bibant.*S.Hieron.diſt.* 35. *c. eod.* *Leu.10.* *Eph.5.*

Sacerdos abſtinere debet a crapula, neque alios ad ęquales potus inuitare.

12 A Crapula,& ebrietate omnes clerici diligenter abſtineant, vnde vinum ſibi temperent,& ſe vino. Nec ad bibendum quiſpiam incitetur, cum ebrietas & mentis inducat exitium, & libidinis prouocet incentiuum. Vnde illum abuſum penitus decernimus abolendum,quo in quibuſdam partibus ad potus æquales ſuo modo ſe obligant

gant potatores, & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fecundiores exhaurit. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi, a superiore commonitus, satisfecerit, ab officio vel beneficio suspendatur. *Innoc. 3. de vita & hom. cler. c. eod.*

13 Clerici, edendi, vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi. *Canon. Apostolorum 54. Concil. Carthagin. 4. c. 25. Laodicenum c. 24. de vita, & hon. cler. c. pen.*

Nō licet clericos cōuiuia facere de symbolis nec ante horam diei tertiam, nec nisi hymnus præcedat cibos, & gratiarum actio subsequatur.

14 NOn licet Sacerdotes vel clericos, sed nec religiosos laicos conuiuia facere de [a] confertis. Nec oportet clericos, vel laicos religiosos ante [b] sacram diei horam tertiam inire conuiuia, nec aliquando clericos, nisi hymno dicto, comedere panem, & post cibos gratias auctori Deo referre. *Ex decretis Martini Episcopi Bracharensis, nō Papę dist. 44. c. eod. c. nō oportet. 2. Conc. Carthagin. 4. c. 12. Africanū, c. 5.*

[a] Confertum) *est, quando plures conferunt quippiam ad conuiuia facienda. Quod Græce dicitur Symbolum. Concil. Laodic. c. 55.*

[b] Sacram horam diei tertiam.) *Hæc hora, quæ apud Italos Aurea, hic Sacra appellatur, vel quia Spiritus sanctus super Apostolos adueniens mirificis eandem horam dedicauit mysterijs, vel quia apud omnes fere Ecclesias in ea sacra missarum solemnia celebrantur cum psallentio communi, vt verbis vtar Ruperti Abb. de diuinis officijs l. 10. c. 18.*

15 Ebrietas in alio crimen est, in Sacerdote sacrilegium. *Cardin. Petrus Rauennas.*

Ebrietatis effectus.

16 EBrietas perturbationem gignit mentis, furorem cordis, flammam libidinis. Ebrietas ita mentem alienat, vt, vbi sit, nesciat, vnde etiam, & malum non sentitur, quod per ebrietatem committitur. *S. Isidorus de summo bono l. 2. c. 43.*

Pœna

Pœna ebriosi.

17 EBrietas, insignium flagitiorum incitatrix, & scaturigo, quæ in comessationibus, & conuenticulis dominatur, Ecclesiasticum gradum, summa cum turpitudine passim infamauit, &c. Qui turpipiter illi vitio indulgent, immorigeri, ab officijs, & beneficijs Ecclesiastica censura, & Synodi auctoritate primum suspenduntur. Deinde, si ei impudenter detestandæ consuetudini, & dictu pariter, & visu fædissimæ vlterius inhæserint, omnibus honorum gradibus exutos, ad quadrupedum sortem, quæ natura prona, atque ventri obedientia finxit, maioribus supplicijs affectos statuit abijciendos. *Concil. Treuer. de temulentia clericorum.*

De eodem.

18 ANte omnia Clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes, & nutrix est. Itaque eum, quem ebrium fuisse constiterit, (vt ordo patitur) aut triginta dierum spatio a communione statuimus submouendum, aut corporali subdendum supplicio. *Concil. Agath. dist. 35. c. fin.*

Gulæ deditus raro emendatur.

19 MVltos ego animaduerti sæpe, qui, cum alterius cuiusuis generis vitijs laborarent, ad sanitatem tamen redierint postea; qui autem gulæ morbo tenerentur, vt aut in occulto hæsitare eos delectaret, aut ventris ingluuie duci se sinerent, neminem ex omnibus vidi vmquam, qui conualuerit, &c. S. *Basilius serm. de abdicat. sæculi.*

Gulæ voluptas, breuis durationis.

20 VOluptas gutturis, vix duorum habet longitudinem digitorum, non durat, nisi quantum durat transitus ille per gulam; & pro illo transitu vult domina gula tot, & tanta sibi præparari. *S. Bernardus serm. 12. de conuersione, ad Clericos.*

Edacitati obnoxij, ad Sacerdotium non promoueantur.

SI Laicis comessationes damnabiles sunt, multo magis Sacerdotibus imputantur ad gehennam. Venter enim pinguis, vt ait Hieronymus ad Nepotianum, crassum sensum generat, cum Sacerdotalis sensus contra vigil esse debeat, & tenuis. Atque ideo edacitatis vitio obnoxij in Sacerdotes vngi non debent. Hi enim, vt Gregorius ait, qui adhuc vitiorum bello subiacent, nequaquam per prædicationis vsum præesse magisterio cæterorum debent. *Gratianus dist. 44. c. fin.* 21

lib. 23. Moral. ca. 12.

Cantans inter epulas Clericus excommunicetur, scurra, & iocularis acerrime corripiatur.

INter epulas cantantem clericum excommunicationis sententiæ seueritate coercendum decernimus. Scurrilia, iocularia, risumque mouentia verba loquens acerrime corripiatur. *Concil. Carthagin. 4. c. 60. & 80. dist. 46. c. clericum.* 22

Non vsum vini, sed abusum damnat Apostolus. *Claudius Guilliandus super epist. 1. ad Timoth. c. 3.* 23

Satius est, modico vino vti, quam multa aqua ingurgitari.

SAtius est modico vino vti propter infirmitatem, quam multa aqua ingurgitari per auiditatem: quia & Paulus Timotheo modico vtendum vino consuluit, & Dominus ipse bibit, ita, vt vini potator appellatus sit, Apostolisq; bibendum dedit: insuper ex eo Sacramenta sui sanguinis condidit: cum e contrario aquam ad nuptias bibi non passus sit, & ad aquas contradictionis populi murmur terribiliter castigauerit. Dauid quoque aquam, &c. *S. Bernardus in apologia ad Guilielmum Abbatem.* 24

Vitan-

25 Vitanda satietas, etiam vilium ciborum.

Vide sup. p. 2. c. 2. §. 1. de sobrietate, & temperantia, c. non solum. n. 32.

Clericus escis plenus impeditur ad vigilias.

26 SIcut miles plurimo onere prægrauatus præpeditur, ita monachus, vel Clericus impeditur ad vigilias, cum escarum plenitudine torpescit. *S. Basilius in regula, & in oratione secunda de Ieiunio.*

Vitandæ confabulationes, quæ nimios risus excitant, & cachinnos.

27 ABhorrere debemus ab illis confabulationibus, & colloquiis, quæ nobis intolerabiles quosdam risus excitare solent. Væ vobis, qui ridetis, quia flebitis. Et, quod nihilominus occasiones quæramus ad ridendum, & liberiori cachinno indulgendum, idq. inde consequamur, vt in hac vita modico quodam tempore rideamus, in alia vero in perpetuum defleamus. *S. Ambros. l. 1. Officiorum c. 21.*

Alia vide sup. p. 2. c. 2. §. 1. de sobrietate, & inf. c. 16. Ne sacramenta rite non dispenset, Si per ebrietatem, n. 12.

Non percussorem.

NE SIT PERCVSSOR SACERDOS, NE PORTET ARMA, NE SIT MALEDICVS, AVT DETRACTOR, CALVMNIATOR VE, NE ADVLATOR.

CAP. V.

SVMMARIVM.

QVI percusserit alium, volens occidere, morte moriatur. 1.
Homicida non debet ordinari, nec in susceptis ordinibus ministrare. 8.
Quia Sacerdos debet esse alienus a cæde. 9.
Si autem fuerit homicida, qua poena multandus. 10. 11. 12. 13.
Et qua occidens Cardinalem, qua Episcopum, qua Clericum. 16.
Occidens paganum non poterit promoueri. 19.
Sacerdos, per se, vel per alium pugnans in duello, suspensus est. 14.
Moriens autem in bello, aut rixa, aut gentilium ludis, qualiter puniendus. 15.
Et qualiter effundens sanguinem etiam in obsessionis necessitate, quæ non sit ineuitabilis. 17.
Qui autem, aliter mortem euitare non valens, occidit, vel mutilat inuasorem, nullam incurrit irregularitatem. 18.
Clericus, seruum, aut discipulum ab Ecclesia extrahens, aut flagellans, segregetur. 20.
Clericus arma portans qua poena feriendus. 21. 22. 23.
Sacerdotum arma sunt lacrymæ, lectio, & oratio. 24. 25.
Et, qui percussus in dexteram maxillam fuerit, præbeat alteram. 5.
Dlericus maledicus homicida est, ex Apostolica traditione 26. nec eius accusatio admittatur. ibidem.
Qua poena multandus. 27.
Abstinendum a detractione. 3. 6. 7.
Numquam detrahit, qui se bene contemplatur. 28.
Detrahere autem, an detrahentem audire, dubium, quid damnabilius. 30.
Qui vero fuerit eo vitio præditus, alienus sit a fratrum vnitate. 31.

Denun-

CAP. V.

QVI percusserit hominem volens occidere, morte mo- 1
riatur. *Exod.* 21. *Leu.* 24.
Custodite vos a murmuratione, quæ nihil prodest, & à 2
detractione parcite linguæ, quoniam sermo obscurus
in vacuum non ibit. *Sap.* 1.
Melius est a sapiēte corripi, quam stultorum adulatione decipi. *Eccl.* 7. 3
Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum 4
tuorum dissipant. *Is.* 3.
Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi, & alte- 5
ram. *Matth.* 5.
Ne murmuraueritis, sicut quidam illorum murmurauerunt, & perie- 6
runt ab exterminatore. 1. *Cor.* 10. *Num.* 21.
Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat 7
fratrem suum, detrahit legi, & iudicat legem. Si autem iudicas legē:
non es factor legis, sed iudex &c. *Iac.* 4.

Homicida non debet ordinari, neque in susceptis ordinibus ministrare.

QVaesitum est de Sacerdotibus, vel alijs Clericis, qui per reatum 8
adulterij, vel periurij, homicidij, vel falsi testimonii bonũ conscientiæ perdiderunt, &c. Respondemus, quod, si proposita crimina ordine iudiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, non debent hi, (præter reos homicidij) post pænitentiam, in iam susceptis, vel suscipiendis ordinibus impediri. Qui si non pænituerint, monendi sunt, & sub interminatione Diuini iudicij, obtestandi, vt in testimonium suæ damnationis in susceptis iam ordinibus non ministrent. *Gregor.* 9. *de tempor. ord. c. fin. dist.* 81. *c. ministri*.

Alienus a cæde debet esse Sacerdos.

TAM alienus a cædendi acerbitate Sacerdos esse debet, tam- 9
quam promptus, & paratus ad excolendam humanitatem, vt, etiamsi Dominus aliquem, vti plantam inutilem, exscindere iubeat, ipse, tamquam insitor, debeat supplicare, &c. *S. Gregor. Nyssenus in eos, qui alios durius iudicant.*

Sacer-

Sacerdotis homicidæ pœna.

10 DEbet homicida Sacerdos Sacerdotio priuatus lacrymarum fonte flagitium tam immane diluere, vt talibus saltem remedijs curatus salutis possit inuenire suffragium. *Ioannes Papa 8. dist. 50. c. miror.*

De eodem.

11 SI quis Presbyter homicidium fecerit, duodecim annis pæniteat, tres ex his in pane, & aqua. *ead. dist. 50. c. Si quis homicidium.*

De eodem.

12 PResbyter, aut Diaconus, qui in homicidio captus est, deponatur, non tantum communione priuetur. Dicit enim Scriptura, Non vindicabit Dominus bis in idipsum. *Canon. Apostolorum 25. dist. 81. c. eod. Iuo. p. 6. c. 3.*

De eodem.

13 SI Presbyter, aut Diaconus capitale crimen cõmiserit, ab officij honore depositus, in monasterium retrudatur, & ibi, quamdiu vixerit, a laicam tantummodo communionẽ accipiat. *Concil. Agath. dist. 50. c. si Episcopus.*

Laica communio) *Quid sit, videtur innuere Canon. 15. Apostol. vbi de Presbytero, qui suam parœciam deseruit, Verumtamẽ, inquit, tamquam laicus ibi communicet, idest à Sacerdotali functione deiectus, inter laicos ibi communicet, nec fungatur munere Presbyteri, sed redactus in laicum (vt verbis vtar Hieronymi super Ezechielem. c. 46.) pristina sacrilegij sui scelera deploret. De quo videre est. S. Cyprianum ep. 1. l. 2. ep. 2. l. 4. dist. 50. c. accedens dist. 55. c. si Euangelica dist. 84. c. quisquis 1. q. 1. c. ventum est 1. q. 4. c. homini, & Nicephorum histor. Eccles. l. 6. c. 3. Ad cuius interpretationis confirmationem videtur facere Concil. Toletan. 4. c. 17. vbi diuersa fidelibus ad communicandum loca designantur, uidelicet Sacerdotibus, & Leuitis, ut ante altare communicent; Clero, ut in Choro; populo, extra Chorum. De populo uide etiam Concil. Brachar. 1. c. 31.*

Sacerdos pugnans per se, vel per alium in duello, suspensus est.

SAcerdos, licet non ipse, sed alius pro eo in duello pugnauerit, non 14
debet in sacris ordinibus ministrare, sicut tradunt sacrorum canonũ instituta, &c. *Cælestinus Papa de Cler. pugnantibus in duello.c.2.*

Clericus in bello, rixa, aut gentilium ludis moriens qua pœna multandus.

QVicumque Clericus aut in bello, aut in rixa, aut in gentilium lu- 15
dis mortuus fuerit, neque in oblatione, neque oratione pro eo postuletur, sed in manus incidat iudicis, sepultura tamen non priuetur. *Concil. Tribur. 23.q.8.c.eod.1.*

Clericus Cardinalem occidens qua pœna puniatur, qua Episcopum, qua Clericum.

SI quis in hoc sacrilegij genus irrepserit, qui S. R. E. Cardinalem 16
fuerit hostiliter insecutus, vel percusserit, aut ceperit, vel socius fuerit facientis, aut fieri mandauerit, vel factum ratum habuerit, &c. quidquid in bonis inuenitur Fisci, vel Reipublicæ dominio applicetur, &c. Si quod vero officium, vel beneficium spirituale, vel temporale ab aliquibus Ecclesijs obtinet, sit eis ipso iure priuatus. &c. *Bonifacius 8. de pœnis c. felicis l. 6.* Eisdem fere pœnis multatur percutiens Episcopum, *de pœnis clem. 1.*

Occidens autem Clericum, vel mutilans per se, vel per alios, beneficium amittit. *Innoc. 3. de pœnis c. in quibusdam.*

Cleri-

Clericus effundens sanguinem etiam in obsessionis necessitate, qua pœna puniendus; secus in necessitate ineuitabili.

17 DE his Clericis, qui in obsessionis necessitate positi fuerint, id statutum vst, vt, qui altario ministrant, & Christi corpus, & sanguinem tradunt, vel vasa sacro officio deputata contrectāt ab omni humano sanguine, etiam hostili, se abstineant. Quod si in hoc inciderint, duobus annis tam officio, quam communione Corpori Domini priuentur, ita, vt his duobus annis vigilijs, ieiunijs, orationibus, & eleemosynis pro viribus, quas Dominus donauerit, expientur, & ita demum officio, vel communioni reddantur, ea tamen ratione, ne vlterius ad officia potiora prouehantur &c. *Concil. Ilerd. & dist. 50. c. eod. & c. quia te*. Quod verum est, quo ad peccatum; sed, quo ad cautelam, & innocentiam suæ Ecclesiæ ostendendam, bonum est pænitere. *Ex Pænitentiali Rom. de homicidio, c. 2. S. Bonau. in Confessionali, tract. de pænitentijs particula 14.*

18 Nullam irregularitatem incurrit, qui, mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat inuasorem.

de homicidio clem. si furiosus.

Clericus etiam paganum occidens, est suspensus, nec poterit promoueri.

19 CLericum, qui paganum occiderit, non oportet ad gradum maiorem prouehi, qui carere debet etiā acquisito. Homicida enim est. Nam, cum discreti sint milites sæculi a militibus Ecclesiæ, non conuenit militibus Ecclesiæ militare sæculo, per quod ad effusionē sanguinis necesse sit peruenire. *Nicolaus Papa dist. 50. c. eod. cum seqq.*

Clericus, seruum, aut discipulũ ab Ecclesia extrahẽs, aut flagellans, segregetur.

NVllus Clericorum, seruum, aut discipulum suum fugientem ad Ecclesiã extrahere audeat, vel flagellare præsumat. Quod si fecerit, donec digne pæniteat, a loco, cui honorem non dedit, segregetur. *Concil.Ilerd.c.8.17.q.4.c.eod.Can.Apostolorum 27.Concil.Nicænum c.11.* 20

Clericus arma portans, qua pœna multandus.

OMnimodis dicendum est Presbyteris, & Diaconibus, vt arma non portent, sed magis confidant in defensione Dei, quam in armis. *Concil. Aurelian.c.9.* Et inuentus cum armis Clericus, triginta dierum inclusione detentus, aqua tantummodo, & modico pane diebus singulis sustentetur. *Concil.Matiscon.1.can.5.Synodus Frãcica sub Carolo Magno 1.Toletan.4.c.44. 23.q.8.c.clerici.* 21

De eodem.

QVicumque ex Clero esse videntur, arma militaria non sumant, nec armati incedant, sed professionis suæ vocabulum religiosis moribus, & religioso habitu præbeant. Quod si contempserint, tamquam sacrorum Canonum contemptores, & Ecclesiasticæ sanctitatis profanatores, proprij gradus amissione multentur, quia non possunt simul Deo, & sæculo militare. *Concil.Meld.c.37. 23.q.8.c.eod.2.Canon Apostolorum 83.* 22

De eodem.

CLerici arma portantes excommunicentur. *Concil.Pictau. de vita & hon.cler.c.2.* 23

Sacerdotum arma, sunt lacrymæ.

LAcrymæ meæ, arma sunt. Talia enim sunt munimenta Sacerdotis. Aliter nec debeo, nec possum resistere. *S. Ambros.23.q.8.c.conuenior, §. quid ergo.* 24

Sacer-

Sacerdotum arma sunt lectio, & oratio.

25 ARma Sacerdotum, sunt lectio, & oratio, quibus diabolus expugnatur. Hæc sunt instrumenta, quibus beatitudo æterna acquiritur. His armis vitia reprimuntur. His alimentis virtutes nutriuntur &c. *vt not. sup. p. 2. c. 12. de occupatione Sacerdotum, ex S. August. Presbyteri, n. 11.*

Clericus maledicus, homicida est, ex Apostolica traditione, neq. eius accusatio admittatur.

26 SIcut homicidas interfectores fratrum, ita & detractores eorum, eosq. odientes homicidas esse manifestabat Petrus, quia & qui occidit fratrem suum, & qui odit, & qui detrahit ei, pariter homicidæ esse demonstrantur. *S. Clemens ep. 1. de detractoribus Episcoporum, & Sacerdotum.* Et nullus, qui frequenter litigat, & ad accusandum, vel detrahendum est facilis, permittatur Episcopum accusare. *S. Felix 2. ep. 1. Vide ep. 3. S. Anacleti Papæ. ep. 2. Euaristi. primam Alexandri, secundam Fabiani, Antheri, & Vrbani.*

Clericus maledicus, qua pœna feriendus.

27 CLericus maledicus, maxime in Sacerdotibus, cogatur ad postulandam veniam; si noluerit, degradetur, nec vmquam ad officium absque satisfactione reuocetur. Concil. Carthagin. 4. *dist. 46. c. eod.*

28 Numquam detrahes, si te bene prospexeris.

S. Isidorus in Synonimis.

De eodem.

29 *Vide sup. p. 2. c. 8. §. 3. de humilitate, cum Sacerdos, n. 26. cap. Patienter illatam, n. 9. c. 8. §. 2. de patientia.*

Detrahere, an detrahentem audire, quid horum damnabilius sit, non facile dixerim. 30

S. Bernard. de consid. l. 3.

Alienus sit a fratrum vnitate, qui murmurat.

ALienus sit a fratrum vnitate, qui murmurat, & opus eius abij- 31
ciatur, qui murmurans extiterit, ne pœnam murmurantium incurrat, de qua Apostolus dicit, Neque murmuraueritis, sicut
1. Cor. 10. quidam illorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore &c. *Octaua Synodus dist. 90. c. eod. c. si quis monachus.*

Denũtiator in probatione criminũ deficiẽs, ab officio, & beneficio suspenditur, donec suam innocentiam purget.

MAndamus, quatenus magistrum scholarum, donec Canonice 32
suam probauerit innocentiam, scilicet quod non calumniandi animo ad huius modi crimina proponenda processit, ab officio, & beneficio suspendatis, vt cæteri simili pœna perterriti ad infamiam suorum facile non prosiliant Prælatorum. *Innoc. 3. de calumniatoribus, c. cum dilectus.*

Qui non probauerit, quod obiecerit, pœnam quam intulerit, ipse patiatur. 33

Hadrianus Papa 2. q. 3. c. eod. & c. calumniator.

Clericus adulator, degradetur. 34

CLericus, qui adulationibus, & proditionibus vacare deprehenditur, degradetur ab officio. *Concil. Carthagin. 4. c. 59.*

Plus

Plus persequitur adulatoris lingua, quam persecutoris manus.

35 DVo sunt genera persecutorum, vituperantium scilicet, & adulantium: sed plus persequitur lingua adulatoris, quam manus persequentis. *S. August. super Psalm. 69.*

Beatus, qui nec adulatur, nec adulatoribus credit.

36 BEata mens, quæ nec adulatur aliquando, nec adulanti credit, quia nec decipit alterum, nec ipsa decipitur; denique nec malum facit aliquando, nec patitur. *S. Hieron. ad Demetriadem.*

73 Adulatio, si ad tempus suscipitur, augetur.

S. Gregor. hom. 2. super Ezechielem.

38 Adulari egregie norunt auari.

S. Chrysost sup. ep. ad Hebræos hom. 15.

Alia vide sup. p. 2. c. 3. §. 3. de suauitate in verbis, & benignitate Sacerdotum.

NE SIT LITIGIOSVS SACERDOS, NE ADVOCATVS, PROCVRATORVE, NE CONTVMAX, NE IN EXCOMMVNICATIONE PERSISTAT.

CAP. VI. §. I.

SVMMARIVM.

ABstinens se a lite, minuit peccata. 1.
Et ideo oportet cedere percutientibus, & contendere volentibus. 2.
Quia Apostoli, & Ecclesia non habet consuetudinem contendendi, seu litigandi. 3. 4. 5.
Clericus negotiator, tamquam pestis, fugiendus. 6.
Neque apud sæcularem iudicem poterit quemquam pulsare, Episcopo non permittente. 7. 8.
Contrafaciens qua poena mulctandus. 8.
Clericus etiam in minoribus, aduocatus esse non potest in negotijs sæcularibus corã sæculari, nisi in proprijs Ecclesiæ, aut miserabilium personarũ. 9. 10.
Contrafaciens qualiter puniendus. 10. 11.
Sacerdos non potest esse minister, aut procurator laicorum. 12.
Qualiter contumax Clericus puniendus. 13.
Et procedi potest contra excommunicatum, tamquam de hæresi suspectum, si per annum in excommunicatione insorduerit. 14.
Peregrina communio, quid. 14.

Cap. VI. §. I.

1 ABSTINE TE a lite, & minues peccata. *Eccl. 28.*
2 Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram: & ei, qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. & quicumque te angariauerit mille passus, vade cum illo & alia duo. *Matth. 5.*

3 Si quis videtur contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. *1. Cor. 11.*

4 Seruum Domini non oportet litigare. *2. Tim. 2.*

5 Antequam Ecclesiasticus quis sit, licet ei negotiari; facto, iam non licet.

S. August. dist. 88. c. fornicari.

Clericus negotiator, fugiendus tamquam pestis.

6 NEgotiatorem Clericum, & ex inope diuitem, & ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge. *S. Hieron. ad Nepotian. ead. dist. 88. c. eod. cum seqq.*

Clericus neminem pulset apud iudicem secularem Episcopo non permittente.

7 CLericus ne quemquam præsumat apud sæcularem iudicem, Episcopo non permittente, pulsare: sed, qui pulsatus fuerit, non respondeat, nec adeat criminale negotium in iudicio sæculari. *Concil. Agath. c. 32. Iuo p. 6. c. 367. Chalcedon. c. 9. Carthagin. 3. c. 9. Toletan. 3. c. 13. Matiscon. c. 8.*

De eodem, ac de pœna eius.

SI Clericus aduersus aliquem habet negotium, non relinquat suum Episcopum, & ad sæcularia iudicia non occurrat &c. Si quis vero contra hæc fecerit, Canonum subiaceat correptionibus. *Concil. Chalcedon. c. 9. 11. q. 1. c. eod.* 8

Clericus, ètiam in minoribus, non sit aduocatus in negotijs sæcularibus, coram sęculari, nisi in proprijs Ecclesiæ, vel miserabilium personarum.

CLerici in Subdiaconatu, & supra in Ordinibus etiam minoribus, si stipendijs Ecclesiasticis sustentantur, coram sæculari iudice aduocati in negotiis sæcularibus fieri non præsumant, nisi propriã causam, vel Ecclesiæ suæ fuerint persecuti, aut pro miserabilibus forte personis, quæ proprias causas administrare non possunt. *Concil. Lateran. de postulando c. 1. 2. 3.*

De eodem, ac de pœna eius.

CVm Sacerdotis sit officium; nulli nocere, omnibus autem velle prodesse, non nisi pro teipso, vel Ecclesia, vel (si necessitas imminеat) pro personis coniunctis, aut miserabilibus, sibi licitum est postulare &c. Clericus autem, qui contra Ecclesiam, a qua beneficium obtinet, pro extraneis procurator, vel aduocatus esse præsumit, tamquam ingratus, potest (maxime, si clericus sit eiusdem Ecclesiæ) beneficio huiusmodi spoliari. *Gregor. ix. de postul. c. fin.* 10

De eodem.

SI non potest subueniri alteri, nisi alter lædatur, commodius est, neutrum iuuari, quam grauari alterum. Ideoq. in causis pecuniarijs interuenire non est Sacerdotis; in quibus non potest fieri, quin frequenter lædatur alter, qui vincitur: quoniam intercessoris beneficio se victum arbitratur. Sacerdotis igitur est, nulli nocere, prodesse velle omnibus; posse autem, solius est Dei. *S. Ambros. 14. q. 5. c. denique.* 11

Sacer-

Sacerdos non sit minister, aut procurator laicorum.

12 SAcerdotibus, & Clericis tuis denuncies publice, ne ministri laicorum fiant, nec in rebus procuratores existant. Quod si postmodum facere præsumpserint, & occasione ipsius administrationis propter pecuniariam causam deprehendantur in fraude, indignum est, eis ab Ecclesia subueniri, per quos constat in Ecclesia scandalum generari. *Eugenius, ne cler. vel mon. c. eod. Vide inf. c. 8. ne sit turpis lucri cupidus. Placuit, vt Presbyteri, n. 5. Et §. seq. Decreuit, n. 10.*

Contumaces Clerici, qualiter puniendi.

13 COntumaces Clerici, prout dignitatis ordo permiserit, ab Episcopo corrigantur; &, si qui, prioris gradus elati superbia, communionem fortasse contempserint, aut Ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint, [a] peregrina eis communio tribuatur, ita, vt, cum eos pænitentia correxerit, rescripti in matricula, gradum suum, dignitatemq. recipiant. *Concil. Agath. c. 2. dist. 50. c. eod. Aurelian. 1. c. 13.*

[a] Peregrina communio) *est communio sine oblatione. Qui enim ex aliena oblatione communicat, Peregrine dicitur communicare: vt colligitur ex Concil. Ancyrano c. 5. 6. 7. 8. & ex Agath. c. 1. vbi supra, & ex eodem Concil. c. 4. & Reg. c. 3. Neque desunt, qui Communionem peregrinam eandem esse cum laica suspicentur, de qua sup. c. 5. num. 13. vt innuit Ioannes Sotteallus in Conciliorum Summa.*

Procedi potest contra excommunicatum tamquam de hæresi suspectum, si per annum in excommunicatione insorduerit.

EXcommunicatus quicumque, si post legitimas monitiones non 14
resipuerit, non solum ad Sacramenta, & communionem fidelium, ac familiaritatem non recipiatur; sed, si, obdurato animo, censuris annexus, in illis per annum insorduerit, etiam contra eum, tamquam de hæresi suspectum, procedi possit, *Concil. Tridentin. sess. 25. c. 3. de reform. de haret. c. excommunicamus, 1. §. Qui autem, & §. moneantur.*

Non ambulantem.

NE AMBVLET IN FORO. AVT IN NVNDINIS SACERDOS.

NE SAECVLARIA, PROFANAVE NEGOTIA, AVT VILIA TRACTET.

NE IVRI CIVILI, MEDICINAE, AVT CHIRVRGIAE DET OPERAM.

CAP. VI. §.II.

SVMMARIVM.

CLERICVS, ambulans per vicos, & plateas, aut nundinas, non pro emendo aliquid, degradetur ab officio. 1.3.
Militans Deo non implicat se negotijs sæcularibus, maxime inhonestis. 2.4.5.9.
Quæ autem sint illa negotia sæcularia. 8.
Sacerdos non sit fideiussor, nec aduocatus. 5.6.
Nec tabellio. 11.
Nec tractet iudicium sanguinis, aut, vbi exerceatur, intersit. 12.13.14.
Nec conducat possessiones, nec sit tutor vel curator, nisi miserabilium perso-
Nec conducat possessiones, nec sit tutor vel curator, nisi miserabilium perso- narum. 9.10. vbi qualiter puniendus, qui eum tutorem nominauerit.
Nec det operam Iuri ciuili, nec Medicinæ, nec Chirurgiæ, vt possit Theologiæ sacræ vacare. 15.16.

Cap. 6. §. 2.

NOLI circumſpicere in vicis ciuitatis, nec oberraueris in plateis illius. *Eccl. 9.* 1

Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus; vt ei placeat, cui ſe probauit. *2. Tim. 2.* 2

Clericus, qui non pro emendo aliquid in- 3
nundinis, vel in foro ambulat, ab officio ſuo degradetur.

Concil. Carthagin. 4. c. 45.

Nullus Clericus ſæcularibus cauſis occupetur.

PErlatum eſt ad nos, fratrem noſtrum Baſilium, velut vnum de lai- 4
cis, in cauſis ſæcularibus occupari, & prætorijs inutiliter deſeruire. Quæ res quoniam & ipſum vilem reddit, & reuerentiam Sacerdotalem annihilat, ſtatim vt experientia tua hoc præceptum ſuſceperit, eum ita ad reuertendum diſtricta executione compellat, quatenus & illic te inſiſtere quinque diebus ſub qualibet excuſatione immorari non liceat &c. *S. Gregor. diſt. 88. c. eod.*

Sacerdos ſæcularibus negotijs non occupetur, nec ſit fideiuſſor, vel aduocatus.

TE quidem oportet irreprehenſibiliter viuere, & ſummo ſtudio 5
niti, vt omnes vitæ huius occupationes abijcias, ne fideiuſſor exiſtas, ne aduocatus litium fias, ne ve in vlla aliqua occupatione prorſus inueniaris mundialis negotij occupatione perplexus. Neque enim iudicem, aut cognitorem ſæcularium negotiorum hodie ordinare te vult Chriſtus, ne præfocatus præſentibus hominum curis non poſſis verbo Dei vacare, & ſecundum veritatis regulam ſecernere bo-

nos a malis. Ista namque opera, quæ tibi minus congruere superius exposuimus, exhibeant sibi inuicem discentes, idest laici, & te nemo occupet ab his studiis, per quæ salus omnibus datur. Sicut enim tibi impietatis crimen est, (neglectis verbi Dei studijs) sollicitudines suscipere sæculares, ita vnicuique laicorum peccatum est &c. Te vero securum facere ex his, quibus non debes vacare, omnes communiter elaborent &c. *S. Clemens ep. 1. ad Iacobum fratrem Domini 11. q. 1. c. eod. & seq. c. sicut.*

6 Clericus fideiussionibus inseruiens abijciatur.

Canon 20. Apostolorū de fideiuss. c. 1. Concil. Carthag. 4. c. 70. c. 1. de fideiuss.

7 Clerici officia, vel commercia sęcularia non exerceant, maxime inhonesta &c.

Innoc. 3. de vita, & hon. cler. c. pen.

8 Sęcularia negotia, quæ clericis interdicta.

Vide sup. c. 3. de rebus Sacerdoti prohibitis, c. Multa sunt negotia sæcularia, n. 5.

Sacerdos non conducat possessiones, non sit tutor, vel curator, nisi miserabilium personarum.

9 DEcreuit sancta Synodus, nullum clericum, siue monachum, conducere possessiones, aut misceri sæcularibus procurationibus, nisi forte qui legibus ad minorum ætatum tutelas, siue curationes inexcusabiles attrahantur, aut cui ciuitatis ipsius Episcopus Ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula, vel orphanorum, aut viduarum, quæ indefensæ sunt, & earum personarum, quæ maxime Ecclesiastico indigent adminiculo, propter timorem Dei. Si quis vero transgressus fuerit hæc præcepta, correctioni Ecclesiasticæ subiaceat. *Concil. Chalcedon. c. 3. dist. 86. c. peruenit. Carthagin. 1. c. 14. de vita, & hon. cler. c. fin. Concil. Paris. c. 28.*

Cleri-

Clericus, tutor, vel curator non sit; ac de pœna eius, qui eum in tutorem, vel curatorem nominauerit.

IAm pridem in Concilio Episcoporum est statutum, ne quis de Clericis, & Dei ministris tutorem, vel curatorem testamento suo constituat, quando singuli Sacerdotio suo honorati, & in clericali ministerio constituti, non nisi altari, & sacrificijs deseruire, & precibus, ac orationibus vacare debeant. Scriptum est enim, Nemo militans Deo, implicat se negotijs sæcularibus, vt possit placere ei, cui se probauit &c. Quod Episcopi, & antecessores nostri religiose considerantes, & salubriter prouidentes, censuerunt, ne quis frater excedens ad tutelam, vel curam clericum nominaret; ac, si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo, nec sacrificium pro dormitione eius celebraretur. Neque enim apud altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altario Sacerdotes, & ministros voluit auocare. *S. Cyprianus 21. q. 3. c. Cyprianus, cum seqq. Cod. de Episc. & cler. l. generaliter 16. q. 1. c. generaliter.* 10

2. Tim. 2.

Clericus non sit tabellio.

MAndamus, quatenus clericis in sacris ordinibus constitutis tabellionatus officium per beneficiorum subtractionem, appellatione postposita, interdicas. *Innoc. 3. ne cler. vel mon. c. sicut.* 11

His, a quibus diuina sacramenta tractanda sunt, iudicium sanguinis tractare non licet &c. 12

Concil. Toletan. 11. c. 6. 23. q. 8. c. eod.

De eodem.

13 SEntentiam sanguinis nullus Clericus dictet, aut proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut, vbi exerceatur, intersit. *Alex. 3. de vita, & hon. cler. c. eod. Concil. Matiscon. 2. c. 19.* Si tamē interest, propter hoc non videtur effici irregularis, vel debere deponi; sed alias debet puniri, quia interfuit contra præceptum dicti Canonis. *S. Bonau. in Confessionali, de irregularitate, particula 43.*

De eodem.

14 QVia Sacerdotes a Christo ad ministerium salutis electi sunt, ibi consentiant Regibus, fieri iudices, vbi iureiurando supplicij indulgentia promittitur, non vbi discriminis sententia præparatur. Si quis ergo Sacerdotum contra hoc commune consultum discussor in alienis periculis extiterit, sit reus effusi sanguinis apud Christum, & apud Ecclesiam perdat proprium gradum. *Concil. Toletan. 4. 23. q. 8. c. sæpe principes. Iuo p. 6. c. 275. ne cler. vel mon. c. sed nec. c. clericis.*

Nullus clericus det operam Iuri ciuili, vel Medicinæ, vt sacræ Theologiæ vacare possit.

15 NVlli omnino, post votum religionis, & post factam in aliquo loco religioso professionem, ad Physicam, Legesve mundanas legendas permittatur exire. *Alex. 3. ne cler. vel mon. c. non magnopere. Hanc Constitutionem extendit Honorius 3. etiam ad Presbyteros sæculares, & alios Clericos Ecclesiastica beneficia obtinentes, in hæc verba:* Quia vero Theologiæ studium cupimus ampliari, vt, dilatato sui tentorij loco, funiculos suos faciat longiores, vt sit fides Catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum, quibus resistere valeat ascendentibus ex aduerso, ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpositos, Cantores, & alios Clericos personatus habentes, nec non Presbyteros, (nisi ab his intra spatium præscriptum destiterint) hoc extendi volumus, & mandamus, etiam appellatione postposita, firmiter obseruari. *Ne cler. vel mon. c. super specula. De quo extat Decretalis*

Innocentij 3. ad Brixiensem electum, quæ incipit, Si gratis. Et hanc Constitutionem extendit Bonifacius 8. etiam ad rectores parochialium, quæ sunt plebaniæ, idest quæ sub se habent capellas. Ne cler. vel mon. c. 1. l. 6.

Clericus non det operam Chirurgiæ.

NVllus Clericus vllam Chirurgiæ artem, Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quæ adustionem, vel incisionem inducit. *Alex. 3. ne cler. vel. mon. c. sententiam.* 16

Non

NE SIT CVPIDVS SACERDOS, AVT AMBITIOSVS,

NE PLVRA BENEFICIA HABEAT, AVT NON RITE, NE PRO SACRAMENTIS MINISTRANDIS, PRO ECCLESIASTICIS REBVS CONFERENDIS, AVT VERBO DEI PRAEDICANDO PRETIVM EXIGAT.

CAP. VII.

SVMMARIVM.

MVNERA excęcant prudentes, & ſubuertunt iuſtos. 1.
Non accipienda a publice peccantibus. 10.
Radix omnium malorum cupiditas, & propter illam multi errauerunt a fide, & multis ſe doloribus miſcuerunt. 7.
Ideo Sacerdos non debet eſſe cupidus. 9.
Neq. auarus, quia crudelis. 11. vbi Auaritiæ varij effectus.
Neq. ambitioſus. 9. 12.
Quia ambitio ſtatum rectitudinis ſubuertit, & partam virtutem delet. 15.
Caritas non eſt ambitioſa, nec quęrit quæ ſua ſunt. 5.
Honor non a ſemetipſo, ſed a Deo ſumendus. 8.
Cupiditas inanis gloriæ vitanda. 6.
Et libido dominandi, quia periculoſa, & nociua. 12. 14.
Quia ſæpe vincit ambitio, quos alia vitia ſuperare non potuerunt. 16.
Neq. eſt ſapiens, qui hominibus præeſſe deſiderat. 13.
Deſinet autem eſſe ambitioſus Sacerdos, ſi ſe non iudicaturum, ſed iudicandum conſideret. 17.
Ambitioſi viri deſcriptio, & quædam peculiaria. 18. 19.
Clericus duabus Eccleſijs non præficiendns. 20. 21.
Et debet excommunicari, qui in viuentis locum ſe patitur introduci. 22.
Et priuari beneficio, qui per colluſionem, fraudem commiſerit. 23.

Et qui propria auctoritare permutauerit. 24.
Compellentes resignare sua beneficia, aut impedientes ad Romanam curiam accedere, qua pœna multandi. 25.
Prædicitur subuersio Ierusalem, eoq. Sacerdotes eius in mercede docebant, & Prophetæ in pecunia diuinabant. 2.
Donum Dei gratis acceptum gratis dandum, 3. 4. 32.
Et ideo simoniacus Sacerdos, & Sacerdotio, & beneficio priuandus. 26.
Et pro sepultura nihil accipere debet, bene tamen potest recipere sponte oblatum. 27. 28. 30.
Simoniacum etiam est, recipere pretium pro ordinatione, pro danda possessione, pro benedictione nubentium, pro Sacramentorum collatione. 28. 29. 30.
Deponatur clericus contrafaciens. 31.
Quid pro prædicatione. 29.

Cap. VII.

1 NE accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes,&
ſubuertunt verba iuſtorum. *Exod.23.*
2 Sacerdotes eius in mercede docebant, & prophetæ eius
in pecunia diuinabant: & ſuper Dominum requieſce-
bant, dicentes: Nunquid non Dominus in medio no-
ſtrum? non venient ſuper nos mala. Propter hoc, cauſa veſtri, Sion
quaſi ager arabitur, & Ieruſalem quaſi aceruus lapidum erit &c.
Mich.3.
3 Gratis accepiſtis, gratis date. *Matth.10.*
Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quoniam donum Dei exiſtimaſti
4 pecunia poſſideri. *Act.8.*
5 Caritas non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt. *1.Cor.13.*
6 Non efficiamur inanis gloriæ cupidi. *Gal.5.*
7 Radix omnium malorum eſt cupiditas: quam quidam appetentes er-
rauerunt a fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis. *1.Timoth.6.*
Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo, tamquam
8 Aaron. Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificauit, vt pontifex fie-
ret &c. *Hebr.5.*

Sacerdos non ſit cupidus, nec ambitioſus.

VIrum Catholicum,& præcipue Domini Sacerdotem, ſicut nul-
9 lo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente
ſacra Scriptura, Poſt concupiſcentias tuas non eas. Mens enim *Eccl.18.*
potentiæ auida nec abſtinere nouit a vetitis, nec gaudere conceſſis, nec
pietati adhibere conſenſum. *S. Leo diſt.47.c.eod.Vide epiſt.1. S. Calliſti Papæ.*

Sacerdos nullum munus accipiat a publice peccantibus, nec illos manifestare detrectet Episcopo.

NEmo Presbyterorum xenium, vel quodcumq. emolumentum temporale, immo detrimentam spirituale, a quocumque publice peccante, vel incestuoso, accipiat, vel Episcopo, vel ministris eius peccatum illius reticeat, nec pro respectu cuiusque personæ, aut consanguinitatis, vel familiaritatis alienis communicans peccatis, hoc Episcopo innotescere detrectet. Nec a quoquam pænitente aut gratiam, aut fauorem, aut munus suscipere præsumat, aut minus digne pænitentem ad reconciliationem adducat, & ei testimonium reconciliationis ferat, vel quocumque liuore alium quemlibet dignius pænitentem a reconciliatione remoueat. quia hoc simonia cum, & Deo, & hominibus contrarium est, *Burchardus l. 19. c. 100. ex Alexander Papa,* 10

Auarus Sacerdos, crudelis est. 11

S. Chrysost. hom. 84. super Matth.

Communis omnium hostis *hom. 82.*

Vbiq. inutilis. *ibidem.*

Nec fruitur suis rebus. *hom. 14. super ep. ad Cor.*

In tenebris viuit.

hom. 20. super ep. ad Ephes.

Meretrice peior, & non est diues.

hom. 15. super ep. ad Hebr. Alia vide inf. c seq. ne sit turpis lucri cupidus.

Sacer-

Sacerdos non ſit ambitioſus.

12 SAcerdotis animum honoris deſiderio vndiq. vacare oportet. Nam, ſi ad principatum adipiſcendum vehementi animi affectu rapiatur, eo adepto, impotentiorem ſane ambitionis ſuæ flammam incendet, ac, vi tandem captus, vt ſibi adeptum honorem ſtabiliat, nulli non peccato ſeruiet, ſeu adulandum, ſeu ſeruile aliquid, atque indignum ſuſtinendum, ſeu res magno pecuniæ ſtudio tentanda &c. *S. Chryſoſt. de Sacerd. l. 3. S. Bernard. ep. 42. & 126.*

13 Quoties hominibus præeſſe deſidero, toties Deum meum præire contendo, & tunc vere non ſapio, quæ Dei ſunt.

S. Bernard. hom. 2. ſuper Miſſus eſt.

Libido dominandi, periculoſa, & nociua.

14 NVllum tibi venenum, nullum gladium plus formido, quam libidinem dominandi. *Idem Bernard. de conſid. l. 2.* O ambitio, ambientium crux, quo modo, omnes torquens, omnibus places? *Idem ibidem l. 3.*

Ambitio ſtatum rectitudinis ſubuertit, & partam virtutem delet.

15 SOlent viris virtutum huiuſmodi præſtigia ſe offerre, & teſtimonium religionis, conſcientia prohibente, cum ab alijs digni honoribus iudicentur, facile acquieſcunt; & tam proprio, quam alieno faſcinati iudicio, a rectitudine corruunt, euerſaq. cathedra mentis, humo fractis ceruicibus, colliduntur, repenteque, & ſubito, quod multis erat partum ſudoribus, ambitione irruente, oblitteratũ eſt, & turbinis huius impetu auulſum eſt, quod antiquæ religionis labor meruerat. *S. Cyprianus tract. de ieiunio, & tentationibus.*

Sæpe vincit ambitio, quos alia vitia ſuperare non potuerunt.

SÆpe, quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit mouere luxuria, 16
nulla auaritia ſubuertere, facit ambitio criminoſos. Habet enim forenſem gratiam, domeſticum ſcelus, &, vt dominetur alijs, prius ſeruit &c. *S. Ambroſ. ſuper Lucam c.4. de tertia Chriſti tentatione.*

Omnis adeũdi honoris Eccleſiaſtici abſcin- 17
deretur ambitio, ſi ſe iudicandos potius, quam iudicaturos, hi, qui præeſſe volunt populis, cogitarent.

Origenes ſuper epiſtolam ad Romanos.

Ambitioſi viri deſcriptio.

AMbitioſus ſemper eſt pauidus, ſemper attentus, ne dicat quod 18
diſpliceat, humilitatem ſimulat, honeſtatem mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatem oſtendit, ſubſequitur, & obſequitur, cunctos honorat, vniuerſis ſe inclinat, frequentat curias, viſitat optimates, aſſurgit, & amplexatur, applaudit, & oſculatur. *Innocentius 3. de vilitate condicionis humanæ l.2.*

Ambitionis quædam peculiaria.

AMbitio latere vult, & eſt cauſa furoris. *S. Bernard. ep. 126.* 19
Hipocryſis mater. *Idem ſermone in Dominica Palmarum.* Cæcos reddit homines. *S. Chryſoſt. hom. 17. ſuper Acta Apoſtolorum.*

Cleri-

Clericus duabus Ecclesijs non præficiatur.

20 CLericus ab instanti tempore non connumeretur in duabus Ecclesijs: negotiationis enim est hoc, & turpis cōmodi proprium, & ab Ecclesiastica consuetudine penitus alienum. Audiuimus enim ex ipsa Dominica voce, quia nemo potest duobus dominis seruire &c. Vnusquisque enim, secundum Apostolum, quo vocatus est, in hoc debet manere, & in vna locari Ecclesia &c. *Septima Synodus, c.15. Iuo p.2.c.48.50.51. & p.6.c.311.* Concil.*Rhem.c.3.*

De eodem.

21 CVm Ecclesiasticus ordo peruertatur, quando vnus plurium officia occupat Clericorum, sancte sacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Ecclesijs conscribi. Verum, quoniam multi, improbæ cupiditatis affectu, se ipsos, non Deum decipientes, ea, quæ bene constituta sunt, varijs artibus eludere, & plura simul obtinere beneficia, non erubescunt, sancta Synodus, debitam regendis Ecclesijs disciplinam restituere cupiens, præsenti decreto, quod in quibuscumque personis quocumque titulo (etsi Cardinalatus honore fulgeant) mandat obseruari, statuit, vt in posterum vnum tantum beneficium Ecclesiasticum singulis cōferatur. Quod quidem si ad vitam eius, cui confertur, honeste sustentādm anon sufficit, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dum modo vtrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri &c. *Concil.Trident.sess.24.c.17. de præben.c.referente, & c. de multa, de cler. non resid.c. quia nonnulli, 21.q.1.per totam.*

Excommunicetur Clericus, qui se in viuētis beneficiū patitur introduci.

22 QVi in viuorum Sacerdotum loco ponuntur, hoc ipso sunt ab Ecclesiastica communione pellendi, quo se passi sunt successores viuis Sacerdotibus adhiberi. *Gelasius Papa de concess.præb.c.1.*

Collu-

Colludens in causa beneficiali priuari debet beneficio.

SI quos Clericos tuæ iurisdictionis per collusionem fraudem legitime tibi constiterit commisisse, eos beneficijs, super quibus collusum fuerit, non differas perpetuo spoliare. Quia satis esset indignũ, si fraus, & dolus, quæ in præiudicium tui iuris, & aliorum nituntur cõmittere, in eorum non redundarent incommodum, & iacturam. *Alex. 3. de collus. dereg. c. audiuimus.* 23

Beneficia sua perdat, qui ea propria auctoritate permutat.

CVm nobis constet, quod B. suum præstiterit permutationi consensum, prædictus autem magister suum publice fateatur errorem, & hunc præpositura, & illum Archidiaconatu curauimus spoliare, super hoc definitiuam contra eos sententiam proferentes. *Innoc. 3. de rerum petmut. c. cum olim.* 24

Compellentes sua resignare beneficia, aut impediẽtes ad Rom. curiam accedere, qua pœna multandi.

NOnnulli obtinentes temporale dominium, viros sæpe Ecclesiasticos capere, captosque, donec sua resignent beneficia, aut ne citati ad Apostolicam Sedem, ab homine, vel a iure venire ad ipsum valeant, ausu detinere sacrilego non verentur, citatos eosdem in exitu eorum districtuum, vt plurimum capientes &c. Statuimus, vt, præter sententiam Canonis, quam facientes, & fieri procurantes, præmissas (scilicet captiones, & detentiones) incurrere dignoscuntur, procurent ipsi, personæ Ecclesiasticæ exsistentes, a perceptione fructuum Ecclesiarum suarum, si fuerint prælati, triennio sint suspensi. Quod si inferiores extiterint, eo ipso obtentis beneficijs sint priuati &c. *de pœnis, clem. 2.* 25

Simo-

Simoniacus & Sacerdotio, & beneficio priuetur.

26 PResbyter, si per pecuniam Ecclesiam obtinuerit, non solum Ecclesia priuetur, sed etiam Sacerdotij honore spolietur. Quia, altare, & decimas, & Spiritum sanctum emere, vel vendere, simoniacam hæresim esse, nullus fidelium ignorat. *S.Gregor.c.eod. de simonia. c. de hoc. c. insinuatum.*

Pro sepultura nihil exigendum, sponte tamen oblatum recipi potest.

27 GRaue nimis, & procul est a Sacerdotis officio, pretium de terra putredini concessa quærere, & de alieno velle luctu facere compendium. Si quando aliquem in ecclesia vestra sepeliri conceditis, siquidem parentes defuncti, proximi, vel hæredes pro luminibus sponte quid offerre voluerint, accipi non vetamus. Peti vero aliquid, aut exigi, omnino prohibemus, &c. *Idem S.Greg. 13.q.2.c.questa est.c.in Ecclesiastico, cum seqq.Iuo p.3.c.101.et 215.Concil. Meld.c.72.*

Simoniacum est, recipere pretium pro danda possesione, pro ordinatione, aut mortuis sepeliendis, pro benedictione nubentium, aut Sacramentorum collatione.

28 CVm in Ecclesiæ corpore omnia debeant ex caritate tractari, &, quod gratis receptum est, gratis impendi, horribile nimis est, *Matth.3.* quod in quibusdam Ecclesijs locum venalitas perhibetur habere &c. Putant plures, ex hoc sibi licere, quia legem mortis de longa inualuisse consuetudine arbitrantur, non satis, quia cupiditate cæcati sunt, attendentes, quod tanto grauiora sunt crimina, quanto diutius infelicem animam tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cætero fiat, & vel pro personis Ecclesiasticis deducendis in sedem, vel Sacerdotibus instituendis,

tuendis, aut mortuis ſepeliendis, ſeu etiam nubentibus benedicendis, ſeu etiam alijs Sacramentis conferendis, ſeu collatis, aliquid exigatur, diſtrictius inhibemus. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit,
4.Reg.5. portionem cum Giezi ſe nouerit habiturum. *Concil. Lateran. de ſimon. c. eod. & c. non ſatis.*

De eodem, ac de prædicatione.

DIſcutiamus mentem, perquiramus veritatem. Numquid Miſ- 29
ſam cantare, numquid baptizare, numquid mortuum ſepelire ſine pretio, vel promiſſione dignamini? Numquid non citius mortem diuitum, quam corporis ſalutem deſideratis videre? Ecce, quomodo lupi eſtis; ecce, quomodo omni ſimonia infecti eſtis. O Sacerdotes, quid agimus? quid ſumus? quid tantum dormimus? Ecce, latro ſemel furatur, ſemel ſenus proximi tollit, vel rapit; ſed, ſi capitur, blaſphematur, verberatur, furtum imponitur, & tamquam latro damnatur ad mortem. O Sacerdotes mei, ſi fenus in laico crimen iudicatur, ſi propter hoc damnatur ad mortem, quid de vobis erit in die iudicij nouiſſimo? Quid de nobis faceret mundus, ſi ſuper nos poteſtatem haberet? Quare tenete iuſtitiam, nolite lucrum facere, ſed habentes victum, & veſtitum contenti per omnia eſſe debetis. Sed, qui celebrat, vel prædicat, vel baptizat, vt inde lucrum acquirat, bonis cæleſtibus de facto ſe priuat &c. *S. Auguſt. ſerm. 36. & 37. ad fratres Eremi.*

Non poſſum hic prauam tempeſtatis noſtræ conſuetudinem non deplorare, vbi prædicatores verbi Dei tam licentioſe ab auditoribus prædicationis ſuæ mercedem exigunt; ac ſicut populus de mercatura ſua lucrum quærit, de prædio pretium poſtulat, de equo pecuniam, ſic Sacerdos in mercede docere debeat,
Mich.3. *& in pecunia, iuxta Prophetam, diuinare, ac de verbis Domini lucrum non modo petere, ſed exigere, non poſtulare, ſed extorquere. Fortaſſe tamen aliqui id ſibi licere perſuadent, ex eo, quod in libro primo*
1.Reg.9. 1.q.1.c.in dices. *Regum legimus, Saulem, volentem ire ad Samuelem, dixiſſe puero ſuo, ad illum ſe ire non poſſe, quia pretium, quod offerret pro vaticinio, non haberet; ac puerum reſpondiſſe, Ecce inuenta eſt in manu mea quarta pars ſicli pecuniæ, & dabo viro Dei, & annunciabit viam meam: quia, vt*
c.3.Mich. *ait Hieronymus, non eſt ſcriptum, quod Samuel acceperit, aut quod illi obtulerint, quin potius a Propheta ſunt ad prandium inuitati.*
3.Reg.14 *Minusq. obſtat, quod in tertio Regum libro traditum eſt, quod vxor Ieroboam infirmante filio perrexerit ad Abiam hominem Dei, & detulerit ei panes, & vaſculum mellis: dicitur enim, quid ſecum illa portauerit, ſed Propheta tamen non dicitur accepiſſe, immo*

vero

vero illam corripuisse, ac venturum luctum prædixisse. Neque me latet Concilij Tridentini decretum, vbi prædicatoribus subueniendum præcipitur impensis eorum, qui eas præstare vel tenentur, vel solent. Absit procul a me, vt contra illud quidquam asserere auderem, qui potius obseruandum id esse, & fateor, & totis viribus defendam. At vero illam ambiendorum pulpitorum, ac locorum, vbi prædicetur, licentiam, ne dicam petulantiam, ac temeritatem quorundam, qua propter lucrum non animarum, sed temporale a sanctissimis Episcopis extorquere conatur prædicandi facultatem, hanc damno, detestor, exsecror. Quia, cum præcipue subsidia temporalia exinde requirant, verbum etiam Dei exteriori quadam locutione prædicant, non cordis affectu: quo fit, vt auditores, cernentes doctores suos tam auide transitorijs lucellis inhiare, prædicationi quoque eorum perfunctorie, oscitanter, & quasi aliud parui momenti agentes adsistunt. Si autem Sacerdos, cui delegatum sit officium prædicandi, foret cura temporalium solutus, neq. ab auditoribus quidquam præcipue exspectaret, non adulatorie, non perfunctorie ad aures tantum prædicaret verbum Dei, sed ad cor Ierusalem, arguendo cum omni imperio, euellendo, destruendo, di- Isa.40.
sperdendo, & dissipando, si necesse sit, non consuendo puluillos, iuxta Pro- Ierem.1.
phetæ dictum, in omni cubito manus: & faciendo ceruicalia sub capite viri versæ ætatis. Ac rursus populus, qui in prædicatores, tamquam in specu- Ezech.13.
lum, oculos conijcit, ex ijsq. sumit quod imitetur, si videret eos veritatem Trid. vbi
libere proclamare, nihil habens maledicere de illis, in melius sine dubio per supra.
eorum doctrinam proficeret, vitamq. suam corrigere conaretur. Vide 1.Tim.3.
S. Gregorium Moralium l.24.c.10.

De eodem,
& quod sponte oblatum recipi potest.

30 SI Sacramentum dare distuleris, etiam si fueris omni paupertate vallatus, non pastor es, non Christi minister es, sed mercator. Non igitur petas, non etiam tantum pro baptismo recipias, si cum Simone mago perire non velis. Nam facto pacto Sacramentum vendidisti, & Saluatorem tuum perdidisti cum Iuda. spontanea, & sincera voluntate porrige sacramenta, nihil promittendo, nihil expectando, nihil de promisso desiderando. Sed, si tibi datur, iuste recipis, iuste possidere pot s. Memento tamen, quod Sacerdos pauperem vitam gerere debet &c. *S. August. d. serm. 36. & 37. ad fratres Eremi.*

Deponatur Sacerdos exigens pretium ab eo, cui sacram Communionem dispensat.

NVllus Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui sacram dispensat Communionem, a percipienti gratiam communionis aliquod pretium exigat. Neque enim venditur gratia, neque pro pretio gratiam Spiritus sancti damus, sed dignis muneribus sine defraudatione participare concedimus. Si quis vero eorum, qui connumerantur in clero, ab eo, qui sacram Communionem dispensat, aliquod pretium exegerit, deponatur, sicut imitator simoniacæ fraudis. *Sexta Synod. 1. q. 1. c. eod. 1. quidquid inuisibilis, cum seqq.* 31

Sanctissima res, pretio nummario æstimanda, dehonestandaq. non est. 32

Vlpianus ff. de extraord. cognit. l. prima.

Non turpis lucri cupidum.

NE SIT TVRPIS LVCRI CVPIDVS SACERDOS, NE VSVRARIVS, NE FVR, NE FALSARIVS, NE ALEATOR.

CAP. VIII.

SVMMARIVM.

TVRPE lucrum, quid ſit. 3.
Per id nihil clericus acquirat. 4.5.
Neque ſit conductor, aut procurator priuatorum. 5.
Iniqui vndequaque etiam ex malo lucrum acquiri poſſe exiſtimant. 2.
Vſuræ non exigendæ. 1.
Vſurarii clerici qua pœna multandi. 6.7.
Clericus furtum faciens ſeptem annis pæniteat. 8.
Clericus falſarius, qualiter puniendus. 9.
Clericus alea ludens excommunicetur. 10.
Nec ludis interſit. 11.
Contrafaciens qua poena multandus de iure ciuili. 12.

Cap. 8.

SI pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui 1
habitat tecũ, non vrgebis eum quasi exactor, nec vsuris opprimes. Si pignus a proximo tuo acceperis vestimentum, ante Solis occasum reddes ei. Ipsum enim est solum, quo operitur, indumentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat: si clamauerit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum. *Exod.22.Leu.25.Deuter.23.29.2.Esdræ 5.Psalm.14.54.71.Prouerb.28.Ezechiel.1.8.*

Æstimauerunt lusum esse vitam nostram, & conuersationem vitæ com- 2
positam ad lucrum, & oportere vndecumque etiam ex malo acquirere. *Sap.15.*

Turpe lucrum quid sit.

MVlta sunt negotia sæcularia, de quibus pauca perstringemus 3
&c. Quidquid plus iusto appetit homo, turpe lucrum est, munera iniusta accipere, vel etiam dare &c. *Vide sup. c. 3. de rebus Sacerdoti prohibitis in genere, n. 5.*

Clericus nihil per turpe lucrum acquirat.

QVæ per turpe lucrum in rebus Ecclesiasticis efficiuntur, aliena 4
consistunt a Deo. Ad vitæ vero huius necessitatem studia sunt diuersa. Ex eis ergo, qui voluerit, acquirat corporis opportuna. Ait enim Apostolus, Ad ea, quæ mihi opus erant, & ijs, qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ. *Septima Synodus Nicæna c. 15. Rhem. c. 3. Iuo p. 6. c. 311. 21. q. 1. c. Clericus.*

De

De eodem, & quod non ſit Clericus conductor, aut procurator priuatorum.

5 PLacuit, vt Presbyteri, atque Diaconi, vel Clerici, non ſint conductores, aut procuratores priuatorum, neque vllo turpi, & inhoneſto negotio victum quærant: quin reſpicere debẽt ſcriptum eſſe, Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus. *Concil. Carthagin. 3. c. 15. 21. q. 3. c. placuit. Pariſ. c. 28. de vita, & hon. cler. c. fin.* 2. Tim. 2.

6 Si quis Clericorum detectus fuerit vſuras accipere, placuit degradari, & abſtinere ſcilicet a Sacramentis, quouſque pæniteat.

Concil. Eliber. diſt. 47. c. eod.

7 Presbyter, aut Diaconus, vſuras a debitoribus exigẽs, aut deſinat, aut certe damnetur.
Canon Apoſtolorum 44. Concil. Nicænum c. 17. Tarracon. c. 3. Carthagin. 1. c. 16. diſt. 47. c. Epiſcopus, & per totam. 14. q. 4. c. ne hoc, de vita, & hon. cler. c. 2. Iuo p. 6. c. 65. 66. 195.

8 Si quis Clericus furtum fecerit capitale, ideſt quadrupedem, vel domum fregerit, aut quãlibet rem melioris pretij furatus fuerit, ſeptem annis pæniteat.

Pænitentiale Roman. 17. q. 4. c. eod.

Falſarij Clerici pœna.

9 OMnes falſarios literarum noſtrarum, qui per ſe, vel per alios falſitatis vitium exercent, cum fautoribus, & defenſoribus ſuis, anathematis vinculo decernimus innodatos, ſtatuentes, vt Clerici, qui falſarij fuerint deprehenſi, omnibus officijs, & beneficijs Eccleſiaſticis perpetuo ſint priuati, ita quod, qui per ſe falſitatis vitium exer-

exercuerint, postquam per Ecclesiasticum iudicem fuerint degradati, sæculari potestati tradãtur, secundum constitutiones legitimas puniendi, per quam & laici qui fuerint de falsitate conuicti, legitime puniantur, si clerici fuerint, officijs & beneficijs ecclesiasticis puniuntur. *Vrbanus 3. de crim. falsi, c. ad audientiam, c. dura, c. ad falsariorum, de verborum sign. c. nouimus 2.*

Clericus alea ludens excommunicetur.

NVllus omnino Clericus ab hoc deinceps tempore alea ludat. 10
Qui secus fecerit, excommunicetur. *Canon Apostolorum 42. dist. 35. c. Episcopus. sexta Synodus c. 50.*

Ad aleas, & taxillos non ludant Clerici, nec huiusmodi ludis intersint. 11

Innoc. 3. de vita & hon. cler. c. pen. ne cler. vel mon. c. 1.

De pœna ludentium Sacerdotum, aut ludis assistentium, de iure ciuili.

INterdicimus sanctissimis Episcopis, & Presbyteris, Diaconis, & 12
Subdiaconis, & Lectoribus, & omnibus alijs cuiuslibet ordinis venerabilis collegij, aut schematis constitutis ad tabulas ludere, aut alijs ludentibus participes esse, aut inspectores fieri, aut ad quodlibet spectaculum spectandi gratia venire. Si quis autem ex his in hoc deliquerit, iubemus hunc tribus annis a venerabili ministerio prohiberi, & in monasterium redigi. Sed in medio tempore, si se pænitentem ostenderit, liceat Sacerdoti, sub quo constitutus est, tempus minuere, & hunc priori rursus ministerio reddere. *Auth. de Episcopis, & cler. §. interdicimus, coll. 9. de vita, & hon. cler. c. clerici officia.*

Non Neophytum.

NE SIT NEOPHYTVS SACERDOS, NE ILLEGITIMVS, NE HAERETICVS, AVT HAERETICORVM FAVTOR, NE APOSTATA.

CAP. IX.

SVMMARIVM.

SENES, & in lege periti, ad Reip. adminiſtrationem aſſumendi. 1.5.

Pſeudoprophetæ,& fabricatores errorum non audiendi,neq. occultandi, ſed manifeſtandi, vt abſcindantur. 1.4.6.

Qui fidem numquam mutant,a Domino remunerandi. 3.

Manus cito nemini imponendæ. 7.

Quis dicatur Neophytus. 8.

Ille autem in presbyterum non ordinandus, & quare. 9.10.

Illegitimi non promouendi. 12.

Clerici hæretici, & eorum fautores qualiter puniendi. 13.14.

Non ſolum boni mores, ſed & nobilitas generis honores commendat. 15.

Ad dignitatem aliquam adminiſtrandam requiruntur tria, ſcilicet,ſapientia, genus, fortitudo. 16.

Monachus recipiens ordinem ſacrum in apoſtaſia, non diſpenſatur, niſi per Romanum Pontificem. 17.

Cap. 9.

COngrega mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos 1
tu nosti quod senes populi sint ac magistri: & duces
eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesq. ibi state
tecum, vt descendam & loquar tibi: & auferam de
spiritu tuo, tradamq. eis, vt sustentent tecum onus
populi, & non tu solus graueris. *Num.11.*

Si surrexerit in medio tui prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, 2
prædixerit signum atque portentum, & euenerit quod locutus est,
& dixerit tibi: Eamus, & sequamur deos alienos quos ignoras,
& seruiamus eis: non audies verba prophetæ illius aut somniatoris
&c. non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus vt
miserearis & occultes eum, sed statim interficies &c. lapidibus obrutus
necabitur: quia voluit te abstrahere a Domino Deo tuo &c.
Deuter.13.18.

Nolite ita loqui: quoniam filij sanctorum sumus, & vitam illam expe- 3
ctamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam numquam mutant
ab eo. *Tob.2.*

Abierunt in confusionem fabricatores errorum. *Isa.45.* 4

Oportet ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, 5
quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus, incipiens a baptisma-
te Ioannis vsque in diem, qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis
eius nobiscum fieri vnum ex istis. *Act.1.*

Abscindantur qui vos conturbant. *Gal.5.* 6

Manus cito nemini imposueris, neque communicaueris peccatis alie- 7
nis. *1.Tim.5.*

Quis dicatur Neophytus.

SIcut Neophytus tunc dicebatur, qui initio sanctæ fidei erat erudi- 8
tione plantatus, sic modo neophytus habendus est, qui repente in religionis habitu plantatus ad ambiendos honores sacros irrepserit. Ordinate ergo ad ordines accedendum est. Nam casum appetit, qui ad summi loci fastigia, postpositis gradibus, per abrupta quærit ascensum. Scimus autem, quod ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, nisi a nouitatis suæ humore siccentur, ne, si ante pondera, quam solidentur, accipiant, cunctam simul fabricam ad terram deponant. *S.Gregor.l.7.ep.110. ad Siagrium Episcopum l.4.ep.51.*
ad Vir-

ad Virginium dist.48.c.eod. Concil.Tridentin.sess.23.c.14. Iuo p.5.c.131. S.Nicolaus epistola 2. & 10.

Neophytus in Presbyterum non ordinandus.

9 QVoniam multa, siue per necessitatem, siue ex quacumque causa, contra regulam gesta sunt, ita, vt homines ex vita gentium nuper adhuc catechizati, vel instructi statim ad spiritalem baptismum venissent, & continuo, cum baptizati sunt, etiam ad presbyterium prouecti sunt. Recte igitur visum est, de cætero nihil tale debere fieri. Nam & tempore opus est, vt sit cathecumenus, & post baptismum multa probatione indiget &c. *Concil. Nicænum dist.48.c.eod.*

Neophytus ad dignitatem promotus existimat se esse Ecclesiæ necessarium, & alijs meliorem.

10 QVando aliquis de nouo venit ad fidem, & ad condicionem aliquam promouetur, reputat se alijs meliorem, & valde necessarium, quasi, nisi ipse esset, non haberent, vnde prouideretur Ecclesiæ. *S.Thom. super epist.1.ad Timoth.c.3.*

11 Miserum est, eum fieri magistrum, qui nec dum didicit esse discipulus.

Innoc.1.ep.12.ad Aurelium dist.61.c.eod.

Illegitimi non promouendi.

12 FIlij presbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati ad sacros ordines non promoueantur &c. *Concil. Pictau. de filijs presb.c.1.*

Hæretici clerici, qualiter puniendi.

EXcommunicamus, & anathematizamus omnem hæresim extollentem se aduersus hanc sanctam, orthodoxam, & Catholicam fidem, condemnantes hæreticos vniuersos, quibuscumque nominibus censeantur, facies quidem diuersas habentes, sed caudas ad inuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum. Damnati vero præsentibus sæcularibus potestatibus, aut eorum balliuis relinquantur animaduersione debita puniendi, clericis prius a suis ordinibus degradatis, ita, quod bona huiusmodi damnatorum, si laici fuerint, confiscentur; si vero clerici, applicentur Ecclesijs, a quibus stipendia receperunt. *Innoc. 3. de hæretic. c. eod. 1. & §. damnati. & c. excommunicamus 2.* 13

Hæretici, & fautores eorum, vsque ad secundam generationem ab Ecclesiasticis beneficijs, & publicis officijs repellendi.

HÆretici, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumq. filij, vsque ad secundam generationem, ad nullum Ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum, admittantur. Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum, & inane. Adhæc, quoscumque viros Ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi pestilentium personarum dignitates, personatus, & quæcumque alia Ecclesiastica beneficia sunt adepti, ex nunc priuamus taliter acquisitis, volentes, quod tales, & habitis careant perpetuo, &, si receperunt illa scienter, ad alia, vel similia nequaquam in posterum admittantur. *Alex. 4. de hæret. c. 2. l. 6. §. hæretici autem. & §. ad hæc. Bonifacius eodem lib. & tt. c. statutum 2.* 14

Merito hæreticorum filij parentum bonis priuantur, & infamia notantur. Nam, sicut filij hominum benemeritorum parentum meritis nobilitantur, quamuis ipsi nihil fecerint, propter quod nobiles essent, vt eleganter disserit Seneca l. 4. de beneficijs; sic e contrario, male meritorum filij parentum scelere obscurantur, & infamia iuste notantur. Bona siquidem corporis, & quæ fortunæ vocantur, a parentibus in liberos naturaliter transeunt, & similiter mala, vt tradit Innocentius 3. de hæreticis c. vergentis, & Plutarchus libro de ijs, qui sero a numine puniuntur.

Non solum boni mores, sed & generis nobilitas homines commendat.

15 DOcet nos Scriptura diuina, non solum mores in ijs, qui prædicabiles sunt, sed etiam parentes oportere laudari, vt veluti transmissa immaculatæ puritatis hereditas in his, quos volumus, laudari præcellat &c. Sic etiam sancti Samuel mater Anna laudatur, sic Isaac a parentibus nobilitatem pietatis accepit, quam posteris dereliquit. Sacerdos itaq. Zacharias non solum Sacerdos, sed etiam de vice Abia, idest nobilis inter superiores semine &c. Neque solum a parentibus, sed etiam a maioribus Sancti Ioannis nobilitas propagatur, non sæculari potestate sublimis, sed religionis successione venerabilis &c. *S. Ambros. l. 1. in Lucam a principio.*

Tria requiruntur ad dignitatem aliquam administrandam, scilicet Sapientia, Genus, Fortitudo.

16 TRia requiruntur, quæ faciunt facilitatem ad dignitatem aliquam administrandam. Primum quidem Sapientia, ne erret in gubernando. Secundum est Generis prosapia, ne contemnatur præcipiendo. *Prou. c. vlt.* Nobilis in portis vir eius cum sederit cum senatoribus terræ. Tertium Virtutis potentia in exequendo. *S. Thom. super Epistolam ad Hebr. c. 1. lectione 2.*

Monachus

Monachus recipiens ordinem ſacrum in apoſtaſia non diſpēſatur niſi per Romanū Pontificē.

17 Monachus aliquem ſacrum ordinem in apoſtaſia recipiens, quã-libet ſuo fuerit reconciliatus Abbati, & receperit pœnitentiam, abſque diſpenſatione Romani Pontificis miniſtrare non poterit in ordine ſic ſuſcepto. *Honorius 3. de apoſtatis, c. fin.*

Non superbum.

NE SIT SVPERBVS SACERDOS.

CAP. X.

SVMMARIVM.

QVI per arrogantiam in nomine Dei loquitur, quæ ille non præcepit, interficiendus. 1.
Abominatio Domini est omnis arrogans. 2.
In die honoris non superbiendum. 3. 4.
Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. 5.
Sacerdos superbus sibi est dæmon, & hostis. 6.
Superbiæ signa. 7. 8.
Et effectus. 9.
Sacerdos magis cogitare debet, quod sibi deest, quam quod habet. 10.
Et peccata aliena non per superbiam corrigere. 11.
Illa autem non potest esse sine pusillanimitate. 12.

CAP.

Cap. 10.

PROPHETA qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi, vt diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur. *Deuter. 18. 13.* 1

Abominatio Domini est omnis arrogans: etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens. *Prou. 16.* 2

In die honoris tui ne extollaris &c. *Eccl. 11.* 3

Rectorem te posuernnt? noli extolli: esto in illis quasi vnus ex ipsis. *Eccl. 32.* 4

Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. *1. Petr. 5.* 5

Sacerdos superbus sibi est dæmon, & hostis.

SAcerdos superbus dæmone opus non habet: ipse enim iam sibi & dæmon, & hostis, & inimicus est. Alienissimæ a luce sunt tenebræ: ita, & superbus a virtute omni alienus est. *S. Io. Climacus gradu 22.* 6

Signa superbiæ.

SVperbiæ signa hæc sunt, clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, honestas in imagine, inhonestas in actione, rancor in reprehensione. *S. Bernardus de interiori domo c. 41.* 7

De eodem.

INest primitus in loquela superbi clamor, amaritudo in taciturnitate, excelsus, & effusus in lætitia risus, irrationabilis in seueritate tristitia, in reprehensione rancor, facilitas in sermone, verba passiua sine vlla cordis grauitate erumpentia. Expers patientiæ est, caritatis aliena, audax ad contumelias irrogandas, pusillanimis ad tolerandas, ad obediendum difficilis, nisi in quo eum desiderium suum, voluntasq. præuenerit &c. *Cassianus l. 12. c. 29. collat. 16. c. 24. S. Bonau. in Pharetra l. 2. c. 6. ex S. Gregorio.* 8

Esse-

Effectus superbiæ.

9 QVisquis superbiæ morbo fuerit occupatus, non solum nullam subiectionis, aut obedientiæ regulam custodire dignatur, verum ne ipsam quidem auribus suis doctrinam perfectionis admittit &c. Pro suspirijs salutaribus sputa de sicco gutture corrađuntur, excreationes etiam sine vlla interpellatione phlegmatis prouocantur, digiti ludunt, & in modum quiddam scribentis volitant, atque depingunt: & ita huc, atque illuc vniuersa corporis membra commouentur, vt, dum spiritualis agitatur collatio, totum se vel scatentibus vermibus, vel acutissimis sudibus credat insidere, & quidquid simplex collatio ad ædificationem protulerit audientium, ob suam sugillationem existimet esse prolatum. *Idem Cassianus l.12.c.27.*

Magis cogitandum Sacerdoti, quid desit sibi, quam quid habeat.

10 MAgis cogitare debetis, quid vobis desit. Quod habes, caue, ne perdas. Quod nondum habes, supplica, vt habeas. In quantum sis minor, est considerandum, non in quantum sis maior. Si enim cogitas, quantum præcessisti alterum, time tumorem. Si vero cogitas, quantum tibi deest, ingemiscis, curuaris, non laberis. *S. Bernard. super Cantica, serm. 59.*

Peccata aliena non corrigenda per superbiam.

11 BEne alieni peccati curanda vitia suscipit, qui hoc ex cordis dilectione, & humili conscientia facit. Ceterum, qui delinquentem superbo, vel odioso animo corripit, non emendat, sed percutit. Quidquid enim proteruus, vel indignatus animus protu-

lerit, obiurgantis furor est, non dilectio corrigentis. *S. Isidorus de summo bono l. 3. c. 41.*

Superbia non potest esse sine pusillanimitate. 12

S. Bernardus vbi sup. serm. 59. super Cantica.

Alia vide sup. p. 2. c. 8. §. 3. de humilitate.

Non iracundum.

NE SIT IRACVNDVS SACERDOS,

NE IVRET, NE BLASPHEMET.

CAP. XI.

SVMMARIVM.

VIR facilis ad indignandum, est ad peccandnm procliuior. 1.
Ira enim viri iustitiam Dei non operatur. 3.
Et eius tyrannis crudelior est ryrannide voluptatis. 5.
Proinde ante omnia vitia fugienda. 6.
Nec licet Sacerdoti ab illa superari. 4. 14.
Alioqui a Sacerdotio arcendus. 5.
Vbi furor, ibi libido. 7.
Necessaria tamen est ira, non vt domina, sed vt ancilla. 8.
Quæ autem sit iusta. 9.
Non iurandum per cælum, neque per terram. 2. 10. 11. 12.
Quando autem Sacerdoti necesse sit iuramentum præstare, qualiter id facere debeat. 11.
Cuiquam tamen laico super Euangelia iurare Sacerdos non debet. 12.
Neque per creaturas iurare, sub excommunicationis poena. 13.
In periurio Sacerdos captus deponendus, & ab officio, & beneficio suspendendus. 14. 15.
Contra blasphemum clericum qualiter procedendum. 16. 17.

Cap. XI.

QVI ad indignandum facilis est, erit ad peccandum 1
procliuior. *Prou. 29.*
Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neque per 2
cælum, quia thronus Dei est &c. Sit sermo vester, Est, est; Non, non: quod autem his abundantius est, a malo est. *Matth. 5.*
Sit tardus ad iram: ira enim viri, iustitiam Dei non operatur. *Iacob 1.* 3

Non licet Sacerdoti esse iracundo, aut furibundo.

NOn licet Sacerdoti percutere seruos, non occidere, non ira- 4
cundiam portare; quia Dominus eius humilis, benignus, & misericors est. non ergo licet furiosum esse Sacerdotem. Nihil enim fetidius, nihil damnosius, nihil leuius, nihil turpius in pastore furiositate. *S. August. serm. 36. ad fratres Eremi.*

Ira, tyrannis crudelior tyrannide voluptatis; &, qui eam habet, a Sacerdotio arcendus.

ESt quædam voluptas iræ excandescentia, cuius tyrannis Sacer- 5
dotis animum vbi possedit, voluptatis tyrannide crudelior, truculentiorq. est. &c. Et *paulo superius*: Huiusmodi autem ingenio præditi homines ab Episcopatus cancellis, a Sacerdotij claustris procul arcendi sunt. Nam Episcopum inedia minime extenuari, cruciariue, tum eundem nudis pedibus non ingredi, id certe nihil incommodabit Ecclesiæ vniuersitati: at vero agrestioris animi ferocitas, furorq. tum domino, possessoriq. suo, tum etiam proximo ingentium calamitatum auctor sæpe fuit. &c. *S. Chrysost. de Sacerdotio l. 3.*

Iracundiæ vitium ante omnia vincendum.

6 SIcut nihil est præponendum caritati, ita furori, vel iracundiæ, nihil est e contrario postponendum. Omnia namque, quamuis vtilia, ac necessaria videantur, spernenda tamen sunt, vt iræ perturbatio deuitetur. *Cassianus collat. 16. c. 7.*

Vbi furor, ibi libido.

7 VBi furoris insederit virus, libidinis quoque necesse est incēdium penetrare. *Idem Cassian. l. 6. c. fi. & coll. 12. c. 6.* Quia vir iracundus inhonestus est, *ex Prouerbijs Salomonis c. 11. iuxta translationem LXX. Interpretum, secundum eundem Cassianum l. 8. c. 1.*

Ira necessaria vt ancilla, non vt domina.

8 CVrandum summopere est, ne ira, quæ instrumentum virtutis assumitur, menti dominetur, ne quasi domina præe. t, sed quasi ancilla, ad obsequium parata, a rationis tergo numquam recedat. *S. Greg. Moral. l. 5. c. 31. l. 26. c. 28. l. 7. ind. 2. ep. 126. S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 36.*

9 Ira iusta est, qua quis irascitur suis, & alienis peccatis.

Gloss. super Ps. 30. Cassianus l. 8. c. 8.

Alia vide sup. p. 2. c. 3. §. 3. de suauitate in verbis, & c. 8. §. 1. de modestia, & §. 2. de patientia.

Nullo

Nullo modo iurandum, & quare.

DIco vobis, non iurare omnino, ne ſcilicet iurando ſemel ad fa- 10
Matth.5. cilitatem iurandi veniatur, ex facilitate ad conſuetudinem, & ex conſuetudine in periurium decidat. *S. Auguſt. de mendacio.*

Sacerdos ex leui cauſa iurare non debet; quando autem ſit neceſſe, qualiter id faciendum.

SI quis Presbyter contra laicum, vel laicus contra Presbyterum ali- 11
quam habet querimoniæ controuerſiam, Epiſcopo præcipiente, ſine perſonarum acceptione finiatur, & laicus per iuramentum, ſi neceſſe ſit, ſe expurget, presbyter vero vice iuramenti per ſanctam conſecrationem interrogetur. Quia Sacerdotes ex leui cauſa iurare non debent. Manus enim, per quam corpus, & ſanguis Chriſti conficitur, iuramento polluetur? Abſit, cum Dominus in Euangelio diſcipulis ſuis
Matth.5. (quorum vicem nos indigni in ſancta gerimus Eccleſia) dicat, Nolite omnino iurare: Sit autem ſermo veſter, Eſt, eſt; Non, non: quod autem his abundantius eſt, a malo eſt. *Concil.Tribur.2.q.4.c.eod.*

Nullus clericus cuiquam laico iuret ſuper Euangelia.

NVllus ex Eccleſiaſtico ordine cuiquam laico quidquam ſuper 12
ſacroſancta Euangelia iurare præſumat, ſed ſimpliciter cum veritate dicat eſt, Eſt, eſt; Non, non. Sed, ſi eſt aliquid, quod tibi obijciatur, prout iudicauerint, qui eiuſdem ordinis ſunt, aut corrigatur, aut expurgetur. *Concil.Rhem.22.q.5.c.eod.*

13 Clericum, per creaturas iurãtem, acerrime obiurgandum; si perstiterit in vitio, excommunicandum.

Concil.Carthagin.4.c.60.61.62.80.22.q.1.c.eod.c.si quis.

Sacerdos in periurio captus deponatur.

14 PResbyter, aut diaconus, qui in periurio captus est, deponatur, non tamen communione priuetur: dicit enim Scriptura, Non vindicabit Dominus bis in idipsum. *Can. Apostolorum 25.dist.81. c.eod.Iuo p.6.c.3.* Naum.1.

Clerici periuri, ab officio, & beneficio suspendendi.

15 CLericos, si religionem fidei, & iuramenti sui violasse constiterit, ab officio, & beneficio suspendatis. *Lucius 3. de fideiuss. c. peruenit.* Quia non merentur ecclesias regere, qui sunt crimine periurij irretiti. *Alex.3. de iureiur.c.querelam.*

Qualiter procedendum contra Clericum blasphemum.

16 QVicumque Deo palam maledixerit, cõtumeliosis, atque obscenis verbis Dominum nostrum Iesum Christum, vel gloriosam Virginem Mariam expresse blasphemauerit, si Clericus, vel Sacerdos fuerit, eo ipso, quod de delicto huiusmodi fuerit conuictus, etiam beneficiorum, quæcumque habuerit, fructibus, applicandis, vt infra, vnius anni spatio multetur. & hoc sit pro prima vice, qua blasphemus ita deliquerit. pro secunda, si ita deliquerit, & conuictus fuerit, si vnicum habuerit beneficium, eo priuetur; si autem plura, quod ordinarius maluerit, id amittere cogatur. si tertio arguatur, & conuincatur, dignitatibus, & beneficijs omnibus, quæcumque habuerit, eo ipso priuatus existat, ad eaq. vlterius retinenda inhabilis reddatur,

eaq.

eaq. libere impetrari, conferriq. possint. *Concil. Lateran. sub Leone X. cap. de reform. curiæ, & aliorum.*

De eodem.

SI quis per capillum Dei, vel caput iurauerit, vel alio modo blasphemia contra Deum visus fuerit, si in Ecclesiastico ordine est, deponatur. *S. Pius Papa 22.q.1.c.eod.* 17

Non

NE SIT FORNICARIVS SACERDOS, AVT ALIIS CARNIS OPERIBVS INSERVIAT.

CAP. XII.

SVMMARIVM.

A Meretrice longe fugiendum, quia nouissima illius amara quasi absynthium, & acuta quasi gladius biceps. 1. 2.
Melius est habitare cum iniquo viro, quam cum muliere benefaciente. 3.
Fornicatio, & omnis immunditia nec nominanda, quia omnis fornicator, & immundus non habet hereditatem in regno Dei. 4.
Qui post acceptum ordinem sacrum in peccatum carnis lapsus fuerit, deponatur, ex Apostolico decreto. *5. 6.*
Secundum vero decretum Canonis pænitentialis aliter puniendus. 7.
Non tamen sicut laicus publice debet pænitere. ibidem.
Libido, sæuus criminum stimulus. 8.
Adulter clericus qualiter puniendus. 9.
Qualiter concubinarius. 10. 11.
Eius Missa non audienda. *12. 13. 14.*
De presbyteris, qui filios habent. 16. 17.
Clericus contra naturam peccans qualiter puniendus. 18.
Maiorum criminum pœna septem annorum spatio cōcluditur, nisi peccatum sit contra naturam, aut quid simile. 19.
Centum enim annorum inuenitur pænitentia imposita. ibidem.
Clerici matrimonia contrahentes ipso facto excommunicati. *20.*
Subdiaconus matrimonium contrahere non potest. 21.
Sacerdos cum filia spirituali fornicationē committens qualiter puniēdus. 22.
Caute procedendum in principijs familiaritatum cum feminis. 23. 47.
Quia periculosæ, & perniciosæ sunt eiusmodi familiaritates Sacerdotibus, maxime cum illis feminis, quæ spirituales videntur. 24.
Vere enim continens etiam probarum feminarum familiaritates fugit. 25. *26. 47.*
Vt serpentes. 27.
Vt ignem. 28.
Neque solus cum sola sedere debet Sacerdos. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39.

Cap. 12.

1 FAVVS distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius. Nouissima autem illius amara quasi absynthium, & acuta quasi gladius biceps &c. Longe fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus eius &c. *Prou.5.*

2 Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus viatorum est, & sagena cor eius, vincula sunt manus illius. qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa. *Eccl.7.*

3 In medio mulierum noli commorari: de vestimentis enim procedit tinea, & a muliere iniquitas viri. Melior est enim iniquitas viri, quam mulier benefaciens. *Eccl.42. Intellige, ad cohabitandum.*

4 Fornicatio autem, & omnis immunditia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos &c. Quia omnis fornicator, aut immundus non habet hereditatem in regno Christi, & Dei. *Ephes.5.*

5 Qui post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro ordine ita careat, vt ad altaris ministerium vlterius nõ accedat.

S. Gregor. dist.50.c. peruenit.

6 Presbyter, qui in fornicatione captus est, de- *Num.1.*
ponatur, non tamen cõmunione priuetur. dicit enim Scriptura, Non vindicabit Dominus bis in idipsum.

Canon Apostolorum 25. dist. 81.c. eod.

Sacerdos fornicarius qualiter ex decreto Canonis pænitentialis puniendus, non tamen publice, sicut laicus. Et eodem modo puniendus omnis, qui deponendus.

Presbyter, si fornicationem fecerit, quamquam secundum Canones Apostolorum debeat deponi; tamen iuxta auctoritatem Beati Papæ Siluestri, si in vitio non perdurauerit, sed sua sponte confessus adiecit, vt resurgat; decem annis in hunc modum pæniteat: tribus quidem mensibus priuato loco a ceteris remotus pane & aqua, a vespera in vesperam vtatur; tantum autem diebus Dominicis, & præcipuis festis modico vino, & pisciculis, atque leguminibus recreetur, sine carne & sangimine, ouis, & caseo: sacco indutus humi adhæreat; die ac nocte iugiter misericordiam Dei omnipotentis imploret: finitis tribus mensibus continuis exeat: tamen in publicum non procedat; ne grex fidelis in eo scandalum patiatur. Neque enim debet Sacerdos publice pænitere, sicut laicus. Postea aliquantisper resumptis viribus, vnum annum, & dimidium in pane & aqua expleat, exceptis Dominicis, & præcipuis festis, in quibus vino, & sagimine, ouis, & caseo, iuxta canonicam mensuram vti poterit. finito primo anno & dimidio, corporis & sanguinis Domini, ne induresćat, particeps fiat, & ad pacem veniat; psalmos cum fratribus in choro vltimus canat; ad cornu altaris non accedat; iuxta B. Clementis vocem, minora gerat officia. Deinde vero vsque ad expletionem septimi anni, omni quidem tempore, exceptis paschalibus diebus, [a] tres legitimas ferias in vnaquaque hebdomada in pane & aqua ieiunet. Expleto septimo anni circulo, si sui confratres, apud quos pænituit, eius condignam pænitentiam collaudauerint, episcopus in pristinum honorem, iuxta B. Calixti Papæ auctoritatem, eum reuocare poterit. Sane sciendum est, quod secundam feriam, vnum psalterium canendo, aut vnum denarium pauperibus dando, (si opus est) redimere poterit. Finitis autem septem annis, deinde vsque ad finem decimi, anni sextam feriam (nulla interueniente redemptione) obseruet in pane & aqua. Eadem quoque pænitentia erit Sacerdoti, de omnibus alijs peccatis, & criminibus, quæ eum

7

in de-

in depositionem inducunt. *Ex Canonibus Theodori Hibernensis dist. 82. c. eod.*

[a] Ieiunia legitima) *Intelliguntur soluenda feria quarta, & sexta, in illa propter initum a Iudæis Concilium de proditione Domini; in hac, quod in ipsa pro nobis Dominus passus sit, vt colligitur ex S. Apollonio de consecr. dist. 3. c. ieiunia. Canon Apostolorum 68. S. Clemens de Constit. Apostolorum l. 5. c. 16. l. 7. c. 22. S. Ignatius ep. ad Philippenses. Rabanus Maurus de institutione clericorum l. 2. c. 24. S. Leo serm. 4. de ieiunio septimi mensis, & alibi sæpe. S. Epiphanius hæresi 75. contra Aetium. Origenes hom. 10. in Leuit. Item, & feria secunda, vt in suprad. c. presbyter, dist. 82. 11. q. 3. c. de illis 22. q. 5. c. 1. Aliqui tamen, teste Ludouico Romano, pro secunda feria ponunt sabbatum. Vide S. Isidorum de officijs l. 1. c. 42. & Rabanum vbi sup. Iuonem p. 4. c. 28. Romæ tamen consuetum esse ieiunare tribus per hebdomadam diebus, nempe feria quarta, sexta, & sabbato, testis est S. Augustinus ep. 86. ad Casulanum.*

Libido, sæuus criminum stimulus.

8 SÆuus criminum stimulus libido est, quæ numquam manere quietum patitur affectum. Nocte feruet, die anhelat. *S. Ambros. de Abel, & Cain.*

Clericus adulter qualiter puniendus.

9 SI quis clericus adulterasse, aut confessus, aut conuictus fuerit, depositus ab officio, communione concessa, in monasterio, toto vitæ suæ tempore, detrudatur. *Concil. Aurelian. dist. 81. c. eod.*

Clericus concubinarius qualiter puniendus.

10 QVam turpe, ac Clericorum nomine, qui se Diuino cultui addixerunt, sit indignum, in impudicitiæ sordibus, immundoq. concubinatu versari &c. prohibet sancta Synodus quibuscumque Clericis, ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio in domo, vel extra detinere, aut cum ijs vllam consuetudinem habere audeant, alioquin pœnis, a sacris Canonibus, vel Statutis ecclesiarum impositis, puniantur. Quod si, a superioribus moniti,

ab ijs

ab ijs se non abstinuerint, tertia parte fructuum, obuentionum, ac prouentuum beneficiorum suorum quorumcumque, & pensionum, ipso facto sint priuati, quæ fabricæ ecclesiæ, aut alteri pio loco arbitrio Episcopi applicetur. Sin vero, in delicto eodem cum eadem, vel alia femina perseuerantes, secundæ monitioni adhuc non paruerint, non tantum fructus omnes, ac prouentus suorum beneficiorum, & pensiones eo ipso amittant, sed etiam ab ipsorum beneficiorum administratione, quoad Ordinarius, vti Sedis Apostolicæ delegatus, arbitrabitur, suspendantur: &, si ita suspensi, nihilominus eas non expellant, aut cum ijs etiam versentur, tunc beneficijs, portionibus, ac officijs, & pensionibus quibuscumque ecclesiasticis perpetuo priuentur, atque inhabiles, ac indigni quibuscumque honoribus, dignitatibus, beneficijs, ac officijs in posterum reddantur, donec post manifestam vitæ emendationem ab eorum Superioribus cum ijs ex causa visum fuerit dispensandum. Sed si postquam eas semel dimiserint, intermissum consortium repetere, aut alias huiusmodi scandalosas mulieres sibi adiungere ausi fuerint, præter prædictas pœnas, excommunicationis gladio plectantur. Nec quæuis appellatio, aut exemptio prædictam executionem impediat, aut suspendat &c. *Concil. Tridentin. sess. 25. c. 14. de cohabit. cler. & mulier. c. 2. & 3. de sentent. excom. c si concubinæ. Concil. Aurelian. 3. c. 14.*

De eodem.

SI clerici tuæ iurisdictionis, siue in sacris ordinibus, siue in infe- 11
rioribus constituti, fornicarias detinent; nisi eas ad secundam, vel ad tertiam commonitionem a se dimiserint, easdem de cetero contempturi, liceat tibi eos ecclesijs, vel earum portionibus, appellatione postposita, spoliare, officio ipsis nihilominus interdicto. *Alex. 3. de cohab. cler. & mul. c. sicut, c. si autem.*

Concu-

Concubinarij Missa non audienda.

12 NVllus Missam audiat presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, aut [b] subintroductam mulierem. Vnde ipsa sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit. *Nicolaus Papa dist. 32. c. eod. iuncto c. præter, & dist. 81. c. si qui sunt. Quod vide intelligendum sub distinctione, quam ponit Lucius Papa de cohab. cler., & mul. c. vestra.*

[b] Subintroductæ mulieres) *Sunt, quas Græci Synis Actas vocant, hoc est interpretes, quas olim monachi, ac Sacerdotes apud se retinebant, quæ nec eorum vxores erant, neq. concubinæ, sed comites, & sociæ cælibatus. Postea vero Nicæna Synodus can. 3. propter fornicationis suspicionem hoc genus contubernij improbauit dist. 32. c. interdixit. meminit Iustinianus nouella 123. & Epiphanius hæresi 67. 78. 80. vbi eas Coinductas appellat, & Rufinus Alienas, & Eusebius hist. Eccles. l. 7. Aduersus illas extat homilia S. Chrysost. tom. 5. Nouissime Iacobus Byllius l. 1. c. 39. obseruationum sacrarum.*

De eodem.

13 NOn solum Sacerdotes, qui Sacramenta indigne tractant, iram Dei super se prouocant, sed omnes, qui ipsis indigne celebrantibus quodammodo communicant, vel fauendo, vel negligendo, vel fouendo, vel permittendo, cum oporteat remedia adhibere &c. *Ioan. Driedo de libertate Christiana l. 3. c. 11.*

De eodem.

14 SI qui sunt presbyteri, diaconi, vel subdiaconi, qui in crimine fornicationis iaceant, interdicimus eis ex parte Dei omnipotentis, & sancti Petri auctoritate introitum Ecclesiæ, vsque dum pæniteant, & emendent. Si qui vero in peccato suo perseuerare maluerint, nullus vestrum eorum præsumat audire officium: quia benedictio eorum vertetur in maledictionem, & oratio in peccatum, testante Domino per prophetam: Maledicam benedictionibus vestris. *Malach. 2* Qui vero huic saluberrimo præcepto obedire noluerit, idololatriæ peccatum incurrit, Samuele testante &c. *S. Gregor. dist. 81. c. eod.*

De Presbyteris, qui filios habent.

PRopoſuiſti, quid de his obſeruari debeat, quos in diaconij miniſte- 15
rio, aut in officio presbyterij poſitos incontinentes eſſe, aut fuiſſe, generati filij prodiderunt. De his & diuinarum legum manifeſta diſciplina, & beatæ recordationis viri Syricij Epiſcopi monita euieſt diſciplina, & beatæ recordationis viri Syricij Epiſcopi monita euidentia commearunt, vt incontinentes, in officijs talibus poſiti, omni eccleſiaſtico honore priuarentur, nec admittantur ad tale miniſterium, quod ſola continentia oportet impleri &c. *Innocentius Papa diſt. 82. c. eod. c. plurimos c. quia aliquanti, can. 22. Apoſtolorum. Iuo p. 6. c. 193.*

De eodem.

EOs Presbyteros, qui in Presbyterio filios procrearunt, iubebitis 16
in medio collocari; diſcuſſisq. obiectionibus, quæ ipſis Presbyteris impinguntur, ſi conuicti fuerint, a ſacerdotali remoueantur officio, (quia, qui ſancti non ſunt, ſancta tractare non poſſunt,) alieniq. efficiantur a miniſterio, quod viuendo illicite polluerunt. *Idem Innoc. diſt. 81. c. Maximianus. Iuo p. 6. c. 96.*

De eodem,

CVm multæ ſuper incõtinentia ordinis clericorum hactenus ema- 17
narint ſententiæ patrum, & nullatenus ipſorum reformari quiuerit correctio morum, vſque adeo ſententiam iudicantium protraxere commiſſa culparum, vt non tantũ ferretur vltio in auctores ſcelerum, verum & in progeniem damnatorum. Ideoq. quilibet ab Epiſcopo vſque ad Subdiaconum deinceps, qui vel ex ancillæ, vel ex ingenuæ deteſtando connubio in honore conſtituti filios procreauerint, illi quidem, ex quibus geniti probabuntur, canonica cenſura damnentur. Proles autem aliena pollutione nata non ſolum hæreditatem numquam accipiet, ſed etiam in ſeruitutem eius eccleſiæ, de cuius ſacerdotis vel miniſtri ignominia nati ſunt, iure perenni manebunt. *Concil. Toletan. 9. 15. q. 8. c. eod. Iuo, p. 6. c. 425.*

Clericus contra naturam peccans qualiter puniendus.

18 QVicumque clerici illa incontinentia, quæ contra naturam est (propter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ, & quinque ciuitates igne consumpsit) deprehensi fuerint laborare, deijciantur a clero, vel ad agendam pænitentiam in monasterijs detrudantur. *Alex. 3. de excess. prælatorum c. clerici.*

Maiorum criminum pænitentia. septem annorum spatio concluditur, nisi sit peccatum contra naturam, vel quid simile.

19 ECclesiastica consuetudine est vsurpatum, vt maiorum criminum pænitentia [c] septem annorum spatio concludatur nisi vel officij excellentia, vel criminum magnitudo vulgarem consuetudinem excedens (veluti dum contra naturam humanæ societatis parentibus, vel liberis, vel alijs huiusmodi personis adhærens, vel dum relicto naturali vsu contra naturam more Sodomitico fornicamur, vel vsque ad coitum brutorum animalium prolabimur) præmissum spatium transcendere cogat. *33. q. 2. c. §. hoc autem.*

[c] Septem annorum) *Etiam centum annorum penitentiam inuenimus, vt videre est apud Cardinalem Petrum Damianum de Dei omnipotentia, ep. 3. c. 12. in vita S. Dominici Loricati.*

Clerici matrimonia contrahentes ipso facto excommunicati.

20 CLericos in sacris ordinibus constitutos matrimonia contrahentes refrænare metu pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subiacere: præcipientes Ecclesiarum prælatis, vt illos, quos eis constiterit taliter contraxisse, excommunicatos publice tamdiu nuncient, seu a suis subditis faciant nunciari, donec suum humi-

liter recognoſcẽtes errorem, ſeparentur ab inuicem, & abſolutionis obtinere beneficium mereantur. Per prædicta quoque viribus, quæ ſic contrahentibus alias pœnas imponunt, in nullo volumus derogari. *De conſanguin. & affin. clem. vnica.*

Subdiaconus matrimonium contrahere non poteſt.

Mandamus, quatenus, ſi ſubdiaconus qui ſibi quandam coniugem copulauit, ad monaſticum ordinem tranſire voluerit, & tibi poſt laudabilem conuerſationem ipſius viſum fuerit, cum ad maiores ordines promoueri concedas. Quod ſi ad religionem ſe transferre noluerit, eum neque in ſubdiaconatu miniſtrare, neque ad altiores permittas ordines promoueri: In minoribus tamen ordinibus poterit miniſtrare. *Alex. 3. qui clerici vel vouentes c. ex literarum.* 21

Sacerdos cum filia ſpirituali fornicationẽ committẽs qualiter puniendus.

Si quis Sacerdos cum filia ſpirituali fornicatus fuerit, ſciat ſe grã-ue adulterium commiſiſſe. Idcirco femina, ſi laica eſt, omnia derelinquat, & res ſuas pauperibus tradat, &, conuerſa in monaſterio, Deo vſque ad mortem ſeruiat. Sacerdos autem, qui malum exemplum dedit hominibus, ab omni officio deponatur, & peregrinando duodecim annis pæniteat: poſtea vero ad monaſterium vadat, ibiq. cunctis diebus vitæ ſuæ Deo ſeruiat. *S. Cælestinus Papa 30. q. 1. c. eodem.* 22

Caute procedendum in principijs familiaritatum cum feminis.

23 SÆpe ſpiritu inceptus amor conſummatur carne &c. Aſtutus eſſe debes. Diabolus enim in principio incautæ familiaritatis occultat laqueos tentationis carnalis. Reputans, quod deſiſterent a mutua dilectione, ſi ſentirent inde ſtimulos peccati, donec per longam familiaritatem, & incautam ſecuritatem affectus amborum ita conflati, & conglutinati fuerint in amore, quod, etiam ſi ſentiant ſibi inde imminere tentationis periculum, neſciant reſilire, nec ab inuicem ſeparari, viribus ſpiritualibns ita debilitatis in eis, quod neuter valet ſibimet vim facere tantam, vt euellat ſe de laqueo, immo timet alterum in tantum contriſtare, quod etiam fere putet perfidum, ſi deſerat eum, & ſic captus conſentit alterius voluntati, & propriæ infirmitati in omne peccatũ &c. *S. Bonau de reform. mentis p.2.c.23. & de proceſſu 6. religionis.c.15. & 16. vbi optime de differẽtia amoris ſpiritualis, & carnalis.*

Perniciosa, & periculoſa Sacerdotibus affectio, familiaritas, & colloquia cũ feminis, maxime cum illis, quæ videntur ſpirituales.

24 LIcet carnalis affectio omnibus ſit periculoſa, & damnoſa, ipſis tamen Sacerdotibus magis pernicioſa, maxime quando conuerſantur cum perſona, quæ ſpiritualis videtur. Nam, quamuis horum principium videatur eſſe purum, frequens tamen familiaritas domeſticum eſt periculum, delectabile detrimentum, & malum occultum bono colore depictum &c. Vnde Auguſtinus, Nec tamen, quæ ſanctiores ſunt, minus cauendæ. Quo enim ſanctiores fuerint, eo magis alliciunt, & ſub prætextu blandi ſermonis immiſcent ſe vitijs impijſſimæ libidinis. Crede mihi, Epiſcopus ſum, in Domino loquor, non mentior. Cedros Libani, ideſt contemplationis altiſſimæ homines, & gregum arietes, ideſt magnos Eccleſiæ prælatos, ſub hac ſpecie corruiſſe, reperi, de quorum caſu non magis præſumebam, quam Ambroſij, & Hieronymi. *Idem S. Bonau. de ratione confitendi, & puritate conſcientiæ c.14. S. Thom. opuſc.64. S. Aug. ep. 132. Quod maxime cauendum eſt, ne ſeruum ſponſi, dum de ſponſo audire frequentat, æqualiter ac ſponſum amet, & aliquando ſponſi obliuiſcatur, & pro nubus diligatur.*

ligatur. S. Basilius de vera virginitate. In simili S. Gregor. p. 2. Pastoralis c. 8. Moralium l. 22. c. 12.

Vere continens, asſiduas mulierum, etiam probarum, familiaritates fugit. 25

S. Ephraem de temperantia.

De eodem.

IPsi nos fallimus, quoties inordinate credimus, æstimantes per fidem nostram legis præcepta mutari, vt inter masculos, & feminas speremus, passim castitatem inuiolabilem custodiri. Difficile quis venenum bibet, & viuet. Verendum est dormienti in ripa, ne cadat, 26
1. Cor. 10. cum dicat Apostolus, Qui se existimat stare, videat, ne cadat. In hac parte expedit plus bene timere, quam male fidere. Et vtilius est, infirmum se Sacerdos agnoscat, vt fortis existat, quam fortis videri velit, & infirmus emergat &c. In hac familiaritate non habitat amica concordia: quoniam nōnisi discordantes inimicitias creat &c. Quid est, quod in hac coniunctione delectet, in qua sunt solæ pugnæ? &c. *Inter opera S. Cypriani de singularitate clericorum.*

Fugiendæ feminæ sicut serpentes, & qualiter cum eis conuersandum, idq. vrgente neceſsitate.

MVlieres fugias sicut serpentes, & numquam loquaris cum aliqua, nisi vrgens necessitas te compellat, nec vsquam aspicias in faciem alicuius mulieris. Quod si mulier tecum loquatur, verba sua citissime occide. Nam, teste propheta, Molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. *S. Bonau. in regul. nouitiorum c. 31.* 27
Psal. 54.

De

De eodem, & quod fugiendæ vt ignis.

28 FVgiendæ in primis cum mulieribus congressiones sunt, collocutionesque, neque ad eas vmquam accedendum, nisi cum grauissima vos ad id necessitas impellit, & aliter facere non possimus. Atque, ipsa etiam vbi nos necessitas adegerit, ab ipsis non secus, atque ab igne, cauendum est, adeo, vt quam ocissime nulla mora ab istis nos extricemus. *S. Basilius de constit. monast. c. 4. & interrog. 109.*

De eodem.

29 MVlierum congressus, quantum fieri potest, fuge &c. Quod si etiam, vt cum ipsis congrediaris, necessitas aliqua te ob stringat, oculos humi deiectos habe, atque ipsas quoque, quonam pacto spectandum sit, doce. Cumq. pauca, quæ ipsarum animos astringere, atque illustrare queant, locutus fueris, statim auola &c. *S. Isidorus Pelus. l. 2. ep. 284.*

30 Sermo breuis cum mulieribus, & rigidus, est habendus.

S. Bonau. de puritate conscientiæ c. 15. ex S. Augustino. Vide sup. p. 2. c. 3. §. 2. de grauitate & seueritate, Seueritas in vobis, n. 19.

De eodem.

31 GVstanda, non continuanda est præsentia, sed quasi transeunter feminis exhibenda est accessio quodammodo fugitiua. *Inter opera S. Cypriani de singularitate clericorum.*

De eodem, & quod solus cum sola Sacerdos nō sedeat.

32 SOlus cum sola ne sedeas in secreto, absq. arbitro, & teste, neque in præterita castitate confidas, quia nec tu Sampsone fortior, nec sapientior Salomone. *S. Bonau. de ratione confitendi c. 14. ex S. Hieron.*

De

De eodem.

CLericus solus ad feminæ tabernaculum non accedat, nec prope- 33
ret sine maioris natu Sacerdotis iussione: nec solus presbyter cum sola femina fabulas misceat. Nec archidiaconus sub prætextu humilitatis, aut officij frequenter intret domicilia matronarum; aut forte per clericos, aut domesticos matronæ mandet aliquid secrete. Si agnitum fuerit; & ille deponatur, & illa a liminibus arceatur ecclesiæ. *S. Clemens de Constit. Apostol. dist. 81. c. eod. S. Ambros. de off. l. 1. c. 20.*

De eodem.

SI duæ; aut tres pariter ancillæ Domini morentur, solum ad eas 34
ingredi non decet Sacerdotem. Si quis hoc non obseruauerit, hostis est animæ suæ. Quod si post nostra monita [d] agapethas aliquis Clericus amplius quæsierit amare, quam Christum, secundum Synodalem regulam, conueniatur, ac præcepta Patrum in Nicæna definita ei legantur. Iam vero, si conuersus prædicta reliquerit, consecuti sumus maximum lucrum. Alioqui talis ab Ecclesia anathematizandus est. Germinant enim feminæ cum viris habitantes spinas, & arcana mentium acuto mucrone percutiunt. *S. Hieron. ad Oceanum ep. 30. Iuo p. 6. c. 382.*

[d] *Agapetha est eadem, quæ dilecta, vel amica, & sumitur in malam partem. De his euitandis extat ep. 22. S. Hieron. ad Eustochium, & ep. 30. ad Oceanum. Quamuis idem Hieron. in epistolam ad Philemonem dicat potius sonare diligibilem, quam dilectam.*

De eodem.

NOn decet, Clericum cum mulieribus sedere, vel fabulari, vel 35
domum eius frequentare, ne suspicio mala inde progrediatur. O quam vilis, o quam miser, & pusillanimis reputatur Clericus, qui frequenter cum mulieribus conuersatur. Insipiens valde est, & inexpertus, qui amicitias mulierum procurat. *S. August. serm. 37. ad fratres Eremi. Concil. Turon. 2. c. 10.*

De eodem, exemplo S. Augustini.

36 LEgitur, quod Beatus Augustinus nec cum sorore habitare consenserit, dicens, Quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt. Docti ergo viri cautela magna nobis debet esse instructio. *S. Gregor. l. 7. ep. 39. dist. 81. c. eod.*

De eodem.

37 INhibendum est, vt nullus Sacerdos feminas, de quibus suspicio esse potest, retineat. Sed neque illas, quas Canones concedunt, matrem, amitam, & sororem: quia, instigante Diabolo, & in illis scelus perpetratum reperitur, aut etiam in pedissequis earundem. Sed, si qua de his necessitatem habuerit, Presbyteri habeant in vico, aut in villa domum longe a sua conuersatione, & ibi eis, quæ sunt necessaria, subministrent. *Concil. Moguntinum alias Nannet. c. 3. de cohab. cler. & mulierum, c. 1.*

De eodem.

38 ANcillas, vel libertas a cellario, vel a secreto monasterio, & ab eadem mansione, in qua clericus manet, placuit remoueri. *Burchardus l. 2. c. 113. ex Concil. Rhemensi, ibi tamen non inuenitur.*

De eodem.

39 MVlieres quamcumque habitationem non habeant in locis, in quibus Presbyteri aliquem recursum habuerint. Quod si obseruare paruipenderint, transgressores, & qui contra interdicta fecerint iudicentur. *Idem Burchardus l. 2. c. 107. ex Concilio Melden. c. 5. sed non reperitur ibi hoc decretum.*

De eodem optima documenta.

Hospitiolum tuum aut raro, aut numquam mulierum pedes te- 40
rant, quia non potest cum Deo toto corde habitare, qui femi-
narum accessibus copulatur. Femina conscientiam secum pari-
ter habitantis exurit. Numquam de mulierum formis disputes. Fe-
minæ nomen tuum nesciant. Feminam, quam bene videris conuersan-
1.Cor.7. tem, mente dilige, non corporali frequentia. Si bonum est mulierem
non tangere, malum est ergo tangere. *S. Hieron. ad Nepotianum dist. 32. c. eod. S. Basilius ep. ad Gregorium Presbyterum.*

Quantumuis despecta, aut vetula femina domi non tenenda; quia citius delinquitur, vbi securius viuitur.

Non despecta, non vetula absque affinitate peculiariter suspi- 41
cienda est ad domesticum obsequium: quia magis cito delin-
quitur, vbi sine suspicione securum potest esse delictum: ma-
xime, quia libidinum nulla deformitas, nulla despectio obsistit, cui
Diabolus pingens speciosum facit quidquid fœdum, vel horridum fue-
rit. *S. August. de singularitate clericorum.*

Nullus clericus cum extranea femina habeat familiaritatē.

Quia Diabolo nullum locum dare oportet, hoc præcipue custo- 42
diendum decernimus, vt nulli clericorum cum extraneis femi-
nis habeant familiaritatem, nec vllum male loquendi, vel sen-
tiendi hominibus aditum tribuant: quia frequenter per hanc indecen-
tem occasionem contingit, ne Diabolus, qui insidiatur sicut leo in cu-
bili suo, de ruinis seruorum Dei insultet. Si quis vero clericus post in-
terdictum Episcopi sui his inhærere præsumpserit, a communione ha-
beatur alienus. *Concil. Turon. 1. c. 3.*

Quibus cum feminis liceat Sacerdoti conuersari.

43 SAcerdotes debent prohiberi, ne cum mulieribus conuersentur: excepta dumtaxat matre, vel sorore. *S.Gregor.dist.8 1.c. volumus, c. de Episc. & Cler.l.eum qui.*

De eodem.

44 INterdixit per omnia sancta Synodus non presbytero, non diacono, vel alicui omnino, qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi forte aut matrem, aut amitam; aut eas tantũ personas, quæ suspiciones effugiant. *dist. 32.c.eod. Concil.Nicenum. c.3. Syricius Papa c. 12.d.st.81.c. feminas, c. oportet.*

De eodem.

45 NVllus clericorum extraneæ mulieri qualibet collatione, aut familiaritate iungatur. Et non solum in domum illius extranea mulier non accedat, sed nec ipse frequentandi extraneã mulierem habeat potestatem, sed cum matre tantum, sorore, aut nepte, si habuerit, aut voluerit, viuendi liberam habeat potestatem. De quibus nominibus nefas est aliud, quam natura constituit, suspicari, *Concil.Agath.c.10. Iuo p.6.c.189.*

Clericus frequentans monasteria monialiũ qualiter coercendus.

46 MOnasteria monialium si quisquam clericus sine manifesta & rationabili causa frequentare præsumpserit, per Episcopum arceatur: & si non destiterit, ab officio Ecclesiastico reddatur immunis. *Alex. 3. de vita & hon. cler.c.eod. 18.q.2.c. diffinimus.*

De familiaritate cum feminis vitanda. 47

Vide S. Basilium in Constitutionibus monasticis c. 4. Tractatum inter opera S. Cypriani de singularitate clericorum. S. Ambros. de off. l. 1. c. 20. S. Hieron. ep. 30. & 47. S. August. ep. 137. ad fratres Eremi. S. Bernardum de modo bene viuendi. S. Thom. opusc. 64. S. Bonau. de ratione confitendi, & puritate conscientiæ c. 14. Ioan. Cassianum l. 11. c. 17.

NE SPECTACVLIS, AVT ALIIS EIVSMODI PROFANIS REBVS SACERDOS INTERSIT: NE CVM INTERDICTIS COMMVNICET IN ORATIONE; NE HARVSPICES, SIMILES VE CONSVLAT, NEV FIDEM EIS HABEAT.

CAP. XIII.

SVMMARIVM.

MAGI, haruſpices, & harioli non conſulendi. 1.
Qui contrafecerit, qualiter puniendus. 18.
Qui eis fidem habuerit, aut ſortibus crediderit, excommunicetur. 19.20.
Presbyter, qui per inſpectionem aſtrolabij furtum requiſierit, qualiter puniendus. 21.
Oculi a vanitatibus, ſaltationibus, & ſpectaculis auertendi, & aures a muſicis, quibus poſſit animus emolliri: quia per oculos & aures multa vitia intrant in animam. 1.4.7.8.9.10.13.
Presbyter autem, qui illis interfuerit, qualiter puniendus. 11.
Et qualiter, qui taurorum agitationibus interfuerit. 12.
Qui diligit epulas, in egeſtate erit. 3.
Ideo vitandæ. 5.
Maxime conuiuia nuptiarum. 13.
Præſertim ſecundarum. 14.
Qui clamdeſtinis nuptijs interfuerit, qualiter puniendus. 15.
Cum hæretico poſt vnam, & ſecundam correptionem non communicandũ. 6.
Clericus cum depoſito orans deponendus. 16.
Idem deponendus, qui ingreſſus fuerit Synagogam Iudæorum, aut conuenticulum hæreticorum, vt cum eis oret. 17.
Thymelici qui. 9.

Cap. 13.

NON declinetis ad magos, nec ab hariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos. ego Dominus Deus vester. *Leu.19.20. Deuter.18. 4.Reg.17.21. Isa. 44.* 1

Auerte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua viuifica me. *Psal.118.* 2

Qui diligit epulas, in egestate erit; qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur. *Prou.21.* 3

Cum saltatrice ne assiduus sis; nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius. *Eccl.9.* 4

Sicut in die honeste ambulemus: non in comessationibus, & ebrietatibus &c. *Rom.13.* 5

Hæreticum hominem post vnam, & secundam correptionem deuita: sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus. *Tit.3.* 6

Abstineant Sacerd. a spectaculis & musicis, quibus animus possit emolliri.

AB omnibus, quæcumque ad aurium, & oculorum pertinent illecebras, vnde vigor animi emolliri posse credatur, (quod de aliquibus generibus musicorum, alijsq. nonnullis rebus sentiri potest) Dei Sacerdotes abstinere debent: quia per aurium, oculorumq. illecebras vitiorum turba ad animum ingredi solet. *Concil.Turon.3.sub Carolo Magno, c.7.* 7

De eodem.

NOn licet Sacerdotibus, & clericis aliqua spectacula in nuptijs, vel conuiuijs spectare; sed oportet, antequam ingrediantur ipsa spectacula, surgere, & redire inde. *Martinus Papa, secundum Iuonem p.6.c.209.* 8

De

De eodem.

9 NOn oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos spectaculis aliquibus, quæ aut in nuptijs, aut scenis exhibentur, interesse; sed, antequam [a] thymelici ingrediantur, surgere eos de conuiuio, & abire. *Concil. Laodic. de consecr. dist. 5. c. eod.*

[a] Thymelici *dicuntur histriones cytharœdi, vel tibicines, aut psaltæ, qui in organis, aut alijs musicis instrumentis præcinebant. ff. de his qui not. inf. L. athletas: vel a Thymele femina, quæ prima saltationes in scenis docuit, auctore Tertulliano libro de spectaculis: vel a Thymele, quod est pulpitum, super quo Thymelici stantes cantabant: vt not. S. Isidorus Originum l. 17. c. 46.*

De eodem.

10 POmpa Diaboli est in theatris spectacula, in hippodromo cursus equorum, & venationes, & reliqua omnis eiusmodi vanitas, a qua postulans liberari sanctus ille Dei, Auerte, inquit, oculos *Psal. 118* meos, ne videant vanitatem. Non ergo sis curiosus in frequentia spectaculorum, vbi conspicias mimorum petulantias, omni contumelia, & impudicitia refertas, & virorum effeminatorum choreas secteris. *S. Cyrillus Hierosolymitanus catechesi mystag. 1. S. Cyprianus l. 2. ep. 2.*

Presbyter spectaculis assistens qualiter puniendus.

11 SI quis presbyter ad aliquod spectaculum spectandi gratia venerit, iubemus hunc tribus annis a venerabili ministerio prohiberi, & in monasterium redigi &c. *c. de sanctiss. Episc. auth. interdicimus.*

Clerici
ſub excommunicationis pœna taurorum agitationibus non interſint.

CLericis, tam regularibus, quam ſæcularibus, beneficia Eccleſia- 12
ſtica obtinentibus, vel in ſacris ordinibus conſtitutis, ſub excom-
municationis pœna, ne agitationibus taurorum interſint, prohi-
bemus. *Pius V. Romæ anno 1567. Kalendis Nouembris. Quod poſtea confirmauit Gregorius XIII. anno 1575. die 25. Auguſti.*

Clerici
conuiuijs nuptiarum, cantilenis turpibus, aut ſaltationibus impudicis non interſint.

QVibus licentia vxores ducendi non eſt, etiam aliarum nuptia- 13
rum euitent conuiuia, neque his cœtibus admiſceantur, vbi ama
toria cantantur, & turpia, aut obſceni corporum motus
choreis, & ſaltationibus efferuntur, ne auditus, aut obtutus ſacris my-
ſterijs deputati turpium ſpectaculorum, atque verborum contagione
polluantur. *Concil. Agath. diſt. 34. c. presbyteri. Burchardus l.2.c.132. 133.134. Concil. Nannet. c. 10.11. Carthag. 4. c. 60. 62. 80. Laodic. c. 54.*

Clerici
cõuiuijs ſecundarũ nuptiarũ non interſint.

PResbyterum conuiuio ſecundarum nuptiarum intereſſe non debe- 14
re, maxime cum præcipiatur ſecundis nuptijs pænitentiam tribue-
re, Quis erit presbyter, qui propter conuiuium illis conſentiat
nuptijs? *Concil. Neocæſar. 31. q. 1. c. de his Iuo p.8.c.160. Burch. l.9.c.22.*

Clericus clandeſtinis nuptijs aſſiſtens qualiter puniendus.

15 PRædeceſſorum noſtrorum veſtigijs inhærendo, clandeſtina coniugia penitus inhibemus: prohibentes etiam, ne quis Sacerdos talibus intereſſe præſumat &c. Sane, ſi parochialis Sacerdos tales coniunctiones prohibere contempſerit, aut quilibet etiam regularis, qui eis præſumpſerit intereſſe, per triennium ab officio ſuſpendatur, grauius puniendus, ſi culpæ qualitas poſtulauerit. *Innoc. 3. de clandeſt. de ponſ. c. cum inhibitio, iuncto §. ſane. Concil. Trident. ſ. 24. c. 1. de reform.*

16 Si quis, cum ſit Clericus, vna cum eo, qui eſt depoſitus, orauerit, deponatur & ipſe.

Canon 11. Apoſtolorum.

17 Si quis clericus Synagogam Iudæorum, vel conuenticulum hæreticorum ingreſſus fuerit, vt preces cum eis coniungat, deponatur.

Canon 63. Apoſtolorum.

Presbyter conſulens haruſpices, aut magos, qualiter puniendus.

18 SI quis Epiſcopus, aut presbyter, ſiue diaconus, vel quilibet ex ordine clericorum, magos, aut haruſpices, aut incantatores, aut ariolos: aut certe augures, vel ſortilegos, vel qui profitentur artem magicam, aut aliquos eorum ſimilia exercentes conſuluiſſe fuerit deprehenſus; ab honore dignitatis ſuæ ſuſpenſus, monaſterij curam ſuſcipiat, ibiq. pænitentiæ perpetuæ deditus, ſcelus admiſſum ſacrilegij ſoluat. *Concil. Toletan. 26. q. 5. c. eod.*

Cleri-

Cap. 14.

GRATIS accepiſtis, gratis date. *Matth. 10.* 1
Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quoniam donum 2
Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri. Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto: cor enim tuum non eſt rectum coram Deo &c. *Act. 8.*

Ordinatus ſimoniace, eſt ſuſpenſus.

IS, qui per ſimoniam ordinatus eſt, nihil acquirit, & ideo ſit alie- 3
nus a dignitate, quam pecunia acquiſiuit: *iuxta Concilium Chalcedon. can. 2. 1. q. 1. c. ſi quis Epiſcopus. Canon. 30. Apoſtolorum. Concil. Aruern. c. 2. Sexta Synodus can. 22. Concil. Lateran. ſub Innocentio 3. c. 61.*

Non debet quis ordinem recipere ab eo, quem credit ſimoniacum, ſed in ordine, ab eo prius recepto poterit miniſtrare.

PEr tuas literas iniunxiſti, quod cum B. in quadam domo Carthu- 4
ſienſi ſuſcepiſſet ordinem monachalem, a diœceſano Epiſcopo fuit in ſubdiaconum ordinatus, ſed poſtea didicit ex relatione quorundam, quod Epiſcopus multoties commiſerit vitium ſimoniæ: propter quod idem monachus in ſuſcepto formidat ordine miniſtrare, nolens ab eodem Epiſcopo ad ſuperiores ordines promoueri &c. Nos igitur reſpondemus, vt idem in ordine ſic ſuſcepto ſecure miniſtret, ſed contra conſcientiam ad ſuperiores ordines non aſcendat &c. *Innoc. 3. de ſimonia, c. per tuas, 2. 1. q. 1. c. quibuſdam, & per totam.*

Clericus ab Epiſc. alienæ diœceſis ordinatus, niſi in caſibus hic expreſis, ſuſpenſus eſt.

STatuimus, vt nullus Epiſcopus Italiæ de cetero aliquem vltramon- 5
tanum clericum ordinare præſumat, niſi a nobis ſpecialem licentiã habeat, vel ab Epiſcopo, de cuius diœceſi traxit originẽ ordinãdus; vel

vel in cuius diœcesi beneficiatus existit: per eius patētes literas causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare. Eos vero, quos contra præmissa contigerit ordinari, manere volumus absque spe dispensationis, super hoc a Sede Apostolica obtinendæ suspensos &c. *Clem.4. de temp. ord.c.1.lib.6.*

Ordinans puerum ante legitimam ætatem suspenditur a collatione ordinum: & ordinatus ab executione ordinis vsque ad ætatem legitimam.

6 SI inueneritis ipsum puerum, cum adhuc tredecim annorum esset, in diaconum Episcopum Conuentrensem ordinasse, discretioni vestri mandamus, quatenus, prædictum Episcopum a collatione ordinum suspendentes, ipsum, vt eidem, quem ab executione officij diaconi vsque ad ætatem legitimam in iniuriam suspendimus ordinantis, prouideat in Ecclesiastico beneficio competenti, per Ecclesiasticam censuram compellatis. *Honorius 3. de temp. ord. c. vel non est.*

Duo sacri ordines non possunt vno die eidem conferri, vel duobus continuato ieiunio.

7 LIteras vestras recepimus super inordinata ordinatione Imolensis electi, quem Bononiensis Episcopus præcedenti sabbato in diaconum, & sequenti die Dominico (continuato ieiunio) in presbyterum ordinauit: In quo, quantum vterque deliquerit, euidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim vtrumque ordinem eodem die conferri illi non licuit, pari non licuit ratione vnum ordinem vno die, & alium altero (ieiunio continuato) conferri &c. Præfatum itaque Bononiensem Episcopum (vt puniatur, in quo deliquit) a collatione ordinum, diaconij scilicet, & presbyterij; alterum vero ab executione officij sacerdotalis, tamdiu volumus manere suspensos, donec de illis aliter disponamus. *Innoc. 3. de temp. ord. c. literas, c. Dilectus, c. consultationi.*

Si excommunicatus p manuũ iniectione sciẽter recepit ordines, deponendus est, si sit clericus secularis; si regularis, ab ord. executione suspensus est.

CVm illorum absolutio, qui pro violenta manuum iniectione in clericos, labem excommunicationis incurrunt, (quibusdam casibus a prædecessore nostro exceptis) Sedi Apostolicæ dumtaxat reseruetur: nonnulli Ecclesiasticam sententiam negligentes, in excommunicatione positi, Ecclesiasticos ordines accipere non formidant. Circa quod credimus distinguendum, quod tales vel sciunt excommunicationis se vinculo irretitos, vel non recolunt factum, pro quo in latæ sententiæ Canonem inciderunt: vel factum quidem scientes, iuris ignari, nesciunt ex inde se teneri. Primos, si fuerint sæculares clerici, a susceptis ordinibus censemus in perpetuum deponendos &c. 8

Idem Innoc. 3. de sentent. excomm. c. eod.

NE SINE LICENTIA EPISCOPI SACERDOS VAGETVR, SACRAMENTA MINISTRET, VEL PRAEDICET.

CAP. XV.

SVMMARIVM.

OMNIS anima sublimioribus potestatibus subdita sit, illisq. ab inferioribus obediendum. 1.2.
Nihil in diœcesi faciẽdum a clericis sine licentia Episcopi. 3.
Neque extra eam licet illis vagari sine eius permissu; alioqui deponendi, & suspendendi sunt. 4.5.6.7.
Neque ab aliis recipiendi ad Sacramenta administranda, aut Diuina celebranda. 4.
Ad aliam parœciam se conferentes sine dioecesani licentia excommunicentur, nisi in duobus casibus. 8.
Neque habeantur vt clerici, qui ad suam Ecclesiam ad quotidianum officium non venerint. 9.
Nullus Sacerdos potest audire confessiones sæcularium, nisi habeat licentiam Episcopi, aut beneficium parochiale. 10.
Aliquorum criminũ absolutio Episcopis reseruanda, nec aliis concedenda. 11.
Nullus regularis, contradicente Episcopo, etiam in Ecclesiis sui ordinis, prædicet. 12.

Cap. 15.

OMNIS anima potestatibus sublimioribus subdita sit: 1
Non est enim potestas nisi a Deo: quæ autem sunt,
a Deo ordinatæ sunt. *Rom. 13.*
Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim 2
peruigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri. *Heb. 13.*

Nihil in diœcesi faciendum a clericis sine licentia Episcopi.

CVnctis fidelibus, & summopere omnibus presbyteris, & diaconis, & reliquis clericis attendendum est, vt nihil absque proprij Episcopi licentia agant: non vtique Missas sine eius iussu quispiam presbyterorum in sua parochia agat: non baptizet; nec quidquam absq. eius permissu faciat. *S. Clemens 16. q. 1. c. eod. Iuo p. 6. c. 123.* 3

Clericus non vagetur sine sui Episc. licẽtia; nec ab alijs ad Sacramenta administranda, aut Diuina celebranda admittatur.

4 CLericis, vel monachis sine literis commendaticijs licentia non pateat euagandi. *Concil. Veneticum 1. c. 5. Agath. c. 38. Meld. c. 2.* Nec ab vllo Episcopo ad Diuina celebranda, aut Sacramenta administranda admittatur. *Concil. Trident. sess. 23. c. 16.* Singuli in suis diœcesibus interdicant, ne cui vago, & ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat. *Idem Concil. sess. 22. de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ.*

Non oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos, præter iussionem Episcopi, ad peregrinandum proficisci. 5

Concil. Laodic. de cons. dist. 5. c. eod. 1. Concil. Agath. c. 52.

Cleri-

Clericus vagus deponatur.

6 DE presbyteris, aut diaconibus, qui ſolent dimittere loca ſua, in quibus ordinati ſunt, & ad alia ſe transferunt, placuit, vt ijſdem locis miniſtrent. Quodſi, relictis locis ſuis, ad alium ſe locum transferre voluerint, deponantur. *Concil. Aurelian. 1. c. 22. Chalcedon. c. 13. & 25. Nicænum c. 15. 7. q. 1. c. non oportet. Sexta Synodus Conſtantinop. can. 17. Septima Synodus Nicæna diſt. 21. c. quoniam.*

Clericus vagus ſuſpendatur.

7 SI quis presbyter, vel diaconus, vel omnino ex clericorum catalogo, relicta ſua parochia, in aliam abſceſſerit, &, cum penitus tranſierit præter ſui Epiſcopi ſententiam, in alia parochia maneat, eum non amplius celebrare iubemus, maxime ſi, eum adhortante Epiſcopo, vt rediret, non paruerit, in contumacia, & inſolentia perſeuerans. Is tum vt laicus communicet. *Canon 15. Apoſtolor. Conc. Nicæn. c. 16. Antioch. c. 3.*

Clericus ad aliam parochiam tranſiens, & Epiſc. illum admittens ſine proprij licētia excommunicetur, niſi in duobus caſibus.

8 CLericos in ſuis Eccleſijs conſtitutos non licet in alterius ciuitatis Eccleſijs ordinari, ſed quieſcant in ea, in qua ab initio miniſtrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias ciuitates perdiderunt, & ex neceſſitate ad alias Eccleſias migrauerunt. Si vero quicumque Epiſcopus poſt definitionem iſtam ad alium Epiſcopum pertinentem cleri cum ſuſceperit, placuit Sanctæ Synodo, & eum, qui ſuſcepit, & eum, qui ſuſceptus eſt, tamdiu excommunicatos manere, quamdiu ipſe clericus reuertatur ad propriam Eccleſiam. *Concil. Chalcedon. diſt. 71. c. eo d. S. Gregor. ep. ad Fortunatum Epiſcopum.*

9 Non habeatur vt clericus, qui ad ſuam Eccleſiam ad officium quotidianū non venerit.

Vide ſup. p. 1. c. 4. §. 1. de templis, & Eccleſijs, c. Presbyter, Diaconus, n. 20.

Nullus

Nullus Sac. poteſt audire confeſſ. ſæculariũ, niſi habeat licentiam Epiſcopi, vel beneficium parochiale.

QVamuis presbyteri in ſua ordinatione a peccatis abſoluendi poteſtatem accipiant; decernit tamen Sancta Synodus, nullum, etiã regularem, poſſe confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum, audire; nec ad id idoneum reputari; niſi aut parochiale beneficiũ, aut ab Epiſcopis per examẽ, ſi illis videbitur neceſſarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: priuilegijs, & conſuetudine quacumque, etiam immemorabili, non obſtante. *Concil. Trident. ſeſſ. 23. c. 15. de ſepult. clem. dudum, §. ac deinde.* 10

Aliquorum criminum abſolutionem oportet Epiſcopis reſeruari, neq. aliis cõcedi.

QVoniam natura, & ratio iudicij illud expoſcit, vt ſententia in ſubditos dumtaxat feratur; perſuaſum ſemper in Eccleſia fuit, & veriſſimum eſſe Synodus hæc confirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut ſubdelegatam iuriſdictionem non habet. Magnopere vero ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere, ſanctiſſimis Patribus noſtris viſum eſt, vt atrociora quædam, & grauiora crimina, non a quibus vis, ſed a ſummis dũtaxat Sacerdotibus abſoluerentur. Vnde merito Pontifices Maximi, pro ſuprema poteſtate ſibi in Eccleſia vniuerſa tradita, cauſas aliquas criminum grauiores ſuo potuerunt peculiari *Rom. 13.* iudicio reſeruare. Neque dubitandum eſt, quando omnia, quæ a Deo ſunt, ordinata ſunt, quin hoc idem Epiſcopus omnibus in ſua cuiq. diœceſi, in ædificationẽ tamen, non in deſtructionem, lcieat, pro illis in ſubditos tradita ſupra reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, præſertim quoad illa, quibus excommunicationis cenſura annexa eſt &c. *Idẽ Conc. Trid ſeſſ. 14 c. 7.* 11

Nullus ſæcularis, vel regularis, etiam in ordinum ſuorum Eccleſiis, contradicente Epiſcopo, prædicare præſumat. 12

Idem Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 4. Sexta Synod. can. 33. 64. 16. q. 1. c. adijcimus. Conc. Later. ſub Leone X. ſeſſ. 11.

NE

NE SACRAMENTA RITE NON DISPENSET, AVT MINVS DEBITO VENERETVR SACERDOS.

CAP. XVI.

SVMMARIVM.

OMNIA honeste, circumspecte, & per ordinem, in Ecclesia fiant. 1.2.
Sacramentum Pænitentiæ qualiter administrandum, & pænitentia peccatorum qualiter imponenda. 3.
Sacerdos reuelans peccata pænitentis, deponi, & per totam vitam peregrinari, & in monasterium perpetuo detrudi debet. 4.5.
Fideles instruendi, vt reuerenter adorent Sacramentum Eucharistiæ, & ad infirmos qualiter deferendum, & ministrandum omnibus. 6.
Communicaturi lauent manus, & nitidis vestibus induantur. 7.8.
Nihil pro Sacramentorum administratione exigendum. 9.
Clericus, cuius negligentia aliquid de sanguine Christi stillauerit, qualiter puniendus. 10.
Qualiter qui euomit Eucharistiam. 11.
Quæ, & sanctum Chrisma fideliter sub clauibus custodiri debent. 12.
Contrafacientes qualiter puniendi. 12.13.
Pænitere qualiter intelligendum in Canonibus. 10.

Cap. 16.

OMNIA honeſte, & ſecundum ordinem fiant. *1. Cor. 14.* 1
In medio ſedis, & in circuitu ſedis quattuor animalia 2
plena oculis ante & retro &c. Et ſingula eorum habebant alas ſenas: & in circuitu, & intus plena ſunt oculis &c. *Apoc. 4.*

Sacramentum Pænitentiæ qualiter adminiſtrandum, & pænitentia peccatorum qualiter imponenda. 3

Vide latius p. 1. c. 5. per totum, de Sacramentorum adminiſtratione, & p. 2. c. 7. §. 2. de lectione, & ſcientia, cap. caueat ſpiritualis iudex, n. 56.

Sacerdos confitentis peccata reuelans deponi debet, & perpetuo peregrinari.

SAcerdos ante omnia caueat, ne de his, qui ei confitentur, pecca- 4
ta alicui recitet, non propinquis, non extraneis, neque (quod absit) pro aliquo ſcandalo. Nam, ſi hoc fecerit, deponatur, & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinando pergat. *S. Gregor. de pænit. diſt. 6. c. eod. ſup. p. 1. d. c. 5. Sacerdos, n. 21.*

Sacerdos peccata reuelans non ſolum deponendus, ſed in monaſterium perpetuo detrudendus.

CAueat omnino Sacerdos, ne verbo, aut ſigno, aut alio quouis 5
modo, aliquatenus prodat peccatorem; ſed, ſi prudentiori conſilio indiguerit, illud absque vlla expreſſione perſonæ caute requirat. Quoniam, qui peccatum in pænitentiali iudicio ſibi detectum præſumpſerit reuelare, non ſolum a Sacerdotali officio deponendum decernimus, verumetiam ad agendam perpetuam pænitentiam in arctum monaſterium detrudendum. *Innoc. 3. de pænit. & remiſſ. c. omnis vtriuſque ſexus. S. Leo ep. 80. de pænit. diſt. 6. c. ſacerdos. Sexta Synodus can. 102. Concil. Vvormacien. c. 7.*

Sacer-

6 Sacerdos instruat plebem, vt reuerenter adoret Eucharistiæ Sacramentum.

Vide sup.p.1.c.5.de Sacramentorum administratione, Sacerdos quilibet, n.35. vbi, qualiter ad infirmos deferendum, & omnibus ministrandum.

Communicaturi lauent manus, & nitidis vestibus induantur.

7 OMnes viri, quando communicare desiderant, lauant manus suas, & omnes mulieres nitida exhibent linteamina, vbi Corpus Christi accipiunt. Non est graue, quod dico, fratres. Quomodo viri lauant aqua manus suas, sic eleemosynis lauant conscientias suas. Similiter & mulieres, quomodo nitidum exhibent linteolum, vbi Corpus Christi accipiunt, si corpus castum, & cor mundum exhibeant, vt cum bona conscientia Corpus Christi suscipiant. Rogo vos, fratres, numquid est aliquis, qui in arca sordibus plena velit mittere vestem suam? Et, si in arca sordibus plena vestis non mittitur pretiosa, qua fronte in anima, quæ peccatorum sordibus inquinetur, Christi Eucharistia suscipitur? *S. August. serm. 225. de tempore.*

8 De eodem.

Custodire debes, vt sup.p.1.c.3.§.1. de sacrificij oblatione, n.28.

9 Nihil exigendum pro administratione Sacramentorum.

Vide sup.p.1.c.5. de Sacramentorum administratione, c. spontanea, n.39. & c. qui celebrat, n.41. & per totum caput.

Qualiter puniendus clericus, cuius negligentia de sanguine Christi aliquid stillauerit.

10 SI per negligentiam aliquid de sanguine Domini stillauerit in terram, lingua lambetur, & tabula radetur. Si non fuerit tabula, vt non conculcetur, locus corradetur, & igne consumetur, & cinis

intra altare recondetur, & Sacerdos quadraginta diebus pæniteat. Si super altare stillauerit calix, sorbeat minister stillam, & tribus diebus pæniteat. Si super linteum altaris, & ad aliud stilla peruenerit, quatuor diebus pæniteat. Si vsque ad tertium, nouem diebus pæniteat. Si vsque ad quartum, viginti diebus pæniteat, & linteamina, quæ tetigerit stilla, tribus vicibus minister abluat calice superposito, & aqua ablutionis sumatur, & iuxta altare recondat. *S. Pius Papa de consecr. dist. 2. c. eod.*

a Quadraginta diebus pæniteat) *Intellige, vt tot diebus ieiunet, & tot diebus a Sacramentorum communione abstineat.*

Qualiter pænitere debeat, qui euomit Eucharistiam.

SI per ebrietatem, vel voracitatem Eucharistiam euomuerint clerici, vel monachi, seu diaconi, & presbyteri, septuaginta diebus 11 pæniteant. Episcopus nonaginta. Si pro infirmitatis causa euomuerint, septem diebus pæniteant. *Pænitentiale Bedæ de consecr. dist. 2. c. si quis per ebrietatem.*

Eucharistia, & sanctum Chrisma debent fideliter sub clauibus custodiri; contrafacientes, qualiter puniendi.

IN cunctis Ecclesijs Chrisma, & Eucharistia, sub fideli custodia, clauibus adhibitis, conseruentur. Ne possit ad illa temeraria manus 12 extendi, ad aliqua horribilia, vel nefaria exercenda. Si vero is, ad quem spectat custodia Eucharistiæ, & Chrismatis, ea incaute reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur: &, si per eius incuriam aliquid nefandum inde contigerit, grauiori subiaceat vltioni. *Sacerdotale Romanum ex Concil. Later. c. 3. de cust. Euchar. c. 1.*

Quali-

Qualiter pænitere debeat, qui non bene custodit Eucharistiam.

13 QVi bene non custodierit Sacrificium; & mus, vel aliquod aliud animal illud comederit; quadraginta diebus pæniteat. Qui autem perdiderit illud in Ecclesia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit; triginta diebus pæniteat. *Concil. Arelat. de consecr. dist. 2. c. eod.*

Vide sup. p. 1. c. 3. §. 1. de sacrificij oblatione: & c. 5. de Sacramentorum ministratione: & p. 2. c. 11. de sollicitudine, vigilantia, & zelo Sacerdotum.

NE MISSAS RITE NON CELEBRET, AVT OFFICIVM DIVINVM RITE NON PERSOLVAT SACERDOS.

CAP. XVII.

SVMMARIVM.

MISSA non in quouis loco, sed tantum in sacro, & ab Episcopo dedicato, celebranda. 1.11.12.13.14.
Probare se debet Sacerdos, & confiteri peccata sua, antequam celebret. 2.3.
Sacerdos degradatus celebrans, qualiter puniendus. 7.
Sacerdos excommunicatus celebrans, qualiter pænitere debeat. 4.5.
Et qualiter interdictus. 5.
Sacerdos ligatus minore excommunicatione non efficitur irregularis, licet grauiter peccet: Sacramenta tamen ab eo collata tenent. 6.
Celebrans in pane fermentato, aut calice ligneo, sine aqua, & igne, qualiter puniendus. 19.
Et qualiter, qui non communicat in Missa, quam celebrat. 23.
Et qualiter, qui sanguinem non sumit. 24.
Quæ pollutio impediat communionem, aut Missæ celebrationem. 8.
Missa a ieiunio celebranda. 9. 10.
Coepta finienda. 10.18.
Sacerdos cum baculo ad Missam celebrandam ingredi non debet, neque capite velato. 18.
Neque cum calcaribus, aut cultellis extra pendentibus. 13.
Neque sine sacris vestibus, iisdemq. mundis, quibus indutus Ecclesiam non egrediatur. 20.
Neque in panno serico, aut tincto celebret. 22.
Quod si celebrauerit sine orario, est excommunicandus. 21.
Neque solus, sed duobus saltem præsentibus, celebrare debet Sacerdos. 14. 15
Non tamen debet esse femina ministrans. 16.
Neque plus, quam semel in die, poterit Missam dicere, excepto die Natalis Domini, & aliis casibus. 17.
Officium Diuinum omnes vniformiter recitare tenentur. 25.
Qui illud omittit, qualiter puniendus. 26.
Fanon, siue Phanon, siue Fænon, Mappula, Amapha, quid. 20.

Cap. 17.

1 CAVE ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris: sed in eo, quem elegerit Dominus. *Deuter. 12.*
2 Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo edat,& de calice bibat. Qui enim manducat,& bibit indigne, iudicium sibi manducat,& bibit: non dijudicans corpus Domini. *1.Cor.11.*

Peccata confitenda ante Missę celebrationẽ.

3 QVando Corpus Christi accipere debemus, ante ad pænitentiã, & confessionem recurrere debemus,& omnes actus nostros curiosius discutere, & peccata (si in nobis comperimus) cito festinemus per confessionem, & veram pænitentiam abluere, ne cum Iuda proditore, peccata nostra celantes, pereamus. *S. August. libro de salutaribus documẽtis,& Ecclesiasticis dogmatibus,dogmate 53.tom.3.S.Cyprianus serm. de lapsis. Hugo de Sancto Victore de Eccles. officijs. Concil. Trident.seß.13.c.7. S.Chrysost.hom.30. in Genesim 10. & 83. in Matth. 60. ad populum Antiochenum.*

Sacerdotes excommunicati celebrantes qualiter pænitere debeant.

4 DE illis presbyteris,qui tempore Sanctissimi prædecessoris nostri Domini Papæ Nicolai excõmunicati sacrum ministerium contingere præsumpserint,ipsi in se damnationis (sicut sacri Canones statuerunt) sententiam intulerunt. Tamen,quia miseratio Apostolica veniã solet præstare correctis,ob multitudinem misericordiæ illis,hãc indulgentiam exhibemus, vt sancta communione sagiati studeant tribus continuis annis per hebdomadam omni secunda, & quarta, & sexta feria a vino, & a carne penitus ieiunare, & vltra lugenda nequaquam committere. *Io. Papa 8. 11. q. 3. c. eod.*

De eodem, ac de interdictis.

Clerici, si qui, a suis, aut etiam de mandato Romani Pontificis ab alienis Episcopis interdicti, vel excommunicati, ante absolutionem Diuina Officia celebrauerint, nisi moniti sine dilatione redierint, perpetuæ depositionis sententiam pro ausu tantæ temeritatis incurrant. *Alex. 3. de cler. excomm. c. eod.* 5

Sacerdos ligatus minore celebrans, licet grauiter peccet, nõ efficitur irregularis. Sacramenta tamen ab eo collata tenent,

Si celebrat minore excommunicatione ligatus, licet grauiter peccet, nullius irregularitatis tamen notam incurrit: nec eligere prohibetur, vel ea, quæ ratione iurisdictionis sibi competunt, exercere: Si tamen scienter talis electus fuerit, eius electio est irritanda: pro eo, quod ad susceptionem eorum eligitur, a quorum perceptione a sanctis Patribus est priuatus. Peccat autem conferendo Ecclesiastica Sacramenta: sed ab eo collata virtutis non carent effectu: cum non videatur a collatione, sed participatione Sacramentorum (quæ in sola consistit perceptione) remotus: dummodo non in contemptum Ecclesiasticæ disciplinæ, videlicet contra prohibitionem superioris, communioni excommunicatorum pertinaciter se ingesserit. In quo casu est anathemate feriendus. *Greg. 9. de cler. excomm. c. eod.* 6

Sacerdos degradatus celebrans qualiter puniendus.

Peruenit ad nos, quod Saturninus presbyter, postquam pro crimine lapsus sui a Sacerdotis ordine est deiectus, ad explendũ ministeriũ Sacerdotis præsumpsit accedere, & omnipotenti Deo hostias immolare. Quod si ita factũ fraternitas vestra repererit, eum, sacri Corporis, & Sanguinis Dominici participatione priuatum, in pænitentiam redigat, ita, vt vsque ad diem obitus sui in eadem excommunicatione permaneat, & viaticum tantummodo exitus sui tempore percipiat. 7

cipiat. Sin autem eum fraternitas tua talem pænitentiam agere cognouerit, vt ei iuste ad recipiendum inter laicos communionem, & ante exitum debeat misereri, hoc in tuæ fraternitatis ponimus potestate. *S.Gregor.dist.50.c.accedens.*

Missæ celebrationem, aut communionem, quæ pollutio impediat,

8 CVm pollutio ex naturæ superfluitate, vel infirmitate euenerit omnimodo hæc illusio non est timenda: quia hanc animus nesciẽs pertulisse magis dolendus est, quam fecisse. Cum vero vltra modum appetitus gulæ in sumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula grauantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen vsque ad prohibitionem recipiendi sacri mysterij, vel Missarum solemnia celebrandi, cum fortasse aut dies festus exigit, aut exhibere mysterium pro eo, quod Sacerdos alius in loco deest, ipsa necessitas compellit. Nam, si adsunt alij, qui implere mysterium valeant, illusio per crapulam facta a perceptione sacri mysterij prohibere non debet, sed ab immolatione sacri mysterij abstinere, vt arbitror, humiliter debet, si tamen dormientem turpi imaginatione illusio non concusserit &c. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio in mente dormientis, patet animo suus reatus. Vident enim, a qua radice inquinatio illa processerit: quia, quod cogitauit sciens, hoc pertulit nesciens: & propter talem pollutionem a sacro mysterio ea die abstinere oportet. *S. Greg. dist. 6. c. testamentum. Burchardus l.5.c.43. Iuo p. 2. c.52.*

Missa a ieiuno celebranda.

9 SAcramenta altaris non nisi a ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cena Domini celebratur &c. *Concil. Agricanum de consecr. dist.1. c. eod. Sed huic decreto derogatum est per contrariam consuetudinem, & per tex. de consecr. dist.2. c. liquido, quatenus excipit diem cenæ Domini.*

De eodem, quodq. cœpta Missa finiatur.

NVllus, post cibum, potumq. quantumlibet minimum sumptum 10
Missas facere, nullus absque prouentu patentis molestiæ minister, vel Sacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Si quis hæc temerare præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit. *Concil. Toletan. 7. 7. q. 1. c. nihil contra, de consecr. dist. 2. c. liquido.*

Missa in loco profano non celebranda.

NObis periculum est male obiti mandati, si loci rationem neglexerimus, 11
maxime si Sacerdotij mysteria in locis profanis celebrauerimus: propterea quod ea res indicium haberet contemptus in celebrante, offendiculum quoque generaret pro varietate affectionum multifariam, propter variam multorum in rerum diuinarum scientia infirmitatem &c. *S. Basilius de baptismo. Concil. Laodic. can. 8. & 58. Carthag. 2. can. 9. de consecr. dist. 1. c. sicut, cum seqq. Conc. Trid. sess. 22. c. de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ.*

De eodem.

SAtius est Missam non cantare, aut non audire, quam in illis locis, 12
vbi fieri non oportet, nisi pro summa cõtingat necessitate, quoniam necessitas legem non habet. Vnde scriptum est: Vide, ne offeras ho-
Deut. 12. locausta tua in omni loco &c. *Felix Papa 4. ad omnes Episcopos c. 1. vt per Iuonem p. 2. c. 76. & p. 3. c. 61. cum seqq. Vide sup. p. 1. c. 4. de templis. §. 1. a cap. non patiantur, n. 35. cum seqq.*

De eodem, quodq. nullus celebret Missam calcaribus indutus, aut cultellis extra pendentibus.

NVllus extra Ecclesiam in locis non sacratis, aut calcaribus in- 13
dutus, vel cultellis extrapendentibus, celebret. *Sacerdotale Rom. l. 1. c. 13.*

De eodem,
quodq. Sacerdos ſolus Miſſas non celebret.

14 DEo perfecte ſacrificantes, quando Domino ſacrificant, non ſoli hoc agere debent, ſed teſtes ſecum adhibeant, vt Domino perfecte in locis Deo ſacratis ſacrificare probentur. Ait namque auctoritas legis diuinæ, Vide, ne offeras holocauſta tua in omni loco, *Deut.* 12.
quem videris, ſed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus. *Anacletus Papa de conſecr. diſt.* 1. *c. Epiſcopus Deo.*

Duobus ſaltē præſentibus Miſſa celebranda.

15 NVllus presbyterorum Miſſarum ſolemnia celebrare præſumat, niſi duobus præſentibus, ſibiq. reſpondentibus ipſe tertius habeatur; quia, cum pluraliter dicitur ab eo, Dominus vobiſcum, & Orate pro me, apertiſſime conuenit, vt & ipſius reſpondeatur ſalutationi. *Soter Papa de conſecr. diſt.* 1. *c. hoc quoque.*

16 Prohibendum eſt, vt nulla femina ad altare præſumat accedere, aut presbytero miniſtrare &c.

Conc. Mogunt. de cohab. cler. & mul. c. 1. *Conc. Laodic. c.* 19. & 44. *Gelaſius Papa ep.* 1. *c.* 28.

Non licet plus quam ſemel in die celebrare, excepto Natalis Domini die, & alijs.

17 SVfficit Sacerdoti vnam Miſſam in vna die celebrare, quia Chriſtus ſemel paſſus eſt, & totum mundum redemit. Non modica res eſt, vnam Miſſam facere: & valde felix eſt, qui vnam digne celebrare poteſt. *Alex. Papa ſecundum Iuonem p.* 2. *c.* 81. *de conſ. diſt.* 1. *c. eod. de celebr. miſſarum, c. conſuluiſti. Excepto die Natalis* Domini, *vbi tres dicuntur. Teleſphorus Papa ead. diſt. c. nocte ſancta, & alijs, vt refert Paludanus in* 4. *diſt.* 15. *q.* 2. *S. Antoninus p.* 3. *tt.* 13. *c.* 6. §. 4.

Sacerdos non ingrediatur ad Missarum solemnia celebranda cum baculo, aut capite velato; & cœptam Missam finire debet.

NVllus Episcopus, aut presbyter, seu diaconus ad Missarum so- 18
lemnia celebranda præsumat cum baculo introire, aut velato capite altario Dei assistere. Quoniam & Apostolus prohibet viros velato capite orare in Ecclesia. (1.Cor.11.) Et, qui temere præsumpserint, communione priuentur. Cum vero Episcopus, aut presbyter ingressus fuerit ad Missarum solemnia celebranda, nisi passio aliqua interuenerit, nullo modo audeat data oratione recedere, vt ab alio Episcopo, vel presbytero Missarum solemnia suppleantur; sed, qui initium pœnit, suppleat vsque in finem, quia scriptum est, (Matth.10.) Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Si quis vero præsumpserit, præter quod posuimus agere, a sacro Corpore, & Sanguine Domini nostri Iesu Christi sit suspensus. *Zacharias Papa de consecr. dist. 1. c. eod. Iuo p. 3. c. 271.*

Celebrans in pane fermentato, aut calice ligneo, sine aqua, & igne, qualiter puniendus.

LIteras tuas accepimus, continentes, quod, cum super excessi- 19
bus presbyteri Ecclesiæ sanctæ Brigidæ inquireres, confessus est, quod, cum quadam die hostiam, & calicem non haberet, in pane fermentato, & scypho ligneo Missarum solemnia celebrare præsumpserit &c. Intellecto iterum, quod prædicta Ecclesia per malitiam dicti presbyteri multipliciter lædebatur, inquisitionis officium iterans, ex eius confessionibus inuenisti, quod idem sine igne sacrificabat, & aqua. Cum igitur vel ex aperta malitia, vel nimia desipientia peccasse probetur, mandamus, quatenus officio, & beneficio perpetuo ipsum priues. *Honorius 3. de celebr. Miss. c. fi. De calice ligneo vide sup p. 1. c. 3. §. 2. de vestimentis n. 11.*

Sacerdos ſine veſtibus ſacris, iiſq. mũdiſsimis Miſſam non celebret, neque illis indutus Eccleſiam egrediatur.

20 NVllus presbyter absq. amictu, alba, & [a] fænone, & caſula vllatenus præſumat Miſſam celebrare. Et hæc ſacra veſtimenta mũdiſſima ſint, & in nitido loco intra Eccleſiam collocentur. Nec vſquam presbyter his indutus extra Eccleſiàm exeat, quia hoc Diuina lex prohibet. *Burchardus l. 2. c. 50. Iuo p. 2. c. 117. ex Conc. Rhemenſi, licet in eo hoc decretum non inuenerim.*

Fœnon) *ſiue Fanon, ſiue Phanon, eſt ſudarium, quod Sacerdos geſtare debebat in manibus ad abſtergendũ ſudorem vultus, & pituitam ex naribus, & oculis effluentem, ſecundum Alcuinum de diuinis officijs cap. De ſingulis veſtibus, & Rabanum Maurum de inſtitutione clericorum l. 1. c. 18. Burchardus l. 2. c. 50. Iuo p. 2. c. 117. & ſermone de rebus Eccleſiaſticis de ſignificationibus veſtimentorum Sacerdotalium. Hoc genus ſudarij vocat Beda de ſeptem ordinibus tomo 3. Mappulam, ideſt Amapham, quam niſi infra manum portari debere autumat. In huius locum videtur ſubrogatus manipulus, qui portatur in ſiniſtra. Quo ſignificatur exterſio minimarum macularum, quia manipulus eſt quaſi ſudarium ad extergendum vultum. Verba ſunt S. Thom. ſup. 4. diſt. 24. q. 3. art. 3.*

Sacerdos ſine orario celebrans excommunicandus.

21 CVm Sacerdos ad ſolemnia Miſſarum accedit, aut per ſe Deo ſacrificium oblaturus, aut Sacramentum Corporis, & Sanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſumpturus, non aliter accedat, quam orario vtroq. humero circumſeptus, ſicut tempore ordinationis ſuæ dignoſcitur conſecratus, ita, vt de vno, eodemq. orario ceruicem pariter, & vtrumque humerum premens ſignum in ſuo præparet pectore Crucis. Si quis aliter egerit, excommunicationi debitæ ſubiaceat. *Conc. Brachar. diſt. 23. c. Eccleſiaſtica.*

Non celebrandum in panno ſerico, aut tincto.

COnſulto omnium, ſtatuimus, vt Sacrificium altaris non in ſerico panno, aut tincto quiſquam celebrare præſumat: ſed in puro linteo ab Epiſcopo conſecrato, terreno ſcilicet lino procreato, atque contexto: ſicut Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti in ſindone linea munda ſepultum fuit. *Euſeb. Papa de conſecr. diſt. 1. c. eod. vel S. Silueſter ſecundum S. Damaſum in Pontificali. Idem decreuit S. Sixtus Papa martyr. S. Thom. opuſculo de off. Sacerdotis c. 1. Vide ſup. p. 1. c. 3. §. 2. de veſtimentis, Corporale cui, n. 13.* 22

Sacerdos, qui, celebrans non communicat, qualiter puniendus.

QVicumque Sacerdotum diuino altario ſacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe a communione ſuſpenderit; ab ipſa, qua ſe indecenter priuauit, gratia communionis anno vno repulſum ſe nouerit &c. Ergo modis omnibus eſt tenendum, vt quotieſcumque ſacrificans Corpus, & Sanguinem Ieſu Chriſti domini noſtri in altario immolat, toties perceptionis Corporis & Sanguinis Chriſti participem ſe præbeat. *Conc. Toletan. 12. de conſecr. diſt. 2. c. relatum.* 23

Sacerdos, qui, celebrans, ſanguinē non ſumit, qualiter puniendus.

COmperimus, quod quidam ſumpta tantummodo Corporis ſacri portione, a calice ſacri cruoris abſtineant. Qui proculdubio (quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur obſtringi) aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia diuiſio vnius eiuſdemq. myſterij ſine grandi ſacrilegio non poteſt prouenire. *Gelaſius Papa de conſecr. diſt. 2. c. eod.* 24

Omnes vniformiter Officium Diuinum recitare tenentur.

25 DE ijs, qui contra Apostoli voluntatem circumferuntur omni vento doctrinæ, placuit huic Sancto Concilio, vt metropolitanæ sedis auctoritate coacti vniuscuiusque prouinciæ ciues, rectoresq. Ecclesiarũ vnum eumdemq. in psallendo teneant modum, quem in metropolitana sede cognouerint institutum nec aliqua diuersitate cuiusque ordinis, vel officij a metropolitana se patiantur sede disiungi &c. Quisquis autem horum decretorum violator extiterit, sex mensibus communione priuatus, apud metropolitanũ sub pænitentiæ censura per maneat corrigendus &c. *Conc. Toletan. 11. dist. 12. c. eod. c. placuit. Concil. Brachar. 1. can. 20. 21. 22. Conc. Veneticum c. 15. Postea fel. rec. Pius Papa V. anno 1568. septimo Idus Iulij præscripsit vnum eumdemq. psallendi ritum.*

Officium Diuinum omittens qualiter puniendus.

26 STatuimus, & ordinamus, quod quilibet, habens beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio Diuinum Officium non dixerit, legitimo impedimento cessante, beneficiorum suorum fructus non faciat suos pro rata omissionis officij, & temporis, sed eos, tamquam iniuste perceptos, in fabricas Ecclesiarum huiusmodi beneficiorum, vel pauperum eleemosynas, erogare teneatur. Si vero vltra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permanserit, legitima monitione præcedente, beneficio ipso priuetur: cum propter officium detur beneficium. Intelligitur autem Officium omittere, quo ad hoc, vt beneficio priuari possit, qui per quindecim dies illud bis saltem non dixerit. *Conc. Lateran. sub Leone X. cap. 9. Et ita legendum nouissime scribit Petrus a Nauarra de restitutione p. 1. l. 2. c. 11. art. 182. contra Dominicum Sotum de iustitia, & iure, l. 10. q. 5. art. 6. col. 5. vbi dicit legendum, Per sex menses, non, Post sex menses.*

De eodem.

STatuimus, vt, qui horas omnes Canonicas vno, aut pluribus diebus 27
intermiserit, omnes fructus, qui illi, vel illis diebus respondent; qui vero Matutinas, dimidiam; qui ceteras omnes horas aliam dimidiam; qui harum singulas, sextam partem fructuum eius, diei amittat. *Pius V. Romæ, Kal. Octobris, anno Domini* 1571.

NE LOCA, AVT RES SACRAS IMMVNDAS ESSE SINAT. NEV DISTRAHAT, PROFANET VE SACERDOS.

CAP. XVIII.

SVMMARIVM.

NEMO profanare debet vaſa, aut veſtimenta ſacra: quia eiuſmodi profanatores a Deo ſeuere puniuntur. 1.6.7.
Veſtimenta, & vaſa ſacra, & corporalia munda ſint, & nitida. 2.
Mundis veſtibus, & munda conſcientia tractanda Domini Sacramenta. 3.
Pallæ ſordidæ, & vela ſanctuarij, qualiter lauanda. 4.
Nemo det pignori vaſa, aut veſtimenta ſacra. 5.
Veſtimentis altaris laici mortui non obuoluendi. 8.

Cap. 18.

BALTASSAR rex iam temulentus præcepit, vt afferrētur 1
vasa aurea, & argentea, quæ asportauerat Nabuchodonosor pater eius de templo, quod fuit in Ierusalem, vt biberet in eis rex, & optimates eius &c. Eadem nocte interfectus est Baltassar rex Chaldæus. *Dan. 5.*

Ecclesiæ vestimēta, vasa sacra, & corporalia, sint munda, & nitida.

SVnt aliqui, qui non solum ecclesias dimittunt incultas, verūmetiam 2
vasa ministerij, & vestimēta ministrorum, ac pallas altaris, necnon ipsa Corporalia tam immunda relinquunt, quod interdū aliquibus sunt horrori &c. Præcipimus, vt oratoria, vasa, Corporalia, & vestimenta prædicta, munda, & nitida conseruentur. Nimis enim videtur absurdum, in sacris sordes negligere, quæ dedecerēt etiam in profanis *Innoc. 3. de cust. euch. c. fi. Burch. l. 2. c. 50. l. 3. c. 97. Vide sup. p. 1. c. 4. §. 1. de Templis, c. Erat sollicitus, n. 38.*

Mundis vestibus, & munda conscientia tractanda sunt Domini Sacramenta.

NOn quotidianis, & quibuslibet pro vsu vitæ communis pollutis 3
vestibus ingredi debemus in Sancta Sanctorum, sed munda conscientia, & mundis vestibus tenere Domini Sacramenta. *S. Hieron. super Ezechielem c. 46.*

Qualiter lauandæ pallæ sordidæ, & vela sanctuarii.

PAllas, & vela Sanctuarij, si sordidata fuerint ministerio, diaconi cū 4
humilibus ministris intra Sanctuarium lauent, non eijcientes foras a sacrario: & velamina Dominicæ mensæ abluant: ne forte puluis Dominici corporis male decidat. Sindonem vero non foris abluant: & erit hæc operanti peccatum. Idcirco intra sacrarium ministris præcipimus hæc sancta cum diligentia custodire. Sane peluis noua comparetur, & præter hoc nil aliud tangat. Sed nec ipsa peluis velis apponatur lauandis, nisi quæ ad Dominici altaris cultum pertinent. Pallæ altaris solæ in ea lauentur, & in alia vela ianuarum &c. *S. Clemens de consecr. dist. 1. c. nemo per ignorantiam.*

Nemo det pignori vasa, aut vestimenta sacra.

5 NVllus presbyterorum præsumat ca licem, vel patenam, vel pallium altaris, vel vestimentum Sacerdotale, aut librum Ecclesiasticum tabernario, vel negotiatori, aut cuilibet laico, aut feminæ in vadimonio dare, nisi iustissima necessitate vrgente: quia tanta est Sanctitas sacri ministerij, vt, salua altioris mysterij intelligentia, etiam Dominus per Prophetam prohibuerit, ne cum sanctis vestimentis Sacerdos ad populum procedat, sed illa intra sancta dimittat, a colloquio diuino rediens &c. Sicut sanctusStephanus Papa, & martyr sanctum Hilarium in suis decretis docuit. *Hoc decretum datur Concilio Rhemensi c. 11. sed falso.*

Nemo profanet vasa, aut vestimenta sacra.

6 NVllus Sacerdos, seu laicus, calicem, aut patenam, aut quælibet vasa sacra, & diuino cultui mancipata, ad alios vsus retorquere præsumat. Nam, quicumq. de calice sacro aliquid aliud bibit præter Christi Sanguinem, qui in Sacramento accipitur, & patenam ad aliud officium habet, quam ad altaris ministerium, deterrendus est, exemplo Baltasar, qui, dum vasa Domini in vsus communes assumpsit, *Dan. 5.* vitam pariter cum Regno amisit. *Ita refertur ex Conc. Aurelian. 4. c. 9. Sed in nullo quinque Conciliorum Aurelianis celebratorum inuenitur. Idem tamen decretum est in Can. Apostolorum 72. & in Concilio Brachar. 3 c. 2. de consecr. dist. 1. c. vestimenta.*

7 Sacra vasa furto subtrahere cupiens clericus diuinitus punitur.

Vt not. sup. p. 1. c. 3. §. 2. de vestimentis, Nocte consurgens, n. 20.

Vestimentis altaris mortui laici non obuoluendi.

NEmo per ignorantiam clericus mortuum credat obuoluendum, 8
aut diaconus scapulas velit operire palla, quæ fuit in altari, aut certe, quæ diacono data est in mensam Domini. Qui hæc fecerit vel leuiter, quasi nihil, & negligenter habuerit diuina mysteria, diaconus triennio, sexq. mensibus a Dominico alienus erit altari, graui percussus anathemate. Quod si clericum presbyter non commonuerit; decem annis, & sex mensibus excommunicatus sit: propterea quod de Dominicis sacramentis subiecta sibi non amouerit ministeria: & postea cum grandi humilitate matri reconcilietur Ecclesiæ. *S. Clemens de consecr. dist. 1. c. eod.*

NE PROFANIS VESTIBVS INDVATVR SACERDOS, NE FERAT ANVLOS, NE COMAM NVTRIAT, AVT BARBAM.

CAP. XIX.

SVMMARIVM.

AMICTVS corporis est index interioris hominis. 1. 12.
Puniuntur a Domino, qui peregrina veste induuntur. 2.
Qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. 3.
Sacerdotum cultus nimius in vestibus reprobatur. 4.
Sæcularibus, aut profanis vestibus indui non debent, nec alicubi esse sine operimento, ac de pœna transgressorum. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.
De coloribus, qui clericis interdicuntur in vestibus, deq. alijs superfluitatibus, ac de anulis. 7. 9.
Quid de vnguentis. 9.
Quid de calciamentis. 10.
Clerici arma ferentes qualiter puniuntur. 10.
Clerici nec comam nutriant, nec barbam: alioqui ab Archidiacono tondendi. 14. 15. 16.
Corona in modum sphæræ radenda. 16.
Ornatus, & sordes pari modo fugiendæ. 13.
Tunica sacerdotalis quæ. 5.
Epitimium quid. 9.

Cap. 19.

AMICTVS corporis, & risus dentium, & ingressus 1
hominis enunciant de illo. *Eccl. 19.*
Visitabo super omnes, qui induti sunt veste peregrina. 2
Soph. 1.
Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. 3
Matth. 11.

Sacerdotum cultus nimius in vestibus reprobatur.

CErnitur in nonnullis Sacerdotibus vestium cultus plurimus, vir 4
tutum autem nullus, aut exiguus. Quibus ego si rememorem
illud Apostolicum, Non in veste pretiosa, vereor, ne indignen-
1. Tim. 2. tur, dum nimirum indignum ducant in se assumptam sententiam, quam prius in viliorem sexum, & ordinem, prolatam fuisse recognouerint. Quasi vero non eodem vtantur medici ferro secandis Regibus, quo & popularibus hominibus &c. Attamen, si indignantur pari cum mulierculis non quidem a me, sed ab Apostolo feriri sententia, dedignentur & cum ipsis eadem inuolui culpa &c. Verum tu, Sacerdos Dei altissimi, cui ex his placere gestis, mundo, an Deo? Si mundo, cur Sacerdos? si Deo, cur, qualis populus, talis & Sacerdos? &c. *S. Bernard. ep. 42.*

Clerici sæcularibus vestibus non vtantur, nec alicubi sint sine operimento: ac de pœna transgressorum.

PResbyteri, & diaconi sæcularibus indumentis non vtantur nisi, 5
vt condecet, tunica a Sacerdotali: sed neque, dum ambulauerint
in ciuitate, aut in via, aut in plateis, sine operimento præsumant
1. Cor. 11. ambulare, præter, si in itinere longo ambulauerint: quia, sicut mulier orans in Ecclesia non velato capite deturpat caput suum, iuxta Apostoli vocem; ita Sacerdos sine operimēto deturpat Sacerdotium suum. Quod si temere præsumpserit contra statuta agere; communione priuetur, donec, quæ statuta sunt, adimplere maturet. *Zacharias Papa 21. q. 4. c. Episcopi.*

[a] Tunica Sacerdotali) *hæc est tunica talaris, hoc est ad talos vsque demissa vestis, vt notat Cardinalis S. Sixti hic. Et illa debent vti Sacerdotes ex decreto Martini Papæ dist. 23. c. pen.*

De eodem.

6 SIne ornatu Sacerdotali extra domos Sacerdotes apparere non conuenit; ne, vt aliqui sæcularium, iniurias patiantur; sed ea solũ modo, quæ per Patres constituta videntur, obseruent. Contrarius denique inuentus, aut desinat, aut canonicæ subiaceat disciplinæ. *Leo Papa 4. 21. q. 4. c. eod.*

De eodem, ac de coloribus, qui in clericalibus vestibus prohibentur, & alijs superfluitatibus, & anulis.

7 CLausa deferant desuper indumenta clerici, nimia breuitate, vel longitudine non notanda. Pannis rubeis, aut viridibus, nec non manicis, aut sotularibus consutitijs, frænis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus Sacerdotes non vtantur. Cappas manicatas ad diuinum officium intra Ecclesiam non gerant, sed nec alibi, qui sunt in Sacerdotio, & personatibus constituti: nisi iusta causa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri, vel argenti ornatum habentes: sed nec anulos, nisi quibus competit ex officio dignitatis. *Innoc. 3. de vita & hon. cler. c. penult.*

Clerici honestum habitum non ferentes qualiter puniendi.

8 OMnes Ecclesiasticæ personæ, quantumcumq. exemptæ, quæ aut n sacris fuerint, aut dignitates, personatus, officia aut beneficia qualiacumq. Ecclesiastica obtinuerint, si, postquam ab Episcopo suo, etiam per edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum clericalem, illorum ordini, & dignitati congruentem, & iuxta ipsius Episcopi ordinationem, & mandatum non detulerint, per suspensionem ab ordinibus, ac officio, & beneficio, ac fructibus, redditibus, & prouentibus ipsorum beneficiorum. Necnon, si, semel correpti, denuo in hoc deliquerint, etiam per priuationem officiorum, & beneficiorum huiusmodi coerceri possint, & debeant, Constitutionem Clementis V. in Con-

in Concilio Viennensi editam, quæ incipit, Quoniam, innouando, & ampliando. *Concil. Trident. sess. 14. c. 6.*

De eodem, ac de vnguentis.

Omnis iactantia, & ornatura corporalis a sacrato ordine aliena 9
est. Eos ergo Episcopos, vel clericos, qui se fulgidis, & claris vestibus ornant, emendari oportet. Quod si in hoc permanserint, [b] epitimio tradantur: similiter & eos, qui vnguentis inunguntur. &c. A priscis enim vsque temporibus omnis sacratus vir cum mediocri & viliori veste conuersabatur. Omne quippe, quod non propter necessitatem suam, sed propter uenustatē accipitur, elationis habet calumniam: quemadmodum magnus Basilius ait. Sed neque ex sericis texturis vestem quis variatam induebat, neque apponebat variorum colorum ornamenta in summitate vestimentorum. Audierant enim ex Dei sona lingua, Qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. *Septima*
Matth. 11 *Synod. 21. q. 4. c. eod. iuxta veriorem literam. Iuo p. 5. c. 337.*

[b] Epitimio) *est Epitimium obiurgatio, aut reprehensio, vt colligitur ex Modestino iurec. ff. de tutoribus, & cur. l. scire §. 1. Quamuis aliter interpretetur Alciatus Parerg. l. 2. c. 29. Sed, quod ad nos facit, Epitimium est suspensio vnius septimanæ, vt not. a doctoribus, iuncto cap. nullus eadem causam, 21. q. 4. licet in Septima Synodo Nicæna, vnde sumptum est hoc decretum, pro Epitimio legatur Supplicio.*

De eodem, ac de armis non ferendis, ac de calciamentis.

Nullus clericus sagum, aut vestimenta, aut calciamenta sæcu- 10
laria, nisi quod religionem decet, induere præsumat. Quod si post hanc definitionem clericus aut cum indecenti veste, aut cum armis inuentus fuerit, a seniore ita coerceatur, vt triginta dierum inclusione detentus, aqua tantum, & modico pane diebus singulis sustentetur. *Concil. Matiscon. c. 3. dist. 23. c clerici. Sexta Synod. c. 27. In calciamentis ea ratio est habenda, vt videlicet, quod quam minimum præferat curiositatis, minimoq. sumptu parari possit, & ad necessarium modo vitæ vsum sit satis. S. Basilius in reg. fus. interrog. 22.*

De eodem.

11 QVicumque clericus virgata vel partita veste publice vtetur, (nisi causa rationabilis subsit) si beneficiatus extiterit, per sex menses a perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinet, sit eo ipso suspensus &c. *de vita & hon. cler. clem. 2.*

Superfluitas exterior, est index interioris vanitatis.

12 VAnum cor vanitatis notitiam ingerit corpori. Exterior enim superfluitas interioris vanitatis indicium est. Mollia indumenta animi mollitiem indicant. Non tantum curaretur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus. *S. Bernard. in Apologia.*

13 Ornatus & sordes pari modo fugiendæ: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.

S. Hieron. ad Nepotianum.

Clericus nec comam nutriat, nec barbam: alioquin ab Archidiacono tondendus.

14 CLericus neque comam nutriat, neque barbam. *Concil. Carthagin. de vita & hon. cler. c. eod.* Quod si comam nutrierint, aut barbam, etiam inuiti a suis Archidiaconis tondeantur. *Alex. 3. eo tt. c. clericis. Concil. Agath. dist. 23. c. clerici.*

De eodem.

Exod. 22. NOn oportet clericos comam nutrire, & ministrare; sed attonso capite, patentibus auribus, & secundum Aaron talarem vestem induere, vt sint in habitu ornato. *Ex decreto Martini Brachanrensis, dist. 23. c. pen.* 14

De eodem, & quod desuper comam in modum sphæræ radant. 15

Prohibite fratres, *vt sup. p. 2. c. 3. §. 1. de ornatu, n. 23. Vbi multa alia de hoc.*

NE CANES ADVENANDVM, ACCIPITRES, AVT FALCONES AD AVCVPANDVM HABEAT SACERDOS.

CAP. XX.

SVMMARIVM.

OMNIBVS clericis interdictæ sunt venationes, & siluaticæ vagationes, & accipitrum, & falconum vsus. 1.

Presbyter, aut diaconus, qui inuenti fuerint sæpius huiusmodi venationibus, & aucupijs operam dare, qualiter puniendi. 2.

In Scripturis sacris non inuenitur quisquam sanctus venator. 3.

Cap. 20.

OMNIBVS seruis Dei (ideſt clericis) venationes, & 1
ſiluaticas vagationes cum canibus, & vt accipitres, &
falcones habeant, interdicimus. *diſt. 34. c. eod. de clerico ven. c. 2. Conc. Moguntinum, ne cler. vel mon. c. 1.*

Presbyter habens canes ad venandum, aut accipitres, qualiter puniendus.

PResbyterum, aut diaconum canes ad uenandum, aut accipitres, 2
aut huiuſmodi res habere non licet. Quod ſi quis talium perſonarum in hac voluptate ſæpius detentus fuerit, ſi presbyter eſt, duobus menſibus, ſi diaconus, ab omni officio, & communione ſuſpendatur. *Conc. Aurelian. 4. diſt. 34. c. Epiſcopum, licet aliter in originali legatur: de quo vide Burchardum l. 2. c. 213. Iuonem p. 5. c. 366. p. 6. c. 288. p. 13. c. 30. Concordat Concil. Agath. c. 55. Epaunen. c. 3. de cler. ven. c. 1.*

Eſau venator erat, quoniam peccator erat. 3
Et penitus nō inuenimus in Scripturis ſanctis ſanctum aliquem venatorem; piſcatores inuenimus ſanctos.

S. Hieron. diſt. 86. c. eod.

PARS
QVARTA

DE
MORTE BONI, ET MALI SACERDOTIS.

DE MORTE BONI SACERDOTIS.

CAP. I.

SVMMARIVM.

PRETIOSA est in conspectu Domini mors Sanctorũ eius.1.
Bonam sacerdotum vitam bona mors sequitur, & benedictio populi.2.4.7.10.
Sacerdotes iusti moriuntur propter malitiam populi, ad eius punitionem.3.4.5.8.
Quotidie moritur iustus. 6.9.
Et ideo non subito moritur Sacerdos, qui se semper moriturũ cogitauerit.11
Est enim illi mors quies, pax, somnus, portus: & propterea appetenda. 11.
Varia mors bonorum Sacerdotum: 13.
Et est lugenda. 14.
Nemo sepeliebatur in Ecclesia, nisi iusti Sacerdotes. 15.16.
Eorum tamen cadauera palla non debent obuolui. 17.
Induti tamen Sacerdotalibus vestimentis sepeliri debent. 18.
Lumina deferenda in funeribus defunctorum. 19.
Et iustorum cadauera maximi facienda, & cura de sepultura habenda, exemplo Sanctorum Patrum. 20.

Cap. I.

PRETIOSA in conſpectu Domini mors Sanctorum 1
eius. *Pſ.115.*
Timenti Dominum bene erit in extremis, & in diebus 2
conſummationis illius benedicetur. *Eccl.1.*
Ecce dominator Dominus exercituum aufert a Ieruſa- 3
lem, & a Iuda validum & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ: fortem, & virum bellatorem, iudicem, & prophetam, & ariolum, & ſenem. *Iſa.3.*
Iuſtus perit, & non eſt qui recogitet in corde ſuo: & viri miſericordiæ 4
colliguntur, quia non eſt qui intelligat: a facie enim malitiæ collectus eſt iuſtus. Veniat pax, requieſcat in cubili ſuo, qui ambulauit in directione ſua. *Iſa.57.*
Abſtulit magnificos meos Dominus de medio mei: vocauit aduerſum 5
me tempus, vt contereret electos meos. *Thren.1.*
Quotidie morior. *1.Cor.15.* 6
Qui bene miniſtrauerint, gradum bonum ſibi acquirent. *1.Tim.3.* 7

Caſtigatio populi, mors Sacerdotis.

INterea, quæ comminatur Dominus, eſt ablatio presbyteri, ſiue ſe- 8
nioris, quod ex eius præſentia non mediocre emolumentum in alios reſiliat. *S.Baſilius ſuper c.3.Iſaiæ.*

Iuſtus Sacerdos quotidie moritur.

SAncti Sacerdotes, qui breuitatem vitæ indeſinenter aſpiciunt, quaſi 9
quotidie morientes viuunt, & tanto ſe ſollicitius manſuris præparant, quanto nulla eſſe tranſitoria ex fine ſemper penſant. *S.Gregor. Moral.l.3.c.5.*

Sacerdoti iuſto oritur lux in morte.

Eccleſ.1. AD veſperum oritur fulgor Sacerdoti iuſto, quia in occaſu ſuam 10
cognoſcit claritatem: ideo dicitur, Timenti Dominum bene erit in extremis. *Idem S.Gregor.Moral.l.10.c.21.*

Non moritur ſubito Sacerdos, qui ſe ſemper moriturum cogitauerit.

11 NOn nocet bonis Sacerdotibus, ſi occidantur, vel ſubita morte rapiantur. Non enim ſubito moriuntur, qui ſemper ſe cogitauerunt morituros. Siue ergo ferro immolentur, ſiue a beſtijs lacerentur, aut flammis, vel vndis immergantur, aut ſuſpendantur, vel crura frangantur, vel quolibet alio infortunio moriantur, ſemper eſt pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum eius, vt dicitur. Qua- *Pſal.115.*
cumque hora iuſtus moriatur, iuſtitia eius non auferetur ab eo: & ita mors non obeſt, immo multum prodeſt eis; quia, ſiquid peccati contraxerunt per humanam fragilitatem, relaxatur per mortis acerbitatẽ. *S. Anſelmus in Meditationibus.*

Mors, eſt iuſtis Sacerdotibus, quies, pax, portus, ſomnus, ideo appetenda,

12 MOrs, Sacerdotibus iuſtis quietis eſt portus. *S. Ambroſ. de bono mortis, c.8.* Somnus iuſtis mors eſt, immo magis migratio ad vitam meliorem. *S. Baſilius de Barlaam martyre.* Probat Si- *Luc.2.*
meon, atque conteſtatur tunc eſſe Sacerdotibus Dei pacem, tunc liberam, tunc tranquillam quietem, quando, de iſtis mundi turbinibus extracti, ſedis, & ſecuritatis æternæ portum petimus, quando, expuncta hac morte, ad immortalitatem venimus. Illa enim noſtra pax, illa fida tranquillitas, illa ſtabilis, & firma, & perpetua ſecuritas &c. Mag nus nos in paradiſo carorum numerus expectat parentum, fratrum: freq uẽs nos, & copioſa turba deſiderat, iam de ſua immortalitate ſecura & adhuc de noſtra ſalute ſollicita. Qualis illic cæleſtium regnorum voluptas, ſine timore moriendi, & cum æternitate viuendi? Quam ſumma, & perpetua felicitas? &c. *S. Cyprianus de mortalitate.*

Varia mors bonorum Sacerdotum,

IN exitu vitæ animæ electorum nimio terrentur metu, incerti, vtrum 13
ad præmium, an ad supplicium transeant. Quidam autem electi in fine suo purgantur a leuibus quibusdam peccatis: Quidam vero in ipso exitu suo hilarescunt ex æternorum contẽplatione bonorum. Quamuis enim quis in hac vita sit iustus, tamen, dum ex corpore isto egreditur, pertimescit, ne dignus supplicio sit &c. Finem iustorum optimum vocatio tranquilla commendat, vt ex eo intelligantur Sanctorum habere consortium Angelorum, ex quo ab hoc corpore sine vexatione dura tolluntur. *S. Isidorus de summo bono l. 3. c. 66. S. Gregor. Moral. l. 24. c. 17. 18.*

Mors Sanctorum lugenda.

PAtres veteris, & noui Testamenti mortes Sanctorum virorum legimus multis in locis cum fletu deplorasse; in nullo autem loco, 14
de illis, qui a sæculo discesserant, exultasse. Nam & Iacob Patriarcham tota fleuit Ægyptus septuaginta diebus; & Ioseph, & fratres eius, cum patrem deferrent in terram Canaam, ad sepeliendum, celebrantes exequias, planctu magno, atque vehemẽti impleuerunt septem dies. Tantus autem fuit planctus, vt luctus inde nomen acceperit. Et de Beato Stephano legimus, quod sepelierunt eum viri timorati, & fecerunt planctum magnum super eum &c. Si quis autem ibi cantare desiderat, Kyrie eleyson cantet; sin aliter, omnino taceat. Si autem tacere non vult in crastino, a presbytero taliter coerceatur, vt ceteri timeant. *Concil. Arelat. 3. c. 5. S. Chrysost. hom. 70. tom. 5. Licet alibi mortuos non lugendos esse præcipi videatur; in Conc. Tolet. 3. c. 22. Vide S. Cyprianum sermone de mortalitate. S. Gregorium Nyssenum oratione de dormientibus. Quod optime interpretatur S. Hieronymus ep. 25. ad Paulam, de obitu Blæsillæ, & S. Cyrillus Alex. l. 7. c. 20. super Ioan.*

Gen. 50. *Ibidem.* *Act. 8.*

Nemo ſepeliebatur in eccleſia, niſi iuſti Sacerdotes.

15 NEmo in eccleſia ſepeliatur, niſi forte talis ſit perſona Sacerdotis, qui peruitæ meritum talem, viuendo, ſuo corpori defuncto locum acquiſiuit. *Concil. Tribur.c.17.*

De eodem.

16 NVllus mortuus infra eccleſiam ſepeliatur, niſi Epiſcopi, aut Abbates, aut digni presbyteri. *Concil.Mogunt.c.52.*

Sacerdotis cadauer palla non obuoluatur.

17 DE opertorio Dominici Corporis, ſeu palla altaris, numquam Sacerdotis corpus, dum ad tumulum vehitur, obtegatur: quia, ſacro velamine vſibus ſuis reddito, dum honorantur corpora, altaria polluuntur. *Concil.Aruern.c.3.Matiſcon.2.c.12.*

Sacerdotes ſepeliantur Sacerdotalibus veſtimentis induti.

18 EX eo, quod Nadab, & Abiu fuerunt ſepulti cum veſtibus Sacerdotalibus, inoleuit conſuetudo, quod Sacerdotes nouæ legis cum veſtibus Sacerdotalibus ſepeliantur. *Nic.Lyra ſup.c.10.Leuitici.*

19 Lumina deferri ſolita in funeribus ab ipſa primitiua Eccleſia.

Vide ſup.p.1.c.4.§.2. de cereis, n.52. Lumina.

Iuſtorum cadauera maximi ſunt habenda, & curandum de ſepultura, exemplo Sanctorum.

NOn ſunt contemnenda, & abijcienda corpora defunctorum, 20
maximeq. iuſtorum, atque fidelium, quibus, tamquam organis, & vaſis, ad omnia bona opera Sanctus eſt vſus Spiritus. Si enim paterna veſtis, & anulus, & ſi quid huiuſmodi tanto carius eſt poſteris, quanto erga parentes maior extitit affectus, nullo modo ipſa ſpernenda ſunt corpora, quæ vtique multo familiarius, atque coniunctius, quam quælibet indumenta, geſtamus &c. Vnde & antiquorum iuſtorũ funera officioſa pietate curata ſunt, exequiæ celebratæ, & ſepultura prouiſa, ipſique, dum viuerent, de ſepeliendis, vel etiam transferendis,
Tob.2.12. ſuis corporibus filijs mandauerunt. Et Tobias ſepeliendo mortuos &c. *S. Auguſt. de Ciu. Dei l. 1. c. 13. & lib. de cura pro mortuis agenda.*

DE MORTE MALI SACERDOTIS.

CAP. II.

SVMMARIVM.

TERRIBILI morte puniuntur a Deo Sacerdotes mali. 1.2.3.4.
Plures Sacerdotes damnantur, quam salui fiunt. 5.
Et inter reprobos proijciuntur. 6.
Perduntq. beatitudinem, & inueniunt mortem. 7.
Neque eorum mors finem habet, quia neque post mortem desinunt esse iniqui. 8.9.
Et ideo in morte obliuiscuntur sui, quia in vita obliti sunt Dei. 10.
Terrore suorum tormentorum multi reuocantur a culpa, qui suo viuentium exemplo prauo tracti fuerant ad culpam. 11.
Qui mortem sibi consciuerint, vel pro suis sceleribus fuerint puniti, sepeliendi sunt sine Psalmis, neque pro eis in Missa commemoratio facienda. 12.

Cap. 12.

ARREPTIS Nadab, & Abiu filij Aaron thuribulis, posuerunt ignem, & incensum desuper, offerẽtes coram Domino ignem alienum: quod eis præceptũ non erat. Egressusq. ignis a Domino, deuorauit eos, & mortui sunt coram Domino. *Leu.10.* 1

Core, Dathan, & Abiron seditionem mouent, hosq. viuos terra absorbet, illum vero cum socijs deuorat ignis, sed & alios murmurantes consumpsit incendium. *Num.16.* 2

Propter peccatum filiorum Heli sacerdotis fit illis, & domui illius comminatio, ac mors aliorum prædicitur. *1.Reg.2.* 3

Væ impio in malum: retributio enim manuum eius fiet ei. *Isa.3.* 4

Plures Sacerdotes damnantur, quam salui fiunt.

Non arbitror, vt sup.p.2.c.9.§.2. de oneribus, n.28. 5

Malus Sacerdos inter reprobos proijciẽdus.

TAm a potentibus huius mundi, quam a nobis (quod peius est) nonnulli grauiter fatigati depereunt, quos se de manu nostra Dominus requisiturum terribiliter comminatur, dicens, Requiram oues meas de manu pastorum, & cessare eos faciam, vt vltra non pascãt. Ezech.34. Quod quid est aliud, quam pastores, qui se ipsos, non gregem meum pascunt, sublimitate suæ dignitatis expoliem, & inter reprobos, quia honorem suum noluerunt custodire, proijciam? Horum, & his similium consideratione perterritus Propheta, Timor, & tremor, inquit, Psal.45. venerunt super me, & contexerunt me peccatorum meorum tenebræ &c. *S. Prosper de vita contemplatiua l.1.c.21. vbi describit luctuosam carnalis Sacerdotis vitam.* 6

Malus Sacerdos perdit beatitudinem, & inuenit mortem.

O durus, & durior casus? Heu, quid perdidit Sacerdos, & quid inuenit? Perdidit beatitudinẽ, ad quam factus est; & inuenit mortem, ad quam factus non est. Hodie venimus a patria in exilium, a visio- 7

a visione in cæcitatem, a iucunditate immortalitatis ad corruptionem mortis. Misera condicio, grauis dolor, graue damnum, graue tormentum. *S. Anselmus in Meditationibus*.

Mors miseri Sacerdotis numquam finitur.

8 FIt misero Sacerdoti mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu. quia & mors viuit, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit. Quia igitur, & mors perimit, & non extinguit; dolor cruciat, sed nullatenus pauorem fugat; flamma comburit, sed nequaquam tenebras decutit; quantum ad notitiam præsentis vitæ colligitur, supplicia ordinem non habent, quæ non suam per omnia qualitatem tenent. *S.Gregor.Moral.l.9.c.48. &* Dialogorum *l.4.*

Iniquus Sacerdos nec post mortem desinit esse iniquus.

9 MOrs quidem animam a carne separat, animæ autem propositum non immutat. Vis scire? Considera eos etiam post mortem mentientes, Domine, in nomine tuo hoc, & hoc fecimus. *Matth.7.* Numquid nesciebant ipsi apud se, quia numquam nec dilexerant Christum, nec fecerant voluntatem eius? Sed putant, se, sicut in hoc sæculo homines deceperunt, sic & ibi etiam Deum fallere posse. Ideo etiam non dicit illis, Discedite a me, qui operati estis iniquitatem; sed, Qui operamini. Quia iniqui nec post mortem desinunt esse iniqui: quia, etsi peccare non possunt, tamen peccandi propositum tenent. *S.Chrysost. hom.19. in c.7.Matth.*

10 Percutitur hac animaduersione Sacerdos malus, vt moriendo obliuiscatur sui, qui viuens oblitus est Dei.

Cæsarius admonitione 126.

Moriens Sacerdos malus multos reuocat a culpa terrore sui tormenti, quos viuens suo exemplo traxerat ad culpā.

INiquus Sacerdos moriens, qui imitatione sua multos ad culpam traxerat delectatione peccati, multos a culpa reuocat terrore tormenti. Quod etiam Psalmista testatur, dicens, Lætabitur iustus, cum viderit vindictam impiorum, manus suas lauabit in sanguine peccatorum. In peccatorum enim morientium sanguine iusti lauant manus: quia dum eorum pœna conspicitur, conspicientis vita mundatur. Cuius enim talis tam crudelis exitus cernitur, non solum, qui viderit, refugit, sed alios etiam ab imitatione illius, quanta valuerit exhortatione, compescit. *S. Isidorus de summo bono l. 3. c. 66. S. Gregor. Moral. l. 18. c. 13.* 11

Psal. 57.

Qui sibi mortem consciuerit, vel pro suis sceleribus punitus est, non debet cum Psalmis sepeliri, neq; in Missa cōmemoratio pro illo faciēda.

PLacuit, vt hi, qui sibi ipsis aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut suspendium, vel quolibet modo, violentam inferunt mortem, nulla pro illis in oblatione commemoratio fiat; neque cum Psalmis ad sepulturam eorum cadauera deducantur: multi enim sibi hoc per ignorantiam vsurpauerunt. Similiter & de his placuit, qui pro suis sceleribus puniuntur. *Concil. Brachar. 1. c. 16. 23. q. 5. c. eod. Burch. l. 19. c. 130. Iuo p. 10. c. 188. Concil. Tolet. 16. c. 4. & Altissiodor. c. 27.* 12

OPERIS CONCLVSIO ex S. Gregorio.

EXpleto itaq. hoc Opere, ad me mihi video esse redeundum. Multum quippe mens nostra, etiam cum recte loqui conatur, extra semetipsam spargitur. Igitur a publico locutionis redeundum est ad curam cordis, vt quasi in quodam consilio consultationis, ad me ipsum discernendum conuocem cogitationes mentis, quatenus ibi videã me, ne aut incaute mala, aut bona non bene dixerim. Tunc enim bene dicitur bonum cum is, qui dicit, soli ei, a quo accipit, per id appetit placere, quod dicit. Quæso, igitur, vt, quisquis hæc legerit, apud districtum iudicem solatium mihi suæ orationis impendat, & omne, quod in me sordidum deprehenderit, fletibus diluat. Orationis autem, atque expositionis virtute collata, lector meus in recompensatione me supe-rat, si, cum per me verba accipit, pro me lacrymas reddat. *S. Gregor. Moral. l. 35. c. 16.*

Item, ex eodem.

REprehensionis meæ necessitate compulsus, dum monstrare, qualis esse debeat Sacerdos, inuigilaui, pulchrum depinxi hominem, pictor fœdus: aliosq. ad perfectionis litus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus versor. *Idem S. Gregor. p. 4. Pastoralis.*

FINIS.

INDEX
RERVM ET VERBORVM:
IN QVO
PRIOR NVMERVS FOLIVM CAPITIS, ALTER CAPITIS NVMERVM NOTAT.

A

Annuli

D

E

F

Fama

Hila-

I

Ieiunium

K

L

M

Mona-

N

O

Paci-

P

imper-

R

S

 ne

T

V

Vesti-

FINIS.

Regeſtum.

✠, ✠✠,

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii Kkkk.

Omnes ſunt duerniones, præter X, primi Alphabeti, & Eeee, quarti Alphabeti, qui ſunt terniones.

ROMAE,
Apud Aloiſium Zannettum.
M. D. X C V.

PRAETERMISSA.

Pag. lin.

3. 19. Lege, *Non bigamis, non pœnitentibus, non repudiatarum maritis, non seditiosis, non usurarijs, non suarum iniuriarum ultoribus 43.*

4. 4. *Post verbum Charecterem*, adde, *in datione calicis.*

9. 15. *In margine* adde, *Deuter. 32.*

38. *Post verbum Gregor.*, adde, *lib. 7. ep. 110.*

10. 4. *post uerbum Hieron.* adde, *epist. 4. ad Rusticum.*

16. 13. *post verbum Gregor.* adde, *dist. 48. sicut neophitus, & dist. 59. per tot.*

17. 18. Adde, *& orationem 18. de honore parentibus deferendo.*

18. 29. Adde, *Gratianus distin. 59. per totam.*

30. Adde, *non seditiosus, non usurarius, non propriarum iniuriarum vltor.*

33. Adde, *item nec seditiosi, nec vsurarij, nec iniuriarum, suarum vltores. conc. Cartaginen. 4. distin. 46. c. seditionarios.*

20. 18. *Post verbum Domini*, adde, *distinct. 23. c. talis.*

28. 32. Adde, *vide apud Burchardum in admonitione in Synodo facienda à Diacono, finito Euangelio.*

37. *Post verbum Martini*, adde, *videtur esse idem quod Sacrarium, de quo infra c. 4. §. 1. nu. 41.*

29. 5. Adde, *distinct. 84. c. porro.*

42. 4. Adde, *aurum non tam pretiosius est plumbo, quàm Regia potestate altior est dignitas Sacerdotalis. S. Ambrosius de dignit. sacerd. c. 2. distin. 36. c. duo sunt.*

50. 16. Adde, *Triburien. c. 5.*

56. 16. Adde, *93. c. Dominus noster.*

58. 13. *Post verbum videretur*, adde, *&c.*

64. 18. Adde, *de eorum officio vide distinct. 93. c. diaconi sunt.*

69. 24. Adde, *Nicolaus Papa distinct. 28. c. consulendum.*

70. 14. Adde, *idque ex Apostolica traditione distin. 50. c. alienum.*

86. 13. Adde, *de quo vide optima documenta apud S. Bonau. de processu religionum c. 21.*

19. Adde, *S. Thomas p. 3. quest. 82. art. 10.*

95. 26. Adde, *Hæc olim in Missa à Diacono recitabatur, ut tradit Catechismus* Pij *V. de sacramento ordinis*

† 97. 27. Post

Pag. lin.

102. 13. Adde, *de cuius responsionis commendatione uide S. Bonauenturam opusculo de perfectione vitæ c. 5. ex S. Augustino.*

103. 4. *Post uerbum officijs*, adde, *S. Bonauentur. opusc. 22. in sacræ missæ mysteria tom. 2.*

104. *ant. 6.* Adde, *mysterium mysteriorum*,

Post ultimam lineam, adde, *sacramentum pacis, & caritatis*,

Ante eandem lineam in magine Catech. Rom.

107. *Fin.* Adde, *aduerte etiam alicubi pro Dalmatica Albā nominari, vt in Conc. Carthagin. 4. dist. 93. c. Diaconus, & in Mogunt. 11. q. 3. c. Episcopus, presbyter.*

109. 24. *In margine*, adde, *Dan. 5.*

115. 28. *Post 19.* adde, *ubi de Iuliano Apostata.*

109. 13. *Post 5. & 6.* adde, *distinct. 87. c. eod.*

127. 16. *Post verbum eod.*, Adde, *dist. 68. c. eod.*

141. 7. Adde, *Vide infra. p. 2. c. 7. §. 1. de doctrina à cap. omnis Sacerdos. n. 45. cum seqq.*

142. 23. Adde, *dist. 19. c. secundum.*

150. 18. *Post c. præsente*, adde, *c. Diaconos.*

151. 6. Adde, *S. Isidorus, & Concil. Mogunt. 1. dist. 23. c. his igitur, vbi Sacramenta ecclesiastica dicuntur beneficia, medicinæ Dei.*

157. 24. Adde, *& quibus de causis institutum.*

158. 4. Adde, *& quibus de causis officiū diuinum fuerit institutum, vide apud S. Bonau de sex alis Seraphim. c. 8.*

159. 30. *Post verbum, cap. 1*, adde, *dist. 91. c. eod.*

165. 9. Adde, *Idem fere inuenies apud S. Basilium epistola 63.*

169. 20. *Post 118.*, adde, *dist. 12. c. eod.*

170. 15. Adde, *dist. 75. c. Quod die.*

171. 11. Adde, *S. Bonau. in speculo disciplinæ c. 6.*

173. 6. *Post verbum eleuationibus*, adde, *& pectoris tunsionibus.*

13. *Post verbum epitheta*, adde, *& effectus.*

176. 5. Adde, *S. Basilius in admonitione ad filium spiritualem.*

178. 4. *Post c. 7.* adde, *& in speculo disciplinæ c. 6. particula 2.*

182. 1. Adde, *& effectus.*

183. 6. Adde, *effectus orationis varios, vide apud S. Bonau. de processu 7. relig. c. 9. cum sequentibus.*

183. 12. Adde, *& S. Bonau. de processu 7. relig. c. 4.*

Pag. lin.

188. 7. Adde, *serm. 3. de Quadragesima.*

194. 30. Adde, *S. August. contra Manichæum lib. 19. c. 11.*

215. 18. Adde, *S.* Bonau. *de inform. nouitiorum. p. 2. c. 10.*

224. 3. Adde, *Vide infra c. 3. §. 1. n. 9.*

17. Adde, *dist. 41. c. Episcopus.*

225. 13. Adde, *S. Gregor. Moral. lib. 30. c. 13.*

28. Adde, *S. Basilius oratione 6. de ieiunio.*

228. 23. Adde, *& oratione 3. de ieiunio.*

229. 8. Adde, *ac de ieiunio quattuor temporum.*

17. Adde, *ieiunia autem quattuor temporũ licet à Callisto I. Summo Pontifice instituta esse memorentur anno Domini CCXVII. dist. 76. c. ieiuniũ 1. cum sequentibus, tamen ex Apostolica institutione sumpsisse originem confirmare videtur S. Leo serm. 9. de ieiunio septimi mensis.*

230. 10. *Ante verbum Vinum*, adde, *à.*

12. Adde, *à Vinum) sex diebus magnæ hebdomadæ vini vsum prohibitum christianis, pane tantum, sale, oleribus, & aqua mensæ adhibitis, refert S. Clemens de Constitut. Apost. l. 5. c. 17. Quod confirmat S. Cyrillus Ierosol. Catechesi 4. de cibis, describens ieiuniũ ecclesiæ Ierosolymitanæ alio etiam tempore. Et Epiphanius in compendiaria vera doctrina de fide catholicæ, & Apostolicæ Ecclesiæ. Orig. lib. 3. in Iob. S. Chrisost. homilia 6. ad populum Antioch. S. Augustin. serm. 64. & 65. de tempore. S. Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum. Theophil. Alex. epistola 3. Paschali, vbi, qui legum inquit, præcepta custodiunt, ignorãt vinum in ieiunijs, carnium esum repudiant, &c.*

28. Adde, *& Moralium lib. 30. c. 13.*

231. *post.* 17. Adde, *S. Basilius oratione 16. de ingluuie, & ebrietate.*

234. 15. Adde, *S. Gregor. Moral. lib. 35. c. 5.*

236. 20. *Post verbum varias*, adde, *& oratione 2. de præcatione.*

239. 14. Adde, *& qualiter* Hippocrates.

15. *Post verbum manendum*, adde, *& ab eo surgendum.*

240. 26. Adde, *ab eoque surgendum.*

34. Adde *& in speculo disciplinæ particula 3. c. 7. & post particulam 4. c. 2, & surgens à lecto ipsum decenter operi, ne velut irrationabilium cubile remaneat imparatum. Idem in dicto Speculo discip. part. 3. c. 9.*

242. 9. Adde, *non tamen ad ignem vigilandũ, quia vsitatum est hosti homines ad prunas seducere, &c. S.* Bonau. *in Speculo di-*

Pag. lin.

scip.particula 4.c.6.

14. Adde, *S.Bernardus serm.86. S.Basilius oratione 2 de precatione.*

244. 5. *post verbum ad finem,* adde, *& in admonitione ad filium spiritualem.*

148. 20. Adde, *Scopus autem vestis unus est, nimirum, ut sit operimentum carnis commodum aduersus hyemem, & æstatem. Idem oratione 17. de humilitate.*

250. 6. Adde, *S. Bonau. in speculo discip. particula* 3.c. 8.

19. Adde, & 25.

253. 16. Adde, *Catechismus Romanus* de *Sacramento ordinis.*

257. 9. Adde, *S. Leo. epistola* 47. 34. q. 3. *c. illud.*

259. 17. Adde, *S. Basilius in admonitione ad filium spiritualem.*

261. *Final.* Adde, *Quæ locutio qualis esse debeat, vide S. Ambrosium de officijs lib.* 1. *cap.* 22.

262. 9. Adde, *S. Basilius in admonitione ad filium spiritualem.*

265. 10. Adde, *Vos autem cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia, & dispersæ sunt oues meæ, dicit Dominus.* Ezech. 34

266. 7. Adde, *& oratione* 1. *de amore erga Dominum, & proximum.*

24. *Post lin.* 20. *c.*8. adde, *dist.* 45. *c. disciplina.*

267. 11. Adde, *S. Bonau. de sex alis Seraphim c.6. & 7.*

268. 11. Adde, *in congressionibus facilem, in colloquijs uerò dulcem te præbe, ne urbanitate suauitatem captes, sed cohortatio suauitate, & benignitate condiatur, repulsa omni loco asperitate. Nam, si te prius ipse humanum exhibueris, facile ferre te poterit is, qui curatione opus habet. Idem Basilius oratione* 6. *de institutione, & admonitione.*

269. 20. *Post c. sunt namque,* Adde, *& c disciplina.*

270. 19. Dele, *S. Leo ep. 88 ad An ep. Tess.* & Adde, eorum verborum loco, *S. Gregor. dist.* 45. *c. licet plerumque, c. licet nonnumquam. De eodem ex traditione baculi pastoralis consecrato in* Episcopum. *Accipe baculum pastoralis officij, ut sis in corrigendis vitijs pie sæuiens, iudicium sine ira tenens, in fouendis virtutibus, auditorum animos demulcens, in tranquillitate seueritatis censuram non deserens. Pontificale Rom. in consecratione Episcopi.*

272. 5. Adde, *vide infra c. 7. de doctrina nu.* 99. *cap. hoc sane dist.* 88. *c. decreuit.*

275. 6. Adde, *Id autem qualiter agendum, scripsit eleganter Marcellus*

Pag. lin.

lus iurisc.ff.de pœnis. l.respiciendum.

278. 15. post verb.Bernardo,adde,epistola. 113.& in speculo disciplinæ partic.2.c.1.& post.partic.4.c.2.

280. 7. adde,S. Bonau.in Spec.discip.partic. 3.c.8.

10. Adde, S.Bonau.in spec.discip.partic.3.c.3.& 6.

20. adde,Incessus neque lentus,vt qui animi dissoluti sit signum, neque rursus celer,& concitatus,vt qui ipsius impetus perturbatos,ac temerarios esse demonstret. S. Basilius oratione 17 de humilitate.

281. 6. adde, S. Bonau. in Spec. discipl. partic.3.c.2.& 7.

282. 4. adde,S. Basilius in admonitione ad filium spiritualem. S. Bonau. in Spec.disciplinæ partic.3.c.2.& 3.

284. 16. adde,in Speculo discip.part.3.c.4.& partic.4.c.6.

286. 5. adde, Cauet omnis honestus, ne eius vmquam appareat caro nuda, nisi quantum compulerit necessitas manifesta, &c. S. Bonau.in Spec.discip.partic.3.c.8.

288. 4. adde,& eleemosyna 24.

6. adde, & in mensa 26.

9. adde,& oratione. 29.

291. post 13. adde,dist.88.c.decreuit.

292. 12. adde, S.Bonau. de sex alis Seraphim.c.7.

23. dele,Mãsueti,n.17.& adde,sẽper,& disciplinæ,n.15.& 16.

293. 14. adde,& eleemosyna.

294. 3. adde,& orationibus.

6. adde, De oratione, & deuotione, vide S. Bonau. de processu relig.c.21.

22. adde,In obiurgando,caue,sis grauis, neque cito,neque cum impetu reprehendas, neque ob res paruas, aut nihili,aliquem condemnes, veluti ipse omnibus numeris sis iustus, sed eos qui deliquerunt,placide assumito,&c. S. Basilius oratione, 17. de humilitate.

29. adde.S. Bernardus epistola.25.

300. 4. adde,Idem de inform. nouitiorum.p.2.c.10.& 11.

301. 20. adde, ff. de constitutionibus principum l. in rebus.

304. pen. post verb.debet, adde, c.Sacerdotibus.

305. fi. adde, Licet alicubi, vt in Sicilia, aliquando Subdiaconi continentiæ legibus non adstringebantur, vt colligitur ex S. Gregor.dist.31.c.1.

314. 16. adde, dist.85.c.Archidiaconum.

li.pen.

Pag. lin.

317. 18. *Post verbum fuit*, adde, *auaritia.*

322. 4. adde, *S.Basilius oratione 13. de eleemosyna.*

323. 10. adde, *& c.16. dist.86.c.pulchra.*

16. adde, *dist.86.c.non satis cum seqq.*

331. 6. *Post verbum quisquis*, adde, *12.q.1.*

7. adde, *dist.86.c.est probanda.*

334. 3. adde, *& propter eorum absentiam Diaconibus.ibid.*

337. 2. adde, *& aliquando Diaconibus.*

6. adde, *Diaconus etiam (si Sacerdos absit) poterit Euangelium explanare, non tamen e loco superiori, vt intelligatur hoc eius proprium munus non esse. Verba sunt Cathechismi Rom. de Sacramento Ordinis.*

341. 6. adde, *Quo autem tempore id faciendum, vide optimum documentum apud S.Bonau.de inform.nouitiorum p.1.c.15.*

344. 12. *Post verb.fin.* adde, *& moralium l.30.c.4.*

15. adde, *Vide sup. p. 1.c.5. de Sacramentorum ministratione à cap. Sacerdos n.8.*

26. adde, *dist.43.c.sit rector.*

345. 7. adde, *cum seqq.dist.86.c.facientis.*

346. 15. *in margine*, adde, *Num.16.*

32. adde, *dist. 50. c. si quis diaconus.*

354. 16. adde, *Nam, qui fratrem suum delinquentem cum indignatione, & ira reprehendit, is non liberat eum à peccato, sed seipsum peccatis obstringit. S.Basilius oratione 6. de instit. & admonit.*

357. 31. adde, *Tonus autem medius est seruandus, vt neque lenitate sua auditum diffugiat, neque intensionis magnitudine sit molestus. S.Basilius oratione 6. de instit. & admonit.*

364. 3. *Post verbum scripturarum*, adde, *sanctarum.*

373. 25. adde, *& in Aggæum c.2.& S. Gregor.* Nazianz. *in Apologetico.*

375. 28, adde, *S. Gregor. Nazianz. oratione de moderatione in disputationibus seruanda.*

379. 25. *Post verbum capiendo*, adde, *S. Isidorus l. 3. de summo bono dist. 37.c.eod.*

27. adde, *in margine, Matth.15.*

392.

PRAETERMISSA.

Pag. lin.

392. 2. Adde, *S.Bonau.de sex alis Seraph.c.1.*

394. 37. Adde, *& contemptus propriæ excellentiæ.Idem Epistola 42.S. Bonau.de perfectione vitæ c.2.Decem indicijs comprobatur. Cassianus li.4.c.39.*

395. 21. adde, *Magistra rectitudinis.S.Gregor.Moral.l.25.c.14.optime l.34 c.18.*

396. 13. adde, *post 27.l. 35. c.2. & post 29.* adde, *& in Spec. discipl. partic.2.c.3.*

29. adde, *S.Benard.epistola 42.*

397. 4. adde, *dist.100.c.contra morem.*

25. adde, S.Gregor. *Moral.li.33 c.11.*

403. 32. adde, *De septem differentijs amoris spiritualis, & carnalis, Vide S.Bonau.de processu 6.relig.c.16.*

404. 7. adde, *& nimia, vt quæ auctrix peccati esse solet, reijcienda. S.Basilius oratione 12. de tristitia, & mærore.*

410. 15. adde, *Moral.l.30.c.7.*

412. 15. adde, *post c.1, & de perfectione vitæ c.4.*

413. 11. adde, *Item est, quod sine necessitate dicitur proferentis, aut vtilitate audientis.S. Bonau. opusculo de perfectione vitæ c. 4.*

434. 22. adde, *S.Bonau.de processu 6.relig.c.40.*

436. 17. Adde, *Videbant me iuuenes, & abscondebantur, & senes assurgentes stabant, &c.Iob.29.*

440. 20. Adde, *opusculo de informatione nouitiorum c.6.partic.1.*

445. 18. adde, *optime l.13. Moral.c.14.& 17.& l.32 c.17. dist.41. c.sæpe.S.Bonau.de processu 6.relig.c.36. S.August. l.4.contra Iulianum c.3.tom.7.*

461. 15. *Post verbum ad finem* adde, *S.Bonau. in stimulo amoris p. 2. c.10.*

479. 27. adde, *dist.86.c.peruenit.dist.88.c.d creuit.c. consequens.*

482. 1. adde, *& descriptio 16.*

484. 4. *S.Basilius oratione 16.de ingluuie, & ebrietate.* S.*Bonau. in Speculo discipl.partic. 3.c.4.*

28. Adde, *& descriptio.*

32. Adde, *S.Bonau.de sex alis Seraph.de tertia ala. Ebriosi viri descriptionem elegantem vide apud S.Basilium oratione 16. de ingluuie, & ebrietate.*

485. 23. Adde, *S.Gregor.Moral.l.30.c.13.*

FINIS.

ERRATA SIC CORRIGITO.

Pag.	*Lin.*	*Menda*	*Emendata*
6.	10.	S. Burchardus	Bureardus
8.	16.	c. si quis	c. si qui
9.	12.	Euriratus	Euiratus
16.	12.	summa	summi
	18.	irreprehensibiles esse	irreprehensibiles enim esse
	21.	vers. docendum	vers. tertius
17.	24.	c. 10.	c. eodem dist. 61. c. miramur
19.	5.	ep. 3.	ep. 2.
22.		DE DIGNITATE, POTESTATE, OFFICIO	DE OFFICIO, DIGNITATE, POTESTATE
28.	37.	licet	liceat
	39.	Paulo	Pontio
34.	12.	Infra p.3.c.2.de grauib.peccatis plures	dele
36.	18.	illa	illam
41.	15.	Ratio	Rasio
42.	21.	4. sup. c. 1. Isaiæ	5. de verbis Isaiæ Vidi Dominum
72.	6.	vilis	vilibus
74.	22.	2.	dele
99.	final.	num. 41.	num. 41. & 42.
103.	10.	& Cardinalem : Petrum	& Cardinalem Petrum
113.	in titulo	ORATORIIS, ET ALTARIBVS	SACRIS, ET LINTEIS
115.	18.	Oratorijs Altaribus	dele
	9.	Vbi de Iuliano Apostata	Oratorijs & Altaribus
116.	19.	Secretarium 15.	dele
	20.	Dominum 22.	adde
121.	16.	à verbo de secretarijs	dele quattuor lineas
	20.	non habeatur vt	deponatur
	23.	Dele totum caput a verbo Presbyter. & scribe Si quis presbyter, aut Diaconus, vel quilibet clericus Ecclesiæ deputatus si intra ciuitatem fuerit, vel in quolibet loco, in quo ecclesia est, & quotidianum psallendi officium matutinis, vel vespertinis horis ad ecclesiam non conuenerit, deponatur à clero, si tamen castigatus veniam ab Episcopo per satisfactionem noluerit promereri Matt. Brac. dist. 92. c. eo. Conc. Tolet. 1. c. 5. Venet. 1. c. 14.	
135.	9.	Toletan. c. 8.	Toletan. 4. c. 8.
142.	2.	Damasus	Damianus
146.	35.	dare	Reddere
	36.	S. Bonau. vbi supra p. 3.	super c. 23. Matth. hom. 43.
159.	17.	num. 21.	num. 17.
164.	8.	94.	49.
168.	8.	4.	dele
	12.	56.	5. 6.
175.		185. 156. 157. 188.	175. 176. 177. 178.
177.	28.	cap. 6.	c. 5. S.Bonau. in speculo discip.c.6.particula 2.
178.	24.	quandoque	quodque
195.	24.	fin.	1. & fin. S.Augustinus de doctrina Christiana l.3. c.9. Origenes hom. 5. in Num.
205.	10.	in margine	Num. 17.
216.	11.	& cibis Sacerdotum	cibis, & conuiuijs Sacerdotum
218.	28.	Micheam.	Micheæ.
	35.	S. Theodoretus	Theodoretus
222.	4.	fiunt	prodeunt
	5.	nulla vita mordetur, non inanes in eis.	Nulla absentium vita mordetur, nullus ex irrisione reprehenditur, nec manes sæcularium in eis.
224.	13.	12. q. 2.	12. q. 1.
237.	2.	delectatione	de lectione
	11.	164.	162.
		255.	253.
255.	23.	8. 11. 12. 16. 17.	9. 10. 14. 15.
258.	5.	sperat in semetipso, sugg.	sperat, in semetipso sugg.
264.	1.	faciat	facere
275.	8.	24.	23.
276.	36.	nesciatur	nec sciatur
287.	9.	De prudentia, & experientia	De prudentia, sapientia, & experientia
293.	25.	in cibis. num. 25.	in cibis num. 21.

Pag.	Lin.	Menda	Emendata
328.	16.	relinquimus	reliquimus
	19.	ſacrilegum	ſacrilegium
	20.	ep. 20.	ep. 2. ad Fulconem
	23.	42. c. 1.	42. in principio
	37.	12. q. 2.	12. q. 1.
331.	6.	quiſquis c. ſint	euiſquis. q. 1. e. ſint.
334.	3.	3.6.10.	4.6.9.
336.	4.	arabirur	arabitur
345.	6.	crimini	facinori
356.	6.	16.	15.
363.	20.	duobus	ductus
	23.	erudietur	eruditur
	35.	perfunctoriæ	perfunctorie
364.	1.	illius	veræ ſcientiæ
374.	11.	Zozimus Papa.	Gratianus
379.	31.	S. Iſidorus l. 3. de ſent. ſummo bono	Gratianus ibidem
381.	14.	14.	dele
396.	7.	ex S. Greg. l. 4. Moralium	ex S. Gregorio l. Moralium 32. c. 1.
397.	7.	Paſtor p. 2. c. 6.	ſuper 1. Reg. 16.
		in margine	16.
	12.	26.	dele
	13.	27.	26.
	18.	28.	27.
	21.	29.	28.
	23.	30.	29.
408.	28.	32.	22.
409.		DE SCIENTIA SACERD.	DE SILENTIO SACERD.
413.	19.	appropriat	appropiat
446.	24.	de extrinſeca vtilitate ſciat	de extrinſeca vtilitate & cautela ſciat
	25.	94.	24.
452.	22.	S. Io. Damaſc. de orthod. fide, c. 4.	dele
455.	12.	damnantur.	iudicandi.
456.	7.	non	nota
461.	14.	idem Gregor.	idem S. Gregor.
465.	15.	4. c. ii. Moral. l. 19. c. 5. l. 4. c. 21.	4. c. vnico. Moral. l. 4. c. 21. l. 19. c. 5. l. 33. c. 17.
470.	11.	56.	dele.
474.		DE LEVIBVS	DE GRAVIBVS.
486.	26.	De	dele
		PERCVSS. SAC.	NE SIT VINOLENTVS SAC.
487.		NE SIT VINOLENT.	NE COMESSATIONIBVS.

F I N I S.

C 18834310

50

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm